THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

Vol. III.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.
PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. III

London
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY
BY
LUZAC & COMPANY, LTD.
46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1
1970

First published - 1906
Reprinted - - 1970

SBN 7189 0483 4

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

LIST OF VATTHUS

IX. Pāpavaggo.

X. Daṇḍavaggo.

XI. Jarāvaggo.

XII. Attavaggo.

XIII. Lokavaggo.

XIV. Buddhavaggo.

XV. SUKHAVAGGO.

XVI. PIYAVAGGO.

XVII. KODHAVAGGO.

XVIII. MALAVAGGO.

XIX. Dhammaṭṭhavaggo.

XX. Maggavaggo.

XXI. Pakiṇṇakavaggo.

XXII. Nirayavaggo.

IX. PĀPAVAGGO.

1. CŪḶEKASĀṬAKABRĀHMAṆAVATTHU.

ABHITTHARETHA kalyāṇe[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Cūḷekasāṭakabrāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

Vipassidasabalakālasmiŋ hi Mahāekasāṭakabrāhmaṇo nāma ahosi, ayaŋ pana etarahi Sāvatthiyaŋ Cūḷekasāṭako nāma. Tassa hi eko nivāsanasāṭako[2] ahosi brāhmaṇiyâpi eko, ubhinnam pi ekam eva pāpuraṇaŋ,[3] bahigamanakāle brāhmaṇo vā brāhmaṇī vā taŋ pārupati.[4] Ath' ekadivasaŋ vihāre dhammasavane ghosite brāhmaṇo āha: 'bhoti dhammasavanaŋ ghositaŋ, kiŋ divā dhammasavanaŋ gacchasi[5] udāhu rattiŋ, pāpuraṇassa hi abhāvena na sakkā amhehi ekato gantun' ti. Brāhmaṇī 'sāmi ahaŋ divā gamissāmī' ti sāṭakaŋ pārupitvā[6] agamāsi. Brāhmaṇo divasabhāgaŋ gehe vītināmetvā rattiŋ gantvā Satthu purato nisinno[7] dhammaŋ assosi. Ath' assa sarīraŋ pharamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So Satthāraŋ pūjitukāmo[8] hutvā 'sace imaŋ sāṭakaŋ dassāmi n' eva brāhmaṇiyā na mayhaŋ pāpuraṇaŋ bhavissatī' ti cintesi. Ath' assa maccheracittānaŋ sahassaŋ uppajji pun' ekaŋ saddhācittaŋ uppajji,

---

[1] F. *a*. pāpā.
[2] B. *a*. nāma.
[3] B. pārup°. B[1]. pārump°.
[4] B[1]. pārumpi.
[5] F. B. B[1]. gamissasi.
[6] B[1]. °etvā.
[7] B. *a*. va.
[8] F. B[1]. °etu°.

taŋ abhibhavantaŋ[1] puna maccheracittaŋ[2] uppajji. Iti 'ssa balavamaccheraŋ bandhitvā gaṇhantaŋ[3] viya saddhācittaŋ paṭibāhati yeva. Tassa 'dassāmi na dassāmī' ti cintentass' eva paṭhamayāmo gato, majjhimayāmo sampatto. Tasmiŋ pi dātuŋ nâsakkhi, pacchimayāmo sampatto.[4] So cintesi: 'mama saddhācittena maccheracittena ca[5] saddhiŋ yujjhantass' eva dve[6] yāmā vītivattā, imaŋ[7] mama ettakaŋ maccheracittaŋ vaḍḍhamānaŋ catūhi apāyehi sīsaŋ ukkhipituŋ na dassati, dassāmi dānan'[8] ti so maccherasahassaŋ abhibhavitvā saddhācittaŋ purecārikaŋ katvā sāṭakaŋ ādāya Satthu pādamūle ṭhapetvā 'jitam me jitam me' ti[9] tikkhattuŋ mahāsaddaŋ akāsi. Rājā Pasenadi Kosalo dhammaŋ suṇanto taŋ saddaŋ sutvā 'pucchatha naŋ[10] kiñci kira tena jitan' ti āha. So rājapurisehi pucchito tam atthaŋ ārocesi. Taŋ sutvā rājā 'dukkaraŋ kataŋ brāhmaṇena, saŋgaham[11] assa karissāmī' ti ekaŋ[12] sāṭakayugaŋ dāpesi.[13] Tam pi Tathāgatass' eva adāsi. Puna rājā dve cattāri aṭṭha soḷasā ti dviguṇaŋ katvā[14] dāpesi. So tāni pi Tathāgatass' eva adāsi. Ath' assa rājā dvattiŋsa yugāni dāpesi, 'brāhmaṇo attano agahetvā[15] laddhaŋ laddhaŋ vissajjesi[16] yevā' ti vatvā vādamocanatthaŋ tato ekaŋ yugaŋ attano ekaŋ brāhmaṇiyā ti dve yugāni gahetvā tiŋsa yugāni Tathāgatass' eva adāsi. Rājā pana tasmiŋ satakkhattum[17] pi[18] dadante puna dātukāmo va[19] ahosi. Pubbe Mahāekasāṭako catusaṭṭhiyā sāṭakayugesu dve aggahesi, ayaŋ pana

---

[1] S. °amānaŋ. B. °itvā.
[2] F. B. B[1]. maccherasahassaŋ.
[3] B[1]. gaṇhi.
[4] S. °yāme °patte.
[5] B. *om.*
[6] B. dvi.
[7] B. idaŋ.
[8] B. nan.
[9] B[1]. *a.* āpoṭetvā.
[10] F. puccha nanu. S. *a.* yaŋ.
[11] C[a]. sahassam.
[12] B. eka°.
[13] B. *a.* so.
[14] C. *om.*
[15] B. ga°.
[16] F. *a.* ti. C. *corr.* S. °eti.
[17] B[1]. *om.*
[18] B[1]. paṭi°.
[19] B. yeva.

dvattiŋsāya[1] laddhakāle dve aggahesi. Rājā purise āṇāpesi: 'dukkaraŋ bhaṇe brāhmaṇena kataŋ, antepure[2] mama dve kambalāni āharāpeyyāthā'[3] ti. Te tathā kariŋsu. Rājā satasahassagghanake dve kambale dāpesi, brāhmaṇo 'na[4] ime mama sarīre upayogaŋ arahanti,[5] Buddhasāsanassa v' ete[6] anucchavikā' ti ekaŋ kambalaŋ antogandhakuṭiyaŋ Satthu sayanassa[7] upari vitānaŋ katvā bandhi,[8] ekaŋ attano ghare nibaddhaŋ bhuñjantassa bhikkhuno bhattakiccaṭṭhāne vitānaŋ katvā bandhi. Rājā sāyaṇhasamaye Satthu santikaŋ gantvā[9] kambalaŋ sañjānitvā 'bhante kena pūjā katā' ti pucchitvā, 'Ekasāṭakenā' ti vutte, 'brāhmaṇo mama[10] pasādanaṭṭhāne[11] yeva pasīdatī' ti[12] cattāro hatthī cattāro asse cattāri kahāpaṇasahassāni catasso itthiyo[13] catasso dāsiyo[14] cattāro gāmavare ti[15] evaŋ yāvatā[16] cattāri cattāri katvā sabbacatukkaŋ nām'[17] assa dāpesi.

Dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho acchariyaŋ Cūḷekasāṭakassa kammaŋ, taŋ[18] muhuttam eva sabbacatukkaŋ labhi, ṭhāne[19] katena kalyāṇakammena ajj' eva[20] vipāko dinno' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave sacâyaŋ Ekasāṭako paṭhamayāme mayhaŋ dātuŋ asakkhissa,[21] sabbasoḷasakaŋ alabhissa; sace majjhimayāme asakkhissa, sabbaṭṭhakaŋ

---

[1] B. °sayugaŋ. [2] F. antopure. B[1]. °purato.
[3] B[1]. haratha. F. C. C[a]. S. maŋ har°.
[4] F. °ṇe na. [5] B[1]. āharissāmi.
[6] F. dve te. B. *om.* v'. [7] B[1]. āsanassa.
[8] B. anub°. [9] B. *a.* taŋ. [10] C. *om.*
[11] B[1]. passīdana°. F. B. °daṭṭh°. C. °ṭṭhe.
[12] F. *a.* vatvā. [13] C. *om.* ca° i°.
[14] B. *a.* cattāro purise.
[15] S. cattāri gāmavarānī ti. B. caturo.
[16] F. yāva satā. B[1]. sabbāni. B. yāva satta.
[17] B. nāma. [18] B. kataŋ.
[19] B. idāni. [20] B. ajja me.
[21] B[1]. sakkhissasi.

alabhissa, balavapacchimayāme[1] dinnattā pan' esa sabbacatukkaŋ labhi, kalyāṇakammaŋ karontena hi uppannacittaŋ ahāpetvā[2] taŋ khaṇaŋ yeva kātabbaŋ, dandhaŋ[3] kataŋ kusalaŋ hi sampattiŋ dadamānaŋ dandham eva dadāti, tasmā cittuppādasamanantaram eva kalyāṇakammaŋ kātabban' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

116. 'Abhittharetha kalyāṇe, pāpā cittaŋ nivāraye,
dandhaŋ hi karoto puññaŋ pāpasmiŋ ramatī[4]
mano' ti.

Tattha abhittharethā ti turitaturitaŋ sīghasīghaŋ kareyyā ti attho, gihinā vā hi[5] 'salākabhattadānâdisu kiñcid eva kusalaŋ karissāmī' ti citte uppanne yathā aññe okasaŋ na labhanti, evaŋ 'ahaŋ pure ahaŋ pure'[6] ti turitaturitam[7] eva kātabbaŋ, pabbajitena vā upajjhāyavattâdīni karontena aññassa okāsaŋ adatvā 'ahaŋ pure ahaŋ pure' ti turitaturitam eva kātabbaŋ. Pāpā cittan ti kāyaduccaritâdito pana pāpakammato[8] akusalacittuppādato vā sabbathāmena[9] cittaŋ nivāraye. Dandhaŋ hi karoto ti yo pana 'dassāmi karissāmi sampajjissati[10] nu kho no'[11] ti evaŋ picchilamaggena[12] gacchanto viya dandhaŋ puññaŋ karoti tassa Ekasāṭakassa viya maccherasahassaŋ pāpaŋ okāsaŋ labhati, ath' assa pāpasmiŋ ramatī mano, kusalakammakaraṇakāle yeva hi cittaŋ kusale ramati, tato muccitvā pāpaninnam[13] eva hoti.[14]

---

[1] Cᵃ. sace *for* balava. [2] C. Cᵃ. āh°.
[3] B. dandaŋ. B¹. dantaŋ. [4] B¹. rammati.
[5] S. *om.* [6] B. C. *om. two.*
[7] S. C. °ten'.
[8] B. kāyaduccaritâdipāpakammato vā.
[9] B. sabbatthakam eva. [10] C. āpa°.
[11] B. me no. F. mano.
[12] F. pi capala°. B. pi cikkhalla°.
[13] F. °cittam. B. pāpā ni°. [14] B. *a.* ti.

Gāthâvasāne[1] bahū bhikkhū[2] sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Cūḷekasāṭakabrāhmaṇassa vatthu.[3]

---

2. SEYYASAKATTHERAVATTHU.

Pāpañ ce puriso ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Seyyasakattheraŋ[4] ārabbha kathesi.

So hi[5] Lāḷudāyittherassa[6] saddhivihāriko attano anabhiratiŋ tassa ārocetvā tena paṭhamasaŋghâdisesakamme samādapito uppannuppannāya anabhiratiyā taŋ kammam akāsi. Satthā tassa[7] kiriyaŋ sutvā taŋ pakkosāpetvā 'evaŋ kira tvaŋ karosī' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte, 'kasmā bhāriyaŋ kammam akāsi ananucchavikaŋ moghapurisā' ti nānappakārato garahitvā sikkhāpadaŋ paññāpetvā, 'evarūpaŋ hi[8] kammaŋ diṭṭhadhamme pi samparāye pi dukkhasaŋvattaniyam[9] eva hotī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

117. 'Pāpañ ce puriso kayirā na naŋ kayirā punappunaŋ,
na tamhi chandaŋ[10] kayirātha, dukkho pāpassa uccayo' ti.

Tass' attho: sace puriso sakiŋ pāpakammaŋ kareyya taŋ khaṇam[11] eva paccavekkhitvā idaŋ appaṭirūpaŋ oḷārikan ti na naŋ kayirā punappunaŋ, yo pi[12] tamhi

---

[1] B. °pariyosāne. [2] B. *om.*
[3] B. °ṇavatthu, *and a.* paṭhamaŋ.
[4] *Cf.* Saṅghâdisesa I. 1, C. I. 9. Cᵃ. Seyyaŋsaka°. F. Seyyaka°.
[5] B. pana. [6] B¹. Kāḷ°.
[7] B. *a.* taŋ. [8] B. pi.
[9] B. °antikam. [10] C. Cᵃ. cch°.
[11] B. °ṇe. [12] B. hi.

chando vā ruci[1] vā uppajjeyya tam pi vinodetvā na kayirāth'[2] eva, kiŋkāraṇā? dukkho pāpassa uccayo pāpassa hi uccayo vaḍḍhi idhaloke pi paraloke[3] pi dukkham eva āvahatī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Seyyasakattherassa vatthu.[4]

---

3. Lājadevadhītāvatthu.

Puññañ ce ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lājadevadhītaraŋ ārabbha kathesi.

Vatthuŋ Rājagahe samuṭṭhitaŋ.

Āyasmā hi Mahākassapo Pipphaliguhāyaŋ viharanto jhānaŋ samāpajjitvā sattame divase uṭṭhāya[5] dibbena cakkhunā bhikkhācāraṭṭhānaŋ olokento ekaŋ sālikkhettapālikaŋ itthiŋ sālisīsā[6] gahetvā lāje kurumānaŋ disvā 'saddhā nu kho assaddhā' ti vīmaŋsitvā, 'saddhā ti ñatvā, 'sakkhissati nu kho me saŋgahaŋ kātuŋ[7] no' ti upadhārento, 'visāradā kuladhītā mama saŋgahaŋ karissati, katvā ca pana mahāsampattiŋ labhissatī' ti ñatvā cīvaraŋ pārupitvā[8] pattam ādāya sālikkhettasamīpe[9] aṭṭhāsi. Kuladhītā theraŋ disvā va pasannacittā pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭasârīrā[10] 'tiṭṭhatha[11] bhante' ti vatvā lāje ādāya vegena gantvā therassa patte ākiritvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhehi diṭṭhadhammassa bhāginī[12] assan' ti patthanaŋ akāsi. Thero 'evaŋ hotū' ti anumodanaŋ akāsi. Sâpi theraŋ vanditvā attanā dinnadānaŋ āvajjamānā nivatti. Tāya ca pana kedāramariyā-

---

[1] B. chandaŋ ruciŋ.
[2] B. kayiram.
[3] B. samparāye.
[4] B. °ravatthu, *and a.* dutīyaŋ.
[5] B. B[1]. vu°.
[6] S. °āni. B[1]. °ānaŋ. B. °e.
[7] B[1]. karituŋ.
[8] B[1]. °etvā.
[9] B. *a.* yeva.
[10] B. phuṭṭha°.
[11] C. C[a]. tiṭṭha.
[12] B. B[1]. bhāgī.

dāya gamanamagge ekasmiŋ bile ghoraviso sappo[1] nipajji. So[2] therassa kāsāyapaṭicchannaŋ jaṅghaŋ ḍasituŋ nâsakkhi. Itarā dānaŋ āvajjamānā nivattantī taŋ padesaŋ pāpuṇi. Sappo bilā nikkhamitvā taŋ ḍasitvā tatth'[3] eva pātesi. Sā pasannena[4] cittena kālaŋ katvā Tāvatiŋsabhavane tiŋsayojanike kanakavimāne suttappabuddhā viya sabbâlaŋkārena patimaṇḍitena[5] tigāvutena attabhāvena nibbatti. Sā[6] dvādasayojanikaŋ ekaŋ dibbavatthaŋ nivāsetvā ekaŋ[7] pārupitvā accharāsahassaparivutā pubbakammaŋ pakāsanatthaŋ[8] suvaṇṇalājabharitena[9] olambantena[10] suvaṇṇasarakena patimaṇḍite vimānadvāre ṭhitā attano sampattiŋ oloketvā[11] 'kin nu kho me katvā ayaŋ sampatti laddhā' ti dibbena cakkhunā upadhārentī 'ayyassa me Mahākassapattherassa dinnalājanissanden' esā[12] laddhā' ti aññāsi, 'mayā[13] evaŋ parittakkena kammena evarūpaŋ sampattiŋ labhitvā na dāni mayā pamajjituŋ vaṭṭatī' ti 'ayyassa vattapaṭivattaŋ[14] pi[15] katvā imaŋ sampattiŋ thāvaraŋ[16] karissāmī' ti cintetvā pāto va kanakamayaŋ sammajjaniñ[17] c' eva kacavarachaḍḍaniñ[18] ca ādāya gantvā[19] therassa pariveṇaŋ sammajjitvā pānīyaŋ paribhojanīyaŋ upaṭṭhāpeti.[20] Thero taŋ disvā 'keṇaci daharena vā sāmaṇerena vā vattaŋ kataŋ bhavissatī' ti sallakkhesi.[21] Sā dutiyadivase pi tathā[22] akāsi, thero pi taŋ[23] tath' eva sallakkhesi. Tatiyadivase pi[24] thero tassā

---

[1] C. C^a. ghorâsivisasappo. [2] C. C^a. nipajjito.
[3] B. tath'. [4] B. °nna°.
[5] B. *a.* sarīrena. [6] B. *om.*
[7] B. *om.* [8] B. °tthāya.
[9] B[1]. °pūritena. [10] B. °kena.
[11] B[1]. °entī. [12] C. eva sā. B. *om.*
[13] B. sā. [14] C. vattaŋ.
[15] B. *om.* [16] B[1]. dhiraŋ.
[17] S. sammuñjaniŋ.
[18] B. kacavarapacchichaḍḍanakañ.
[19] B[1]. āg°. [20] B[1]. °esi.
[21] B. °etvā vasi. [22] B. tath' eva.
[23] B. *om.* [24] B. pana.

sammajjaniyasaddaŋ[1] sutvā tālacchiddâdīhi[2] paviṭṭhasarīrobhāsaŋ disvā dvāraŋ vivaritvā 'ko eso sammajjatī' ti pucchi. 'Ahaŋ bhante tumhākaŋ upaṭṭhāyikā Lājadevadhītā' ti. 'Nanu mayhaŋ evaŋnāmikā upaṭṭhāyikā nāma natthī' ti.[3] 'Ahaŋ bhante sālikkhettaŋ rakkhamānā lāje datvā pasannacittā nivattantī sappena daṭṭhā kālaŋ katvā Tāvatiŋsadevaloke[4] uppannā, mayā ayyaŋ nissāya ayaŋ sampatti laddhā, idāni pi "tumhākaŋ vattapaṭivattaŋ katvā sampattiŋ thāvaraŋ[5] karissāmī" ti āgat' amhi bhante' ti. 'Hiyyo pi pare pi tayā v' etaŋ ṭhānaŋ sammajjantiyā[6] va pānīyaŋ paribhojanīyaŋ upaṭṭhāpitan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Apehi[7] devadhīte tayā kataŋ vattaŋ kataŋ[8] hotu, ito paṭṭhāya imaŋ ṭhānaŋ mā āgamī'[9] ti. 'Bhante mā maŋ nāsetha, tumhākaŋ vattaŋ katvā sampattiŋ me thiraŋ kātuŋ dethā' ti. 'Apehi devadhīte mā me anāgate cittavījaniŋ gahetvā nisinnehi dhammakathikehi "Mahākassapattherassa kira ekā devadhītā āgantvā vattapaṭivattaŋ katvā pānīyaŋ paribhojanīyaŋ upaṭṭhāpetī" ti vattabbaŋ kari, ito paṭṭhāya idha mâgami[10] paṭikkamī' ti. Sā 'mā maŋ bhante nāsethā' ti punappuna yāci yeva. Thero 'nâyaŋ mama vacanaŋ suṇātī' ti cintetvā 'tava[11] pamāṇaŋ na jānāsī' ti accharaŋ[12] pahari. Sā tattha saṇṭhātuŋ[13] asakkontī ākāse uppatitvā añjaliŋ paggayha ṭhitā[14] 'bhante mayā laddhaŋ sampadaŋ[15] mā nāsetha thāvaraŋ kātuŋ dethā' ti rodantī paridevantī[16] ākāse aṭṭhāsi. Satthā Jetavane[17] gandhakuṭiyaŋ nisinno

---

1 B. °isaddaŋ. 2 B. °chiddehi ca.
3 B[1]. *a.* pucchi. 4 B[1]. °tiñsabhavane.
5 B[1]. dhīraŋ.
6 S. sammaṭṭhan ti tayā. B. sammajjitan tayā.
7 B. appehi, *so infra.* 8 B. ā. va.
9 B. mâg°.
10 B[1]. mā āgaccha. C. C[a]. S. *om.* 11 B. tuvaŋ.
12 C. C[a]. °riyaŋ, *corr.* °riŋ.
13 B[1]. sandhāretuŋ. 14 B. *om*
15 S. laddhasa°. B[1]. sampatti. B. laddhasampattiŋ.
16 B. *om.* 17 B. *om.*

va tassā roditasaddaŋ sutvā obhāsaŋ pharitvā devadhītāya sammukhe nisīditvā kathento viya 'devadhīte mama puttassa Kassapassa saŋvarakaraṇam[1] eva bhāro, puññatthikānaŋ pana "ayaŋ[2] attho" ti sallakkhetvā puññakaraṇam eva bhāro, puññakaraṇaŋ hi idha c'[3] eva samparāye ca sukham evā' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

118\. 'Puññañ ce puriso kayirā kayirāth' enaŋ[4] punappunaŋ,
tamhi chandaŋ kayirātha, sukho puññassa uccayo' ti.

Tass' attho: sace puriso puññaŋ kareyya 'ekavāraŋ[5] puññaŋ kataŋ alaŋ ettāvatā' ti anoramitvā punappunaŋ karoth'[6] eva, tassa akaraṇakhaṇe[7] pi tamhi puññe chandaŋ ruciŋ ussāhaŋ karoth' eva, kiŋkāraṇā? sukho puññassa uccayo puññassa hi uccayo vaḍḍhi idhalokaparalokasukhâvahanato[8] sukho[9] ti.

Desanâvasāne devadhītā pañcacattāḷīsayojanamatthake[10] ṭhitā va sotâpattiphalaŋ pāpuṇī ti.

Lājadevadhītāya vatthu.[11]

4\. ANĀTHAPIṆḌIKASEṬṬHIVATTHU.

Pāpo pi passati bhadran ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaŋ[12] ārabbha kathesi.

---

[1] B[1]. savaṇa. [2] K. B. *a.* no. S. *rep.*
[3] B. m. [4] B. kayirā taŋ.
[5] K. *a.* pi. B. *a.* me. [6] B. karot', *so infra.*
[7] K. B. ka°.
[8] K. °ke °ke su°. C. C[a]. S. °sukhav°.
[9] C. C[a]. S. sukhā. [10] B. °mattake.
[11] K. B. °tāv°. B. *a.* tatīyaŋ.
[12] *Cf.* F. J. I. 226, Aṅguttara IV. 392 *ff.*

Anāthapiṇḍiko hi vihāram eva uddissa catupaññāsakoṭidhanaŋ buddhasāsane vikiritvā Satthari Jetavane viharante devasikaŋ tīṇi mahāupaṭṭhānāni[1] gacchati,[2] gacchanto ca[3] '"kin nu kho ādāya āgato" ti[4] sāmaṇerā vā daharā vā hattham pi me olokeyyun' ti tucchahattho nāma na gatapubbo, pāto va gacchanto yāguŋ gāhāpetvā va gacchati, katapātarāso sappinavanītādīnī bhesajjāni[5] sāyaṇhasamaye mālāgandhavilepanavatthādīni gāhāpetvā[6] gacchati.[7] Vohārûpajīvino pi 'ssa hatthato aṭṭhārasakoṭidhanaŋ iṇaŋ gaṇhiŋsu, kulasantakâpi 'ssa aṭṭhārasahiraññakoṭiyo nadītīre nidahitvā ṭhapitā udakena kūle bhinne mahāsamuddaŋ pavisiŋsu,[8] evam assa[9] anupubbena parikkhayaŋ agamāsi. So evaŋbhūto pi saŋghassa dānaŋ deti yeva, paṇītaŋ pana katvā dātuŋ na sakkoti. So ekadivasaŋ Satthārā 'dīyati pana no gahapatikule dānan' ti vutte 'dīyati[10] bhante[11] tañ ca kho kaṇājakaŋ[12] bilañgadutiyan'[13] ti āha. Atha naŋ Satthā 'gahapati "lūkhaŋ dānaŋ demī" ti mā cintayi, cittasmiŋ hi paṇīte[14] buddhâdīnaŋ[15] dinnadānaŋ lūkhaŋ nāma natthi, api ca taŋ[16] aṭṭhannaŋ ariyapuggalānaŋ[17] desi,[18] ahaŋ pana Velāmakāle[19] sakala-Jambudīpaŋ unnañgalaŋ katvā mahā-

---

[1] Cᵃ. upa°. [2] Cᵃ. *om.*
[3] B. va. K. *om.* [4] B¹. gacchāmi.
[5] K. *a.* gāh° vihāraŋ gacchati.
[6] K. B. *a.* vihāraŋ.
[7] K. B. B¹. *a.* evaŋ niccakālam (B¹. niccam) eva divase divase (B. *om. one,* B¹. *om. both*) dānaŋ datvā sīlaŋ rakkhati (B¹. °itvā), aparabhāge dhanakkhayaŋ gacchati.
[8] K. pāv°. [9] K. *om.*
[10] K. *a.* me. [11] K. *a.* kule dānaŋ.
[12] B¹. *om.*
[13] B¹. pilañkadutiyakaŋ. K. vil°.
[14] C. Cᵃ. S. *a.* na (atthi *infra*). [15] B¹. godhumâdīni.
[16] K. B. B¹. tvaŋ. S. naŋ. K. *a.* gahapati.
[17] K. B. *a.* dānaŋ. [18] B. adāsi.
[19] K. Velāmabrāhmaṇa°.

dānaŋ[1] pavattayamāno[2] pi tisaraṇagamanam[3] pi kiñci nâlatthaŋ,[4] dakkhiṇeyyā nāma evaŋ dullabhā, tasmā "lūkhaŋ me[5] dānan" ti mā cintayī' ti vatvā Velāmasuttam assa kathesi.

Ath' assa dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā Satthari c' eva Satthu sāvakesu ca gehaŋ pavisantesu tesaŋ tejena saṇṭhātuŋ[6] asakkontī 'yathā ime imaŋ gehaŋ na pavissanti[7] tathā gahapatiŋ paribhindissāmī' ti taŋ[8] vattukāmâpi issarakāle kiñci vattuŋ nâsakkhi, 'idāni panâyaŋ[9] duggato, gaṇhissati me vacanan' ti[10] rattibhāge seṭṭhissa sirigabbhaŋ pavisitvā ākāse aṭṭhāsi. Atha naŋ seṭṭhī[11] disvā 'ko eso' ti āha.[12] 'Ahan te mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā devatā[13] tuyhaŋ[14] ovādadānatthāya[15] āgatā' ti. 'Tena hi vadehī'[16] ti. 'Mahāseṭṭhi tayā pacchimakālaŋ anoloketvā va samaṇassa[17] Gotamassa sāsane bahuŋ dhanaŋ vippakiṇṇaŋ,[18] duggato hutvâpi taŋ[19] na muñcesi[20] yeva, evaŋ vattamāno katipâhen' eva ghāsacchādanam pi na labhissasi, kin te samaṇena Gotamena, atipariccāgato[21] oramitvā kammante payojento kuṭumbaŋ saṇṭhapehī' ti. 'Ayam me tayā dinnaovādo'[22] ti. 'Āma seṭṭhī'[23] ti. 'Gaccha nâhaŋ tādisīnaŋ[24] sata-

---

[1] B[1]. *a.* datvā.
[2] K. °ttamāno.
[3] B[1]. °gataŋ. B. sar°.
[4] B[1]. alabhitvā.
[5] C[a]. evaŋ dhamme. B. me lū°.
[6] K. sandhāretuŋ. B[1]. santār°.
[7] S. pavisanti.
[8] C. C[a]. *om.*
[9] K. pana a°.
[10] K. *a.* sā.
[11] B. *om.*
[12] K. pucchi.
[13] K. devadhītā.
[14] B[1]. tumhe.
[15] B[1]. ovādanatthāya. B. ovādatth°.
[16] S. ovad°. K. *a.* devate.
[17] B[1]. °ṇa°.
[18] B[1]. vikiraṇaŋ. B. B[1]. S. *a.* idāni.
[19] K. *a.* samaṇaŋ Gotamaŋ.
[20] K. B. B[1]. °asi.
[21] B[1]. aticcā°.
[22] B. dinno ov°.
[23] K. mahās°.
[24] S. tādisena. B. *a.* satena pi sahassena pi.

sahassena pi sakkā harāpetuŋ,[1] ayuttaŋ te vuttaŋ, kiŋ tayā mama gehe vasamānāya,[2] sīghaŋ[3] me gharā nikkhamā'[4] ti.[5] Sā sotâpannassa ariyasāvakassa vacanaŋ sutvā ṭhātuŋ asakkontī dārake ādāya nikkhami. Nikkhamitvā ca pana aññatra[6] vasanaṭṭhānaŋ alabhamānā[7] 'seṭṭhiŋ khamāpetvā va[8] tatth'[9] eva vasissāmī' ti[10] nagarapariggāhakadevaputtaŋ[11] upasaŋkamitvā attanā katâparādhaŋ ācikkhitvā 'ehi maŋ seṭṭhissa santikaŋ netvā khamāpetvā vasanaṭṭhānaŋ dāpehī' ti āha. So 'ayuttaŋ tayā vuttaŋ, nâhaŋ tassa santikaŋ gantuŋ[12] ussahissāmī'[13] ti taŋ paṭikkhipi.[14] Sā catunnaŋ mahārājānaŋ[15] santikaŋ gantvā tehi pi[16] paṭikkhittā[17] Sakkaŋ devarājānaŋ upasaŋkamitvā taŋ pavattiŋ ācikkhitvā 'ahaŋ deva vasanaṭṭhānaŋ alabhamānā[18] dārake hatthe[19] gahetvā anāthā vicarāmi,[20] vasanaṭṭhānaŋ me dāpehī' ti suṭṭhutaraŋ yāci. Atha naŋ so[21] 'aham pana[22] tava kāraṇā[23] seṭṭhiŋ vattuŋ na[24] sakkhissāmi, ekaŋ pana te upāyaŋ kathessāmī' ti āha.[25] 'Sādhu deva kathehī' ti. 'Gaccha seṭṭhino āyuttakavesaŋ gahetvā seṭṭhissa hatthato paṇṇaŋ āropetvā[26] vohārūpajīvihi gahitaŋ[27] aṭṭhārasakoṭidhanaŋ attano ānubhāvena sādhetvā[28] tucchagabbhaŋ[29] pūretvā[30]

---

[1] B[1]. gāhāpetuŋ. B. kampetuŋ. K. saññā ka°.
[2] B[1]. vuttamā°. B. *a.* pi.
[3] B. *rep.*
[4] B. °āhī.
[5] B[1]. *a.* paṇāmesi.
[6] K. B. B[1]. °ttha.
[7] B[1]. alambha°.
[8] S. B. *om.*
[9] B. tath'.
[10] K. *a.* cintetvā.
[11] S. B. °kaŋ de°.
[12] C. C[a]. °tvā. B[1]. gandhuŋ.
[13] B. °hāmi.
[14] K. *a.* tassa.
[15] B. B[1]. °ikānaŋ.
[16] B. *om.*
[17] B. °pitvā.
[18] B[1]. °ṇāya.
[19] B. °ena.
[20] B[1]. vacchāmi.
[21] K. B. S. *a.* āha.
[22] K. B. S. pi.
[23] B[1]. *a.* taŋ.
[24] C. *om.*
[25] K. B. sā.
[26] B. *a.* te.
[27] K. āharāp°.
[28] K. *corr.* pasādh°. B[1]. āharitvā. B. sodhetvā.
[29] B. °gabbhe. K. °kocce.
[30] K. purāp°.

—mahāsamuddaŋ paviṭṭhaŋ aṭṭhārasakoṭidhanaŋ atthi, aññam pi asukaṭṭhāne nāma assāmikaŋ aṭṭhārasakoṭidhanaŋ atthi[1]—sabbaŋ āharitvā[2] tassa tucchagabbhe pūretvā[3] daṇḍakammaŋ katvā[4] khamāpehī' ti. Sā 'sādhu devā' ti vuttanayen' eva taŋ[5] sabbaŋ katvā puna tassa sirigabbhaŋ obhāsayamānā[6] ākāse ṭhatvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaŋ te catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāladevatā,[7] andhabālatāya yaŋ tumhākaŋ santike kathitaŋ tam[8] me khamatha, Sakkassa hi me vacanena catupaññāsakoṭidhanaŋ saŋharitvā tucchagabbhapūraṇaŋ[9] daṇḍakammaŋ kataŋ, vasanaṭṭhānaŋ alabhamānā kilamāmī' ti.[10] Anāthapiṇḍiko cintesi: 'ayaŋ devatā "daṇḍakammañ ca[11] me katan" ti vadati attano ca dosaŋ paṭijānāti, Sammāsambuddhassa naŋ dassessāmī' ti. So taŋ Satthu santikaŋ netvā 'tayā[12] katakammaŋ sabbaŋ ārocehī' ti.[13] Devatā Satthu pādesu[14] sirasā nipatitvā 'bhante[15] mayā bālāya[16] tumhākaŋ guṇe ajānitvā pāpakaŋ[17] vacanaŋ vuttaŋ, tam me khamathā' ti Satthāraŋ khamāpetvā mahāseṭṭhiŋ khamāpesi. Satthā kalyāṇapāpakammānaŋ[18] vipākavasena[19] seṭṭhiñ c' eva[20] devatañ ca ovadanto 'idha gahapati pāpapuggalo pi yāva pāpaŋ na paccati tāva bhadrāni passati, yadā pan' assa pāpaŋ paccati tadā pāpam eva passati, bhadrapuggalo pi yāva bhadraŋ na paccati tāva pāpāni passati, yadā pan' assa[21] bhadraŋ paccati tadā

---

[1] S. B. *a.* taŋ.
[2] K. har°.
[3] K. *a.* idan nāma.
[4] K. *a* taŋ.
[5] K. B. *om.*
[6] B. obhāsamānā.
[7] K. bālade°. S. B. *a.* mayā.
[8] B. *rep.*
[9] K. °ṇena.
[10] K. *a.* āha.
[11] K. *om.*
[12] K. B. tāya.
[13] K. B. ārocesi.
[14] B. pāde.
[15] B. *a.* yaŋ.
[16] K. B[1]. bālatāya. B. andhabālatāya. B[1]. *a.* yaŋ.
[17] B. pāpakammaŋ.
[18] K. B. B[1]. S. °pāpakānaŋ ka°.
[19] K. °en' eva.
[20] K. ca.
[21] B. pana, *om.* assa.

bhadram eva passatī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

119. 'Pāpo pi passatī bhadraŋ yāva pāpaŋ na paccati,
yadā ca paccatī pāpaŋ atha pāpo[1] pāpāni passati.

120. Bhadro pi passatī pāpaŋ yāva bhadraŋ na paccati,
yadā ca paccatī bhadraŋ atha bhadro bhadrāni passatī' ti.

Tattha pāpo ti kāyaduccaritâdinā[2] pāpakammena yuttapuggalo, so pi hi purimasucaritânubhāvena nibbattaŋ sukhaŋ anubhavamāno bhadram pi[3] passati, yāva pāpaŋ na paccatī ti yāv' assa[4] taŋ pāpakammaŋ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaŋ na deti, yadā pan' assa taŋ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaŋ deti[5] atha diṭṭhadhamme vividhā kammakaraṇā[6] samparāye ca apāyadukkhaŋ anubhonto so pāpo pāpāni[7] passati.

Dutiyagāthāya pi[8] kāyasucaritâdibhedabhadrakammayutto[9] bhadro, so pi[10] purimaduccaritânubhāvanibbattaŋ dukkhaŋ anubhavamāno pāpaŋ passati, yāva bhadraŋ na paccatī ti yāv' assa[11] taŋ bhadrakammaŋ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaŋ na deti, yadā[12] pana taŋ[13] vipākaŋ deti atha diṭṭhadhamme vā[14] lābhasakkārâdisukhaŋ samparāye vā dibbasampattisukhaŋ anubhavamāno[15] so bhadro bhadrāni yeva passatī ti.

---

[1] K. *first om., corr. a.*
[2] F. °dīni.
[3] B. *om.*
[4] K. yāva tassa.
[5] C. C[a]. S. *om.* yadā . . . deti.
[6] F. K. °kār°.
[7] F. B. *a.* yeva.
[8] K. *a.* yo.
[9] C. *om.* °bheda°. K. B. °âdinā bhadrakammena yutto.
[10] K. pi so. B. *a.* hi.
[11] K. yāva tassa.
[12] B. *a.* ca.
[13] B. *om.*
[14] K. B. *om.*
[15] B. *a.* va.

Desanâvasāne sā[1] sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyâpi[2] sâtthikā dhammadesanā ahosī ti.

Anāthapiṇḍikaseṭṭhissa vatthu.[3]

---

5. Asaññataparikkhārabhikkhuvatthu.

Mâppamaññetha[4] pāpassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ asaññataparikkhāraŋ[5] bhikkhuŋ ārabbha kathesi.

So kira yaŋ kiñci mañcapīṭhâdibhedaŋ parikkhāraŋ bahi paribhuñjitvā tatth' eva[6] chaḍḍeti,[7] parikkhāro vassena pi ātapena[8] pi upacikâdīhi[9] pi vinassati.[10] So bhikkhūhi 'nanu āvuso parikkhāro paṭisāmetabbo'[11] ti vutte[12] 'appakaŋ mayā kataŋ āvuso na etassa[13] cittaŋ atthi na pittan'[14] ti vatvā[15] tath' eva[16] karoti. Bhikkhū tassa kiriyaŋ Satthu ārocesuŋ. Satthā taŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tvaŋ bhikkhu evaŋ karosī' ti pucchi. So Satthārā pucchito pi 'kiŋ evaŋ[17] bhagavā appakaŋ[18] mayā kataŋ, nâssa[19] cittaŋ atthi na pittan'[20] ti tath' eva avamaññanto āha. Atha naŋ Satthā 'bhikkhūhi evaŋ kātuŋ na vaṭṭati, pāpakammaŋ nāma "appakan" ti na avamaññitabbaŋ, ajjhokāse ṭhapitaŋ hi[21] vivaṭamukhaŋ bhājanaŋ deve

---

[1] K. devatā. B. *a.* devatā. [2] K. *om.* pi.
[3] K. B. °kavatthu. B. *a.* catutthaŋ.
[4] K. B. mâva°, *al.* [5] B[1]. apayutta°.
[6] B[1]. *a.* karoti kira. [7] B[1]. *a.* kira.
[8] K. *corr.* ātapp°. [9] B[1]. *a.* dādantā.
[10] B[1]. °anti. [11] B. °itabbo.
[12] K. vutto, *a.* pana.
[13] K. B. etaŋ na tassa. C. C[a]. ekassa.
[14] B[1]. vitti. B. nimittan. [15] K. *a.* puna.
[16] K. *a.* taŋ. [17] K. B. etaŋ.
[18] K. *a.* ca. [19] B. n' assa.
[20] B[1]. vittaŋ. B. nimittan. [21] B. *om.*

vassante kiñcâpi ekabindunā va[1] na pūrati, punappuna vassante pana pūrat' eva, evam evaŋ pāpaŋ karonto puggalo anupubbena mahantaŋ pāparāsiŋ karotī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

121. 'Mâppamaññetha pāpassa "na man taŋ[2] āgamissati,"
udabindunipātena udakumbho pi pūrati,
pūrati bālo pāpassa thokathokam[3] pi ācinan'
ti.

Tattha mâppamaññethā ti na avajāneyya[4] pāpassā ti pāpaŋ, na man tam āgamissatī ti "appamattakaŋ me pāpaŋ[5] kataŋ, kadā etaŋ vipaccissatī" ti evaŋ pāpaŋ nâvajāneyyā[6] ti attho. Udakumbho pī ti deve vassante mukhaŋ vivaritvā ṭhapitaŋ yaŋ kiñci kulālabhājanaŋ yañ ca[7] taŋ ekekassa pi udabindussa[8] nipātena anupubbena pūrati evaŋ bālapuggalo thokathokam[9] pi pāpaŋ ācinanto karonto vaḍḍhento[10] pāpassa pūrati yevā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti. Satthâpi 'ajjhokāse seyyaŋ[11] santharitvā paṭipākatikaŋ akaronto[12] idaŋ nāma āpajjatī' ti sikkhāpadaŋ paññāpesī ti.

Asaññataparikkhārabhikkhussa vatthu.

---

[1] B. °n' eva.
[2] K. mattaŋ. B. mandaŋ; *al.* [3] B. °aŋ °aŋ.
[4] K. avapamaññeyya.
[5] B. pāpakammaŋ.
[6] F. ava°.
[7] B. yathā *for* yañ ca.
[8] B. udakabinduno.
[9] B. °aŋ °aŋ. K. thokam pi. [10] B. °anto.
[11] K. aseyyavatthuŋ.
[12] B. akaroto.

6. Biḷālapādakaseṭṭhivatthu.

Māppamaññetha[1] puññassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Biḷālapādakaseṭṭhiŋ[2] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye Sāvatthivāsino vaggabandhanena[3] Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa dānaŋ denti. Ath' ekadivasaŋ Satthā anumodanaŋ karonto evam āha:[4] 'upāsakā idh' ekacco attanā dānaŋ deti, paraŋ na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne[5] bhogasampadaŋ[6] labhati no parivārasampadaŋ. Ekacco attanā[7] na deti paraŋ samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaŋ labhati no bhogasampadaŋ. Ekacco attanā ca[8] na deti parañ ca na samādapeti, so[9] nibbattanibbattaṭṭhāne[10] na bhogasampadaŋ labhati no parivārasampadaŋ.[11] Ekacco attanā ca[12] deti parañ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadañ c'eva[13] labhati parivārasampadañ cā '[14] ti.

Ath' eko paṇḍitapuriso taŋ dhammadesanaŋ sutvā 'aho acchariyam idaŋ kāraṇaŋ, ahaŋ dāni ubhayasampattisaŋvattanikaŋ[15] kammaŋ karissāmī' ti cintetvā Satthāraŋ uṭṭhāya gamanakāle[16] āha: 'bhante sve va[17] amhākaŋ bhikkhaŋ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi pana te[18] bhikkhūhi attho' ti. 'Sabbehi[19] bhikkhūhi bhante' ti. Satthā

---

[1] K. B. māva°, *ut supra.*
[2] K. vilāra°.
[3] K. bandhena.
[4] *Cf.* I. 78.
[5] K. nibbattaṭṭh°.
[6] B[1]. sampatti.
[7] K. B. *a.* dānaŋ.
[8] K. dānaŋ.
[9] K. *a.* pi.
[10] K. *a.* kañjikamattam pi kucipuraŋ na labhati parivārañ ca na labhati.
[11] B. B[1]. *a.* vighāsādo (B[1]. vikh°) hutvā vicarati.
[12] K. *a.* dānaŋ.
[13] B. ca.
[14] K. *a.* labhatī.
[15] B[1]. saŋvaṭṭaniyā°.
[16] B[1]. *a.* vanditvā.
[17] B. *om.*
[18] K. *om.*
[19] B. sabba°.

adhivāsesi. So pi[1] gāmaŋ pavisitvā 'amma tāta[2] mayā svātanāya Buddhapamukho bhikkhusaŋgho nimantito, yo yattakānaŋ bhikkhūnaŋ sakkoti so tattakānaŋ bhikkhūnaŋ yāguādīnaŋ[3] atthāya[4] taṇḍulâdīni detu, ekasmiŋ ṭhāne pacāpetvā dānaŋ dassāmā' ti ugghosanto[5] vicarati.[6] Atha naŋ eko seṭṭhī attano āpaṇadvāraŋ[7] sampattaŋ disvā 'ayaŋ attano pahonake bhikkhū animantetvā pana[8] sakalagāmaŋ samādapento vicaratī' ti[9] kujjhitvā 'tayā[10] gahitabhājanaŋ[11] āharā' ti tīhi aṅgulehi gahetvā thoke taṇḍule adāsi, tathā mugge tathā māse[12] ti. So tato paṭṭhāya Biḷālapādakaseṭṭhī nāma jāto, sappiphāṇitâdīni dento pi karaṇḍaŋ[13] kuṭe[14] pakkhipitvā ekato koṇaŋ[15] katvā bindubinduŋ[16] paggharāyanto thokam[17] eva adāsi. Upāsako[18] avasesehi dinnaŋ ekato katvā iminā dinnaŋ visuŋ yeva aggahesi. So seṭṭhī tassa kiriyaŋ disvā 'kin nu kho esa mayā dinnaŋ visuŋ gaṇhātī' ti cintetvā tassa pacchato pacchato[19] ekaŋ cūḷûpaṭṭhākaŋ pahiṇi 'gaccha yaŋ esa karoti taŋ jānāpehī'[20] ti. So gantvā 'seṭṭhissa mahapphalaŋ hotū' ti yāgubhattapūpānaŋ[21] atthāya ekadve[22] taṇḍule pakkhipitvā muggamāse pi[23] telaphāṇitabindūni[24] pi sabbabhājanesu pakkhipi. Cūḷûpaṭṭhāko gantvā seṭṭhissa

---

1 K. *om.*
2 S. B. ammā tātā.
3 B¹. °ādi°.
4 B. *a.* ca.
5 K. °ento. B. ghosanto.
6 K. vicari.
7 K. āpanna°. B¹. gharadvāra°.
8 K. kiŋ puna.
9 B *a.* vatvā.
10 B¹. tena.
11 B¹. gahitaŋ gahitaŋ bh°.
12 B¹. tathā tele mugge tathā adāsi. B. *om. second* tathā.
13 K. °akaŋ.
14 B. karaṇḍakaṇṇikaṭe.
15 B. ekakoṇaŋ. B¹. dhokaŋ pacchato. K. *had* konaŋ, *corr.* naŋ.
16 B. binduŋ binduŋ. K. binduŋ.
17 B. thokathokam.
18 K. *a.* pi.
19 K. *om. one.*
20 K. B. B¹. jānāhī.
21 K. B. B¹. °pūvānaŋ.
22 B. ekaŋ dve. C. Cˢ. dve.
23 C. Cˢ. muggamāsa°.
24 B. °phāṇitâdi°.

ārocesi. Taŋ sutvā seṭṭhī cintesi: 'sace me so parisamajjhe avaṇṇaŋ bhāsissati, mama nāme gahitamatte yeva naŋ paharitvā māressāmī' ti nivāsanantare churikaŋ[1] bandhitvā punadivase[2] gantvā bhattagge aṭṭhāsi. So puriso Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ parivisitvā Bhagavantaŋ āha: 'bhante mayā mahājanaŋ samādapetvā[3] imaŋ dānaŋ dinnaŋ, tattha samādapitamanussā attano balena bahūni pi thokāni pi taṇḍulâdīni[4] adaŋsu, tesaŋ sabbesaŋ mahapphalaŋ hotū' ti āha.[5] Taŋ sutvā so[6] seṭṭhī cintesi: 'ahaŋ "'asukena nāma accharāya[7] gaṇhitvā taṇḍulâdīni dinnāni'" ti mama nāme gahitamatte imaŋ māressamī" ti āgato, ayaŋ pana sabbasaŋgāhikaŋ[8] katvā yehi pi nāliādīhi[9] minitvā[10] dinnaŋ, yehi pi accharāya gahetvā dinnaŋ "sabbesaŋ mahapphalaŋ hotū" ti vadeti;[11] sacâhaŋ[12] evarūpaŋ na khamāpessāmi, devadaṇḍo[13] mama[14] matthake patissatī' ti. So tassa pādamūle nipajjitvā 'khamāhi me sāmī'[15] ti āha.[16] 'Kiŋ idan' ti[17] vutte[18] sabbaŋ taŋ pavattiŋ ārocesi. Taŋ kiriyaŋ disvā Satthā 'kiŋ idan' ti dānaveyyāvaṭikaŋ pucchi. So[19] atītadivasato paṭṭhāya taŋ pavattiŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā 'evaŋ[20] kira seṭṭhī' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte, 'upāsaka puññaŋ nāma "appakan" ti na avajānitabbaŋ,[21] mādisassa hi[22] buddhassa vā[23] buddhapamu-

---

[1] B[1]. chādikaŋ.
[2] B[1]. parivāsanaṭṭhānaŋ. K. *a.* tattha.
[3] B. samādetvā.
[4] K. *om.*
[5] K. B. S. *om.*
[6] B. *om.*
[7] B[1]. aṅgulīhi.
[8] B[1]. °saṅgahitaŋ.
[9] K. nālikād°. B[1]. aṅgulīhi.
[10] B[1]. haritvā.
[11] K. B. vadati. C. vadehī ti.
[12] B[1]. sace a°.
[13] B. *a.* nāma.
[14] K. me.
[15] K. dosan.
[16] K. *a.* so.
[17] K. S. *a.* tena. B. *a.* ca tena.
[18] K. puṭṭho.
[19] K. *a.* tassa.
[20] B[1], saccaŋ.
[21] K. B[1]. avamaññitabbaŋ. B. ma°; *so infra.*
[22] B. *om.*
[23] K. B. *om.* bu° vā. S. *om.* vā.

khassa vā saŋghassa[1] dānaŋ datvā "appakan" ti na avajānitabbaŋ, paṇḍitamanussā[2] hi puññaŋ karonto[3] vivaṭabhājanaŋ[4] viya udakena anukkamena puññena[5] paripūranti[6] yevā' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

122. 'Mâppamaññetha puññassa "na man taŋ āgamissati,"
udabindunipātena udakumbho pi pūrati,
pūrati dhīro puññassa thokathokam pi āciṇan'
ti.

Tass'[7] attho: paṇḍitamanussā puññaŋ katvā 'appakaŋ[8] mayā puññaŋ kataŋ, na man taŋ vipākavasena[9] āgamissatī' ti,[10] 'evaŋ parittakaŋ kammaŋ kahaŋ[11] maŋ dakkhissatī'[12] ti[13] 'ahaŋ vā taŋ kahaŋ dakkhissāmi,[14] kadā[15] evaŋ[16] vipaccissatī' ti evaŋ puññaŋ mâppamaññetha na avajāneyya, yathā hi nirantaraŋ udabindunipātena[17] vivaritvā[18] ṭhapitaŋ kulālabhājanaŋ pūrati, evaŋ dhīro paṇḍitapuriso thokathokaŋ pi puññaŋ ācinanto puññassa pūratī ti.

Desanávasāne so[19] seṭṭhī sotâpattiphalaŋ pāpuṇi, saṁpattaparisāya sâtthikā desanā ahosī ti.

Biḷālapādakaseṭṭhissa[20] vatthu.

---

[1] B. bhikkhu°.
[2] B[1]. °purissā. K. °purisā.
[3] K. °ntā.
[4] K. vivaṭamukha°.
[5] C. C[a]. S. °āni.
[6] B. pūrenti.
[7] K. tatth'.
[8] K. appamattakaŋ.
[9] B. pāka°.
[10] K. B. *om.*
[11] B. *rep.*
[12] B. rakkh°.
[13] B. *om.*
[14] B. kammaŋ ra°.
[15] B. tadā.
[16] K. etaŋ.
[17] B. udaka°.
[18] K. *a.* va.
[19] K. B. *om.*
[20] K. Vilārapadikaseṭṭhi°. B. °ivatthu, *and a.* chaṭṭhaŋ.

7. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Vāṇijo vā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaŋ ārabbha kathesi.

Tassa kira vāṇijassa gehe pañcasatā[2] corā otāraŋ[3] gavesamānā otāraŋ na labhiŋsu. Aparena samayena[4] vāṇijo pañca sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā bhikkhūnaŋ ārocāpesi:[5] 'aham asukaṭṭhānaŋ nāma vāṇijjāya[6] gacchāmi, ye ayyā taŋ ṭhānaŋ[7] gantukāmā te nikkhamantu,[8] magge bhikkhāya na kilamissantī' ti. Taŋ sutvā pañcasatā bhikkhū tena saddhiŋ maggaŋ paṭipajjiŋsu. Te pi corā[9] 'so kira[10] vāṇijjāya[11] nikkhanto'[12] ti[13] gantvā aṭaviyaŋ aṭṭhaŋsu. Vāṇijo pi gantvā[14] aṭavimukhe ekasmiŋ gāme nivāsaŋ gahetvā[15] tayo divase goṇasakaṭâdīni saŋvidahi,[16] tesaŋ pana bhikkhūnaŋ nibaddhaŋ bhikkhaŋ deti yeva. Corā tasmiŋ aticirāyante 'gaccha tassa nikkhamanadivasaŋ ñatvā ehī' ti ekaŋ purisaŋ[17] pahiṇiŋsu. So taŋ gāmaŋ[18] gantvā[19] ekaŋ sahāyakaŋ pucchi: 'kadā vāṇijo nikkhamissatī' ti. So 'dvīhatīhaccayenā'[20] ti vatvā, 'kim atthaŋ pana pucchasī' ti āha. Ath' assa so 'mayaŋ pañcasatā[21] corā etassa[22] atthāya aṭaviyaŋ ṭhitā' ti ācikkhi. Itaro 'tena hi gaccha, sīghaŋ nikkhamissatī' ti taŋ uyyojetvā,[23]

---

[1] K. bāṇijo va bhayaŋ maggan.
[2] B. °ta°.
[3] B[1]. okāraŋ, B okāsaŋ *al.*
[4] K. *a.* so.
[5] K. ārocesi.
[6] B. °jjatthāya.
[7] B. tattha.
[8] K. °ntā.
[9] K. *corr. a.* gavesamānā.
[10] K. kiŋ *for* so kira.
[11] B. °ijo.
[12] K. nikkhamanto.
[13] B. *om.*
[14] B[1]. *a.* taŋ sutvā.
[15] B. vāsaŋ katvā. B. B[1]. *a.* dve.
[16] K. °itvā.
[17] B. B[1]. coraŋ.
[18] K. nagaraŋ.
[19] K. *a.* va.
[20] B[1]. katipâhaccayena. B. dvīhacc°.
[21] B. °ta°.
[22] B. etass'.
[23] B[1]. āyyo°.

'kin nu kho core vāremi[1] udāhu vāṇijan' ti cintetvā, 'kim me corehi, vāṇijaŋ nissāya pañcasatā bhikkhū jīvanti, vāṇijassa saññaŋ dassāmī' ti. So[2] tassa[3] santikaŋ gantvā 'kadā nikkhamissathā'[4] ti pucchitvā, 'tatiyadivase' ti vutte,[5] 'mayhaŋ vacanaŋ karotha, aṭaviyaŋ kira tumhākam atthāya pañcasatā corā ṭhitā, mā tāva gamitthā'[6] ti.[7] 'Tvaŋ kathaŋ jānāsī' ti.[8] 'Tesaŋ antare mama sahāyo atthi, tassa me kathāya ñātan' ti.[9] 'Tena hi kim me etto gatena,[10] nivattitvā[11] geham eva gamissāmī' ti.[12] Tasmiŋ cirāyante puna tehi corehi pahito[13] puriso āgantvā taŋ sahāyakaŋ pucchitvā taŋ pavattiŋ sutvā 'nivattitvā[14] kira geham eva[15] gamissatī'[16] ti gantvā corānaŋ ārocesi.[17] Tam sutvā corā tato nikkhamitva itarasmiŋ[18] magge aṭṭhaŋsu.[19] Tasmiŋ cirāyante puna te pi[20] corā sahāyakassa[21] santikaŋ[22] pesesuŋ. So tesaŋ[23] tattha ṭhitabhāvaŋ ñatvā puna vāṇijassa ārocesi. Vāṇijo[24] 'idhâpi[25] me vekallaŋ[26] natthi, evaŋ sante n' eva etto gamissāmi na ito,[27] idh' eva bhavissāmī'[28] ti[29] bhik-

---

1 B[1]. passissāmi.
2 K. *om.*
3 B[1]. tāsaŋ.
4 B. B[1]. gami°.
5 B[1]. *a.* sāmi.
6 B. B[1]. gamissathā.
7 K. *corr.* *a.* āha.
8 K. *a.* pucchi.
9 K. *a.* āha. Bāṇijo.
10 C. C[a]. S. *a.* ti.
11 B. °etvā.
12 B[1]. *a.* gehaŋ gato. K. *a.* āha.
13 B. B[1]. pesito.
14 B. °etvā.
15 K. *a.* bāṇijo.
16 B[1]. kato.
17 C. C[a]. āroci. K. *a.* puna.
18 B. itara°.
19 B. *a.* itarasmiŋ magge.
20 K. B. pi te. B. *a.* pañcasatā.
21 B. tassa.
22 K. *a.* purisaŋ.
23 K. *a.* corānaŋ.
24 K. *a.* tassa taŋ sutvā.
25 B[1]. ito pi.
26 B[1]. kevalaŋ.
27 K. *a.* gamissāmi. B. *a.* ti.
28 B[1]. vassissāmi.
29 K. *corr.* *a.* cintetvā.

khūnaŋ santikaŋ gantvā āha:[1] 'bhante corā kira maŋ[2] vilumpitukāmā magge ṭhatvā[3] "puna nivattissatī" ti sutvā itarasmiŋ[4] magge ṭhitā, ahaŋ etto[5] vā ito vā agantvā[6] thokaŋ idh' eva[7] bhavissāmi, bhadantā[8] idh' eva[9] vasitukāmā[10] attano ruciŋ karontū'[11] ti. Bhikkhū 'evaŋ sante mayaŋ nivattissāmā' ti vāṇijaŋ āpucchitvā punad eva[12] Sāvatthiŋ gantvā[13] Satthāraŋ vanditvā nisīdiŋsu.[14] Satthā 'kiŋ bhikkhave mahādhanavāṇijena saddhiŋ na gamitthā'[15] ti pucchitvā, 'āma bhante mahādhanavāṇijassa vilumpanatthāya dvīsu[16] pi maggesu corā pariyuṭṭhiŋsu,[17] tena[18] so tattha va[19] ṭhito mayaŋ pana āgatā' ti vutte, 'bhikkhave mahādhanavāṇijo corāṇaŋ atthitāya maggaŋ parivajjeti, jīvitukāmo ti[20] pi puriso halāhalaŋ[21] visaŋ parivajjeti, bhikkhunâpi "tayo bhavā corehi pariyuṭṭhitamaggasadisā" ti ñatvā pāpaŋ parivajjetuŋ vaṭṭatī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

123. 'Vāṇijo va bhayaŋ maggaŋ appasattho mahaddhano
visaŋ jīvitukāmo va pāpāni parivajjaye' ti.

Tattha **bhayan** ti bhāyitabbaŋ corehi pariyuṭṭhitattā sappaṭibhayan ti attho, idaŋ vuttaŋ hoti: yathā mahā-

---

[1] B. ahaŋ.
[2] B. *om.*
[3] B. ṭhitā. B[1]. ṭhitā kira. K. *a.* idāni.
[4] C. C[a]. *a.* hi.
[5] C. atto. B[1]. ettho.
[6] K. vâg°. C. C[a]. B[1]. āg°.
[7] K. idha tāva.
[8] B. bhadd°.
[9] K. B. idha.
[10] K. B. *a.* vasantu gantukāmā.
[11] K. ruciyā gacchantū.
[12] K. B[1]. punadivase.
[13] B[1]. *a.* Satthu santikaŋ gantvā.
[14] K. *a.* atha.
[15] K. gamissathā.
[16] B[1]. tīsu.
[17] B[1]. °yuddhitā kira.
[18] K. ten' eva.
[19] K. B. S. tatth' eva.
[20] K. *om.* B. viya *for* ti pi.
[21] C. C[a]. °la°.

dhano vāṇijo appasattho sappaṭibhayaŋ maggaŋ, yathā ca jīvitukāmo halāhalaŋ visaŋ parivajjeti, evaŋ paṇḍito bhikkhu appamattakāni pi[1] pāpāni parivajjeyyā ti.

Desanâvasāne te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsu, sampattamahājanassâpi sâtthikā dhammadesanā ahosī ti.

Mahādhanavāṇijassa vatthu.[2]

---

8. KUKKUṬAMITTAVATTHU.

Pāṇimhi ce[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto. Kukkuṭamittaŋ nāma nesādaŋ ārabbha kathesi.

Rājagahe[4] ekā seṭṭhidhītā vayappattā sattabhūmakassa[5] pāsādassa upari sirigabbhe ārakkhatthāya[6] ekaŋ paricārikaŋ datvā mātāpitūhi vāsiyamānā[7] ekadivasaŋ sāyaṇhasamaye vātapānena antaravīthiŋ olokentī pañca pāsasatāni pañca ca[8] sūlasatāni ādāya mige vadhitvā jīvamānaŋ ekaŋ Kukkuṭamittaŋ nāma nesādaŋ pañca migasatāni vadhitvā tesaŋ maŋsena sakaṭaŋ[9] pūretvā sakaṭadhure nisīditvā maŋsaŋ vikkiṇanatthāya[10] nagaraŋ pavisantaŋ disvā tasmiŋ paṭibaddhacittā paricārikāya hatthe paṇṇâkāraŋ datvā 'gaccha etassa[11] gamanakālaŋ[12] ñatvā ehī' ti pesesi. Sā gantvā tassa paṇṇâkāraŋ datvā pucchitvā,[13] 'ajja maŋsaŋ vikkiṇitvā pāto va asukadvārena

---

[1] B. *om.*
[2] K. °ijjavatthuŋ. B. °java°, *and a.* sattamaŋ.
[3] K. *a.* vaṇṇo nāsā.
[4] K. *a.* kir'.
[5] B[1]. °bhummi°. K. B. °bhūmi°.
[6] K. B. B[1]. ārakkhaṇ°.
[7] B[1]. pāliya°. B. posiyamānā *for* mā° va°.
[8] K. B. *om.*
[9] K. B. mahās°.
[10] B. vikkiṇatthāya.
[11] K. *a.* paṇṇâkāraŋ datvā.
[12] B[1]. °kāranaŋ.
[13] B. pucchi.

nāma nikkhamitvā gamissāmī'[1] ti sā tena kathitakathaŋ sutvā gantvā tassā ārocesi. Seṭṭhidhītā attanā gahetabbayuttakaŋ vatthâbharaṇajātaŋ[2] saŋvidahitvā pāto va malinavatthanivatthā[3] kuṭaŋ ādāya dāsīhi saddhiŋ udakatitthaŋ gacchantī viya nikkhamitvā taŋ ṭhānaŋ gantvā tassa gamanamaggaŋ[4] olokentī aṭṭhāsi. So pi pāto va sakaṭaŋ pājento nikkhami, sā tassa pacchato pāyāsi. So taŋ disvā[5] 'ahaŋ taŋ "asukassa nāma dhītā" ti na jānāmi, mā maŋ anubandhi ammā' ti āha. 'Na maŋ tvaŋ pakkosasi,[6] ahaŋ attano dhammatāya āgacchāmi, tvaŋ tuṇhī hutvā attano sakaṭaŋ pājehī' ti. So punappuna[7] nivāreti yeva. Atha naŋ sā āha: 'Siriŋ[8] nāma attano[9] santikaŋ āgacchantiŋ vāretuŋ na vaṭṭatī' ti. So tassā nissaŋsayena[10] āgamanaŋ[11] ñatvā taŋ[12] sakaṭaŋ āropetvā agamāsi. Tassâpi mātāpitaro ito cito ca[13] pariyesāpetvā[14] apassantā 'matā bhavissatī' ti matakabhattaŋ[15] kariŋsu. Sâpi tena saddhiŋ saŋvāsam anvāya paṭipāṭiyā satta putte vijāyitvā te vayappatte gharabandhanena bandhi.

Ath' ekadivasaŋ Satthā paccūsasamaye lokaŋ olokento[16] Kukkuṭamittaŋ saputtaŋ sasuṇisaŋ[17] attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā, 'kin nu kho etan' ti upadhārento tesaŋ paṇṇarasānaŋ[18] pi sotâpattimaggassa upanissayaŋ disvā pāto va pattacīvaraŋ ādāya tassa pāsaṭṭhānaŋ[19] agamāsi. Taŋ divasaŋ pāse baddho[20] ekamigo pi[21] nâhosi,

---

[1] K. āg°. [2] B[1]. °jātarūpaŋ.
[3] K. B. B[1]. °vatthaŋ nivāsetvā.
[4] B[1]. āgamanaŋ. K. B. tassâgamanaŋ.
[5] B. *a.* bhadde tvaŋ kassa dhītā ti pucchi.
[6] B. °ati. K. °esi, *and a.* sā.
[7] K. B. °naŋ. B. *a.* taŋ.
[8] B. siri . . . āgacchantī. [9] S. *rep.*
[10] K. *corr. a.* attano. [11] B. °nakāraṇaŋ.
[12] K. ādito pucchitvā. [13] K. va.
[14] B[1]. °sitvā. [15] B[1]. matabhattakiccaŋ.
[16] K. B. B[1]. vo°. [17] K. *a.* sabbaŋ.
[18] B. pannarasannaŋ. K. *om.* [19] B[1]. vasana°.
[20] B. °bandho. [21] K. *a.* nāma.

Satthā tassa pāsamūle padavalañjaŋ[1] dassetvā parato[2] ekassa gumbassa heṭṭhā chāyāyaŋ[3] nisīdi. Kukkuṭamitto pāto[4] va dhanuŋ ādāya pāsaṭṭhānaŋ gantvā ādito paṭṭhāya pāse olokayamāno[5] pāse baddhaŋ ekam pi migaŋ adisvā Satthu padavalañjaŋ addasa. Ath' assa etad ahosi: 'koci mayā[6] baddhamige mocento vicaratī'[7] ti. So Satthari āghātaŋ bandhitvā gacchanto gumbamūle[8] nisinnaŋ Satthāraŋ disvā 'iminā mama migā mocitā,[9] māressāmi[10] nan' ti dhanuŋ ākaḍḍhi.[11] Satthā dhanuŋ ākaḍḍhituŋ datvā vissajjetuŋ nādāsi. So saraŋ vissajjetum pi oropetum pi[12] asakkonto phāsukāhi bhijjantīhi viya mukhato kheḷena paggharantena[13] kilantarūpo aṭṭhāsi. Ath' assa[14] puttā gehaŋ gantvā 'pitā no cirāyati, kin nu kho'[15] ti vatvā 'gacchatha tātā[16] pitu santikan' ti mātarā pesitā[17] dhanūni ādāya gantvā pitaraŋ tathā ṭhitaŋ disvā 'ayaŋ no pitu paccāmitto bhavissatī' ti satta pi janā dhanūni[18] ākaḍḍhitvā buddhānubhāvena yathā tesaŋ[19] pitā ṭhito tath' eva aṭṭhaŋsu. Atha nesaŋ mātā 'kin nu kho me[20] puttā pi[21] cirāyantī' ti sattahi sunisāhi saddhiŋ gantvā te tathā ṭhite disvā,[22] 'kassa nu kho ime dhanūni ākaḍḍhitvā ṭhitā' ti olokentī Satthāraŋ disvā bāhā paggayha 'mā me pitaraŋ nāsetha, mā me pitaraŋ nāsethā' ti mahāsaddaŋ akāsi. Kukkuṭamitto taŋ saddaŋ sutvā cintesi: 'naṭṭho vat' amhi, sasuro kira me esa, aho mayā

---

[1] K. °balañjaŋ.
[2] B[1]. pūrato. K. B. pur°.
[3] B. sāyaŋ.
[4] K. *om.*
[5] B. B[1]. °iya°.
[6] K. mayhaŋ.
[7] B[1]. bhavissati.
[8] K. rukkha°.
[9] B[1]. °ito, *a.* bhavissati. B. *a.* bhavissanti.
[10] B. °iss°. B[1]. hanāmi.
[11] B[1]. āghati.
[12] B. *om.* or° pi.
[13] B. °laŋ °nto.
[14] K. atha.
[15] B. *a.* etan.
[16] B. tāta.
[17] B. *a.* te.
[18] B[1]. dhanuŋ ādāya.
[19] B. nesaŋ.
[20] K. pitā.
[21] B[1]. pitā.
[22] K. *a.* va.

bhāriyaŋ kammaŋ katan' ti. Puttâpi 'ssa[1] 'ayyako kira no esa, aho bhāriyaŋ kamman' ti cintayiŋsu. Kukkuṭamitto 'ayaŋ sasuro me' ti mettacittaŋ upaṭṭhapesi, puttâpi 'ssa 'ayyako no' ti mettacittaŋ upaṭṭhapesuŋ. Atha te[2] nesaŋ mātā seṭṭhidhītā 'khippaŋ dhanūni chaḍḍetvā pitaraŋ me[3] khamāpethā'[4] ti āha. Satthā tesaŋ muducittaŋ ñatvā[5] dhanuŋ otāretuŋ adāsi. Te sabbe Satthāraŋ vanditvā 'khamatha no bhante' ti khamāpetvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. Atha nesaŋ Satthā ānupubbikathaŋ kathesi, desanâvasāne Kukkuṭamitto saddhiŋ puttehi c'eva sunisāhi ca attapañcadasamo sotâpattiphale patiṭṭhahi.[6] Satthā piṇḍāya caritvā pacchābhattaŋ vihāraŋ agamāsi. Atha naŋ Ānandatthero pucchi:[7] 'bhante kahaŋ gamitthā' ti. 'Kukkuṭamittassa santikaŋ Ānandā' ti. 'Pāṇâtipātakammassa vo bhante akārako kato'[8] ti. 'Āma Ānanda,[9] so attapañcadasamo acalasaddhāya patiṭṭhāya[10] tīsu ratanesu[11] nikkaṅkho hutvā pāṇâtipātakammassa akārako jāto' ti. Bhikkhū āhaŋsu: 'nanu bhante bhariyâpi 'ssa atthī' ti. 'Āma bhikkhave, sā kulagehe kumārikā[12] hutvā sotâpattiphalaŋ pattā' ti. Bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'Kukkuṭamittassa kira[13] bhariyā kumārikākāle eva[14] sotâpattiphalaŋ patvā tassa gehaŋ gantvā satta putte labhi, sā ettakaŋ kālaŋ sāmikena "dhanuŋ āhara, sare[15] āhara, sattiŋ āhara,[16] jālaŋ āharā" ti vuccamānā tāni adāsi. So pi[17] tāya dinnāni ādāya gantvā pāṇâtipātaŋ karoti, kin nu kho sotâpannā[18] pāṇâtipātaŋ karontī' ti.

---

[1] K. 'ssā, *and a.* mātuyā saddaŋ sutvā.
[2] K. B. *om.* C. C[a]. taŋ.
[3] K. me pi°.
[4] B[1]. khamatha.
[5] K. *a.* tesaŋ.
[6] K. aṭṭhāsi.
[7] K. *a.* ajja.
[8] B[1]. akāraṇā gatattha.
[9] B. ām' Ān°.
[10] B[1]. °ito.
[11] B[1]. saraṇesu.
[12] K. *a.* pi.
[13] K. *om.*
[14] K. yeva.
[15] S. °raŋ. K. sattiŋ, sare *after.*
[16] K. *a.* sūlaŋ āhara.
[17] K. B. *om.*
[18] S. B. *a.* pi.

Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave sotâpannā pāṇâtipātaŋ karonti, sā pana "sāmikassa vacanaŋ karomī" ti tathā akāsi, "idaŋ gahetvā esa idha[1] gantvā pāṇâtipātaŋ karotū' ti tassā cittaŋ natthi, pāṇitalasmiŋ hi vaṇe asati visaŋ gaṇhantassa taŋ visaŋ anuḍahituŋ[2] na sakkoti, evam evaŋ akusalacetaṇāya abhāvena pāpaŋ akarontassa[3] dhanuādīni nīharitvā dadato[4] pi pāpaŋ nāma na hotī' ti[5] anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

124. 'Pāṇimhi ce vaṇo nâssa,[6] hareyya pāṇinā visaŋ,
nâbbaṇaŋ[7] visaŋ anveti, natthi pāpaŋ akubbato' ti.

Tattha nâssā ti na bhaveyya, hareyyā ti atiharituŋ[8] sakkuṇeyya, kiŋkāraṇā? yasmā nâbbaṇaŋ visaŋ anveti, abbaṇaŋ[9] hi pāṇiŋ visaŋ anvetuŋ na sakkoti, evam evaŋ dhanuādīni nīharitvā[10] dentassâpi akusalacetanāya abhāvena pāpaŋ akubbato pāpaŋ nāma natthi, abbaṇaŋ[11] pāṇiŋ visaŋ viya nâssa cittaŋ pāpaŋ anugacchatī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Aparena samayena bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'ko nu kho Kukkuṭamittassa saputtasuṇisassa[12] sotâpattimaggassa upanissayo,[13] kena kāraṇena nesādakule nibbatto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'

---

[1] K. B. *om.*
[2] S. anuoh°. K. °d°. B. °ḍayhituŋ.
[3] B[1]. kar°.
[4] B[1]. dadamānāya.
[5] S. B. *a.* vatvā.
[6] B. n' assa.
[7] K. nâvaṇaŋ.
[8] F. K. B. ha°.
[9] K. B. avaṇaŋ.
[10] K. āhar°.
[11] K. *a.* hi.
[12] K. B. saputtassa sasu°.
[13] B. °maggassûp°.

ti vutte, ‘bhikkhave atīte Kassapadasabalassa dhātucetiyaŋ saŋvidahantā evam āhaŋsu: “kin[1] nu kho imassa cetiyassa[2] mattikā bhavissati, kiŋ udakan” ti. Atha nesaŋ etad ahosi: “haritālamanosilā mattikā bhavissati, tilatelaŋ udakan” ti te haritālamanosilā koṭṭetvā tilatelena sannetvā[3] iṭṭhakā chinditvā[4] suvaṇṇena khacitvā[5] anto ciṇiŋsu, bahimukhe[6] ekaghanā[7] suvaṇṇiṭṭhakā[8] va ahesuŋ, ekekā iṭṭhakā[9] satasahassagghanikā ahosi. Te yāva dhātunidhānā[10] cetiye niṭṭhite cintayiŋsu:[11] “dhātunidhānakāle bahukadhanena[12] attho, kin nu kho jeṭṭhakaŋ karomā” ti. Ath' eko gāmavāsiko seṭṭhī “ahaŋ jeṭṭhako bhavissāmī” ti[13] dhātunidhāne ekaŋ hiraññakoṭiŋ pakkhipi. Taŋ disvā raṭṭhavāsino “ayaŋ nagare[14] seṭṭhī dhanam eva saŋharati,[15] evarūpe cetiye jeṭṭhako bhavituŋ na sakkoti, gāmavāsī pana koṭidhanaŋ pakkhipitvā jeṭṭhako jāto” ti ujjhāyiŋsu. So tesaŋ vacanaŋ[16] sutvā “ahaŋ dve koṭiyo datvā jeṭṭhako bhavissāmī” ti dve koṭiyo adāsi. Itaro “aham eva jeṭṭhako bhavissāmī” ti tisso koṭiyo adāsi. Evaŋ vaḍḍhetvā[17] vaḍḍhetvā nagaravāsī[18] aṭṭha koṭiyo adāsi. Gāmavāsino pana gehe[19] navakoṭidhanam eva atthi, nagaravāsino pana[20] cattālīsakoṭidhanaŋ,[21] tasmā gāmavāsī cintesi: “sacâhaŋ nava koṭiyo dassāmi ayaŋ

---

[1] K. kā. [2] K *om.*
[3] B[1]. maṭṭetvā. K. B. saŋsanditvā.
[4] B[1]. cinitvā. K. ghaṭetvā. B. iṭṭhakāya ghaṭetvā.
[5] [1]. saṅghetvā. [6] K. B. *a.* pana.
[7] S. °na°. B. ekagghana°. [8] B. °ṇṇa i°.
[9] B. *om.* [10] K. B[1]. °niṭṭhānā.
[11] B[1]. manta°. C. C[a]. S. *om.* dhātu° . . . cintayiŋsu (S. tāva).
[12] B[1]. bahu°. K. B. bahunā dha°.
[13] K. *corr. a.* cintetvā. [14] K. B. °ra°.
[15] B[1]. saṅgaṇhāti. C. C[a]. S. saŋharī ti.
[16] B. kathaŋ.
[17] K. °itvā. K. B. *om. one.* [18] K. *a.* seṭṭhī.
[19] K. *before* atthi. [20] B. *om.*
[21] K. *a.* eva atthi. B. *a.* atthi.

'dasa koṭiyo[1] dassāmī' ti vakkhati, atha me niddhanabhāvo paññāyissatī" ti. So evam āha: "ahaŋ ettakañ ca[2] dhanaŋ dassāmi, saputtadāro ca cetiyassa dāso bhavissāmī" ti satta putte satta suṇisāyo bhariyañ ca gahetvā attanā saddhiŋ cetiyassa niyyādesi.[3] Raṭṭhavāsino "dhanaŋ nāma[4] sakkā uppādetuŋ, ayaŋ pana saputtadāro attānaŋ niyyādesi,[5] ayam eva jeṭṭhako hotū" ti taŋ jeṭṭhakaŋ kariŋsu. Iti te soḷasa pi janā cetiyassa dāsā ahesuŋ, raṭṭhavāsino pana te bhujisse[6] akaŋsu.[7] Evaŋ sante pi cetiyam eva paṭijaggitvā yāvatâyukaŋ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattiŋsu. Tesu ekaŋ buddhantaraŋ devaloke[8] vasantesu imasmiŋ buddhuppāde bhariyā tato[9] cavitvā Rājagahe seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti.[10] Sā kumārikā[11] sotâpattiphalaŋ pāpuṇi. "Adiṭṭhasaccassa pana[12] paṭisandhi nāma bhāriyā" ti tassā sāmiko samparivattamāno gantvā nesādakule nibbatti, tassa saha dassanen' eva seṭṭhidhītaraŋ pubbasineho ajjhotthari. Vuttaŋ pi c' etaŋ:

'Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaŋ taŋ jāyate pemaŋ uppalaŋ va yathodake' ti.

Sā pubbasinehen' eva[13] nesādakulaŋ agamāsi. Puttâpi tassā[14] devalokā cavitvā tassā[15] kucchismiŋ paṭisandhiŋ gaṇhiŋsu. Suṇisāyo pi 'ssā tattha tattha[16] nibbattā[17]

---

[1] K. koṭidhanaŋ. [2] K. B. *om.*
[3] C. nīyādeti. [4] K. na.
[5] S. °eti.
[6] C. bhuñj°. B. bhūj°. K. bhujj°.
[7] K. kariŋsu. [8] B. °esu.
[9] K. tassa saggato.
[10] K. *a.* mama dhammadesanaŋ sutvā.
[11] K. S. *a.* hutvā. B. *a.* ca hutvā.
[12] B. nāma, *om. later.*
[13] K. °havasena. [14] K. B. pan' assā.
[15] K. *a.* evaŋ. B. *a.* eva.
[16] K. *om. one.* [17] B. B[1]. °itvā.

vayappattā tesam eva[1] gehaŋ agamaŋsu. Evaŋ te sabbe pi tadā cetiyaŋ paṭijaggitvā tassa kammassânubhāvena[2] sotâpattiphalaŋ pattā ti.

Kukkuṭamittassa vatthu.[3]

---

9. Kokasunakhaluddakavatthu.

Yo appaduṭṭhassā[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kokaŋ[5] nāma sunakhaluddakaŋ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaŋ pubbaṇhasamaye dhanuŋ ādāya sunakhaparivuto araññaŋ gacchanto antarāmagge ekaŋ piṇḍāya pavisantaŋ bhikkhuŋ disvā kujjhitvā 'kālakaṇṇī me diṭṭho, ajja kiñci na labhissāmī' ti cintento[6] pakkāmi. Thero pi gāme[7] piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna vihāraŋ pāvisi.[8] Itaro pi araññaŋ[9] caritvā[10] kiñci alabhitvā pacchâgacchanto puna theraŋ[11] disvā 'ajjâhaŋ imaŋ kālakaṇṇiŋ disvā araññaŋ gato kiñci na labhiŋ, idāni me puna pi abhimukho jāto, sunakhehi naŋ khādāpessāmī' ti saññaŋ datvā sunakhe vissajjesi. Thero pi[12] 'evaŋ mā[13] kari upāsakā' ti yāci. 'Ajjâhaŋ tava sammukhibhūtatta kiñci nâlatthaŋ, puna pi me sammukhibhāvaŋ āgato 'si, khādāpessām' eva tan '[14] ti vatvā sunakhe[15] uyyojesi. Evaŋ[16] thero vegena ekaŋ[17] rukkhaŋ abhirūhitvā[18] purisappamāṇe ṭhāne[19] nisīdi, sunakhā

---

[1] K. B. S. yeva. [2] K. tassânu°.
[3] K. Pubbasuparittakukkuṭavatthuŋ. B. Kukkuṭamittanesādavatthu, *and a.* aṭṭhamaŋ.
[4] K. °assa narassa dussatī. [5] K. °an.
[6] K. B. °etvā. [7] K. *om.*
[8] K. B. pāyāsi. [9] K. B[1]. °ññe.
[10] B. B[1]. vi°. K. *om.* [11] K. *a.* maggantare.
[12] K. *om.* [13] K. B. mā evaŋ.
[14] K. °m' etan. B. °mi tan. [15] K. *a.* va.
[16] B. eva. [17] K. *om.*
[18] K. °yhi°. [19] B[1]. porisa°.

rukkhaŋ parivāresuŋ.[1] Koko[2] gantvā 'rukkhaŋ abhiruhitvā[3] pi te mokkho natthī' ti[4] saratuṇḍena pādatale vijjhi. Thero 'mā evaŋ karohī' ti yāci yeva, itaro tassa yācanaŋ anādiyitvā punappuna vijjhi[5] yeva. Thero ekasmiŋ pādatale vijjhiyamāne taŋ ukkhipitvā dutiyaŋ pādaŋ[6] olambati,[7] tasmiŋ vijjhiyamāne taŋ pi[8] ukkhipati. Evam assa so[9] yācanaŋ anādiyitvā dve pi pādatalāni vijjhi yeva,[10] therassa sarīraŋ ukkāhi ādīpitaŋ[11] viya ahosi. So vedanânuvattī[12] hutvā satiŋ paccupaṭṭhāpetuŋ nâsakkhi, pārutaŋ[13] cīvaraŋ bhassantam pi na sallakkhesi. Taŋ patamānaŋ Kokaŋ sīsato paṭṭhāya parikkhipantaŋ eva pati. Sunakhā 'thero patito'[14] ti saññāya cīvarantaraŋ pavisitvā attano sāmikaŋ luñcitvā[15] khādantā aṭṭhimattâvasesaŋ kariŋsu. Sunakhā cīvarantarato[16] nikkhamitvā bahi aṭṭhaŋsu. Atha nesaŋ thero ekaŋ sukkhadaṇḍakaŋ bhañjitvā[17] khipi. Sunakhā theraŋ disvā 'sāmiko va[18] amhehi khādito' ti[19] araññaŋ pavisiŋsu. Thero kukkuccaŋ uppādesi, 'mama cīvarantaraŋ pavisitvā v'[20] esa naṭṭho, arogan[21] nu kho me sīlan' ti[22] rukkhā[23] otaritvā Satthu santikaŋ gantvā ādito paṭṭhāya sabbaŋ[24] taŋ pavattiŋ ārocetvā[25] 'bhante mama cīvaraŋ

---

1 K. °ayiŋsu.
2 B[1]. luddhako.
3 B. °anto.
4 B. *a.* taŋ.
5 K. puna vijjhiti.
6 K. pi.
7 B[1]. olumpati. K. S. °eti. B. °itvā.
8 K. B. *om.*
9 C. C[a]. *om.* B. *a.* ca.
10 C. C[a]. vijjhiyamāno. K. B. *om.* yeva.
11 B. B[1]. ādittaŋ.
12 B. B[1]. °ttiko.
13 B[1]. pārupita°. K. °pitaŋ.
14 K. *om.*
15 B. bhuñjitvā.
16 K. °antato.
17 K. *a.* va.
18 C. C[a]. *om.*
19 K. B. *a.* ñatvā.
20 B. *om.*
21 B. S. ār°.
22 S. B. *a.* so.
23 K. °ato.
24 B. *om.*
25 K. °āpetvā.

nissāya so upāsako naṭṭho,[1] kacci[2] me arogaŋ[3] sīlaŋ,[4] atthi[5] me samaṇabhāvo' ti pucchi Satthā tassa vacanaŋ sutvā 'bhikkhu arogan te[6] sīlaŋ, atthi te samaṇabhāvo, so appaduṭṭhassa padussitvā vināsaŋ patto' ti,[7] 'na kevalañ[8] ca idān' eva atīte pi appaduṭṭhānaŋ padussitvā vināsaŋ patto yevā' ti vatvā taŋ atthaŋ pakāsento atītaŋ[9] āhari:

'Atīte kir' eko vejjo vejjakammatthāya gāmaŋ vicaritvā kiñci kammaŋ alabhitvā[10] chātajjhatto nikkhamitvā gāmadvāre sambahule kumārake[11] kīḷante disvā "ime sappena ḍasāpetvā[12] tikicchitvā[13] āhāraŋ labhissāmī" ti ekasmiŋ rukkhabile[14] sīsaŋ nīharitvā nipannasappaŋ[15] dassetvā "ambho kumārakā eso sāḷikapotako, gaṇhatha[16] nan" ti āha. Ath' eko kumārako sappaŋ gīvāya daḷhaŋ gahetvā nīharitvā[17] tassa sappabhāvaŋ ñatvā viravanto avidūre ṭhitassa vejjassa matthake khipi. Sappo vejjassa khandhaṭṭhikaŋ parikkhipitvā daḷhaŋ ḍasitvā tatth' eva jīvitakkhayaŋ pāpesi. Evam esa Koko[18] sunakhaluddako pubbe pi[19] appaduṭṭhassa padussitvā vināsaŋ patto'[20] ti.

Satthā imaŋ atītaŋ āharitvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

125. 'Yo appaduṭṭhassa narassa dussati[21]
suddhassa posassa anaṅgaṇassa
tam eva bālaŋ pacceti pāpaŋ
sukhumo rajo paṭivātaŋ va khitto' ti.

---

[1] B. *a.* ti.
[2] B[1]. kicci. B. kacci me natthi samaṇabh°.
[3] B[1]. ārogyaŋ.
[4] K. kacci.
[5] K. C. C[a]. me atthi.
[6] K. B. tava.
[7] K. va. B. *om.* C[a]. pappoti.
[8] K. keb°.
[9] *Cf.* F. J. III. 202.
[10] K. *a.* va.
[11] K. °re.
[12] B. ḍaŋs°. K. daŋs°.
[13] K. *a.* kiñci.
[14] B. °e bi°.
[15] K. S. °aŋ sa°.
[16] K. °itha.
[17] B. *om.*
[18] B. Koka°.
[19] K. va.
[20] B. *a.* yevā.
[21] K. padu°.

Tattha appaduṭṭhassā ti attano vā sabbasattānaŋ vā aduṭṭhassa[1] narassā ti sattassa dussatī ti aparajjhati suddhassā ti niraparādhass' eva posassā ti idam pi aparenâkārena sattâdhivacanam eva. Anaṅgaṇassā ti nikkilesassa,[2] paccetī ti paṭieti. Paṭivātan ti yathā ekena purisena paṭivāte ṭhitaŋ paharitukāmatāya khitto sukhumo rajo tam eva purisaŋ pacceti, tass' eva upari patati, evam eva yo puggalo appaduṭṭhassa purisassa pāṇippahārâdīni dadanto[3] padussati tam eva bālaŋ diṭṭhe va[4] dhamme nirayâdìsu vā[5] vipaccamānaŋ taŋ pāpaŋ vipākadukkhavasena paccetī ti attho.

Desanâvasāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sâtthikā dhammadesanā ahosī ti.

Kokasunakhaluddassa vatthu.[6]

---

10. MAṆIKARAKULÛPAGATISSATTHERAVATTHU.

Gabbham eke[7] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Maṇikārakulūpagatissattheraŋ[8] ārabbha kathesi.

So kira thero ekassa maṇikārassa kule dvādasavassāni bhuñji, tasmiŋ kule jayampatikā[9] mātipitiṭṭhāne[10] ṭhatvā theraŋ paṭijaggiŋsu. Ath' ekadivasaŋ so[11] maṇikārako[12] therassa purato maŋsaŋ chindanto nisinno hoti. Tasmiŋ khaṇe rājā Pasenadikosalo ekaŋ maṇiratanaŋ 'imaŋ dhovitvā vijjhitvā pahiṇatū'[13] ti pesesi. Manikāro salohiten' eva hatthena taŋ paṭiggahetvā peḷāya[14] upari

---

[1] K. B. appadu°. [2] K. nikkh°.
[3] B. °paharâdinā daṇḍena.
[4] B. diṭṭha-m-eva. [5] K. *om.*
[6] K. B. °akava°. B. *a.* navamaŋ.
[7] K. *a.* uppajjanti.
[8] K. B. °kulūpakaŋ Ti°. [9] B[1]. jāya°.
[10] B. B[1]. mātāpitu°. [11] K. *om.*
[12] K. °kāro.
[13] C. C[a]. °ntū. S. °ṇātu. [14] K. °yaŋ.

ṭhapetvā hatthadhovanatthaŋ anto[1] pāvisi. Tasmiŋ pana gehe posāvaniyakoñcasakuṇo atthi, so lohitagandhena maŋsaŋ[2] saññāya taŋ maṇiŋ therassa passantass' eva[3] gili. Maṇikāro āgantvā maṇiŋ apassanto 'maṇi vo[4] gahito' ti bhariyañ[5] ca puttake ca paṭipāṭiyā pucchitvā, tehi 'na gaṇhāmā' ti vutte, 'therena gahito bhavissatī' ti cintetvā bhariyāya saddhiŋ mantesi: 'therena maṇi[6] gahito bhavissatī' ti. Sā[7] 'sāmi mā evaŋ avaca, ettakaŋ kālaŋ mayā therassa na kiñci vajjaŋ diṭṭhapubbaŋ, na so maṇiŋ gaṇhātī' ti. Maṇikāro[8] theraŋ pucchi: 'bhante imasmiŋ ṭhāne maṇiratanaŋ tumhehi gahitan' ti. 'Na gaṇhāmi upāsakā' ti. 'Bhante na idha añño atthi,[9] tumheh'[10] eva gahito bhavissati, detha me maṇiratanan' ti. So tasmiŋ asampaṭicchante[11] puna bhariyaŋ āha: 'theren' eva[12] maṇi[13] gahito, pīḷetvâpi[14] naŋ pucchissāmī' ti.[15] 'Sāmi mā no nāsayi,[16] varaŋ amhehi dāsavyaŋ[17] upagantuŋ[18] na ca theraŋ[19] evarūpaŋ vattun'[20] ti. So 'sabbe va[21] mayaŋ dāsattaŋ upagacchantā maṇiŋ[22] nâgghāmā'[23] ti rajjuŋ gahetvā therassa sīsaŋ veṭhetvā[24]

---

1 K. *om.*
2 K. °sa°.
3 K. °ssa va.
4 K. B. B¹. kena.
5 K. *a.* dhītaraŋ.
6 B. *om.*
7 B. C. Cᵃ. *om.*
8 K. *a.* bhiriyâvacanaŋ agahetvā.
9 K. idha pana a° natthi.
10 B¹. °hākam. K. B. °hehi yeva.
11 B¹. °ike.
12 B. *om.*
13 K. *om.*
14 K. °lit°.
15 S. *a.* sā.
16 B. nassayi. K. *rep.* mā no nās°.
17 K. B. °byaŋ. B¹. °bbaŋ.
18 B¹. °ntâpi. K. *a.* vaṭṭati.
19 B¹. °rassa. B. ev° ther°.
20 B¹. kammaŋ kātuŋ sakkā.
21 K. pi.
22 B. maṇimūlaŋ.
23 K. na a°. B. n' aggh°.
24 K. veḍh°.

daṇḍakena[1] ghaṭṭesi,[2] therassa sīsato ca kaṇṇanāsāhi ca lohitaŋ pagghari[3] akkhīni nikkhamanâkārappattāni ahesuŋ. So vedanāpatto[4] bhūmiyaŋ pati. Koñco lohitagandhenâgantvā[5] lohitaŋ pivi.[6] Atha naŋ maṇikāro therassa[7] uppannakopavegena[8] 'tvaŋ kiŋ karosī' ti pādena[9] paharitvā khipi, so ekappahāren' eva maritvā uttāno[10] pati.[11] Thero taŋ disvā 'upāsaka sīse[12] veṭhanaŋ tāva me sithilaŋ katvā imaŋ koñcaŋ olokehi mato vā no vā'[13] ti. Atha naŋ so āha: 'eso viya tvam pi marāhī'[14] ti. 'Upāsaka iminā so maṇi gilito, sace ayaŋ na marissa,[15] na[16] ahaŋ maranto pi maṇiŋ[17] ācikkhissan'[18] ti. So tassa udaraŋ phāletvā maṇiŋ disvā pavedhento[19] saŋviggamānaso therassa pādamūle nipajjitvā 'khamatha me[20] bhante' ti,[21] 'ajānantena mayā katan' ti.[22] 'Upāsaka n' eva tuyhaŋ doso atthi na mayhaŋ, vaṭṭass' ev' esa[23] doso, khamāmi te' ti. 'Bhante sace me[24] khamatha pakatiniyāmen' eva me gehe nisīditvā bhikkhaŋ gaṇhathā' ti. 'Upāsaka na dāni[25] ito paṭṭhāya ahaŋ paresaŋ gehassa antochadanaŋ[26] pavisissāmi, anto gehappavesanass'[27] eva

---

[1] B. daṇḍena.
[2] S. yantesi. C. C[a]. dhante. [3] K. °ati.
[4] B. vedanâkāra°. S. °pamatto.
[5] K. *a.* taŋ. [6] B. °ati.
[7] K. thera°. B. there. B[1]. therena.
[8] B. °kodha°. B[1]. °vassena. [9] K. *a.* koñcaŋ.
[10] B[1]. parivattamāno. K. pavattamāno.
[11] B. ahosi. [12] K. B. sīsa°.
[13] B. *om.*
[14] C. C[a]. mārehī. B[1]. mārissati. K. marissatī. B. °ssasi.
[15] K. B. °ssati.
[16] B. *a.* te. K. *om.* S. nâhaŋ. [17] K. *a.* te na.
[18] B. °ssāmī. [19] B[1]. kampanto.
[20] K. *om.* [21] B. *om.*
[22] K. B. S. *a.* āha. [23] B. eva.
[24] K. *om.* [25] B. dānāhaŋ.
[26] B[1]. °chād°. [27] B[1]. °santassa.

hi ayaŋ[1] doso, ito paṭṭhāya pādesu vahantesu[2] gehadvāre ṭhito va[3] bhikkhaŋ gaṇhissāmī' ti vatvā dhūtangaŋ samādāya[4] imaŋ gātham āha:

'Paccati munino bhattaŋ thokathokaŋ[5] kule kule,
piṇḍikāya carissāmi, atthi janghābalaŋ maman' ti.

Idaŋ[6] pana vatvā thero[7] ten' eva vyādhinā na cirass' eva parinibbāyi. Koñco maṇikārakassa[8] bhariyāya[9] kucchismiŋ paṭisandhiŋ gaṇhi, maṇikāro kālaŋ katvā niraye[10] nibbatti, maṇikārassa bhariyā there muducittatāya kālaŋ katvā devaloke nibbatti.

Bhikkhū Satthāraŋ tesaŋ abhisamparāyaŋ pucchiŋsu. Satthā 'bhikkhave idh' ekacce gabbhe nibbattanti,[11] ekacce pāpakārino niraye,[12] ekacce katakalyāṇā devaloke[12] anāsavā[13] parinibbāyantī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

126. 'Gabbham eke uppajjanti,[14] nirayaŋ pāpakammino
saggaŋ sugatino yanti, parinibbanti anāsavā' ti.

Tattha gabbhan' ti idha manussagabbho va adhippeto, sesam ettha uttānattham eva.[15]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Maṇikārakulūpagatissattheravatthu.[16]

---

[1] B[1]. mayhaŋ, *om.* eva hi.
[2] K. carantesu. B[1]. *om.* pā° vah°.
[3] K. *om.*
[4] B[1]. °ṅkhasamādānatthāya.
[5] K. B. °aŋ °aŋ.
[6] B. idañ ca. K. imañ ca.
[7] K. *a.* vasanaṭṭhānaŋ gato, gaten 'eva.
[8] B. °rassa.
[9] K. bhiriyā°.
[10] K. *al.* niriye.
[11] K. °ttiŋsu.
[12] K. B. *a.* nibbattanti.
[13] K. B. *a.* pana.
[14] F. upapa°.
[15] K. evā ti.
[16] K. Maṇikāravatthuŋ. B. *a.* dasamaŋ.

11. Tayojanavatthu.

Na antalikkhe[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto tayo jane ārabbha kathesi.

Satthari kira Jetavane viharante[2] sambahulā bhikkhū[3] Satthu dassanatthāya gacchantā[4] ekaŋ gāmaŋ piṇḍāya pāvisiŋsu. Gāmavāsino tesaŋ patte ādāya āsanasālāyaŋ nisīdāpetvā yāgukhajjakaŋ datvā piṇḍapātavelaŋ[5] āgamayamānā dhammaŋ suṇantā nisīdiŋsu. Tasmiŋ khaṇe bhattaŋ pacitvā sūpavyañjanaŋ dhūpayamānāya[6] ekissā itthiyā bhājanato[7] aggijālā uṭṭhahitvā chadanaŋ[8] gaṇhi, tato ekaŋ tiṇakaralaŋ[9] uṭṭhahitvā jalamānaŋ[10] ākāsaŋ[11] pakkhandi. Tasmiŋ khaṇe eko kāko ākāsena[12] gacchanto tattha gīvaŋ pavesetvā tiṇaveṭhito[13] jhāyitvā gāmamajjhe pati. Bhikkhū taŋ disvā 'aho bhāriyaŋ kammaŋ, passathâvuso kākena pattaŋ vippakāraŋ, iminā katakammaŋ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāram assa kammaŋ pucchissāmā' ti cintayitvā[14] pakkamiŋsu.

Aparesaŋ pi bhikkhūnaŋ Satthu dassanatthāya nāvaŋ abhiruyha gacchantānaŋ nāvā samudde[15] niccalā aṭṭhāsi. Manussā 'kālakaṇṇiyā[16] ettha bhavitabban'[17] ti salākaŋ vāresuŋ.[18] Nāvikassa bhariyā paṭhamavaye ṭhitā dassanīyā pāsādikā[19]—salākā tassā pāpuṇi, 'puna salākaŋ[20] vārethā' ti vatvā yāvatatiyaŋ vārayiŋsu,[21] tikkhattum pi

---

[1] K. *a.* na samuddamajjhe. [2] K. *a.* yeva.
[3] K. *a.* paccantato. [4] K. āg°.
[5] C. Cª. °velāyaŋ.
[6] B¹. vūpasamānāya. K. *corr.* pacca°, *had* dhuma°.
[7] K. B¹. uddhanato. [8] B¹. chā°.
[9] B¹. tiṇṇakāraṇaŋ. B. °ḷaŋ. [10] K. jhāya°.
[11] B. °se. [12] K. B. °se.
[13] B. B¹. tiṇavalli°. K. tiṇakarale paliveṭhito.
[14] B. B¹. °etvā. [15] K. *corr. a.* majjhe.
[16] C. Cª. S. °ṇṇī. [17] S. °bbo.
[18] K. B. vicār°, *al.* [19] K. *om.*
[20] K. B. sa° puna. [21] B. vicāresuŋ.

tassā evaŋ[1] pāpuṇi. Manussā 'kiŋ sāmī'[2] ti nāvikassa mukhaŋ olokesuŋ. Nāviko 'na sakkā ekissā atthāya mahājanaŋ nāsetuŋ, udake naŋ[3] khipathā' ti āha. Sā gahetvā udake khipamānā[4] maraṇabhayatajjitā vissaraŋ[5] akāsi. Taŋ sutvā nāviko 'na[6] attho imissā ābharaṇehi naṭṭhehi, sabbâbharaṇāni omuñcitvā[7] ekam pilotikaŋ nivāsāpetvā chaḍḍetha naŋ,[8] ahaŋ pan' etaŋ udakapiṭṭhe maramānaŋ[9] daṭṭhuŋ na sakkhissāmi, tasmā yathā naŋ ahaŋ na passāmi evaŋ vālukakuṭaŋ gīvāya bandhitvā samudde khipathā' ti. Te tathā kariŋsu, tam pi[10] patitaṭṭhāne yeva macchakacchapā vilumpiŋsu. Bhikkhū taŋ pavattiŋ ñatvā[11] 'ṭhapetvā Satthāraŋ[12] ko añño etissā itthiyā katakammaŋ jānissati, Satthāram assā[13] kammaŋ pucchissāmā' ti icchitaṭṭhānaŋ[14] pattā[15] nāvāto oruyha pakkamiŋsu.

Apare pi satta bhikkhū[16] Satthāraŋ[17] dassanatthāya[18] gacchantā[19] sāyaŋ ekaŋ vihāraŋ pavisitvā vasanaṭṭhānaŋ pucchiŋsu. Ekasmiñ ca lene[20] satta mañcā honti, tesaŋ tad eva labhitvā tattha nipannānaŋ rattibhāge kūṭâgāramatto pāsāṇo pavaṭṭamāno āgantvā lenadvāraŋ pidahi. Nevāsikā[21] bhikkhū[22] 'imaŋ lenaŋ āgantukabhikkhūnaŋ[23] pāpayimha, ayaŋ ca mahāpāsāṇo lenadvāraŋ pidahanto

---

[1] B[1]. S. yeva. B. eva.
[2] K. karissāmā.
[3] K. *om*.
[4] K. khipaya°. S. khipiya°.
[5] K. B. viravam.
[6] B. ko. S. anattho.
[7] K *a*. va.
[8] B. nan ti.
[9] K. rodamānaŋ. B. plavamānaŋ.
[10] K. *om*.
[11] K. sutvā.
[12] K. Sa°. ṭha°.
[13] B. tassā.
[14] C. B[1]. °ne.
[15] C[a]. pavattā. K. B. patvā.
[16] K. *a*. paccantato.
[17] B. °ra°.
[18] B. °nāya.
[19] B[1]. āgacchanto.
[20] B[1]. pabbataleṇe.
[21] K. °ika°.
[22] B. *a*. mayaŋ.
[23] K. *a*. na.

pati,[1] apanessāma nan' ti samantâpi[2] pādagāmehi[3] manusse[4] sannipātetvā vāyamantā[5] ṭhānā[6] cāletuŋ[7] pi[8] nâsakkhiŋsu,[9] anto paviṭṭhabhikkhū[10] pi vāyamiŋsu yeva. Evaŋ sante pi sattâhaŋ pāsāṇaŋ cāletuŋ nâsakkhiŋsu, āgantukā[11] sattâhaŋ chātajjhattā[12] mahādukkhaŋ anubhaviŋsu, sattame divase pāsāṇo sayam eva pavaṭṭitvā apagato. Bhikkhū nikkhamitvā 'amhākaŋ imaŋ pāpaŋ[13] aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāraŋ pucchissāmā' ti cintetvā pakkamiŋsu.

Te[14] purimehi saddhiŋ antarāmagge samāgantvā sabbe ekato va Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā ekamantaŋ nisinnā[15] Satthāraŋ[16] attanā[17] diṭṭhânubhūtāni[18] kāraṇāni paṭipāṭiyā pucchiŋsu. Satthâpi nesaŋ[19] paṭipāṭiyā[20] vyākāsi: 'bhikkhave so tāva kāko attanā katakammam eva anubhosi,[21] atīte[22] kāle hi[23] Bārāṇasiyaŋ eko kassako attano goṇaŋ damento dametuŋ nâsakkhi. So hi 'ssa goṇo thokaŋ gantvā va[24] nipajjati,[25] pothetvā uṭṭhāpito pi[26] thokaŋ gantvā puna pi tath' eva[27] nipajji.[28] So vāyametvâpi[29] taŋ dametuŋ asakkonto kodhâbhibhūto hutvā[30]

---

1 B. aṭṭhāsi.
2 B. *om.* pi K. hi.
3 K. B. sattahi gāmehi. C. Cª. °gāme.
4 B. °ssā.
5 K. B. *a.* pi.
6 C. Cª.°ne.
7 B¹. cāv°.
8 K. B. *om.*
9 K. na sa°.
10 K. paviṭṭhā. B. °ṭṭhā bhi°.
11 K. °kabhikkhū.
12 B. °ajjhāttā.
13 B¹. idaŋ pāpakammaŋ.
14 K. tehi.
15 K. *a.* va.
16 K. B¹. katapaṭisanthārā. B. °rā °ndhārā. C. Cª. °rā.
17 S. *rep.*
18 B¹. diṭṭhabhū°.
19 K. B. tesaŋ.
20 B. *a.* evaŋ.
21 K. °ti.
22 B. °ta°.
23 K. kira.
24 B. *om.*
25 B. °jji.
26 K. *after* po°.
27 K. va *for* puna pi tath' eva.
28 K. °ati.
29 K. B. °itvā (K. *rep.*), *om.* pi.
30 K. *a.* gantvā.

"ito dāni paṭṭhāya sukhaŋ[1] nipajjissasī"[2] ti taŋ[3] palālapiṇḍaŋ viya karonto palālena[4] pariveṭhetvā[5] aggiŋ adāsi,[6] goṇo tatth' eva jhāyitvā mato. Tadā bhikkhave tena kākena[7] taŋ pāpakammaŋ kataŋ, so tassa vipākena dīgharattaŋ niraye pacitvā vipākâvasesena sattakkhattuŋ[8] kākayoniyaŋ nibbattitvā evam evaŋ ākāse jhāyitvā[9] mato' ti.[10]

'Sâpi bhikkhave itthī attanā katakammam[11] eva anubhosi. Sā hi atīte Bārāṇasiyaŋ ekassa gahapatikassa[12] bhariyā udakâharaṇakoṭṭanapacanâdīni[13] sabbakiccāni sahatthen' eva akāsi. Tassā eko sunakho taŋ gehe sabbakiccāni[14] kurumānaŋ oloketvā[15] va nisīdati,[16] khette bhattaŋ harantiyā dārupaṇṇâdīnaŋ vā[17] atthāya araññaŋ gacchantiyā tāya saddhiŋ yeva gacchati. Taŋ disvā daharamanussā "hambho[18] nikkhanto sunakhaluddako, ajja[19] maŋsena[20] bhuñjissāmā" ti uppaṇḍenti. Sā tesaŋ kathāya maṅku[21] hutvā sunakhaŋ leḍḍudaṇḍâdīhi[22] paharitvā palāpesi, sunakho nivattitvā puna[23] anubandhati. So kir' assā[24] tatiye attabhāve bhattā[25] ahosi, tasmā sinehaŋ chindituŋ na sakkoti. Kiñcâpi hi taŋ[26] anamatagge saŋsāre jāyā vā pati vā abhūtapubbo[27] nāma natthi, avidūre pana[28] attabhāve ñātakesu adhimatto sineho hoti,

---

[1] K. *a.* pi. [2] B. °tī.
[3] B. *om.*
[4] K. *a.* tassa gīvāyaŋ. B. *a.* tassa gīvaŋ.
[5] K. paṭi°. B. pali°. S. paḷi°.
[6] K. dāpesi. [7] B. kāraṇena.
[8] C. sakkhattuŋ. [9] S. B. *a.* va.
[10] K. *a.* atha Satthā. [11] K. kataŋ ka°.
[12] K. °tissa.
[13] K. udakarahākoṭṭhapa°. [14] B[1]. katabba°.
[15] B. °nto. [16] K. B. °di.
[17] K. °ñ ca. [18] B. ambho.
[19] B. *a.* mayaŋ. [20] B[1]. °āni.
[21] K. *a.* °bhūtā. [22] K. leṇḍu°.
[23] B. *om.* [24] K. kira tassā.
[25] K. *corr.* sāmiko. [26] K. B. *om.*
[27] B. °bbā. [28] K. pan' assa.

tasmā so sunakho taŋ[1] vijahituŋ na sakkoti.[2] Sā tassa kujjhitvā khettaŋ[3] sāmikassa yāguŋ haramānā[4] rajjuŋ uccaṅge ṭhapetvā agamāsi, sunakho tāy' eva saddhiŋ gato. Sā sāmikassa yāguŋ datvā tucchakuṭaŋ ādāya ekaŋ udakaṭṭhānaŋ gantvā kuṭaŋ vālukāya[5] pūretvā samīpe oloketvā ṭhitassa sunakhassa saddaŋ akāsi. Sunakho "cirassaŋ[6] me ajja madhurakathā laddhā" ti naṅguṭṭhaŋ cālento taŋ upasaŋkami. Sā taŋ gīvāya daḷhaŋ gahetvā ekāya rajjukoṭiyā kuṭaŋ bandhitvā ekaŋ rajjukoṭiŋ sunakhassa gīvāya bandhitvā kuṭaŋ udakâbhimukhaŋ pavaṭṭesi, sunakho kuṭaŋ anubandhanto patitvā tatth' eva kālam akāsi. Sā tassa kammassa vipākena dīgharattaŋ niraye paccitvā vipākâvasesena attabhāvasate vālukakuṭaŋ[7] gīvāya bandhitvā udake pakkhittā kālam akāsī'[8] ti.

'Tumhehi pi bhikkhave attanā katakammam eva anubhūtaŋ. Atītasmiŋ hi Bārāṇasivāsino satta gopāladārakā[9] ekasmiŋ aṭavippadese sattâhaŋ[10] vārena gāviyo cāretvā[11] ekadivasaŋ gāvo[12] cāretvā[13] āgacchantā[14] ekaŋ mahāgodhaŋ disvā anubandhiŋsu, godhā palāyitvā ekaŋ vammikaŋ pāvisi. Tassa pana vammikassa satta chiddāni;[15] dārakā "mayaŋ idāni[16] gahetuŋ na sakkhissāma, sve āgantvā gaṇhissāmā" ti ekeko ekekaŋ[17] sākhabhaṅgamuṭṭhiŋ ādāya satta pi janā[18] satta chiddāni pidahitvā

---

[1] K. sinehaŋ.
[2] S. °si.
[3] B. C^a. *first* khette. C. C^a. K. khetta°. B[1]. khettakassakassa.
[4] K. āh°.
[5] K. bālu°.
[6] K. °ss' eva.
[7] B. °kāya ku°.
[8] K. *a.* atha.
[9] K. gopālakā.
[10] B. °ha°.
[11] B[1]. vicaranto. B. vicarantā. K. vicārento, *and a.* ekasmiŋ gāviyo vicārentā.
[12] K. B[1]. gāviyo.
[13] B[1]. vicaritvā. K. B. vicāretvā.
[14] K. ga°.
[15] K. *a.* honti.
[16] B. dāni.
[17] K. ekaŋ.
[18] K. *om.* satta pi janā.

pakkamiŋsu. Te punadivase taŋ godhaŋ amanasikatvā aññasmiŋ padese gāviyo cāretvā[1] sattame divase gāvo ādāya āgacchantā taŋ vammikaŋ disvā satiŋ paṭilabhitvā, "ko[2] nu kho tassā godhāya pavattī" ti attanā attanā pihitachiddāni vivariŋsu. Godhā jīvite nirālayā hutvā aṭṭhicammâvasesā pavedhamānā nikkhami. Te taŋ disvā anukampaŋ katvā "mā taŋ[3] māretha, sattâhaŋ chinnabhattā jātā"[4] ti tassā piṭṭhiŋ parimajjitvā 'sukhena gacchā'[5] ti vissajjesuŋ. Te godhāya amāritattā niraye tāva na pacciŋsu,[6] te pana satta[7] ekato hutvā cuddasasu[8] attabhāvesu satta[9] divasāni chinnabhattā ahesuŋ, tadā bhikkhave tumhehi[10] gopālakehi[11] hutvā taŋ kammaŋ katan' ti evaŋ vatvā[12] tehi puṭṭhapañhe[13] vyākāsi.

Ath' eko bhikkhu Satthāraŋ āha:[14] 'kiŋ pana bhante[15] pāpakammaŋ katvā ākāse uppatitassâpi samuddaŋ[16] pakkantassâpi[17] pabbatantaraŋ[18] pavisantassâpi[19] mokkho natthī' ti. Satthā 'evam etaŋ[20] bhikkhave,[21] ākāsâdisu hi[22] ekappadeso pi[23] natthi yatra[24] ṭhito pāpakammato[25] mucceyyā'[26] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

---

1 B[1]. caranto. K. vicār°. 2 K. kiŋ.
3 B. naŋ. 4 B[1]. chinnâhārapatto.
5 K. B. °āhī. 6 B[1]. paṭṭhesuŋ.
7 S. dve pana sattâhe. C. C[a]. sattake. K. B[1]. *a.* pi janā. B. *a.* janā.
8 K. cudda°. 9 B. B[1]. *rep.*
10 K. *a.* satta. B. *a.* sattahi. 11 C. C[a]. °ke. S. °kā.
12 B. Satthā. 13 B. puṭṭho pañhaŋ.
14 K. pucchi.
15 S. *a.* tesaŋ. C. C[a]. *a.* te. 16 K. °dda°.
17 B. pakkhandassâpi. 18 K. pabbaraŋ.
19 K. B. paviṭṭhassâpi. B[1]. °ṭṭhâpi.
20 K. B. B[1]. eva. 21 K. *om.*
22 B. pi. 23 K. ca.
24 B. yattha. 25 K. B. *a.* na.
26 K. S. muñc°. K. °yyan.

127. 'Na antalikkhe[1] na samuddamajjhe
na pabbatānaŋ vivaraŋ pavissa
na vijjatī[2] so jagatippadeso
yatthaṭṭhito[3] muñceyya pāpakammā' ti.

Tass' attho: sace hi koci 'iminā upāyena pāpakammato muccissāmī'[4] ti antalikkhe vā nisīdeyya caturâsītiyojanasahassagambhīraŋ mahāsamuddaŋ vā paviseyya pabbatantare vā nisīdeyya n' eva pāpakammato mucceyya p.ratthimâdisu jagatippadesesu paṭhavibhāgesu na so vālaggamatto[5] pi okāso[6] atthi yattha ṭhito pāpakammato muccituŋ sakkuṇeyyā ti attho.[7]
Desanâvasāne te[8] bhikkhū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu, sampattamahājanassâpi sâtthikā dhammadesanā ahosī ti.
Tinnaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[9]

---

12. Suppabuddhasakkavatthu.

Na antalikkhe[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Nigrodhârāme viharanto Suppabuddhasakkaŋ[11] ārabbha kathesi.
So kira 'ayaŋ[12] mama dhītaraŋ chaḍḍetvā nikkhanto'[13] ti ca 'mama puttaŋ pabbājetvā tassa veriṭṭhāne ṭhito cā'

---

[1] C. Ca. nānta°.
[2] K. °ate.
[3] K. yatra°.
[4] K. S. muñc°.
[5] B. vāḷ°.
[6] K. pan' eso *for* pi. ok°.
[7] K. B. *om.*
[8] K. *a.* sabbe.
[9] K. tayo jane pubbakamme kate vatthuŋ samattaŋ. B. Tayojanavatthu, *and a.* ekādasamaŋ.
[10] K. *a.* na sa°.
[11] K. °sākyaŋ. *Cf.* Hardy, 'Manual,' *pp.* 351-2.
[12] K. ayaŋ kira.
[13] K. °manto.

ti imehi[1] dvīhi kāraṇehi Satthari āghātaŋ bandhitvā ekadivasaŋ 'na[2] dāni[3] 'ssa nimantitaṭṭhānaŋ[4] gantvā bhuñjituŋ[5] dassāmī' ti gamanamaggaŋ pidahitvā antaravīthiyaŋ suraŋ pivanto nisīdi. Ath' assa Satthari bhikkhusaŋghaparivute taŋ ṭhānaŋ āgate 'Satthā āgato' ti ārocesuŋ. So āha: '"parato[6] gacchā" ti[7] tassa vadetha, nâyaŋ mama[8] mahallakataro,[9] nâssa maggaŋ dassāmī' ti punappuna vuccamāno pi tath' eva vatvā nisīdi. Satthā mātulassa[10] santikā maggaŋ alabhitvā tato va[11] nivatti. So pi[12] carapurisaŋ pesesi: 'gacch' assa[13] kathaŋ sutvā ehī' ti. Satthâpi nivattento sitaŋ katvā Ānandattherena 'ko nu kho bhante sitapātukamme[14] paccayo' ti puṭṭho āha:[15] 'passasi Ānanda Suppabuddhan' ti. 'Passāmi bhante' ti. 'Bhāriyaŋ tena kammaŋ kataŋ mādisassa Buddhassa maggaŋ adentena, ito sattame divase heṭṭhāpāsāde sopānapādamūle paṭhaviŋ pavisissatī' ti.[16] Carapuriso taŋ[17] kathaŋ sutvā Suppabuddhassa santikaŋ gantvā 'kiŋ[18] mama[19] bhāgineyyena nivattantena vuttan' ti puṭṭho yathāsutaŋ ārocesi. So tassa vacanaŋ sutvā 'na dāni mama bhāgineyyassa kathādoso[20] atthi, addhā yaŋ so vadati taŋ tath' eva hoti,[21] evaŋ sante pi naŋ[22]

---

[1] B. *om.*
[2] K. B. *om.*
[3] K. idāni. B. *om.*
[4] B. tassa nimantana°. B[1]. nimantana°.
[5] K. B. *a.* na.
[6] K. B. purato.
[7] K. °hi.
[8] B. mayā, S. *om.*
[9] K. B. *a.* ti.
[10] B. °la°.
[11] B. *om.*
[12] B[1]. *a.* eka°. B. *a.* ca ekaŋ.
[13] K. gacchato tassa. B. gaccha tassa.
[14] B. B[1]. sitassa pā°. K. B. B[1] °kammassa.
[15] B. *om.*
[16] K. *a.* so pi.
[17] C. C[a]. *om.*
[18] C. C[a]. *om.* S. *before* vu°.
[19] K. me.
[20] S. B. kathāya do°.
[21] K. B. hotu.
[22] K. taŋ.

dāni[1] musāvādena nigganhissāmi,[2] so hi maŋ[3] "sattame divase paṭhaviŋ pavisissatī" ti aniyamena avatvā "heṭṭhā-pāsāde[4] sopānapādamūle paṭhaviŋ pavisissatī" ti āha,[5] ito dāni paṭṭhāya ahaŋ[6] taŋ ṭhānaŋ na gamissāmi,[7] atha naŋ tasmiŋ ṭhāne paṭhaviŋ apavisitvā musāvādena nigganhissāmī' ti so attano upabhogajātaŋ sabbaŋ sattabhūmakassa[8] pāsādassa upari āropetvā sopānaŋ harāpetvā[9] dvāraŋ pidahāpetvā ekekasmiŋ dvāre dve dve malle ṭhapāpetvā[10] 'sacâhaŋ pamādena heṭṭhā oropitukāmo homi nivāreyyātha man' ti vatvā sattame pāsādatale sirigabbhe nisīdi. Satthā tāŋ pavattiŋ sutvā 'bhikkhave Suppabuddho na[11] kevalaŋ pāsādatalaŋ[12] vehāsaŋ uppatitvā[13] ākāse[14] nisīdatu, nāvāya vā samuddaŋ pakkhandatu pabbatantaraŋ[15] vā pavisatu, buddhānaŋ kathāya dvidhābhāvo[16] nāma natthi, mayā vuttaṭṭhāne yeva so paṭhaviŋ pavisissatī' ti vatvā[17] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

128. 'Na antalikkhe[18] na samuddamajjhe
na pabbatānaŋ vivaraŋ pavissa
na vijjati so jagatippadeso
yatthaṭṭhitaŋ[19] nappasahetha[20] maccū' ti.

Tattha[21] nappasahetha maccū ti yasmiŋ padese ṭhitaŋ maranaŋ nappasaheyya nâbhibhaveyya kesagga-

---

[1] K. B. S. idāni. [2] K. niggah°. B. *a.* ti.
[3] K. *om.* [4] B. *a.* va.
[5] B. so. [6] B. °yâhaŋ.
[7] B. *a.* ti.
[8] K. B. °ik°. B[1]. °bhummik°.
[9] B[1]. āropetvā. [10] B. ṭhapetvā.
[11] C. C[s]. K. S. °ddhena. B. *om.*
[12] K. B. °tale. [13] K. *a.* va.
[14] K. S. *a.* vā. [15] K. °re.
[16] B[1]. dvedhābhāvena.
[17] K. *a.* anusandhiŋ ghaṭetvā.
[18] C. nânta°. [19] C. C[s]. °to.
[20] K. °eyya. B. °eya. [21] B. *a.* yattha ṭhitaŋ.

matto pi so paṭhavippadeso natthi. Sesaṃ purimanayam[1] evā ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiṃsū[2] ti.[3]

Sattame pana[4] divase Satthu[5] bhikkhâcāramaggassa[6] niruddhavelāya[7] heṭṭhāpāsāde Suppabuddhassa maṅgalasso uddāmo hutvā taṃ taṃ bhittiṃ pahari.[8] So uparinisinno va saddaṃ[9] sutvā 'kiṃ etan' ti pucchi. 'Maṅgalasso uddāmo'[10] ti.[11] So pan' asso Suppabuddhaṃ disvā va sannisīdati.[12] Atha naṃ so gaṇhitukāmo hutvā nisinnaṭṭhānā uṭṭhāya dvārâbhimukho ahosi, dvārāni sayam eva vivaṭāni, sopānaṃ sakaṭṭhāne yeva thitaṃ, dvāre ṭhitamallā taṃ gīvāya gahetvā heṭṭhâbhimukhaṃ khipiṃsu. Ten'[13] upāyena sattasu pi talesu dvārāni sayam eva vivaṭāni, sopānāni yathāṭhānesu[14] ṭhitāni, tattha ṭhitamallā[15] taṃ gīvāyam eva gahetvā heṭṭhâbhimukham eva[16] khipiṃsu. Atha naṃ heṭṭhāpāsāde[17] sopānapādamūle[18] sampattam eva mahāpaṭhavī vivaramānā bhijjitvā sampaṭicchi,[19] so gantvā[20] Avīcimhi nibbatti.[21]

Suppabuddhasakkassa vatthu.[22]

Pāpavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Navamo vaggo.

---

[1] K. B. S. °sadisam. [2] K. sampā°.
[3] K. *a.* atha. [4] B. *om.* K. *after* di°. [5] B. *om.*
[6] B[1]. °rato. [7] B[1]. nivattakāle. [8] K. °ati.
[9] B. gadrabhasaddaṃ. B[1]. Supabuddho gadrabhasa° *for* heṭṭhāpāsāde . . . saddaṃ.
[10] B[1]. utrāso. [11] B. hoti.
[12] K. disvā ni°. B. ni°. [13] S. B. eten'.
[14] B. °ṭhāne. B[1]. yattha yattha ṭh°.
[15] B[1]. tattha ṭhitan' eva ahesuṃ, mallakâdayo. B. tattha *for* ṭhita.
[16] B. *om.* [17] C. C[a]. °da. [18] B. °namūle.
[19] B[1]. *om.* [20] B[1]. paṭhavī pavisetvā. K. *a.* tattha.
[21] B. *a.* ti S. *a.* desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiṃsu.
[22] K. Suppabuddhavatthuṃ. B. °sakyavatthu, *and u.* dvādasamaṃ.

X. DAṆḌAVAGGO.

1. Chabbaggiyānaŋ vatthu.

Sabbe tasanti[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[2] samaye Sattarasavaggiyehi bhikkhūhi[3] senâsane paṭijaggite Chabbaggiyā bhikkhū[4] 'mayaŋ mahallakatarā, amhākaŋ etaŋ pāpuṇātī' ti vatvā, tehi 'na mayaŋ dassāma, amhehi paṭhamaŋ paṭijaggitan' ti vutte[5] bhikkhū pahariŋsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayatajjitā mahāviravaŋ viraviŋsu.[6] Satthā tesaŋ saddaŋ sutvā 'kiŋ idan' ti pucchitvā, 'idaŋ nāmā' ti ārocite. 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā[7] evam kātabbaŋ, yo karoti[8] idaŋ nāma āpajjatī' ti pahāradānasikkhāpadaŋ* paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaŋ[9] tath' eva aññe[10] pi daṇḍassa[11] tasanti maccuno bhāyantī" ti ñatvā paro na paharitabbo na ghātetabbo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetva dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

129. 'Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno,
attānaŋ upamaŋ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

---

[1] K. *a.* daṇḍassā.
[2] K. *om.*
[3] K. B. *om.*
[4] K. *a.* nikkhamantā.
[5] K. B. *a.* te.
[6] C. vivaraŋ vivariŋsu.
[7] B. *a.* nāma.
[8] B. *a.* so.
* Pācittiya, 74.
[9] K. yathāhaŋ.
[10] K. sabbe.
[11] C. °akassa.

Tattha sabbe tasantī ti sabbe pi[1] sattā attani daṇḍe nipatante[2] tassa[3] daṇḍassa tasanti. Maccuno ti maraṇassa pi bhāyanti yeva. Imissā ca[4] desanāya byañjanaŋ niravasesaŋ, attho[5] sâvaseso: 'yathā[6] raññā "sabbe sannipatantū" ti bheriyā carāpitāya[7] pi[8] rājamahāmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evam evaŋ[9] sabbe tasantī' ti vutte pi, hatthâjāneyyo[10] assâjāneyyo usabhâjāneyyo khīṇâsavo ti ime cattāro ṭhapetvā avasesā[11] va[12] tasantī ti veditabbā,[13] imesu hi khīṇâsavo sakkāyadiṭṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaŋ[14] apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyadiṭṭhiyā balavattā[15] attano paṭipakkhabhūtasattaŋ[16] apassantā na bhāyanti. Na haneyya na ghātaye ti 'yathā ahaŋ evaŋ aññe pi sattā' ti[17] n' eva paraŋ pahareyya na paharāpeyyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Chabbaggiyānaŋ vatthu.[18]

---

2. CHABBAGGIYĀNAŊ VATTHU.*

Sabbe tasantī[19] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū yeva[20] ārabbha kathesi.

---

[1] B. *om.*
[2] F. K. B. S. pa°.
[3] K. *a.* va.
[4] F. imissāya. K. des° ca.
[5] K. B. *a.* pana.
[6] F. K. B. *a.* hi.
[7] K. pacār°.
[8] B. *om.*
[9] B. idha.
[10] K. *a.* ca, °yyā *al.*
[11] B. sesā.
[12] F. B. *om.*
[13] C[a]. *first*, F. B. °bbo.
[14] K. amar°. B. amaraṇasattaŋ.
[15] F. vattā.
[16] K. B. °bhūtaŋ sa°.
[17] B. *om.*
[18] K. °iyava°. B. °iyabhikkhuva°, *and a.* paṭhamaŋ.
* *Cf.* Cullavagga, Old., *p.* 166.
[19] K. *a.* daṇḍassā.
[20] K. B. S. *om.*

Te yeva[1] ekasmiŋ hi samaye ten' eva kāraṇena purimasikkhāpade[2] Sattarasavaggiye pahariŋsu, ten' eva kāraṇena tesaŋ talasattikaŋ uggiriŋsu.* Idhâpi Satthā tesaŋ saddaŋ sutvā 'kiŋ idan'[3] ti pucchitvā, 'idaŋ nāmā' ti ārocite, 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaŋ kātabbaŋ: yo karoti[4] imaŋ[5] nāma āpajjatī' ti talasattikaŋ[6] sikkhāpadaŋ paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaŋ tath' eva aññe pi[7] daṇḍassa tasanti,[8] yathā ca mayhaŋ tath' eva tesaŋ jīvitaŋ piyan" ti ñatvā paro na hanitabbo[9] na ghātetabbo' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

130. 'Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesaŋ jīvitaŋ piyaŋ,
attānaŋ upamaŋ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

Tattha sabbesaŋ jīvitaŋ piyan ti khīṇâsave ṭhapetvā sesasattānaŋ jīvitaŋ piyaŋ madhuraŋ,[10] khīṇâsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhako va hoti. Sesaŋ purimasadisam evā ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Chabbaggiyānaŋ yeva vatthu.[11]

---

3. Sambahulakumārakavatthu.

Sukhakāmāni bhūtānī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule kumārake[12] ārabbha kathesi.

---

[1] K. B. *om.* te yeva.
[2] B[1]. *a.* pañatte ten' eva kāranena.
* See *Vinaya Texts*, I. 51.
[3] B[1]. etaŋ.
[4] B. *a.* tassa.
[5] K. B. B[1]. idaŋ (K. °n).
[6] B. °ika°.
[7] K. ca.
[8] K. tass°, *al.*
[9] B[1]. paraharitabbo. B. pahari°.
[10] K. piyataraŋ.
[11] S. *om.* yeva. K. B. °iyava°. B. *a.* dutīyaŋ.
[12] K. kumārasake.

Ekasmiŋ hi divase[1] Satthā Sāvatthiyaŋ piṇḍāya pavisanto antarāmagge sambahule kumārake[2] ekaŋ gharasappajātikaŋ ahiŋ daṇḍakena hanante[3] disvā, 'kumārakā[4] kiŋ karothā' ti pucchitvā, 'ahiŋ[5] daṇḍena hanāmā,[6] ti vutte, 'kiŋkāraṇā' ti puna[7] pucchitvā 'ḍasanabhayena bhante' ti vutte, 'tumhe "attano sukhaŋ karissāmā"[8] ti imaŋ hanantā nibbattanibbattaṭṭhāne[9] sukhalābhino na bhavissatha, attano[10] sukhaŋ patthentena hi paraŋ[11] hanituŋ[12] na vaṭṭatī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

131\. 'Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena vihiŋsati
attano sukham esāno pecca so na labhate
sukhaŋ.

132\. Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena na hiŋsati[13]
attano sukham esāno pecca so labhate sukhan' ti.

Tattha yo daṇḍenā ti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍuādīhi[14] vā viheṭheti. Pecca so na labhate[15] ti so puggalo paraloke manussasukhaŋ vā dibbasukhaŋ[16] vā paramatthabhūtaŋ nibbānasukhaŋ vā[17] na labhati. Pecca so labhate ti so puggalo paraloke vuttappakāraŋ tividhaŋ pi[18] sukhaŋ labhatī ti attho.

Desanâvasāne pañcasatâpi te kumārakā sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsū ti.

Sambahulānaŋ kumārakānaŋ vatthu.[19]

---

[1] B. samaye.
[2] K. dārake.
[3] B[1]. pahatante. B. pahar°. K. har°.
[4] K. *a.* bho.
[5] B. *a.* bhante.
[6] K. B. B[1]. paharāmā.
[7] K. B. *om.*
[8] B. °mī.
[9] B. nibbattaṭṭh°.
[10] C. C[a]. *om.*
[11] K. *a.* sattaŋ.
[12] K. pahan°. B. B[1]. pahar°.
[13] K. vih°.
[14] K. leṇḍu°.
[15] K. B. *a.* sukhaŋ.
[16] C. C[a]. *om.* di° vā.
[17] B. *om.*
[18] K. B. *om.*
[19] K. kumārakāvatthuŋ. B. °lakumārakava°, *and a.* tatīyaŋ.

4. Kuṇḍadhānattheravatthu.

Mā voca pharusaŋ kiñcī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kuṇḍadhānattheraŋ[1] ārabbha kathesi.

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaŋ itthirūpaŋ therena saddhiŋ yeva vicarati, taŋ thero na passati, mahājano[2] passati. Antogāmaŋ piṇḍāya carato[3] pi 'ssa manussā ekaŋ bhikkhaŋ datvā 'bhante ayaŋ tumhākaŋ, ayaŋ pana amhākaŋ sahāyikāyā'[4] ti vatvā dutiyam pi dadanti.[5] Kassapabuddhakāle kira dve sahāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā[6] ativiya samaggā ahesuŋ.[7] Dīghâyukabuddhakāle[8] ca[9] anusaŋvaccharaŋ vā anucchamāsaŋ[10] vā bhikkhū uposathatthāya[11] sannipatanti, tasmā te pi 'uposathaggaŋ gamissāmā'[12] ti vasanaṭṭhānā nikkhamiŋsu. Te[13] ekā Tāvatiŋsabhavane nibbattadevatā disvā 'ime[14] bhikkhū ativiya samaggā, sakkā[15] nu kho ime bhinditun' ti cintetvā attano bālatāya cintitamattam eva katvā[16] tesu ekena[17] 'āvuso muhuttaŋ āgamehi sarīrakiccen' amhi atthiko' ti vutte sā devatā ekaŋ

---

[1] K. B. C. Cª. Koṇḍa° (Cª. *corr*. F. S. Kuṇḍa°).

[2] B. *a*. pana. [3] B. °nto. B¹. °ntassā.

[4] K. ayaŋ pana tumhākaŋ hotu sa° hotū. B¹. *om*. ay° tu°. B. tu° hotu. B¹. tumh° *for* amh°.

[5] K. denti. B¹. *a*. evaŋ tassa pubbakammaŋ anuyāti. K. *a*. kiŋ tassā pubbakammaŋ ssā ti. B. *a*. kiŋ tassa pu° ti.. B. °sammāsambuddha°.

[6] B¹. nikkhamana°. K. °manta°.

[7] B. *a*. aññesu. [8] B. °kālesu.

[9] C. Cª. *om*.

[10] B¹. anucchaṭṭha°. K. anumāsaŋ.

[11] K. °satthāya. B¹. °saṭhāya. [12] B¹. karissāma.

[13] K. *a*. there. B. tesaŋ kammaŋ.

[14] K. *a*. dve.

[15] B¹. ko sakkhissati.

[16] B. cintitasamanantaram eva āgantvā. C. Cª. ak°.

[17] B. *a*. pan'.

manussitthivaṇṇaŋ[1] māpetvā therassa gacchantaraŋ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaŋ ekena nivāsanaŋ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito piṭṭhito nikkhami. So[2] taŋ na passati, taŋ āgamayamāno[3] purato ṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taŋ tathā katvā nikkhamantaŋ passi. Sā tena diṭṭhabhāvaŋ ñatvā antaradhāyi. Itaro taŋ bhikkhuŋ attano santikaŋ āgatakāle āha: 'āvuso sīlaŋ te bhinnan' ti. 'Natth' āvuso mayhaŋ evarūpan' ti.[4] 'Idān' eva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇitthī[5] idaŋ nāma karontī diṭṭhā, tvaŋ "natthi mayhaŋ evarūpan" ti vadesī' ti. So asaniyā matthake patthaṭo[6] viya 'mā maŋ āvuso nāsehi, natthi[7] mayhaŋ evarūpan' ti. Itaro 'mayā sāmaŋ akkhīhi diṭṭhaŋ, kiŋ tava[8] saddahissāmī' ti daṇḍakoṭiyaŋ bhijjitvā pakkāmi, uposathagge pi 'nâhaŋ[9] iminā saddhiŋ uposathaŋ karissāmī' ti nisīdi. Itaro 'mayhaŋ bhante sīle aṇumattam[10] pi kalañkaŋ[11] natthī' ti bhikkhūnaŋ kathesi. So pi[12] 'mayā sāmaŋ diṭṭhan' ti āha. Devatā taŋ[13] tena saddhiŋ uposathaŋ[14] kātuŋ anicchantaŋ[15] disvā 'bhāriyaŋ mayā[16] kammaŋ katan' ti cintetvā 'bhante mayhaŋ ayyassa sīlabhedo natthi, mayā pana vīmaŋsanavasen' etaŋ[17] kataŋ, karotha[18] tena saddhiŋ uposathan' ti āha. So tassā ākāse ṭhatvā[19] kathentiyā[20] saddahitvā uposathaŋ[21]

---

[1] B. °rūpaŋ. B¹. °rūpavaṇṇaŋ.
[2] K. *a.* pi.
[3] S. B. *a.* pana.
[4] K. *a.* nanu.
[5] B. °ṇaitthi.
[6] B¹. āvattaranto. K. avattharanto. S. B. avatthaṭo.
[7] K. natth' eva.
[8] K. tavaŋ.
[9] S. na pa°.
[10] K. B¹. tila°.
[11] K. kāl°. B¹. kālakaŋ. B. kāḷaŋ.
[12] K. *om.*
[13] B¹. *om.* C. Cᵃ. S. *om.* devatā . . . uposathan ti āha.
[14] B¹. °dhaŋ.
[15] B¹. °itaŋ.
[16] B¹. mayā bh°.
[17] K. eva. B¹. °na.
[18] B¹. tena up° kar°.
[19] K. ṭhapetvā.
[20] K. *a.* saddaŋ sutvā.
[21] K. °thakammaŋ.

akāsi, na pana there[1] pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaŋ devatāya pubbakammaŋ.[2]

Āyupariyosāne pana therā yathāsukhena[3] nibbattiŋsu, devatā Avīcimhi nibbattitvā ekaŋ buddhantaraŋ tattha paccitvā imasmiŋ buddhuppāde Sāvatthiyaŋ nibbattitvā vuddhim anvāya sāsane pabbajitvā upasampadaŋ labhi,[4] pabbajitadivasato paṭṭhāya taŋ itthirūpaŋ tathā paññāyi,[5] ten' ev' assa 'Kuṇḍadhāno' ti nāmaŋ kariŋsu. Taŋ tathā vicarantaŋ disvā bhikkhū Anāthapiṇḍikaŋ āhaŋsu: 'seṭṭhi[6] imaŋ dussīlaŋ tava vihārā nīhara, imaŋ hi nissāya sesabhikkhūnaŋ ayaso uppajjatī'[7] ti. 'Kiŋ pana bhante Satthā vihāre natthī' ti. 'Atthi upāsakā' ti. 'Tena hi[8] Satthā va jānissatī' ti. Bhikkhū gantvā Visākhāya pi tath' eva[9] kathesuŋ, sâpi nesaŋ[10] tath' eva paṭivacanaŋ adāsi. Bhikkhū[11] tehi asampaṭicchitavacanā rañño ārocesuŋ:[12] 'mahārāja "Kuṇḍadhāno[13] ekaŋ itthiŋ gahetvā vicaranto sabbesaŋ ayasaŋ uppādesī"[14] ti[15] taŋ tumhākaŋ vijitā nīharathā' ti. 'Kahaŋ pana so[16] bhante' ti. 'Vihāre mahārājā' ti. 'Katarasmiŋ senâsane viharatī' ti. 'Asukasmiŋ nāmā' ti 'Tena hi gacchatha,[17] ahaŋ taŋ gaṇhāpessāmī'[18] ti. So sāyaṇhasamaye vihāraŋ gantvā taŋ senâsanaŋ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasanaṭṭhānâbhimukho ahosi.[19] Thero mahāsaddaŋ sutvā[20] nikkhamitvā pamukhe[21] aṭṭhāsi, tam pi 'ssa itthipaṭi-

---

[1] K. thero.
[2] K. *a.* kataŋ.
[3] K. °sukhaŋ. B[1]. *a.* devaloke.
[4] K. °ati. K. B. *a.* tassa.
[5] C. °āpayi.
[6] B. mahās°.
[7] K. °issatī.
[8] B. *a.* bhante.
[9] B. *om.* tath' eva.
[10] K. tesaŋ.
[11] K. B. *a.* pi.
[12] K. °ayiŋsu.
[13] B. °atthero. K. *a.* bhikkhu,
[14] K. °deti.
[15] K. B. S. *om.*
[16] K. C. C[s]. *om.*
[17] K. *a.* bhante.
[18] B. gaṇhissāmī.
[19] B. agamāsi.
[20] K. B. B[1]. *a.* vihārā.
[21] B[1]. vihārâbhimukho.

rūpakaŋ[1] piṭṭhipasse[2] ṭhitaŋ rājā addasa. Thero rañño āgamanaŋ ñatvā va[3] abhiruhitvā nisīdi, rājā theraŋ na[4] vandi.[5] Tam pi itthiŋ[6] nâddasa,[7] dvārantare pi heṭṭhāmañce[8] pi olokento adisvā va[9] theraŋ āha: 'bhante imasmiŋ ṭhāne ekaŋ itthiŋ addasaŋ, kahaŋ[10] sā' ti. 'Na passāmi mahārājā' ti.[11] 'Idāni mayā tumhākaŋ piṭṭhipasse[12] diṭṭhā' ti vutte pi, 'ahaŋ na passāmi' cc evâha.[13] Rājā 'kin nu kho etan' ti cintetvā, 'bhante ito tāva tiṭṭhathā'[14] ti āha.[15] Thero nikkhamitvā[16] heṭṭhā pamukhe[17] ṭhito, puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taŋ[18] disvā[19] puna uparitalaŋ abhirūhi.[20] Tassa[21] gatabhāvaŋ ñatvā thero nisīdi, puna rājā[22] sabbaṭṭhānesu olokento pi adisvā 'bhante kahaŋ sā itthī' ti puna[23] theraŋ pucchi. 'Nâhaŋ passāmī'[24] ti.[25] 'Kathetha bhante, mayā idān' eva tumhākaŋ piṭṭhipasse ṭhitā[26] diṭṭhā' ti. 'Āma[27] mahārāja, mahājano pi me "pacchato pacchato itthī vicaratī" ti vadeti,[28] ahaŋ pana na passāmī'

---

[1] B. itthirūpaŋ.
[2] B[1]. piṭṭhito.
[3] K. B. B[1]. vihāraŋ.
[4] B[1]. *om.*
[5] B[1]. vandanto.
[6] K. itthirūpaŋ.
[7] K. B. *a.* so.
[8] B[1]. °ake.
[9] K. *om.*
[10] B[1]. kattha.
[11] K. *a.* vatvā.
[12] K. B. *a.* ṭhitā.
[13] K. mahārāja iti. B. mahārājā ti.
[14] K. utthathā. B. nikkhamathā.
[15] K. *only. Others* vatvā.
[16] K. tato utthahitvā.
[17] K. abhipamukhe, *om.* he°.
[18] K. *a.* itthirūpakaŋ.
[19] K. *a.* 'kahaŋ sā' ti. 'Mahārāja ahaŋ taŋ na passāmī' ti. 'Tena hi bhante ito tāva nikkhamathā' ti. Thero tato nikkhamitvā pamukhe ṭhito. Puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taŋ disvā.
[20] K. °yhi.
[21] B. tassā.
[22] S. B. *a.* taŋ.
[23] K. *corr. a.* pi.
[24] B. *a.* mahārājā.
[25] B. *a.* kiŋ.
[26] K. B. *om.*
[27] B. *om.*
[28] B. B[1]. °ati.

ti. Rājā 'paṭirūpakena bhavitabban' ti sallakkhetvā[1] puna theraŋ[2] 'bhante ito tāva hothā'[3] ti vatvā there[4] otaritvā[5] pamukhe ṭhite puna taŋ tassa piṭṭhipasse[6] ṭhitaŋ disvā upari[7] abhiruhitvā[8] puna nâddasa. So puna theraŋ pucchitvā tena 'na passāmi' cc eva[9] vutte, 'paṭirūpakam[10] eva etan' ti niṭṭhaŋ gantvā theraŋ āha: 'bhante evarūpe saŋkilese tumhākaŋ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaŋ bhikkham pi na dassati, nibaddhaŋ[11] mama gehaŋ pavisatha, aham eva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmī' ti[12] nimantetvā pakkāmi. Bhikkhū 'passathâvuso pāparañño[13] pāpakiriyaŋ,[14] etaŋ "vihārato nīharā" ti vutto āgantvā[15] paccayehi nimantetvā gato' ti ujjhāyiŋsu. Taŋ pi theraŋ āhaŋsu: 'hambho[16] dussīla idāni 'si rājakuṇḍo jāto' ti. So pi pubbe bhikkhū[17] kiñci vattuŋ asakkonto[18] 'tumhe dussīlā, tumhe kuṇḍā, tumhe itthiŋ gahetvā vicarathā' ti āha. Te gantvā Satthu ārocesuŋ: 'bhante Kuṇḍadhāno[19] amhehi vutto amhe[20] dussīlā ti-ādīni vatvā akkosatī' ti. Satthā taŋ pakkosāpetvā pucchi: 'saccaŋ kira tvaŋ bhikkhū evaŋ vadesī'[21] ti. 'Saccaŋ bhante' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Mayā saddhiŋ kathitakāraṇā' ti. 'Tumhe[22] bhikkhave iminā saddhiŋ kasmā kathetha' ti. 'Imassa pacchato itthiŋ vicarantiŋ disvā'[23] ti. 'Ime kira tayā saddhiŋ itthiŋ vicarantiŋ disvā kathenti,[24] tvaŋ[25] kasmā

---

[1] B. °esi.
[2] K. *om.* puna th°.
[3] K. otarathā. B. utthahathā.
[4] B. thero. B[1]. °ena.
[5] B[1]. nâdassa.
[6] K. *a.* pi.
[7] K. *corr.* B. B[1]. *a.* talaŋ.
[8] B. °rūhi.
[9] B. devā ti. K. °mī ti.
[10] C. °rūpam.
[11] K. niv°.
[12] K. B. *a.* theraŋ.
[13] S. rañño.
[14] K. B. kiriyaŋ.
[15] B. B[1]. *a.* catūhi. K. *a.* catū°.
[16] K. B. ambho.
[17] K. °ūnaŋ.
[18] K. *a.* idāni.
[19] B. °natthero.
[20] K. tumhe.
[21] B[1]. °asi.
[22] B. *a.* hi.
[23] B. *a.* bhante.
[24] B. vadanti. K. *a.* bhikkhuŋ.
[25] B. *goes on to* adisvā va.

kathesi, ete tāva[1] disvā[2] kathenti, taŋ[3] adisvā va imehi saddhiŋ kasmā kathesi, nanu pubbe[4] pāpikaŋ[5] diṭṭhiŋ nissāya idaŋ jātaŋ,[6] idāni kasmā puna[7] pāpikaŋ diṭṭhiŋ gaṇhāsī' ti. Bhikkhū 'kiŋ pana bhante iminā pubbe katan' ti pucchiŋsu. Atha nesaŋ Satthā[8] tassa pubbakammaŋ kathetvā 'bhikkhu idaŋ[9] pāpakammaŋ nissāya tvaŋ[10] imaŋ vippakkāraŋ patto, idāni te puna tathārūpaŋ pāpikaŋ[11] diṭṭhiŋ gahetuŋ ayuttaŋ,[12] mā puna bhikkhūhi saddhiŋ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaŋ chinnakaŋsathālasadiso hohi,[13] evaŋ karonto nibbānappatto ṇāma bhavissatī'[14] ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā taŋ ovadanto[15] imā gāthā[16] abhāsi :

133. 'Mā voca pharusaŋ kañci[17] vuttā paṭivadeyyu[18] taŋ,
dukkhā hi sārambhakathā paṭidaṇḍā phuseyyu taŋ.
134. Sace neresi[19] attānaŋ kaŋso upahato yathā
esa patto 'si nibbānaŋ sārambho te na vijjatī' ti.

Tattha kañcī ti kañci[20] ekapuggalam pi pharusaŋ mā avoca.[21] Vuttā ti tayā pare "dussīlā" ti vuttā tam pi[22] tath' eva paṭivadeyyuŋ.[23] Sārambhakathā ti esā kāraṇuttarā yugaggāhakathā[24] nāma dukkhā, paṭidaṇḍā ti

---

[1] Cª. etth' eva.
[2] K. *a.* va.
[3] K. tvaŋ.
[4] B. *a.* tav' eva.
[5] B. °ak°.
[6] B. jāyati.
[7] B. *om.*
[8] K. Sa° ne°.
[9] B¹. imaŋ.
[10] K. *om.*
[11] K. pāpakammaŋ.
[12] B. na yu°.
[13] B¹. ahosi.
[14] K. °asī.
[15] K. dha° des°.
[16] K. imaŋ gātham.
[17] K. B. kiñci, *al.*
[18] B. °yyuŋ.
[19] C. Cª. nerehi.
[20] K. *om.*
[21] F. B. K. voca. S. avaca.
[22] B. *om.*
[23] K. *a.* dukkhā hi.
[24] K. kāraṇuttariyuggatāgahikathā.

kāyadaṇḍâdīhi paraŋ paharantassa[1] tādisā[2] paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyuŋ. Sace neresī[3] ti sace[4] attānaŋ niccalaŋ kātuŋ sakkhissasi kaŋso upahato yathā ti mukhavaṭṭiyaŋ[5] chinditvā talamattaŋ[6] katvā ṭhapitakaŋsathālaŋ viya, tādisaŋ hi hatthapādehi[7] vā daṇḍakena[8] vā pahaṭam[9] pi saddaŋ na karoti. Esa patto 'sī ti sace evarūpo bhavituŋ sakkhissasi imaŋ[10] paṭipadaŋ pūrayamāno[11] idāni appatto pi esa[12] nibbānappatto nāma sārambho te na vijjatī ti evaŋ sante ca pana "tvaŋ dussīlo,[13] tumhe dussīlā"[14] ti evamādiko uttarakāraṇavācālakkhaṇo[15] sārambho[16] na vijjati na bhavissati yevā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti. Kuṇḍadhānatthero pi Satthārā dinnaovāde[17] ṭhatvā[18] arahattaŋ pāpuṇi. Na cirass' eva ca[19] ākāse[20] uppatitvā paṭhamaŋ salākaŋ gaṇhī ti.

Kuṇḍadhānattherassa vatthu.[21]

---

5. VISĀKHÂDĪNAŊ UPĀSIKĀNAŊ UPOSATHAKAMMAVATTHU.

Yathā daṇḍenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pubbârāme viharanto Visākhâdīnaŋ upāsikānaŋ uposathakammaŋ ārabbha kathesi.

---

[1] F. C. Cˢ. °ntaŋ. S. hanataŋ. [2] K. *a.* ca.
[3] C. nerehisi. [4] K. *a.* na.
[5] K. °vīva°. [6] F. thāla°.
[7] C. Cˢ. S. tattha pā°. K. *om.* [8] K. daṇḍena.
[9] B. paharantaŋ. [10] B. idaŋ.
[11] K. °ri°.
[12] F. K. B. eso. F. *a.* pi. [13] K. *a.* ti. B. *a.* 'si.
[14] *So* K. B.; F. C. Cˢ. S. ahaŋ dūssīlo. F. *corr.* S. (*ed.* 1.) ahaŋ susīlo.
[15] S. °kar°. [16] B. *a.* pi. [17] K. B. °nne ov°.
[18] K. *a.* na cirass' eva. [19] K. B. *om.*
[20] K. °en' eva.
[21] K. °ravatthuŋ samattaŋ. B. °rava°, *and a.* catutthaŋ.

Sāvatthiyaŋ kir' ekasmiŋ mahāuposathadivase pañcasatamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraŋ āgamaŋsu.[1] Visākhā tāsu mahallikā[2] upasaŋkamitvā pucchi: 'ammā[3] kim atthaŋ uposathikā jāt' atthā' ti. Tāhi 'dibbasampattiŋ patthetvā'[4] ti vutte, majjhimitthiyo pucchi;[5] 'sapattivāsā[6] muccanatthāyā'[7] ti vutte, taruṇitthiyo pucchi; tāhi 'paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā' ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi 'taruṇabhāve[8] yeva patikulaŋ gamanatthāyā' ti vutte taŋ sabbaŋ pi tāsaŋ kathaŋ sutvā tā[9] ādāya Satthu santikaŋ gantvā paṭipāṭiyā[10] ārocesi. Taŋ sutvā Satthā 'Visākhe imesaŋ sattānaŋ jātiādayo nāma[11] daṇḍahatthakagopālakasadisā,[12] jāti jarāya[13] santikaŋ jarā vyādhino santikaŋ vyādhi maraṇassa santikaŋ pesetvā kuṭhāriyā chindantā viya[14] jīvitaŋ chindanti, evaŋ sante pi[15] vivaṭṭaŋ patthentā nāma natthi, vaṭṭam eva[16] patthentī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

135. 'Yathā daṇḍena gopālo gāvo pāceti[17] gocaraŋ
evaŋ jarā ca maccu ca āyuŋ pācenti pāṇinan' ti.

Tattha pācetī[18] ti cheko gopālako kedārantaraŋ pavisantiyo gāvo daṇḍena vāretvā[19] ten' eva pothento sula-

---

[1] B. °iŋsu.
[2] K. °kaitthiyo. B. °kitthiyo.
[3] K. amma.
[4] B[1]. ṭhapetvā.
[5] B. *a.* tāhi.
[6] C[a]. *corr.* °tthi°. B[1]. sapati°.
[7] B. muñc°.
[8] B[1]. °kāle.
[9] K. sabbā nāriyo. C. C[a]. *om.*
[10] K. *a.* sabbaŋ Satthu.
[11] C. *om.*
[12] K. daṇḍakahatthakagopālassa°. B. °hatthagopālakasadiso.
[13] C. °jarāsantikaŋ byādhi maraṇā. C[a]. jarā byādhino, *om.* mar°.
[14] C. *om.*
[15] S. *om.* *a.* nibbānaŋ.
[16] K. *a.* pana.
[17] S. °nti. C. C[a]. pacenti. B. pāj°, *al.* (*but cf.* pācana).
[18] C. C[a]. S. °ntī.
[19] K. niv°.

bhatiṇodakaŋ gocaraŋ neti. Āyuŋ pācentī ti jīvitindriyaŋ chindanti khepenti; gopālako viya hi jarā ca maccu ca, goṇo viya jīvitindriyaŋ, gocarabhūmi viya maraṇaŋ, tattha jāti tāva sattānaŋ jīvitindriyaŋ jarāsantikaŋ[1] peseti,[2] jarā[3] byādhino santikaŋ, byādhi maraṇassa santikaŋ, tam eva maraṇaŋ kuṭhāriyā[4] chinditvā[5] viya[6] gacchatī ti,[7] idam ettha opammasampaṭipādanaŋ.[8]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni[9] pāpuṇiŋsū ti.

Visākhâdīnaŋ upāsikānaŋ uposathakammassa vatthu.[10]

---

6. Ajagarapetavatthu.

Atha pāpāni kammāni ti imaŋ[11] dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto ajagarapetaŋ[12] ārabbha kathesi. Ekasmiŋ hi[13] samaye Mohāmoggallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiŋ Gijjhakūṭato otaranto dibbena cakkhunā pañcavīsatiyojanikaŋ ajagarapetaŋ nāma addasa, tassa sīsato aggijālā uṭṭhahitvā pariyantaŋ gacchati[14] pariyantato uṭṭhahitvā sīsaŋ gacchati, ubhayato uṭṭhahitvā majjhe otaranti.[15] Thero taŋ disvā sitaŋ katvā[16] Lakkhaṇattherena sitakāraṇaŋ puṭṭho 'akālo āvuso imassa pañhassa[17] vyākaraṇāya,[18] Satthu santike maŋ puccheyy-

---

[1] B. jarāya sa°. [2] K. °si.
[3] K. *a.* pi.
[4] C. C[a]. °riŋ. K. B. *a.* chedaŋ. S. °ricchedaŋ chi°.
[5] K. *om.* [6] C. C[a]. S. *om.*
[7] B. gacchanti.
[8] K. upamappati.° B. opammapaṭi°.
[9] B. °nnâdīni.
[10] K. Visākhāvatthuŋ. B. °mmava°., *and a.* pañcamaŋ.
[11] K. idaŋ. [12] B[1]. °guru°.
[13] K. *om.* [14] B. °nti, *so infra.*
[15] K. osar°, *a.* Moggalāna°. [16] B. patvākāsi.
[17] K. panh°. [18] B. vissajjanaŋ.

yāsī'[1] ti vatvā Rājagahe piṇḍāya caritvā Satthu santikaŋ gatakāle Lakkhaṇattherena puṭṭho āha: 'tatrâhaŋ[2] āvuso ekaŋ petaŋ addasaŋ tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaŋ taŋ disvā "na[3] vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo" ti sitaŋ pātvakāsin'[4] ti. Satthā 'cakkhubhūtā va[5] bhikkhave me[6] sāvakā viharantī' ti-ādīni[7] vadanto therassa kathaŋ[8] patiṭṭhāpetvā 'mayā[9] esa bhikkhave peto bodhimaṇḍe yeva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaŋ na saddaheyyuŋ tesaŋ taŋ[10] ahitāya assā" ti na kathesiŋ, idāni Moggallānaŋ sakkhiŋ labhitvā kathemī' ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaŋ puṭṭho vyākāsi.

'Kassapabuddhakāle kira Sumaṅgalaseṭṭhī nāma suvaṇṇiṭṭhikāhi[11] bhūmiŋ pattharitvā[12] vīsatiusabhaṭṭhāne tattaken' eva dhanena vihāraŋ kāretvā tāvataken'[13] eva vihāramahaŋ kāresi. So ekadivasaŋ pāto va Satthu santikaŋ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsāvaŋ[14] sasīsaŋ[15] pārupitvā[16] kalalamakkhitehi pādehi nipannaŋ ekaŋ coraŋ disvā, 'ayaŋ kalalamakkhitapādo rattiŋ vicaritvā[17] nipannamanusso bhavissatī' ti āha. Coro mukhaŋ vivaritvā seṭṭhiŋ disvā 'hotu jānissāmi[18] te kattabban'[19] ti āghātaŋ bandhitvā sattakkhattuŋ khettaŋ j..āpesi,[20] sattakkhattuŋ vaje[21] guṇṇaŋ pāde chindi, sattakkhattuŋ gehaŋ jhāpesi. So ettakenâpi kopaŋ nibbāpetuŋ asakkonto tassa[22] cūḷūpaṭṭhākena saddhiŋ mittasanthavaŋ katvā[23]

---

[1] K. *a*. man. [2] K. tatth°.
[3] B. *a*. ca.
[4] B[1]. pātum°. B. patv°. [5] K. S. vata.
[6] S. *om*. K. me bhi°. [7] B. °inā.
[8] B[1]. guṇaka°. [9] K. *a*. c'. B. *a*. pi.
[10] B. *om*. [11] B. °ak°.
[12] B. santh°. [13] K. B. °tt°.
[14] K. B[1]. °vena. [15] K. sīsaŋ.
[16] B[1]. pārumpetvā.
[17] C C[k]. °rantaŋ. S. vicaraŋ, *and a*. divā.
[18] B. *a*. ti. [19] °bbaŋ kiccaŋ.
[20] K. °etvā. [21] K. vijje.
[22] K. *a*. seṭṭhissa. [23] K. karitvā.

'kin te seṭṭhino piyan'[1] ti pucchitvā,[2] 'gandhakuṭito aññaŋ tassa piyataraŋ natthī'[3] ti sutvā, 'hotu gandhakuṭiŋ jhāpetvā[4] kopaŋ nibbāpessāmī' ti Satthari piṇḍāya paviṭṭhe pānīyaparibhojanīyaghaṭe bhinditvā gandhakuṭiyaŋ aggiŋ adāsi.[5] Seṭṭhī[6] 'gandhakuṭī[7] jhāyatī' ti sutvā āgacchanto jhāmakāle āgantvā gandhakuṭiŋ jhāmaŋ olokento vālaggamattam[8] pi domanassaŋ akatvā vāmabāhaŋ[9] sammiñjitvā[10] dakkhiṇena hatthena mahāapphoṭitaŋ[11] apphoṭayi.[12] Atha naŋ samīpe ṭhitā pucchiŋsu: 'kasmā sāmi ettakaŋ dhanaŋ vissajjetvā katagandhakuṭiyā[13] jhāmakāle apphoṭesī' ti. So āha: 'ettakaŋ me[14] tātā[15] aggiādīhi[16] asādhāraṇe ṭhāne[17] buddhasāsane dhanaŋ[18] nidahituŋ laddhaŋ, "puna pi ettakaŋ dhanaŋvissajjetvā Satthu gandhakuṭiŋ kātuŋ labhissāmī" ti tuṭṭhamānaso apphoṭesin'[19] ti. So[20] puna tattakaŋ dhanaŋ vissajjetvā gandhakuṭiŋ kāretvā vīsatisahassabhikkhuparivārassa[21] Satthuno dānaŋ adāsi. Taŋ disvā coro cintesi:[22] 'ahaŋ imaŋ amāretvā[23] maṅkukātuŋ na sakkhissāmi, hotu māressāmi nan' ti nivāsantare churikaŋ bandhitvā sattāhaŋ vihāre vicaranto pi okāsaŋ na labhi. Mahāseṭṭhī pi satta divasāni Buddhapamukhassa[24] saŋghassa dānaŋ datvā Satthāraŋ vanditvā āha: 'bhante "mama ekena purisena

[1] B¹. piyāyati.
[2] K. paṭipu°. B. paṭipuṭṭho.
[3] B. *a.* taŋ.
[4] K. *a.* me.
[5] B¹. °kuṭiŋ agginā jhāpesi.
[6] K. *a.* pi.
[7] S. B. *a.* kira.
[8] K. bāl°.
[9] B. °huŋ.
[10] C. Cᵃ. °etvā.
[11] B. °appothanaŋ. Cᵃ. S. apphothi°.
[12] Cᵃ. °ṭhayi. K. °tesi. B. appothesi, *so al.*
[13] K. B. katāya ga°.
[14] K. *a.* dhanaŋ. B. *a.* kammaŋ katvā.
[15] B. tāta.
[16] K. °īnaŋ.
[17] B. *om.*
[18] K. B. *om.*
[19] K. apphotemī.
[20] K. *a.* seṭṭhi.
[21] K. °bhikkhusah°.
[22] K. °etvā.
[23] C. mār°.
[24] K. *a.* bhikkhu°.

sattakkhattuŋ khettaŋ jhāpitaŋ, sattakkhattuŋ[1] guṇṇaŋ pādā chinnā,[2] sattakkhattuŋ gehaŋ jhāpitaŋ, idāni gandhakuṭī pi tena[3] jhāpitā bhavissatī" ti,[4] ahaŋ imasmiŋ dāne[5] paṭhamaŋ pattiŋ tassa dammī'[6] ti.[7] Taŋ sutvā coro 'bhāriyaŋ vata me kammaŋ kataŋ, evaŋ apakārake[8] mayi imassa[9] kopamattam pi natthi, imasmiŋ[10] dāne mayham eva paṭhamaŋ pattiŋ deti, ahaŋ[11] imasmiŋ dubbhāmi, evarūpaŋ me[12] purisaŋ akhamāpentassa devadaṇḍo pi me matthake pateyyā' ti gantvā seṭṭhissa pādamūle nipajjitvā 'khamāhi me sāmī' ti vatvā '[13] 'kiŋ idan' ti vutte 'evaŋ ettakaŋ[14] kammaŋ mayā kataŋ, tassa me khamāhī' ti āha. Atha naŋ seṭṭhī 'tayā me idañ c' idañ ca[15] katan' ti sabbaŋ pucchitvā 'āma mayā '[16] ti vutte, 'tvaŋ mayā na[17] diṭṭhapubbo' ti[18] 'kasmā me kujjhitvā evam akāsī' ti pucchi. So ekadivasaŋ nagarā[19] nikkhamantena[20] vuttavacanaŋ sāretvā[21] 'iminā[22] kāraṇena kopo uppādito' ti āha.[23] Seṭṭhī attanā vuttabhāvaŋ saritvā[24] 'āma tāta, vuttaŋ mayā, taŋ me khamāhī' ti coraŋ khamāpetvā 'uṭṭhehi tāta, khamāmi te, gaccha[25] tātā' ti āha: 'Sace me sāmi khamasi, saputtadāraŋ maŋ[26] gehe dāsaŋ karohī' ti. 'Tāta tvaŋ mayā ettake kathite evarūpaŋ chedam[27] akāsi,

---

1 B. *a.* vaje. K. *a.* vajje.
2 B. chindi. K. pādāni chinditvā.
3 C. C[a]. te. K. B. ten' eva.
4 K. B. *om.*
5 B. ṭhāne. C. C[a]. jhāmena.
6 K. dimmī.
7 B. *a.* so.
8 K. B. B[1]. aparādhakār°.
9 K. imasmiŋ kho.
10 B. *a.* pi.
11 C. *om.*
12 K. *om.*
13 K. *a.* taŋ sutvā.
14 C. *first* atta°. C[a]. anatthakaŋ. S. ayuttakaŋ.
15 K. B. *a.* ettakaŋ.
16 K. B. *a.* katan.
17 C. C[a]. *om.*
18 K. B. *om.*
19 K. nakkharā.
20 K. B. *a.* tena.
21 C. C[a]. saritvā.
22 K. B. *a.* me.
23 C. C[a]. *om.*
24 B. sāretvā.
25 B[1]. gacchāhi. K. gacchāhī ti āha.
26 K. *a.* tava.
27 K. B. chedanam.

gehe vasantena pana saddhiŋ na sakkā kañci[1] na[2] kathetuŋ, na me tayā gehe vasanakiccaŋ[3] atthi, khamāmi te, gaccha tātā' ti. Coro taŋ kammaŋ katvā āyupariyosāne Avīcimhi nibbatto dīgharattaŋ tattha paccitvā vipākâvasesena idāni Gijjhakūṭe pabbate paccatī'[4] ti.

Evaŋ Satthā tassa[5] pubbakammaŋ kathetvā 'bhikkhave bālā nāma pāpāni[6] karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi ḍayhantā attanā va attano dāvaggisadisā[7] hontī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ gātham aha:

136. 'Atha pāpāni kammāni karaŋ bālo na bujjhati
sehi[8] kammehi dummedho aggidaḍḍho va
tappatī' ti.

Tattha pāpānī ti na kevalaŋ bālo kodhavasena pāpāni karoti[9] karonto[10] pana na bujjhatī ti attho, pāpaŋ karonto ca[11] 'pāpaŋ karomī' ti abujjhanako nāma natthi, 'imassa kammassa evarūpo nāma vipāko' ti ajānanto[12] na bujjhatī ti vuttaŋ.[13] Sehī ti so tehi attano santakehi kammehi dummedho ti duppañño[14] puggalo niraye nibbattitvā aggidaḍḍho va paccatī[15] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuniŋsū[16] ti.

Ajagarapetassa vatthu.[17]

---

[1] K. B. kiñci. [2] K. B. S. *om.*
[3] B. vasantena ki°.
[4] K. dukkhaŋ anubhavatī, *corr.* pacati. B. *a.* du° anu°.
[5] B. *om.* [6] B. *a.* kammāni.
[7] K. dāvaggi va sa°. [8] C. C[a]. so hi.
[9] K. *om.*
[10] B. *a.* pi. K. pi *for* pana. [11] K. va.
[12] K. ajānatāya. B. ajānanatāya.
[13] B. vutto. [14] B. nippa°, *om.* ti. [15] S. B. tappatī.
[16] K. *a.* sampattaparisāya sā dhammadesanā sâtthikā ahosī.
[17] K. Sumaṅgalaseṭṭhivatthuŋ. B[1]. °tava°, *and a.* chaṭṭhaŋ.

7. MAHĀMOGGALLĀNATTHERAVATTHU.

Yo daṇḍenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Mahāmoggallānattheraŋ[1] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye titthiyā sannipatitvā cintesuŋ: 'jānāthâvuso[2] kena kāraṇena samaṇassa Gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā nibbatto' ti. 'Mayaŋ na jānāma tumhe pana jānāthā' ti. 'Āma jānāma,[3] Mahāmoggallānaŋ nāma ekaŋ nissāya uppanno, so hi devalokaŋ gantvā devatāhi katakammaŋ pucchitvā āgantvā manussānaŋ katheti: "idaŋ nāma katvā evarūpaŋ sampattiŋ labhantī" ti[4] niraye nibbattānaŋ pi kammaŋ pucchitvā āgantvā manussānaŋ katheti:[5] "idaŋ nāma katvā evarūpaŋ dukkhaŋ anubhavantī" ti, manussā tassa kathaŋ sutvā mahantaŋ lābhasakkāraŋ abhiharanti,[6] sace taŋ māretuŋ sakkhissāma so lābhasakkāro amhākaŋ nibbattissatī' ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sabbe ekacchandā hutvā 'yaŋ kiñci katvā taŋ māressāmā'[7] ti attano upaṭṭhāke samādapetvā kahāpaṇasahassaŋ[8] labhitvā purisaghātakammaŋ[9] katvā carante core pakkosāpetvā, 'Mahāmoggallānatthero nāma Kālasilāyaŋ vasati,[10] tattha gantvā taŋ mārethā' ti tesaŋ kahāpaṇe adaŋsu. Corā dhanalobhena sampaṭicchitvā 'theraŋ māressāmā' ti gantvā tassa vasanaṭṭhānaŋ parivāresuŋ.[11] Thero tehi parikkhittabhāvaŋ ñatvā kuñcikacchiddena[12] nikkhamitvā pakkāmi. Te[13] taŋ divasaŋ theraŋ adisvā pun' ekadivasaŋ[14] gantvā parikkhipiŋsu.

---

[1] *Cf.* F. J. v. 125 *ff.* Hardy, 'Manual,' p. 349. Warren, p. 222.
[2] K. °tha āv°.
[3] K. °mi.
[4] K. *a.* niriyaŋ pi gantvā.
[5] K. °si.
[6] B[1]. °rūhanti.
[7] B[1]. mārāpessāmī. B. harāp°.
[8] B. pana sa°.
[9] K. °ghātakakammaŋ.
[10] K. *a.* taŋ. C. C[a]. *a.* ti.
[11] K. *a.* atha.
[12] B[1]. kuccikasandhena.
[13] B. *a.* corā.
[14] B[1]. punadi°.

Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaŋ[1] bhinditvā[2] ākāsaŋ pakkhandi. Evan te paṭhamamāse pi majjhimamāse pi[3] theraŋ gahetuŋ nâsakkhiŋsu.[4] Pacchimamāse pana sampatte thero attanā katakammassa ākaḍḍhanabhāvaŋ[5] ñatvā na apagañchi.[6] Corā[7] gahetvā theraŋ taṇḍulakaṇamattāni[8] 'ssa[9] aṭṭhīni karontā bhindiŋsu. Atha naŋ "mato" ti saññāya ekasmiŋ gumbapiṭṭhe khipitvā pakkamiŋsu. Thero 'Satthāraŋ passitvā va parinibbāyissāmī' ti attabhāvaŋ[10] jhānaveṭhanena[11] veṭhetvā thiraŋ katvā ākāsena Satthu santikaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā 'bhante parinibbāyissāmī' ti āha. 'Parinibbāyissasi[12] Moggallānā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kattha gantvā' ti. 'Kālasilāpadesaŋ bhante' ti. 'Tena hi Moggallāna mayhaŋ dhammaŋ kathetvā yāhi, tādisassa hi me sāvakassa idāni dassanaŋ natthī' ti. So 'evaŋ karissāmi bhante' ti Satthāraŋ vanditvā ākāse uppatitvā parinibbānadivase Sāriputtatthero viya[13] nānappakkārā iddhiyo katvā dhammaŋ kathetvā Satthāraŋ vanditvā Kālasilâṭaviŋ[14] gantvā parinibbāyi. 'Theraŋ kira corā māresun'[15] ti ayam pi kathā sakala-Jambudīpaŋ[16] patthari; rājā Ajātasattu core pariyesanatthāya carapurise payojesi. Tesu pi coresu surâpāne suraŋ pivantesu eko ekassa vitthaŋ[17] paharitvā pātesi. So taŋ santajjetvā[18] 'hambho[19] dubbinīta[20] kasmā[21] me vitthaŋ[22]

---

[1] B. °ika°. B[1]. °daṇḍakaŋ. [2] B[1]. chi°.
[3] C. C[a]. S. *om.* ma° pi. [4] K. na sa°.
[5] B. B[1]. °ḍḍhita°. [6] K. uppa°.
[7] K. B. *a.* gantvā theraŋ.
[8] K. °kaṇṇaka°. F. °kaṇḍa°. B[1]. °kanājaka°. C. C[a]. °kana°.
[9] B. viya. [10] K. attānaŋ.
[11] K. °veḍh°. [12] C. C[a]. ti.
[13] B. *a.* so. [14] C. °lāviŋ. B. °lāya a°.
[15] K. mārentī. [16] B[1]. °pe.
[17] K. B[1]. piṭṭhi. B. piṭṭhiŋ. [18] B. °tejjitvā.
[19] C. K. B. ambho. B[1]. hare.
[20] K. C. C[a]. dubbhi°. B. *a.* tvaŋ.
[21] B. *a.* pana. [22] K. piṭṭhi. B[1]. piṭṭha paharitvā

pātesī'[1] ti āha. 'Kiŋ pana are[2] duṭṭhacora[3] tayā Mahāmoggallāno[4] paṭhamaŋ pahaṭo' ti. 'Kiŋ pana mayā pahaṭabhāvaŋ tvaŋ na jānāsī' ti. Iti nesaŋ 'mayā pahaṭo mayā pahaṭo' ti vadantānaŋ[5] vacanaŋ[6] sutvā te carapurisā[7] sabbe core gahetvā rañño ārocesuŋ. Rājā core pakkosāpetvā pucchi: 'tumhehi[8] thero mārito' ti. 'Āma devā' ti. 'Kena tumhe uyyojitā'[9] ti. 'Naggasamaṇakehi devā' ti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiŋ rājaṅgaṇe nābhippamāṇesu āvāṭesu khaṇāpetvā[10] palālehi paṭicchādāpetvā[11] aggiŋ dāpesi. Atha nesaŋ jhāmabhāvaŋ[12] ñatvā ayanaṅgalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhaṇḍaŋ[13] kārāpesi.

Dhammasabhāyaŋ[14] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ:[15] 'Mahāmoggallānatthero attano ananurūpaŋ maraṇaŋ patto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,[16] 'bhikkhave Mahāmoggallānena[17] imass' eva[18] attabhāvassa[19] ananarūpaŋ maraṇaŋ[20] pattaŋ,[21] pubbe pana tena katassa kammassa[22] anurūpam[23] eva maraṇaŋ pattan'[24] ti vatvā, 'kiŋ pan' assa[25] bhante pubbakamman' ti puṭṭho vitthāretvā kathesi:

---

[1] K. pothesī. [2] K. B. B¹. hare.
[3] B¹. dubbhi°. [4] B. °natthero.
[5] K. vivad°.
[6] B¹ saddaŋ. B. *om.*
[7] B¹. rāja°. K. pu°. [8] K. *a.* so.
[9] K. pa°. [10] B. S. nikhaṇ°.
[11] C. Cᵃ. S. °cchādetvā. [12] K. jhāna°.
[13] B. °ikaŋ. [14] K. B. *a.* bhikkhū.
[15] K. *a.* passathâvuso. [16] K. *a.* na.
[17] C. Cᵃ. S. °no. K. *a.* idān' eva.
[18] F. °ssa. S. °ssa eva.
[19] K. *a.* na. B. *a.* attano.
[20] C. Cᵃ. *om.* [21] S. patto.
[22] K. *om.* [23] C. ananu°.
[24] C. Cᵃ. vattan. [25] K. *om.*

'Atīte kira[1] Bārāṇasīvāsī eko kulaputto sayam eva koṭṭanapacanâdīni karonto mātāpitaro paṭijaggi. Ath' assa mātāpitaro[2] "tāta tvaŋ ekako va[3] gehe ca araññe ca kammaŋ karonto kilamasi, ekaŋ[4] te kumārikaŋ ānemā"[5] ti vatvā[6] "amma tāta na mayham evarūpen' attho, ahaŋ yāva tumhe jīvittha[7] tāva vo sahatthā upaṭṭhahissāmī" ti tena paṭikkhittā punappuna taŋ[8] yācitvā kumārikaŋ ānayiŋsu. Sā katipâham[9] eva te upaṭṭhahitvā[10] pacchā tesaŋ dassanam pi anicchantī "na sakkā tava mātāpitūhi saddhiŋ ekaṭṭhāne vasitun" ti ujjhāyitvā tasmiŋ[11] attano kathaŋ agaṇhante tassa bahigatakāle[12] makacivākakhaṇḍāni[13] ca yāguphenañ[14] ca gahetvā tattha tattha ākiritvā tenâgantvā "kiŋ idan" ti puṭṭhe,[15] "imesaŋ andhamahallakānaŋ etaŋ kammaŋ, sabbagehaŋ[16] kiliṭṭhaŋ karontā caranti,[17] na sakkā etehi saddhiŋ ekaṭṭhāne vasitun" ti evaŋ tāya taŋ[18] punappuna kathiyamānāya[19] evarūpo pi pūritapāramī[20] satto mātāpitūhi saddhiŋ[21] bhijji.[22] So[23] "hotu jānissāmi nesaŋ kattabban"[24] ti te bhojetvā,[25] "amma tāta asukaṭṭhāne nāma

---

[1] K. bhikkhave.
[2] K. *a.* naŋ. B. *a.* pi naŋ āhaŋsu.
[3] C. C[a]. *om.*
[4] B[1]. etha kaŋ.
[5] K. B. B[1]. ānessāmā.
[6] B. *a.* kulaputto.
[7] S. B. jīvatha. C. jīvit' attha. B[1]. yāvajīvaŋ.
[8] C. C[a]. K. *om.*
[9] K. °accayena va.
[10] B. °āpetvā.
[11] C. C[a]. tasmā.
[12] K. *a.* sā.
[13] F. keci avāhakaccāni. B[1]. makasippalivākâdīni. C. C[a]. makacirāga°. *Cf.* Abh. 1006.
[14] F. °nâpi. B[1]. *om.* ca yā° ca.
[15] K. puṭṭhā. K. B. S. *a.* āha.
[16] K. S. sabbaŋ ge°.
[17] F. K. B. B[1]. vic°.
[18] C. C[a]. tan tāya. B. naŋ. F. K. *om.*
[19] K. B. katha°.
[20] B[1]. °iyo.
[21] B. *a.* mittabhāvaŋ.
[22] F. °itvā.
[23] F. *om.*
[24] F. °bbakiccan.
[25] C. C[a]. S. bhojāp°.

tumhākaŋ ñātakā āgamanaŋ[1] paccāsiŋsanti, tattha gamissāmā" ti te[2] yānakaŋ[3] āropetvā ādāya gacchanto aṭavimajjhaŋ[4] pattakāle "tāta rasmiyo ganhatha gonā padasaññāya[5] gamissanti, imasmim ṭhāne corā vasanti, ahaŋ otarāmī" ti pitu hatthe rasmiyo datvā otaritvā gacchanto saddaŋ parivattetvā corānaŋ[6] uṭṭhitasaddam[7] akāsi. Mātāpitaro saddaŋ sutvā "corā uṭṭhitā" ti saññāya, "tāta mayaŋ mahallakā, tvaŋ attānam eva rakkhā"[8] ti āhaŋsu So mātāpitaro tathā viravante[9] pi[10] corasaddaŋ karonto koṭṭetvā[11] māretvā aṭaviyaŋ khipitvā paccāgami.'

Satthā idaŋ[12] tassa[13] pubbakammaŋ[14] kathetvā 'bhikkhave Moggallāno ettakaŋ kammaŋ katvā anekavassasatasahassāni niraye paccitvā vipākâvasesena attabhāvasate evam evaŋ koṭṭetvā saŋcunnito[15] maranaŋ patto,[16] evaŋ Moggallānena attano kammânurūpam eva maranaŋ laddhaŋ, pañcahi corasatehi saddhiŋ pancatitthiyasatāni pi[17] mama putte[18] appaduṭṭhe[19] padussitvā anurūpam eva maranaŋ labhiŋsu, appaduṭṭhe[20] hi padussanto dasahi kāranehi anayavyasanaŋ[21] pāpunāti[22] yevā' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetva dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

---

[1] K. ga°. [2] B[1]. tesaŋ.
[3] B. °ke. K. yānaŋ. [4] K. °jjha°.
[5] B. gāvo patodasa°. [6] K. *a.* viya.
[7] K. C. C[a]. uṭṭhahita°. B[1]. ukkuṭṭhi°.
[8] K. B. °āhī.
[9] F. B. °nto. S. vicaranto. K. C. C[a]. vicarante.
[10] K. *om.* [11] F. koddh°.
[12] C[a]. imaŋ. [13] K. *om.*
[14] K. pubbakaka°.
[15] F. saŋmuttito. B[1]. sañcinitvā. K. *a.* hariyamāno.
[16] K. °nappatto.
[17] K. B. *om.*
[18] K. puttassa.
[19] K. °assa *and a.* niraparādhassa.
[20] F. B. K. °assa. [21] K. anubyasanaŋ.
[22] B. °ni.

137. 'Yo daṇḍena adaṇḍesu appaduṭṭhesu dussati
dasannam aññataraŋ ṭhānaŋ khippam eva
nigacchati:

138. Vedanaŋ pharusaŋ jāniŋ sarīrassa ca[1] bhedanaŋ
garukaŋ[2] vâpi ābādhaŋ cittakkhepaŋ va[3] pāpuṇe,

139. Rājato va[4] upassaggaŋ abbhakkhānaŋ[5] va[6]
dāruṇaŋ
parikkhayaŋ va ñātīnaŋ bhogānaŋ va[7] pab-
haṅguṇaŋ,

140. Athav' assa agārāni aggī[8] ḍahati pāvako,
kāyassa bhedā duppañño nirayaŋ so upapaj-
jatī'[9] ti.

Tattha[10] adaṇḍesū ti kāyadaṇḍâdirahitesu khīṇâsavesu appaduṭṭhesū ti paresu vā[11] attani vā[12] niraparādhesu. Aññataraŋ ṭhānan ti dasasu dukkhakāraṇesu aññataraŋ[13] kāraṇaŋ. Vedanan ti sīsarogâdibhedaŋ pharusavedanaŋ.[14] Jānin ti kicchādhigatassa dhanassa[15] jāniŋ.[16] Bhedanan ti hatthacchedâdikaŋ sarīrabhedanaŋ. Garukan ti pakkhahataekacakkhulapīṭhasappikuṇībhāvakuṭṭharogâdibhedaŋ[17] garukâbādhaŋ vā. Cittakkhepan ti ummādaŋ. Upassaggan ti yasavilopaŋ senāpatiṭṭhāṇâdiacchindanâdikaŋ[18] rājato[19] upassaggaŋ vā. Abbhakkhā-

---

[1] S. va.
[2] K. gur°.
[3] B. ca.
[4] K. vā.
[5] B. abha°.
[6] K. B. ca.
[7] K. vā.
[8] C. °iŋ.
[9] B[1]. S. uppajjatī. S. sopa°.
[10] K. *a.* attha.
[11] C. C[a]. S. *om.*
[12] S. ca.
[13] K. dasannaŋ.
[14] B. °saŋ ve°.
[15] C. C[a]. S. *om.*
[16] K. hāniŋ.
[17] K. °ekacakkhupī°. B. °ekacakkhukapī°. F. °paṅgukulapaṭhasappi°. K. °bhedanaŋ.
[18] C. C[a]. °ṭṭhâdi°. K. C[a]. °acchinnâdi°.
[19] F. *a.* va.

nan ti "adiṭṭhaassutaacintitapubbaŋ idaŋ sandhicchedakammaŋ[1] idaŋ[2] vā rājâparādhitakammaŋ[3] tayā katan" ti evarūpaŋ dāruṇaŋ abbhakkhānaŋ vā.[4] Nātīnan ti attano avassayo bhavituŋ samatthānaŋ ñātīnaŋ parikkhayaŋ[5] Pabhaṅguṇan ti pabhaṅgubhāvaŋ[6] pūtibhāvaŋ, yaŋ hi 'ssa gehe dhaññaŋ taŋ[7] pūtibhāvaŋ āpajjati suvaṇṇaŋ aṅgārabhāvaŋ muttā kappāsaṭṭhibhāvaŋ,[8] kahāpaṇaŋ[9] kapālakhaṇḍabhāvaŋ,[10] dipadacatuppadaŋ[11] kāṇakuṇâdibhāvan[12] ti attho. Aggī[13] ḍahatī ti ekasaŋvacchare dvattikkhattuŋ[14] aññasmiŋ[15] ḍāhake avijjamāne[16] pi asaniaggi[17] vā[18] patitvā ḍahati attano va[19] dhammatāya uṭṭhito pāvako vā ḍahati yeva. Nirayan ti diṭṭhe va[20] dhamme imesaŋ dasannaŋ ṭhānānaŋ aññataraŋ patvā pi[21] ekaŋsena samparāye vattabbaŋ[22] dassetuŋ nirayaŋ so upapajjatī ti vuttaŋ.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahāmoggallānattherassa vatthu.[23]

---

[1] K. B. °chedâdi°.
[2] F. imaŋ. C. Cª. ayaŋ. B. aññaŋ.
[3] F. B. °rādha°.
[4] B. *a.* parikkhayañ ca. K. *a.* pari° vā.
[5] F. B. *a.* vā.
[6] K. °uṇa°.
[7] K. *om.*
[8] K. °aṭṭhika°.
[9] K. °ṇā.
[10] F. °kaṇḍa°. B. °khaṇḍâdi°.
[11] B. dvi°, °ānaŋ.
[12] K. kāṇâdi°.
[13] F. C. Cª. °iŋ.
[14] B. dviti°.
[15] K. aññatarasmiŋ.
[16] F. vi°.
[17] C. Cª. °ādīni. K. B. assani.
[18] C. Cª. S. *om.*
[19] K. ca.
[20] K. ca.
[21] C. Cª. S. *om.* K. pakkhipi.
[22] K. *corr. a.* vacanaŋ. F. pa°.
[23] K. °navatthuŋ. B. °rava°, *and a.* sattamaŋ.

8. BAHUBHAṆḌIKABHIKKHUVATTHU.*

Na naggacariyā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto bahubhaṇḍikabhikkhuŋ[2] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ[3] kir' eko kuṭimbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano pariveṇañ ca aggisālañ ca bhaṇḍagabbhañ ca[4] kāretvā sabbañ ca[5] bhaṇḍagabbhaŋ[6] sappimadhutelâdīhi[7] pūretvā[8] pabbajitvā[9] pana attano dāse[10] pakkosāpetvā yathāruciŋ[11] āhāraŋ pacāpetvā bhuñjati.[12] Bahuparikkhāro ca ahosi, rattiŋ aññaŋ nivāsanapāpuraṇaŋ[13] hoti, divā aññaŋ,[14] vihārapaccante va[15] vasati.[16] Tass' ekadivasaŋ cīvarapaccattharaṇāni[17] sukkhāpentassa senâsanacārikaŋ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā 'kass' imāni[18] āvuso' ti pucchitvā, 'mayhan' ti vutte, 'āvuso Bhagavatā tīṇi cīvarāni anuññātāni, tvañ ca[19] evaŋ[20] appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā[21] evaŋ[22] bahuparikkhāro jāto'[23] ti taŋ Satthu santikaŋ netvā

---

* *Cf.* F. J. I. 126.

[1] K. *a.* na ja° na pa°. [2] K. B. °aŋ bhi°.

[3] S. B. °tthivāsī. [4] K. *om.* bha° ca.

[5] F. B. pi. C. *om.* bha° . . . sabbañ ca. S. *om.* kār° . . . bha°.

[6] B[1]. gabbhe.

[7] B. telasappiādīhi. K. sappitelâdīhi.

[8] K. B. *a.* pabbaji. [9] K. B. *a.* ca.

[10] K. dāsidāse.

[11] F. *a.* taŋ. B. B[1]. °rucitaŋ. K. °cirutaŋ (!).

[12] K. B. *a.* bahubhaṇḍo ca. [13] F. K. B. B[1]. pārup°.

[14] K. *a.* ca. B. *a.* niv° hoti.

[15] F. K. B. *om.* [16] B[1]. sayati.

[17] K. °âdīni. C. C[a]. °patth°.

[18] B[1]. *a.* santakāni.

[19] F. pana. S. *a.* pana.

[20] B. *om.* [21] B. °ājetvā.

[22] F. *a.* tava. [23] K. *a.* 'sī.

'bhante ayaŋ bhikkhu atibahubhaṇḍo' ti ārocesuŋ. Satthā[1] 'saccaŋ kira tvaŋ[2] bhikkhū' ti pucchitvā 'saccaŋ bhante' ti vutte, āha:[3] 'kasmā[4] pana tvaŋ bhikkhu[5] mayā appicchatāya dhamme desite[6] evaŋ bahubhaṇḍo jāto' ti. So ettaken'[7] eva kupito 'iminā dāni nīhārena carissāmī' ti pārupaṇaŋ chaḍḍetvā parisamajjhe ekacīvaro aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā upatthambhayamāno 'nanu tvaŋ bhikkhu pubbe hirottappagavesako, dakarakkhasakāle pi hirottappaŋ gavesamāno dvādasavassāni vihāsi, kasmā idāni evaŋ[8] garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisamajjhe pārupaṇaŋ chaḍḍetvā hirottapaŋ pahāya ṭhito 'sī' ti. So Satthu vacanaŋ sutvā hirottappaŋ paccupaṭṭhāpetvā taŋ cīvaraŋ pārupitvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdi. Bhikkhū tass' atthassâvibhāvanatthaŋ[9] Bhagavantaŋ yāciŋsu,[10] Bhagavā atītaŋ[11] āharitvā kathesi:

'Atīte kira[12] Bārāṇasiraññno aggamahesiyā kucchismiŋ Bodhisatto paṭisandhiŋ gaṇhi, tassa nāmakaraṇadivase[13] Mahiŋsāsakakumāro[14] ti[15] nāmaŋ kariŋsu, tassa kaniṭṭhabhātā[16] Candakumāro[17] nāma[18] ahosi.[19] Tesaŋ mātari kālakatāya rājā aññaŋ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi, sâpi puttaŋ vijāyi, Suriyakumāro ti 'ssa nāmaŋ kariŋsu. Taŋ disvā rājā tuṭṭho "puttassa te varaŋ dammī" ti āha. Sā[20] "icchitakāle gaṇhissāmī" ti vatvā puttassa vayap-

---

[1] K. *om.* [2] F. *om.* [3] B. *om.*
[4] F. *rep.* [5] C. C[a]. *om.*
[6] B. °mmo °to. B[1]. °aŋ dessento va.
[7] F. tāvataken'. K. B[1]. tāvatt°.
[8] B. *om.*
[9] B. °ssâpi vi°. B. °ssa āvi°. K. C. C[a]. °ssa vi°.
[10] K. *a.* atha.
[11] F. J. I. 126. Devadhammajātaka.
[12] K. *a.* bhikkhave. [13] K. °gahaṇa°.
[14] C. C[a]. °sāsu°. B. Mahiŋsa°. B[1]. Mahissa°.
[15] K. *a.* 'ssa. [16] K. kaniṭṭho.
[17] B. *a.* ti. [18] B. nāmaŋ.
[19] K. hosi.
[20] F. C. *om.* K. *a.* pi kho devī. B. *a.* pi kho °deva.

pattakāle rājānaŋ āha: "devena[1] mayhaŋ puttassa jātakāle varo dinno, puttassa me[2] rajjaŋ dehī" ti. Rājā 'mama dve putta aggikkhandhā viya jalantā caranti,[3] na sakkā tassa rajjaŋ dātun' ti paṭikkhipitvā pi[4] punappuna yācamānam[5] eva disvā 'ayaŋ me puttānaŋ anattham pi kareyyā' ti putte[6] pakkosāpetvā āha: 'tātā ahaŋ Suriyakumārassa jātakāle varaŋ adāsiŋ, idāni 'ssa mātā rajjaŋ yācati, ahaŋ tassa na[7] dātukāmo, tassa mātā tumhākaŋ anattham pi kareyya, gacchatha tumhe araññe vasitvā[8] mam'[9] accayena āgantvā[10] rajjaŋ gaṇhathā'[11] ti uyyojesi. Te pitaraŋ vanditvā pāsādā orohante[12] rājangaṇe kīḷamāno[13] Suriyakumāro disvā taŋ kāraṇaŋ ñatvā tehi saddhiŋ[14] nikkhami. Tesaŋ Himavantaŋ paviṭṭhakāle Bodhisatto maggā okkamma[15] rukkhamūle nisīditvā Suriyakumāraŋ āha: 'tāta[16] ekaŋ[17] saraŋ gantvā nahātvā ca pivitvā ca amhākaŋ paduminipaṇṇehi[18] udakaŋ[19] āharā' ti. So pana saro Vessavaṇassa[20] santikā ekena udakarakkhasena laddho hoti, Vessavaṇo ca naŋ[21] āha: "ṭhapetvā devadhammajānanake[22] ye[23] aññe imaŋ saraŋ otaranti te khāditaŋ labhasī" ti. Tato paṭṭhāya taŋ saraŋ otiṇṇe[24] devadhamme[25] pucchitvā ajānante[26] khādati.

---

[1] B. deva. K. deva nanu. [2] B. idāni me puttaŋ.
[3] K. B. F. vic°.
[4] K. B. taŋ. F. *a.* taŋ. [5] F. C. C[a]. yāciya°.
[6] C. C[a]. vutte. [7] B[1]. a°.
[8] B[1]. °ññaŋ pavīssetvā. [9] K. mama.
[10] K. °nāg°. [11] K. °eyyāthā.
[12] K. otarante. B. otaranto. [13] K. kiliya°.
[14] F. K. B. *a.* yeva.
[15] B. B[1]. *a.* aññatarasmiŋ. [16] B[1]. bhātu.
[17] B. etaŋ. [18] C. pi dāni pa°.
[19] F. *om.* [20] K. °ṇṇ°.
[21] K. B. taŋ.
[22] K. B. °mmaŋ jā°.
[23] K. B. *a.* va. S. *a.* ca. F. *om.*
[24] B. otiṇṇotiṇṇe.
[25] B[1]. °aŋ. C. C[a]. °esu. [26] B. °nto.

Suriyakumāro pi taŋ saraŋ avīmaŋsitvā va otari,[1] tena ca[2] "devadhamme jānāsī" ti pucchito "devadhammā nāma candasuriyā"[3] ti āha. Atha naŋ 'tvaŋ devadhamme na jānāsī' ti udakaŋ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisatto pi taŋ cirāyantaŋ disvā Candakumāraŋ pesesi. So pi tena devadhamme pucchito "devadhammā nāma catasso disā" ti āha. Udakarakkhaso[4] tam pi[5] udakaŋ pavesetvā tatth'[6] eva ṭhapesi. Bodhisatto[7] tasmim pi[8] cirāyante "antarāyena bhavitabban" ti sayaŋ[9] gantvā dvinnaŋ otaraṇapadaŋ disvā "ayaŋ saro rakkhasapariggahīto"[10] ti ñatvā khaggaŋ sannayhitvā[11] dhanuŋ gahetvā[12] aṭṭhāsi. Rakkhaso taŋ anotarantaŋ disvā vanakammikapurisavesenâgantvā[13] āha: "bho purisa, tvaŋ maggakilanto, kasmā imaŋ saraŋ[14] otaritvā nahātvā ca pivitvā ca[15] bhisamuḷālaŋ[16] khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasī" ti. Bodhisatto taŋ disvā va "eso[17] yakkho" ti ñatvā, "tayā me bhātaro[18] gahitā" ti āha. "Āma mayā"[19] ti. "Kiŋkāraṇā" ti. "Ahaŋ imaŋ saraŋ otiṇṇe[20] labhāmī" ti. "Kiŋ pana sabbe va labhasī" ti. "Devadhamme jānanake ṭhapetvā avasese labhāmī" ti. "Atthi pana te devadhammehi attho" ti. "Āma atthī"[21] ti. "Ahaŋ kathessāmī" ti. "Tena hi kathehī" ti. "Na sakkā kiliṭṭhagattena[22] kathetun" ti. Yakkho Bodhi-

---

[1] K. tad eva otaritvā.
[2] K. pi.
[3] F. B. candima°. B[1]. candimā°.
[4] F. K. B. S. daka°.
[5] B. pi taŋ.
[6] B. tath'.
[7] B. *a.* pi.
[8] K. B. *om.*
[9] K. *a.* saraŋ.
[10] K. udakarakkhasena pa°.
[11] B[1]. saññayi°. B. sannāhi°.
[12] B. *om.* dha° ga°.
[13] B. nava°. K. vanarava°. B[1]. °puriso viya āg°.
[14] C. C[a]. S. *om.*
[15] C. *om.* pi° ca.
[16] K. °mūlāni.
[17] B. esa so.
[18] K. kaniṭṭhabh°.
[19] B. *a.* gahitā.
[20] K. B. otiṇṇotiṇṇe.
[21] B. attho.
[22] B. °ena ga°.

sattaŋ nahāpetvā[1] pānīyaŋ pāyetvā alaŋkaritvā[2] alaŋkatamaṇḍapamajjhe[3] pallaṅkaŋ āropetvā sayam assa pādamūle nisīdi. Atha naŋ Bodhisatto "sakkaccaŋ suṇāhī"[4] ti vatvā imaŋ gātham āha:

"Hiriottappasampannā sukkadhammasamāhitā
santo sappurisā loke 'devadhammā' ti vuccare" ti.

Yakkho imaŋ dhammadesanaŋ sutvā pasanno Bodhisattaŋ āha: "paṇḍita ahan te pasanno ekaŋ bhātaraŋ dammi, kataraŋ ānemī" ti. "Kaniṭṭhaŋ ānehī" ti. "Paṇḍita tvaŋ kevalaŋ devadhamme jānāsi yeva, na pana tesu vattasī"[5] ti. "Kiŋkāraṇā" ti. "Yasmā[6] jeṭṭhakaŋ ṭhapetvā kaniṭṭhaŋ ānāpento[7] jeṭṭhâpacāyikakammaŋ na karosī" ti. "Devadhamme câhaŋ[8] yakkha jānāmi, tesu ca vattāmi,[9] mayaŋ hi etaŋ nissāya imaŋ araññaŋ paviṭṭhā,[10] etassa hi atthāya amhākaŋ pitaraŋ etassa[11] mātā rajjaŋ yāci, amhākaŋ pana pitā[12] taŋ varaŋ adatvā[13] amhākaŋ anurakkhanatthāya araññavāsaŋ anujāni,[14] so kumāro anuvattitvā[15] amhehi saddhiŋ āgato, '"taŋ araññe eko yakkho khādī"' ti vutte pi na koci saddahissati, tenâhaŋ garahabhayabhīto tam eva ānāpemī"[16] ti. Yakkho Bodhisattassa pasīditvā "sādhu paṇḍita tvam eva devadhamme jānāsī" ti dve pi bhātaro ānetvā adāsi. Atha naŋ Bodhisatto yakkhabhāve ādīnavaŋ kathetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpesi. So tena susaŋvihitârakkho[17] tasmiŋ araññe vasitvā pitari kālakate yakkhaŋ ādāya Bārāṇasiŋ[18]

---

[1] K. nhātvā.
[2] B. °etvā.
[3] B. °pe ma°.
[4] K. suṇohī.
[5] B. tvaŋ pana na tesu vattissasī.
[6] B. *om.*
[7] K. °tvā. B. āharāpento.
[8] B. ahaŋ.
[9] B. *a.* ti.
[10] K. pavisitvā.
[11] C. C[s]. tassa.
[12] B. pi *for* pana pi°.
[13] K. adatthā. F. datvā.
[14] K. °nāti.
[15] B. °etvā.
[16] B. evâharāpemī.
[17] K. °dahit°. B. saŋ°.
[18] C. C[s]. °iyaŋ.

gantvā rajjaŋ gahetvā Candakumārassa uparajjaŋ[1] Suriyakumārassa senāpatiṭṭhānaŋ datvā[2] yakkhassa ramaṇīye[3] ṭhāne āyatanaŋ kārāpetvā[4] yathā so lābhaggappatto hoti tathā akāsi.'

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ āharitvā[5] jātakaŋ samodhānesi: 'tādā rakkhaso[6] bahubhaṇḍikabhikkhu ahosi, Suriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, Mahiŋsāsakumāro[7] aham evā' ti.

Evaŋ Satthā[8] jātakaŋ kathetvā 'evaŋ tvaŋ[9] bhikkhu[10] pubbe devadhamme gavesamāno hirottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nīhārena ṭhatvā mama purato "appiccho 'mhī" ti vadanto[11] ayuttaŋ akāsi, na hi sāṭakaparikkhepâdimattena[12] samaṇo nāma hotī' ti vatvā anusandhiŋ ghaṭetvā[13] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

141. 'Na naggacariyā na jaṭā na paṅkā
nânāsakā[14] thaṇḍilasāyikā[15] vā
rajovajallaŋ[16] ukkuṭikappadhānaŋ
sodhenti[17] maccaŋ avitiṇṇakaṅkhan' ti.

Tattha nânāsakā ti na anāsakā bhattapaṭikkhepo[18] ti attho. Thaṇḍilasāyikā ti bhūmisayanaŋ.[19] Rajovajallan[20] ti kaddamalimpanâkārena sarīre sannicita-

---

[1] F. opa°. K. *a.* datvā. [2] C. C[a]. ka°.
[3] F. °niyya°. [4] F. K. kāretvā.
[5] B. °āpetvā. [6] K. udakara°.
[7] B. Mahiŋsa°, *a.* pana. S. Mahiŋsaka°.
[8] K. Bhaggavā. [9] C. C[a]. S. *om.*
[10] S. bhikkhave. [11] K. vatvā.
[12] F. sāvaka°. S. B. °paṭi°. [13] K. *a.* imaŋ.
[14] K. n' an°. F. na nā°. [15] B. ta°, *so infra.*
[16] S. rajo ca jallaŋ. K. rajojalaŋ. B. rajojallaŋ.
[17] K. na so°.
[18] K. B. °pā. S. °pakā. [19] B. *a.* sayikā vā.
[20] C. C[a]. S. rajojallan (S. °aŋ). K. B. *ut supra.*

rajo.[1] Ukkuṭikappadhānan ti ukkuṭikabhāvena āraddhaviriyaŋ. Idaŋ vuttaŋ hoti: yo hi macco 'evaŋ ahaŋ lokanissaraṇasaŋkhātaŋ[2] suddhiŋ pāpuṇissāmī' ti imesu naggacariyâdisu yaŋ kiñci samādāya vatteyya so kevalaŋ micchādassanaŋ c' eva vaḍḍheyya[3] kilamathassa ca bhāgī assa, na hi[4] etāni susamādinnāni pi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya[5] avitiṇṇabhāvena avitiṇṇakaṅkhaŋ maccaŋ sodhentī ti.[6]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Bahubhaṇḍikattherassa vatthu.[7]

---

9. Santatimahāmattavatthu.

Alaŋkato ce pī[8] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Santatimahāmattaŋ ārabbha kathesi.

So hi ekasmiŋ kāle rañño Pasenadissa[9] paccantaŋ kupitaŋ vūpasametvā āgato. Ath' assa rājā tuṭṭho satta divasāni rajjaŋ datvā ekaŋ naccagītakusalaŋ itthiŋ adāsi. So satta divasāni surāmadamatto[10] hutvā sattame divase sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato hutvā[11] nahānatitthaŋ gacchanto Satthāraŋ piṇḍāya pavisantaŋ dvārantare disvā hatthikkhandhagato[12] va[13] sīsaŋ câletvā vanditvā[14] pakkāmi. Satthā sitaŋ katvā 'ko nu kho bhante

---

[1] F. sannissita°. [2] F. °ta°.
[3] K. B. vatt°.
[4] C. C^s. assan ti. S. assā ti, na *after* ma°.
[5] B. *om.* [6] B. *om.*
[7] K. Bahubhaṇḍabhikkhuvatthuŋ. B. Bahubhaṇḍikabhikkhuvatthu, *and a.* aṭṭhamaŋ.
[8] B. *om.* K. *a.* samañ careyya.
[9] K. Passenadikossallassa. B. Pasenadikosalassa.
[10] K. surāmadatto. [11] B. *om.*
[12] F. K. B. °varagato. [13] B. *om*
[14] B. *om.* F. K. vandi, *om.* pa°.

sitapātukaraṇahetū '[1] ti Ānandattherena puṭṭho sitakāraṇaŋ āvikaronto[2] āha: 'passathânanda Santatimahāmattaŋ,[3] ajj' eva sabbâbharaṇapaṭimaṇḍito va[4] mama santikaŋ āgantvā catuppadikagāthâvasāne arahattaŋ patvā sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissatī' ti. Mahājano Satthu[5] therena saddhiŋ kathentassa vacanaŋ assosi. Tattha micchādiṭṭhikā cintesuŋ:[6] 'passatha samaṇassa Gotamassa kiriyaŋ, mukhappattam[7] eva bhāsati, ajja kira[8] esa[9] evaŋ surāmadamatto yathâlaŋkato[10] na etassa[11] santike dhammaŋ sutvā parinibbāyissati, ajj' eva[12] naŋ[13] musāvādena niggaṇhissāmā'[14] ti. Sammādiṭṭhikā cintesuŋ:[15] 'aho buddhānaŋ mahânubhāvatā,[16] ajja Buddhalīḷhañ c'[17] eva Santatimahāmattalīḷhañ ca daṭṭhuŋ labhissāmā' ti. Santatimahāmatto pi nahānatitthe divasabhāgaŋ udakakīḷaŋ kīḷitvā[18] uyyānaŋ[19] gantvā āpānabhūmiyaŋ[20] nisīdi.[21] Sâpi itthī raṅgamajjhaŋ[22] otaritvā naccagītaŋ dassetuŋ ārabhi. Tassā sarīralīḷhaŋ dassanatthaŋ sattâhaŋ appâhāratāya taŋ divasaŋ naccagītaŋ dassamānāya[23] antokucchiyaŋ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaŋsaŋ kantitvā[24] agamaŋsu.[25] Sā taŋ khaṇaŋ yeva mukhena c' eva[26] akkhīhi ca vivaṭehi kālam akāsi. Santatimahāmatto 'upadhāretha nan' ti vatvā 'niruddhā sāmī' ti vuttamatte

---

1 K. °pātukaka°.
2 K. B. B¹. ācikkhanto.
3 K. °tto.
4 K. B. *om.*
5 K. *after* ka°.
6 B. °ayiŋsu.
7 B. mattam.
8 K. kir'.
9 F. *om.* C. eva sa.
10 B. yathā a°.
11 B. tassa.
12 K. *om.*
13 B. taŋ.
14 B. °mī.
15 K. °ayiŋsu.
16 K. B. °vo.
17 K. līlañ ca.
18 C. Cᵃ. kīletvā.
19 B¹. udakato.
20 K. apāṇa°.
21 K. °ati.
22 K. °jjhe.
23 K. dassiyamānāya. F. dassaya°.
24 B¹. gahetvā. K. kaḍhitvā.
25 B¹. āg°. B. agamāsi.
26 F. *om.* mu° c'eva.

yeva balavasokena abhibhūto, taŋ khaṇaŋ yev' assa[1] sattāhaŋ pītasurā tattakapāle[2] udakabindu[3] viya parikkhayaŋ agamāsi. So 'na me[4] imaŋ[5] sokaŋ añño[6] nibbāpetuŋ sakkhissati[7] aññatra Tathāgatenā' ti balakāyaparivuto[8] sāyaṇhasamaye Satthu santikaŋ gantvā[9] vanditvā evam āha: 'bhante evarūpo me soko uppanno, "tam me tumhe[10] nibbāpetuŋ sakkhissathā" ti āgato 'mhi, paṭisaraṇaŋ me hothā' ti. Atha naŋ Satthā 'sokaŋ nibbāpetuŋ samatthass' eva[11] santikaŋ āgato 'si, imissā hi itthiyā iminā va ākārena[12] matakāle tava rodantassa paggharitaassūni catunnaŋ samuddānaŋ[13] udakato atirekatarānī' ti vatvā imaŋ gātham[14] āha:

'Yaŋ pubbe taŋ visosehi, pacchā te māhu kiñcanaŋ,
majjhe ce[15] no gahissasi,[16] upasanto carissasī' ti.

Gāthāpariyosāne Santatimahāmatto arahattaŋ patvā attano āyusaŋkhāraŋ olokento tassa appavattanabhāvaŋ ñatvā Satthāraŋ āha: 'bhante parinibbānaŋ me[17] anujānathā'[18] ti. Satthā tena katakammaŋ jānanto pi, 'musāvādena niggaṇhanatthaŋ[19] sannipatitā micchādiṭṭhikā okāsaŋ na labhissanti, "Buddhalīḷhañ c' eva Santatimahāmattalīḷhañ ca passissāmā" ti sannipatitā sammādiṭṭhikā iminā katakammaŋ sutvā[20] puññesu ādaraŋ[21] karissantī'

---

1 C. C^a. *om.* yev' assa.
2 B^1. dattakappāle.
3 F. udabindu.
4 K. *a.* va.
5 F. *om.*
6 B. aññe.
7 B. °nti. K. sakkhiti.
8 C. C^n. balapa°. K. balanikāyaŋ pa°.
9 B. āg°.
10 K. *a.* pi.
11 K. *a.* mama.
12 B^1. naṭakaraṇena *for* i° va āk°.
13 K. mahāsa°.
14 S. N. 949, 1098.
15 F. ca.
16 F. gahessasi. B^1. °essati.
17 B. *om.*
18 B. °āhī.
19 K. °gah°. F. °tthāya.
20 B^1. ñatvā.
21 B^1. ācāraŋ.

ti ca sallakkhetvā 'tena hi tayā katakammaŋ mayhaŋ kathehi,[1] kathento ca[2] bhūmiyaŋ ṭhito akathetvā[3] sattatālappamāṇamatte[4] ākāse ṭhito kathehī' ti āha. So 'sādhu bhante' ti[5] Satthāraŋ vanditvā ekatālappammāṇaŋ uggamma orohitvā puna Satthāraŋ vanditvā uggacchanto paṭipāṭiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅkena[6] nisīditvā 'suṇātha me bhante pubbakamman' ti vatvā[7] āha:

'Ito ekanavutikappe Vipassibuddhakāle[8] ahaŋ Bandhumatīnāmanagare ekasmiŋ kule nibbattitvā[9] cintayiŋ:[10] "kin nu kho paresaŋ chedaŋ[11] vā pīḷaŋ[12] vā akaraṇakamman" ti upadhārento dhammaghosakakammaŋ[13] disvā tato paṭṭhāya taŋ[14] karonto mahājanaŋ samādapetvā puññāni karomi,[15] uposathadivasesu uposathaŋ samādiyāmi,[16] dānaŋ dadāmi[17] dhammaŋ suṇāmi,[18] "buddharatanâdīhi sadisaratanaŋ[19] nāma[20] natthi[21] tiṇṇaŋ ratanānaŋ sakkāraŋ karothā" ti ugghosento carāmi.[22] Tassa mayhaŋ saddaŋ sutvā Buddhapitā Bandhumatimahārājā maŋ pakkosāpetvā "tāta kiŋ karonto vicarasī" ti pucchitvā "deva tiṇṇaŋ ratanānaŋ guṇaŋ pakāsetvā[23] mahājanaŋ puññakammesu samādapento vicarāmī" ti vutte "kattha nisinno vicarasī" ti maŋ[24] pucchitvā "padasā va devā"

---

[1] B. *a.* ti. [2] K. va.
[3] K. °itvā. [4] K. B. °tālamatte.
[5] K. *a.* uṭṭhāya. [6] F. °ke.
[7] B. *om.*
[8] B. B[1]. °sammāsambuddha°. [9] K. °etvā.
[10] B. cintesi. [11] K. chedanaŋ.
[12] B. piḷanaŋ.
[13] B[1]. °ghosana°. K. puññaghosana°.
[14] F. K. B. *a.* kammaŋ. [15] K. karotha.
[16] K. B. samādayitha. [17] K. B. detha.
[18] K. B. suṇātha. [19] F. B. °saŋ ra°.
[20] K. *a.* aññaŋ. [21] C. C[a]. *a.* ti.
[22] K. vic°. [23] K. °āpetvā.
[24] K. *om.*

ti mayā vutte[1] "tāta na[2] tvaŋ evaŋ vicarituŋ arahasi,[3] imaŋ pupphadāmaŋ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinno[4] vicarā"[5] ti mayhaŋ muttadāmasadisaŋ[6] pupphadāmaŋ datvā[7] assaŋ[8] adāsi. Atha maŋ[9] raññā[10] dinnaparihārena tath' eva[11] ugghosetvā puna pi[12] rājā pakkosāpetvā "tāta kiŋ karonto vicarasī" ti pucchitvā "tad eva devā" ti vutte, "tāta asso pi te nânucchaviko, idha[13] nisīditvā vicarā"[14] ti catusindhavayuttaŋ rathaŋ dāpesi.[15] . Tatiyavāre pi me rājā saddaŋ sutvā[16] pakkosāpetvā "tāta kiŋ karonto vicarasī" ti pucchitvā[17] "tad[18] eva devā" ti vutte "tāta ratho pi te nânucchaviko" ti mayhaŋ mahantaŋ bhogaŋ mahāpasādhanañ ca datvā ekaŋ[19] hatthiŋ adāsi, svâhaŋ sabbâbharaṇapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisīditvā[20] asītivassasahassāni dhammaghosakakammaŋ[21] akāsiŋ, tassa me ettakaŋ kālaŋ kāyato candanagandho vāyati mukhato uppalagandho vāyati, idaŋ mayā katakamman' ti.

Evaŋ so attano pubbakammaŋ kathetvā ākāse nisinno va[22] tejodhātuŋ samāpajjitvā parinibbāyi, sarīre jālā[23] uṭṭhahitvā maŋsalohitaŋ jhāpesi, sumanapupphāni[24] viya dhātuyo avasissiŋsu.[25] Satthā suddhavatthaŋ pasāresi,

---

1 B. vutto.
2 B. na tāta.
3 K. pi harasi.
4 B. *a.* va.
5 K. °asī.
6 K. S. muttā°.
7 K. *a.* vatvā ca pana. B. *a.* dantaŋ.
8 K. *a.* tassa.
9 K. naŋ.
10 F. K. rañño.
11 K. c' eva.
12 B. *om.*
13 K. *a.* rathe.
14 K. °asī.
15 B. adāsi.
16 K. *a.* maŋ.
17 K. pucchi.
18 K. tath'.
19 B. *a.* ca.
20 B. nisinno.
21 B[1]. °savaṇaughosana°. K. °ghosita°.
22 K. *om.*
23 S. aggijālā.
24 B. suvaṇṇa°.
25 F. K. avassiŋsu. B. avasesiŋsu.

dhātuyo tattha patiṇsu,[1] tā[2] pakkhipitvā catumahāpathe thūpaṇ kāresi,[3] 'mahājano vanditvā puññabhāgī[4] bhavissatī' ti.[5]

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ:[6] 'Santatimahāmatto gāthâvasāne arahattaṇ patvā alaṇkatapaṭiyatto va[7] ākāse nisīditvā parinibbuto, kin nu kho etaṇ "samaṇo" ti vattuṇ[8] vaṭṭati udāhu "brāhmaṇo"' ti.[9] Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave mama puttaṇ 'samaṇo' ti vattuṇ vaṭṭati 'brāhmaṇo' ti pi vattuṇ[10] vaṭṭati yevā' ti vatvā[11] dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

142. 'Alaṇkato ce pi samañ careyya
santo danto niyato brahmacārī
sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ
so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū' ti.

Tattha alaṇkato ti vatthâbharaṇapaṭimaṇḍito.[12] Tass' attho: vatthâlaṇkārâdīhi alaṇkato ce pi puggalo kāyâdīhi samañ careyya, rāgâdivūpasamanena santo indriyadamanena[13] danto, catumagganiyamena[14] niyato, seṭṭhacariyāya brahmacārī, kāyadaṇḍâdīnaṇ[15] oropitatāya[16] sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ, so evarūpo

---

[1] K. nipa°. [2] B. *a.* patte.
[3] K. kārāpesi.
[4] B[1]. mahājanena vandite puññarāsi.
[5] C. C[a]. S. *om.* K. B. *a.* bhikkhū. [6] K. *a.* āvuso.
[7] B. yeva. K. *om.* [8] K. vuttaṇ.
[9] F. *a.* vattuṇ va°. [10] K. *om.*
[11] K. *a.* anus° gha°. B. *a.* imaṇ.
[12] B. °ṇehi pa°. [13] F. °damena.
[14] C. F. K. °niyāmena.
[15] B. °dīhi. S. °dīni.
[16] S. oropitāni.

bāhitapāpattā brāhmaṇo ti pi samitapāpattā samaṇo ti pi bhinnakilesattā bhikkhū ti pi vattabbo yevā ti.[1]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Santatimahāmattassa vatthu.[2]

---

10. PILOTIKATTHERAVATTHU.

Hirīnisedho[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Pilotikattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi divase Ānandatthero ekaŋ pilotikakhaṇḍanivatthaŋ[4] kapālaŋ ādāya[5] carantaŋ dārakaŋ disvā 'kin te evaŋ vicaritvā jīvitato, kiŋ[6] pabbajjā na[7] uttaritarā' ti vatvā,[8] 'bhante ko maŋ pabbājessatī' ti vutte, 'ahaŋ pabbājessāmī' ti taŋ ādāya[9] gantvā sahatthā nahāpetvā[10] kammaṭṭhānaŋ datvā pabbājesi. Tena[11] ca pana nivatthapilotikakkhaṇḍaŋ pasāretvā olokento parissāvanakaraṇamattam[12] pi gayhūpakaŋ kiñci padesaŋ adisvā kapālena saddhiŋ ekissā rukkhasākhāya ṭhapesi. So pi[13] pabbajitvā laddhūpasampado buddhānaŋ uppannasakkāraŋ[14] paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā 'kiŋ me janassa saddhādeyyaŋ nivāsetvā vibbhamantena,[15] attano pilotikaṃ 'eva nivāsessāmī'[16] ti taŋ ṭhānaŋ gantvā pilotikaŋ gahetvā

---

[1] B. *om.*
[2] K. B. °ttava°. B. *a.* navamaŋ.
[3] K. *a.* puriso.
[4] K. °khaṇḍavatthaŋ.
[5] B. *a.* bhikkhā. K. *a.* bhikkhāya.
[6] B. *om.*
[7] K. nanu.
[8] B. *om.*
[9] K. *a.* vihāraŋ.
[10] B[1]. Satthāraŋ dassetvā.
[11] B. tañ.
[12] B. °karamattam.
[13] B. *om.*
[14] B[1]. °lābhasa°.
[15] K. vidhavantena. B. vicarantena.
[16] B. °iss°.

'ahirika nillajja evarūpānaŋ vatthānaŋ acchādanaṭṭhānaŋ pahāya imaŋ[1] pilotikakhaṇḍaŋ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya carituŋ gacchasī' ti taŋ ārammaṇaŋ katvā attanā va[2] attānaŋ ovadi, ovadantass' eva[3] pan' assa[4] cittaŋ sannisīdi.[5] So taŋ pilotikaŋ tatth' eva paṭisāmetvā nivattitvā vihāram eva gato. So katipâhaccayena puna pi[6] ukkaṇṭhitvā[7] tath' eva vatvā[8] nivatti, puna pi tath' evā ti. Taŋ evaŋ aparāparaŋ vicarantaŋ disvā bhikkhū 'kahaŋ āvuso gacchasī' ti pucchanti. So 'ācariyassa santikaŋ gacchāmi[9] āvuso' ti vatvā eten' eva nīhārena attano pilotikakhaṇḍam eva ārammaṇaŋ katvā attānaŋ nisedhetvā[10] katipâhen' eva arahattaŋ pāpuṇi.

Bhikkhū āhaŋsu: 'kiŋ āvuso na dāni[11] ācariyassa santikaŋ gacchasi, nanu ayaŋ tava[12] vicaraṇamaggo' ti. 'Āvuso ācariyena saddhiŋ saŋsagge sati gat' amhi,[13] idāni pana me pacchinno[14] saŋsaggo, ten' assa santikaŋ na gacchāmī' ti. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'bhante Pilotikatthero aññaŋ vyākarotī' ti. 'Kim āha bhikkhave' ti. 'Idaŋ bhante' ti. Taŋ sutvā Satthā 'āma bhikkhave mama putto saŋsagge sati ācariyassa santikaŋ gato, idāni pana[15] saŋsaggo chinno, attanā va attānaŋ nisedhetvā arahattaŋ patto' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

143. 'Hirīnisedho puriso koci lokasmiŋ vijjati
yo nindaŋ appabodhati[16] asso bhadro
kasām iva.

---

[1] K. *a.* evarūpaŋ.
[2] K. *om.*
[3] C. C[a]. °ssa ca.
[4] B. *om.* pan' assa.
[5] C. °itvā. B. °ati.
[6] K. *om.* puna pi.
[7] K. *a.* puna.
[8] B[1]. katvā. K. gantvā.
[9] C. C[a]. S. °ma. K. °mā.
[10] B[1]. nivāretvā.
[11] K. idāni.
[12] B. te.
[13] K. gato. C. C[a]. gatuŋ hi.
[14] B. chinno.
[15] S. B. pan' assa.
[16] K. B. °eti.

144. 'Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho
ātāpino saŋvegino bhavātha.[1]
Saddhāya sīlena ca[2] viriyena ca
samādhinā dhammavinicchayena ca
sampannavijjâcaraṇā[3] patissatā
pahassatha[4] dukkham idaŋ anappakan' ti.

Tattha attano[5] uppannaŋ akusalavitakkaŋ hiriyā nisedhetī ti[6] hirinisedho, koci lokasmin ti evarūpo[7] dullabho kocid eva lokasmiŋ vijjati, yo nindan ti, yo[8] appamatto samaṇadhammaŋ karonto attano uppannaŋ nindaŋ apaharanto[9] bujjhatī'[10] ti appabodhati,[11] kasām ivā ti yathā bhadro asso attani patamānaŋ kasaŋ apaharati attani patituŋ na deti yo[12] evaŋ[13] nindaŋ appabodhati so dullabho ti attho.

Dutiyagāthāya[14] saŋkhepattho: bhikkhave yathā bhadro asso pamādaŋ āgamma kasāya niviṭṭho 'aham pi nāma kasāya pahaṭo 'ti aparabhāge ātappaŋ[15] karoti, evaŋ tumhe pi ātāpino saŋvegino hotha,[16] evaŋbhūtā lokiyalokuttarāya duvidhāya saddhāya[17] catupārisuddhi-sīlena[18] ca kāyikacetasika-viriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca kāraṇâkāraṇajānanalakkhaṇena dhammavinicchayena ca sammannāgatā hutvā tisannaŋ vā aṭṭhannaŋ vā vijjānaŋ pañcadasannañ ca[19] caraṇānaŋ sampattiyā sampanna-

---

[1] K. B. °atha.
[2] K. B. *om.*
[3] B. °nnā°.
[4] K. B. jahi°.
[5] B. anto.
[6] B. nisedho ti.
[7] K. *a.* puggalo.
[8] C. C[a]. S. *om.*
[9] K. ava°, *al.*
[10] K. pabu°.
[11] K. B. °eti, *al.*
[12] K. C. C[a]. F. so.
[13] K. evarūpaŋ.
[14] K. B. *a.* ayaŋ.
[15] B. ātapaŋ.
[16] K. bhavatha.
[17] K. B. *a.* ca.
[18] F. pāri°.
[19] F. *om.* B. vā.

vijjācaraṇā upaṭṭhitasatitāya patissatā[1] hutvā idaŋ anappakaŋ vaṭṭadukkhaŋ pajahissathā ti.[2]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Pilotikattherassa vatthu.[3]

---

11. SUKHASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaŋ hi nayantī[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sukhasāmaṇeraŋ ārabbha kathesi.

Atītasmiŋ hi Bārāṇasiseṭṭhino Gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taŋ pakkosāpetvā samassāsetvā[5] mahantena sakkārena tass' eva seṭṭhiṭṭhānaŋ adāsi. So tato paṭṭhāya 'Gandhaseṭṭhī' ti paññāyi.[6] Ath' assa bhaṇḍâgāriko dhanagabbhe[7] dvāraŋ vivaritvā 'sāmi idan te ettakaŋ pitu dhanaŋ, ettakaŋ pitāmahâdīnan'[8] ti nīharitvā nīharitvā[9] dassesi. So taŋ[10] dhanarāsiŋ oloketvā[11] āha: 'kiŋ pana te imaŋ dhanaŋ gahetvā va[12] na gamiŋsū' ti. 'Sāmi dhanaŋ gahetvā va[13] gatā nāma natthi, attanā kataŋ[14] kusalâkusalam eva hi ādāya sattā gacchantī'[15] ti. So[16] cintesi:[17] 'te bālatāya dhanaŋ saṇṭhāpetvā[18] pahāya gatā, ahaŋ pana taŋ[19] gahetvā va[20] gamissāmī' ti evaŋ cintento pana[21] 'dānaŋ vā dassāmi,

---

[1] K. °utā. [2] B. *a.* attho.

[3] K. °ravatthuŋ. B. Pilotikatissatheravatthu, *and a.* dasamaŋ.

[4] K. *a.* nettikā. B. idañ hi *for* u° hi.

[5] B. *om.* [6] B. °ati.

[7] B. °gabbha°. B[1]. °sāragabbha°.

[8] C. C[a]. pitipitāma°. K. B. pitāmahadhanaŋ.

[9] S. B. *om. one.* [10] B. *om.*

[11] K. °ento. [12] K. B. *om.*

[13] B. *om.* [14] B. °no kata°.

[15] B. āg°. [16] K. *a.* sutvā.

[17] K. *a.* mama pitâdayo. [18] K. B. *om.*

[19] C. C[a]. S. te. K. B. pan' etaŋ. B[1]. *a.* dhanaŋ.

[20] K. B. *om.* [21] B. pana ci°.

pūjaŋ vā karissāmī' ti acintetvā, 'imaŋ[1] sabbaŋ khāditvā va[2] gamissāmī' ti cintesi. So satasahassaŋ vissajjetvā phalikamayaŋ[3] nahānakoṭṭhakaŋ kāresi, satasahassaŋ datvā phalikamayam eva nahānaphalakaŋ, satasahassaŋ datvā nisīdanapallaṅkaŋ,[4] satasahassaŋ datvā bhojanapātiŋ, satasahassam eva datvā bhojanaṭṭhāne maṇḍapaŋ kārāpesi,[5] satasahassaŋ datvā bhojanapātiyā āsittakūpadhānaŋ[6] kārāpesi,[7] sattasahassen' eva gehe sīhapañjaraŋ gaṇhāpesi.[8] Attano pātarāsatthāya sahassaŋ adāsi, sāyamāsatthāya pi[9] sahassam eva,[10] puṇṇamadivase[11] pana[12] bhojanatthāya satasahassaŋ dāpesi. Taŋ bhattaŋ bhuñjanadivase satasahassaŋ vissajjetvā 'nagaraŋ alaŋkaritvā bheriŋ carāpesi: 'Gandhaseṭṭhissa kira bhattaŋ[13] bhuñjanâkāraŋ olokentū'[14] ti. Mahājano mañcâtimañce[15] bandhitvā sannipati. So pi satasahassagghanake[16] nahānakoṭṭhake satasahassagghanake pallaṅke nisīditvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi nahātvā[17] sīhapañjaraŋ vivaritvā tasmiŋ pallaṅke nisīdi. Ath' assa tasmiŋ āsittakūpadhāne[18] taŋ[19] pātiŋ ṭhapetvā[20] bhojanaŋ vaḍḍhesuŋ. So nāṭakaparivuto[21] evarūpāya sampattiyā taŋ bhojanaŋ bhuñjati.

Aparena samayena eko gāmikamanusso attano paribbayaharaṇatthāya[22] dāruādīni yānake pakkhipitvā nagaraŋ gantvā sahāyakassa[23] gehe nivāsaŋ gaṇhi. Tadā pana

---

[1] B. idaŋ. [2] B. *om.*
[3] K. phalikaŋ. [4] K. nisinna°.
[5] K. kāresi.
[6] B[1]. avasittakuppaṭṭhā°. [7] K. B. kāresi.
[8] B[1]. kārāp°. B. saṇṭhāp°. [9] K. *om.*
[10] K. adāsi evaŋ. [11] K. punnami°.
[12] K. *om.* [13] S. B. °tta°.
[14] K. B. °etū [15] K. °aŋ.
[16] K. °ike.
[17] K. S. *a.* taŋ. B. *a.* taŋ pi.
[18] B[1]. °kuppaṭṭh°. [19] K. suvaṇṇa°.
[20] K. B. *a.* satasahassagghanikaŋ.
[21] K. nāṭakitthīhi pa°.
[22] K. B. °yâh°. K. °tthaŋ. [23] K. nagarasahāyassa.

puṇṇamadivaso hoti,[1] 'Gandhaseṭṭhino bhuñjanalīḷhaŋ[2] olokentū'[3] ti nagare bheriñ carāpesuŋ. Atha naŋ so[4] sahāyako āha: 'Gandhaseṭṭhino[5] bhuñjanalīḷhā diṭṭhapubbā'[6] ti. 'Na diṭṭhapubbā[7] sammā' ti. 'Tena hi[8] ehi gacchāma,[9] ayaŋ nagare bherī carati,[10] mahāsampattiŋ passissāmā'[11] ti nagaravāsī janapadavāsiŋ gahetvā agamāsi. Mahājano[12] mañcâtimañce abhirūhitvā passati.[13] Gāmavāsī bhattagandhaŋ ghāyitvā va nagaravāsiŋ āha: 'mayhaŋ etāya pātiyā bhattapiṇḍe pipāsā jātā' ti. 'Samma mā etaŋ patthayi, na sakkā laddhun' ti. 'Samma alabhanto na jīvissāmī' ti. So[14] paṭibāhituŋ asakkonto parisapariyante ṭhatvā[15] 'paṇamāmi[16] te sāmī' ti tikkhattuŋ mahāsaddaŋ nicchāretvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaŋ sāmī' ti. 'Kiŋ etan' ti.[17] 'Eko gāmavāsī tumhākaŋ pātiyaŋ bhattapiṇḍe pipāsaŋ uppādesi,[18] ekaŋ bhattapiṇḍaŋ dāpethā' ti. 'Na sakkā laddhun' ti. 'Kiŋ samma sutaŋ te' ti.[19] 'Sutaŋ me, api ca labhanto jīvissāmi, alabhantassa me maraṇaŋ[20] bhavissatī' ti. So puna pi[21] viravi:[22] 'ayaŋ kira sāmi alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti. 'Hambho[23] bhattapiṇḍo nāma satam pi[24] agghati, satadvayam[25] pi agghati, yo yo yācati tassa tassa[26] dadamāno

---

[1] K. ahosi.
[2] B[1]. °kilā.
[3] K. B. °etū.
[4] B. *om.*
[5] B. *a.* te.
[6] S. B. °aŋ °pubban. K. *a.* sammā.
[7] S. B. °aŋ.
[8] K. *a.* samma.
[9] K. °m'.
[10] B. °iŋ carāpeti. B[1]. carāpesuŋ.
[11] B. pāssāmā.
[12] B. *a.* pi.
[13] K. abhiruyhi.
[14] B. *a.* taŋ.
[15] K. *a.* va.
[16] K. nam°.
[17] S. B. *a.* ayaŋ.
[18] K. °ayi.
[19] K. *a.* samma.
[20] C. C[a]. mataŋ.
[21] K. *om.*
[22] B[1]. vivarati.
[23] K. B. ambho, *ut semper.*
[24] K. *om.*
[25] B[1]. sahassam.
[26] K. taŋ.

ahaŋ kiŋ bhuñjissāmī' ti. 'Sāmi ayaŋ alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti. 'Na sakkā va[1] laddhuŋ, yadi pana alabhanto na jīvati[2] tīṇi saŋvaccharāni mama gehe bhatiŋ karotu, evam assa bhattapātiŋ dāpessāmā'[3] ti. Gāmavāsī taŋ sutvā 'evaŋ hotu sammā' ti sahāyakaŋ vatvā puttadāraŋ pahāya 'bhattapātiatthāya tīṇi saŋvaccharāni bhatiŋ karissāmī' ti seṭṭhissa gehaŋ pāvisi. So bhatiŋ karonto sabbakiccāni[4] sakkaccam akāsi, gehe vā araññe vā divārattiŋ[5] sabbāni kattabbakammāni katān' eva[6] paññāyiŋsu, 'Bhattabhatiko' ti[7] vutte sakalanagare[8] paññāyi. Ath' assa divase puṇṇe[9] bhattaveyyāvaṭiko[10] 'Bhattabhatikassa[11] divaso puṇṇo,[12] dukkaraŋ tena kataŋ tīṇi saŋvaccharāni bhatiŋ karontena, ekam pi kammaŋ na kopitapubban'[13] ti. Ath' assa seṭṭhī attano sāyapātarāsatthāya[14] dve sahassāni tassa[15] pātarāsatthāya sahassan ti tīṇi sahassāni dāpetvā āha: 'ajja mayhaŋ kattabbaŋ parihāraŋ tass' eva karothā' ti vatvā ca pana[16] ṭhapetvā ekaŋ Cintāmaṇiŋ[17] nāma piyabhariyaŋ avasesajanam[18] pi 'ajja tam eva[19] parivārethā' ti vatvā sabbaŋ[20] sampattiŋ[21] niyyādesi. So seṭṭhino nahānodake[22] tass' eva koṭṭhake tasmiŋ phalake nisinno nahātvā tass' eva[23]

---

[1] K. mudā. B. mudhā.
[2] B. naŋ jīvissatī ti. [3] B. °mī.
[4] K. °kammāni.
[5] K. *a.* vā. B. ratti vā divā vā. S. divā vā rattiŋ vā.
[6] K. katāni-m-eva. [7] B. *a.* ca.
[8] B. *a.* pi.
[9] B[1]. puṇṇo. B. paripuṇṇe. K. °esu paripuṇṇesu.
[10] B[1]. *a.* sāmi. [11] B. *a.* sāmi.
[12] K. paripu°.
[13] B[1]. kuppita°. K. saŋkopita°. [14] K. sāyamāsapā°.
[15] K. *a.* ca. [16] C. paṇaŋ.
[17] B[1]. Candamaṇi. [18] B. °aŋ ja°.
[19] K. m' eva taŋ. [20] S. B. °bba°.
[21] K. *a.* tassa.
[22] S. B. °ena. K. ṇhānaudaken' eva.
[23] B. tassa.

nivāsanasāṭake[1] nivāsetvā tass' eva pallaṅke nisīdi. Seṭṭhī pi nagare bheriṅ carāpesi: 'Bhattabhatiko Gandhaseṭṭhissa[2] gehe tīṇi saŋvaccharāni bhatiŋ katvā bhattapātiŋ[3] labhi, tassa bhuñjanasampattiŋ olokentū' ti. Mahājano mañcâtimañce abhirūhitvā passati,[4] olokitaolokitaṭṭhānaŋ[5] kampanâkārappattaŋ ahosi, nāṭakā naŋ[6] parivāretvā aṭṭhaŋsu, tassa purato bhattapātiŋ vaḍḍhetvā[7] ṭhapayiŋsu.[8]

Ath' assa hatthadhovanavelāya Gandhamādanena[9] eko paccekabuddho sattame[10] divase samāpattito vuṭṭhāya[11] 'kattha nu kho ajja bhikkhâcāratthāya gacchāmī' ti upadhārento Bhattabhatikaŋ addasa. Ath' assa etad ahosi: 'ayaŋ tīṇi saŋvaccharāni bhatiŋ katvā bhattapātiŋ labhi,[12] atthi nu kho etassa saddhā natthī' ti upadhārento, 'atthī' ti ca ñatvā, 'saddhâpi ekaccā[13] saŋgahaŋ kātuŋ na sakkonti, sakkhissati nu kho me saŋgahaŋ kātun'[14] ti. Atha naŋ 'sakkhissati eva, mama ca[15] pana saŋgahakaraṇaŋ nissāya mahāsampattiŋ labhissatī'[16] ti ñatvā cīvaraŋ pārupitvā pattam ādāya vehāsaŋ abbhuggantvā parisantarena āgantvā[17] tassa purato ṭhitam eva attānaŋ dassesi. So paccekabuddhaŋ disvā cintesi: 'ahaŋ pubbe adinnabhāvena[18] ekissā bhattapātiyā atthāya tīṇi saŋvaccharāni paragehe[19] bhatiŋ akāsiŋ, idāni me idaŋ bhattaŋ ekaŋ rattindivaŋ[20] rakkheyya, sace pana taŋ[21] ayyassa dassāmi anekāni maŋ[22] kappakoṭisahassāni rak-

---

[1] B[1]. °kaŋ.
[2] K. *a.* me.
[3] B. pātiŋ.
[4] K. *a.* gāmavāsissa.
[5] K. B. olokitol°.
[6] B. *om.* C. C[a]. S. °kāni.
[7] B[1]. °itvā.
[8] B[1]. °esuŋ.
[9] K. B. °ne.
[10] S. °ma°. C. C[a]. satta.
[11] B[1]. u°.
[12] K. *corr.* labhati.
[13] K. °aŋ. S. B. °e.
[14] K. *a.* na sakkhissatī.
[15] K. *om.*
[16] C. C[a]. °sī.
[17] B. °renâg°. K. °re ga°.
[18] K. adinnadāna°.
[19] K. parassa gehe.
[20] B. ekarattidivaŋ.
[21] B. naŋ.
[22] B. *om.*

khissati,[1] ayyass' eva naŋ dassāmī' ti. So tīṇi saŋvaccharāni bhatiŋ katvā laddhabhattapātito ekapiṇḍam pi mukhe aṭhapetvā va[2] taṇhaŋ vinodetvā sayam eva pātiŋ ukkhipitvā paccekabuddhassa santikaŋ gantvā pātiŋ aññassa hatthe datvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā pātiŋ vāmahatthena gahetvā dakkhiṇahatthena tassa patte bhattaŋ ākiri. Paccekabuddho bhattassa upaḍḍhasesakāle pattaŋ hatthena pidahi. Atha naŋ so āha: 'bhante eko[3] paṭiviŋso[4] na sakkā dvidhā[5] kātuŋ, mā maŋ[6] idhalokena[7] saŋgahetha,[8] paralokena[9] saŋgaham eva[10] karotha, sâvasesaŋ[11] akatvā niravasesam eva dassāmī' ti. Attano hi thokaŋ pi anavasesetvā dinnaŋ niravasesaŋ[12] nāma, taŋ[13] mahapphalaŋ hoti. So tathā karonto sabbaŋ datvā puna vanditvā āha:[14] 'bhante ekaŋ bhattapātiŋ nissāya tīṇi saŋvaccharāni me paragehe bhatiŋ karontena dukkhaŋ anubhūtaŋ, idāni me[15] nibbattaṭṭhāne sukham eva hotu, tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāgī bhaveyyan'[16] ti āha Paccekabuddho 'evaŋ hotū' ti 'cintāmaṇi viya te sabbakāme dadamānā saŋkappā puṇṇacando viya paripūrentū' ti anumodanaŋ karonto:[17]

'Icchitaŋ patthitaŋ tuyhaŋ khippam eva samijjhatu
sabbe pūrentu saŋkappā cando paṇṇarasī[18] yathā.
Icchitaŋ patthitaŋ tuyhaŋ sabbham[19] eva samijjhatu
sabbe pūrentu saŋkappā maṇī jotiraso yathā' ti[20] '

---

[1] B. *a.* ti.
[2] S. B. *om.*
[3] B. *a.* va.
[4] K. °viso.
[5] B[1]. dvedhā.
[6] K. *om.*
[7] C. B[1]. °ke.
[8] B[1]. saŋgaṇhetha. B. °gaṇhatha.
[9] B[1]. °ka°. K. B. °ke.
[10] K. me.
[11] S. yāva se°. C. C[a]. yeva se°.. B. ava°.
[12] B. °sadānaŋ.
[13] B. *om.*
[14] K. *om.*
[15] B. *om.*
[16] B[1]. assaŋ. S. B. assan.
[17] K. *a.* gātham āha.
[18] K. B. S. °so.
[19] K. khippam.
[20] *Cf.* I. 198. K. *a.* iti.

vatvā, 'ayaŋ jano[1] yāva Gandhamādanapabbatagamanā maŋ passanto[2] tiṭṭhatū' ti adhiṭṭhāya ākāsena Gandhamādanaŋ[3] agamāsi, mahājano pi naŋ passanto va aṭṭhāsi. So tattha gantvā taŋ piṇḍapātaŋ pañcasatānaŋ paccekabuddhānaŋ[4] vibhajitvā adāsi, sabbe attano pahonakaŋ gaṇhiŋsu. 'Appo[5] piṇḍapāto kathaŋ pahosī' ti na[6] cintetabbaŋ, cattāri hi acinteyyāni ti[7] vūttāni tatrâyaŋ paccekabuddhavisayo ti. Mahājano[8] paccekabuddhānaŋ piṇḍapātaŋ vibhajitvā diyyamānaŋ[9] disvā sādhukārasahassāni pavattesi, asanisannipātasaddo[10] viya ahosi. Taŋ sutvā Gandhaseṭṭhī cintesi:[11] 'Bhattabhatiko mayā dinnasampattiŋ dhāretuŋ nâsakkhi,[12] tenâyaŋ mahājano parihāsaŋ karonto sannipatito nadatī' ti so taŋ[13] pavattiŋ jānanatthaŋ manusse pesesi. Te āgantvā 'sampattiŋ dhārakā[14] nāma sāmi evaŋ hontū'[15] ti vatvā taŋ pavattiŋ ārocesuŋ. Seṭṭhī taŋ sutvā va pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭasarīro[16] hutvā 'aho dukkaran tena kataŋ, ahaŋ ettakaŋ kālaŋ evarūpāya sampattiyā ṭhito kiñci[17] dātuŋ nâsakkhin'[18] ti taŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tayā idaŋ nāma katan' ti pucchitvā, 'āma sāmī' ti vutte, 'handa sahassaŋ gahetvā tava dāne mayham pi pattiŋ dehī' ti āha. So tathā akāsi, seṭṭhī pi 'ssa[19] sabbaŋ attano santakaŋ majjhe bhinditvā adāsi. Catasso hi sampadā nāma: v a t t h u-sampadā p a c c a y a-sampadā c e t a n ā - sampadā g u ṇ â t i r e k a - sampadā ti. Tattha

---

1 K. B¹. mahā°.
2 K. *a.* va.
3 K. °napabbataŋ.
4 B. *a.* piṇḍapātaŋ.
5 C. Cᵃ. aho.
6 K. *om.*
7 K. B. *om.*
8 B. *a.* pana.
9 B¹. adayyamānaŋ.
10 K. asanipāta°. B. asanisannipātana°. S. °satanipāta°.
11 K. *a.* ayaŋ.
12 B¹. *a.* maññe.
13 B. *om.*
14 K. B¹. dhāraṇako. B. °ttiharaṇakā.
15 B¹. hoti. K. evarūpo hotū. B. evarūpā eva hontū.
16 K. phuṭṭha°. B. puṭṭha°.
17 K. *a.* dānaŋ.
18 K. °ī.
19 C. Cᵃ. *a.* taŋ.

nirodhasamāpattito[1] vuṭṭhito[2] arahā vā anāgāmī vā dakkhiṇeyyo vatthu-sampadā nāma; paccayānaŋ dhammena samena[3] uppatti[4] paccaya-sampadā nāma; dānato pubbe dānakāle pacchābhāge[5] tīsu kālesu cetanāya somanassasahagatañāṇasampayuttabhāvo cetanā-sampadā nāma; dakkhiṇeyyassa samāpattito vuṭṭhitabhavo guṇâtirekasampadā nāmā ti.—Imassa ca khīṇâsavo paccekabuddho dakkhiṇeyyo, bhatiŋ katvā laddhabhāvena[6] paccayo dhammato[7] uppanno, tīsu kālesu parisuddhacetanāya[8] cetanāsampadā, samāpattito vuṭṭhitamatto paccekabuddho guṇâtirekasampadā nāmā[9] ti[10] catasso pi sampadā nipphannā, etāsaŋ ānubhāvena diṭṭhe va[11] dhamme mahāsampattiŋ pāpuṇanti.[12] Tasmā h' esa[13] seṭṭhino santikā sampattiŋ labhi.[14] Aparabhāge ca rājâpi[15] iminā katakammaŋ sutvā[16] pakkosāpetvā sahassaŋ datvā pattiŋ[17] gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaŋ bhogakkhandhaŋ[18] datvā seṭṭhiṭṭhānaŋ adāsi,[19] 'Bhattabhatikaseṭṭhī' ti 'ssa nāmaŋ ahosi.

So Gandhaseṭṭhinā saddhiŋ sahāyo hutvā ekato khādanto pivanto sayanto[20] yāvatâyukaŋ ṭhatvā tato cuto devaloke nibbattitvā[21] buddhantaraŋ dibbasampattiŋ anubhavitvā imasmiŋ buddhuppāde Sāvatthiyaŋ Sāriputtattherassa

---

[1] K. B[1]. °tti°.
[2] B[1]. °samāpanno. K. °raho. [3] K. sammena.
[4] C. C[a]. °ttiŋ. [5] S. B. *a.* ti.
[6] K. labhana°. B. laddhapaccaya°.
[7] B[1]. dhammena.
[8] S. °āya ce°. C. C[a]. *om.* cetanāsampadā.
[9] K. B. guṇâtireko.
[10] C. C[a]. *a.* imassa ca khīṇâsavo paccekabuddho guṇâtireko ti.
[11] K. *om.* [12] K. B. °āti.
[13] B. so. [14] B. °ati.
[15] K. *om.* pi. [16] K. *a.* taŋ.
[17] K. pavattiŋ koṭṭhāsaŋ. [18] K. B. bhogaŋ.
[19] B[1]. akāsi.
[20] B. *om.* K. *a.* sampattiŋ bhuñjanto.
[21] B. *a.* ekaŋ. K. *a.* eka°.

upaṭṭhākakule[1] paṭisandhiŋ gaṇhi. Ath' assa mātā laddhagabbhaparihārā katipâhaccayena 'aho vatâhaŋ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiŋ Sāriputtattherassa rasabhojanaŋ[2] datvā kāsāyavatthanivatthā[3] suvaṇṇasarakaŋ ādāya āsanapariyante nisinnā tesaŋ bhikkhūnaŋ ucchiṭṭhâvasesakaŋ[4] bhuñjeyyan '[5] ti dohaḷinī hutvā tath' eva katvā dohaḷaŋ paṭivinesi.[6] Sā sesamaṅgalesu[7] tathārūpam eva dānaŋ datvā puttaŋ vijāyitvā nāmagahaṇadivase 'puttassa me bhante sikkhāpadāni dethā' ti theraŋ āha. Thero 'kiŋ assa nāman' ti pucchi.[8] 'Bhante puttassa me paṭisandhigahaṇato paṭṭhāya imasmiŋ gehe kassaci dukkhaŋ nāma[9] na bhūtapubbaŋ, ten 'esa[10] Sukhakumāro[11] nāmaŋ bhavissatī' ti vutte tad ev' assa nāmaŋ gahetvā sikkhāpadāni adāsi. Tadā evam[12] assa mātu[13] 'nâhaŋ mama puttassa ajjhāsayaŋ bhindissāmī' ti cittaŋ uppajji. Sā tassa kaṇṇavijjhanamaṅgalâdisu pi tath' eva dānaŋ adāsi. Kumāro pi sattavassikakāle 'icchām' ahaŋ amma therassa santike pabbajitun' ti āha.[14] 'Sādhu tāta, nâhaŋ tava ajjhāsayaŋ bhindissāmī' ti theraŋ nimantetvā,[15] 'bhante putto me pabbajituŋ icchati, imâhaŋ sāyaṇhasamaye vihāraŋ ānessāmī'[16] theraŋ uyyojetvā ñātake[17] sannipātetvā 'puttassa me gihikāle kātabbakiccaŋ[18] ajj' eva karissāmā' ti vatvā puttaŋ alaŋkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraŋ netvā therassa[19] niyyādesi. Thero pi taŋ 'tāta pabbajjā nāma

---

1 K. Sāriputtassūpa°. 2 S. B. satarasa°.
3 K. kāsāva°. 4 K. °ṭṭhasesakaŋ.
5 B. paribh°. B1. aho vata bhuñceyya.
6 K. B. °vinodesi. 7 K. B. *a.* pi.
8 K. °itvā. 9 K. nāma du°.
10 K. assa. B. ten' ev' assa.
11 K. *a.* tv eva. B. *a.* ti. S. *a.* yevā ti.
12 B. evañ c'. 13 B. mātā.
14 B. S. *a.* sā.
15 B. °itvā. K. *a.* bhojetvā.
16 K. ness°. 17 B. *a.* hi.
18 K. B. katt°. B. °aŋ ki°. 19 K. Sāriputtatth°.

dukkarā, sakkhissasi abhiramitun' ti vatvā, 'karissāmi vo bhante ovādan'[1] ti vutte, kammaṭṭhānaŋ datvā pabbājesi. Mātāpitaro pi 'ssa pabbajjāya[2] sakkāraŋ karonto antovihāre yeva sattâhaŋ Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa satarasabhojanaŋ[3] datvā sāyaŋ attano gehaŋ agamaŋsu. Aṭṭhame divase Sāriputtatthero[4] bhikkhusaŋghe gāmaŋ paviṭṭhe vihāre kattabbakiccaŋ[5] katvā sāmaṇeraŋ pattacīvaraŋ gāhāpetvā gāmaŋ piṇḍāya pāvisi. Sāmaṇero antarāmagge mātikâdīni disvā Paṇḍitasāmaṇero viya pucchi, thero pi 'ssa[6] tath' eva vyākāsi.[7] Sāmaṇero[8] kāraṇāni sutvā 'sace tumhe attano pattacīvaraŋ[9] gaṇheyyātha ahaŋ nivatteyyan' ti vatvā therena tassa ajjhāsayaŋ abhinditvā 'āhara[10] pattacīvaran' ti pattacīvare gahite theraŋ vanditvā nivattamāno 'bhante mayhaŋ āhāraŋ āharamāno[11] satarasabhojanaŋ[12] āhareyyāthā' ti āha. 'Kuto taŋ labhissāmā'[13] ti. 'Attano puññena alabhanto[14] mama puññena labhissatha bhante' ti. Ath' assa thero kuñcikaŋ datvā gāmaŋ piṇḍāya pāvisi. So[15] vihāraŋ āgantvā therassa gabbhaŋ vivaritvā[16] dvāraŋ pidhāya attano kāye ñāṇaŋ otāretvā nisīdi, tassa guṇatejena Sakkassa āsanaŋ uṇhâkāraŋ dassesi, Sakko 'kin nu kho etan' ti olokento sāmaṇeraŋ disvā 'Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvarāni[17] datvā "samaṇadhammaŋ karissāmī" ti nivatto, mayā tattha gantuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā cattāro Mahārāje[18] pakkosāpetvā 'gacchantā[19] vihārassa upavane[20]

---

[1] B[1]. vacanaŋ. [2] K. °jjā°.
[3] K. satta°. [4] K. *after* paviṭṭhe.
[5] K. *a.* pacchā. [6] K. B. tassa.
[7] K. ācikkhi. [8] K. B. *a.* tāni.
[9] K. cīvaraŋ.
[10] K. *a.* me. B. sāmaṇera dehi mama.
[11] C. C[a]. °naŋ. K. āharayamāṇo.
[12] K. B[1]. satta°. [13] K. B. °mī.
[14] B. °ntā. [15] B. *a.* pi.
[16] K. B. *a.* pavisitvā. [17] B. °raŋ.
[18] K. B[1]. °rājāno.
[19] S. °nto. K. B. gacchatha tāta. [20] B. °ssūpa°.

dussaddake[1] sakuṇe palāpethā'[2] ti uyyojesi. Te tathā katvā samantā rakkhaŋ[3] gaṇhiŋsu. Candimasuriyā[4] 'attano vimānāni gaṇhitvā[5] tiṭṭhathā' ti āṇāpesi, te pi tathā kariŋsu. Sayam pi āviñjanaṭṭhāne rakkhaŋ[6] gaṇhi, vihāre sannisinno niravo[7] ahosi. Sāmaṇero ekaggena[8] cittena vipassanaŋ vaḍḍhetvā tīṇi maggaphalāni[9] pāpuṇi. Thero 'sāmaṇerena "satarasabhojanaŋ[10] āhareyyāthā" ti vuttaŋ,[11] kassa nu kho ghare sakkā laddhun' ti olokento ekaŋ ajjhāsayasampannaŋ upaṭṭhākakulaŋ disvā tattha gantvā 'bhante sādhu vo kataŋ ajja idhâgacchantehī' ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaŋ gahetvā nisīdāpetvā yāgukhajjakaŋ datvā[12] yāva bhattakālā[13] dhammakathaŋ yācito tesaŋ sārāṇīyadhammakathaŋ[14] kathetvā kālaŋ sallakkhetvā desanaŋ ṭhapesi.[15] Ath' assa satarasabhojanaŋ datvā taŋ ādāya gantukāmaŋ theraŋ 'bhuñjatha bhante aparam pi dassāmā' ti theraŋ bhojetvā puna pattapūraŋ[16] adaŋsu. Thero taŋ ādāya 'sāmaṇero chāto' ti turitaturito[17] vihāraŋ pāyāsi.

Taŋ divasaŋ Satthā pāto va nikkhamitvā gandhakuṭiyaŋ nisinno va[18] āvajjesi: 'ajja Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraŋ datvā "samaṇadhammaŋ karissāmī" ti[19] nivatto, nipphannaŋ nu kho tassa kiccan' ti so tiṇṇaŋ yeva maggaphalānaŋ pattabhāvaŋ disvā uttarim[20] pi upadhārento, 'sakkhissat' ayaŋ ajja arahattaŋ

---

1 B. dusadde.
2 K. °eyyāthā.
3 B. B¹. ār°.
4 B. °ye.
5 B. gahetvā.
6 K. dvārarakkhaŋ. B. ār°.
7 B¹. nisaddho.
8 B. °gga°.
9 B. phalāni.
10 K. B¹. satta°, *al.*
11 K *a.* vutto.
12 B. *a.* so.
13 B. °aŋ.
14 K. °yaŋ dha°.
15 K. B¹. nitthāp°. B. niṭṭhap°.
16 K. °rūpaŋ.
17 K. turito.
18 B. *om.*
19 K. *corr. a.* vatvā.
20 B. °ri.

pāpuṇituŋ, Sāriputto pana "sāmaṇero me[1] chāto" ti vegena bhattaŋ ādāya nikkhamati,[2] sace imasmiŋ arahattaŋ appatte bhattaŋ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvārakoṭṭhake ārakkhaŋ gaṇhituŋ vaṭṭati' ti cintetvā gandhakuṭito nikkhamma[3] dvārakoṭṭhake ṭhatvā ārakkhaŋ gaṇhi. Thero pi bhattaŋ āhari. Atha naŋ heṭṭhāvuttanayen' eva cattāro paṇhe pucchi,[4] vissajjanâvasāne sāmaṇero arahattaŋ pāpuṇi. Satthā theraŋ āmantetvā 'gaccha Sāriputta sāmaṇerassa[5] bhattaŋ dehī' ti āha. Thero gantvā[6] dvāraŋ ākoṭesi, sāmaṇero nikkhamitvā upajjhāyassa vattaŋ katvā[7] 'bhattakiccaŋ karohī' ti vutte therassa bhattena anatthikabhāvaŋ[8] ñatvā sattavassiko kumāro[9] taŋ khaṇaŋ yeva arahattaŋ patto nibbānaṭṭhānaŋ[10] paccavekkhanto bhattakiccaŋ katvā pattaŋ[11] dhovi. Tasmiŋ kāle cattāro Mahārājāno[12] ārakkhaŋ vissajjesuŋ, candimasuriyā[13] vimānāni muñciŋsu, Sakko pi āviñjanaṭṭhāne ārakkhaŋ vissajjesi, suriyo nabhamajjhaŋ[14] atikkanto yeva paññāyi. Bhikkhū 'sāyaṇho paññāyati, sāmaṇerena ca[15] idān' eva bhattakiccaŋ kataŋ, kin nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando[16] jāto'[17] ti.[18] Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā,[19] 'bhante ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando,

---

[1] K. *om.*
[2] B. °mi.
[3] B. °itvā.
[4] C. C[a]. S. *om.* S. catunnaŋ pañhānaŋ. B[1]. *a.* pañha°, B. *a.* pañhā°, K. *a.* pañhaŋ.
[5] B. *a.* te.
[6] B. āg°.
[7] K. *a.* therena.
[8] B[1]. ān°. K. C. C[a]. anatthibh
[9] B[1]. °rako.
[10] K. niddhāsana°.
[11] B[1]. mukhaŋ.
[12] K. rājāno.
[13] B[1]. candama°. B. *a.* pi.
[14] K°. majjhattaŋ.
[15] K. *om.*
[16] C. C[a]. mandā.
[17] K. S. *om.*
[18] B. S. *a.* vadiŋsu. B[1]. *a.* kathaŋ samuṭṭhapesuŋ.
[19] K. *corr.* B. *a.* imāya nāmā ti vutte.

sāmaṇerena ca idān' eva[1] bhuttaŋ, atha ca[2] pana suriyo majjhā[3] nikkhanto yeva[4] paññāyatī' ti vutte 'bhikkhave evam etaŋ[5] hoti[6] puññavantānaŋ samaṇadhammakaraṇakāle,[7] ajja hi cattāro Mahārājāno samantā[8] rakkhaŋ[9] gaṇhiŋsu, candimasuriyā vimānāni gahetvā aṭṭhaŋsu, Sakko āviñjane[10] ārakkhaŋ gaṇhi, aham pi dvārakoṭṭhake ārakkhaŋ gaṇhiŋ,[11] ajja Sukhasāmaṇero mātikāya udakaŋ harante[12] [tacchake ca dārūni tacchante[13]] usukāre ca[14] usuŋ ujuŋ karonte tacchake[15] cakkâdīni karonte disvā attānaŋ dametvā arahattaŋ patto' ti vatvā imaŋ gātham āha:

145. 'Udakaŋ hi nayanti nettikā
Usukārā namayanti[16] tejanaŋ
dāruŋ namayanti[16] tacchakā
attānaŋ damayanti subbatā' ti.

Tattha subbatā ti suvadā[17] sukhena ovaditabbā anusāsitabbā ti[18] attho, sesaŋ heṭṭhāvuttanayam[19] eva.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sukhasāmaṇerassa vatthu.[20]

Daṇḍavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

---

[1] K. *a.* bhattaŋ. [2] K. *om.*
[3] K. nabhama°. B. majjhâtikkanto.
[4] K. *om.* [5] B. evaŋ. K. eva.
[6] K. hotu. [7] B. °aŋ ka°.
[8] B. sām°.
[9] B[1]. ārakkhaṭṭaŋ. K. ār°. [10] K. B. °nake.
[11] B. *om.* aham pi . . . gaṇhiŋ. [12] B[1]. dhāranto ca.
[13] B. *om.* ta° ca dā° ta°. [14] B. *om.*
[15] K. °ante. [16] B. B[1]. dama°.
[17] B. suvatā. K. sabbadā suvatā. Buddh. *seems to be explaining* subbacā.
[18] K. ty. [19] K. °nayen'.
[20] K. B. °rava°. (K. °ŋ). B. *a.* ekādasamaŋ.

XI. JARĀVAGGO.

1. Visākhāya sahāyikānaŋ vatthu.*

Ko nu hāso kim ānando ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Visākhāya sahāyikāyo[1] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira pañcasatā kulaputtā 'evaŋ imā appamādavihāriṇiyo bhavissantī' ti attano[2] bhariyāyo Visākhaŋ mahāupāsikaŋ paṭicchāpesuŋ,[3] tā uyyānaŋ vā vihāraŋ vā gacchantiyo tāya saddhiŋ yeva gacchanti. Tā ekasmiŋ kāle 'sattâhaŋ surāchaṇo bhavissatī' ti chaṇe ghuṭṭhe[4] attano[5] sāmikānaŋ suraŋ paṭiyādesuŋ. Te sattâhaŋ surāchaṇaŋ kīḷitvā aṭṭhame divase kammantabheriyā[6] nikkhantāya[7] kammante agamaŋsu.[8] Tâpi itthiyo 'mayaŋ sāmikānaŋ sammukhā suraŋ pātuŋ na labhimhā, avasesasurā ca atthi, idaŋ[9] yathā te na jānanti tathā pivissāmā' ti Visākhāya santikaŋ gantvā 'icchāma ayye[10] uyyānaŋ daṭṭhun' ti vatvā,[11] 'sādhu ammā tena hi kattabbakiccāni katvā nikkhamathā' ti vutte tāya saddhiŋ gantvā

* *Cf.* F. J. V., II. *ff.*

[1] K. °ikā. [2] S. B. *rep.*

[3] B. sampa°.

[4] B[1]. saṅkuṭṭhe. K. B. saŋghū°. [5] K. *rep.*

[6] K. bhiriyāya. B. bhariyāya.

[7] B[1]. nikkhamante. K. nikkhantvā. B. nikkhantā.

[8] B[1]. āg°.

[9] B[1]. imaŋ. K. mayaŋ.

[10] C[a]. *om.* C. yaŋ ye. S. °he. [11] C. C[a]. *om.*

paṭicchannâkārena suraŋ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariŋsu. Visākhā 'ayuttaŋ imāhi kataŋ, idāni maŋ[1] "samaṇassa Gotamassa sāvikā[2] suraŋ pivitvā[3] vicarantī"[4] ti titthiyâpi garahissantī' ti cintetvā tā itthiyo āha: 'ammā ayuttaŋ vo kataŋ, mama[5] pi ayaso uppādito, sāmikâpi vo kujjhissanti, idāni kiŋ karissathā' ti. 'Gilāṇâlayaŋ dassayissāma ayye'[6] ti. 'Tena hi paññāyissatha sakena kammenā' ti. Tā gehaŋ gantvā gilānâlayaŋ kariŋsu. Atha tāsaŋ sāmikā 'itthannāmā ca itthannāmā ca[7] kahan' ti pucchitvā, 'gilānā' ti sutvā, 'addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissatī'[8] ti sallakkhetvā tā pothetvā anayavyasanaŋ pāpesuŋ. Tā aparasmiŋ pi chaṇavāre tath' eva suraŋ pātukāmā[9] Visākhaŋ upasaŋkamitvā, 'ayye uyyānaŋ no nehī' ti vatvā, 'pubbe pi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaŋ nessāmī' ti tāya paṭikkhittā 'idāni evaŋ na karissāmā' ti sammantayitvā[10] puna taŋ upasaŋkamitvā āhaŋsu: 'ayye Buddhapūjaŋ kātukām' amha, vihāraŋ no nehī' ti. 'Idāni ammā[11] yujjati,[12] gacchatha[13] parivacchaŋ[14] karothā' ti. Tā caṅgoṭakehi[15] gandhamālā[16] gāhāpetvā surāpuṇṇe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā[17] mahāpaṭe[18] pārupitvā[19] Visākhaŋ upasaŋkamitvā tāya saddhiŋ vihāraŋ pavisamānā[20] ekamantaŋ[21] gantvā muṭṭhivārakeh' eva suraŋ pivitvā vārake chaḍḍetvā dhammasabhāyaŋ Satthu purato

---

1 B. *om.*
2 S. B. *a.* Visākhā.
3 K. °nti. B¹. °ntā.
4 C. Cᵃ. S. °ratī.
5 B. mayham.
6 C. Cᵃ. S. ayyā.
7 Cᵃ. K. B. *once.*
8 K. °ntī.
9 B. pivitu°.
10 B. samassāsetva.
11 K. amhākaŋ. B¹. tumhākaŋ.
12 B¹. yuttaŋ.
13 B¹. gaṇa°.
14 C. Cᵃ. S. °jjaŋ. B¹. °ccaŋ.
15 B. caṅko°.
16 K. B. B¹. °lâdīni.
17 K. B¹. ?itvā.
18 C. Cᵃ. °pathe. C. *corr.* °patthe. K. °pattena.
19 K. pārump°.
20 B. °nāya. K. pavisiya°.
21 K. *a.* ṭhatvā. B. nisīditvā *for* ga°.

nisīdiŋsu. Visākhā 'imāsaŋ bhante dhammaŋ[1] kathethā' ti āha. Tâpi madavegena[2] kampamānasarīrā 'naccissāma gāyissāmā'[3] ti cittaŋ uppādesuŋ. Ath' ekā Mārakāyikā devatā 'imāsaŋ sarīre[4] adhimuccitvā[5] samaṇassa Gotamassa purato vippakāraŋ dassessāmī'[6] ti cintetvā tāsaŋ sarīre[7] adhimucci, tāsu ekaccā Satthu purato pāṇiŋ paharitvā[8] hasituŋ,[9] ekaccā naccituŋ ārabhiŋsu. Satthā 'kiŋ idan' ti āvajjento[10] taŋ kāraṇaŋ ñatvā, 'na dāni[11] Mārakāyikānaŋ otāraŋ[12] labhituŋ dassāmi, na hi mayā ettakaŋ kālaŋ pāramiyo pūrentena Mārakāyikānaŋ otāralābhatthāya[13] pūritā' ti tā[14] saŋvejetuŋ[15] bhamukalomato rasmiŋ[16] vissajjesi, tāvad eva andhakāratimisā[17] ahosi. Tā[18] bhītā ahesuŋ maraṇabhayatajjitā, tena tāsaŋ kucchiyaŋ surā jīri.[19] Satthā nisinnapallaṅke antarahito Sinerumuddhani ṭhatvā uṇṇalomato[20] rasmiŋ vissajjesi, taŋ khaṇaŋ yeva candasahassuggamanaŋ viya ahosi. Atha[21] tā itthiyo āmantetvā 'tumhehi mama santikaŋ āgacchamānāhi[22] pamattāhi āgantuŋ na vaṭṭati, tumhākaŋ hi[23] pamāden' eva Mārakāyikā devatā otāraŋ labhitvā tumhehi[24] hassâdiakaraṇaṭṭhāne[25] hassâdīni kārāpesi, idāni tumhehi

---

1 K. dhammakathaŋ. 2 B[1]. surā°. K. matta°.
3 B. naccāma gāyāmā. 4 B. °esu.
5 K. °ñc°. 6 B. °iss°.
7 K. B. °esu.
8 K. °ituŋ, *and a.* ekaccā.
9 B. hasiŋsu. 10 B. °anto.
11 Cᵃ. K. B. idāni.
12 B[1]. okāraŋ. B. okāsaŋ.
13 B. okāsaŋ lābh°. B[1]. okāraṇasatthāya.
14 C. Cᵃ. S. *om.* K. tāsaŋ.
15 B. *a.* heṭṭhā. 16 B. °iyo.
17 K. °raŋ. B[1]. antakāraŋ, *om.* ti°. K. B. timirā.
18 C. Cᵃ. sā. 19 B[1]. jiyaŋ.
20 K. uṇā°. 21 K. *a.* Satthā.
22 K. āgamānāhi. 23 K. *om.*
24 C. Cᵃ. B. tumhe.
25 K. B. hasâdīnaŋ a°. B[1]. hassâdini a°.

rāgādīnaŋ aggīnaŋ nibbāpanatthāya ussāhaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

146. 'Ko nu hāso kim ānando, niccaŋ pajjalite sati,
andhakārena onaddhā padīpaŋ na gavessathā' ti.

Tattha ānando ti tuṭṭhi, idaŋ vuttaŋ hoti: imasmiŋ lokasannivāse[1] rāgādīhi ekādasahi aggīhi niccaŋ pajjalite sati ko nu tumhākaŋ hāso vā tuṭṭhi vā, nanu esa[2] akattabbarūpo yeva, aṭṭhavatthukena hi avijjandhakārena onaddhā tumhe tass' andhakārassa[3] vidhamanatthāya kiŋkāraṇā ñāṇapadīpaŋ na gavessatha na karothā ti.

Desanâvasāne pañcasatâpi tā[4] itthiyo sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu. Satthā tāsaŋ acalasaddhāya patiṭṭhitabhāvaŋ ñatvā Sinerumatthakā[5] otaritvā buddhâsane nisīdi. Atha naŋ Visākhā āha: 'surā nām' esā pāpikā, evarūpā hi nāma[6] imā itthiyo tumhādisassa Buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattam pi saṇṭhāpetuŋ[7] asakkontiyo uṭṭhāya pāṇiŋ paharitvā hasitagītanaccâdīni[8] ārabhiŋsū' ti. Satthā 'āma Visākhe pāpikā va[9] esā surā nāma, etaŋ hi nissāya aneke[10] sattā[11] anayavyasanaŋ pattā' ti vatvā, 'kadā pan' esā bhante uppannā' ti vutte, tassā uppattiŋ vitthārena kathetuŋ atītaŋ āharitvā Kumbhajātakaŋ[12] kathesī ti.

Visākhāya sahāyikānaŋ vatthu.[13]

---

[1] F. oka°. [2] K. *a.* hāso.
[3] K. tassa a°. B. tass' eva a°.
[4] K. B. *om.* pi tā. [5] B[1]. °pappatā.
[6] K. *om.* [7] B[1]. sandhāretuŋ.
[8] B. B[1]. hasana°. B[1]. C[s]. C. *first.* S. °naccāni. K. *corr. a.* kātuŋ.
[9] B. eva. [10] K. B[1]. °ka°.
[11] B[1]. °satā. [12] F. J. v. 12 *ff.*
[13] B. *a.* paṭhamaŋ. K. *no title.*

2. Sirimāvatthu.*

Passa cittakatan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sirimaŋ ārabbha kathesi.

Sā kira Rājagahe abhirūpā gaṇikā ekasmiŋ antovasse Sumanaseṭṭhiputtassa bhariyāya Puṇṇakaseṭṭhidhītari[2] Uttarāya[3] nāma upāsikāya aparajjhitvā taŋ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaŋghena saddhiŋ katabhattakiccaŋ Satthāraŋ khamāpetvā taŋ divasaŋ Dasabalassa bhattânumodanaŋ sutvā

(223.) 'Akkodhena[4] jine kodhaŋ asādhuŋ sādhunā jine
jine kadariyaŋ dānena saccena alikavādinan'[5] ti

gāthāpariyosāne sotâpattiphalaŋ pāpuṇi. Ayam ettha saŋkhepo, vitthārakathā pana Kodhavagge[6] anumodanagāthāvaṇṇanāyam eva āvibhavissati.

Evaŋ sotâpattiphalaŋ patvā pana Sirimā Dasabalaŋ nimantetvā punadivase mahādānaŋ datvā saŋghassa aṭṭhasalākabhattaŋ[7] nibaddhaŋ dāpesi,[8] ādito paṭṭhāya nibaddhaŋ aṭṭha bhikkhū gehaŋ gacchanti,[9] 'sappiŋ gaṇhatha khīraŋ gaṇhathā' ti-ādīni vatvā tesaŋ patte pūrenti,[10] ekena laddhaŋ tiṇṇaŋ pi catunnaŋ pi pahoti,[11] devasikaŋ soḷasakahāpaṇaparibbayena[12] piṇḍapāto diyyati. Ath' ekadivasaŋ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhattaŋ bhuñjetvā tiyojanamatthake ekaŋ vihāraŋ agamāsi. Atha naŋ sāyaŋ therūpaṭṭhāne[13] nisinnaŋ pucchiŋsu: 'āvuso kahaŋ[14]

---

* *Cf.* Vimānav. Cy., *pp.* 74 *ff.*

1 K. *a.* bimban. 2 B¹. °seṭṭhissa dhītāya.
3 C. Cᵃ. °rā. B. Uttarānāmāya.
4 B. ako°. 5 K. saccenâli°.
6 Uttarāya Vatthu.
7 K. B. aṭṭhakabha°. V. °āni.
8 K. ṭhapesi. 9 V. āg°.
10 K. V. °eti.
11 C. Cᵃ. °si. K. pahonakaŋ hoti.
12 K. °ccāgena. C. Cᵃ. °ccayena.
13 B. evarūpaṭṭhāne. 14 B¹. kuto, *om.* bhi° ga°.

bhikkhaŋ gahetvā āgato 'sī' ti.[1] 'Sirimāya[2] aṭṭhakabhattaŋ me bhuttan'[3] ti.[4] 'Manāpaŋ katvā deti āvuso' ti. 'Na sakkā tassā bhattaŋ vaṇṇetuŋ, ativiya paṇītaŋ[5] katvā deti, ekena laddhaŋ tiṇṇaŋ pi catunnaŋ pi pahoti,[6] tassā pana deyyadhammato pi dassanam eva uttaritaraŋ, sā hi itthī evarūpā ca evarūpā cā'[7] ti tassā guṇe kathesi.[8] Ath' eko bhikkhu tassā guṇakathaŋ sutvā adassanen'[9] eva sinehaŋ uppādetvā 'mayā gantvā taŋ daṭṭhuŋ vaṭṭatī' ti attano vassaggaŋ kathetvā taŋ bhikkhuŋ ṭhitikaŋ[10] pucchitvā 'sve āvuso tasmiŋ gehe ṭhatvā[11] saŋghatthero hutvā aṭṭhakabhattaŋ labhissasī'[12] ti[13] sutvā taŋ khaṇaŋ yeva pattacīvaraŋ ādāya pakkanto[14] pi[15] pāto va aruṇe uggacchante[16] salākaggaŋ[17] pavisitvā ṭhito saŋghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhattaŋ labhi,[18] yo pana[19] bhikkhu hīyo bhuñjitvā pakkāmi[20] tassa gatavelāyam ev' assā sarīre[21] rogo uppajji, tasmā ābharaṇāni omuñcitvā[22] nipajji. Ath' assā dāsiyo aṭṭhakabhattaŋ labhitvā[23] āgate bhikkhū disvā ārocesuŋ. Sā sahatthe[24] patte gahetvā[25] nisīdāpetuŋ vā parivisituŋ vā[26] asakkontī dāsiyo āṇāpesi: 'ammā[27] patte gahetvā ayye nisādāpetvā yāguŋ pāyetvā khajjakaŋ datvā

---

[1] B[1]. *a.* Sāvatthito.
[2] V. *om.* K. *a.* gehe.
[3] B[1]. bhuñjitvā āgato amhi. S. bhu° me.
[4] V. *a.* taŋ.
[5] B[1]. manāpaŋ. V. atipa°.
[6] K. B[1]. pahonakaŋ hoti. V. pahosī ti.
[7] K. °pī.
[8] B. vaṇṇesi.
[9] V. adisvā va savanen'.
[10] B[1]. tiṭhikaŋ.
[11] S. B. tvaŋ. V. taŋ.
[12] B. °ti.
[13] B. *a.* taŋ.
[14] V. pakkamanto.
[15] K. B. V. *om.*
[16] B. uggate.
[17] K. °bhattaŋ.
[18] C. C[a]. S. *om.*
[19] K. pan' eso. V. *a.* so.
[20] V. °ami.
[21] B. *a.* ca.
[22] C. C[a]. mu°.
[23] V. °ituŋ (*but* labhi *supra*).
[24] V. B. S. °hatthā.
[25] V. °etuŋ vā.
[26] V. *om.* pa°. vā.
[27] B[1]. appamattā.

bhattavelāya[1] patte pūretvā dethā' ti. Tā[2] 'sādhu ayye' ti bhikkhū pavesetvā[3] yāguŋ pāyetvā khajjakaŋ datvā[4] velāya bhattassa[5] patte pūretvā tassā[6] ārocesuŋ.[7] Sā 'maŋ pariggahetvā netha, ayye vandissāmī' ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaŋ santikaŋ nītā pavedhamānasarīrena[8] bhikkhū vandi. So[9] bhikkhu taŋ oloketvā cintesi: 'gilānāya[10] tāva ayaŋ etissā rūpasobhā,[11] arogakāle pana sabbâbharaṇapaṭimaṇḍitāya imissā[12] kīdisī rūpasampattī'[13] ti. Ath' assa anekavassakoṭisannicito kileso samudācari. So aññāṇī[14] hutvā bhattaŋ bhuñjituŋ asakkonto pattam ādāya vihāraŋ gantvā pattaŋ pidhāya ekamante ṭhapetvā cīvarakaṇṇaŋ[15] pattharitvā[16] nipajji. Atha naŋ eko sahāyako bhikkhu yācanto pi bhojetuŋ nâsakkhi, so chinnabhatto[17] ahosi. Taŋ divasam eva sāyanhasamaye Sirimā kālam akāsi. Rājā Satthu sāsanaŋ pesesi:[18] 'bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā kālam akāsī' ti. Satthā taŋ sutvā[19] rañño sāsanaŋ pahiṇi: 'Sirimāya jhāpanakiccaŋ[20] natthi, āmakasusāne taŋ yathā kākâdayo[21] na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā' ti. Rājā[22] tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā,[23] catutthe divase sarīraŋ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi[24] puḷavā[25]

---

[1] K. °ttassa ve°. [2] C. C[a]. S. *om.*
[3] B[1]. parivisitvā. V. pavis°.
[4] K. B. *a.* tattha. [5] V. bhattavelāya.
[6] C[a]. assā. [7] V. K. B. °ayiŋsu.
[8] K. °nena sa°. V. B. vedhamānena sa°.
[9] C. C[a]. *om.* bhikkhu . . . aneka°. S. *om.* bhi° . . . assa.
[10] B[1]. kilānassa e° tā° ayaŋ. [11] B[1]. *a.* hoti.
[12] B[1]. *om.* [13] B[1]. rū° °sā.
[14] B[1]. vi°. K. aññamano. [15] B[1]. °ṇṇe.
[16] K. atth°. [17] B[1]. bhinna°.
[18] K. pesi. [19] B. *a.* va.
[20] V. sarīrajhāp°. [21] K. kākasunakhā.
[22] B. *a.* pi. [23] V. abhi°.
[24] V. dvārehi.
[25] K. puluvā. B. puluvā. V. puḷuvakā.

pagghariŋsu, sakalasarīraŋ bhinnasālibhattacāṭī[1] viya ahosi. Rājā nagare bheriñ carāpesi 'ṭhapetvā geharakkhake[2] dārake Sirimāya dassanatthāya[3] anāgacchantānaŋ aṭṭhakahāpaṇo[4] daṇḍo' ti. Satthu santikaŋ[5] pesesi: 'Buddhapamukho kira[6] bhikkhusaŋgho Sirimāya dassanatthaŋ āgacchatū'[7] ti. Satthā bhikkhūnaŋ ārocāpesi:[8] 'Sirimāya dassanatthaŋ gamissāmā' ti. So pi daharabhikkhu cattāro divase kassaci vacanaŋ agahetvā chinnabhatto va[9] nipajji, patte bhattaŋ pūtikaŋ jātaŋ, patte malaŋ uṭṭhahi.[10] Atha naŋ sesasahāyakā bhikkhū[11] upasaŋkamitvā 'āvuso Satthā Sirimāya dassanatthaŋ gacchatī' ti āhaŋsu.[12] So[13] tathā nipajjanto[14] pi 'Sirimā' ti vuttapade[15] yeva sahasā uṭṭhahitvā,[16] 'Satthā Sirimaŋ[17] daṭṭhuŋ gacchati, tvam pi gamissasī' ti vutto[18] 'āgamissāmī'[19] ti bhattaŋ chaḍḍetvā pattaŋ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā[20] bhikkhusaŋghena[21] saddhiŋ agamāsi. Satthā bhikkhusaŋghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaŋgho[22] pi rājaparisâpi[23] upāsakaparisâpi upāsikāparisâpi[24] ekeka-

---

[1] B. °aŋ sā°. [2] V. °ike.
[3] K. °tthaŋ. [4] S. °āni.
[5] V. B. *a.* ca. [6] C. Cᵃ. *om.*
[7] C. Cᵃ. °ntū. [8] K. B. °cesi.
[9] C. Cᵃ. S. *om.*
[10] V. jātaŋ malaŋ pi na uṭṭhahi.
[11] V. atha so sahāyakena bhikkhunā. B atha naŋ so sahāyako bhikkhu.
[12] B. āha. V. vuccamāno. B. S. °sī ti āh°. [13] V. *om.*
[14] V. chātaṭṭo. B. chātajjhatto. K. chātaŋjjhitto. C. jjhatto.
[15] B¹. °matte. V. °sadde.
[16] B. B¹. K. *a.* kiŋ (B¹. kī) bhaṇasī ti (B¹. °i iti) āha.
[17] V. Si° Sa°.
[18] Cᵃ. B. B¹. vutte. K. vute. [19] K. S. āma ga°.
[20] V. *om.* tha° pa°. [21] V. sa°.
[22] B. bhikkhusa°. [23] C. Cᵃ. S. °pur°.
[24] V. B. *om.*

passe[1] aṭṭhaŋsu. Satthā rājānaŋ pucchi: 'kā esā mahārājā' ti. 'Bhante Jīvakassa bhaginī Sirimā nāmā' ti. 'Esā Sirimā'[2] ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi nagare bheriñ carāpehi, sahassaŋ datvāna[3] Sirimaŋ gaṇhantū'[4] ti. Rājā tathā kāresi. Eko pi 'han' ti vā 'hun' ti vā[5] vadanto[6] nâhosi. Rājā Satthu ārocesi:[7] 'na gaṇhanti bhante' ti. 'Tena hi mahārāja agghaŋ osāpehī'[8] ti. Rājā 'pañca satāni datvā gaṇhantū' ti bheriñ carāpetvā[9] kañci gaṇhanakaŋ[10] adisvā 'aḍḍhateyyāni[11] satāni dve satāni sataŋ paṇṇāsaŋ[12] pañcavīsati kahāpaṇe dasa kahāpaṇe pañca kahāpaṇe ekaŋ kahāpaṇaŋ aḍḍhaŋ pādaŋ[13] māsakaŋ kākaṇikaŋ[14] datvā[15] Sirimaŋ gaṇhantū' ti bheriñ carāpetvā,[16] 'mudhâpi[17] gaṇhantū' ti bheriñ carāpesi, 'han' ti vā 'hun' ti vā vattā[18] nāma nâhosi.[19] Rājā 'mudhâpi bhante gaṇhanto[20] natthī' ti āha. Satthā 'passatha bhikkhave mahājanassa piyaŋ mātugāmaŋ, imasmiŋ yeva nagare sahassaŋ datvā pubbe ekadivasaŋ labhiŋsu, idāni mudhā[21] gaṇhanto pi natthi, evarūpaŋ

---

1 V. ek' ekena passena. K. ekapasse.
2 V. B. Si° esā. K. Si° nāma esā.
3 B. datvā.
4 K. °atū, *al.*
5 K. ahan ti vā ahan ti vā. B. B¹. hon *for* hun. *So infra.*
6 K. B. *a.* nāma.
7 K. °āpesi.
8 B. osārehī.
9 K. °esi.
10 C. Cᵃ. °ntakaŋ. S. gaṇhakaŋ.
11 V. °yya°. B. °tiyāni.
12 V. paññ°.
13 B¹. aḍḍhapātaŋ, *for* a° pā°.
14 Cᵃ. kaṇi°. C. kahāpaṇi°.
15 B¹. katvā.
16 B. *a.* koci taŋ na icchi.
17 B¹. amūlakam pi.
18 K. V. B. B¹. vadanto.
19 B. na hoti.
20 K. *a.* nāma.
21 V. *a.* pi, *om. after.*

nāma rūpaŋ khayaŋ vayaŋ pattaŋ,[1] passatha bhikkhave āturaŋ attabhāvan ' ti[2] imaŋ gātham āha:

147. 'Passa cittakataŋ bimbaŋ arukāyaŋ[3] samussitaŋ āturaŋ bahusaŋkappaŋ yassa natthi dhuvaŋ thitī ' ti.

Tattha cittakatan ti katacittaŋ[4] vatthâbharaṇamālâlattakâdīhi[5] vicittan[6] ti attho, bimban ti dīghâdiyuttaṭṭhānesu[7] dīghâdīhi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaŋ attabhāvaŋ, arukāyan ti navannaŋ vaṇamukhānaŋ vasena arubhūtaŋ kāyaŋ, samussitan ti tīhi aṭṭhisatehi samussitaŋ, āturan ti sabbakālaŋ[8] iriyāpathâdīhi pariharitabbatāya niccagilānaŋ,[9] bahusaŋkappan ti mahājanena bahudhā saŋkappitaŋ, yassa natthi dhuvaŋ ṭhitī ti yassa dhuvabhāvo vā ṭhitibhāvo vā natthi, ekantena bhedanavikiraṇaviddhaŋsanadhammam[10] eva taŋ idaŋ passathā ti attho.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi, so pi bhikkhu sotâpattiphale patiṭṭhahī ti.[11]

Sirimāya vatthu.[12]

---

[1] V. khayavayappattaŋ. K. khayavayattaŋ. V. *a.*. āharimehi alaṅkārehi vicittakataŋ navannaŋ vaṇamukhānaŋ vasena arubhūtaŋ tīhi aṭṭhisatehi samussitaŋ niccâturaŋ kevalaŋ bālamahājanena bahudhā saṅkappitatāya bahusaṅkappaŋ adhuvaŋ, *then* attabhāvan ti.

[2] K. *a.* vatvā.

[3] K. āru°.

[4] K. °cittakaŋ.

[5] B. °âlankārâd°.

[6] K. cittakan. B. cittakatan.

[7] F. °vutta°.

[8] K. °le.

[9] B. niccatā°. C. C[a]. °gilānānaŋ.

[10] F. B. bhedena vi°.

[11] V. arahattaŋ pāpuṇi.

[12] K. *no title.* B. °māva°, *and a.* dutīyaŋ.

3. UTTARITTHERĪVATTHU.

Parijiṇṇaŋ idan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Uttarittheriŋ[2] nāma arabbha kathesi.

Therī kira vīsaŋvassasatikā[3] jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapiṇḍapātā antaravīthiyaŋ ekaŋ bhikkhuŋ disvā[4] piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā[5] gaṇhantassa sabbaŋ datvā nirāhārā ahosi, evaŋ dutiye pi tatiye pi divase tassa eva bhikkhuno tasmiŋ yeva ṭhāne bhattaŋ datvā nirāhārā ahosi. Catutthe pana divase[6] piṇḍāya carantī ekasmiŋ sambādhaṭṭhāne Satthāraŋ disvā[7] paṭikkamantī olambantaŋ[8] attano cīvarakaṇṇaŋ[9] akkamitvā saṇṭhātuŋ[10] asakkontī parivattitvā papati.[11] Satthā tassā santikaŋ gantvā 'bhagini parijiṇṇo te attabhāvo, na cirass' eva hi bhijjissatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

148. 'Parijiṇṇaŋ idaŋ rūpaŋ roganiḍḍhaŋ[12] pabhañ-
guṇaŋ[13]
bhijjati pūtisandeho maraṇantaŋ hi jīvitan' ti.

Tass' attho: bhagini idaŋ tava sarīrasaŋkhātaŋ rūpaŋ mahallakabhāvena[14] parijiṇṇaŋ tañ ca kho sabbarogānaŋ nivāsanaṭṭhānaṭṭhena[15] roganiḍḍhaŋ, yathā kho pana taruṇo pi sigālo[16] "jarasigālo" ti[17] taruṇā pi galocilatā[18]

---

[1] K. *a.* rūpan.
[2] B. Uttara°, *al.*
[3] B. vīsati°.
[4] K. passitvā.
[5] B. °etvā.
[6] B. S. di° pana.
[7] C. C[a]. *om.*
[8] B[1]. °ntassa.
[9] B[1]. °rassa ka°.
[10] B. saṇṭhāretuŋ.
[11] K. B. patitā. S. B. pati. C. C[a]. papātā.
[12] B. °niḷaŋ, *so infra.*
[13] S. °raŋ.
[14] B. °ika°.
[15] C. C[a]. S. °ṭṭhānena.
[16] F. B. K. siṅg°.
[17] K. B. *a.* vuccati.
[18] F. taruṇapiŋgalo cīlatā.

"pūtilatā" ti[1] vuccati, evaŋ tadahu jātaŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ pi samānaŋ[2] niccaŋ paggharaṇaṭṭhena pūtikāyaŋ[3] pabhañguṇaŋ, so esa[4] pūtiko samāno tad'[5] eva deho bhijjati[6] na cirass' eva bhijjissatī[7] ti veditabbo, kiŋkāraṇā:[8] maraṇantaŋ hi jīvitaŋ[9] yasmā[10] sabbasattānaŋ jīvitaŋ maraṇapariyosānam evā ti vuttaŋ hoti.

Desanâvasāne sā[11] therī sotâpattiphalaŋ pattā, mahājanassâpi sātthikā dhammadesanā ahosī ti.

Uttaritthеriyā vatthu.[12]

---

4. SAMBAHULAADHIMĀNIKABHIKKHŪNAŊ VATTHU.

Yān'imānī[13] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule adhimānike[14] bhikkhū ārabbha kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññaŋ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānaŋ nibbattetvā 'kilesānaŋ asamudācārena pabbajitakiccaŋ no nipphannaŋ,[15] attanā[16] paṭiladdhaguṇaŋ Satthu ārocessāmā' ti āgamiŋsu.[17] Satthā tesaŋ bahidvārakoṭṭhakaŋ pattakāle[18] yeva Ānandattheraŋ āha: 'Ānanda etesaŋ bhikkhūnaŋ pavisitvā mayā[19] diṭṭhena kammaŋ natthi,

---

1 C. C^a. S. pūti.
2 K. *a.* rūpaŋ.
3 B. pūtitāya.
4 K. eso.
5 K. tavad. B. tava *for* tad eva.
6 B. *a.* ti.
7 B. °jjatī.
8 F. *a.* maranā.
9 B. *a.* ti.
10 B. tasmā.
11 K. B. *om.*
12 *Title scratched in later in* K. Uttaritherivatthu. B. *a.* tatīyaŋ.
13 K. *a.* avatthāni (av° *al.*).
14 K. °ake.
15 K. *corr. a.* ti maññamānā.
16 B. °no.
17 K. āgañchisu.
18 K. sampa°.
19 B. maŋ.

āmakasusānaŋ gantvā tato āgantvā[1] maŋ passantū' ti. Thero gantvā tesaŋ tam atthaŋ ārocesi. Te 'kiŋ amhākaŋ āmakasusānenā' ti avatvā va,[2] 'dīghadassinā Buddhena kāraṇaŋ diṭṭhaŋ bhavissatī' ti āmakasusānaŋ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekadvīhapatitesu[3] kuṇapesu āghātaŋ[4] paṭilabhitvā taŋ khaṇaŋ patitesu allasarīresu rāgaŋ uppādayiŋsu. Tasmiŋ khaṇe attano saŋkilesabhāvaŋ jāniŋsu. Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va obhāsaŋ pharitvā tesaŋ[5] sammukhe kathento viya 'patirūpaŋ[6] nu kho bhikkhave tumhākaŋ evarūpaŋ aṭṭhisaŋghāṭaŋ disvā rāgaratiŋ uppādetun' ti vatvā imaŋ gātham āha:

149. 'Yān' imāni apatthāni[7] alāpūn'[8] eva sārade
kāpotakāni aṭṭhīni tāni disvāna kā ratī' ti.

Tattha apatthānī ti chaḍḍitāni, sārade ti saradakāle[9] vātâtapahatāni[10] tattha tattha[11] vippakiṇṇaalāpūni[12] viya kāpotakānī ti kāpotakavaṇṇāni,[13] tāni disvānā ti tāni evarūpāni aṭṭhīni disvā tumhākaŋ kā rati[14] nanu appamattikam[15] pi kāmaratiŋ kātuŋ na vaṭṭati[16] yevā ti attho.

Desanâvasāne te bhikkhū yathāṭhitā va arahattaŋ patvā Bhagavantaŋ abhitthavamānā[17] āgantvā vandiŋsū ti.

Adhimānakabhikkhūnaŋ[18] vatthu.[19]

---

[1] K. pacchāg°. [2] K. *om*.
[3] K. B[1]. ekāhadvīha°.
[4] K. B. aṭṭhisaŋghāṭaŋ (B. °taŋ). B[1]. aṭṭhikasaññaŋ.
[5] B. *a*. bhikkhūnaŋ. [6] S. nappati°.
[7] B. apattāni. [8] B. alābun'. K. alābhūn'.
[9] B. sārada°. [10] B. °papahatāni.
[11] C. C[a]. S. *om*. one. [12] B. °ṇṇāni alābūni.
[13] K. B. ka°. [14] K. C. C[a]. kāmarati.
[15] K. B. °akam. [16] K. C. C[a]. *a*. ti.
[17] K. abhithavasamānā.
[18] K. *no title*. B. sambahulaadhimānaka°.
[19] B. *a*. catutthaŋ.

5. JANAPADAKALYĀṆĪRŪPANANDATTHERĪVATTHU.

Aṭṭhīnaŋ nagaraŋ katan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Janapadakalyāṇiŋ Rūpanandattheriŋ ārabbha kathesi.

Sā kir' ekadivasaŋ cintesi: 'mayhaŋ jeṭṭhabhātiko rajjasiriŋ pahāya pabbajitvā[1] loke aggapuggalo Buddho jāto, putto pi 'ssa[2] Rāhulakumāro pabbajito, bhattâpi me pabbajito, mātâpi me pabbajitā, aham pi[3] ettake ñātijane pabbajite gehe kiŋ karissāmi, aham pi[4] pabbajissāmī' ti[5] bhikkhuniupassayaŋ[6] gantvā pabbaji ñātisinehen'[7] eva[8] no saddhāya, abhirūpatâya pana[9] 'Rūpanandā' ti paññāyi.[10] 'Satthā kira "rūpaŋ aniccaŋ dukkhaŋ anattā vedanā saññā saŋkhārā viññaṇaŋ aniccaŋ dukkhaŋ anattā" ti vadetī' ti sutvā sā[11] 'evaŋ dassanīye pasādike mama pi rūpe dosaŋ katheyyā' ti Satthu sammukhībhāvaŋ[12] na gacchati. Sāvatthivāsino pāto va dānaŋ datvā samādinnuposathā suddhuttarâsaṅgā gandhamālâdihatthā sāyaṇhasamaye Jetavane sannipatitvā dhammaŋ suṇanti, bhikkhunisaŋgho pi[13] dhammadesanāya uppannacchando vihāraŋ gantvā dhammaŋ suṇāti. Dhammaŋ sutvā nagaraŋ pavisantā Satthu guṇakathaŋ kathentā[14] va pavisanti.

Catuppamāṇike hi lokasannivāse appakā va te sattā yesaŋ[15] Tathāgataŋ passantānaŋ pasādo na[16] uppajjati.[17] Rūpa-ppamāṇikâpi[18] hi[19] Tathāgatassa lakkhaṇânuvyañjanapatimaṇḍitaŋ suvaṇṇavaṇṇasarīraŋ disvā pasīdanti;

---

[1] B. °ājetvā.
[2] B. tassa *for* pi 'ssa.
[3] K. *a.* me.
[4] B. *om.* a° pi.
[5] K. *a.* sā.
[6] K. B[1]. upanissāyaŋ.
[7] C. C[a]. nāti°.
[8] K. *a.* pabbaji.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] F. K. *a.* sā.
[11] K. *om.* C. C[a]. so.
[12] K. °kha°.
[13] K. *a.* Satthu.
[14] B. °nto.
[15] F. tesaŋ.
[16] F. C. °dena.
[17] B[1]. upabbajjati.
[18] B. *om.* pi.
[19] K. *a.* sattā.

ghosa-ppamāṇikâpi anekāni[1] jātisatāni[2] nissāya pavattaŋ[3] Satthu guṇaghosakañ c' eva[4] aṭṭhaṅgasamannāgataŋ dhammadesanāghosakañ[5] ca sutvā pasīdanti;[6] lūkha-[7] ppamāṇikâpi 'ssa cīvarâdilūkhataŋ[8] paṭicca pasīdanti; dhamma-ppamāṇikâpi 'evarūpaŋ Dasabalassa sīlaŋ, evarūpo[9] samādhi, evarūpā[10] paññā, Bhagavā sīlâdīhi guṇehi asamo[11] apaṭipuggalo' ti pasīdanti, tesaŋ Tathāgatassa guṇaŋ[12] kathentānaŋ mukhaŋ nappahoti.

Rūpanandā bhikkhunīnañ c' eva upāsikānañ ca santikā Tathāgatassa guṇakathaŋ sutvā cintesi: 'ativiya me bhātikassa vaṇṇaŋ[13] kathenti,[14] ekadivasam pi[15] me rūpe dosaŋ kathento kittakaŋ kathessati, yannūnâhaŋ bhikkhunīhi saddhiŋ gantvā attānaŋ adassetvā[16] va Tathāgataŋ passitvā[17] dhammam assa[18] suṇitvā āgaccheyyan' ti, sā 'aham p'[19] ajja dhammasavanaŋ gamissāmī' ti bhikkhunī-

---

[1] S. *a.* pi.
[2] F. jātakā. B. B[1]. jātakasa°.
[3] F. pañcavattaŋ. B[1]. *a.* disvā. C. *a.* guṇā.
[4] F. B. °ghosañ c' eva. C. C[a]. °kam eva.
[5] F. B. °ghosañ ca.
[6] B[1]. *a.*

visaṭṭho ca suviññeyyo suviniyo mudu pi ca
vindavisārigabbhiro ninnādito munisaro:

munisaro visaṭṭho hoti gabbhiyo ca hoti suviññeyyo ca hoti suvaniyo ca hoti mudu pi ca hoti bindhu ca hoti assari ca hoti gabbhiyo ca hoti ninnadito ca hoti. *Cf.* Abh. 129.

[7] F. lakkha°.
[8] K. °ttaŋ. F. °lakkhaṇaŋ. [9] K. °pā.
[10] C. C[a]. °pa°. B[1]. °po.
[11] K. *a.* apaṭisamo asamasamo.
[12] B[1]. guṇakathaŋ.
[13] B[1]. cintesuŋ.
[14] B[1]. *a.* yeva. K. *a.* eva so. [15] K. *a.* hi.
[16] B. °itvā. [17] S. *a.* va.
[18] F. K. *om.*
[19] F. B. *om.* K. ayā *for* aham p'.

naŋ ārocesi. Bhikkhuniyo 'cirassaŋ vata[1] Rūpanandāya[2] Satthu upaṭṭhānaŋ gantukāmatā uppannā, ajja Satthā imaŋ nissāya vicitradhammadesanaŋ[3] desissatī'[4] ti[5] tuṭṭhamānasā taŋ adāya nikkhamiŋsu. Sā nikkhantakālato paṭṭhāya 'ahaŋ attānaŋ n' eva dassessāmī' ti cintesi. Satthāpi[6] 'ajja[7] Rūpanandā mayhaŋ upaṭṭhānaŋ āgamissati, kīdisī nu kho tassā dhammadesanā sappāyā' ti cintetvā 'rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭakena[8] kaṇṭakuddharaṇaŋ viya rūpen' ev' assā rūpamadanimmaddanaŋ[9] sappāyan' ti sanniṭṭhānaŋ katvā, tassā vihāraŋ pavisanasamaye[10] ekaŋ[11] abhirūpaŋ itthiŋ soḷasavassuddesikaŋ rattavatthanivatthaŋ sabbâbharaṇapaṭimaṇḍitaŋ vījaniŋ gahetvā attano santike ṭhatvā[12] vījamānaŋ[13] iddhibalena abhinimmi.[14] Taŋ kho pana itthiŋ Satthā c' eva passati Rūpanandā ca. Sā bhikkhunīhi saddhiŋ[15] pavisitvā[16] bhikkhunīnaŋ[17] piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapatiṭṭhitena Satthāraŋ vanditvā bhikkhunīnaŋ antare nisinnā pādantato[18] paṭṭhāya Satthāraŋ olokentī lakkhaṇavicittaŋ anubyañjanasamujjalaŋ byāmappabhāparikkhittaŋ[19] Satthu[20] sarīraŋ disvā puṇṇacandasassirīkaŋ mukhaŋ olokentī samīpe ṭhitaŋ itthirūpaŋ

---

[1] B. te. [2] K. °dā.
[3] C. Cᵃ. dha°. K. vicittaŋ dha°. S. kīdisaŋ nu kho dhammaŋ. B. *a.* nānānayaŋ.
[4] K. °essatī. S. desetī.
[5] C. *a.* cintesuŋ. C. Cᵃ. S. *om.* tuṭṭha° . . . cintesi.
[6] B. *om.* pi.
[7] C. Cᵃ. S. *om.* ajja . . . āg°. [8] B¹. daṇḍakena.
[9] C. Cᵃ. °madaŋ ma°. F. °madaŋ nima°.
[10] B¹. °kāle. [11] B. *a.* pana.
[12] C. Cᵃ. ṭhapetvā. [13] K. vijiyamānaŋ.
[14] B. °itaŋ. S. °nimmiṇi. [15] B. B¹. *a.* vihāraŋ.
[16] K. °antī. [17] B¹. bhikkhūnaŋ.
[18] F. °antarato. K. B¹. pādato.
[19] B. °āya pari.° B¹. °ppabhāraŋ pari°.
[20] C. Cᵃ. *om.*

addasa. Sā taŋ oloketvā attabhāvaŋ olokentī suvaṇṇarājahaŋsiyā[1] purato kākisadisaŋ attānaŋ amaññi,[2] iddhimayarūpaŋ diṭṭhakālato paṭṭhāy' eva[3] hi 'ssā akkhīni bhamiŋsu. Sā 'aho imissā kesā sobhā[4] aho nalāṭā[5] sobhā'[6] ti sabbesaŋ sarīrappadesānaŋ rūpasiriyā samākaḍḍhitacittatāya[7] tasmiŋ rūpe balavasinehā ahosi. Satthā tassā tattha abhiratiŋ ñatvā dhammaŋ desento va[8] taŋ rūpaŋ soḷasavassuddesikabhāvaŋ atikkamitvā vīsativassuddesikaŋ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā 'na vat'[9] idaŋ rūpaŋ purimasadisan' ti thokaŋ virattacittā ahosi. Satthā anukkamen' eva tassā itthiyā sakiŋvijātavaṇṇaŋ[10] majjhimitthivaṇṇaŋ[11] jarājiṇṇamahallikitthivaṇṇan[12] ti dassesi.[13] Sâpi anupubben' eva 'idaŋ[14] antarahitaŋ idaŋ pi[15] antarahitan' ti[16] jarājiṇṇakāle taŋ virajjamānā[17] khaṇḍadantaŋ phalitasiraŋ[18] obhaggaŋ[19] gopāṇasivaṅkaŋ daṇḍaparāyanaŋ pavedhamānaŋ disvā ativiya virajji. Atha[20] Satthā taŋ vyādhinā abhibhūtaŋ katvā dassesi, sā taŋ khaṇaŋ yeva daṇḍañ ca tālavaṇṭañ[21] ca chaḍḍetvā mahāviravaŋ viravamānā bhūmiyaŋ patitvā[22] sake muttakarīse nimuggā aparāparaŋ pavatti.[23] Rūpanandā tam

---

[1] B. °haŋsarājiyā.
[2] B. avamaññi.
[3] K. °ya evaŋ.
[4] F. sobhanā.
[5] K. lal°.
[6] F. sobhanā.
[7] F. K. B. B¹. °cittā. B¹. °kathika°.
[8] K. *om.*
[9] B¹. n' ev.
[10] B¹. vi°.
[11] B¹. *a.* mahitthivaṇṇaŋ K. *a.* mahallakitthivaṇṇaŋ.
[12] K. jajjarajiṇṇa°.
[13] F. C. Cᵃ. B. S. *om.*
[14] B. *a.* pi.
[15] C. Cᵃ. *om.*
[16] C. Cᵃ. pi.
[17] B¹. F. virujj°.
[18] Cᵃ. °sīsaŋ. S. palita°. K. paḷitakesasiraŋ
[19] B¹. °ggavibhaggaŋ.
[20] B. ath' assā.
[21] K. °paṇṇaŋ. F. °vanthañ. B. °vantañ.
[22] B. pātetvā.
[23] F. vaddhi. Cᵃ. apa°. B¹. pavatti. B. parivatti. K. parivattati.

pi[1] disvā ativiya virajji. Satthâpi[2] tassā itthiyā maraṇaŋ dassesi, sā taŋ khaṇaŋ yeva uddhumātakabhāvaŋ āpajji, navahi vaṇamukhehi pubbavaṭṭiyo[3] c' eva puḷavā[4] ca paggharinsu, kākâdayo sannipatitvā vilumpiŋsu. Rūpanandā[5] oloketvā 'ayaŋ itthī imasmiŋ yeva ṭhāne jaraŋ pattā[6] vyādhiŋ pattā maraṇaŋ pattā, imassâpi[7] attabhāvassa evam evaŋ[8] jarāvyādhimaraṇāni āgamissantī' ti attabhāvaŋ aniccato passi, aniccato diṭṭhattā evaŋ[9] pana[10] dukkhato anattato diṭṭho[11] yeva hoti. Ath' assā tayo bhavā ādittā viya gehā[12] gīvāya baddhakuṇapaŋ viya[13] ca upaṭṭhahiŋsu,[14] kammaṭṭhānâbhimukhaŋ cittaŋ pakkhandi.[15] Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaŋ ñatvā 'sakkhissati nu kho sayam eva attano patiṭṭhaŋ kātun' ti olokento 'na[16] sakkhissati, bahiddhā paccayaŋ laddhuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaŋ desento[17] āha:

'Āturaŋ asuciŋ pūtiŋ passa Nande samussayaŋ
uggharantaŋ paggharantaŋ bālānaŋ abhipatthitaŋ.

'Yathā idaŋ[18] tathā etaŋ, yathā etaŋ tathā idaŋ,
dhātuyo[19] suññato[20] passa, mā lokaŋ punar āgami
bhave chandaŋ virājetvā[21] upasantā[22] carissasī'[23]

---

[1] K. *om.*
[2] C. C[a]. *om.* S. *om.* pi.
[3] F. °bandhiyo.
[4] K. puluvā. B. puḷuvā.
[5] B. *a.* pi taŋ.
[6] C[a]. °tvā. K. jarapattā.
[7] B[1]. me imassa. B. *a.* me. F. °iss°. C. C[a]. imissā.
[8] K. evaŋ me.
[9] S. B. eva.
[10] S. *om.*
[11] F. C. C[a]. diṭṭhā.
[12] K. B. *om.*
[13] B. B[1]. bandha°. C. C[a]. bandhana°.
[14] B[1]. upaṭṭhayisuŋ.
[15] K. *a.* tamhi ca samaye.
[16] B. nā.
[17] K. *a.* imaŋ gātham āha.
[18] K. *reverses* idaŋ *and* etaŋ.
[19] B. °uto.
[20] B[1]. dukkhato.
[21] K. virajjitvā.
[22] B. B[1]. S. °nto. K. B. B[1]. C[a]. S. °tī (B[1]. °ti).
[23] F. itthī. B. idaŋ.

itthaŋ[1] sudaŋ[2] Bhagavā Nandābhikkhuniŋ ārabbha imā gāthāyo abhāsitthā ti. Nandā desanânusārena ñāṇaŋ pesetvā sotâpattiphalaŋ pāpuṇi. Ath' assā upari[3] tiṇṇaŋ maggaphalānaŋ vipassanāparivāsatthāya[4] suññatākammaṭṭhānaŋ[5] kathetuŋ 'Nande[6] "imasmiŋ sarīre sāro[7] atthī" ti saññaŋ mā kari, appamattako pi hi ettha sāro natthi,[8] tīṇi aṭṭhisatāni ussāpetvā kataŋ aṭṭhinagaram[9] ev' etan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

150. 'Aṭṭhīnaŋ nagaraŋ kataŋ[10] maŋsalohitalepanaŋ
yattha jarā ca maccu ca māno makkho ca
ohito' ti.

Tass' attho: yath' eva hi pubbaṇṇaparaṇṇâdīnaŋ[11] odahanatthāya kaṭṭhāni ussāpetvā vallīhi bandhitvā mattikāya limpitvā[12] nagarasaŋkhātaŋ bahiddhā gehaŋ karonti, evam idaŋ ajjhattikam pi tīṇi aṭṭhisatāni ussāpetvā nahāruvinaddhaŋ[13] maṇsalohitalepanaŋ tacapaṭicchannaŋ jīraṇalakkhaṇāya jarāya, maraṇalakkhaṇassa maccuno, māno makkho ca ohito ti tassa[14] ārogasampadâdīni[15] paṭicca maññanalakkhaṇassa[16] mānassa sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa[17] makkhassa ca oda-

---

[1] F. itthī. B. idaŋ.
[2] B. suttaŋ. B[1]. sutaŋ.
[3] K. uttariŋ.
[4] F. vippasannā parivārā satthāya. C. C[a]. °paripākāsatth°. K. *a.* Satthā.
[5] B[1]. suññatachandaŋ vatvā ka°.
[6] B. *here* mā.
[7] K. *a.* na.
[8] K. C. C[a]. *a.* ti.
[9] K. aṭṭhīnaŋ na°.
[10] C. C[a]. katvā.
[11] K. B. pubbaṇṇâ°.
[12] B. vilimpetvā.
[13] K. ṇhāru°. B. nhāru°.
[14] K. B. *om.* māno . . . tassa.
[15] K. ārohana°. B. ārohasampadâdimānāni.
[16] F. B. majjana°. K. majjina°.
[17] F. °ṇassa vi°.

hanatthāya nagaraŋ kataŋ, evarūpo eva hi ettha kāyikacetasiko ābādho ohito, ito uddhaŋ kiñci[1] gayhūpagaŋ natthī ti.

Desanâvasāne[2] therī arahattaŋ pāpuṇi, mahājanassâpi sātthikā dhammdesanā ahosī ti.

Janapadakalyāṇīrūpanandattheriyā vatthu.[3]

---

6. Mallikādevīvatthu.

Jīranti ve[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mallikādeviŋ[5] ārabbha kathesi.

Sā kira ekadivasaŋ nahānakoṭṭhaŋ paviṭṭhā mukhaŋ dhovitvā onatasarīrā jaṅghaŋ[6] dhovituŋ ārabhi. Tāya[7] saddhiŋ yeva paviṭṭho eko vallabhasunakho atthi, so taŋ tathā onataŋ disvā asaddhammasanthavaŋ kātuŋ ārabhi. Sā[8] phassaŋ sādiyantī[9] aṭṭhāsi. Rājā uparipasāde vātapānena olokento taŋ disvā tato āgatakāle 'nassa vasali[10] kasmā evarūpam akāsī' ti āha.[11] 'Kiŋ mayā kataŋ devā' ti.[12] 'Sunakhena saddhiŋ santhavo'[13] ti. 'Natth' etaŋ devā' ti. 'Mayā sāmaŋ diṭṭhaŋ, nâhaŋ tava saddahissāmi, nassa[14] vasalī' ti. 'Mahārāja yo koci imaŋ koṭṭhakaŋ[15] paviṭṭho iminā vātapānena olokentassa eko va dvidhā[16] paññāyatī' ti. 'Abhūtaŋ kathesī'[17] ti.[18] 'Sace me na saddahasi etaŋ koṭṭhakaŋ pavisa, ahaŋ[19] iminā vāta-

---

[1] K. ki° u°.
[2] K. B. *a.* sā.
[3] K. *no title.* B. *a.* pañcamaŋ.
[4] K. *a.* rājarathā sucittā.
[5] K. Malikaŋ de°.
[6] K. °ā.
[7] K. *a.* ca. B. *a.* ca pana.
[8] K. *a.* tassa.
[9] Cᵃ. sadī°.
[10] K. *a.* vinassa vasali.
[11] K. *a.* sutvā devī.
[12] K. *a.* rājā.
[13] B. saŋsaṭṭhāvo.
[14] K. vinassa.
[15] B. *om.*
[16] B[1]. dvedhā.
[17] K. *a.* pāpe.
[18] B. C. Cᵃ. S. *om.* K. *a.* deva.
[19] B. B[1]. *a.* taŋ.

pānena olokessāmī' ti. Rājā muddhadhātuko[1] tassā vacanaŋ saddahitvā koṭṭhakaŋ pāvisi. Sā[2] vātapāne ṭhatvā olokentī 'andhabāla mahārāja kin nām' etaŋ,[3] ajikāya saddhiŋ santhavaŋ karosī' ti āha.[4] 'Nâhaŋ bhadde evarūpaŋ karomī' ti ca[5] vutte pi 'mayā sāmaŋ diṭṭho[6] nâhaŋ tava saddahissāmī' ti āha.[7] Taŋ sutvā rājā 'addhā imaŋ koṭṭhakaŋ paviṭṭho eko va dvidhā[8] paññāyatī'[9] ti saddahi. Mallikā cintesi: 'ayaŋ rājā andhabālatāya mayā[10] vañcito, pāpaŋ me kataŋ, ayañ ca me[11] abhūtena abbhācikkhito, idaŋ me[12] kammaŋ[13] Satthâpi jānissati, dve aggasāvakâpi[14] asīti mahāsāvakâpi,[15] aho vata me bhāriyaŋ kammaŋ katan' ti. 'Ayaŋ kira rañño asadisadāne sahāyikā[16] ahosī' ti,[17] tattha[18] ca ekadivasaŋ[19] katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭiagghanako[20] ahosi, Tathāgatassa setacchattaŋ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhan ti imāni[21] pana cattāri anagghān' eva ahesuŋ. Sā maraṇakāle evarūpaŋ mahāpariccāgaŋ ananussaritvā[22] tad[23] eva pāpakammaŋ anussarantī kālaŋ katvā Avīcimhi nibbatti. Rañño pana[24] ativiya piyā ahosi, so balavasokâbhibhūto tassā sarīrakiccaŋ kāretvā 'nibbattaṭṭhānam assā pucchissāmī' ti Satthu santikaŋ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaŋ na sarati tathā akāsi. So Satthu santike sāraṇīya-

[1] B[1]. danta°. B. mūḷa°.
[2] K. B. *a.* pi kho devī. B[1]. *a.* devī pi kho vātapānena olokessāmi iti (vā°, *etc.*).
[3] B[1]. nāma tvaŋ.
[4] B. *a.* rājâpi.
[5] K. *om.* ca *and* pi.
[6] B. *a.* 'si.
[7] C. C[a]. *om.*
[8] B[1]. dvedhā.
[9] B. ñāyatī.
[10] C. C[a]. *om.*
[11] B. *om.*
[12] K. idañ ca.
[13] K. *om.*
[14] K. *a.* jānissati.
[15] K. B. *a.* jānissanti.
[16] B. °aŋ.
[17] K. *om.*
[18] B[1]. tadā.
[19] B. ekaŋ di°.
[20] K. °iko.
[21] B. *a.* ca.
[22] B. nânu°. S. anu°.
[23] B. tath'.
[24] B. pan' assā. B[1]. *a.* sā.

dhammakathaŋ sutvā[1] gehaŋ paviṭṭhakāle saritvā 'ahaŋ bhaṇe "Mallikāya nibbattaṭṭhānaŋ pucchissāmī" ti Satthu santikaŋ gantvā pamuṭṭho,[2] sve dāni[3] pucchissāmī' ti punadivase pi[4] agamāsi. Satthâpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati tathā akāsi. Sâpi[5] sattâham eva niraye paccitvā aṭṭhame divase tato cutā Tusitabhavane nibbatti. Kasmā pan' assa Satthā sattâhaŋ[6] asaraṇabhāvaŋ akāsi?[7] Sā[8] kira tassa[9] ativiya piyā[10] ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaŋ sutvā 'sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā dānaŋ datvā kiŋ karissāmī' ti micchādiṭṭhiŋ gahetvā pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ gehe pavattaŋ niccabhattaŋ harāpetvā niraye nibbatteyya. Ten' assa Satthā[11] sattâhaŋ asaraṇabhāvaŋ katvā aṭṭhame divase piṇḍāya caranto sayam eva rājagehadvāraŋ[12] agamāsi. Rājā 'Satthā āgato' ti sutvā nikkhamitvā[13] pattaŋ ādāya pāsādaŋ abhirūhituŋ[14] ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisīdituŋ ākāraŋ dassesi. Rājā Satthāraŋ tatth' eva nisīdāpetvā yāgukhajjakena patimānetvā[15] vanditvā nisinno,[16] 'ahaŋ bhante[17] "Mallikāya deviyā nibbattaṭṭhānaŋ pucchissāmī" ti āgantvā pamuṭṭho,[18] kattha nu kho sā bhante nibbattā' ti. 'Tusitabhavane mahārājā' ti. 'Bhante tāya Tusitabhavane anibbattantiyā[19] ko añño nibbattissati, bhante[20] natthi tāya[21] sadisā itthī, tassā[22] nisīdanaṭṭhānâdisu[23] "sve

---

[1] K. *corr.* *a.* pamussi rājā.
[2] C. Cᵃ. *a.* yeva.
[3] B. puna. K. *om.*
[4] K. *om.*
[5] K. *om.* sâpi . . . paccitvā.
[6] B. *om.*
[7] B. *a.* ti.
[8] B. so.
[9] K. kir' assa. B. tassā°.
[10] K. *a.* ca.
[11] B. *om.*
[12] K. *corr.* B. B[1]. rājakula°.
[13] B. *om.*
[14] K. °yhi°.
[15] B[1]. °māpetvā.
[16] K. B. *a.* va.
[17] K. B. bhante ahaŋ.
[18] S. pammu°, *al.*
[19] K. B. °ttiyā.
[20] K. *a.* lokanāyaka
[21] C. Cᵃ. S. tāsaŋ.
[22] K. B. *a.* hi.
[23] B. nisinna°.

Tathāgatassa idaŋ dassāmi idaŋ karissāmī" ti[1] dānasaŋvidhānaŋ ṭhapetvā aññaŋ kiccam eva natthi, bhante tassā paralokaŋ gatakālato[2] paṭṭhāya sarīraŋ me[3] na bhavatī'[4] ti. Atha naŋ Satthā 'mā cintayi mahārāja, sabbesaŋ dhuvadhammo ayan' ti vatvā, 'ayaŋ mahārāja ratho[5] kassā'[6] ti pucchi.[7] 'Pitāmahassa me bhante' ti. 'Ayaŋ kassā' ti. 'Pitu me bhante' ti. 'Ayaŋ pana ratho kassā' ti. 'Mama bhante' ti. Evaŋ vutte Satthā 'mahārāja tava[8] pitāmahassa[9] ratho ten'[10] evâkārena[11] tava pitu rathaŋ na pāpuṇi[12] tava pitu ratho tava rathaŋ na pāpuṇi,[13] evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassâpi jarā[14] āgacchati, kim aṅga pana[15] attabhāvassa, mahārāja sappurisadhammass' eva hi jarā[16] natthi, sattā[17] pana ajīrakā[18] nāma natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha :

151\. 'Jīranti ve rājarathā sucittā
atho sarīram pi jaram upeti,
satañ ca dhammo na jaraŋ upeti
santo have sabbhi pavedayantī' ti.

Tattha ve ti nipāto,[19] sucittā ti sattahi ratanehi aparehi[20] rathâlaṅkārehi[21] suṭṭhu cittitā[22] rājūnaŋ rathāpi jīranti, sarīram pī ti na kevalaŋ rathā eva, idaŋ suppaṭi-

---

1 B. *a.* idaŋ.
2 B. °loka°.
3 S. °ram eva.
4 B. vahatī.
5 Cª. *om.*
6 C. Cª. lokassā.
7 B. *a.* taŋ sutvā rājā sirasmiŋ añjaliŋ patiṭṭhapetvā.
8 K. *om.*
9 Cª. °mahā.
10 K. ken'. B. kena.
11 K. B¹. eva kāraṇena. B. kāraṇena.
12 B¹. °ṇāti. B. *a.* ti.
13 B¹. °ṇāti. K. *a.* ti.
14 B. jaraŋ.
15 B. pan' assa.
16 Cª. (C. *first*) rājā.
17 B. °ānaŋ.
18 K. ajīraṇakā.
19 B. nipātamattā.
20 B. *a.* ca.
21 K. *a.* sucittā.
22 B. cittakā. K. cittā.

jaggitaŋ sarīraŋ pi khaṇḍiccâdīni pāpuṇantaŋ[1] jaraŋ upeti, satañ cā ti buddhâdīnaŋ[2] pana santānaŋ navavidhalokuttaradhammo[3] ca kiñci upaghātaŋ[4] na karotī ti na[5] jaraŋ[6] upeti nāma, pavedayantī ti evaŋ[7] santo[8] buddhâdayo sabbhi paṇḍitehi saddhiŋ kathentī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mallikādeviyā vatthu.[9]

---

7. Lāḷudāyittheravatthu.[10]

Appassutâyan[11] ti[12] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraŋ ārabbha kathesi.

So kira maṅgalaŋ karontānaŋ gehaŋ gantvā 'tirokuḍḍesu tiṭṭhantī' ti-ādinā[13] nayena avamaṅgalaŋ[14] katheti, avamaṅgalaŋ karontānaŋ gehaŋ gantvā tirokuḍḍâdisu kathetabbesu 'dānañ ca dhammacariyā cā' ti-ādinā[15] nayena maṅgalagāthā[16] vā 'yaŋ kiñci vittaŋ idha vā huraŋ vā' ti Ratanasuttaŋ[17] vā[18] katheti, evaŋ tesu tesu ṭhānesu 'aññaŋ kathessāmī' ti aññaŋ kathento pi 'aññaŋ[19] kathemī' ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaŋ sutvā Satthu ārocesuŋ: 'bhante kiŋ[20] Lāḷudāyissa maṅgalâmaṅgalaṭṭhānesu gamanena,[21] aññasmiŋ kathetabbe aññam

---

[1] K. B. °ṇāti.
[2] B. buddhānaŋ.
[3] K. B. °vidho lo°.
[4] K. °taŋ.
[5] K. B. *om.* ti na.
[6] B. *a.* na.
[7] F. *a.* buddhā.
[8] K. C. C[a]. S. sante.
[9] B. *a.* chaṭṭhaŋ.
[10] *Cf.* F. J., II. 164. K. *starts* Leludāyittherava (Le° *al.*).
[11] K. *a.* puriso.
[12] C. C[a]. *a.* ti.
[13] Kh. 11.
[14] K. appava°, *correct later.*
[15] Kh. 5.
[16] B. °lā kathā.
[17] Kh. 7.
[18] K. C. C[a]. *om.*
[19] B. ahaŋ.
[20] B. kiŋ bhante. K. *om.*
[21] B. °ne. K. *om.*

eva kathetī' ti. Satthā 'na hi bhikkhave idān' ev' esa evaŋ katheti,[1] pubbe pi aññasmiŋ kathetabbe aññam eva kathesī'[2] ti vatvā[3] atītaŋ āhari.[4]

'Atīte kira Bārāṇasiyaŋ Aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto Somadattakumāro nāma rājānaŋ upaṭṭhahi, so tassa[5] piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikammaŋ nissāya jīvati. Tassa dve yeva[6] goṇā ahesuŋ, tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaŋ āha: 'tāta Somadatta rājānaŋ me[7] yācitvā ekaŋ goṇaŋ āharā' ti. Somadatto 'sacāhaŋ rājānaŋ yācissāmi[8] lahubhāvo me paññāyissatī' ti cintetvā 'tumhe yeva tāta rājānaŋ yācathā' ti vatvā 'tena hi tāta maŋ gahetvā yāhī' ti vutte cintesi: 'ayaŋ brāhmaṇo dandhapañño,[9] abhikkamapaṭikkamâdivacanamattam[10] pi na jānāti, aññasmiŋ[11] vattabbe aññam eva vadati, sikkhāpetvā[12] naŋ[13] nessāmī' ti. So taŋ ādāya Vīraṇatthambhakan[14] nāma susānaŋ gantvā tiṇakalāpe bandhitvā 'ayaŋ rājā, ayaŋ uparājā, ayaŋ senāpati nāmā'[15] ti katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā 'tumhehi rājakulaŋ gantvā evaŋ abhikkamitabbaŋ,[16] evaŋ paṭikkamitabbaŋ, evaŋ nāma rājā vattabbo, evaŋ[17] uparājā,[18] rājānaŋ[19] upasaŋkamitvā "jayatu bhavaŋ[20] mahārājā" ti[21] vatvā evaŋ ṭhatvā[22]

---

[1] C. C[a]. kathesī ti.
[2] F. K. B. C. C[a]. °tī.
[3] K. *a.* tuṇhi ahosi; tehi yācito.
[4] Somadattajātaka.
[5] B. raññā.
[6] B. *om.*
[7] K. *om.*
[8] K. yācāmi.
[9] K. manda°.
[10] B. abhikkamâdi°. C. C[a]. °vacanam. K. °paṭikkamâti°. B[1]. °ma iti.
[11] B. aññatarasmiŋ.
[12] B. *a.* pana.
[13] K. taŋ.
[14] *Skt.* vīraṇastambaka.
[15] B. *om.*
[16] B. ati°.
[17] S. *a.* nāma.
[18] K. *om.*
[19] B. *a.* pana.
[20] K. B. *om.*
[21] B. *a.* evaŋ.
[22] K. kathetvā. B. *om.* e° ṭha°.

imaŋ gāthaŋ vatvā goṇaŋ yāceyyāthā'[1] ti gāthaŋ uggaṇhāpesi:

'Dve me goṇā mahārāja yehi khettaŋ kasāmase,
tesu eko mato deva dutiyaŋ dehi khattiyā' ti.

So saŋvaccharamattena taŋ gāthaŋ[2] paguṇaŋ katvā paguṇabhāvaŋ puttassa ārocetvā 'tena hi tāta kiñcid eva paṇṇâkāraŋ ādāya āgacchatha, ahaŋ purimataraŋ gantvā rañño santike ṭhassāmī'[3] ti vutte 'sādhu tātā' ti paṇṇâkāraŋ gahetvā Somadattassa rañño santike ṭhitakāle ussāhappatto rājakulaŋ gantvā raññā tuṭṭhacittena katapaṭisammodano[4] 'tāta cirassaŋ viya[5] āgat' attha idaŋ āsanaŋ[6] nisīditvā vadatha yen' attho' ti vutto imaŋ gātham āha:

'Dve me goṇā mahārāja yehi khettaŋ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaŋ gaṇha[7] khattiyā' ti.

Raññā[8] 'kiŋ vadesi[9] tāta, puna vadāhī'[10] ti vutte[11] tath'[12] eva gātham āha. Rājā tena virajjhitvā kathitabhāvaŋ ñatvā sitaŋ katvā 'Somadatta tumhākaŋ gehe bahū maññe goṇā' ti vatvā, 'tumhehi dinnā bhavissanti devā' ti vutte Bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaŋkārabhaṇḍakaŋ[13] nivāsagāmañ[14] c' assa brahmadeyyaŋ datvā mahantena yasena brāhmaṇaŋ uyyojesi.'

Satthā imaŋ desanaŋ[15] āharitvā 'tadā rājā Ānando ahosi, brāhmaṇo Lāḷudāyī, Somadatto[16] aham evā ti

[1] B[1]. yācetha. [2] K. *a.* sutvā.
[3] B. vasāmī. B[1]. vassāmi. [4] K. B. °damāno.
[5] K. B. vata. [6] B. idhâs°.
[7] K. *corr.* gaṇhāsi. [8] C[a]. rājā. F. °ñño.
[9] C[a]. °etha.
[10] C. C[a]. °esī. B[1]. °ehi. K. °ehī. S. °āsī.
[11] B. *a.* pi. K. *a.* so pi.
[12] K. B. B[1]. tam. F. tām.
[13] K. °akañ ca. B[1]. °bhaṇḍañ ca.
[14] B[1]. °sana°. [15] K. B. B[1]. dhamma°.
[16] B[1]. *a.* pana.

jātakaŋ samodhānetvā, 'na bhikkhave idān 'eva pubbe p' esa attano appassutatāya aññasmiŋ vattabbe aññam eva vadati, appassutapuriso hi[1] balivaddasadiso va[2] nāma hotī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

152. 'Appassutâyaŋ[3] puriso balivaddo va jīrati,
maŋsāni tassa vaḍḍhanti paññā tassa na
vaḍḍhatī' ti.

Tattha appassutâyan ti ekassa vā dvinnaŋ vā paṇṇāsakānaŋ vā athavā pana[4] vaggānaŋ[5] sabbantimena paricchedena ekassa vā dvinnaŋ vā suttantānaŋ[6] vâpi abhāvena appassuto ayaŋ, kammaṭṭhānaŋ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussuto va. Balivaddo va jīratī ti yathā[7] balivaddo jīramāno vaḍḍhamāno n' eva mātu na pitu[8] na sesañātakānaŋ atthāya vaḍḍhati atha kho niratthakam eva jīrati, evam evaŋ ayaŋ pi na upajjhāyavattaŋ karoti, na ācariyavattaŋ na āgantukavattâdīni, na bhāvanârāmataŋ[9] anuyuñjatī[10] ti, niratthakam eva jīrati. Maŋsāni tassa vaḍḍhantī ti yathā balivaddassa 'yuganaṅgalâdīni vahetuŋ[11] asamattho eso' ti araññe vissaṭṭhassa tatth'[12] eva vasantassâpi[13] maŋsāni vaḍḍhanti, evam evaŋ imassâpi[14] upajjhāyâdīhi vissaṭṭhassa saŋghaŋ[15] nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanâdīni katvā kāyaŋ

---

[1] K. *om.*
[2] B. *om.*
[3] B. appasu°.
[4] B. pannarasa°.
[5] K. suttava°.
[6] C. °taŋ. C^a. suttaŋ.
[7] B. *a.* hi.
[8] K. mātāpitūnaŋ *for* mā° na pi°.
[9] K. B. °bhāvanāmaggaŋ. K. *a.* pi.
[10] C. C^a. °ntī.
[11] B. °ituŋ.
[12] B. tath'.
[13] F. carantassa pi. B. vicarantassa khādantassa pivantassa. K. car° pi khād° tassa.
[14] F. C. C^a. imi°.
[15] B. ja°.

posentassa[1] maŋsāni vaḍḍhanti, thūlasarīro hutvā vicarati.[2] Paññā[3] ti[4] lokiyalokuttarā pan' assa paññā ekaṅgulamattâpi[5] na vaḍḍhati, araññe pana gacchalatâdīni viya tassa[6] cha dvārāni[7] nissāya taṇhā c'eva navavidhamāno ca vaḍḍhatī ti attho.

Desanâvasāne mahājano sotâpattiphalaŋ[8] pāpuṇī[9] ti.

Lāḷudāyittherassa vatthu.[10]

---

8. Ānandattherassa Udānagāthāvatthu.

Anekajātisaŋsāran ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparabhāge Ānandattherena puṭṭho kathesi.

So hi[11] bodhirukkhamūle nisinno suriye anatthamite[12] yeva Mārabalaŋ vidhamitvā[13] paṭhamayāme pubbenivāsapaṭicchādakaŋ[14] tamaŋ[15] padāletvā, majjhimayāme dibbacakkhuŋ visodhetvā, pacchimayāme sattesu kāruññataŋ paṭicca paccayâkāre ñāṇaŋ otāretvā taŋ anulomapaṭilomavasena sammasanto aruṇuggamanavelāya[16] sammāsambodhiŋ abhisambujjhitvā anekehi buddhasatasahassehi avijahitaŋ[17] udānaŋ udānento imā gāthā abhāsi:

153. 'Anekajātisaŋsāraŋ sandhāvissaŋ anibbisaŋ
gahakārakaŋ[18] gavesanto, dukkhā jāti punappunaŋ.

---

[1] B. posa°. [2] B. *a.* ti. [3] K. *a.* tassā.
[4] B. paññāyi *for* pa° ti. [5] K. °li°.
[6] B. *om.* S. viy' assa. [7] C. Cᵃ. °âdīni.
[8] S. B. °lâdīni.
[9] C. Cᵃ. °ŋsū. S. bahū . . . °ŋsū.
[10] K. *no title.* B. *a.* sattamaŋ. [11] K. *om.*
[12] B. °aṅgamite. B¹. atthaṅkamite.
[13] B. vidhaŋsetvā. [14] K. °saŋ pa°. [15] F. taŋ.
[16] K. *a.* saha acchariyehi.
[17] C. ¯tu. Cᵃ. *first* °tuŋ. F. °ta°.
[18] K. °kāraŋ. B. °kāra, *so in* Cʸ.

154. Gahakāraka diṭṭho 'si, puna gehaŋ na kāhasi, sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaŋ visañkhitaŋ,[1]
visaŋkhāragataŋ cittaŋ taṇhānaŋ khayaŋ ajjhagā' ti.

Tattha gahakārakaŋ gavesanto ti ahaŋ imassa attabhāvagehassa kārakaŋ taṇhāvaḍḍhakiŋ gavesanto yena kāraṇena[2] sakkā so[3] daṭṭhuŋ tassa bodhiñāṇass' atthāya Dīpañkarapādamūle katâbhinīhāro ettakaŋ kālaŋ anekajātisaŋsāraŋ anekajātisatasahassasaŋkhātaŋ[4] imaŋ saŋsāravaṭṭaŋ anibbisaŋ taŋ[5] ñāṇaŋ avindanto alabhanto yeva sandhāvissaŋ saŋsariŋ[6] aparāparaŋ anuvicarin ti attho; dukkhā jāti punappunan ti—idaŋ gahakārakagavesanassa[7] kāraṇavacanaŋ[8]—yasmā jarāvyādhimaraṇamissitāya[9] jāti nām' esā punappuna upagantuŋ dukkhā na[10] ca sā[11] tasmiŋ adiṭṭhe[12] nivattati, tasmā taŋ gavesanto sandhāvissan ti attho. Diṭṭho 'sī ti sabbaññutañāṇaŋ paṭivijjhantena[13] mayā idāni diṭṭho asi.[14] Puna gehan ti puna[15] imasmiŋ saŋsāravaṭṭe attabhāvasaŋkhātaŋ mama gehaŋ na kāhasi, sabbā te phāsukā[16] ti tava sabbā avasesakilesaphāsukā mayā bhaggā, gahakūṭaŋ visaŋkhitan[17] ti imassa tayā katassa attabhāvagehassa avijjā-

---

[1] B. °ataŋ.
[2] F. B. S. ñāṇena.
[3] S. taŋ.
[4] B. °sañkhyaŋ.
[5] C. Cª. S. *om.*
[6] F. saŋca°.
[7] K. C. Cª. F. S. °rakaŋ (K. °raŋ) gavesantassa.
[8] C. Cª. °ṇaŋ va°. S. punappuna jananaŋ cavanaŋ dukkhaŋ.
[9] C. nissattāya. F. °yaŋ. S. missattā.
[10] C. Cª. S. *om.*
[11] K. *a.* jāti.
[12] S. adhiṭṭhe, *a.* na.
[13] K. paṭibujjhanten' eva.
[14] K. B. 'si.
[15] C. Cª. S. *om.*
[16] K. B. *a.* bhaggā.
[17] B. °atan. K. °attan.

saŋkhātaŋ kaṇṇikamaṇḍalaŋ pi mayā viddhaŋsitaŋ, visaŋkhāragataŋ cittan ti idāni mama cittaŋ visaŋkhāraŋ nibbānaŋ ārammaṇakaraṇavasena gataŋ anupaviṭṭhaŋ, taṇhānaŋ[1] khayam ajjhagā ti taṇhānaŋ khayasaŋkhātaŋ arahattaŋ adhigato 'smī ti.[2]

Ānandattherassa udānagāthāvatthu.[3]

---

9. MAHĀDHANASEṬṬHIPUTTAVATTHU.

Acaritvā[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Isipatane viharanto Mahādhanaseṭṭhiputtaŋ ārabbha kathesi.

So kira Bārāṇasiyaŋ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Ath' assa mātāpitaro cintesuŋ: 'amhākaŋ kule mahābhogakkhandho,[5] puttassa no[6] ṭhapetvā yathāsukhaŋ paribhogaŋ aññena kammena kiccaŋ natthī' ti taŋ gītavāditamattam[7] eva sikkhāpesuŋ. Tasmiŋ yeva nagare[8] asītikoṭivibhave[9] kule[10] dhītâpi nibbatti, tassâpi[11] mātāpitaro tath' eva cintetvā taŋ naccagītamattam[12] eva sikkhāpesuŋ. Tesaŋ vayappattānaŋ āvāhavivāho ahosi. Atha nesāŋ aparabhāge mātāpitaro kālam akaŋsu, dveasītikoṭidhanaŋ ekasmiŋ yeva gehe ahosi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuŋ rañño upaṭṭhānaŋ gacchati. Atha tasmiŋ nagare dhuttā cintesuŋ: 'sacâyaŋ seṭṭhiputto surāsoṇḍo[13] bhavissati, amhākaŋ phāsukaŋ bhavissati, uggaṇhāpema naŋ surāsoṇḍabhāvan' ti te suraŋ ādāya bhajjitamaŋse[14] c' eva

---

[1] K. taṇhā°. [2] K. *a*. attho.
[3] K. *no title*. B. *om*. Ān°, *and a*. aṭṭhamaŋ.
[4] K. *a*. bra°. [5] B. *a*. taŋ.
[6] B. *a*. hatthe. [7] K. B. B[1]. naccagī°
[8] K. *a*. aññasmiŋ. [9] B[1]. °vassa°.
[10] K. B. *a*. ekā. [11] K. *om*. pi.
[12] K. B. °gītavādita°. [13] B[1]. °suṇḍo.
[14] K. khajjaka°.

loṇasakkharā ca dasante[1] bandhitvā mūlakandaŋ[2] gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaŋ olokayamānā[3] nisīditvā taŋ āgacchantaŋ disvā suraŋ pivitvā loṇasakkharaŋ mukhe khipitvā mūlakandaŋ[4] ḍasitvā[5] 'vassasataŋ jīva sāmi[6] seṭṭhiputta, taŋ[7] nissāya mayaŋ khādanapivanasamatthā bhaveyyāmā' ti āhaŋsu. So tesaŋ vacanaŋ sutvā pacchato āgacchantaŋ cūḷūpaṭṭhākaŋ pucchi: 'kim ete pivantī' ti. 'Ekaŋ pānakaŋ sāmī' ti. 'Manāpajātikaŋ[8] etan' ti. 'Sāmi imasmiŋ jīvaloke iminā sadisaŋ pātabbayuttakaŋ nāma natthī' ti. So 'evaŋ sante mayâpi pātuŋ vaṭṭatī' ti thokathokaŋ[9] āharāpetvā pivati. Ath' assa na ciren'[10] eva te dhuttā pivanabhāvaŋ ñatvā taŋ parivārayiŋsu. Gacchante[11] kāle parivāro mahā ahosi, so satena pi satadvayena pi suraŋ āharāpetva pivanto anukkamena nisinnaṭṭhānâdisu kahāpaṇarāsiŋ ṭhapetvā suraŋ pivanto 'iminā mālā[12] āharatha[13] iminā gandhe[14] āharatha,[15] ayaŋ[16] jūte cheko ayaŋ nacce[17] ayaŋ gīte[18] ayaŋ vādite,[19] imassa sahassaŋ detha imassa dve sahassānī' ti evaŋ vikiranto[20] na cirass' eva attano santakaŋ asītikoṭidhanaŋ khepetvā, 'khīṇan te sāmi dhanan' ti vutte, 'kiŋ bhariyāya me santakaŋ[21] natthī' ti. 'Atthi

---

[1] B. B[1]. dussànte. K. dusante.
[2] K. mūlakakaṇḍe. B. °kande. B[1]. °kante.
[3] K. °iya°.
[4] K. °lakakandaŋ.
[5] K. °etvā.
[6] B. jīvissāmi.
[7] B. kaŋ.
[8] K. kiŋ nāma.
[9] B. thokaŋ.
[10] B. cirass'.
[11] K. B. *rep.*
[12] B. mālaŋ.
[13] B. āhara. K. āhatā.
[14] C. C[a]. °dho. K. B. B[1]. °dhaŋ.
[15] K. B. *om.*
[16] S. *a.* jano.
[17] C. C[a]. S. naccehi. B. *a.* cheko. B. *om.* ayaŋ jū° che°, *and* K. B. gīte *before* nacce.
[18] C. C[a]. gītehi.
[19] S. °ehi. B. *a.* cheko.
[20] C. C[a]. kirante.
[21] C. C[a]. °ikaŋ.

sāmī' ti. 'Tena hi taŋ āharathā' ti tam pi[1] tath' eva khepetvā anupubbena khettaŋ[2] ārāmuyyānayoggâdikam[3] pi antamaso bhojanabhaṇḍakam[4] pi attharaṇapāpuraṇanisīdanam pi sabbaŋ attano santakaŋ vikkiṇitvā khādi. Atha naŋ[5] mahallakakāle yehi[6] 'ssa kulasantakaŋ gehaŋ vikkiṇitvā gahitaŋ te[7] taŋ gehā nīhariŋsu. So bhariyaŋ ādāya janassa[8] gehabhittiŋ nissāya vasanto kapālakhaṇḍaŋ ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhaŋ[9] bhuñjituŋ ārabhi. Atha naŋ ekadivasaŋ āsanasālāya dvāre ṭhatvā daharasāmaṇerehi dīyamānaŋ ucchiṭṭhabhojanaŋ[10] paṭigaṇhantaŋ[11] disvā Satthā sitaŋ pātvakāsi. Atha naŋ Ānandatthero[12] sitakāraṇaŋ pucchi. Satthā sitakāraṇaŋ kathento 'passÂnanda imaŋ mahādhanakaseṭṭhiputtaŋ,[13] imasmiŋ yeva nagare dveasītikoṭidhanaŋ khepetvā bhariyaŋ ādāya bhikkhāya carantaŋ, sace hi ayaŋ paṭhamavaye[14] bhoge akhepetvā[15] kammante payojayissa imasmiŋ yeva[16] nagare aggaseṭṭhī abhavissa; sace pana nikkhamitvā pabbajissa arahattaŋ pāpuṇissa, bhariyâpi 'ssa anāgāmiphale patiṭṭhahissa; sace majjhimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa[17] dutiyaseṭṭhī abhavissa nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī[18] abhavissa bhariyâpi 'ssa sakadāgāmiphale patiṭṭhahissa; sace pacchimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa tatiyakaseṭṭhī[19] abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto pi sakadāgāmī abha-

---

[1] B. *om.* [2] B. °tta°.
[3] B[1]. °mayāna°. [4] K. B. bhāj°. B. °ik°.
[5] K. ath' assa.
[6] K. yeva parihīnassa attano gehaŋ vikiṇitvā gahitagehā te nīhariŋsu. So.
[7] B[1]. *a.* gehabhattinakā. B. tena te.
[8] K. B. B[1]. paraja°. [9] B. S. °akaŋ.
[10] S. °aka°. B. °akaŋ bho°.
[11] B[1]. pari°. [12] B. *a.* pi.
[13] K. B. °nase°. [14] K. *a.* ca.
[15] K. khep°. [16] K. *om.*
[17] K. °jissa. [18] B. °miphale.
[19] B. °yase°.

vissa, bhariyâpi 'ssa sotâpattiphale patiṭṭhahissa, idāni pan' esa gihibhogato[1] pi parihīno sāmaññato pi parihāyitvā[2] ca pana[3] sukkhapallale[4] koñcasakuṇo viya jāto' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

155. 'Acaritvā brahmacariyaŋ aladdhā yobbane dhanaŋ
jiṇṇakoñcā va jhāyanti[5] khīṇamacche va pallale.

156. Acaritvā brahmacariyaŋ aladdhā yobbane dhanaŋ
senti cāpâtikhīṇā va purāṇāni anutthunan' ti.

Tattha acaritvā ti brahmacariyavāsaŋ avasitvā, yobbane ti anuppanne vā bhoge uppādetuŋ uppanne vā[6] anurakkhituŋ samatthakāle dhanam pi alabhitvā. Khīṇamacche ti te evarūpā bālā udakassa abhāvā khīṇamacche[7] pallale parikhīṇapattā jiṇṇakoñcā viya avajjhāyanti, idaŋ vuttaŋ hoti: pallale udakassa abhāvo viya hi imesaŋ vasanaṭṭhānassa abhāvo, macchānaŋ khīṇabhāvo viya imesaŋ bhogānaŋ abhāvo, khīṇapattānaŋ koñcānaŋ uppatitvā gamanabhāvo viya imesaŋ idāni jalathalapathâdīhi[8] bhoge saṇṭhāpetuŋ asamatthabhāvo, tasmā te ete[9] khīṇapattā koñcā viya[10] etth'[11] eva bajjhitvā avajjhāyantī ti. Cāpâtikhīṇā vā ti cāpāto atikhīṇā cāpā[12] vinimmuttā ti attho, idaŋ vuttaŋ hoti: yathā cāpā vinimmuttā sarā yathāvegaŋ[13] gantvā patitā gahetvā

---

[1] K. B. °gā. B[1]. °bhāvato.
[2] C. C[a]. pah°.
[3] B. panaŋ.
[4] B. °pallake.
[5] K. jjh°.
[6] K. *a.* bhoge.
[7] Ç. C[a]. *a.* va.
[8] F. jalakaṭhala°.
[9] C. C[a]. S. *om.*
[10] B. idha.
[11] K. tatth'. B. tath'.
[12] K. cāpa°, *so infra.*
[13] K. °vegena. C. C[a]. S. yathā.

ukkhipante asati tatth' eva upacikābhattaŋ[1] honti,[2] evaŋ ime pi tayo vaye atikkantā idāni attānaŋ uddharituŋ asamatthatāya maraṇaŋ upagamissanti,[3] tena vuttaŋ: senti cāpâtikhīṇā va,[4] purānāni[5] anutthunan ti 'iti amhehi khāditaŋ iti pītan'[6] ti pubbe katāni khāditapītanaccagītavāditâdīni[7] anutthunantā socantā anusocantā[8] sentī' ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahādhanaseṭṭhiputtassa vatthu.[9]

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

---

[1] B. °ikānaŋ bha°. K. °ikānaŋ bhuttā.

[2] F. C. C[a]. K. S. hoti.

[3] B. *a.* ti.

[4] K. B. *a.* ti.

[5] K. por.

[6] B. idan *for* iti pī°.

[7] B. °pivita°, °naŋ.

[8] B. *om.*

[9] K. *corr.* Seṭṭhiputtavatthu. B. *a.* navamaŋ. *End of* B[1].

XII. ATTAVAGGO.

1. Bodhirājakumāravatthu.*

Attānañ ce[1] **ti** imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Bhesakalāvane[2] viharanto Bodhirājakumāraŋ ārabbha kathesi.

So kira paṭhavitale aññehi pāsādehi asadisarūpaŋ ākāse uppatamānaŋ viya Kokanadaŋ[3] nāma pāsādaŋ kārāpetvā[4] vaḍḍhakiŋ pucchi: 'kiŋ tayā aññatthâpi evarūpo pāsādo katapubbo, udāhu paṭhamasippam eva te idan' ti, 'paṭhamasippam eva devā' ti ca[5] vutte[6] cintesi: 'sace ayaŋ aññassa pi evarūpaŋ pāsādaŋ karissati, ayaŋ pāsādo anacchariyo bhavissati, imaŋ mayā māretuŋ vā hatthapāde vāssa chinditũŋ akkhīni vā uppāṭetuŋ[7] vaṭṭati, evaŋ aññassa pāsādaŋ na karissatī' ti. So taŋ atthaŋ attano piyasahāyakassa Sañjikāputtassa[8] nāma māṇavakassa kathesi. So cintesi: 'nissaŋsayaŋ esa vaḍḍhakiŋ nāsessati, anaggho sippiyo mayi passante[9] mā nassatu, saññam assa dassāmī' ti. So taŋ upasaŋkamitvā 'pāsāde te[10] kammaŋ niṭṭhitaŋ no' ti pucchitvā[11] 'niṭṭhitan' ti vutte 'rājakumāro taŋ nāsetukāmo,[12] attānaŋ rakkheyyāsī' ti

---

* *Cf.* F. J. III. 157. Majjhima II. 91.

[1] K. *a.* piyaŋ jaññā.
[2] B. °kaḷā°.
[3] B. °nudaŋ. K. °nūdaŋ.
[4] F. K. B. kāretvā.
[5] K. *om.*
[6] B. *a.* so. K. *a.* so pi.
[7] B. °detuŋ.
[8] K. Sañjivaka°.
[9] K. sante.
[10] C. C[a]. S. *om.*
[11] K. *a.* āmu.
[12] K. *a.* tasmā.

āha.[1] Vaḍḍhakī[2] 'bhaddan te sāmi kataŋ mama ārocentena,[3] aham ettha kattabbaŋ[4] jānissāmī' ti vatvā, 'kiŋ samma amhākaŋ pāsāde kammaŋ niṭṭhitan' ti rājakumārena puṭṭho 'na tāva deva niṭṭhāti,[5] bahuŋ[6] avasiṭṭhan' ti āha. 'Kiŋ kammaŋ nāma avasiṭṭhan' ti pucchi.[7] 'Pacchā deva ācikkhissāmi, dārūni tāva āharāpethā' ti. 'Kiŋdārūni nāmā' ti. 'Nissārāni[8] sukkhadārūni devā' ti. So āharāpetvā adāsi. Atha naŋ āha: 'deva ito paṭṭhāya mama santikaŋ na āgantabbaŋ,[9] sukhumakammaŋ karontassa hi aññena[10] saddhiŋ kathāsallāpantassa[11] me[12] vikkhepo hoti, āhāravelāya pana me bhariyā va āhāraŋ āharissatī'[13] ti. Rājakumāro[14] ca[15] 'sādhū' ti paṭisuṇi. So pi ekasmiŋ gabbhe nisīditvā tāni dārūni tacchetvā attano puttadārassa antonisīdanayoggaŋ Garuḷasakunaŋ katvā āhāravelāya pana bhariyaŋ āha: 'gehe vijjamānakaŋ sabbaŋ vikkiṇitvā[16] hiraññasuvaṇṇaŋ gaṇhāhī' ti. Rājakumāro pi vaḍḍhakissa anikkhamanatthāya[17] gehaŋ parikkhipitvā[18] rakkhaŋ[19] ṭhapesi. Vaḍḍhakī pi sakuṇassa niṭṭhitakāle 'ajja sabbe pi dārake gahetvā āgaccheyyāsī' ti bhariyaŋ vatvā bhuttapātarāso puttadāraŋ sakuṇassa kucchiyaŋ nisīdāpetvā vātapānena nikkhamitvā palāyi. So tesaŋ 'deva vaḍḍhakī palāyatī' ti[20] kandantānaŋ yeva gantvā Himavante otaritvā ekaŋ nagaraŋ māpetvā[21] Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto.[22]

---

[1] K. *a.* sutvā.
[2] B. *a.* pi.
[3] F. C. C[a]. B. °antena.
[4] K. B. °akaŋ.
[5] B. niṭṭhitaŋ.
[6] F. B. bahu. K. bahū.
[7] F. K. B. *om.*
[8] B. nisār°.
[9] K. B. nāg°. B. *a.* kiŋkāraṇā.
[10] F. K. B. aññehi.
[11] K. B. sallāpe sati.
[12] K. *om.* B. kamma°.
[13] S. °tū. C. C[a]. °ti, *om.* ti.
[14] C. C[a]. S. kumāro.
[15] S. pi. K. *om.*
[16] B. °etvā.
[17] C[a]. *corr.* abhi°.
[18] B. °etvā.
[19] B. ār°.
[20] F. *a.* na.
[21] K. *a.* tattha.
[22] B. *a.* ti.

Rājakumāro pi 'pāsādamahaŋ karissāmī' ti Satthāraŋ nimantetvā pāsādaŋ[1] catujātikagandhehi[2] paribhaṇḍaŋ[3] katvā paṭhamaŋ ummārato paṭṭhāya celapattikaŋ[4] patthari. So kira aputtako, tasmā 'sacāhaŋ puttaŋ vā dhītaraŋ vā lacchāmi Satthā imaŋ akkamissatī' ti cintetvā patthari. So Satthari āgate Satthāraŋ[5] pañcapatiṭṭhitena vanditvā pattaŋ gahetvā 'pavisatha bhante' ti āha. Satthā na pāvisi. So dutiyam pi tatiyam pi yāci. Satthā apavisitvā va Ānandattheraŋ olokesi. Thero olokitasaññāy' eva vatthānaŋ[6] anakkamaṇabhāvaŋ[7] ñatvā, 'saŋharantu[8] rājakumāra dussāni, na Bhagavā celapattikaŋ akkamissati pacchimajanataŋ Tathāgato oloketī' ti dussāni saŋharāpesi. So dussāni saŋharitvā Satthāraŋ anto[9] pavesetvā yāgukhajjakena sammānetvā[10] ekamantaŋ nisinno[11] vanditvā āha: 'bhante ahaŋ[12] tumhākaŋ upakārako tikkhattuŋ saraṇaŋ gato, kucchigato[13] kir' amhi ekavāraŋ[14] saraṇaŋ gato, dutiyaŋ taruṇadārakāle, tatiyaŋ[15] viññubhāvaŋ[16] pattakāle, tassa me kasmā celapattikaŋ na akkamitthā' ti. 'Kiŋ pana tvaŋ kumāra cintetvā celāni attharī'[17] ti. '"Sace puttaŋ vā dhītaraŋ vā lacchāmi Satthā me[18] akkamissatī" ti idaŋ cintetvā bhante'[19] ti. 'Ten' evâhaŋ[20] na akkamin' ti.[21] 'Kiŋ panâhaŋ bhante

---

[1] K. B. °de. [2] S. catujj°. F. °tiga°. B. °iya°.
[3] B. °ikaŋ. [4] B. °paṭikaŋ.
[5] C. C[a]. *om.* [6] B. Satthāraŋ.
[7] B. anakkamabhāvaŋ.
[8] B. taŋ saŋharatu. K. saŋhara.
[9] B. *a.* °nivesanaŋ. [10] K. santapetvā.
[11] B. *a.* va.
[12] F. *om.* K. ahaŋ bhante.
[13] K. B. *a.* ca. F. S. *a.* va. [14] B. °vāre.
[15] K. *a.* pi.
[16] F. viŋñāta°. F. K. °bhāva°. [17] K. °rasī.
[18] K. *a.* celāni. B. *a.* celapaṭikaŋ.
[19] K. *a.* attharāmī.
[20] K. tenâhaŋ kumāra. B. *a.* taŋ.
[21] K. *a.* āha.

puttaŋ vā dhītaraŋ vā n' eva[1] lacchāmī' ti. 'Āma kumārā' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Purimakaattabhāve[2] jāyāya saddhiŋ pamādaŋ āpannattā'[3] ti. 'Kasmiŋ kāle bhante' ti. Ath' assa Satthā atītaŋ āharitvā dassesi:[4]

'Atīte kira anekasatamanussā[5] mahatiyā nāvāya samuddaŋ pakkhandiŋsu, nāvā samuddamajjhe bhijji, dve jayampatikā ekaŋ phalakaŋ gahetvā antaradīpakaŋ[6] pavisiŋsu, sesā sabbe tatth' eva mariŋsu. Tasmiŋ kho pana dīpake mahāsakuṇasaŋgho vasati, te aññaŋ khāditabbakaŋ adisvā chātajjhattā sakuṇaṇḍakāni[7] aṅgāresu pacitvā khādiŋsu, tesu appahontesu sakuṇacchāpe gahetvā[8] khādiŋsu, evaŋ paṭhamavaye pi majjhimavaye pi pacchimavaye pi[9] khādiŋsu yeva, ekasmiŋ pi[10] vaye appamādaŋ nâpajjiŋsu, eko pi ca nesaŋ appamādaŋ nâpajji.'[11]

Satthā idaŋ tassa pubbakammaŋ dassetvā 'sace hi tvaŋ rājakumāra[12] ekasmiŋ pi vaye bhariyāya saddhiŋ appamādaŋ āpajjissa ekasmiŋ pi[13] vaye putto vā dhītā vā uppajjeyya,[14] sace vā[15] pana vo eko pi appamatto abhavissa, taŋ paṭicca putto vā dhītā vā[16] uppajjissa; kumāra, attānaŋ hi[17] piyaŋ maññamānena tīsu[18] vayesu appamattena attā[19] rakkhitabbo, evaŋ asakkontena ekavaye[20] pi rakkhitabbo yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

157. 'Attānañ ce piyaŋ jaññā rakkheyya naŋ surakkhitaŋ,
tiṇṇam aññataraŋ[21] yāmaŋ paṭijaggeyya paṇḍito' ti.

---

[1] K. C. C[a]. na.
[2] K. purimaatta°.
[3] C. C[a]. *corr.* °nnā (C. °ṇṇā).
[4] B. desesi.
[5] F. K. °satā ma°.
[6] K. C. C[a]. anantara°.
[7] B. °aṇḍāni.
[8] K. *a.* paccitvā.
[9] K. *om.*
[10] K. *a.* te.
[11] K. *a.* ti.
[12] K. kumāra.
[13] C. C[a]. vo.
[14] C. C[a]. °yyaŋ.
[15] B. *om.*
[16] F. C. C[a]. *a.* na.
[17] C. C[a]. *om.*
[18] F. B. *a.* pi.
[19] F. C. C[a]. attānaŋ.
[20] K. ekasmiŋ vaye ca. C. C[a]. °vāre. F. *om.* evaŋ . . . ra°.
[21] K. mañña°.

Tattha yāman ti Satthā attano dhammissaratāya[1] desanākusalatāya[2] idha tiṇṇaŋ vayānaŋ aññataraŋ vayaŋ 'yāman' ti katvā dassesi,[3] tasmā evam ettha attho veditabbo: sace attānaŋ piyaŋ jāneyya rakkheyya naŋ surakkhitaŋ yathā so surakkhito hoti evaŋ naŋ[4] rakkheyya, tattha sace gihī samāno 'attānaŋ rakkhissāmī' ti uparipāsādatale susaŋvutaŋ gabbhaŋ pavisitvā sampannârakkho hutvā nivasanto[5] pi, pabbajito hutvā susaŋvutapihitadvāravātapānaleṇe[6] viharanto pi attānaŋ na[7] rakkhati yeva, gihī pana samāno[8] yathābalaŋ dānasīlâdīni puññāni karonto pabbajito vā pana vattapaṭivattapariyattimanasikāresu ussukaŋ[9] āpajjanto attānaŋ rakkhati nāma. Evaŋ tīsu vayesu asakkonto pi[10] aññatarasmiŋ pi vaye paṇḍitapuriso attānaŋ paṭijaggat' eva,[11] sace[12] gihibhūto paṭhamavaye khiḍḍāpasutatāya[13] kusalaŋ[14] kātuŋ na sakkoti majjhimavaye appamattena hutvā kusalaŋ kātabbaŋ, sace majjhimavaye puttadāraŋ posento kusalaŋ kātuŋ na sakkoti pacchimavaye kātabbam eva, evam pi karontena[15] attā paṭijaggito va hoti, evaŋ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti apāyaparāyaṇam eva[16] naŋ[17] karoti; sace pana[18] pabbajito paṭhamavaye sajjhāyaŋ karonto dhārento[19] vācento vattapaṭivattaŋ karonto[20] pamādam āpajjati majjhimavaye appamattena samaṇa-

---

[1] K. *a.* c'eva. [2] K. B. *a.* ca.
[3] B. desesi. [4] C. C^a. S. *om.*
[5] K. B. vas°.
[6] B. susaŋvutena pi°. F. C. C^a. susaŋvuto pi°. K. °pidahita°. K. B. °ne leṇe.
[7] F. B. *om.* [8] K. sa° pana.
[9] B. °ena suussukaŋ. [10] F. K. B. *om.*
[11] S. B. °ti yeva. F. °ite yeva.
[12] B. *a.* hi. [13] K. khiḷupasutatā.
[14] C. C^a. S. kusalassa.
[15] F. karonte. K. B. tena. [16] B. *a.* ca.
[17] K. C. C^a. na. [18] K. *om.*
[19] B. °anto. C. C^a. S. *om.*
[20] B. *om.*

dhammo kātabbo, sace[1] paṭhamavaye uggahitapariyattiyā aṭṭhakathaŋ[2] vinicchayaŋ[3] kāraṇâkāraṇañ ca pucchanto majjhimavaye pamādam āpajjati, pacchimavaye appamattena samaṇadhammo kātabbo yeva,[4] evam pi tena attā paṭijaggito va hoti, evaŋ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti pacchânutāpanen'[5] eva naŋ tāpetī ti.

Desanâvasāne rājakumāro[6] sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā[7] ahosī ti.

Bodhirājakumārassa vatthu.[8]

---

2. UPANANDASAKYAPUTTATTHERAVATTHU.*

Attānam eva paṭhaman ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Upanandasakyaputtaŋ[9] ārabbha kathesi.

So kira thero dhammakathaŋ kathetuŋ cheko tassa appicchatâdipaṭisaññuttaŋ[10] dhammakathaŋ sutvā bahū bhikkhū naŋ[11] cīvarehi pūjetvā dhūtaṅgāni samādayiŋsu,[12] tehi visaṭṭhaparikkhāre so yeva[13] gaṇhi. So ekasmiŋ antovasse upakaṭṭhe janapadaŋ agamāsi. Atha naŋ ekasmiŋ vihāre daharasāmaṇerā dhammakathikapemena 'bhante idha vassaŋ upethā' ti vatvā,[14] 'idha kittakaŋ vassâvāsikaŋ labbhatī' ti pucchite[15] tehi 'ekeko sāṭako'[16] ti vutte tattha upāhanā[17] ṭhapetvā aññaŋ vihāraŋ

---

[1] K. *a.* pana.
[2] K. °ā.
[3] F. °ya°.
[4] K. *om.*
[5] K. B. °tāpen'.
[6] K. Bodhirā°.
[7] K. dhammades°.
[8] K. *om. title.* B. *a.* paṭhamaŋ.

* *Cf.* F. J. III. 332.

[9] K. B. Upanandaŋ Sa°.
[10] K. °disa°.
[11] K. taŋ. B. ti°.
[12] S. B. °di°.
[13] K. evaŋ.
[14] K. āhaŋsu.
[15] K. B. pucchi.
[16] B. *om.*
[17] K. B. °naŋ.

agamāsi. Dutiyam pi[1] vihāraŋ gantvā 'idha kiŋ labbhatī' ti pucchitvā 'dve sāṭakā' ti vutte kattarayaṭṭhiŋ[2] ṭhapesi. Tatiyaŋ vihāraŋ gantvā 'idha kiŋ labbhatī' ti pucchitvā[3] 'tayo sāṭakā' ti vutte[4] udakatumbaŋ[5] ṭhapesi. Catutthavihāraŋ[6] gantvā 'idha kiŋ labbhatī' ti pucchitvā 'cattāro sāṭakā' ti vutte 'sādhu idha vasissāmī' ti tattha vassaŋ upagantvā gahaṭṭhānañ c'eva bhikkhūnañ ca dhammakathaŋ kathesi, te naŋ bahūhi vatthehi c'eva cīvarehi ca pūjesuŋ. So vutthavasso itaresu pi vihāresu sāsanaŋ pesetvā 'mayā parikkhārassa ṭhapitattā vassâvāsikaŋ laddhabbaŋ, tam me[7] pahiṇantū' ti sabbaŋ āharāpetvā yānakaŋ[8] pūretvā pāyāsi. Ath' ekasmiŋ vihāre dve daharabhikkhū dve sāṭake ekañ ca kambalaŋ labhitvā 'tuyhaŋ[9] sāṭakā[10] hontu,[11] mayhaŋ kambalo' ti bhājetuŋ asakkontā maggasamīpe nisīditvā vivadanti. Te taŋ theraŋ āgacchantaŋ disvā 'bhante tumhe no[12] bhājetvā dethā' ti vadiŋsu. 'Tumhe yeva[13] bhājethā' ti. 'Na sakkoma bhante, tumhe yeva no bhājetvā dethā' ti[14] 'Mama vacane ṭhassathā' ti. 'Āma ṭhassāmā' ti. 'Tena hi sādhū' ti[15] tesaŋ dve sāṭake datvā 'ayaŋ dhammakathaŋ kathentānaŋ[16] amhākaŋ pārupaṇâraho'[17] ti mahagghaŋ[18] kambalaŋ ādāya pakkāmi. Daharabhikkhū vippaṭisārino[19] Satthu santikaŋ gantvā tam attham ārocesuŋ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva[20] tumhākaŋ

---

[1] K. *om.* [2] K. kataya°. B. katara°
[3] B. pucchi. [4] B. *a.* tattha.
[5] C. C[a]. °kuṇḍaŋ. S. °kumbhaŋ.
[6] K. B. °tthaŋ vi°. [7] B. tumhe.
[8] K. yānaŋ. [9] K. tumhākaŋ.
[10] K. °kaŋ. [11] K. C. C[a]. hotu.
[12] K. *om.* [13] K. B. *om.*
[14] B. *a.* tena hi. [15] K. *a.* so.
[16] J. vinayadharānaŋ. B. dhammaka°.
[17] K. pāpuraṇaŋ hotu.
[18] B. mahantaŋ.
[19] B. *a.* hutvā. [20] K. *a.* sa.

santakaŋ[1] gahetvā[2] vippaṭisārino karoti, pubbe pi akāsi yevā' ti'[3] atītaŋ āhari:

'Atītasmiŋ[4] Anutīracārī ca Gambhīracārī cā ti dve uddā mahantaŋ rohitamacchaŋ labhitvā 'mayhaŋ sīsaŋ hotu tava naṅguṭṭhan' ti vivādāpannā bhājetuŋ asakkontā ekaŋ sigālaŋ disvā āhaŋsu: 'mātula imaŋ no bhājetvā dehī' ti. 'Ahaŋ raññā vinicchayaṭṭhāne ṭhapito,[5] tattha ciraŋ nisīditvā jaṅghāvihāratthāya āgato 'mhi, idāni[6] okāso natthī' ti. 'Mātula mā evaŋ karotha, bhājetvā eva no[7] dethā' ti. 'Mama vacane ṭhassathā' ti. 'Ṭhassāma mātulā' ti. 'Tena hi sādhū' ti sīsaŋ chinditvā ekamante akāsi, naṅguṭṭhaŋ ekamante,[8] katvā ca pana 'tātā yena pana[9] vo anutīre caritaŋ so naṅguṭṭhaŋ gaṇhatu, yena gambhīre caritaŋ tassa sīsaŋ hotu, ayam pana majjhimakhaṇḍo[10] mama vinicchayadhamme ṭhitassa bhavissatī' ti te[11] saññāpento:

'Anutīracārī naṅguṭṭhaŋ sīsaŋ Gambhīracārino
athâyaŋ majjhimo khaṇḍo dhammaṭṭhassa
bhavissatī' ti

imaŋ gāthaŋ[12] vatvā majjhimakhaṇḍaŋ ādāya pakkāmi, te vippaṭisārino taŋ oloketvā aṭṭhaŋsu'.

Satthā imaŋ atītaŋ dassetvā 'evam esa atīte pi tumhe vippaṭisārino akāsi yevā' ti vatvā[13] te bhikkhū saññāpetvā Upanandaŋ garahanto 'bhikkhave paraŋ ovadantena[14] nāma paṭhamam eva attā[15] patirūpe[16] patiṭṭhāpetabbo' ti vatvā imaŋ gātham āha:

158. 'Attānam eva paṭhamaŋ patirūpe nivesaye,
ath' aññam anusāseyya na kilisseyya[17] paṇḍito' ti.

---

[1] K. *om.*
[2] K. B. *a.* tumhe.
[3] K. *a.* vatvā.
[4] K. B. *a.* hi.
[5] K. C. C[a]. *om.*
[6] K. B. *a.* me.
[7] B. *om.*
[8] K. B. *a.* akāsi.
[9] B. *om.*
[10] S. B. °mo khu°.
[11] C. C[a]. tesaŋ.
[12] F. J. III. 334.
[13] K. B. *om.*
[14] K. C C[a]. °nto.
[15] B. attānaŋ.
[16] S. *a.* ṭhāne.
[17] B. kileseyya.

Tattha patirūpe nivesaye ti anucchavike guṇe patiṭṭhāpeyya, idaŋ vuttaŋ hoti: yo appicchatâdiguṇehi vā ariyavaŋsapaṭipadâdīhi[1] vā[2] paraŋ anusāsitukāmo so attānam eva paṭhamataraŋ[3] tasmiŋ guṇe patiṭṭhāpeyya, evaŋ patiṭṭhāpetvā atha[4] aññaŋ tehi guṇehi anusāseyya, attānaŋ hi tattha anivesetvā kevalaŋ param eva anusāsamāno parato nindaŋ labhitvā kilissati nāma, tattha attānaŋ nivesetvā anusāsamāno parato pasaŋsaŋ labhati, tasmā na kilissati nāma, evam karonto paṇḍito na kilisseyyā ti.[5]

Desanâvasāne te dve bhikkhū sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, mahājanassâpi sātthikā desanā[6] ahosī ti.

Upanandasakyaputtassa vatthu.[7]

---

3. PADHĀNIKATISSATTHERAVATTHU.*

Attānañ ce[8] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Padhānikatissattheraŋ ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā pañcasate bhikkhū ādāya araññe vassaŋ upagantvā 'āvuso dharamānakabuddhassa[9] vo santike[10] kammaṭṭhānaŋ gahitaŋ, appamattā[11] samaṇadhammaŋ karothā' ti ovaditvā sayaŋ gantvā nipajjitvā supati. Te bhikkhū paṭhamayāmaŋ[12] caṅkamitvā majjhimayāme vihāraŋ[13] pavisanti. So niddāyitvā pabuddhakāle[14] tesaŋ santikaŋ gantvā 'kiŋ tumhe "nipajjitvā niddāyissāmā" ti āgatā,[15] sīghaŋ

---

[1] Cᵃ. °saŋvāsa°. K. ariyasampati°.
[2] K. *om.* [3] B. °maŋ. [4] K. B. ath'.
[5] B. kilissati. [6] K. dhammades°.
[7] K. *om. title.* B. °rava°, *and a.* dutīyaŋ.
* *Cf.* F. J. I. 435.
[8] K. *a.* tathā kayirā. [9] B. °kassa bu°.
[10] S. °kā. K. B. sa° vo. [11] B. *q.* va.
[12] K. B. °yāme. [13] B. *a.* gantvā.
[14] K. pabujjhatu°. [15] K. °ntvā.

nikkhamitvā samaṇadhammaŋ karothā' ti vatvā sayaŋ gantvā tath' eva supati. Itare majjhimayāme[1] pi[2] bahi caṅkamitvā pacchimayāme vihāraŋ pavisanti. So puna pi pabujjhitvā tesaŋ santikaŋ gantvā te vihārā nīharitvā sayaŋ puna[3] gantvā supat' eva.[4] Tasmiŋ niccakālaŋ evaŋ karonte te bhikkhū sajjhāyaŋ vā[5] kammaṭṭhānaŋ vā manasikātuŋ nâsakkhiŋsu, cittaŋ aññathattaŋ agamāsi. Te 'amhākaŋ ācariyo ativiya āraddhaviriyo, pariganhissāma nan' ti pariganhantā tassa kiriyaŋ disvā 'naṭṭh' amha āvuso, ācariyo no tuccharavaŋ ravatī' ti vadiŋsu.[6] Tesaŋ ativiya niddāya kilamantānaŋ ekabhikkhū pi visesaŋ nibbattetuŋ nâsakkhi.[7] Te vutthavassā Satthu santikaŋ gantvā Satthārā katapaṭisanthārā 'kiŋ bhikkhave appamattā hutvā samaṇadhammaŋ karitthā' ti pucchitā[8] tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa tumhākaŋ antarāyam akāsi[9] yevā' ti vatvā tehi yācito,[10]

'Amātāpitari[11] saŋvaḍḍho anācariyakule vasaŋ
nâyam akālaŋ kālaŋ vā abhijānāti[12] kukkuṭo' ti[13]

imaŋ Akālarāvikukkuṭajātakaŋ vitthāretvā kathesi, 'tadā hi[14] so kukkuṭo ayaŋ Padhānikatissatthero ahosi, ime pañcasatā bhikkhū te māṇavā ahesuŋ, disāpāmokkhâcariyo[15] aham evā' ti.

Satthā imaŋ jātakaŋ vitthāretvā[16] 'bhikkhave paraŋ ovadantena nāma attā[17] sudanto kātabbo, evaŋ ovadanto[18]

---

[1] K. °yāma (*for* °aŋ).
[2] K. *om.* B. *om.* pi . . . pacchimayāme.
[3] K. pana.
[4] B. tath' eva supati.
[5] K. *om.*
[6] C. C[a]. *om.*
[7] C. C[a]. °iŋsu.
[8] B. °tvā, *a.* te.
[9] K. kāsi.
[10] S. ārādhito. C. C[a]. *a.* atītaŋ āharitvā.
[11] K. B. °pitu.
[12] B. nâbhi°.
[13] F. J. I. 436.
[14] C. C[a]. *om.*
[15] B. °o ā°.
[16] B. °itvā.
[17] B. attānaŋ.
[18] B. vadanto.

hi[1] sudanto hutvā dameti nāmā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

159. 'Attānañ ce tathā kayirā[2] yath' aññam[3] anusāsati, sudanto vata dametha, attā hi kira duddamo' ti.

Tass' attho: yathā[4] hi[5] bhikkhu 'paṭhamayāmâdīsu caṅkamitabban' ti vatvā paraŋ ovadati[6] sayaŋ caṅkamâdīni adhiṭṭhahanto attānañ ce[7] tathā kayirā yath' aññaŋ anusāsati, evaŋ sante sudanto vata dametha,[8] yena guṇena paraŋ anusāsati tena attanā[9] sudanto hutvā dameyya. Attā hi kira duddamo ti ayaŋ hi attā nāma duddamo, tasmā yathā so sudanto hoti tathā dametabbo' ti.

Desanâvasāne pañcasatâpi te bhikkhū arahattaŋ pāpuniŋsū ti.

Padhānikatissattherassa vatthu.[10]

---

4. KUMĀRAKASSAPAMĀTUTTHERIVATTHU.*

Attā hi attano nātho ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa mātaraŋ ārabbha kathesi.

Sā kira Rājagahanagare seṭṭhidhītā viññutaŋ pattakālato paṭṭhāya pabbajjaŋ yāci. Atha[11] punappuna yācamānâpi[12] ca mātāpitunnaŋ santike[13] pabbajjaŋ alabhitvā

---

[1] B. *a.* attano. [2] B. kariyā.
[3] S. B. yathāññam. [3] C. C[a]. S. tathā.
[5] K. S. *om.* [6] B. °di.
[7] C. C[a]. ca. [8] B. *a.* ti.
[9] K. attānaŋ.
[10] K. *no title.* B. °rava°, *and a.* tatīyaŋ.
* *Cf.* F. J. I. 145.
[11] K. B. *om.* C. C[a]. *a.* naŋ. S. *a.* sā.
[12] K. yāciya°. [13] K. B. °ikā.

vayappattā patikulaŋ gantvā patidevatā hutvā agāramajjhe vasi.[1] Ath' assā na cirass' eva[2] kucchiyaŋ[3] gabbho patiṭṭhahi, sā pan' assa[4] patiṭṭhitabhāvaŋ ajānitvā va sāmikaŋ ārādhetvā pabbajjaŋ yāci. Atha naŋ so mahantena sakkārena bhikkhuniupassayaŋ netvā ajānanto Devadattapakkhiyānaŋ[5] bhikkhunīnaŋ[6] santike pabbājesi. Aparena samayena bhikkhuniyo tassā gabbhinibhāvaŋ ñatvā tāhi 'kiŋ idan' ti vuttā[7] 'nâhaŋ ayye[8] jānāmi kim etaŋ, sīlaŋ vata[9] me arogam evā ti bhikkhuniyo taŋ Devadattassa santikaŋ netvā 'ayaŋ bhikkhunī saddhāpabbajitā,[10] imissā mayaŋ gabbhassa patiṭṭhitabhāvaŋ[11] kālaŋ na jānāma, kiŋ dāni karomā' ti pucchiŋsu. Devadatto 'mā mayhaŋ ovādakārikānaŋ bhikkhunīnaŋ ayaso uppajjatū' ti[12] ettakam eva cintetvā 'uppabbājetha nan' ti āha. Taŋ sutvā sā[13] daharā 'mā maŋ ayye nāsetha, nâhaŋ Devadattaŋ uddissa pabbajitā, etha maŋ Satthu santikaŋ Jetavanaŋ nethā' ti. Tā taŋ ādāya Jetavanaŋ gantvā Satthu ārocesuŋ, Satthā 'tassā gihikāle gabbho patiṭṭhito' ti jānanto pi paravādamocanatthaŋ rājānaŋ Pasenadikosalaŋ MahÂnāthapiṇḍikaŋ[14] CūḷÂnāthapiṇḍikaŋ[15] Visākhaŋ[16] upāsikaŋ aññāni ca mahākulāni pakkosāpetvā Upālittheraŋ āṇāpesi: 'gaccha imissā daharāya[17] catuparisamajjhe kammaŋ parisodhehī'[18] ti. Thero rañño purato Visākhaŋ pakkosāpetvā[19] taŋ adhikaraṇaŋ paṭicchāpesi. Sā sāṇipākāraŋ parikkhipāpetvā antosāṇiyaŋ[20] tassā hatthapāda-

---

[1] K. B. agāraŋ ajjhāvasi. F. vasati.
[2] K. cirassena.
[3] K. B. °ismiŋ.
[4] B. gabbhassa.
[5] K. B. °kānaŋ.
[6] K. °ūnaŋ.
[7] K. puṭṭhā.
[8] F. *a.* na taŋ.
[9] K. pana.
[10] K. saddhāya pa°.
[11] F. K. B. *om.* °bhāvaŋ. S. *a.* jānāma. *Read* °vakā°?
[12] K. °atu. C. C[a]. °ati.
[13] F. *om.* C. C[a]. tā.
[14] K. Mahā-An°.
[15] K. B. Cūḷa-An°.
[16] F. B. °ā°.
[17] K. B. *a.* bhikkhuniyā.
[18] K. so°.
[19] B. *a.* tesaŋ.
[20] C[a]. sāniyaŋ.

nābhiudarapariyosānāni oloketvā māse[1] divase samānetvā[2] 'gihibhāve imāya gabbho laddho' ti ñatvā therassa tam atthaŋ ārocesi. Ath' assā thero parisamajjhe parisuddhabhāvaŋ patiṭṭhāpesi. Sā aparena samayena Padumuttarabuddhassa[3] pādamūle patthitapatthanaŋ mahânubhāvaŋ puttaŋ vijāyi. Ath' ekadivasaŋ rājā bhikkhuniupassayasamīpena[4] gacchanto dārakasaddaŋ sutvā, 'kiŋ idan' ti pucchitvā, 'deva ekissā bhikkhuniyā putto jāto, tass' esa saddo' ti vutte[5] kumāraŋ attano gharaŋ netvā dhātīnaŋ adāsi. Nāmagahaṇadivase c' assa 'Kassapo' ti nāmaŋ katvā kumāraparihārena vaḍḍhitattā[6] 'Kumārakassapo' ti saŋjāniŋsu. So kīḷāmaṇḍale daharake paharitvā 'nimmātāpitiken' amhā pahaṭā' ti vutte rājānaŋ upasaŋkamitvā 'deva maŋ "nimmātāpitiko" ti vadanti, mātaram me ācikkhathā' ti pucchitvā raññā dhātiyo dassetvā 'imā te mātaro' ti vutte 'na ettikā[7] mama[8] mātaro, ekāya me mātarā bhavitabbaŋ, tam me ācikkhathā' ti āha.[9] Rājā 'na sakkā imaŋ vañcetun' ti cintetvā 'tāta tava mātā bhikkhunī, tvaŋ mayā bhikkhuniupassayā ānīto'[10] ti. So tāvatāken'[11] eva samuppannasaŋvego hutvā 'tāta pabbājetha man' ti āha. Rājā 'sādhu tātā' ti taŋ mahantena sakkārena Satthu santike pabbājesi. So laddhūpasampado 'Kumārakassapatthero' ti paññāyi. So Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññaŋ pavisitvā vāyamitvā[12] visesaŋ nibbattetuŋ asakkonto 'puna kammaṭṭhānaŋ visesetvā gahessāmī'[13] ti Satthu santikaŋ āgantvā[14] Andhavane vihāsi. Atha naŋ Kassapabuddhakāle ekato samaṇadhammaŋ katvā anāgāmiphalaŋ patvā Brahmaloke nibbattabhikkhu[15] Brahmalokato āgantvā pannarasa[16] pañhe

---

[1] K. B. māsa°.
[2] K. su°.
[3] K. *om.* °buddhassa.
[4] B. C. C^a. °pe.
[5] F. K. B. *a.* taŋ.
[6] K. vu°.
[7] K. B. °akā.
[8] B. me.
[9] C. C^a. *om.*
[10] K. nīto.
[11] B. tāva ettaken'.
[12] C^a. °anto.
[13] B. gahi°
[14] K. B. gantvā.
[15] B. nibbattita°.
[16] B. pannarasa.

pucchitvā 'ime pañhe ṭhapetvā Satthāraŋ añño[1] vyākātuŋ samattho[2] natthi, gaccha Satthu santike imesaŋ atthaŋ uggaṇhā' ti uyyojesi. So tathā katvā pañhavissajjanâvasāne arahattaŋ pāpuṇi.[3]

Tassa pana nikkhantadivasato[4] paṭṭhāya dvādasavassāni mātu bhikkhuniyā akkhīhi assūni pavattiŋsu.[5] Sā puttaviyogadukkhitā assutinten' eva mukhena bhikkhāya caramānā antaravīthiyaŋ theraŋ disvā va[6] 'putta puttā' ti viravantī taŋ gaṇhituŋ[7] upadhāvamānā parivattitvā[8] pati. Sā thanehi khīraŋ muñcantehi uṭṭhahitvā allacīvarā gantvā theraŋ gaṇhi. So cintesi: 'sacāyaŋ mama santikā madhuravacanaŋ[9] labhissati vinassissati, thaddham eva katvā imāya saddhiŋ sallapissāmī' ti. Atha naŋ āha: 'kiŋ karontī vicarasi,[10] sinehamattam pi chindituŋ na sakkosī' ti. Sā 'aho corassa[11] kathā' ti cintetvā 'kiŋ vadesi tātā' ti vatvā puna pi tena tath' eva vuttā[12] cintesi: 'ahaŋ imassa kāraṇā dvādasa vassāni assūni dhāretuŋ[13] na sakkomi, ayaŋ pan' eva[14] thaddhahadayo ti[15] kiŋ me iminā' ti puttasinehaŋ ucchinditvā[16] taŋ divasam eva arahattaŋ pāpuṇi.

Aparena samayena[17] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'manaŋ vata[18] Devadattena evaŋ[19] upanissayasampanno Kumārakassapo ca therī ca nāsitā, Satthâpi tesaŋ[20] patiṭṭhā jāto,[21] aho buddhā nāma lokânukampakā'

---

1 F. *a.* ko. 2 B. *a.* nāma.
3 *Cf.* Majjhima I. 142. Vammīkasutta.
4 F. °diṭṭhakālato. 5 K. vattayiŋsu.
6 K. *om.* 7 B. pāpuṇituŋ. 8 B. paṭi°. K. °etvā.
9 MSS. *and Edd. a.* na. B. *om.* 10 B. °ti.
11 S. therassa. K. kakkhalacorassa. B. kakkhalatherassa.
12 C. C[a]. vutte. 13 B. sandhār°.
14 K. pana maŋ. 15 B. *om.*
16 F. K. B. chi°. 17 K. *a.* bhikkhū.
18 K. B. āvuso *for* ma° va°. 19 K. *om.*
20 B. pana tesaŋ. K. pana nesaŋ, *om.* pi.
21 B. *a.* ti.

ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva ahaŋ imesaŋ paccayo ca[1] patiṭṭhā ca[2] jāto, pubbe pi tesaŋ patiṭṭhā ahosiŋ yevā' ti vatvā:

'Nigrodham eva seveyya, na Sākham upasaŋvase,
nigrodhasmiŋ mataŋ seyyo yañ ce[3] Sākhasmiŋ
jīvitan' ti[4]

imaŋ Nigrodhajātakaŋ vitthārena kathetvā[5] 'tadā sākhamigo Devadatto ahosi, parisâpi 'ssa[6] Devadattaparisā,[7] vārappattā migadhenu[8] therī ahosi, putto Kumārakassapo, gabbhinimigiyā jīvitaŋ pariccajitvā gato nigrodhamigarājā pana aham evā' ti jātakaŋ samodhānetvā puttasinehaŋ chinditvā theriyā attanā va attano patiṭṭhānakatabhāvaŋ[9] pasaŋsanto[10] 'bhikkhave yasmā parassa attaniṭṭhitena[11] saggaparāyaṇo[12] vā maggaparāyaṇo[12] vā bhavituŋ na sakkā, tasmā[13] attā[14] va attano nātho, paro kiŋ[15] karissatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

160. 'Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā,
attanā hi sudantena nāthaŋ labhati dullabhan' ti.

Tattha nātho ti patiṭṭhā, idaŋ vuttaŋ hoti: yasmā attaniṭṭhitena attasampannena[16] kusalaŋ katvā saggaŋ vā pāpuṇituŋ maggaŋ vā bhāvetuŋ phalaŋ vā sacchikātuŋ

---

[1] S. B. *om.*
[2] B. *om.*
[3] B. yaŋ ve.
[4] F. J. I. 152.
[5] K. katvā.
[6] B. *om.*
[7] K. *a.* va.
[8] B. *om.*
[9] C. C[a]. S. °kataŋ bhā°.
[10] K. B. pakāsento.
[11] F. C. C[a]. °ite.
[12] K. B. °yanena.
[13] C. C[a]. *rep.*
[14] F. C. C[a]. S. attanā.
[15] K. B. kiŋ paro.
[16] B. attani sa°. K. attanā sampatinā kusalabhedena aṭṭhasamāpattikena.

sakkā, tasmā hi attā[1] va attano patiṭṭhā' ti,[2] paro ko nāma kassa patiṭṭhā siyā? attanā eva hi sudantena nibbisevanena arahattaphalasaŋkhātaŋ dullabhaŋ nāthaŋ labhati,[3] arahattaŋ hi sandhāya idha[4] nāthaŋ labhati dullabhan ti vuttaŋ.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[5]

Kumārakassapattherassa vatthu.[6]

---

5. MAHĀKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va kataŋ pāpan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ Mahākālaŋ nāma sotāpannaŋ upāsakaŋ ārabbha kathesi.

So kira māsassa aṭṭhadivase[7] uposathiko hutvā vihāre sabbarattiŋ dhammaŋ[8] suṇāti. Atha[9] rattiŋ corā[10] ekasmiŋ gehe sandhiŋ bhinditvā[11] bhaṇḍakaŋ[12] gahetvā[13] lohabhājanasaddena pabuddhehi sāmikehi anubaddhā gahitagahitaŋ,[14] chaḍḍetvā palāyiŋsu, sāmikâpi te[15] anubandhiŋsu yeva. Te disvā pakkhandiŋsu, eko pana vihāramaggaŋ gahetvā Mahākālassa rattiŋ dhammakathaŋ sutvā pāto va pokkharaṇitīre mukhaŋ dhovantassa purato bhaṇḍikaŋ[16] chaḍḍetvā palāyi. Core anubandhitvā[17] āgatamanussā bhaṇḍikaŋ disvā 'tvaŋ no gehe sandhiŋ chinditvā bhaṇḍikaŋ haritvā dhammaŋ karonto[18] viya

---

[1] B. attanā. [2] K. siyā.
[3] C. C[a]. *a.* sā. [4] K. *om.* [5] K. *om.*
[6] K. *no title.* B. °pamātutheriva°, *and a.* catutthaŋ.
[7] S. °esu. B. aṭṭhame divase.
[8] K. B. S. dhammakathaŋ.
[9] K. C. C[a]. S. *a.* naŋ. [10] C. C[a]. ratticoro.
[11] B. chi°. K. saŋchi°. [12] B. °ikaŋ.
[13] K. gaṇhantā. [14] B. gahitabhaṇḍaŋ.
[15] K. ne. [16] K. °akaŋ.
[17] K. °antā. [18] K. B. suṇanto.

carasī'[1] ti taŋ gahetvā pothetvā māretvā chaḍḍetvā agamaŋsu.[2] Atha naŋ pāto va pānīyaghaṭaŋ ādāya gatā daharasāmaṇerā disvā 'vihāre dhammakathaŋ sutvā sayitaupāsako[3] ayuttaŋ maraṇaŋ labhī'[4] ti vatvā Satthu[5] ārocesuŋ. Satthā 'āma bhikkhave imasmiŋ attabhāve Kālena appatirūpaŋ maraṇaŋ laddhaŋ, pubbe katakammassa pana tena yuttam eva laddhan' ti vatvā tehi yācito tassa pubbakammaŋ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasiraññño vijite ekassa paccantagāmassa aṭavimukhaŋ[6] corā paharanti, rājā aṭavimukhe ekaŋ rājabhaṭaŋ ṭhapesi, so bhatiŋ gahetvā manusse orato pāraŋ[7] neti, pārato oraŋ āneti.[8] Ath' eko manusso abhirūpaŋ attano bhariyaŋ cūḷayānakaŋ āropetvā taŋ ṭhānaŋ agamāsi. Rājabhaṭo taŋ itthiŋ disvā va[9] jātasineho[10] tena 'aṭaviŋ no sāmi atikkamehī' ti vutto[11] pi 'idāni vikālo,[12] pāto va atikkamessāmī'[13] ti āha. So 'sakālo sāmi idān' eva no nehī' ti. 'Nivatta bho,[14] amhākaŋ yeva gehe āhāro ca nivāso ca bhavissatī' ti. So n'eva nivattituŋ icchi, itaro purisānaŋ saññaŋ datvā yānakaŋ nivattāpetvā anicchantass' eva[15] dvārakoṭṭhake nivāsaŋ datvā āhāraŋ paṭiyādāpesi.[16] Tassa pana gehe ekaŋ maṇiratanaŋ atthi, so taŋ[17] tassa yānakantare pakkhipāpetvā paccūsakāle corānaŋ paviṭṭhasaddaŋ kāresi. Ath' assa purisā 'maṇiratanaŋ sāmi corehi gahitan'[18] ti ārocesuŋ. So gāmadvāresu rakkhaŋ[19] ṭhapetvā 'antogāmato nikkhamante vicinathā' ti āha. Itaro pi[20] pāto va yānakaŋ

---

[1] K. vicar°. B. vicaratī.
[2] B. °iŋsu.
[3] K. vasita°.
[4] B. °atī.
[5] B. Satthāraŋ.
[6] K. B. °khe.
[7] K. paraŋ.
[8] B. neti.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] K. B. sañjāta°.
[11] K. B. vutte.
[12] K. *a.* jāto.
[13] S. °kām°. C. C[a]. °issāmī.
[14] B. nivattito.
[15] K. ev' assa.
[16] K. paṭipāpesi.
[17] B. *om.*
[18] B. haṭan.
[19] K. B. ār°.
[20] C. C[a]. *om.*

yojetvā pāyāsi. Ath' assa yānakaŋ sodhentā[1] attanā ṭhapitamaṇiratanaŋ[2] disvā santajjetvā[3] 'tvaŋ[4] maṇiŋ gahetvā palāyasī' ti pothetvā 'gahito no sāmi coro' ti gāmabhojakassa[5] dassesuŋ. So 'bhaddakassa vata[6] me gehe nivāsaŋ datvā bhattaŋ dinnaŋ,[7] gaṇhatha naŋ pāpapurisan' ti pothāpetvā māretva chaḍḍāpesi. Idaŋ tassa pubbakammaŋ. So tato cuto Avīcimhi nibbattitvā tattha dīgharattaŋ paccitvā, vipākâvasesena attabhāvasate tath' eva pothito maraṇaŋ pāpuṇi'.

Evaŋ Satthā Mahākālassa pubbakammaŋ kathetvā[8] 'bhikkhave evaŋ ime satte attanā katapāpakammam eva catūsu apāyesu abhimatthatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

161. 'Attanā va[9] kataŋ pāpaŋ attajaŋ[10] attasambhavaŋ
abhimatthati* dummedhaŋ vajiraŋ v' amhamayaŋ[11] maṇin' ti.

Tattha vajiraŋ[12] v' amhamayaŋ maṇin ti vajiraŋ va amhamayaŋ[13] maṇiŋ, idaŋ vuttaŋ hoti: yathā pāsāṇamayaŋ pāsāṇasambhavaŋ vajiraŋ[14] tam eva amhamayaŋ maṇiŋ attano[15] uṭṭhānaṭṭhānasaŋkhātaŋ[16] pāsāṇamaṇiŋ khāditvā chiddāchiddaŋ[17] khaṇḍākhaṇḍikaŋ[18] katvā aparibhogaŋ karoti, evam evaŋ attanā kataŋ attani jātaŋ

---

[1] B. °ntọ. [2] B. °itaŋ ma°.
[3] B. sante°. [4] B. *om.*
[5] B. °bhaṭakassa. K. °bhattakassa.
[6] B. tava.
[7] B. *a.* maṇiŋ gahetvā gato.
[8] K. B. dassetvā.
[9] K. B. hi. [10] K. atrajaŋ. * S. °ntha°.
[11] K. v' amhayaŋ, *al.* S. v' asmamayaŋ, *al.*
[12] K. *om.* [13] F. C[s]. amhayaŋ.
[14] F. C. C[s]. °ri. [15] C. C[s]. *om.*
[16] B. *om.* °ṭṭhāna°.
[17] B. °ddaŋ °ddaŋ. S. chiddâva°.
[18] B. °ṇḍaŋ °ṇḍaŋ. S. khaṇḍâva°. K. °ṇḍaŋ.

attasambhavaŋ pāpaŋ dummedhaŋ nippaññaŋ puggalaŋ[1] catūsu apāyesu abhimatthati kantati[2] viddhaŋsetī ti.

Desanâvasāne sampattabhikkhū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahākālanāmasotāpannaupāsakassa vatthu.[3]

---

6. Devadattavatthu.

Yassa accantī[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[5] divase bhikkhū dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso Devadatto dussīlo pāpadhammo dussīlyakāraṇen'[6] eva vaḍḍhitāya taṇhāya Ajātasattuŋ saŋgaṇhitvā mahantaŋ lābhasakkāraŋ nibbattetvā Ajātasattuŋ pitu vadhe samādapetvā tena saddhiŋ ekato hutvā nānappakārena Tathāgatassa vadhāya parisakkatī' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto nānappakārena mayhaŋ vadhāya parisakkatī' ti vatvā Kuruṅgamigajātakâdīni[7] kathetvā[8] 'bhikkhave accantadussīlyapuggalaŋ[9] nāma dussīlyakāraṇā[10] uppannā[11] taṇhā māluvā viya sālaŋ pariyonandhitvā[12] sambhañjamānā[13] nirâyâdisu pakkhipatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] B. °lañ ca. [2] B. *om.* F. C. C[a]. katan ti.

[3] K. *no title.* C. C[a]. °lannāma°. B. Mahākālaupāsakavatthu, *and a.* pañcamaŋ.

[4] S. accanta iti. K. °adussīlan. B. °adussilyan.

[5] C. C[a]. S *om.*

[6] C. C[a]. S. pāpadu°. C. S. °lla°. K. °la°. B. °kāraken'.

[7] F. J. I. 173-4; II. 152-5. C. C[a]. °āni.

[8] C. C[a]. S. vatvā.

[9] K. S. °dussīlaŋ pu°. B. °dussīla°.

[10] B. °kārakā. [11] C. C[a]. °nna°.

[12] K. °ddh°. [13] F. C. C[a]. S. °jj°.

162. 'Yassa accantadussīlyaŋ māluvā sālam iv' otataŋ[1]
karoti so tath' attānaŋ yathā naŋ icchati diso' ti.

Tattha accantadussīlyan ti ekantadussīlyabhāvo gihī vā hi[2] jātito paṭṭhāya dasa akusalakammapathe karonto, pabbajito vā upasampannadivasato paṭṭhāya garukâpattiŋ āpajjamāno accantadussīlyo[3] nāma, idha pana so[4] dvīsu tīsu[5] attabhāvesu dussīlo, etassa gatiyā āgataŋ dussīlyabhāvaŋ[6] sandhāy' etaŋ vuttaŋ, dussīlyabhāvo[7] ti c' ettha dussīlassa cha dvārâni nissāya uppannataṇhā[8] veditabbā. Māluvā sālam iv' otatan ti yassa puggalassa taŋ taṇhāsaŋkhātaŋ dussīlyaŋ yathā nāma māluvā sālaŋ otarantī[9] deve vassante pattehi udakaŋ paṭicchitvā[10] sambhañjanavasena[11] sabbatthakam eva pariyonandhati[12] evaŋ[13] otataŋ pariyonandhitvā ṭhitaŋ, so māluvāya sambhañjitvā[14] bhūmiyaŋ pātiyamāno[15] rukkho viya tāya dussīlasaŋkhātāya taṇhāya sambhañjitvā apāyesu pātiyamāno yathâ naŋ anatthakāmo diso icchati tathā attānaŋ[16] karoti nāmā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Devadattassa vatthu.[17]

---

1 K. ott°. B. otth°, *so infra.*
2 K. *om.*
3 K. B. S. °dussīlo.
4 K. yo.
5 K. *om.*
6 K. B. dussīla°.
7 B. C[a]. K. dussīla°.
8 B. °nnā ta°.
9 K. ottataŋ. B. otthataŋ. C. C[a]. *a.* ti. S. ottharantī.
10 B. sampa°.
11 K. sambhañjamāna°. F. C. C[a]. S. °aja°.
12 F. C. C[a]. pariyosānanti.
13 S. B. *a.* attabhāvaŋ.
14 F. S. °aji°. C. C[a]. saŋharitvā.
15 C. C[a]. patitamāno.
16 C. C[a]. attanā. F. attanaŋ.
17 K. *no title.* B. °ttava°, *and a.* chaṭṭhaŋ.

SAÑGHABHEDAPARISAKKANAVATTHU.*

Sukarānī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto saŋghabhedaparisakkanaŋ ārabbha kathesi.[1]

Ekadivasaŋ hi[2] Devadatto saŋghabhedāya parisakkanto[3] āyasmantaŋ Ānandaŋ piṇḍāya carantaŋ disvā attano adhippāyaŋ ārocesi. Taŋ sutvā thero Satthu santikaŋ gantvā Bhagavantam etad avoca: 'idâhaŋ[4] bhante pubbaṇhasamayaŋ[5] nivāsetvā pattacīvaraŋ ādāya Rājagahaŋ piṇḍāya pāvisiŋ, addasā kho maŋ bhante Devadatto Rājagahe piṇḍāya carantaŋ[6] disvā yenâhaŋ ten' upasaŋkami, upasaŋkamitvā maŋ[7] etad avoca: "ajjatagge dānâham āvuso Ānanda aññatr' eva Bhagavatā aññatra[8] bhikkhusaŋghā[9] uposathaŋ karissāmi saŋghakammañ[10] cā" ti, ajja Bhagavā Devadatto saŋghaŋ bhindissati uposathañ ca karissati saŋghakammāni cā' ti. Evaŋ vutte Satthā:

'Sukaraŋ sādhunā sādhu[11] sādhu pāpena dukkaraŋ,
pāpaŋ pāpena sukaraŋ, pāpam ariyehi dukkaran' ti,

imaŋ udānaŋ[12] udānetvā, 'Ānanda attano ahitakammaŋ nāma sukaraŋ hitakammam eva dukkaran' ti vatvā imaŋ gātham āha:

163. 'Sukarāni asādhūni attano ahitāni ca
yaŋ ve hitañ ca sādhuñ ca taŋ ve paramadukkaran' ti.

Tass' attho: yāni kammāni asādhūni sāvajjāni apāyasaŋvattanikāni katattā yeva ca attano ahitāni ca honti

---

* *Cf.* Cullavagga VII. 3, 17. Udāna, p. 60.

[1] K. *a.* ath'.
[2] S. *om.*
[3] K. parakkamanto.
[4] F. C. C[a]. idh°.
[5] F. C. C[a]. sāyaṇha°.
[6] F. C. C[a]. °nto.
[7] K. *om.*
[8] B. *a.* va.
[9] K. °ghena.
[10] Ud. °āni.
[11] B. sādhuŋ (*bis*).
[12] Udāna v. 8.

tāni sukarāni; yaŋ pana katattā attano hitaŋ ca anavajjanaṭṭhena[1] sādhuñ ca sugatisaŋvattanikañ c' eva[2] nibbānasaŋvattanikañ ca kamma,[3] pācīnaninnāya Gaṅgāya ubbattetvā pacchāmukhakaraṇaŋ viya atidukkaran ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Saŋghabhedaparisakkanavatthu.[4]

---

8. Kālattheravatthu.

Yo sāsanan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kālattheraŋ nāma[5] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' ekā itthī mātiṭṭhāne ṭhatvā taŋ theraŋ upaṭṭhahati.[6] Tassā paṭivissakagehe manussā Satthu santike dhammaŋ sutvā āgantvā 'aho buddhaguṇā[7] nāma acchariyā, aho dhammadesanā madhurā' ti pasaŋsanti. Sā itthī tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhante aham pi Satthu dhammadesanaŋ sotukāmā' ti tassa ārocesi. So 'tattha mā gamī' ti taŋ nivāresi. Sā punadivase punadivase pī ti[8] yāvatatiyaŋ tena vāriyamānâpi[9] sotukāmā va ahosi. 'Kasmā pan' etaŋ so[10] vāresī?'. ti. Evam kir' assa[11] ahosi: 'Satthu santike dhammaŋ sutvā mayi bhijjissatī'[12] ti. Sā ekadivasaŋ pāto va bhuttapātarāsā uposathaŋ samādiyitvā 'amma sādhukaŋ ayyaŋ pariviseyyāsī' ti dhītaraŋ āṇāpetvā vihāraŋ agamāsi. Dhītāpi 'ssā taŋ bhikkhuŋ āgatakāle[13] parivisitvā 'kahaŋ[14] mahāupāsikā'[15] ti vuttā,[16] 'dhammasavanāya vihāraŋ gatā' ti āha. So

---

1 S. B. °jjaṭṭhena.
2 S. *om.* su° c' eva. C. C^a. °kam eva.
3 S. taŋ kammaŋ. B. kammaŋ taŋ.
4 B. *a.* sattamaŋ.
5 B. *om.*
6 B. upaṭṭhati.
7 B. Buddhā.
8 B. *om.* pu° pī ti.
9 B. niv°.
10 B. so pan' etaŋ.
11 B. issa.
12 B. bhijjatī.
13 C. C^a. āṇana°.
14 B. kuhiŋ.
15 C. C^a. °ikan.
16 B. vutte.

taŋ sutvā va[1] kucchiyaŋ uṭṭhitena ḍāhena[2] santappamāno 'idāni sā mayi bhinnā' ti vegena gantvā Satthu santike[3] dhammaŋ suṇamānaŋ disvā Satthāraŋ āha: 'bhante ayaŋ[4] dandhā sukhumaŋ[5] dhammakathaŋ na jānāti, imissā khandhâdipaṭisaŋyuttaŋ sukhumakathaŋ[6] akathetvā dānakathaŋ vā sīlakathaŋ vā kathetuŋ vaṭṭatī' ti. Satthā tassa[7] ajjhāsayaŋ viditvā 'taŋ[8] duppañña[9] pāpikam diṭṭhiŋ nissāya buddhānaŋ sāsanaŋ paṭikkosasi[10] attaghaññāy'[11] eva vāyamasī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

164. 'Yo[12] sāsanaŋ arahataŋ ariyānaŋ dhammajīvinaŋ
paṭikkosati dummedho diṭṭhiŋ nissāya pāpikaŋ
phalāni kaṭṭhakass'eva attaghaññāya phallatī'[13] ti.

Tass' attho: yo dummedho[14] puggalo attano sakkārahānibhayena pāpikaŋ diṭṭhiŋ nissāya 'dhammaŋ vā sossāma dānaŋ vā dassāmā' ti vadante paṭikkosanto arahataŋ ariyānaŋ dhammajīvinaŋ buddhānaŋ sāsanaŋ paṭikkosati tassa taŋ paṭikkosanaŋ sā ca pāpikā diṭṭhi veḷusaŋkhātassa kaṭṭhassa[15] phalāni viya hoti, tasmā yathā kaṭṭhako phalāni gaṇhanto attaghaññāya phallati attano ghātattham eva phaleti, evaŋ so pi attaghātāya phallatī ti; vuttam pi c' etaŋ:

'Phalaŋ ve kadaliŋ hanti phalaŋ veḷuŋ phalaŋ nalaŋ,
sakkāro kāpurisaŋ[16] hanti gabbho assatariŋ[17] yathā' ti.*

Desanâvasāne upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā ahosī ti.

Kālattherassa vatthu.[18]

---

1 C. Ca. *om.*
2 B. dosena.
3 B. °ikaŋ.
4 B. *a.* itthi.
5 B. °ma°.
6 B. °ma°.
7 B. tass'.
8 S. B. tvaŋ.
9 B. °ñño.
10 B. °esi.
11 B. attano ghātāy'.
12 B. so.
13 B. °ghātāya phalatī.
14 B. °dha°.
15 F. B. °akassa.
16 F. C. Ca. pu°.
17 B. °ri.
* Cullavagga VII. 2. 5.
18 B. °rava°, *and a.* aṭṭhamaŋ.

9. Cūḷakālaupāsakavatthu.

Attanā va[1] katan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Cūḷakālaupāsakaŋ[2] ārabbha kathesi.[3] Ekadivasaŋ hi Mahākālavatthusmiŋ vuttanayen' eva ummaggacorā[4] sāmikehi anubaddhā rattiŋ vihāre dhammakathaŋ sutvā pāto va[5] nikkhamitvā Sāvatthiyaŋ gacchantassa[6] upāsakassa purato bhaṇḍikaŋ chaḍḍetvā palāyiŋsu. Manussā taŋ disvā 'ayaŋ rattiŋ corakammaŋ katvā dhammaŋ karonto[7] viya vicarati,[8] gaṇhatha nan' ti taŋ pothayiŋsu.[9] Kumbhadāsiyo udakatitthaŋ gacchamānā taŋ disvā 'apetha sāmi, nāyaŋ evarūpaŋ karotī' ti taŋ mocesuŋ. So vihāraŋ gantvā 'bhante ahañ hi manussehi nāsito, kumbhadāsiyo me[10] nissāya jīvitaŋ laddhan' ti bhikkhūnaŋ ārocesi. Bhikkhū Tathāgatassa tam atthaŋ[11] ārocesuŋ. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave Kāḷūpāsako[12] kumbhadāsiyo c' eva nissāya attano ca akārabhāvena[13] jīvitaŋ labhi, ime hi nāma sattā attanā pāpakammaŋ katvā nirayâdisu[14] attanā va kilissanti, kusalaŋ katvā pana sugatiñ c' eva nibbānañ ca[15] gacchanto attanā va visujjhantī'[16] ti vatvā imaŋ gātham āha:

165. 'Attanā va[17] kataŋ pāpaŋ attanā saŋkilissati,
attanā akataŋ pāpaŋ attanā va visujjhati,
suddhi asuddhi paccattaŋ, nâñño aññaŋ visodhaye' ti.

---

[1] B. hi.
[2] B. °ḷaŋ u°.
[3] C. C[a]. S. *a*. desanā.
[4] B. umaṅga°.
[5] B. *a*. vihārā.
[6] B. āg°, *a*. tassa.
[7] B. suṇanto.
[8] B. carati.
[9] C. C[a]. S. *om*. kumbhadāsiyo . . . nāsito.
[10] S. ca.
[11] C. C[a]. *om*. tam atthaŋ.
[12] B. Cūḷakā°.
[13] C[a]. āk°. B. akaraṇa°.
[14] B. °ti c'. C. C[a]. ° tim.
[15] C. C[a]. S. °ŋ.
[16] B. su°.
[17] B. hi.

Tass' attho: yena attanā akusalaŋ kammaŋ kataŋ hoti so catūsu apāyesu dukkhaŋ anubhavanto attanā[1] saŋkilissati, yena pana attanā akataŋ pāpaŋ so sugatiñ c'eva agatiñ[2] ca gacchanto attanā va visujjhati, kusalakammasaŋkhātā suddhi[3] akusalakammasaŋkhātā ca[4] asuddhi paccattaŋ kārakasattānaŋ[5] attani yeva vipaccati, añño puggalo aññaŋ puggalaŋ na visodhaye ti n'eva visodheti[6] na kilissatī ti vuttaŋ hoti.

Desanâvasāne Kālo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā dhammadesanā ahosi.

Cūḷakālaupāsakassa vatthu.[7]

---

10. ATTADATTHATTHERAVATTHU.

Attadatthan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Attadatthattheraŋ ārabbha kathesi.

Satthārā hi parinibbānakāle 'bhikkhave ahaŋ ito catumāsaccayena parinibbāyissāmī' ti vutte uppannasaŋvegā sattasatā puthujjanā bhikkhū Satthu santikaŋ avijahitvā[8] 'kin nu kho āvuso karissāmā' ti sammantayamānā vicaranti. Attadatthatthero pana cintesi: 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahañ c' amhi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva arahattatthāya vāyamissāmī' ti so bhikkhūnaŋ santikaŋ na gacchati. Atha naŋ bhikkhū 'kasmā āvuso tvaŋ n' evaŋ[9] asmākaŋ[10] santikaŋ āgacchasi, na kiñci mantesī' ti vatvā Satthu santikaŋ netvā, 'ayaŋ bhante evaŋ nāma karotī' ti ārocayiŋsu. So Satthârâpi 'kasmā evaŋ karosī' ti vutte, 'tumhe kira bhante catu-

---

[1] B. *a.* va.
[2] B. nibbānañ.
[3] C[a]. visuddhi.
[4] F. *om.* akusala° . . . ca.
[5] C. C[a]. S. kārassāttānaŋ. F. kārassatthānaŋ.
[6] S. °aye. F. C. C[a]. *om.* n' eva visodh°.
[7] B. °kava°, *and a.* navamaŋ.
[8] B. asaŋvi°.
[9] F. no.
[10] F. B. S. amhā°.

māsaccayena parinibbāyissatha, ahaŋ tumhesu dharantesu yeva arahattappattiyā[1] vāyamissāmī' ti. Satthā tassa sādhukāraŋ datvā 'bhikkhave yassa[2] mayi sineho atthi tena Attadatthena viya bhavituŋ vaṭṭatī ti, na hi gandhâdīhi pūjento nāma maŋ[3] pūjenti, dhammânudhammapaṭipattiyā pana maŋ pūjenti, tasmā aññena pi Attadatthasadisen' eva bhavitabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

166. 'Attadatthaŋ paratthena bahunâpi na hāpaye,
attadatthaŋ abhiññāya sadatthapasuto siyā' ti.

Tass' attho: gihibhūto pi tāva[4] kākaṇikamattam pi attano atthaŋ sahassamattenâpi parassa[5] atthena na hāpaye, kākaṇikamattenâpi[6] hi 'ssa attadattho va khādanīyaŋ vā bhojanīyaŋ vā nipphādeti[7] na parattho,[8] imaŋ[9] pana evaŋ akathetvā kammaṭṭhānasīsena[10] kathitaŋ, tasmā "attadatthaŋ na hāpemī" ti[11] bhikkhunā[12] saŋghassa uppannaŋ cetiyapaṭisaŋkhārâdikiccaŋ vā upajjhāyavattaŋ[13] vā na hāpetabbaŋ,[14] abhisamācārikavattañ hi pūrento yeva ariyaphalâdīni sacchikaroti, tasmā ayam pi attadattho va, yo pana accāraddhavipassako[15] 'ajja ajj' evā'[16] ti paṭivedhaŋ patthayamāno vicarati, tena upajjhāyâdivattāni[17] pi bhāvetvā[18] attano kiccam eva kātabbaŋ, evarūpaŋ[19] attadatthaŋ abhiññāya "ayaŋ me attano attho" ti

---

[1] F. °uppa°.
[2] C. C^a. *om.*
[3] C. C^a. *om.* F. B. *om.* nāma.
[4] F. pitā ca. S. B. *om.* pi.
[5] B. parass'.
[6] F. B. °tto pi.
[7] S. °eyya.
[8] S. °tthe ti.
[9] B. idaŋ.
[10] B. °se.
[11] B. hāpenti.
[12] C. C^a. S. bhikkhu°. B. *a.* nāma.
[13] B. °yâdivattaŋ. S. °ttâdīni.
[14] S. °bbāni.
[15] S. ār°.
[16] B. ajje vā suve vā.
[17] B. °ādīni.
[18] C. C^a. S. °enti vā.
[19] F. evam evaŋ.

sallakkhetvā sadatthapasuto siyā tasmiṃ sake[1] atthe uyyuttapayutto bhaveyyā ti.

Desanâvasāne so[2] thero arahatte patiṭṭhahi, sampattabhikkhūnam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Attadatthattherassa vatthu.[3]

Attavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vaggo dvādasamo.[4]

---

[1] C. C[a]. saye. [2] B. *om.*

[3] B. rava°, *and a.* dasamaṃ.

[4] B. dvādasamo va°.

XIII. LOKAVAGGO.

1. Aññataradaharabhikkhuvatthu.

Hīnaŋ dhamman ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ daharabhikkhuŋ ārabbha kathesi.

Aññataro kira thero daharabhikkhunā saddhiŋ pāto va Visākhāya gehaŋ agamāsi, Visākhāya ca[1] gehe pañcasatānaŋ bhikkhūnaŋ dhuvayāgu[2] niccaŋ[3] paññattā hoti, thero tattha yāguŋ pivitvā daharaŋ[4] nisīdāpetvā sayaŋ aññaŋ gehaŋ agamāsi. Tena ca samayena Visākhāya puttassa dhītā ayyakāya[5] ṭhāne ṭhatvā bhikkhūnaŋ veyyāvaccaŋ karoti. Sā[6] tassa daharassa udakaŋ parissāventī cāṭiyā attano mukhanimittaŋ[7] disvā hasi, daharo pi taŋ oloketvā hasi. Sā taŋ hasamānaŋ disvā 'chinnasīso hasatī'[8] ti āha. Atha naŋ daharo 'tvaŋ chinnasīsā,[9] mātāpitaro pi te[10] chinnasīsā' ti akkosi. Sā rodamānā mahânase ayyakāya santikaŋ gantvā 'kiŋ idan ti ammā' ti vutte[11] tam atthaŋ ārocesi. Sā daharassa santikaŋ gantvā[12] 'bhante mā kujjhi, na etaŋ chinnasīsanakhassa[13]

---

[1] B. *om.* S. vasana°.
[2] B. pūva°. S. °vā yā°.
[3] S. nicca°.
[4] B. °rabhikkhuŋ.
[5] B. °ik°.
[6] B. *om.*
[7] C. C[a]. mukhaŋ nimmittaŋ (*for* nimmitaŋ?).
[8] B. hasī.
[9] B. *a.* ti.
[10] B. *om.*
[11] B. *a.* sā.
[12] B. āg°.
[13] B. °kesa° *for* °sīsa°.

chinnanivāsanapāpuranassa[1] majjhe chinnakapālaŋ ādāya bhikkhāya carantassa ayyassa atigarugāravan'[2] ti āha. Daharo 'āma upāsike tvaŋ mama chinnakesâdibhāvaŋ jānāsī' ti[3] 'imissā maŋ "chinnasīso" ti katvā akkosituŋ vaṭṭissatī'[4] ti. Visākhā n'eva daharaŋ saññāpetuŋ asakkhi nâpi dārikaŋ. Tasmiŋ khaṇe thero āgantvā 'kim idaŋ upāsike' ti pucchitvā tam atthaŋ sutvā daharaŋ ovadanto[5] 'apehi āvuso, nâyaŋ chinnasīsanakhavatthassa chinnakâpālaŋ ādāya bhikkhāya carantassa akkoso,[6] tuṇhī hohī' ti. 'Āma bhante kiŋ tumhe attano upaṭṭhāyikaŋ atajjetvā[7] maŋ[8] tajjetha,[9] maŋ "chinnasīso" ti akkosituŋ vaṭṭissatī'[10] ti. Tasmiŋ khaṇe Satthā āgantvā 'kiŋ idan' ti pucchi. Visākhā ādito paṭṭhāya taŋ pavattiŋ ārocesi. Satthā tassa daharassa sotâpattimaggassa[11] upanissayaŋ disvā 'mayā imaŋ daharaŋ anuvattituŋ vaṭṭatī' ti cintetvā Visākhaŋ āha: 'kiŋ pana Visākhe tāya[12] dārikāya chinnakesâdimattaken' eva mama sāvake chinnasīse katvā akkosituŋ vaṭṭatī' ti.[13] Daharo ca[14] tad'[15] eva uṭṭhāya añjaliŋ paggahetvā 'bhante etaŋ pañhaŋ tumhe[16] suṭṭhu jānātha, amhākaŋ upajjhāyo ca mahāupāsikā[17] ca suṭṭhu na[18] jānantī' ti āha. Satthā daharassa attano anukūlabhāvaŋ ñatvā 'kāmaguṇaŋ ārabbha hasanabhāvo nāma hīno dhammo, hīnañ ca nāma dhammaŋ sevetuŋ[19] pamâdena ca[20] saddhiŋ saŋvasituŋ na vaṭṭatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] B. °pārup°.
[2] B. atigarukan. S. agarukan.
[3] B. *om.*
[4] B. vaṭṭatī.
[5] S. *a.* āha.
[6] B. akkosi so.
[7] B. °itvā.
[8] S. *om.*
[9] B. °issatha.
[10] B. vaṭṭatī.
[11] B. °phalūpa°.
[12] B. tava. C. C[a]. na.
[13] C. C[a]. *a.* vatvā.
[14] C. C[a]. *om.*
[15] B. tāvad.
[16] C. C[a]. S. *a.* na.
[17] B. upāsikā.
[18] C. C[a]. *om.*
[19] B. °ituŋ.
[20] B. *om.*

167. 'Hīnaŋ dhammaŋ na seveyya, pamādena na saŋvase,
micchādiṭṭhiŋ na seveyya, na siyā lokavaddhano' ti.

Tattha hīnaŋ dhamman ti pañcakāmaguṇadhammaŋ,[1] so hi hīno dhammo[2] antamaso oṭṭhagoṇâdīhi pi paṭisevitabbo, hīnesu ca nirayâdisu ṭhānesu nibbattāpetī ti hīno nāma, taŋ na seveyya, pamādenā ti satiossaggalakkhaṇena[3] pamādenâpi na saŋvaseyya, na seveyyā ti micchādiṭṭhiŋ pi na gaṇheyya lokavaddhano ti yo hi evaŋ karoti, so lokavaddhano nāma hoti, tasmā evaŋ akaraṇena[4] na siyā lokavaddhano.

Desanâvasāne so daharo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānaŋ pi sātthikā dhammadesanā ahosī ti.

Aññataradaharabhikkhussa vatthu.[5]

---

2. Suddhodanavatthu.

Uttiṭṭhe[6] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Nigrodhârāme viharanto pitaraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye Satthā paṭhamagamanena Kapilapuraŋ gantvā ñātīhi katapaccuggamano[7] Nigrodhârāmaŋ patvā ñātīnaŋ mānaŋ bhindanatthāya ākāse ratanacaṅkamaŋ māpetvā tattha caṅkamanto dhammaŋ desesi, ñātī pasannacittā Suddhodanamahārājānaŋ ādiŋ katvā vandiŋsu. Tasmiŋ ñātisamāgame pokkharavassaŋ vassi, taŋ ārabbha mahājanena kathāya samuṭṭhāpitāya, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayhaŋ ñātisamāgame pokkharavassaŋ vassi

---

[1] B. °ṇaŋ dha°.
[2] *So* S. F. C. C[a]. hīnena dhammena. B. hi hīnena.
[3] B. °voso°.
[4] B. akār°.
[5] B. °uva°, *and a.* paṭhamaŋ.
[6] F. *a.* nā.
[7] F. °ne.

yevā' ti vatvā Vessantarajātakaŋ[1] kathesi. Dhammadesanaŋ sutvā pakkamantesu ñātīsu eko pi Satthāraŋ na nimantesi, rājâpi 'mayhaŋ putto mama gehaŋ[2] anāgantvā kahaŋ gamissatī' ti animantetvā va agamāsi, gantvā ca pana gehe vīsatiyā bhikkhusahassānaŋ yāguādīni paṭiyādāpetvā āsanāni paññāpesi. Punadivase Satthā piṇḍāya pavisanto 'kin nu kho atīte[3] buddhā pitu nagaraŋ pavisitvā[4] ujukam eva ñātikulaŋ pavisiŋsu, udāhu paṭipāṭiya piṇḍāya cariŋsū' ti āvajjento,[5] 'paṭipāṭiyā cariŋsū' ti disvā, paṭhamagehato paṭṭhāya piṇḍāya caranto pāyāsi.[6] Taŋ pavattiŋ rañño ārocesuŋ.[7] Rājā sāṭakaŋ saṇṭhāpento[8] vegena nikkhamitvā Satthāraŋ vanditvā 'putta kasmā maŋ nāsesi, ativiya te[9] piṇḍāya carantena lajjā uppāditā, yuttaŋ[10] nāmâ te[11] imasmiŋ yeva nagare suvaṇṇasivikâdīhi vicaritvā piṇḍāyaarituŋ, kiŋ maŋ lajjāpesī' ti. 'Nâhaŋ taŋ mahārāja lajjāpemi, attano pana kulavaŋsaŋ anuvattāmī' ti. 'Kiŋ pana tāta piṇḍāya caritvā jīvanavaŋso[12] mama vaŋso'[13] ti. 'N'eso[14] mahārāja tava vaŋso, mama pan' eso vaŋso, anekāni hi buddhasahassāni piṇḍāya caritvā va jīviŋsū' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā āha:

168. 'Uttiṭṭhe nappamajjeyya dhammaŋ sucaritaŋ care,
dhammacārī sukhaŋ seti asmiŋ loke paramhi ca.

169. Dhammaŋ care sucaritaŋ na naŋ duccaritaŋ care,
dhammacārī sukhaŋ seti asmiŋ loke paramhi cā'
ti.

---

[1] F. J. vi. 479-593. C. C[a]. °jātakakathaŋ.
[2] C. C[a]. gehe.
[3] B. °ta°.
[4] B. patvā.
[5] B. °anto.
[6] B. *a*. Rāhulamātā pāsādatalę nisinnā va disvā.
[7] B. ārocesi.
[8] B. asaṇṭhap°.
[9] B. *om*.
[10] B. ayu°.
[11] B. vo.
[12] C. C[a]. jīvita[c].
[13] B. *om*. mama va°.
[14] B. na so.

Tattha **uṭṭiṭṭhe** ti uṭṭiṭṭhitvā[1] paresaŋ gharadvāre ṭhatvā gahetabbapiṇḍe **na-ppamajjeyyā** ti, piṇḍacārikavattaŋ hi ahāpetvā[2] paṇītabhojanāni pariyesanto uṭṭiṭṭhe pamajjati nāma, sapadānaŋ piṇḍāya caranto pana nappamajjati nāma, evaŋ karonto uṭṭiṭṭhe na-ppamajjeya. **Dhamman** ti anesanaŋ pahāya sapadānaŋ caranto taŋ eva bhikkhācariyadhammaŋ[3] sucaritaŋ care,[4] **sukhaŋ setī** ti desanāmattam etaŋ, evaŋ pan' etaŋ bhikkhâcariyadhammaŋ caranto **dhammacārī** idhaloke ca paraloke ca[5] catūhi iriyāpathehi sukhaŋ viharatī ti attho. **Na naŋ duccaritan** ti vesiyâdibhede agocare caranto bhikkhācariyadhammaŋ duccaritaŋ carati[6] nāma, evaŋ acaritvā taŋ[7] dhammaŋ care sucaritaŋ, na naŋ duccaritaŋ care ti, sesaŋ vuttattham eva.

Desanâvasāne rājā sotâpattiphale patiṭṭhahi,[8] sampattānaŋ pi sātthikā desanā ahosī ti.

Suddhodanassa vatthu.[9]

---

3. PAÑCASATAVIPASSAKABHIKKHUVATTHU.

Yathā bubbuḷakan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vipassake bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññaŋ pavisitvā ghaṭentā[10] vāyamantâpi[11] appattavisesā 'visesetvā kammaṭṭhānaŋ gahessāmā' ti Satthu santikaŋ āgacchanto antarāmagge marīcikammaṭṭhānaŋ bhāventā[12] va āga-

---

[1] B. uṭṭhapetvā. *Cf.* 'Vinaya Texts,' I. 152.
[2] F. B. āhāp°.
[3] F. °yaŋ dha°. B. °añ ca.
[4] B. careyya.
[5] S. B. *om.* ca paraloke ca.
[6] S. °dhammaŋ duccarati. F. *om.* carati. C.Cᵃ. °mmaduccarīti.
[7] F. B. *om.*
[8] C. Cᵃ. °āsi.
[9] B. °narājavatthu, *and a.* dutīyaŋ.
[10] B. *om.*
[11] B. *om.* pi.
[12] B. °antā.

miŋsu. Tesaŋ vihāraŋ paviṭṭhakkhaṇe yeva devo pāvassi.[1] Te tattha tattha pamukhesu ṭhatvā dhārāvegena uṭṭhahitvā bhijjante bubbuḷake disvā 'ayam pi attabhāvo uppajjitvā bhijjanaṭṭhena bubbuḷasadiso[2] vā' ti ārammaṇaŋ gaṇhiŋsu. Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va te bhikkhū olokento tehi saddhiŋ kathento[3] obhāsaŋ pharitvā imaŋ gātham āha:

170. 'Yathā bubbuḷakaŋ passe, yathā passe marīcikaŋ,
evaŋ lokaŋ avekkhantaŋ maccurājā na passatī' ti.

Tattha marīcikan ti māyaŋ, māyā hi dūrato gehasaṇṭhānâdivasena upaṭṭhitâpi upagacchantānaŋ upagacchantānaŋ[4] agayhūpakā rittakā[5] tucchakā va, tasmā yathā uppajjitvā bhijjanaṭṭhena bubbuḷakaŋ rittatucchâdibhāveṇa[6] māyaŋ passeyya evaŋ khandhâdilokaŋ avekkhantaŋ maccurājā na passatī ti attho.

Desanâvasāne te bhikkhū ṭhitaṭṭhāne yeva arahattaŋ pāpuṇiŋsū ti.

Pañcasatavipassakabhikkhūnaŋ vatthu.[7]

---

4. ABHAYARĀJAKUMĀRAVATTHU.

Etha passath' imaŋ lokan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Abhayarājakumāraŋ ārabbha kathesi.

Tassa kira paccantaŋ vūpasametvā āgatassa pitā Bimbisāro tussitvā ekaŋ naccagītakusalaŋ nāṭakitthiŋ datvā[8]

---

[1] B. vassi. C. C[a]. pa°. [2] B. °ḷaka°.
[3] B. kathito yeva. [4] F. *om.* *one*.
[5] F. rattakā.
[6] F. tu°. F. B. °en' eva.
[7] B. °bhikkhuva°, *and a.* tatīyaŋ.
[8] C. C[a]. S. disvā. S. tañ ca *for* tassa.

tassa sattâhaŋ rajjaŋ[1] adāsi. So sattâhaŋ gehā bahi anikkhamanto va rajjasiriŋ anubhavitvā aṭṭhame divase nadītitthaŋ gantvā nahātvā, uyyānaŋ pavisitvā[2] Santatimahāmatto viya[3] tassā itthiyā naccagītaŋ passanto nisīdi. Sâpi taŋ khaṇaŋ yeva Santatimahāmattassa nāṭakitthī viya satthakavātānaŋ vasena kālam akāsi. Kumāro tassā kālakiriyāya uppannasoko 'na me imaŋ sokaŋ ṭhapetvā[4] Satthāraŋ añño nibbāpetuŋ sakkhissatī' ti Satthāraŋ upasaŋkamitvā, 'bhante sokaŋ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taŋ samassāsetvā 'tayā hi kumāra imissā itthiyā evam eva matakāle rodantena pavattitānaŋ assūnaŋ anamatagge saŋsāre pamāṇaŋ natthī' ti vatvā tāya desanāya sokassa tanubhāvaŋ ñatvā 'kumāra mā soci, bālajanānaŋ saŋsīdanaṭṭhānam etan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

171. 'Etha passath' imaŋ lokaŋ cittaŋ rājarathūpamaŋ
yattha bālā visīdanti,[5] natthi saṅgo vijānatan' ti.

Tattha etha passathā ti rājakumāram eva sandhayâha, imaŋ lokan ti imaŋ khandhâdilokasaŋkhātaŋ[6] attabhāvaŋ cittan ti sattaratanâdivicittaŋ rājarathaŋ viya vatthâlaŋkārâdicittitaŋ. Yattha bālā ti yasmiŋ attabhāve bālā eva visīdanti.[7] Vijānatan ti jānantānaŋ pana[8] paṇḍitānaŋ ettha rāgasaṅgâdisu eko pi saṅgo natthī ti attho.

Desanâvasāne rājakumāro sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānaŋ pi sātthikā desanā ahosī ti.

Abhayarājakumārassa vatthu.[9]

---

[1] S. °añ ca. [2] B. °etvā.
[3] *Cf. supra*, p. 78. [4] B. ṭhatvā.
[5] S. va sīdanti.
[6] C. C[a]. lo°. F. B. khandhalokâdi°.
[7] S. sīdanti. [8] B. *om.*
[9] B. °rava°, *and a.* catutthaŋ.

5. Sammuñjanittheravatthu.

Yo ca pubbe ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sammuñjanittheraŋ[1] ārabbha kathesi.

So kira pāto vā sāyaŋ vā ti velāya pamāṇaŋ akatvā abhikkhaṇaŋ sammuñjanto[2] vicarati. So ekadivasaŋ sammuñjaniŋ gahetvā divāṭṭhāne nisinnassa Revatattherassa santikaŋ gantvā 'ayaŋ mahākusīto janassa saddhādeyyaŋ bhuñjitvā āgantvā nisīdati, kiŋ nām' etassa sammuñjaniŋ gahetvā ekaŋ ṭhānaŋ sammajjituŋ na vaṭṭatī' ti āha. Thero[3] 'ovādam assa dassāmī' ti cintetvā 'eh' āvuso' ti āha.[4] 'Kiŋ bhante' ti. 'Gaccha nahātvā ehī' ti. So tathā akāsi. Atha naŋ thero ekamantaŋ nisīdāpetvā ovadanto āha: 'āvuso bhikkhunā nāma na sabbakālaŋ sammajjantena vicarituŋ vaṭṭati, pāto eva pana sammajjitvā piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkantena āgantvā rattiṭṭhāne vā divāṭṭhāne vā nisinnena dvattiŋsâkāraŋ sajjhāyitvā attabhāve khayavayaŋ paṭṭhapetvā sāyaṇhe uṭṭhāya sammajjituŋ vaṭṭati, niccakālesu[5] asammajjitvā attano pi nāma okāso kātabbo' ti. So therassa ovāde[6] ṭhatvā na cirass' eva arahattaŋ pāpuṇi. Taŋ[7] ṭhānaŋ ukkalāpaŋ[8] ahosi. Atha naŋ bhikkhū āhaŋsu: 'āvuso Sammuñjanitthera taŋ[9] ṭhānaŋ ukkalāpaŋ, kasmā na sammajjasī' ti. 'Bhante mayā pamādakāle evaŋ kataŋ, idāni 'mhi[10] appamatto' ti. Bhikkhū 'ayaŋ thero aññaŋ vyākarotī' ti Satthu ārocesuŋ. Satthā 'āma bhikkhave mama putto pubbe pamādakāle sammajjanto vicari, idāni pana maggaphalasukhena vītināmetvā[11] na sammajjatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] B. Sammajjana°.
[2] B. sammajjanto, sammajj° *al.*
[3] C. C^a. *a.* taŋ.
[4] B. *om.*
[5] B. °laŋ. C^a. °le.
[6] B. °daŋ.
[7] B. *rep.*
[8] B. uklāpaŋ, *so infra.*
[9] B. *rep.*
[10] B. idānāmhi.
[11] B. °ento.

172. 'Yo ca pubbe[1] pamajjitvā pacchā so na-ppamajjati,
so imaŋ lokaŋ pabhāseti abbhā mutto va candimā' ti.

Tass' attho: yo puggalo pubbe vattapaṭivattakaraṇena vā sajjhāyâdīhi vā pamajjitvā pacchā maggaphalasukhena vītanāmento na-ppamajjati,[2] so abbhâdīhi mutto cando viya[3] okāsalokaŋ maggañāṇena imaŋ khandhâdilokaŋ obhāseti ekâlokaŋ karotī ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sammuñjanittherassa vatthu.[4]

---

6. Aṅgulimālattheravatthu.

Yassa pāpan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Aṅgulimālattheraŋ ārabbha kathesi.

Vatthu Aṅgulimālasuttantavasen'[5] eva veditabbaŋ. Thero pana Satthu santike pabbajitvā arahattaŋ patto.[6] Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimuttisukhaŋ paṭisaŋvedi.[7] Tāyaŋ velāyaŋ imaŋ udānaŋ udānesi:[8]

172. 'Yo ca pubbe[9] pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
so imaŋ lokaŋ pabhāseti abbhā mutto va caṇdimā' ti

ādinā nayena udānaŋ udānetvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbuto. Bhikkhū 'kahaŋ nu kho āvuso thero uppanno' ti dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi

---

1 B. pubbe va. 2 B. *a*. ti. 3 B. va.
4 B. °rava°, *and a.* pañcamaŋ.
5 Majjhima, II. 97 *ff*. 6 B. pāpuṇi.
7 S. °sukhapaṭisaŋvedī. 8 Majjhima, II. 104.
9 B. pubbe va.

kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'bhante Aṅgulimālattherassa nibbānaṭṭhānakathāyā'[1] ti vutte, 'parinibbuto bhikkhave mama putto' ti. 'Bhante ettake manusse māretvā parinibbuto' ti. 'Āma bhikkhave, so[2] pubbe ekaŋ kalyāṇamittaŋ alabhitvā ettakaŋ pāpam akāsi, pacchā pana kalyāṇamittaŋ paccayaŋ labhitvā appamatto ahosi, ten' assa taŋ pāpakammaŋ kusalena pihitan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

173. 'Yassa pāpaŋ kataŋ kammaŋ kusalena piṭhīyati,[3]
so imaŋ lokaŋ pabhāseti abbhā mutto va candimā' ti.

Tattha kusalenā ti arahattamaggaŋ[4] sandhāya vuttaŋ, sesaŋ uttānattham[5] eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiŋsū ti.

Aṅgulimālattherassa vatthu.

---

7. PESAKĀRADHĪTUVATTHU.*

Andhabhūto[6] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Aggāḷavacetiye[7] viharanto ekaŋ pesakāradhītaraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi Āḷavivāsino Satthari Āḷaviyaŋ[8] anuppatte[9] nimantetvā dānaŋ adaŋsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaŋ karonto, 'addhuvaŋ[10] jīvitaŋ dhuvaŋ[11] maraṇaŋ, avassaŋ mayā maritabbaŋ[12] maraṇapariyosānaŋ me jīvitaŋ, jīvitam eva aniyataŋ maraṇaŋ niyataŋ maraṇaŋ

---

[1] S. B. nibbatta°. [2] B. *a.* hi. [3] B. pahiyyati.
[4] B. °ttaŋ. [5] C. C[a]. vu°.
* *Ed.* Andersen, Pāli Reader, 86-9.
[6] B. andhi°. [7] A. °ve ce°.
[8] C. °vi. [9] B. sampatte.
[10] B. adāsi. [11] B. *a.* me.
[12] B. *a.* eva.

niyatan'[1] ti evaŋ maraṇasatiŋ[2] bhāvetha, yesaŋ hi maraṇasati abhāvitā[3] te pacchimakāle āsīvisaŋ disvā bhītapuriso[4] viya santāsappattā bheravaravaŋ[5] ravantā kālaŋ karonti, yesaŋ pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvisaŋ disvā daṇḍakena gahetvā chaḍḍetvā ṭhitapuriso viya pacchime kāle na santasanti,[6] tasmā maraṇasati[7] bhāvetabbā' ti āha. Taŋ dhammadesanaŋ sutvā avasesajanā sakiccapasutā va ahesuŋ, ekā pana soḷasavassuddesikā pesakāradhītā 'aho buddhānaŋ kathā nāma[8] acchariyā, mayā[9] maraṇasatiŋ[10] bhāvetuŋ vaṭṭatī' ti rattiŋdivaŋ maraṇasatim eva bhāvesi. Satthâpi tato nikkhamitvā Jetavanaŋ agamāsi. Sâpi kumārikā tīṇi vassāni maraṇasatiŋ bhāvesi[11] yeva.

Ath' ekadivasaŋ Satthā paccūsasamaye lokaŋ olokento[12] taŋ kumārikaŋ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti upadhārento, 'imāya kumārikāya mama dhammadesanaŋ sutadivasato paṭṭhāya tīṇi vassāni maraṇasati bhāvitā, idān' āhaŋ tattha gantvā imaŋ kumārikaŋ cattāro pañhe pucchitvā tāya vissajjentiyā[13] catūsu ṭhānesu sādhukāraŋ datvā imaŋ gāthaŋ bhāsissāmi, sā[14] gāthâvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahissati, taŋ nissāya mahājanassâpi sātthikā desanā bhavissatī' ti ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkhamitvā anupubbena Aggâḷavavihāraŋ agamāsi. Āḷavivāsino 'Satthā āgato' ti sutvā[15] vihāraŋ gantvā nimantayiŋsu. Sâpi[16] kumārikā Satthu āgamanaŋ sutvā 'āgato kira mayhaŋ pitā sāmī ācariyo puṇṇacandamukho Mahāgotamabuddho' ti tuṭṭhamānasā 'ito me tiṇṇaŋ saŋvaccharānaŋ matthake suvaṇṇavaṇṇo Satthā diṭṭhapubbo, idāni 'ssa suvaṇṇa-

[1] B. A. *once only*.
[2] B. maraṇânussatiŋ.
[3] B maraṇaŋ abhāvitaŋ.
[4] B. bhītaadaṇḍa°.
[5] B. °vaŋ ra°.
[6] B. santās°.
[7] B. °ânussati
[8] B. *om*.
[9] B. *a*. pana.
[10] B. °ssatiŋ.
[11] B. °eti.
[12] C. S. vo°.
[13] A. *a*. va.
[14] B. tassā.
[15] B. *a*. taŋ.
[16] B. tadā sā.

vaṇṇaŋ sarīraŋ daṭṭhuŋ madhurojañ[1] ca varadhammaŋ[2] sotuŋ labhissāmī' ti cintesi. Pitā pan' assā sālaŋ gacchanto āha: 'amma parasantako me sāṭako āropito,[3] tassa[4] vidatthimattaŋ aniṭṭhitaŋ, taŋ ajja niṭṭhāpessāmi,[5] khippaŋ[6] me tasaraŋ[7] vaḍḍhetvā[8] āhareyyāsī' ti. Sā cintesi: 'ahaŋ Satthu dhammaŋ sotukāmā, pitā maŋ evam āha, kin nu kho Satthu dhammaŋ suṇāmi,[9] pitu tasaraŋ vaḍḍhetvā 'harāmī' ti. Ath' assā etad ahosi: 'pitā maŋ tasare anāhariyamāne potheyya pi[10] tasmā tasaraŋ vaḍḍhetvā tassa datvā pacchā dhammaŋ sossāmī' ti pīṭhake nisīditva tasaraŋ vaḍḍhesi. Āḷavivāsino pi Satthāraŋ parivisitvā pattaŋ gahetvā anumodanatthāya aṭṭhaŋsu.[11] Satthā 'yam ahaŋ kuladhītaraŋ nissāya tiŋsayojanamaggaŋ āgato, sā ajjâpi okāsaŋ na labhati, tāya okāse laddhe anumodanaŋ karissāmī' ti tuṇhībhūto ahosi.[12] Evaŋ tuṇhībhūtaŋ[13] Satthāraŋ sadevake loke koci kiñci vattuŋ na visahati. Sâpi kho kumārikā tasaraŋ vaḍḍhetvā pacchiyaŋ ṭhapetvā pitu santikaŋ gacchamānā parisapariyantaŋ patvā[14] Satthāraŋ olokayamānā va agamāsi.[15] Satthâpi gīvaŋ ukkhipitvā taŋ olokesi. Sā olokitâkāren'[16] eva aññāsi: 'Satthā evarūpāya parisāya[17] nisīditvā maŋ olokento mamâgamanaŋ[18] paccāsiŋsati, attano santikaŋ āgamanam eva paccāsiŋsatī' ti sā tasarapacchiŋ ṭhapetvā

---

[1] A. madhurañ.
[2] B. ovāda°.
[3] A. tasaratantuko aparopito.
[4] B. tassā. A. *om.*
[5] B. *a.* ti.
[6] B. sīghaŋ. A. sīgham eva.
[7] B. vāsar°, *al.*
[8] B. vaṭṭe°, *al.* C[a]. vaṭṭhe°. C. vaddhe° (*so* C[a]. *after*).
[9] B. *a.* udāhu.
[10] B. *a.* pahareyya pi. A. *a.* pamāreyyâpi.
[11] B. adaŋsu.
[12] B. A. nisīdi.
[13] B. *a.* pi. S. A. *a.* pana.
[14] B. °nte ṭhatvā.
[15] B. aṭṭhāsi.
[16] B. olokitakār°.
[17] B. *a.* majjhe. A. °yaŋ °yaŋ.
[18] S. mama āg°. C. C[a]. mama ga°.

Satthu santikaŋ agamāsī. 'Kasmā pana taŋ[1] Satthā olokesī' ti? Evaŋ kir' assa ahosi: 'esā etto[2] gacchamānā puthujjanakālakiriyaŋ katvā aniyatagatikā bhavissati, mama santikaŋ āgantvā gacchamānā pana[3] sotâpattiphalaŋ patvā niyatagatikā hutvā Tusitavimāne nibbattissatī' ti. Tassā[4] kira taŋ divasaŋ maraṇato mutti nāma natthi. Sā olokitasaññāṇen' eva Satthāraŋ upasaŋkamitvā chabbaṇṇānaŋ raŋsīnaŋ[5] antaraŋ pavisitvā vanditvā ekamantam aṭṭhāsi, tathārūpāya[6] parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtaŋ Satthāraŋ vanditvā ṭhitakkhaṇe yeva taŋ āha: 'kumārike kuto āgacchasī'[7] ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Kattha gamissasī'[8] ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Na jānāsī' ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Jānāsī' ti.[9] 'Na jānāmi bhante' ti. Iti naŋ Satthā cattāro pañhe pucchi, mahājano ujjhāyi: 'hambho passatha, ayaŋ pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiŋ icchiticchitaŋ kathesi, kin nu kho[10] nāma imāya "kuto āgacchasī" ti vutte "pesakāragehato" ti vattabbaŋ, "kahaŋ gacchasī" ti vutte "pesakārasālan" ti vattabbaŋ siyā' ti. Satthā mahājanaŋ nissaddaŋ katvā 'kumārike tvaŋ "kuto āgacchasī"[11] ti vutte kasmā "na jānāmī" ti vadesī' ti pucchi. 'Bhante tumhe mama pesakāragehato āgatabhāvaŋ jānātha, "kuto āgacchasī" ti pucchantā pana "kuto āgantvā idha nibbattâsī" ti pucchatha, ahaŋ pana na jānāmi kuto[12] āgantvā idha[13] nibbatt' amhī' ti. Ath' assā[14] Satthā 'sādhu sādhu kumārike mayā pucchitapañho va[15] tayā vissajjito' ti[16]

---

1 B. naŋ. 2 B. *a.* va.
3 B. *om.* 4 B. tassa.
5 B. chabbaṇṇaraŋsi°.
6 B. Satthā evarūpāya.
7 S. āgatâsī, *al.* 8 Ç. C[a]. °tī.
9 C. *om.* jānāmi . . . jānāsī ti.
10 B. nanu *for* kin nu kho. A. *a.* na *after* nāma.
11 B. āgato 'sī. 12 B. kutoci.
13 B. *a.* pana.
14 C. C[a]. *om.* ath' assā. S. *om.* Satthā.
15 B. *om.* 16 K. B. *a.* paṭhamaŋ.

sādhukāraŋ datvā uttarim pi pucchi: '"kattha gamissasī" ti[1] puṭṭhā kasmā "na jānāmī" ti vadesī' ti. 'Bhante tumhe[2] "tasarapacchiŋ gahetvā pesakārasālaŋ gacchasī"[3] ti jānātha, "ito pana[4] gantvā kattha nibbattissasī"[5] ti pucchatha, ahañ ca ito cutā na jānāmi kattha gantvā nibbattissāmī' ti. Ath' assā Satthā 'mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito' ti dutiyam pi[6] sādhukāraŋ datvā uttariŋ[7] pucchi: 'atha kasmā "na jānāsī" ti puṭṭhā[8] "jānāmī" ti vadesī'[9] ti. 'Bhante mama maraṇabhāvaŋ[10] jānāmi,[11] tasmā evam[12] avadin'[13] ti. Ath' assā Satthā 'mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito' ti tatiyaŋ pi[14] sādhukāraŋ datvā uttarim pi[15] pucchi: 'atha kasmā "jānāsī" ti vutte[16] "na jānāmī"[17] ti vadesī' ti. 'Mama[18] maraṇabhāvam eva ahaŋ jānāmi bhante, mama "rattiŋ-divaŋpubbaṇhâdisu[19] pana asukakāle nāma marissāmī" ti na jānāmi, tasmā evaŋ vadesin'[20] ti. Ath' assā Satthā 'mayā pucchitapucchitapañhā[21] yeva tayā kathitā'[22] ti catutthaŋ sādhukāraŋ datvā parisaŋ āmantesi:[23] 'ettakaŋ nāma tumhe[24] imāya kathitaŋ na jānātha[25] kevalaŋ ujjhāyath'[26] eva, yesañ hi paññācakkhu natthi te andhā

---

1 K. B. *a.* puna.
2 K. B. *a.* maŋ.
3 B. gacchissasī. S. °atī. K. °antiŋ, *om.* ti.
4 B. *om.* K. *a.* cuttā.
5 B. C. C[a]. °ssatī.
6 B. *om.*
7 B. *a.* pi.
8 B. vutte.
9 B. °asī.
10 K. °m eva ahaŋ.
11 B. mar° jān° bhante ti.
12 C. C[a]. *om.*
13 C. C[a]. K. B. A. vademī.
14 A. *om.* ta° pi.
15 K. *om.*
16 K. B. puṭṭhā.
17 B. °sī.
18 K. B. S. *om.*
19 B. rattidiva°. S. °diva°.
20 K. B. vademī.
21 B. *om. one* pu°. B. °pañho. K. °paṇho. C. C[a]. °pañhe.
22 K. °ito. C. C[a]. °ite. B. vissajjito.
23 K. B. °etvā. A. S. ettakā *for* °aŋ.
24 C. C[a]. *om.*
25 B. *a.* tumhe. B. °ant'. K. °ith'.

eva,[1] yesaŋ paññācakkhu atthi te eva cakkhumanto'[2] ti vatvā imaŋ gātham āha:

174. 'Andhabhūto[3] ayaŋ loko tanuk' ettha vipassati,
sakunto[4] jālamutto va appo saggāya[5] gacchatī'[6] ti.

Tattha ayaŋ loko ti ayaŋ lokiyamahājano paññācakkhuno abhāvena[7] andhabhūto. Tanuk' etthā ti tanuko ettha na bahuko[8] aniccâdivasena vipassati.[9] Jālamutto vā ti yathā chekena sākuṇikena jālena[10] ottharitvā gayhamānakesu[11] vaṭṭakesu kocid eva jālato muccati sesā antojālam eva pavisanti,[12] tathā Mārajālena[13] otthaṭesu[14] sattesu bahū[15] apāyagāmino honti, appo kocid eva satto saggāya gacchati[16] sugatiŋ vā nibbānaŋ vā pāpuṇātī[17] ti attho.

Desanâvasāne sā kumārikā sotâpattiphale patiṭṭhahi, mahājanassâpi sātthikā desanā ahosī ti.[18]

Sâpi tasarapacchiŋ gahetvā, pitu santikaŋ agamāsi. So[19] nisinnako va niddāyi, tassā[20] asallakkhetvā[21] va tasarapacchiŋ upanāmentiyā tasarapacchi vemakoṭiyaŋ paṭihaññitvā saddaŋ kurumānā pati. So pabujjhitvā[22] gahitanimitten' eva vemaŋ[23] ākaḍḍhi,[24] vemakoṭi[25] gantvā

---

[1] K. yeva.
[2] C. C[a]. °ntā.
[3] B. andhi°.
[4] K. B. sakuṇo.
[5] C. C[a]. S. appossaggāya.
[6] C. C[a]. °sī.
[7] B. andhabhāvena *for* pa° abh°.
[8] F. K. bahujano. B. jano *for* na ba°.
[9] F. *a.* sakunto.
[10] C. C[a]. jāle. S. jālaŋ.
[11] K. °nesu. B. gaṇhamānesu.
[12] K. paviss°.
[13] B. maraṇa°.
[14] K. ottharitvā tesu.
[15] B. *a.* janā.
[16] B. *om.*
[17] K. pāpuṇiṇātī.
[18] K. *om.*
[19] K. S. A. *a.* pi.
[20] K. *a.* taŋ.
[21] B. °itvā.
[22] B. *a.* va.
[23] K. vemakoṭiŋ. S. tasaraŋ.
[24] K. kaḍhi. B. saŋka°.
[25] B. °iyaŋ.

taŋ[1] kumārikaŋ ure pahari. Sā tatth' eva kālaŋ katvā pati.[2] Ath' assā pitā patitaŋ[3] olokento sakalasarīrena lohitamakkhitena[4] mataŋ addasa. Ath' assa[5] mahāsoko uppajji, so 'na me sokaŋ añño nibbāpetuŋ sakkhissatī' ti rodanto Satthu santikaŋ gantvā tam atthaŋ ārocetvā 'bhante sokaŋ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taŋ samassāsetvā 'mā soci, anamataggasmiŋ[6] hi saŋsāre tava evam eva dhītu maraṇakāle paggharitaŋ[7] assu catunnaŋ samuddānaŋ[8] udakato adhikataran' ti vatvā anamatagga-kathaŋ[9] kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraŋ pabbajjaŋ yācitvā laddhapabbajjūpasampado[10] na cirass' eva arahattaŋ pāpuṇi.

Pesakāradhītāya[11] vatthu.

---

8. Tiŋsabhikkhuvatthu.

Haŋsā ādiccapathe[12] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto tiŋsa bhikkhū sandhāya[13] kathesi.

Ekasmiŋ hi divase tiŋsamattā disāvāsikā bhikkhū Satthāraŋ upasaŋkamiŋsu. Ānandatthero Satthu vatta-karaṇavelāya āgantvā te bhikkhū disvā 'Satthārā[14] imehi saddhiŋ paṭisanthāre kate vattaŋ karissāmī' ti dvāra-

---

[1] B. *om.*

[2] C. S. papatā. Cª. *first* pāpāta. A. papāta. K. B. Tusitabhavane nibbatti.

[3] K. B. S. taŋ. A. naŋ.

[4] K. B. S. A. *a.* patitvā.

[5] K. assā.

[6] K. anammattaggasmiŋ.

[7] B. °ita°. A. assuŋ *for* assu.

[8] K. B. mahāsa°.

[9] K. °suttaŋ.

[10] B. laddhûpa°.

[11] K. °dhiṭā°. B. °dhītu°, *and a.* sattamaŋ.

[12] K. *a.* yantī.

[13] B. K. *corr.* ārabbha (K. *had* sandhāya).

[14] S. Satthari. C. Cª. Satthā.

koṭṭhake aṭṭhāsi. Satthâpi tehi saddhiŋ paṭisanthāraŋ katvā tesaŋ sārāṇīyadhammakathaŋ[1] kathesi. Taŋ sutvā te sabbe pi arahattaŋ patvā uppatitvā[2] ākāsena agamaŋsu. Ānandatthero tesu cirāyantesu Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'bhante idha[3] tiŋsamattā bhikkhū āgatā, te kahan'[4] ti. 'Gatā Ānandā' ti. 'Katarena maggena bhante' ti. 'Ākāsena Ānandā'[5] ti. 'Kiŋ pana bhante khīṇâsavā' ti. 'Āma Ānanda mama santike dhammaŋ sutvā arahattaŋ pattā' ti. Tasmiŋ pana khaṇe ākāsena haŋsā[6] gamiŋsu.[7] Satthā 'yassa kho[8] Ānanda cattāro iddhipādā subhāvitā, so haŋso[9] viya ākāsena gacchatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

175. 'Haŋsā ādiccapathe yanti, ākāse yanti iddhiyā
nīyanti dhīrā lokamhā jetvā Māraŋ savāhanan' ti.

Tass' attho: ime haŋsā ādiccapathe ākāsena[10] gacchanti, yesaŋ pana[11] iddhipādā subhāvitā te pi ākāse yanti iddhiyā, dhīrâpi paṇḍitā savāhanaŋ Māraŋ jetvā[12] imamhā vaṭṭalokā nīyanti nissaranti[13] nibbānaŋ pāpuṇantī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Tiŋsabhikkhūnaŋ vatthu.[14]

---

[1] B. °dhammaŋ. K. °yaŋ dha°.
[2] B. *om.*
[3] B. idān' eva.
[4] B. kuhin.
[5] B. °nân°
[6] K. haŋsā va āk°.
[7] B. āg°.
[8] B. *a.* pan'.
[9] K. S. haŋsā.
[10] K. B. °se.
[11] B. *om.*
[12] K. *a.* jinitvā.
[13] B. *om.*
[14] K. disāvāsikabhikkhuŋ vatthuŋ. B. °uvatthu *and a.* aṭṭhamaŋ.

9. Ciñcamāṇavikavatthu.*

Ekaŋ dhamman[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamāṇavikaŋ ārabbha kathesi.

Paṭhamabodhiyaŋ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāvakesu aparimāṇesu[2] devamanussesu ariyabhūmiŋ okkantesu[3] patthaṭe[4] guṇasamudaye[5] mahālābhasakkāro udapādi, titthiyā suriyuggame[6] khajjopanakasadisā[7] ahesuŋ, hatalābhasakkārā. Te antaravīthiyaŋ ṭhatvā 'kiŋ samaṇo Gotamo buddho mayam pi buddhā, kiŋ tass' eva dinnaŋ mahapphalaŋ amhākam pi dinnaŋ mahapphalam eva, amhākam pi detha karothā'[8] ti evaŋ manusse viññāpentâpi[9] lābhasakkāraŋ alabhitvā raho sannipatitvā 'kena nu kho upāyena samaṇassa Gotamassa manussānaŋ antare avaṇṇaŋ uppādetvā lābhasakkāraŋ nāseyyāmā' ti cintayiŋsu.[10] Tadā Sāvatthiyaŋ Ciñcamāṇavikā nām' ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā devaccharā viya, tassā[11] sarīrato raŋsiyo niccharanti. Ath' eko kharamantī[12] evam āha: 'Ciñcamāṇavikaŋ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaŋ uppādetvā lābhasakkāraŋ nāsessāmā'[13] ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sampaṭicchimsu. Atha sā titthiyârāmaŋ gantvā vanditvā aṭṭhāsi, titthiyā tāya saddhiŋ na kathesuŋ. Sā 'ko nu kho me doso' ti yāvatatiyaŋ 'vandāmi ayyā' ti vatvā, 'ayyā ko nu kho me doso' ti,[14] 'kiŋ mayā saddhiŋ na kathethā' ti āha. 'Bhagini samaṇaŋ Gotamaŋ amhe viheṭhayantaŋ[15] hata-

---

* *Cf.* F. J. iv. 187, Hardy, Manual, p. 284.

1 K. *a.* patitassā.
2 B. appamāṇesu.
3 K. *a.* Satthu.
4 K. °ṭesu. B. °ṭa°.
5 K. °yesu.
6 K. suriyagamane.
7 K. khajo°. Kern, Buddh. i. 194 *corr.* khajjotanaka°. S. khajjotapāṇaka°.
8 S. sakkar°.
9 S. B. °nto pi.
10 J. mantayiŋsu.
11 K. yassā. B. assā.
12 C. ath' ekhora°. C^a. *corr.* eko ra°.
13 B. °yyāmā.
14 K. B. S. *om.*
15 J. K. °entaŋ. B. °esi.

lābhasakkāre katvā vicarantaŋ na jānāsī' ti. 'Na jānāmi ayyā' ti, 'kiŋ pan' ettha mayā kattabban' ti. 'Sace tvaŋ bhagini amhākaŋ sukham icchasi attānaŋ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaŋ uppādetvā lābhasakkāraŋ nāsehī' ti. Sā 'sādhu ayyā mayh'[1] eso[2] bhāro, mā cintayitthā' ti vatvā pakkamitvā itthimāyāsu[3] kusalatāya tato paṭṭhāya Sāvatthivāsīnaŋ dhammakathaŋ sutvā Jetavanā[4] nikkhamanasamaye indagopakavaṇṇaŋ[5] paṭaŋ pārupitvā[6] gandhamālâdihatthā Jetavanâbhimukhī gacchati,[7] 'imāya velāya kuhiŋ gacchasī' ti ca[8] vutte,[9] 'kiŋ tumhākaŋ mama gamanaṭṭhānenā' ti vatvā Jetavanasamīpe titthiyârāme vasitvā pāto va 'aggavandanaŋ vandissāmā' ti nagarā nikkhamante upāsakajane Jetavana-antovutthā[10] viya hutvā nagaraŋ pavisantī[11] 'kuhiŋ vutthâsī' ti vutte, 'kiŋ tumhākaŋ mama vutthaṭṭhānenā'[12] ti vatvā māsaddhamāsaccayena[13] pucchiyamānā[14] 'Jetavane[15] samaṇena Gotamena saddhiŋ ekagandhakuṭiyā vutth' amhī' ti[16] puthujjanānaŋ 'saccaŋ nu kho etaŋ no' ti kaṅkhaŋ uppādetvā[17] temāsacatumāsaccayena pilotikāhi udaraŋ veṭhetvā[18] gabbhinivaṇṇaŋ dassetvā upari rattapaṭaŋ pārupitvā[19] 'samaṇaŋ Gotamaŋ paṭicca gabbho uppanno' ti andhabāle gāhāpetvā[20] aṭṭhanavamāsaccayena udare dārumaṇḍalikaŋ[21] bandhitvā upari paṭaŋ[22] pāru-

---

[1] F. mayham ev'. K. mayham eva. B. mayhaŋ v'.
[2] K. so.
[3] F. °māyā°. B. °māyāya°.
[4] K. °nenā.
[5] K. °gopakka°.
[6] K. °ppetvā.
[7] K. °antī.
[8] K. B. *om.*
[9] B. vuttā.
[10] F. K. J. °vane vu°.
[11] S. °ati.
[12] K. vuṭṭhānenā.
[13] B. sā addha°. K. māsaddhi°.
[14] Ca. pucchamānā. C. pucchā°.
[15] C Ca. °naŋ.
[16] K. *a.* vatvā.
[17] B. *a.* ca.
[18] K. veḍh°.
[19] K. pārump°.
[20] B. saddahāpetvā.
[21] J. °laŋ.
[22] J. rattap°.

pitvā hatthapādapiṭṭhiyo gohanukena koṭṭāpetvā ussade[1] dassetvā kilantindriyā[2] hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alaŋkatadhammâsane nisīditvā dhammaŋ desente dhammasabhaŋ[3] gantvā Tathāgatassa purato ṭhatvā 'mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaŋ desesi, madhuro te saddo, suphassitaŋ[4] dantâvaraṇaŋ, ahaŋ pana taŋ paṭicca gabbhaŋ labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n' eva me sūtigharaŋ[5] vijānāsi[6] na[7] sappitelâdīni, sayaŋ akaronto[8] upaṭṭhākānam[9] pi aññataraŋ Kosalarājānaŋ vā[10] Anāthapiṇḍikaŋ vā Visākhaŋ vā mahâupāsikaŋ[11] "imissā māṇavikāya[12] kattabbayuttakaŋ karohī" ti na vadesi,[13] abhiramituŋ yeva[14] jānāsi, gabbhaparihāraŋ na jānāsī' ti gūthapiṇḍaŋ gahetvā candamaṇḍalaŋ dūsetuŋ vāyamantī viya parisamajjhe Tathāgataŋ akkosi. Tathāgato dhammakathaŋ ṭhapetvā[15] sīho viya abhinadanto[16] 'bhagini tayā kathitassa tathabhāvaŋ vā vitathabhāvaŋ vā ahañ c' eva[17] tvañ ca jānāma' ti āha. 'Āma mahāsamaṇa tayā ca mayā ca ñātabhāvaŋ ke taŋ jānantī'[18] ti. Tasmiŋ khaṇe Sakkassa āsanaŋ[19] uṇhâkāraŋ dassesi, so āvajjamāno 'Ciñcamāṇavikā Tathāgataŋ abhūtena akkosatī' ti ñatvā 'idaŋ vatthuŋ sodhessāmī' ti catūhi devaputtehi saddhiŋ āgami.[20] Devaputtā mūsikapotakā hutvā dārumaṇḍalikassa bandhanarajjuke ekappahāren' eva chindiŋsu, pārutapaṭaŋ[21] vāto ukkhipi, dārumaṇḍalikaŋ[22] patamānaŋ tassā pādapiṭṭhiyaŋ

---

1 B. udare. 2 J. *a.* ti.
3 B. āyaŋ. 4 K. B. saŋphussitaŋ.
5 K. passūti°. 6 J. K. B. jān°.
7 S. *om.* B. *a.* va. 8 K. kar°.
9 B. upaṭṭhak°. J. upaṭṭhāyak°.
10 K. C. Ca. S. *om.* 11 B. up° vā.
12 K. B. Ciñca°. 13 C. Ca. *om.* na va°.
14 K. eva. 15 K. kathetvā. 16 F. C. Ca. S. °nandanto.
17 B. aham eva ca. C. Ca. aham eva.
18 *So* S. B.; F. K. °bhāven' etaŋ jātan. J. °en' ev' etaŋ jātan ti. C.Ca. jātan ti.
19 B. bhavanaŋ. 20 B. agamāsi.
21 K. pārupana°. 22 B. °laŋ.

pati, ubho aggapādā chijjiŋsu,[1] manussā 'dhī[2] kāḷakaṇṇī Sammāsambuddhaŋ akkosatī' ti sīse kheḷaŋ pātetvā leḍḍudaṇḍâdihatthā[3] Jetavanā nīhariŋsu. Ath' assā Tathāgatassa cakkhupathaŋ atikkantakāle mahāpaṭhavī bhijjitvā vivaraŋ adāsi, Avīcito jālā[4] uṭṭhahi. Sā kuladattiyaŋ[5] kambalaŋ pārupamānā[6] viya gantvā Avīcimhi nibbatti. Aññatitthiyānaŋ lābhasakkāro[7] parihāyi, Dasabalassa bhiyyosomattāya vaḍḍhi.

Punadivase dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso Ciñcamāṇavikā evaŋ uḷāraguṇaŋ[8] aggadakkhiṇeyyaŋ Sammāsambuddhaŋ abhūtena akkositvā mahāvināsaŋ pattā' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā' ti vutte 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esā maŋ abhūtena akkositvā vināsaŋ pattā[9] yevā' ti vatvā:

'Nâdaṭṭhā[10] parato[11] dosaŋ aṇuŋthūlāni sabbaso
issaro[12] paṇaye[13] daṇḍaŋ sāmaŋ appaṭivekkhiyā'[14] ti[15]

imaŋ Dvādasanipāte Mahāpadumajātakaŋ vitthāretvā kathesi. Tadā kir' esā Mahāpadumakumārassa bodhisattassa mātu sapattī[16] rañño aggamahesī hutvā mahāsattaŋ asaddhammena nimantetvā tassa manaŋ alabhitvā attanā va attani vippakāraŋ katvā gilānâlayaŋ dassetvā 'tava putto maŋ anicchantiŋ[17] imaŋ vippakāraŋ pāpesī'

---

[1] C. C[a]. S. chind°. J. ucchind°. K. B. bhijjiŋsu.
[2] J. *om.* K. B. pi.
[3] K. °daṇḍahatthā.
[4] K. aggijā°.
[5] Kern, Buddh. I. 198 *corr.* °ṭattiya°.
[6] K. °rumpiya°. B. °rupiya°.
[7] K. *corr. a.* ati°.
[8] K. oḷāra°.
[9] B. patto.
[10] B. nâdiṭṭhā. K. na disvā.
[11] K. pūrato.
[12] S. *a.* na.
[13] K. °yo.
[14] K. °pekkhiyā.
[15] F. J. IV. 192.
[16] B. °ikā. K. sapati.
[17] K. °ntaŋ.

ti rañño ārocesi. Rājā kuddho mahāsattaŋ corapapāte khipi. Atha naŋ pabbatakucchiyaŋ adhivatthā devatā paṭiggahetvā nāgarājassa phaṇagabbhe patiṭṭhāpesi.[1] Nāgarājā taŋ nāgabhavanaŋ netvā upaḍḍharajjena sammānesi. So tattha saŋvaccharaŋ vasitvā pabbajitukāmo Himavantapadesaŋ āgantvā[1] pabbajitvā jhānâbhiññaŋ[3] nibbattesi. Ath naŋ eko vanacarako[4] disvā rañño ārocesi, rājā tassa santikaŋ gantvā katapaṭisanthāro sabbaŋ taŋ[5] pavattiŋ ñatvā mahāsattaŋ rajjena nimantetvā, tena 'mayhaŋ rajjena kiccaŋ natthi, tvaŋ pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamanaŋ pahāya dhammena rajjaŋ kārehi' ti ovadito[6] utthāyâsanā roditvā nagaraŋ gacchanto antarāmagge amacce pucchi: 'ahaŋ kaŋ[7] nissāya evaŋ ācārasampannena[8] viyogaŋ patto' ti. 'Aggamahesiŋ[9] devā' ti. Rājā naŋ uddhapādaŋ[10] gahetvā corapapāte khipāpetvā nagaraŋ pavisitvā dhammena rajjaŋ kāresi. Tadā Mahāpadumakumāro mahāsatto ahosi,[11] mātu sapattī[12] Ciñcamāṇavikā' ti.

Satthā imam atthaŋ pakāsetvā 'bhikkhave ekadhammaŋ[13] hi saccavacanaŋ pahāya musāvāde patiṭṭhitānaŋ vissaṭṭhaparalokānaŋ[14] akattabbaŋ[15] pāpakammaŋ nāma natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

176. 'Ekaŋ dhammaŋ atītassa musāvādissa[16] jantuno
vitiṇṇaparalokassa natthi pāpaŋ akāriyan' ti.

Tattha ekaŋ dhamman ti saccaŋ. Musāvadissā[17] ti yassa dasasu vacanesu ekam pi saccaŋ natthi evarūpassa

---

[1] K. ṭhapesi.
[2] S. ga°. B. patvā.
[3] K. °ññāni. B. °ññāyo.
[4] B. °iko.
[5] K. *om.*
[6] B. °anto.
[7] *So* B. *Others* kiŋ.
[8] K. B. *a.* puttena.
[9] B. °iyā.
[10] K. B. uddhaŋ pā°.
[11] K. *a.* rājā Ānando.
[12] K. sapati, *a.* itthī.
[13] S. B. ekaŋ dha°.
[14] K. vitiṇṇa°.
[15] B. °bba°.
[16] K. °dassa.
[17] K. °dasā.

musāvādino. Vitiṇṇaparalokassā ti vissaṭṭhaparalokassa, evarūpo hi manussasampattiŋ devalokasampattiŋ[1] avasāne nibbānasampattin ti[2] imā tisso[3] sampattiyo na passati, natthi pāpan ti tassa evarūpassa 'imaŋ[4] nāma pāpaŋ akattabban' ti natthi.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Ciñcamāṇavikāya vatthu.[5]

---

10. Asadisadānavatthu.*

Na ve kadariyā[6] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto asadisadānaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye Satthā carikaŋ caritvā pañcabhikkhusataparivāro[7] Jetavanaŋ pāvisi. Rājā vihāraŋ gantvā Satthāraŋ nimantetvā punadivase āgantukadānaŋ sajjetvā 'dānaŋ me passantū'[8] ti nāgare pakkosi. Nāgarā āgantvā rañño dānaŋ disvā punadivase Satthāraŋ nimantetvā dānaŋ sajjetvā 'amhākam pi[9] dānaŋ[10] passatū' ti rañño pahiṇiŋsu. Rājā[11] tesaŋ dānaŋ disvā 'imehi mama dānato uttaritaraŋ kataŋ, puna dānaŋ karissāmī' ti punadivase pi dānaŋ sajjesi, nāgarâpi taŋ disvā punadivase[12] sajjayiŋsū ti, evaŋ n'eva rājā nāgare parājetuŋ sakkoti

---

[1] K. devasa°. [2] C. C[a]. *om.*
[3] B. *a.* pi. [4] K. idaŋ.
[5] K. °kāravatthu. B. °kāvatthu, *and a.* navamaŋ. *For addition in* K. *see* Appendix.
* *Cf.* Sumaṅgala *on the* Dīgha-Mahāgovindasuttanta. Hardy, Manual, p. 297.
[6] K. *a.* devalokaŋ vajjantī.
[7] K. B. pañcasatabhikkhu°. [8] C. C[a]. S. °atū.
[9] K. *om.*
[10] K. S. *a.* devo. B. *a.* deva.
[11] K. *a.* gantvā. [12] K. *a.* dānaŋ.

na[1] nāgarā rājānaŋ.[2] Atha chaṭṭhavāre[3] nāgarā sataguṇaŋ sahassaguṇaŋ vaḍḍhetvā yathā na sakkā hoti 'idaŋ nāma idaŋ nāma[4] imesaŋ dāne[5] natthī' ti vattuŋ, evaŋ dānaŋ sajjayiŋsu. Rājā taŋ[6] disvā 'sacāhaŋ[7] imesaŋ dānato uttaritaraŋ kātuŋ na sakkhissāmi, kiŋ me jīvitenā'[8] ti upāyaŋ cintento nipajji. Atha naŋ Mallikā devī upasaŋkamitvā 'kasmā mahārāja evaŋ nipanno 'si, kena te indriyāni kilantāni viyā' ti pucchi. Rājā āha: 'na[9] tvaŋ devi jānāsī' ti. 'Na jānāmi devā' ti. So tassā tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ Mallikā āha:[10] 'deva mā cintayi, kahaŋ[11] tayā paṭhavissaro rājā nāgarehi parājiyamāno diṭṭhapubbo vā sutapubbo vā, ahaŋ te dānaŋ[12] saŋvidahissāmī' ti iti 'ssā[13] asadisadānaŋ saŋvidahitukāmatāya evaŋ vatvā, 'mahārāja sālakalyāṇipadarehi pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ antoāvaṭṭe nisīdanamaṇḍapaŋ kārehi, sesā bahiāvaṭṭe nisīdissanti, pañcasetacchattasatāni kārehi, tāni gahetvā pañcasatā hatthī[14] pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ matthake dhārayamānā[15] ṭhassanti, aṭṭha vā dasa va rattasuvaṇṇanāvāyo[16] kārehi, tā maṇḍapamajjhe bhavissanti, dvinnaŋ dvinnaŋ bhikkhūnaŋ antare ekekā khattiyadhītā nisīditvā gandhe piŋsissati,[17] ekekā khattiyadhītā vījaniŋ ādāya dve dve[18] bhikkhū vījayamānā[19] ṭhassati,[20] sesā khattiyadhītaro piŋse piŋse[21] gandhe

---

[1] S. sakkonti. C. C[a]. *om.*
[2] K. *a.* sakkonti.
[3] B. S. °e vāre.
[4] S. B. *once.*
[5] K. °naŋ.
[6] S. naŋ. K. *a.* dānaŋ.
[7] C. C[a]. S. svâhaŋ.
[8] K. vijitenā.
[9] C. C[a]. *om.* K. B. *a.* dāni.
[10] C. C[a]. *om.*
[11] K. kuhiŋ. B. kathaŋ.
[12] C. C[a]. °na°. B. *a.* sī.
[13] B. *om.* iti 'ssā.
[14] C[a]. *om.*
[15] B. °iya°.
[16] K. rajaṭa°.
[17] B. pisi°.
[18] C. C[a]. *om. one.*
[19] K. vijiya° (*and a.* va). B. vījamānā.
[20] B. C. C[a]. °nti.
[21] K. piṭṭe piṭṭhe. B. pise pise.

haritvā[1] suvaṇṇanāvāsu pakkhipissanti, tāsu ekaccā khattiyadhītaro nīluppalakalāpe gahetvā suvaṇṇanāvāsu khittagandhe[2] āloletvā vāsaŋ gaṇhāpessanti,[3] nāgarānaŋ hi n'eva khattiyadhītaro[4] na setacchattāni na[5] hatthino,[6] imehi kāraṇehi[7] nāgarā parājissanti, evaŋ karohi mahārājā' ti. Rājā 'sādhu devi kalyāṇaŋ te kathitan' ti tāya kathitaniyāmena[8] sabbaŋ kāresi, ekassa pana bhikkhuno[9] hatthī na ppahosi.[10] Atha rājā Mallikaŋ āha: 'bhadde ekassa bhikkhuno eko hatthī nappahoti,[11] kiŋ karissāmī' ti. 'Kiŋ kathetha[12] deva, pañca hatthisatāni natthī' ti. 'Atthi devi,[13] avasesā pana duṭṭhahatthī,[14] te bhikkhū disvā[15] verambhavātā[16] viya caṇḍā hontī' ti. 'Deva ahaŋ ekassa duṭṭhahatthipotakassa chattaŋ gahetvā tiṭṭhanaṭṭhānaŋ[17] jānāmī' ti. 'Kattha naŋ ṭhapessāmā' ti 'Ayyassa Aṅgulimālattherassa santike' ti. Rājā tathā kāresi. Hatthipoto[18] vāladhiŋ antarasatthimhi pakkhipitvā ubho kaṇṇe pātetva akkhīni nimmīletvā[19] aṭṭhāsi. Mahājano 'evarūpassa nāma caṇḍahatthino ayam ākāro'[20] ti[21] hatthim eva olokesi. Rājā[22] Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ parivisitvā Satthāraŋ vanditvā 'bhante yaŋ[23] imasmiŋ dānagge kappiyabhaṇḍaŋ vā akappiyabhaṇḍaŋ vā sabbaŋ taŋ[24] tumhākam eva dammī' ti āha.

---

[1] K. āh°. [2] K. *corr.* pakhi°.
[3] K. gāhāp°. B. ganāp°. [4] K. B. *a.* atthi.
[5] B. *om.* [6] B. °iyo.
[7] K. kar°. [8] K. °en' eva.
[9] K. B. *a.* eko. [10] K. B. °ti.
[11] C. C[a]. S. °si. [12] K. B. *om.*
[13] B. *a.* ti. [14] K. B. °ino.
[15] K. B. *a.* va. [16] C. C[a]. va.
[17] B. tiṭṭhaṭṭhānaŋ. [18] K. B. °potako.
[19] B. °itvā.
[20] K. *a.* āyasmā Aṅgulimālathero karotī.
[21] K. *a.* therassa settachatta°. B. abhayaŋ karoti hatthi me *for* a° āk° ti ha° eva.
[22] K. *a.* paṇītenāhārena. [23] B. mayhaŋ.
[24] B. *om.*

Tasmiŋ kho[1] pana dāne ekadivasen' eva pariccattaŋ cuddasakoṭidhanaŋ hoti. Satthu pana setacchattaŋ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhikā[2] ti cattāri anagghān' eva. Puna evarūpaŋ katvā buddhānaŋ dānaŋ[3] nāma dātuŋ samattho nāma[4] nâhosi, ten' eva taŋ[5] 'asadisadānan' ti paññāyi. Taŋ kira sabbabuddhānaŋ ekavāraŋ hoti yeva,[6] sabbesañ ca[7] itthī yeva[8] saŋvidahati.

Rañño pana Kālo ca Juṇho cā ti dve amaccā ahesuŋ. Tesu Kālo cintesi: 'aho rājakulassa parihāni, ekadivasen' eva cuddasakoṭidhanaŋ vayaŋ[9] gacchati, ime imaŋ dānaŋ bhuñjitvā gantvā nipannā niddāyissanti, aho naṭṭhaŋ rājakulan' ti. Juṇho cintesi: 'aho rañño dānaŋ,[10] na hi sakkā rājabhāve aṭṭhitena evarūpaŋ dānaŋ dātuŋ, sabbasattānaŋ pattiŋ dentā[11] nāma natthi, ahaŋ[12] pan'[13] idaŋ dānaŋ anumodāmī' ti. Satthu bhattakiccâvasāne rājā[14] anumodanatthāya pattaŋ gaṇhi. Satthā cintesi: 'raññā mahoghaŋ pavattentena[15] viya mahādānaŋ dinnaŋ, asakkhi[16] nu kho mahājano cittaŋ pasādetuŋ udāhu no' ti. So tesaŋ amaccānaŋ cittâcaraŋ[17] ñatvā 'sace rañño dānassa anucchavikaŋ[18] anumodanaŋ karissāmi,[19] Kālassa sattadhā muddhā[20] phalissati, Juṇho sotâpattiphale patiṭṭhahissatī' ti ñatvā Kāle anukampaŋ paṭicca evarūpaŋ dānaŋ datvā ṭhitassa rañño catuppadikaŋ[21] gātham eva vatvā[22] uṭṭhāyâsanā vihāraŋ gato.

---

[1] B. *om.*
[2] K. °piṭhako. B. °pīṭhakâdi, *om.* ti.
[3] B. *om.*
[4] K. B. *om.*
[5] K. ev' etaŋ.
[6] K. *a.* Satthu ca.
[7] S. pana.
[8] C. C[a]. *om.*
[9] K. B. khayaŋ.
[10] B. *a.* sudinnaŋ.
[11] K. devatā. B. adanto.
[12] S. aho.
[13] K. pana.
[14] C. C[a]. S. *om.*
[15] K. apavattanena.
[16] B. sakkhi.
[17] K. cittavāraŋ.
[18] B. dānânu°.
[19] C. C[a]. *om.* K. bhavissāmi.
[20] B. mu° sa°.
[21] S. °ika°.
[22] K. avatvā.

Bhikkhū Aṅgulimālaŋ[1] pucchiŋsu: 'kin nu kho āvuso duṭṭhahatthiŋ chattaŋ dhāretvā[2] ṭhitaŋ disvā bhāyī'[3] ti.[4] 'Na bhāyiŋ[5] āvuso' ti. Te Satthāraŋ[6] āhaŋsu: 'Aṅgulimālo bhante aññaŋ vyākarotī' ti. Satthā 'na bhikkhave Aṅgulimālo bhāyati, khīṇâsavausabhānaŋ[7] hi antare jeṭṭhakausabhā[8] mama puttasadisā bhikkhū na bhāyantī' ti vatvā Brāhmaṇavagge imaŋ[9] gātham āha:

(423). 'Usabhaŋ pavaraŋ vīraŋ[10] mahesiŋ vijitāvinaŋ
anejaŋ nahātakaŋ[11] buddhaŋ taŋ ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Rājâpi domanassappatto hutvā[12] 'evarūpāya nāma parisāya[13] dānaŋ datvā ṭhitassa mayhaŋ anucchavikaŋ anumodanaŋ akatvā gātham[14] eva vatvā[15] uṭṭhāya[16] gato, mayā Satthu anucchavikaŋ dānaŋ akatvā ananucchavikaŋ kataŋ bhavissati, kappiyabhaṇḍaŋ adatvā akappiyabhaṇḍaŋ vā[17] dinnaŋ bhavissatī ti,[18] 'Satthārā me kupitena bhavitabbaŋ, yassa kassaci[19] dānânurūpaŋ anumodanaŋ[20] kātuŋ vaṭṭatī' ti vihāraŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā etad avoca: 'kin nu kho me bhante[21] dātabbayuttakaŋ dānaŋ na dinnaŋ, udāhu dānânurupaŋ[22] kappiyabhaṇḍaŋ[23] adatvā[24] akappiyabhaṇḍam eva dinnan' ti.

---

[1] K. °lattheraŋ. [2] C. Cª. gahetvā.
[3] K. bhāyasī. [4] B. *om.*
[5] K. bhāyāmi. B. bhāyi.
[6] K. B. *a.* upasaŋkamitvā. [7] K. C. Cª. °vā u°.
[8] K. °bhasadisā. [9] B. *om.*
[10] B. dhīraŋ. K. dhiraŋ. [11] K. ṇhā°. B. nhā°.
[12] B. *om.* [13] K. *a.* majjhe.
[14] K. gāthāmattam. [15] K. B. *a.* Satthā.
[16] K. B. °yāsanā.
[17] C. Cª. *om.* [18] B. *om.*
[19] B. evañ hi asadisadānaŋ nāma *for* ya° ka°.
[20] K. C. Cª. °pā °nā. [21] K. taŋ.
[22] S. adān°. [23] S. aka°.
[24] S. adatthā. C. Cª. S. *om.* ak° eva di°.

'Kim etaŋ mahārājā' ti. 'Na me tumhehi dānânucchavikā anumodanā katā' ti. 'Mahārāja anucchavikam eva te dānaŋ dinnaŋ, etañ hi asadisadānaŋ nāma ekassa buddhassa ekavāram eva sakkā dātuŋ, puna evarūpaŋ nāma dānaŋ duddadan'[1] ti. 'Atha kasmā me bhante dānânurūpaŋ anumodanaŋ na karitthā' ti. 'Parisāya asuddhattā mahārājā' ti. 'Ko nu kho bhante parisāya doso' ti. Ath' assa Satthā dvinnaŋ pi amaccānaŋ cittâcāraŋ[2] ārocetvā Kāle anukampaŋ paṭicca anumodanāya akatabhāvaŋ ācikkhi. Rājā 'saccaŋ kira te Kāla evaŋ cintitan' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'tava santakaŋ agahetvā mama puttadārena[3] saddhiŋ mayi attano santakaŋ dente tuyhaŋ[4] kā pīḷā, gaccha[5] tvaŋ,[6] mayā dinnaŋ taŋ dinnam eva hotu,[7] raṭṭhato pana me nikkhamā' ti taŋ raṭṭhā nīharitvā Juṇhaŋ pakkositvā,[8] 'saccaŋ kira te evaŋ cintitan' ti pucchitvā,[9] 'saccan' ti vutte, 'sādhu mātula pasanno 'smi, tvaŋ mama parijanaŋ[10] gahetvā mayā dinnaniyāmen' eva sattadivasāni dānaŋ dehī' ti sattâhaŋ rajjaŋ niyyādetvā Satthāraŋ āha: 'passatha bhante bālassa kāraṇaŋ,[11] mayā evaŋ dinne[12] dāne pahāram adāsī' ti. Satthā 'āma mahārāja bālā nāma parassa dānaŋ anabhinanditvā duggatiparāyanā honti, dhīrā pana paresam pi dānaŋ anumoditvā saggaparāyanā evaŋ hontī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

177. 'Na ve kadariyā devalokaŋ vajanti,
bālā have nappasaŋsanti dānaŋ,
dhīro ca[13] dānaŋ anumodamāno
ten' eva so hoti sukhī paratthā' ti.

---

[1] K. dudinnaŋ.
[2] K. cittavāraŋ.
[3] K. B. °rehi.
[4] K. *a.* pi.
[5] K. kā hāni.
[6] K. B. yaŋ. S. bho.
[7] B. *a.* ti.
[8] K. B. °sāpetvā.
[9] C. C[a]. pucchi.
[10] K. rajaŋ.
[11] B. kar°.
[12] B. dinna°.
[13] B. va.

Tattha **kadariyā** ti thaddhamaccharino, **bālā** ti idhalokaparalokaŋ[1] ajānanakā. **Dhīro** ti paṇḍito. **Sukhī paratthā** ti ten' eva so dānânumodanapuññena paraloke dibbasampattiŋ anubhavamāno sukhī hotī ti.[2]

Desanâvasāne so[3] Juṇho sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisaya pi sātthikā desanā[4] ahosī ti.[5] Junho pi[6] sotâpanno hutvā sattâhaŋ raññā dinnaniyāmen' eva dānaŋ adāsī ti.

Asadisadānassa vatthu.[7]

---

11. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu.

Pathavyā[8] **ekarajjenā** ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kālaŋ nāma Anāthapiṇḍikassa puttaŋ ārabbha kathesi.

So kira tathāvidhassa saddhāsampannassa seṭṭhino putto hutvā n' eva Satthu santikaŋ gantuŋ, na gehaŋ āgatakāle daṭṭhuŋ, na dhammaŋ sotuŋ, na saŋghassa veyyāvaccaŋ kātuŋ icchati, pitarā 'mā evaŋ tāta karī' ti vutto tassa vacanaŋ na suṇāti. Ath' assa pitā cintesi: 'ayaŋ[9] evarūpaŋ diṭṭhiŋ gahetvā vicaranto Avīciparāyano bhavissati, na kho pana me[10] taŋ patirūpaŋ yaŋ mayi passante mama putto nirayaŋ gaccheyya, imasmiŋ kho pana loke dhanadānena abhijjanakasatto[11] nāma natthi, dhanadānena[12] bhindissāmī'[13] ti. Atha naŋ āha: 'tāta[14] uposathiko hutvā vihāraŋ gantvā dhammaŋ sutvā ehi, kahāpaṇasataŋ

---

[1] K. °lokatthaŋ. [2] B. *om.*
[3] K. B. *om.* [4] K. dhammades°.
[5] K. B. *om.* [6] K. *om.*
[7] K. B. °navatthu (K. °uŋ). B. *a.* dasamaŋ.
[8] K. B. °byā. [9] B. ahaŋ.
[10] K. pan' eva. B. pan' etaŋ.
[11] C. C[a]. bhi°. [12] K. dhanena naŋ.
[13] B. chi°. [14] K. *om.*

te[1] dassāmī' ti. 'Dassatha tātā' ti. 'Dassāmi puttā' ti. So yāvatatiyaŋ paṭiññaŋ gahetvā uposathiko hutvā vihāraŋ agamāsi, dhammasavanena[2] pan' assa kiccaŋ natthi, yathāphāsukaṭṭhāne supitvā[3] pāto va gehaŋ agamāsi. Ath' assa pitā 'putto me uposathiko ahosi, sīgham assa yāguādīni āharathā' ti vatvā dāpesi. So 'kahāpaṇe[4] agahetvā na bhuñjissāmī' ti āhaṭâhaṭaŋ[5] paṭikkhipi.[6] Ath' assa pitā pīḷaŋ[7] asahanto[8] kahāpaṇabhaṇḍikaŋ[9] dāpesi, so taŋ hatthena gahetvā va āhāraŋ paribhuñji. Atha naŋ punadivase seṭṭhī 'tāta kahāpaṇasahassaŋ te dassāmi, Satthu purato ṭhatvā ekaŋ dhammapadaŋ[10] uggaṇhitvā āgaccheyyāsī' ti pesesi. So pi[11] vihāraŋ gantvā Satthu purato ṭhatvā[12] ekam eva padaŋ[13] uggahetvā[14] palāyitukāmo ahosi. Ath' assa Satthā asallakkhaṇâkāraŋ akāsi. So taŋ padaŋ asallakkhetvā 'uparipadaŋ uggaṇhissāmī'[15] ti ṭhatvā[16] assosi yeva. 'Uggaṇhissāmī' ti suṇantā va kira sakkaccaŋ suṇanti nāma, evañ ca kira[17] suṇantānaŋ dhammo sotâpattimaggâdayo deti. So pi 'uggaṇhissāmī' ti suṇāti, Satthâpi 'ssa asallakkhaṇâkāraŋ[18] karoti.[19] So[20] 'uparipadaŋ uggaṇhissāmī'[21] ti ṭhatvā[22] suṇanto va[23] sotâpattiphale patiṭṭhāsi.[24] So punadivase Buddhapamukhena bhikkhusaŋghena saddhiŋ yeva Sāvatthiyaŋ[25] pāvisi. Mahāseṭṭhī taŋ disvā va[26]

---

[1] B. *om.* [2] B. °ne.
[3] K. ṭhatvā. B. °nesu sayitvā.
[4] K. °naŋ. [5] K. āhāraŋ.
[6] K. pakkhipi. [7] K. piḷitam.
[8] S. anicchanto. C. C[a]. asakkonto.
[9] B. °ṇḍaŋ. [10] K. eva pa°.
[11] K. B. *om.* [12] B. *a.* va.
[13] K. dhammapa°. [14] K. B. °ṇhitvā.
[15] C. C[a]. S. ga°. [16] B. vatvā.
[17] K. nāma. [18] C. C[a]. °ṇakāraṇaŋ.
[19] B. akāsi. [20] B. *a.* pi.
[21] C. C[a]. S. ga°. [22] B. va°.
[23] K. yeva. [24] B. °āti.
[25] K. B. °iŋ. [26] B. *om.*

'ajja me[1] puttassa ākāro ruccatī' ti cintesi. Tassa pi etad ahosi: 'aho vata me pitā ajja Satthu santike kahāpaṇe na[2] dadeyya kahāpaṇakāraṇā, mayhaŋ uposathikabhāvaŋ paṭicchādeyya' ti. Satthā pan' assa hiyyo va[3] kahāpaṇakāraṇā[4] uposathikabhāvaŋ aññāsi. Mahāseṭṭhī Buddhapamukhassa saŋghassa[5] yāguŋ dāpetvā puttassa pi dāpesi. So nisīditvā tuṇhībhūto[6] yāguŋ pivi[7] khādanīyaŋ khādi[8] bhattaŋ bhuñji. Mahāseṭṭhī Satthu bhattakiccâvasāne puttassa purato sahassabhaṇḍikaŋ ṭhapāpetvā[9] 'tāta mayā tvaŋ[10] "sahassaŋ te[11] dassāmī" ti vatvā uposathaŋ samādapetvā vihāraŋ pahito, idaŋ te sahassan' ti. So Satthu purato kahāpaṇe diyyamane disvā lajjito[12] 'alaŋ me kahāpaṇehī' ti vatvā,[13] 'gaṇha tātā'[14] ti vuccamāno pi na gaṇhi. Ath' assa pitā Satthāraŋ vanditvā 'bhante ajja me puttassa ākāro ruccatī' ti vatvā, 'kiŋ mahāseṭṭhī' ti vutte, 'mayā esa purimadivase "kahāpaṇasataŋ[15] te dassāmī" ti vatvā vihāraŋ pesito, punadivase kahāpaṇe agahetvā bhuñjituŋ na icchi, ajja pana diyyamāne pi kahāpaṇe na icchatī' ti. Satthā 'āma mahāseṭṭhi ajja tava puttassa cakkavattisampattito pi devalokabrahmalokasampattīhi[16] pi sotâpattiphalam eva varataran' ti vatvā imaŋ gātham āha:

178\. 'Pathavyā ekarajjena saggassa gamanena vā
sabbalokâdhipaccena sotâpattiphalaŋ varan' ti.

Tattha pathavyā ekarajjenā ti cakkavattirajjena, saggassa gamanena vā ti chabbīsatividhassa vā[18]

---

[1] B. mama.
[2] K. C. *om.*
[3] K. pana. B. *om.*
[4] B. °ṇassa kār°.
[5] K. B. bhikkhusa°.
[6] K. *a.* va.
[7] B. °ati.
[8] C. C[a]. *a.* na.
[9] K. ṭhapetvā.
[10] K. *om.*
[11] B. *om.*
[12] B. °anto.
[13] B. *om.*
[14] C. C[a]. gaṇhathā.
[15] B. °sahassaŋ.
[16] K. °brāhma°.
[17] K. B. varan.
[18] B. *om.* K. *om.* vā sa°.

saggassa adhigamanena. Sabbalokâdhipaccenā ti ekasmiŋ[1] ettake loke nāgasupaṇṇavemānikapetehi[2] saddhiŋ sabbasmiŋ loke ādhipaccena. Sotâpattiphalaŋ varan ti yasmā ettake ṭhāne rajjaŋ kāretvā pi nirayâdīhi pi[3] amutto[4] va hoti, sotâpanno pana pihitaapāyadvāro[5] hutvā sabbadubbalo pi aṭṭhame bhave na[6] nibbattati,[7] tasmā sotâpattiphalam eva varaŋ uttaman ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

KālanāmaAnāthapiṇḍikaputtassa vatthu.[8]

Lokavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Terasamo vaggo.

---

[1] F. B. etasmiŋ. [2] K. °vimānika°.
[3] B. *om.* [4] B. °ttā.
[5] K. pidahita°. B. pihitâp°. [6] F. *om.*
[7] K. nâtivattati, *for* na ni°.
[8] K. Kālavatthuŋ. S. Kālanāmassa An°. B. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu, *and a.* ekādasamaŋ.

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. Māgandiyavatthu.*

Yassa jitan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Bodhimaṇḍe viharanto Māradhītaro ārabbha[1] samuṭṭhāpetvā[2] puna Kururaṭṭhe Māgandiyabrāhmaṇassa[3] kathesi.

Kururaṭṭhe kira Māgandiyabrāhmaṇassa dhītā Māgandiyā eva[4] nāma[5] ahosi uttamarūpadharā. Taŋ patthayamānā aneke[6] brāhmaṇamahāsālā c' eva khattiyamahasālā ca 'dhītaraŋ no detū' ti Māgandiyassa pahiṇiŋsu. So pi 'na tumhe mayhaŋ dhītu anucchavikā' ti sabbe paṭikkhipat' eva. Ath' ekadivasaŋ Satthā paccūsasamaye lokaŋ olokento[7] attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ Māgandiyabrāhmaṇaŋ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti upadhārento brāhmaṇassa ca brāhmaṇiyā ca tiṇṇaŋ maggaphalānaŋ upanissayaŋ addasa. Brāhmaṇo pi bahigāme nibaddhaŋ[8] aggiŋ paricarati. Satthā pāto va pattacīvaraŋ ādāya taŋ ṭhānaŋ agamāsi. Brāhmaṇo Satthu rūpasiriŋ oloketvā[9] 'imasmiŋ loke iminā sadiso puriso nāma natthi, ayaŋ[10]

---

* *Cf.* I. 199, *and* F. J. I., pp. 78 *ff.*

[1] K. B. *a.* kathesi. Desanā pana Sāvatthiyaŋ.

[2] B. samuṭṭhitā.

[3] B. Māgaṇḍibr°. K. Māgaṇḍiya°, *al.*

[4] C. C[a]. evaŋ. K. *om.*

[5] S. nāmā.

[6] B. aneka°.

[7] K. B. vo°.

[8] K. niva°.

[9] K. B. °ento.

[10] B. *om.*

mayhaŋ dhītu anucchaviko, imassa[1] dhītaraŋ dassāmī'[2] ti cintetvā Satthāraŋ āha: 'samaṇa mama ekā dhītā atthi, ahaŋ tassā anucchavikaŋ purisaŋ apassanto taŋ na kassaci adāsiŋ,[3] tvaŋ pan' assā anucchaviko, ahaŋ te dhītaraŋ pādaparicārikaŋ katvā dātukāmo, yāva naŋ ānemi tāva idh' eva tiṭṭhā'[4] ti āha.[5] Satthā tassa kathaŋ sutvā n'eva abhinandi na paṭikkosi. Brāhmaṇo pi gehaŋ gantvā brāhmaṇiŋ[6] āha: 'bhoti ajja me dhītu anucchaviko puriso diṭṭho, tassa taŋ dassāmā' ti dhītaraŋ alaŋkārāpetvā[7] brāhmaṇiyā saddhiŋ taŋ ṭhānaŋ agamāsi, mahājano pi kutūhalajāto[8] nikkhami. Satthā brāhmaṇena vuttaṭṭhāne aṭhatvā tattha padacetiyaŋ dassetvā aññasmiŋ ṭhāne aṭṭhāsi. Buddhānaŋ kira padacetiyaŋ 'idaŋ asuko nāma passatū' ti adhiṭṭhahitvā[9] akkantaṭṭhāṇe yeva paññāyati, sesaṭṭhāne taŋ[10] passanto nāma natthi. Brāhmaṇo attanā saddhiŋ gacchamānāya brāhmaṇiyā 'kahaŋ so[11] puriso'[12] ti puṭṭho '"imasmiŋ ṭhāne tiṭṭhāhī" ti taŋ[13] avacan' ti olokento padavalañjaŋ disvā 'idam assa padan' ti dassesi.[14] Sā lakkhaṇamantakusalatāya 'na idaŋ brāhmaṇa kāmabhogino padan' ti vatvā brāhmaṇena[15] 'bhoti tvaŋ udakabindumhi[16] suŋsumāraŋ[17] passasi,[18] mayā so samaṇo[19] "dhītaraŋ te dassāmī" ti vutte,[20] tenâpi me[21] adhivāsitan' ti vutte, 'brāhmaṇa kiñcâpi tvaŋ evaŋ vadesi, idaŋ pana nikkilesass' eva padan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] B. *a.* me. [2] B. °mā.
[3] K. B. C. C[a]. °si. S. ka° n'adadiŋ.
[4] K. B. tiṭṭhāhī. [5] K. *om.*
[6] B. °iyā. [7] K. B. *a.* ādāya.
[8] B. kotuhalaŋ jā°. C. C[a]. *a.* pi.
[9] K. atiṭṭha°. [10] K. padacetiyaŋ.
[11] K. bho. [12] B. *om.*
[13] B. *om.* [14] K. °ti.
[15] B. °ṇo.
[16] K. B. °pātimhi (K. °pāṭ°).
[17] B. susu°. [18] B. passi.
[19] B. *a.* diṭṭho. S. ahaŋ te sa° dhī° da°.
[20] S. °ena. [21] B. *om.*

'Rattassa hi ukkuṭikaŋ padaŋ bhave,
duṭṭhassa hoti sahasânupīḷitaŋ,
mūḷhassa hoti avakaḍḍhitaŋ padaŋ,
vivattacchadassa[1] idam īdisaŋ padan' ti.

Atha naŋ brāhmaṇo 'bhoti mā viravi, tuṇhībhūtā ehī' ti gacchanto Satthāraŋ disvā 'ayaŋ so puriso' ti tassā dassetvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'samaṇa dhītaraŋ te dassāmī' ti āha. Satthā 'na me tava dhītāya attho' ti avatvā, 'brāhmaṇa ekan[2] te kāraṇaŋ kathessāmi suṇissasī'[3] ti vatvā, 'kathehi bho[4] suṇissāmī' ti vutte, abhinikkhamaṇato paṭṭhāya atītaŋ āharitvā dassesi. Tatrâyaŋ saŋkhepakathā: Mahāsatto rajjasiriŋ pahāya Kanthakaŋ[5] āruyha[6] Channasahāyo abhinikkhamanto nagaradvāre ṭhitena Mārena 'Siddhattha nivatta, ito te sattame divase cakkaratanaŋ pātubhavissatī' ti vutte, 'aham p'[7] etaŋ Māra jānāmi, na pana[8] me ten' attho' ti āha. 'Atha kimatthāya nikkhamasī' ti. 'Sabbaññutaññāṇatthāyā' ti. 'Tena hi sace ajja[9] paṭṭhāya kāmavitakkâdīnaŋ ekaŋ[10] pi[11] vitakkesi[12] jānissâmi te kattabban' ti āha. Tato paṭṭhāya otārâpekkho satta vassāni mahāsattaŋ anubandhi. Satthâpi chabbassāni dukkaracārikaŋ[13] caritvā paccattaŋ purisakāraŋ[14] nissāya bodhimūle sabbaññutaññāṇaŋ paṭivijjhitvā vimuttisukhaŋ paṭisaŋvediyamāno pañcame[15] sattâhe Ajapālanigrodhamūle nisīdi. Tasmiŋ samaye Māro 'ahaŋ[16] ettakaŋ kālaŋ anubandhitvā otārâpekkho

---

[1] K. vivaṭacchedassa. B. vivaṭṭacchedass'. S. °ddassa.
[2] B. ekantena.
[3] C. Ca. °tī. S. °thā. K. suṇāhī.
[4] K. *corr.* B. *a.* samaṇa.
[5] K. B. Kaṇṭha°.
[6] K. abhi°.
[7] K. c'.
[8] B. *om.*
[9] K. B. ajjato.
[10] S. ekavitakkam.
[11] K. B. *a.* vitakkaŋ.
[12] K. B. °ssasi.
[13] K. B. S. °kārikaŋ.
[14] C. Ca. S. °âk°. K. °akk°.
[15] B. °ma°.
[16] B. ayaŋ.

pi imassa kiñci khalitaŋ na addasaŋ,[1] atikkanto dāni[2] esa mama visayan' ti domanassappatto mahāmagge nisīdi. Ath' assa Taṇhā Arati Ragā[3] ti imā tisso dhītaro 'pitā no na paññāyati, kahaŋ nu kho etarahī' ti olokayamānā[4] tātaŋ[5] tathā nisinnaŋ disvā upasaŋkamitvā 'kasmā hi[6] tāta dukkhī dummano'[7] ti pucchiŋsu. So tāsaŋ tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ[8] āhaŋsu: 'tāta mā cintayi,[9] mayaŋ[10] attano vase katvā[11] ānessāmā' ti. 'Na sakkā ammā esa kenaci vase kātun' ti. 'Tāta mayaŋ itthiyo nāma, idān' eva taŋ[12] rāgapāsâdīhi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā' ti Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaŋsu. Satthā n' eva tāsaŋ vacanaŋ manasâkāsi[13] na akkhīni ummīletvā[14] olokesi. Puna Māradhītaro 'uccāvacā[15] kho purisānaŋ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaŋ hoti kesañci paṭhamavaye ṭhitāsu kesañci majjhimavaye ṭhitāsu kesañci pacchimavaye ṭhitāsu, nānappakārehi taŋ palobhessāmā'[16] ti ekamekā[17] kumārikāvaṇṇâdivasena sataŋ sataŋ attabhāve[18] abhinimmiṇitvā kumārikāyo[19] avijātā sakiŋ vijātā duvijātā[20] majjhimitthiyo mahitthiyo ca[21] hutvā[22] chakkhattuŋ Bhagavantaŋ upasaŋkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaŋsu. Tam pi Bhagavā na manasâkāsi, yathā taŋ anuttare upadhisaŋkhaye[23] vimutto[24] ti. Atha[25]

---

[1] K. B. nâdda°. [2] B. idāni.
[3] C. C[a]. Ratī. B. Rāgā. [4] K. B. °iya°.
[5] K. B. S. taŋ. [6] K. B. *om.*
[7] K. B. *a.* 'sī. [8] S. tā. K. B. *a.* tā.
[9] K. °ittha. [10] K. B. *a.* taŋ.
[11] K. *a.* naŋ. [12] K. B. naŋ.
[13] K. manasâvakāsi. [14] B. ummilitvā.
[15] B. ucca°. [16] K. °iss°.
[17] K. S. ekekā. [18] K. °vaŋ.
[19] B. J. kumāriyo. [20] K. duve vi°.
[21] K. mahallitthiyo. B. mahallaki°.
[22] B. katvā sattakkhattuŋ upasa° Bha° pāde, *etc.*
[23] B. °saṅkhāre. [24] K. adhimutto.
[25] B. ath' assā.

Satthā ettakena[1] pi tā anapagacchantiyo[2] 'apetha kiŋ disvā evaŋ vāyamatha,[3] evarūpaŋ nāma avītarāgānaŋ[4] purato kātuŋ[5] vaṭṭati,[6] tathāgatassa pana rāgâdayo pahīnā, kena taŋ[7] kāraṇena attano vasaŋ[8] nessathā' ti vatvā imā gāthā[9] abhāsi:

179. 'Yassa jitaŋ nâvajīyati,
jitam assa noyāti koci loke
taŋ buddhaŋ anantagocaraŋ
apadaŋ kena padena nessatha.

180. Yassa jālinī visattikā
taṇhā natthi kuhiñci netave
taŋ buddhaŋ anantagocaraŋ
apadaŋ kena padena nessathā' ti.

Tattha yassa jitaŋ nâvajīyatī[10] ti yassa sammāsambuddhassa tena tena maggena jitaŋ rāgâdikilesajātaŋ puna asamudācaraṇato[11] nâvajīyati dujjitaŋ[12] nāma na hoti.[13] Noyātī ti na uyyāti[14] yassa jitaŋ kilesajātaŋ rāgâdisu koci ekakileso[15] pi loke pacchato-vatti[16] nāma na hoti nânubandhatī ti.[17] Anantagocaran ti anantârammaṇassa sabbaññutañāṇassa vasena apariyantagocaraŋ. Kena padenā ti yassa hi[18] rāgapadâdisu ekapadaŋ pi atthi taŋ tumhe tena padena nessatha,[19] buddhassa[20] pana

---

[1] K. °nā.
[2] K. anuga°. B. anāga°.
[3] B. °thā ti.
[4] B. vī°. C. C[a]. *corr. a.* na.
[5] B. *a.* na.
[6] B. *a.* ti.
[7] K. maŋ.
[8] K. vase.
[9] F. J. I. 79.
[10] B. *om.* K. nâvajītī.
[11] B. °cārato.
[12] B. duji°.
[13] C. C[a]. *corr.* hosi.
[14] C. C[a]. *a.* ti.
[15] S. B. eko ki°.
[16] K. °nivatti. Skt. paścādvartī.
[17] K. B. *a.* attho.
[18] B. *om.*
[19] K. B. neyyātha (K. neyya°). *Cf.* Childers, p. 818.
[20] B. °aŋ.

ekapadam pi natthi, taŋ apadaŋ buddhaŋ tumhe kena padena nessatha. Dutiyagāthāya[1] taṇhā nām' esā saŋsibbitapariyonandhanaṭṭhena[2] jālam assā atthī ti pi jālakārikā[3] ti pi jālūpamā ti[4] jālinī, rūpâdisu ārammaṇesu visattatāya[5] visattikā, visattamanatāya[6] visâhāratāya[7] visapupphatāya[8] visaphalatāya visaparibhogatāya pi[9] visattikā, sā evarūpā taṇhā yassa kuhiñci bhave netuŋ natthi taŋ tumhe apadaŋ buddhaŋ kena padena nessathā ti attho.

Desanâvasāne bahunnaŋ[10] devatānaŋ dhammâbhisamayo ahosi,[11] Māradhītaro pi tatth' ev' antaradhāyiŋsu.[12]

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ āharitvā 'Māgandiya ahaŋ pubbe[13] imā tisso Māradhītaro addasaŋ semhâdīhi apalibuddhena suvaṇṇakkhandhasadisena attabhāvena samannāgatā[14] tadâpi methunasmiŋ chando nâhosi,[15] tava pana[16] dhītu sarīraŋ dvattiŋsâkārakuṇapaparipūritaŋ[17] bahi citto viya asucighaṭo, sace hi mama pādo asucimakkhito ca[18] bhaveyya ayañ ca ummāraṭṭhāne tiṭṭheya tathâpi 'ssā sarīraŋ[19] pādena[20] pi[21] na phuseyyan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] K. °yaŋ.
[2] K. saŋsibbitaparisibbitapariyo°. S. °parisaŋsibbita°. K. °ndatthena.
[3] K. jālaŋ kā°.
[4] B. *a.* pi.
[5] K. visatitāya.
[6] F. visattā pana tāya. C. C[a]. pana tāya. S. sā pana. K. *om.* visattikā . . . tāya.
[7] B. °har°. S. °bhār°.
[8] B. °pupphi°.
[9] K. yā hosi. B. *om.*
[10] K. B. °ūnaŋ.
[11] B. *a.* ti.
[12] K. B. eva a°.
[13] C. C[a]. buddhena. S. *om.*
[14] K. °to.
[15] C[a]. na hosi.
[16] B. *om.*
[17] K. dvitiŋsâ°. K. B. °pūraŋ.
[18] S. B. *om.*
[19] S. °re. K. B. S. *a.* ahaŋ.
[20] K. B. pādaŋ. S. pāde.
[21] K. B. *om*

'Disvāna Taṇhaŋ Aratiŋ Ragañ ca[1]
nâhosi chando api[2] methunasmiŋ,
kim ev' idaŋ muttakarīsapuṇṇaŋ
pādâpi naŋ samphusituŋ na icche' ti.[3]

Desanâvasāne ubho pi jayampatikā[4] anāgāmiphale patiṭṭhahiŋsū ti

Māradhītarānaŋ[5] vatthu.

---

2. YAMAKAPPĀṬIHĀRIYAVATTHU.*

Ye jhānapasutā[6] dhīrā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Saṅkassanagaradvāre bahū devamanusse ārabbha kathesi. Desanā pana[7] Rājagahe samuṭṭhitā.

Ekasmiŋ hi samaye Rājagahe[8] seṭṭhī parissayamocanatthaŋ[9] c' eva pamādena galitānaŋ ābharaṇâdīnaŋ[10] rakkhaṇatthañ ca jālakaraṇḍakaŋ parikkhipāpetvā Gaṅgāya udakakīlaŋ kīḷi. Ath' eko rattacandanarukkho Gaṅgāya uparitīre jāto Gaṅgodakena dhotamūlo[11] patitvā tattha tattha pāsāṇesu sambhijjamāno[12] vippakiri, tato ekā ghaṭappamāṇā ghaṭikā pāsāṇehi ghaŋsiyamānā udakaūmīhi pothiyamānā maṭṭhā[13] hutvā anupubbena vuyhamānā sevālapariyonaddhā[14] āgantvā tassa jāle laggi. Seṭṭhī 'kim etan' ti vatvā 'rukkhaghaṭikā' ti sutvā taŋ āharāpetvā 'kiŋ nām' etan' ti[15] upadhāraṇatthaŋ vāsikaṇṇena tacchāpesi, tāvad eva alattakavaṇṇaŋ ratta-

---

[1] K. B. ca Rāgaŋ. [2] B. *om.*
[3] K. *corr.* icchati. [4] K. jāyapa°.
[5] K. °rāya. B. Māgaṇḍiyavatthu paṭhamaŋ.
* *Cf.* F. J. IV. 263 *ff.*; Cullavagga, v. 8. Hardy, pp. 300 *ff.*
[6] B. °sūtā, *om.* dhīrā. [7] S. *om.*
[8] B. °ha°. [9] K. °yaŋ mo°.
[10] K. B. °tāni °īni. [11] S. dhovita°.
[12] B. saŋbhañj°. [13] S. maṭṭā. B. *om.*
[14] B. °ndhā. [15] B. *a.* vatvā.

candanaŋ paññāyi. Seṭṭhī pana n' eva sammādiṭṭhi na micchādiṭṭhi majjhattadhātuko. So cintesi: 'mayhaŋ gehe candanaŋ[1] bahuŋ,[2] kin nu kho iminā karissāmī'[3] ti. Ath' assa etad ahosi: 'imasmiŋ loke "mayaŋ hi[4] arahantā[5] mayaŋ arahantā" ti vattāro[6] bahū, ahaŋ ekaŋ arahantam pi[7] na jānāmi,[8] gehe bhamaŋ yojetvā pattaŋ likhāpetvā sikkāya ṭhapetvā veḷuparamparāya saṭṭhihatthamatte ākāse olambetvā[9] "sace arahā atthi[10] ākāsena āgantvā[11] gaṇhātū"[12] ti vakkhāmi, yo taŋ gahessati taŋ[13] saputtadāro saraṇaŋ gamissāmī'[14] ti so[15] cintitaniyāmen' eva pattaŋ likhāpetvā veḷuparamparāya ussāpetvā 'yo[16] imasmiŋ loke[17] arahā so[18] ākāsenâgantvā imaŋ[19] pattaŋ gaṇhātū' ti āha.

Cha satthāro 'amhākaŋ esa[20] anucchaviko, amhākaŋ etaŋ[21] dehī' ti vadiŋsu. So 'ākāsenâgantvā gaṇhathā' ti āha.[22] Chaṭṭhe[23] divase nigaṇṭho[24] Nāthaputto[25] antevāsike pesesi: 'gacchatha seṭṭhiŋ evaŋ vadetha: "amhākam ācariyassa va[26] anucchaviko, mā appamattassa[27] kāraṇā[28] ākāse[29] āgamanaŋ kari,[30] dehi kira te[31] pattan"

---

[1] B. rattaca°.
[2] B. bahū.
[3] K. B. karomī.
[4] K. B. *om.*
[5] K. B. °nto.
[6] C. C^a. vatvā te.
[7] K. pi ar°.
[8] B. passāmi.
[9] K. B. °mbāpetvā.
[10] B. *a.* imaŋ.
[11] K. B. °enâg°. K. *a.* imaŋ.
[12] C. C^a. °ntū.
[13] C. C^a. B. tassa.
[14] K. gacchi°.
[15] B. *om.*
[16] K. *rep.* C. C^a. *om.*
[17] S. *a.* yo.
[18] K. *rep.*
[19] K. *om.*
[20] B. yeva. K. *om.*
[21] K. B. eva naŋ. S. ev' etaŋ.
[22] B. *a.* atha.
[23] C. C^a. *om.*
[24] B. °ntho.
[25] B. Nāṭa°.
[26] K. B. *om.* S. °ss' eva.
[27] K. B. °ttakassa.
[28] B. *a.* va.
[29] K. B. °sena.
[30] K. kiri.
[31] K. kir' etaŋ. B. me taŋ.

ti. Te gantvā seṭṭhiŋ tathā vadiŋsu. Seṭṭhī[1] 'ākāsena gantvā gaṇhituŋ samattho va gaṇhātū' ti āha. Nāthaputto sayaŋ gantukāmo[2] hutvā[3] antevasikānaŋ saññaŋ adāsi: 'ahaŋ ekaŋ hatthañ ca[4] pādañ ca ukkhipitvā uppatitukāmo viya bhavissāmi, tumhe maŋ "ācariya kiŋ karotha, dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaŋ arahattaŋ[5] mahājanassa mā dassayitthā" ti vatvā maŋ hatthesu ca pādesu ca gahetvā ākaḍḍhantā bhūmiyaŋ pāteyyāthā' ti.[6] So tattha gantvā seṭṭhiŋ āha: 'mahāseṭṭhi[7] ayaŋ patto[8] aññesaŋ nânucchaviko, mā te appamattassa[9] kāraṇā mama[10] ākāse uppatanaŋ rucci,[11] dehi me pattan' ti. 'Bhante ākāsena uppatitvā va gaṇhathā' ti.[12] Tato Nāthaputto 'tena hi apetha apethā' ti antevāsike apanetvā 'ākāse uppatissāmī' ti ekaŋ hatthañ ca ekaŋ[13] pādañ ca ukkhipi. Atha naŋ antevāsikā 'ācariya[14] ācariya kiŋ nām' etaŋ karotha, chavassa[15] dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaguṇe tumhehi[16] mahājanassa dassite[17] ko attho' ti taŋ hatthapādesu gahetvā ākaḍḍhitvā[18] bhūmiyaŋ pātesuŋ. So seṭṭhiŋ āha: 'mahāseṭṭhi ime[19] me[20] uppatituŋ na denti, dehi me taŋ[21] pattan' ti. 'Uppatitvā[22] gaṇhatha bhante' ti. Evaŋ titthiyā cha divasāni vāyamitvâpi[23] pattaŋ na labhiŋsu yeva.

Sattame divase āyasmato ca[24] Mahāmoggallānassa āyasmato ca Piṇḍolabhāradvājassa 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti gantvā ekasmiŋ piṭṭhipāsāṇe ṭhatvā cīvaraŋ

---

[1] Ca. *om.*
[2] S. gaṇhitu°.
[3] B. *om.*
[4] S. *om.*
[5] B. °ttaguṇaŋ.
[6] B. *a.* vatvā.
[7] B. *a.* mayhaŋ.
[8] B. anucchaviko.
[9] B. °ttakassa.
[10] B. va.
[11] K. B. ruci.
[12] C. Ca. *a.* taŋ.
[13] K. B. *om.*
[14] K. B. *once.*
[15] B. *a.* lāmakassa.
[16] K. B. *om.*
[17] K. B. °tena.
[18] C. Ca. °etvā.
[19] B. i° ma°.
[20] K. maŋ. B. *om.*
[21] B. *om.*
[22] K. *a.* va.
[23] B. *a.* taŋ.
[24] B. *after the names.*

pārupanakāle dhuttakā kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ 'hambho[1] pubbe cha satthāro[2] "mayaŋ arahant' amhā"[3] ti cariŋsu,[4] Rājagahaseṭṭhino pana ajja sattamo divaso[5] pattaŋ ussāpetvā ṭhapito "sace[6] arahā atthi ākāsenāgantvā gaṇhātū" ti vadantassa, eko pi "ahaŋ arahā" ti ākāse uppatanto[7] natthi, ajja no[8] loke arahantānaŋ natthibhāvo ñāto' ti. Taŋ kathaŋ sutvā āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaŋ Piṇḍolabhāradvājaŋ āha: 'sutaŋ te[9] āvuso[10] imesaŋ vacanaŋ, ime Buddhassa[11] sāsanaŋ parigaṇhantā viya vadanti, tvañ ca mahiddhiko mahânubhāvo, gacch' etaŋ[12] pattaŋ ākāsenâgantvā[13] gaṇhāhī' ti.[14] 'Āvuso Moggallāna[15] tvaŋ "iddhimantānaŋ aggo" ti pākaṭo, tvaŋ etaŋ gaṇha,[16] tayi[17] gaṇhante ahaŋ gaṇhissāmī' ti. 'Gaṇhâvuso'[18] ti evaŋ[19] vutte āyasmā Piṇḍolabhāradvājo abhiññāpādakaŋ[20] jhānaŋ samāpajjitvā uṭṭhāya[21] tigāvutaŋ[22] piṭṭhipāsāṇaŋ antantena[23] paricchindanto[24] tūlapicu viya ākāse uṭṭhāpetvā[25] Rājagahanagarassa upari sattakkhattuŋ anupariyāyi. So tigāvutappamāṇassa nagarassa pidhānaŋ viya paññāyi. Nagaravāsino 'pāsāṇo no[26] avattharitvā gaṇhātī'[27] ti bhītā suppādīni matthake katvā tattha tattha

---

[1] K. B. ambho.
[2] K. B. *a.* loke.
[3] K. *rep. three.*
[4] K. vadiŋsu. B. vicar°.
[5] K. a° sa° di° *after* vadantassa.
[6] B. *a.* pana.
[7] K. *a.* nāma.
[8] B. *om.*
[9] S. *om.*
[10] K. B. S. *a.* Bhāradvāja.
[11] K. S. Buddha°.
[12] B. gaccha taŋ.
[13] K. B. °na ga°.
[14] B. *a.* āha.
[15] B. Mahāmo°.
[16] K. B. gaṇhāhi.
[17] K. B. S. *a.* pana.
[18] K. gaṇha āv°.
[19] B. *om.*
[20] K. B. *a.* catuttha°.
[21] K. vu°. B. pādaṅguṭṭhāya.
[22] K. *a.* pi.
[23] K. B. pādantena.
[24] B. paṭicchādento
[25] K. uṭṭhap°. B. upatthap°.
[26] C. C[k]. *om.*
[27] B. °atī.

nilīyiŋsu.[1] Sattame vāre thero piṭṭhipāsāṇaŋ[2] bhinditvā attānaŋ dassesi. Mahājano theraŋ disvā 'bhante Piṇḍolabhāradvāja[3] pāsāṇaŋ gāḷhaŋ[4] katvā gaṇha, mā[5] sabbe nāsayī' ti. Thero pāsāṇaŋ pādantena khipitvā nissajjesi, so gantvā yathāṭṭhāne va[6] patiṭṭhāsi. Thero seṭṭhissa gehamatthake aṭṭhāsi. Taŋ disvā seṭṭhī urena nipajjitvā 'otara[7] sāmī' ti vatvā ākāsato otiṇṇaŋ[8] theraŋ nisīdāpetvā pattaŋ otarāpetvā[9] catumadhurapuṇṇaŋ[10] katvā therassa[11] adāsi. Thero pattaŋ gahetvā vihārābhimukho pāyāsi. Ath' assa ye araññagatā vā gāmagatā vā[12] taŋ[13] pāṭihāriyaŋ nâddasaŋsu[14] te sannipatitvā 'bhante[15] amhākam pi[16] pāṭihāriyaŋ dassehī' ti theraŋ anubandhiŋsu. So tesaŋ[17] pāṭihāriyaŋ dassento[18] vihāraŋ agamāsi. Satthā taŋ anubandhitvā unnadantassa[19] mahājanassa saddaŋ sutvā 'Ānanda kass' eso saddo' ti pucchitvā, 'bhante Piṇḍolabhāradvājena ākāse[20] uppatitvā candanapatto gahito, tassa santike eso saddo' ti sutvā, Bhāradvājaŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tayā evaŋ katan' ti[21] 'saccaŋ bhante' ti vutte, 'kasmā te Bhāradvāja evaŋ katan' ti theraŋ[22] garahitvā taŋ pattaŋ khaṇḍākhaṇḍaŋ bhedāpetvā bhikkhūnaŋ añjanūpapiŋsanatthāya[23] dāpetvā[24] sikkhāpadaŋ paññāpesi.

---

[1] B. nilayiŋsu, *om.* ta° ta°.
[2] K. pāsāṇaŋ.
[3] K. B. *a.* tava.
[4] B. daḷhaŋ.
[5] K. B. *a.* no.
[6] K. B. yeva. S. *om.*
[7] K. B. °ratha.
[8] C. C[a]. °ṇṇa°.
[9] K. S. otār°.
[10] B. °madhūra°.
[11] B. pattaŋ.
[12] C. C[a]. S. *om.* gā° vā. B. suññāgāragatā vā.
[13] K. S. *om.*
[14] K. na passiŋsu.
[15] B. *om.*
[16] K. *om.*
[17] K. B. *rep.*
[18] S. B. °etvā.
[19] B. unnādentassa.
[20] B. °sena.
[21] K. *a.* pucchitvā.
[22] B. therassa.
[23] K. B. añjanapisanatthāya (B. °pi°).
[24] K. *a.* sāvakānaŋ.

Titthiyā 'samaṇo kira Gotamo taŋ pattaŋ bhedāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaŋ[1] sikkhāpadaŋ paññāpesī' ti sutvā 'samaṇassa Gotamassa sāvakā paññattaŋ sikkhāpadaŋ jīvitahetu pi nâtikkamanti, samaṇo pi[2] Gotamo taŋ rakkhissat' eva, idāni amhehi okāso laddho' ti te[3] nagaravīthisu ārocentā[4] vicariŋsu: 'mayaŋ attano guṇaŋ rakkhantā[5] pubbe dārumayapattassa kāraṇā attano guṇaŋ mahājanassa na dassayimha, samaṇassa Gotamassa sāvakā ettakamattassa[6] kāraṇā attano guṇaŋ mahājanassa dassesuŋ, samaṇo Gotamo attano paṇḍitatāya taŋ pattaŋ bhedāpetvā sāvakānaŋ sikkhāpadaŋ paññāpesi kira,[7] idāni mayaŋ ten' eva saddhiŋ pāṭihāriyaŋ karissāmā' ti.[8] Rājā Bimbisāro taŋ kathaŋ sutvā Satthu santikaŋ gantvā 'tumhehi kira bhante pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaŋ sikkhāpadaŋ paññattan' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Idāni[9] titthiyā "tumhehi saddhiŋ pāṭihāriyaŋ karissāmā" ti vadanti, kiŋ dāni[10] karissathā' ti. 'Tesu karontesu karissāmi mahārājā' ti. 'Nanu tumhehi sikkhāpadaŋ paññattan' ti. 'Nâhaŋ mahārāja attano sikkhāpadam paññāpesiŋ, taŋ[11] mama[12] sāvakānaŋ paññattan' ti. 'Tumhe apanetvā[13] aññatra[14] sikkhāpadaŋ paññattaŋ nāma hoti bhante' ti. 'Tena hi mahārājā taññev'[15] ettha paṭipucchissāmi: atthi pana te mahārāja vijite uyyānan' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sace te mahārāja uyyāne mahājano ambādīni khādeyya kim assa[16] kattabban' ti. 'Daṇḍo bhante' ti. 'Tvaŋ pana khādituŋ labhasī' ti. 'Āma bhante mayhaŋ daṇḍo natthi, ahaŋ attano santakaŋ khādituŋ labhāmī' ti. 'Mahārāja yathā

---

[1] B. *om.*
[2] K. B. *om.*
[3] K. *om.*
[4] B. S. °nto.
[5] K. āra°.
[6] K. eka°.
[7] B. ti. K. *om.*
[8] K. *a.* vadiŋsu.
[9] K. *corr. a.* bhante.
[10] B. idāni.
[11] B. *om.*
[12] K. B. mam' eva.
[13] K. B. ṭhapetvā.
[14] K. B. °ttha.
[15] K. B. tam ev'.
[16] B. *om.*

tava tiyojanasatike rajje āṇā pavattati, attano uyyāne ambâdīni khādantassa daṇḍo natthi, aññesaŋ[1] atthi, evaŋ mama pi[2] cakkavāḷakoṭisatasahasse āṇā pavattati, attano sikkhāpadapaññattiyā atikkamo nāma natthi, aññesaŋ pana atthi, karissām' ahaŋ[3] mahārāja[4] pāṭihāriyan' ti. Titthiyā taŋ kathaŋ sutvā 'idāni 'mha[5] naṭṭhā, samaṇena kira Gotamena sāvakānaŋ yeva[6] sikkhāpadaŋ paññattaŋ na attano, sayam eva kira pāṭihāriyaŋ kattukāmo, kin nu kho karomā' ti mantayiŋsu.[7] Rājā Satthāraŋ pucchi: 'bhante kadā pāṭihāriyaŋ karissathā' ti. 'Ito catunnaŋ māsānaŋ accayena[8] Āsāḷhipuṇṇamāyaŋ[9] mahārājā' ti. 'Kattha karissatha bhante' ti. 'Sāvatthiŋ nissāya mahārājā' ti. 'Kasmā pana Satthā evaŋ dūraṭṭhānaŋ apadisī?'[10] ti. Yasmā taŋ sabbabuddhānaŋ mahāpāṭihāriyakaraṇaṭṭhānaŋ, api ca mahājanassa sannipātatthāya[11] pi dūraṭṭhānam eva apadisi.[12] Titthiyā taŋ kathaŋ sutvā 'ito kira catunnaŋ māsānaŋ accayeṇa samaṇo Gotamo Sāvatthiyaŋ pāṭihāriyaŋ[13] karissati, idāni taŋ amuñcitvā va anubandhissāma, mahājano amhe disvā "kiŋ idan" ti pucchissati, ath' assa vakkhāma: "mayaŋ samaṇena Gotamena saddhiŋ pāṭihāriyaŋ karissāmā" ti vadimha, so palāyati, mayam assa palāyituŋ adatvā anubandhāmā" ti.

Satthā Rājagahe piṇḍāya caritvā nikkhami. Titthiyâpi 'ssa pacchato va nikkhamitvā bhattakiccaṭṭhāne[14] vasanti, vasitaṭṭhāne[15] punadivase pātarāsaŋ karonti. Te manussehi 'kiŋ idan' ti pucchitā heṭṭhācintitanayen'[16] eva

---

[1] K. *corr. a.* pana. [2] K. *a.* mahārāja.
[3] K. °mi 'haŋ. [4] K. B. S. *om.*
[5] B. idān' amhā. [6] K. °ñ c' eva.
[7] K. cintayiŋsu.
[8] K. B. catumāsaccayena.
[9] S. J. °puṇṇāmāsiyaŋ. B. °aḷhi°.
[10] K. °dissatī. C. °dīsatī. C[a]. °disatī.
[11] B. °pātanatthāya.
[12] K. °dissati. B. *a.* ti. [13] K. *a.* va.
[14] K. C. C[a]. °âvasāne. [15] C. C[a]. vasana°.
[16] K. °vutta°. B. °niyāmen'.

ārocenti.[1] Mahājano pi 'pāṭihāriyaŋ dassissāmā'[2] ti anubandhi. Satthā anupubbena Sāvatthiŋ[3] pāpuṇi, titthiyâpi tena saddhiŋ yeva gantvā upaṭṭhāke samādapetvā satasahassaŋ labhitvā khadiratthambhehi maṇḍapaŋ[4] kāretvā nīluppalehi chādāpetvā[5] 'idha pāṭihāriyaŋ karissāmā' ti nisīdiŋsu.[6] Rājā Pasenadikosalo Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'bhante titthiyehi maṇḍapo kārito, aham pi[7] tumhākaŋ maṇḍapaŋ kāremī'[8] ti. 'Alaŋ mahārāja, atthi mayhaŋ maṇḍapakārako' ti. 'Idha[9] bhante maŋ ṭhapetvā ko añño kātuŋ sakkhissatī' ti. 'Sakko devarājā mahārājā' ti. 'Kahaŋ[10] bhante pāṭihāriyaŋ karissathā' ti. 'Gaṇḍambarukkhamūle[11] mahārājā' ti. Titthiyā 'ambarukkhamūle kira pāṭihāriyaŋ karissatī' ti sutvā attano upaṭṭhākānaŋ ārocetvā yojanaṭṭhānabbhantare[12] antamaso tadahujātam pi ambapotakaŋ uppāṭetvā[13] araññe khipāpesuŋ.

Satthā āsāḷhipuṇṇamadivase[14] antonagaraŋ pāvisi. Rañño[15] uyyānapālo Gaṇḍo[16] nāma ekaŋ piṅgalakipillakehi katapattapuṭassa[17] antare mahantaŋ ambapakkaŋ disvā tassa gandharasalobhena sampatte[18] vāyase palāpento rañño atthāya[19] ādāya gacchanto antarāmagge Satthāraŋ disvā cintesi: 'rājā imaŋ ambaŋ khāditvā mayhaŋ aṭṭha vā soḷasa vā kahāpaṇe dadeyya, taŋ me ekattabhāve[20] pi jīvitavuttiyā nâlaŋ,[21] sace panâhaŋ Satthu

---

[1] B. °esuŋ.
[2] K. B. pa°.
[3] C. C[a]. S. °iyaŋ.
[4] B. °pe.
[5] C. C[a]. chādetvā.
[6] K. *a.* atha.
[7] B. *om.*
[8] B. karissāmī.
[9] K. B. *om.*
[10] K. B. *a.* pana.
[11] B. ka°.
[12] B. yojanabbhantare ṭhāne.
[13] K. uppātāp°.
[14] K. °mi°. K. °ḷa°. S. °ḷha°.
[15] B. *a.* pi.
[16] B. Ka°, *al.*
[17] K. B. katapu° (K. °pū°).
[18] K. B. sampatante.
[19] B. khādanatthāya.
[20] B. eka -a°. K. ekasmiŋ a°.
[21] K. alaŋ.

imaŋ dassāmi apariyantam eva[1] kālaŋ hitâvahaŋ bhavissatī' ti. So taŋ ambapakkaŋ[2] Satthu upanāmesi. Satthā Ānandattheraŋ olokesi. Ath' assa thero mahārājadattiyaŋ pattaŋ nīharitvā hatthe ṭhapesi. Satthā pattaŋ upanāmetvā ambapakkaŋ paṭiggahetvā tatth' eva nisīdanâkāraŋ dassesi. Thero cīvaraŋ paññāpetvā adāsi. Ath' assa tasmiŋ nisinne[3] thero pānīyaŋ[4] parissāvetvā[5] taŋ[6] ambapakkaŋ madditvā pānakaŋ[7] katvā adāsi. Satthā ambapānakaŋ pivitvā Gaṇḍaŋ āha: 'imaŋ ambaṭṭhiŋ idh' eva paŋsuŋ viyūhitvā ropehī' ti. So tathā akāsi. Satthā tassa upari hatthaŋ dhovi, hatthe dhotamatte[8] yeva naṅgalasīsamattakhandho hutvā ubbedhena paṇṇāsahattho ambarukkho uṭṭhahi, catūsu disāsu[9] ekekā[10] uddhaŋ ekā[10] ti pañca[11] mahāsākhā paṇṇāsapaṇṇāsahatthā[12] va[13] ahesuŋ. So tāvad eva pupphaphalasaŋchanno[14] hutvā ekekasmiŋ[15] ṭhāne paripakkaambapiṇḍidharo ahosi. Pacchato āgacchantā bhikkhū ambapakkāni khādantā yeva[16] āgamiŋsu.[17] Rājā 'evarūpo kira ambarukkho uṭṭhito' ti sutvā 'mā naŋ koci chindī'[18] ti ārakkhaŋ ṭhapesi. So pana Gaṇḍena ropitattā 'gaṇḍambarukkho'[19] tv' eva paññāyi.

Dhuttakâpi ambapakkāni khāditvā 'are[20] duṭṭhatitthiyā "samaṇo[21] Gotamo gaṇḍambarukkhamūle pāṭihāriyaŋ karissatī" ti, tumhehi yojanabbhantare tadahujātâpi

---

[1] K. °ŋ me. B. avassaŋ taŋ me dīghakālaŋ.
[2] K. B. ambaŋ, *so infra*.
[3] K. °nnassa.
[4] K. pāṇ°.
[5] K. B. parisā°. B. °itvā.
[6] K. B. *om.*
[7] K. pāna°.
[8] K. B. dhovita°.
[9] C. sākhāsu.
[10] B. °o.
[11] K. *a.* °mattā.
[12] K. B. *om. one* paṇṇāsa.
[13] B. *om.*
[14] K. sampanno.
[15] K. ekasmiŋ.
[16] B. eva.
[17] C. C[a]. agamaŋsu.
[18] K. chindatī. B. chindā.
[19] K. gaṇḍâmba°, *al.*
[20] B. hare.
[21] B. *a.* kira.

ambapotakā uppāṭāpita, gaṇḍambo nāma ayan'[1] ti vatvā te ucchiṭṭhaambaṭṭhīhi* pahariṇsu. Sakko Vātavalāhakaŋ devaputtaŋ[2] āṇāpesi: 'titthiyānaŋ maṇḍapaŋ vātehi uppāṭetvā[3] ukkārabhūmiyaŋ[4] khipāhī'[5] ti. So tathā akāsi. Suriyaŋ devaputtaṁ pi[6] āṇāpesi: 'suriyamaṇḍalaŋ nigganhanto[7] tapāhī'[8] ti. So pi tathā akāsi. Puna Vātavalāhakaŋ āṇāpesi: 'Vātavalāhaka[9] vātamaṇḍalaŋ uṭṭhāpento yāhī' ti. So tathā karonto titthiyānaŋ paggharitasedasarīre[10] rajavaṭṭiyā[11] okiri, te tambavammikasadisā[12] ahesuŋ. Vassavalāhakam pi[13] āṇāpesi: 'mahantamahantāni[14] bindūni[15] pātehī' ti. So tathā akāsi. Atha nesaŋ kāyo kabaragāvisadiso ahosi. Te nigganthā[16] hutvā sammukhasammukhaṭṭhānen' eva[17] palāyiŋsu. Evaŋ[18] palāyantesu Pūraṇakassapassa[19] upaṭṭhāko eko kassako 'idāni suve[20] ayyānaŋ pāṭihāriyakaraṇavelā, gantvā pāṭihāriyaŋ passissāmī' ti goṇe nissajjetvā pāto va ābhataŋ yāgukuṭañ[21] c' eva[22] yottakañ ca gahetvā āgacchanto Pūraṇaŋ tathā palāyantaŋ disvā 'bhante ahaŋ[23] ayyānaŋ pāṭihāriyaŋ passissāmī' ti āgacchāmi, tumhe kahaŋ gacchathā' ti. 'Kin te pāṭihāriyena, imaŋ me[24] kuṭañ

---

[1] S. nāmâyaŋ. * S. °ehia°. [2] C. Ca. *om.*
[3] K[1]. *a.* okiritvā. [4] K. ukkara°.
[5] K. B. khipāpehi. [6] B. pi de°.
[7] B. nikaḍḍhanto. [8] K. B. tāpehī.
[9] S. °ko. K. B. *om.*
[10] C. Ca. °aŋ. S. °sede sa°.
[11] Ca. K. °vuṭṭhiyā. S. rajo°.
[12] B. tambamattika°. [13] K. *om.*
[14] K. °āni ma°. B. mahantāni. [15] K. vi°.
[16] B. niga°. K. nigaṇṭhā. K[1]. niggahana. S. niggaṇhā. B. *a.* lajjamāno.
[17] K. B. °ne yeva.
[18] S. *om.* K[1]. *a.* tesu. [19] B. Purāṇa°.
[20] K. B. me. [21] B. °ghaṭañ.
[22] K. ca.
[23] B. ajja. K. *om.* [24] B. *om.*

ca yottakañ ca dehī' ti. So tena dinnaŋ kuṭañ ca yottañ[1] ca ādāya nadītīraŋ gantvā taŋ[2] kuṭaŋ yottena attano gīvāya[3] bandhitvā[4] rahade patitvā udakabubbuḷe uṭṭhāpento[5] kālaŋ katvā Avīcimhi nibbatti.

Satthā[6] ākāse ratanacaṅkamaŋ māpesi, tassa[7] ekā[8] koṭi pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaŋ ahosi, ekā[9] pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaŋ. Satthā sannipatitāya chattiŋsayojanikāya[10] parisāya vaḍḍhamānakacchāyāya 'idāni pāṭihāriyakaraṇavelā' ti gandhakuṭito nikkhamitvā pamukhe aṭṭhāsi. Atha naŋ Gharaṇī nāma iddhimantā[11] anāgāmiupāsikā upasaŋkamitvā 'bhante mādisāya dhītari vijjamānāya tumhākaŋ kilamanakiccaŋ natthi, ahaŋ pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti āha. 'Kathaŋ[12] tvaŋ karissasi Gharaṇī' ti. 'Bhante ekasmiŋ[13] cakkavāḷagabbhe mahāpaṭhaviŋ udakaŋ[14] katvā udakasakuṇikā viya nimmujjitvā[15] pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaŋ attānaŋ dassessāmi,[16] tathā pacchimauttaradakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaŋ[17] tathā majjhe,[18] "kā esā" ti ca[19] vutte vakkhanti "Gharaṇī nām' esā, ayaŋ tāva[20] ekissā itthiyā ānubhāvo,[21] buddhânubhāvo[22] pana kīvarūpo[23] bhavissatī'

---

[1] K. S. °akañ.
[2] K. B. *om.*
[3] K. °yaŋ.
[4] B. *a.* lajjanto kiñci akathetvā.
[5] B. upaṭṭh°.
[6] S. Sakko.
[7] C. C[a]. S. tassā (*f. also in Skt.*).
[8] B. eka°.
[9] B. *a.* koṭi.
[10] K. B. °yojanāya.
[11] K. Nandamātā. K. B. *a* ekā.
[12] K. atha tvaŋ ka°. K[1]. B. *om.* tvaŋ.
[13] S. *om.*
[14] K. °ke.
[15] K. B. nimu°.
[16] B. °iss°. C. C[a]. dassāmī. C. C[a]. S. *a.* ti.
[17] K. pacchimaŋ tathā u° tathā dakkhiṇaŋ.
[18] K. *a.* atha mahājano maŋ disvā.
[19] K. B. *om.*
[20] K. *a.* evarūpo.
[21] S. itthiyânu°.
[22] K. buddhānaŋ ānu°.
[23] K. kim eva°. B. kīdiso.

ti evaŋ titthiyā tumhe adisvā va palāyissantī' ti. Atha naŋ Satthā 'jānāmi te Gharaṇi evarūpaŋ pāṭihāriyaŋ kattuŋ[1] samatthabhāvaŋ, na panâyaŋ tav' atthāya baddho mālāpuṭo' ti vatvā paṭikkhipi. Sā 'na me[2] Satthā anujānāti, addhā mayā uttaritaraŋ pāṭihāriyaŋ kātuŋ samattho añño atthī' ti ekamantaŋ aṭṭhāsi. Satthâpi 'evam etesaŋ[3] guṇo pākaṭo bhavissatī ti[4] evaŋ chattiŋsayojanāya parisāya majjhe sīhanādaŋ nadissantī'[5] ti maññamāno apare pi pucchi: 'tumhe kathaŋ pāṭihāriyaŋ karissathā' ti. Te 'evañ ca[6] evañ ca karissāma bhante' ti Satthu purato ṭhitā va[7] sīhanādaŋ nadiŋsu. Tesu kira Cullânāthapiṇḍiko[8] 'mādise anāgāmiupāsakaputte[9] vijjamāne Satthu kilamanakiccaŋ natthī' ti cintetvā, 'ahaŋ bhante pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti vatvā, 'kathaŋ karissasī' ti puṭṭho āha:[10] 'ahaŋ bhante dvādasayojanikaŋ brahmattabhāvaŋ[11] nimminitvā[12] imissā parisāya majjhe mahāmeghagajjitasadisena saddena brahmapphoṭanaŋ[13] nāma apphoṭessāmi, mahājano "kiŋ saddo nām' eso" ti pucchitvā "Cullânāthapiṇḍikassa kira brahmapphoṭanasaddo nāmā" ti vakkhati, titthiyā "gahapatikassa tāva eso ānubhāvo, buddhânubhāvo kīdiso[14] bhavissatī" ti tumhe adisvā va[15] palāyissantī' ti. Satthā 'jānāmi te ahaŋ etaŋ[16] ānubhāvan' ti tassa pi tath' eva vatvā pāṭihāriyakaraṇaŋ nânujāni.[17] Ath' ekā paṭisambhidappattā

---

[1] K. B. kātuŋ.
[2] B. *om.*
[3] B. evam eva tesaŋ.
[4] K[1]. *a.* cintetvā.
[5] B. °atī.
[6] C. C[a]. B. *once.* B. *om.* te.
[7] B. *om.* ṭhitā va.
[8] K. B. Cūḷa A° (K. °l°). S. Cullanā°.
[9] K. B. S. °ke pu°. K. °mino°. K[1]. °ke, *om.* putte ('putte' *as* 'dhītari' *supra*).
[10] B. S. *om.*
[11] K[1]. brahmadatta°.
[12] K[1]. nimmitvā.
[13] K. B. brahma -a°. C. C[a]. S. °kaŋ.
[14] K. kī° bu°.
[15] B. *om.*
[16] B. *om. two.*
[17] K. °nāti.

sattavassikā Cīrasāmaṇerī[1] nāma Satthāraŋ vanditvā 'ahaŋ[2] bhante pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti āha. 'Kathaŋ karissasi Cīre' ti. 'Bhante Sineruñ ca cakkavāḷapabbatañ ca[3] Himavantañ ca āharitvā imasmiŋ[4] ṭhāne paṭipāṭiyā ṭhapetvā ahaŋ haŋsasakuṇī viya tato[5] nikkhamitvā asajjamānā gamissāmi,[6] mahājano maŋ disvā "kā o'[7] esā" ti pucchitvā "Cīrasāmaṇerī" ti vakkhati,[8] titthiyā "sattavassikasāmaṇeriyā[9] ayam ānubhāvo, buddhânubhāvo kīdiso bhavissatī" ti tumhe adisvā va palāyissantī' ti. Ito paraŋ evarūpāni vacanāni vuttânusāren' eva veditabbāni, tassâpi Bhagavā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā pāṭihāriyakaraṇaŋ nânujāni.[10] Ath' eko paṭisambhidappatto khīṇâsavo Cundasāmaṇero nāma jātiyā sattavasso[11] Satthāraŋ vanditvā[12] 'ahaŋ Bhagavā[13] pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti vatvā, 'kathaŋ karissasī' ti puṭṭho āha: 'ahaŋ bhante Jambudīpassa dhajabhūtaŋ mahājamburukkhaŋ khandhe gahetvā cāletvā mahājambupesiyo[14] āharitvā imaŋ parisaŋ khādāpessāmi, pāricchattakakusumāni ca āharissāmī'[15] ti. Atha Uppalavaṇṇattherī Satthāraŋ vanditvā 'ahaŋ bhante pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti vatvā,[16] 'kathaŋ karissasī' ti puṭṭhā āha:[16] 'ahaŋ bhante samantā dvādasayojanaŋ[17] parisaŋ dassetvā āvaṭṭato chattiŋsayojanāya parisāya parivuto cakkavattirājā hutvā āgantvā tumhe vandissāmī'

---

[1] K. Vīra°. S. C. C[a]. °rā. B. *a.* kira.
[2] K. *om.*
[3] K[1]. o'eva.
[4] K. C. C[a]. tasmiŋ.
[5] K. B. *rep.*
[6] B. karissāmi.
[7] K. B. *om.*
[8] K[1]. paññāyatī ti. S. ñassati. B. °nti.
[9] K. B. °kāya tāva sā°.
[10] K. C. C[a]. °āti.
[11] B. °ssena.
[12] B. upasaṅkamitvā. K[1]. *corr. a.*
[13] K[1]. bhante.
[14] K. °phalāni.
[15] K. B. °itvā, *and a.* tumhe vandissāmī ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā tassâpi (B. *om.* pi) pāṭihāriyakaraṇaŋ paṭikkhipi.
[16] K[1]. *om.*
[17] B. °nikaŋ.

ti. Satthā 'jānāmi te[1] ānubhāvan' ti tassâpi pāṭihāriyaŋ[2] paṭikkhipi. Atha Mahāmoggallānatthero Bhagavantaŋ vanditvā 'ahaŋ[3] bhante pāṭihāriyaŋ karissāmī' ti vatvā, 'kathaŋ karissasī' ti puṭṭho[4] 'ahaŋ bhante Sinerupabbatarājānaŋ[5] dantantare ṭhapetvā māsabījaŋ[6] viya saŋkhādissāmī'[7] ti. 'Aññaŋ kiŋ karissasī' ti. 'Imaŋ paṭhaviŋ[8] kaṭasārakaŋ viya saŋvellitvā[9] aṅgulantare nikkhipissāmī'[10] ti.[11] 'Aññaŋ kiŋ karissasī' ti. 'Mahāpaṭhaviŋ kulālacakkaŋ viya parivattetvā mahājanaŋ paṭhavojaŋ khādāpessāmī'[12] ti. 'Aññaŋ kiŋ karissasī' ti. 'Vāmahatthe paṭhaviŋ katvā ime satte aññasmiŋ dīpe ṭhapessāmī' ti. 'Aññaŋ kiŋ karissasī' ti. 'Sineruŋ[13] chattadaṇḍaŋ[14] viya[15] katvā mahāpaṭhaviŋ ukkhipitvā tass' ūpari ṭhapetvā chattahattho bhikkhu viya ekahatthena ādāya[16] ākāse[17] caṅkamissāmī' ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti tassâpi pāṭihāriyakaraṇaŋ nânujāni.[18] So 'jānāti maññe Satthā mayā uttaritaraŋ pāṭihāriyaŋ kātuŋ samatthan' ti ekamantaŋ aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā 'nâyaŋ Moggallāna tav' atthāya baddho mālāpuṭo, ahaŋ hi asamadhuro mama dhuraŋ añño vahituŋ samattho nāma natthi, anacchariyam ev' etaŋ[19] yaŋ[20] idāni mama dhuraŋ vahituŋ samattho na bhaveyya, ahetukatiracchānayoniyaŋ nibbattakāle pi mama dhuraŋ vahituŋ samattho nāma nâhosi yevā' ti vatvā

---

[1] C. C[a]. S. te jān°. [2] K. B. °yakaraṇaŋ.
[3] K[1]. āha. [4] K. *a*. āha. [5] K. B. °rājaŋ.
[6] K. sāsapavijjaŋ. B. māsasāsapabījaŋ.
[7] K. B. khād°.
[8] K. B. mahāpa°. B. *a*. katvā.
[9] K. saŋvedhetvā. K[1]. saŋvedhetvā. C. C[a]. saŋvillitvā.
[10] K[1]. *corr*. pakkhi°. [11] C. C[a]. *a*. vatvā
[12] C. C[a]. ghā°. [13] K[1]. °rū-pabbatarājaŋ.
[14] K[1]. °akaŋ. [15] K. B. *om*.
[16] K. B. °enâdāya. [17] K[1]. °sena.
[18] K[1]. °nāti.
[19] B. c' etaŋ. K. c'eva taŋ. K[1]. eva taŋ. S. *om*. ev'. C. C[a]. vo taŋ.
[20] C. *om*.

'kadā kathaŋ vā[1] bhante' ti therena puṭṭho[2] atītaŋ āharitvā:[3]

'Yato yato garudhuraŋ yato gambhīravattani
tadassu[4] kaṇhaŋ yuñjanti svassu taŋ vahate
dhuran' ti

idaŋ Kaṇhausabhajātakaŋ[5] vitthāretvā puna tam ev' atthaŋ[6] visesetvā dassento,[7]

'Manâpam[8] eva bhāseyya nâmanāpaŋ kudācanaŋ
manāpaŋ bhāsamānassa garubhāraŋ udabbahi,[9]
dhanañ ca naŋ alabbhesi[10] tena c'attamano ahū' ti

idaŋ Nandivisālajātakam[11] pi vitthāretvā kathesi.[12] Kathetvā ca pana Satthā taŋ ratanacaṅkamaŋ otari.[13] Purato dvādasayojanikā parisā ahosi,[14] pacchato ca uttarato ca dakkhiṇato ca, ujukaŋ pana catuvīsatiyojanikāya tāya[15] parisāya majjhe Bhagavā yamakapāṭihāriyaŋ akāsi, tañ ca[16] pālito tāva[17] evaŋ veditabbaŋ: Katamaŋ[18] Tathāgatassa yamakapāṭihīre[19] ñāṇaŋ, idha Tathāgato yamakapāṭihīraŋ karoti asādhāraṇaŋ sāvakehi; uparimakāyato aggikkhandho pavattati, heṭṭhimakāyato udakadhārā

---

1 K. pana *for* ka° vā.
2 B. *a.* Satthā.
3 K[1]. *gives the* J. *For longer additions in* K. MSS. *vide Appendix.*
4 K. B. tadâssu.
5 F. J. I. 193-6.
6 K. tad eva vatthuŋ. K[1]. taŋ va°. B. tam eva va°.
7 K. desento. K[1]. *a.* Nandavisālajātakaŋ āharitvā, atīte, *etc.*
8 J. manuññam, *al.*
9 J. udaddhari.
10 K. B. alabhesi. K[1]. alābhesi.
11 K. Nanda°. F. J. I. 191-3.
12 K[1]. *a.* jātakaŋ samodhānesi: brāhmaṇo Anando Nandavisālo pana aham evā ti.
13 K. abhiruyhi. B. °yha.
14 K. B. *a.* tathā.
15 K. B. *om.*
16 K. B. S. *om.*
17 C. C[a]. *om.*
18 B. *a.* taŋ.
19 K. °hiriye. B. hāriye.

pavattati, heṭṭhimakāyato aggikkhandho pavattati, uparimakāyato udakadhārā pavattati, puratthimakāyato[1] pacchimakāyato, pacchimakāyato[1] puratthimakāyato,[1] dakkhiṇakkhito, vāmakkhito vāmakkhito dakkhiṇakkhito, dakkhiṇakaṇṇasotato vāmakaṇṇasotato, vāmakaṇṇasotato dakkhiṇakaṇṇasotato, dakkhinanāsikasotato vāmanāsikasotato vāmanāsikasotato dakkhiṇanāsikasotato dakkhiṇaaŋsakūṭato vāmaaŋsakūṭato, vāmaaŋsakūṭato dakkhiṇaaŋsakūṭato dakkhinahatthato vāmahatthato, vāmahatthato dakkhiṇahatthato, dakkhiṇapassato vāmapassato, vāmapassato dakkhiṇapassato, dakkhiṇapādato vāmapādato, vāmapādato dakkhiṇapādato, aṅgulaṅgulīhi[2] aṅgulantarikāhi, aṅgulantarikāhi aṅgulīhi,[3] ekekalomakūpato[4] aggikhandho pavattati, ekekalomakūpato[5] udakadhārā pavattati[6] channaŋ vaṇṇānaŋ[7] nīlānaŋ pītakānaŋ lohitakānaŋ[8] odātānaŋ mañjeṭṭhānaŋ pabhassarānaŋ.[9] Bhagavā caṅkamati, nimmito[10] tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyaŋ vā kappeti . . . pe[11] . . . nimmito seyyaŋ vā[12] kappeti, Bhagavā[13] caṅkamati[14] vā tiṭṭhati vā nisīdati vā, idaŋ Tathāgatassa yamakapāṭihīre ñāṇan' ti.[15]

Idaŋ pana pāṭihīraŋ Satthā tasmiŋ caṅkame caṅkamitvā akāsi, tassa tejokasiṇasamāpattivasena uparimakāyato[16] aggikkhandho pavattati, āpokasiṇasamāpattivasena heṭṭhi-

---

[1] K. *a.* ia.
[2] K. B. aṅgulīhi.
[3] S. *om.*
[4] C. C[a]. S. ekekalomato lomakūpato.
[5] S. lomakū°. C. C[a]. °lomato.
[6] S. *a.* pavattanti. C. C[a]. *a.* ekekalomato aggikkhandho pavattati.
[7] C. C[a]. chabbaṇṇava°. S. chabbaṇṇānaŋ.
[8] K. pitānaŋ lohitānaŋ.
[9] K. *a.* tathā evaŋ.
[10] B. Buddhanimmito.
[11] B. la.
[12] B. *om.* K. *om.* pe ni° se° vā ka°.
[13] K. *a.* sayaŋ.
[14] K. *a.* nimmito ti° ni° vā se° vā ka°, *then* idaŋ, *etc.*
[15] B. *om.*
[16] K. purima°.

makāyato udakadhārā pavattatī ti, puna[1] udakadhārāya[2] pavattanaṭṭhānato aggikhandhassa pavattiŋ[3] aggikkhandhassa ca pavattanaṭṭhānato udakadhārāya pavattiŋ[4] dassetuŋ 'heṭṭhimakāyato uparimakāyato' ti vuttaŋ, esa[5] nayo sabbapadesu. Aggikkhandho pan' ettha udakadhārāya asammisso ahosi, tathā udakadhārā aggikkhandhena[6] ubhayam pi kira c'etaŋ yāva brahmalokā uggantvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaŋ pavattati.[7] Channaŋ vaṇṇānan ti vuttapadassa[8] chabbaṇṇaraŋsiyo bahi[9] āsiñcamānaŋ vilīnaŋ suvaṇṇaŋ viya yantanālito[10] nikkhantasuvaṇṇarasadhārā viya ca ekacakkavāḷagabbhato uggantvā[11] Brahmalokaŋ āhacca paṭinivattitvā cakkavāḷamukhavaṭṭim eva gaṇhiŋsu, ekaŋ[12] cakkavāḷagabbhaŋ ekaŋ gopāṇasicittaŋ[13] viya bodhigharaŋ ahosi ekâlokaŋ.

Taŋ divasaŋ Satthā caṅkamitvā pāṭihīraŋ karonto antarantarā mahājanassa dhammakathaŋ[14] kathesi, kathento ca[15] janaŋ[16] nirussāsaŋ akatvā[17] assāsavāraŋ[18] deti. Tasmiŋ khaṇe mahājano sādhukāraŋ pavattesi,[19] tassa sādhukārappavattanakāle Satthā tāva[20] mahatiyā parisāya cittaŋ olokento ekekassa soḷasānaŋ[21] ākārānaŋ vasena cittâcāraŋ[22] aññāsi. Evaŋ lahuparivattaŋ[23] buddhānaŋ

---

[1] B. na pana *for* ti puna. [2] B. °rā°.
[3] K. B. aggikkhandho pavattati, K. *a.* puna.
[4] K. B. °dhārā pavattatī ti.
[5] K. es' eva. [6] B. °ehi.
[7] S. pavatti. B. patati.
[8] B. vuttā pan' assa.
[9] K. kuṭehi. B. ghaṭehi. [10] K. B. °ikato.
[11] K. *a.* yāva, *with* °lokā.
[12] B. eka°. K. ekekaŋ.
[13] K. B. vaṅkago°. B. °sikaŋ. K. °vinaddhaŋ.
[14] K. B. dhammaŋ. [15] K. *om.*
[16] B. pana. [17] B. *a.* tassa.
[18] B. °vāsaŋ. [19] K. B. °eti.
[20] K. *a.* evaŋ.
[21] K. B. S. °sannaŋ.
[22] K. cittavāraŋ. [23] K. B. lahuka°.

cittaŋ, yo yo yasmiñ ca dhamme[1] yasmiñ ca pāṭihīre pasanno tassa tassa ajjhāsayavasen' eva dhammañ ca kathesi pāṭihīrañ ca akāsi. Evaŋ dhamme desiyamāne pāṭihīre ca kayiramāne[2] mahādhammâbhisamayo[3] ahosi, Satthā pana tasmiŋ samāgame attano manaŋ gahetvā aññaŋ pañhaŋ pucchituŋ samatthaŋ adisvā nimmitabuddhaŋ māpesi, tena pucchitaŋ pañhaŋ Satthā vissajjesi.[4] Bhagavato caṅkamanakāle nimmito ṭhānâdisu aññataraŋ kappesi, nimmitassa caṅkamanakāle Bhagavā ṭhānâdisu aññataraŋ kappesi, tam atthaŋ dassetuŋ 'nimmito caṅkamati vā'[5] ti—ādi[6] vuttaŋ. Evaŋ karontassa Satthu[7] pāṭihīraŋ disvā dhammakathañ ca sutvā tasmiŋ samāgame vīsatiyā pāṇakoṭīnaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Satthā pāṭihīraŋ karonto va 'kattha nu kho atīte[8] buddhā imaŋ pāṭihīraŋ katvā vassaŋ upentī' ti āvajjitvā,[9] 'Tāvatiŋsabhavane vassaŋ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaŋ desentī' ti disvā dakkhiṇapādaŋ ukkhipitvā Yugandharamatthake[10] ṭhapetvā[11] itaraŋ pādaŋ ukkhipitvā Sinerumatthake ṭhapetvā[12] evaŋ aṭṭhasaṭṭhiyojanasatasahassaṭṭhāne tayo va[13] pādavārā ahesuŋ, dve pādacchiddānī.[14] 'Satthā pādaŋ pasāretvā akkamī' ti ca[15] na sallakkhetabbaŋ,[16] tassa pādukkhipanakāle[17] yeva[18] pabbatā pāda-

---

[1] C. C[a]. S. *om.* ya° ca dha°. [2] K. B. kạriya°.
[3] K. B. mahājano dha°.
[4] K. B. *a.* Satthārā pucchitaŋ sovi°.
[5] K. Bhagavā. [6] C. C[a]. ādisu.
[7] B. *om.* [8] K. B. °ta°.
[9] S. B. °etvā. [10] K. Gaṇḍamba°.
[11] K. °pesi, *and a.* vāmapādaŋ u° Yu° ṭhapesi.
[12] K. °pesi.
[13] K. B. *om.*
[14] K. *a.* pakatipādaviticāraṇasadisanikkhepāni ahesuŋ.
[15] K. B. *om.*
[16] B. °kkhi°.
[17] K. C. C[a]. B. pādakkhi°. K. B. *a.* hi *before* pā°.
[18] B. yev' ete. K. yeva te pa°, *and a.* Yugandharo Isindharo ca pabbatakuṭaŋ ekato katvā.

mūlaŋ[1] āgantvā[2] Satthārā akkantakāle[3] uṭṭhāya sakaṭṭhāne[4] aṭṭhaŋsu.

Sakko Satthāraŋ disvā cintesi: 'Paṇḍukambalasilāyaŋ maññe[5] Satthā imaŋ vassāvāsaŋ upessati, bahunnaŋ[6] vata[7] devatānaŋ upakāro bhavissati.[8] Satthari pan' ettha vassaŋ[9] upagate aññā[10] devatā hattham pi ṭhapetuŋ na sakkhissanti, ayaŋ kho pana[11] Paṇḍukambalasilā dīghato saṭṭhi yojanā[12] puthulato paṇṇāsa yojanā, Satthari nisinne pi tucchaŋ[13] viya bhavissatī' ti. Satthā tass' ajjhāsayaŋ[14] viditvā attano saŋghāṭiŋ[15] silātalaŋ paṭicchādayamānaŋ[16] khipi. Sakko cintesi: 'cīvaraŋ tāva paṭicchādayamānaŋ khipi sayaŋ pana parittake ṭhāne nisīdissatī' ti. Satthā tass' ajjhāsayaŋ viditvā nīcapīṭhakaŋ mahāpaŋsukūliko viya Paṇḍukambalasilaŋ anto cīvarabhoge[17] yeva katvā nisīdi. Mahājano pi taŋ khaṇaŋ yeva Satthāraŋ olokento nāddasa,[18] candassa atthamitakālato[19] paṭṭhāya viya[20] ahosi, mahājano:[21]

'Gato nu Cittakūṭaŋ vā Kelāsaŋ vā Yugandharaŋ,
na no dakkhema[22] Sambuddhaŋ lokajeṭṭhaŋ,
narāsabhan' ti

---

1 B. °āni.
2 K. *a.* sampaṭicchitvā. B. *a.* sampaṭicchiŋsu.
3 B. akkamana°, *a.* te pabbatā.
4 B. *a.* yeva.
5 K. °lāya majjhe.
6 K. B. °ūnaŋ.
7 B. ca.
8 C. Cᵃ. *a.* ti.
9 B. vassāvāsaŋ.
10 C. Cᵃ. S. aññe.
11 C. Cᵃ. ayaŋ Sakko pi na. S. ahaŋ Sa° pi tena.
12 B. *a.* vitthārato paṇṇāsayo°, *and has* pu° pannarasa°.
13 K. °ā.
14 B. tassa a°.
15 S. °ikaŋ.
16 B. °iya°.
17 B. °bhāge.
18 K. nādassa.
19 K. B. atthaṅgamitakālo. B. *om.* pa °viya.
20 K. *a.* ca suriyassa aṭṭhaṅgamitakālo viya ca andhakāro ca.
21 B. *a.* imaŋ paridevanasaddaŋ paridevanto.
22 K. B. °mu, *so infra.*

imaŋ gāthaŋ vadanto paridevi. Apare 'Satthā nāma pavivekarato[1] "evarūpāya me[2] parisāya evarūpaŋ pāṭihīraŋ katan" ti lajjāya aññaŋ raṭṭhaŋ vā janapadaŋ vā gato bhavissati, nanu dāni[3] taŋ dakkhissāmā' ti paridevantā[4] imaŋ gātham āhaŋsu:

'Pavivekarato dhīro na imaŋ lokaŋ pun' ehiti,
na no dakkhema Sambuddhaŋ lokajeṭṭhaŋ
narâsabhan'[5] ti.

Mahāmoggallānaŋ[6] pucchiŋsu: 'kahaŋ bhante Satthā' ti. So sayaŋ jānanto pi 'paresaŋ pi guṇā pākaṭā hontū'[7] ti ajjhāsayena 'Anuruddhaŋ pucchathā' ti āha.[8] Theraŋ tathā[9] pucchiŋsu: 'kahaŋ bhante Satthā' ti. 'Tāvatiŋsabhavane Paṇḍukambalasilāyaŋ vassaŋ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaŋ desetuŋ gato' ti. 'Kadā āgamissati bhante' ti. 'Tayo māse abhidhammaŋ[10] desetvā mahāpavāraṇadivase'[11] ti. Te 'Satthāraŋ adisvā na gamissāmā' ti tatth' eva khandhâvāraŋ bandhiŋsu, ākāsam eva kira nesaŋ chadanaŋ ahosi, tāya[12] mahatiyā parisāya sarīranissando[13] nāma na paññāyi, paṭhavī vivaram adāsi, sabbattha parisuddham eva paṭhavitalaŋ[14] ahosi. Satthā paṭhamam eva Mahāmoggallānaŋ[15] avoca: 'Moggallāna[16] tvaŋ etissā parisāya dhammaŋ deseyyāsi, Cullânāthapiṇḍiko ca[17] āhāraŋ dassatī' ti. Tasmā taŋ temāsaŋ Cullânāthapiṇḍiko etissāya[18] parisāya pānaŋ[19] yāgu-

---

[1] K. B. *a.* so. [2] B. *om.*
[3] B. idāni. C. C[a]. *om.* [4] B. °nto.
[5] K. B. *a.* te. [6] K. °natheraŋ.
[7] K. °ŋo °ṭo hotū. B. °ntī.
[8] K. B. *a.* te. [9] K. *om.*
[10] K. B. °apiṭakaŋ. [11] K. *a.* āgamissatī.
[12] S. tâva. B. *a.* ca.
[13] B. °nighaŋso nāma pa°. [14] K. B. bhūmi°.
[15] B. Moggalānattheraŋ.
[16] S. Mahāmo°. [17] B. *om.*
[18] K. ca tassā. B. va tassā.
[19] K. sāyaŋ pātaŋ. B. pātarāsakāle.

bhattaŋ[1] khādanīyaŋ tambūlagandhamālapilandhanāni[2] adāsi, Mahāmoggallāno[3] dhammaŋ desesi, pāṭihīraŋ dassanatthaŋ āgatâgatehi[4] puṭṭhaŋ pañhañ[5] ca vissajjesi. Satthāram pi mātu Abhidhammadesanatthāya[6] Paṇḍukambalasilāyaŋ vassaŋ upagataŋ dasasahassacakkavāḷadevatā parivārayiŋsu. Tena vuttaŋ:

Tāvatiŋse yadā Buddho silāyaŋ paṇḍukambale
pāricchattakamūlasmiŋ vihāsi purisuttamo,

Dasasu[7] lokadhātūsu sannipatitvāna[8] devatā
payirupāsanti Sambuddhaŋ vasantaŋ nabhamuddhani.

Na koci devo vaṇṇena Sambuddhassa virocati[9]
sabbe deve adhigayha[10] Sambuddho va virocatī' ti

evaŋ sabbe[11] devatā attano sarīrappabhāyaŋ abhibhavitvā nisinnassa pan' assa[12] mātā Tusitavimānato āgantvā dakkhiṇapasse nisīdi, Indako pi devaputto āgantvā dakkhiṇapasse yeva nisīdi, Aṅkuro[13] vāmapasse.[14] So mahesakkāsu[15] devatāsu sannipatitāsu apagantvā[16] dvādasayojanike ṭhāne okāsaŋ labhi, Indako tatth' eva nisīdi. Satthā[17] te ubho pi oloketvā attano sāsane dakkhiṇeyyapuggalānaŋ dinnadānassa mahapphalabhāvaŋ ñāpetukāmo[18] evam āha:[19] 'dīghamantare dasavassasahassaparimāṇe[20] kāle dvādasayojanikaŋ uddhanapantiŋ katvā

---

1 B. °ñ ca. 2 B. tambulatela°. B. *a.* ca.
3 K. °nathero. 4 S. C. C[a]. āgatehi tehi.
5 B. puṭṭhapañhe. K. °ṭṭhe paṇhe.
6 K. B. °tthaŋ. 7 K. dasasahassa°.
8 B. °pātetvāna. 9 K. °ssâtirocati.
10 B. atikkamma. 11 B. sabbā.
12 S. pana sā. K. mātâpi 'ssa.
13 K. eko Aṅkuro nāma.
14 K. B. *a.* nisīdi. 15 B. °kkh°.
16 B. āg°. 17 C[a]. *a.* pi.
18 B. paññā°.
19 K. B. *a.* Aṅkura tayā. 20 B. °ṇa°.

mahādānaŋ dinnaŋ, so tvaŋ dāni mama samāgamaŋ āgantvā sabbadūre[1] dvādasayojanike ṭhāne okāsaŋ labhi, kin nu kho ettha kāraṇan' ti. Vuttam pi c'etaŋ:

'Oloketvāna Sambuddho Añkurañ câpi Indakaŋ
dakkhiṇeyyaŋ pabhāvento idaŋ vacanam abruvi:[2]

"Mahādānaŋ tayā dinnaŋ Añkura dīghamantare
suvidūre[3] nisinno 'si[4] āgaccha mama santikan"' ti.

So saddo paṭhavitalaŋ pāpuṇi, sabbâpi naŋ sā[5] parisā assosi. Evaŋ vutte

Codito bhāvitattena[6] Añkuro etad abruvi:[2]
'kiŋ mayhaŋ tena dānena dakkhiṇeyyena suññakaŋ.[7]

Ayaŋ so Indako yakkho dajjā dānaŋ parittakaŋ
atirocati amhehi cando tārāgaṇe[8] yathā' ti.

Tattha dajjā ti dattha.[9] Evaŋ vutte pana[10] Satthā Indakaŋ āha: 'Indaka tvaŋ mama dakkhiṇapasse nisinno kasmā anapagantvā[11] nisīdasī' ti. So 'ahaŋ bhante sukhette parittaŋ[12] bījaŋ vapanakassako[13] viya dakkhiṇeyyasampadaŋ alatthan' ti dakkhiṇeyye[14] pabhāvento āha:

'Ujjaṅgale yathā khette bījaŋ[15] bahukam pi[16] ropitaŋ
na phalaŋ vipulaŋ[17] hoti na pi toseti kassakaŋ,[18]

Tath' eva dānaŋ bahukaŋ dussīlesu patiṭṭhitaŋ
na vipulaŋ (K. °la°) phalaŋ hoti na pi toseti dāyakaŋ.

---

1 K. ati°. B. *om.*
2 K. B. abravi.
3 K. B. ati°.
4 C. Cᵃ. va.
5 K. B. *om.*
6 C. B. °tthena.
7 K. B. °taŋ.
8 K. *corr.* °ṇehi.
9 S. adattha. K. B. datvā.
10 B. *om.*
11 K. B. anupa°. K. *a.* va.
12 B. appaka°.
13 K. B. vappana°.
14 K. B. °yyaŋ.
15 K. vijjaŋ.
16 B. *om.*
17 B. vi° pha°. K. vipulaphalaŋ.
18 K. B. *a.*

Yathâpi bhaddake[1] khette bījaŋ appam pi ropitaŋ
sammādhāraŋ[2] pavecchante[3] phalaŋ toseti kassakaŋ,
Tath' eva sīlavantesu guṇavantesu tādisu[4]
appakaŋ pi kataŋ kāraŋ[5] puññaŋ hoti mahapphalan' ti.

Kiŋ pan' etassa pubbakamman? ti. So kira Anuruddhattherassa antogāmaŋ piṇḍāya paviṭṭhassa attano āhāraŋ[6] kaṭacchubhikkhaŋ dāpesi, tad assa[7] puññaŋ. Añkurena dasa vassásahassāni dvādasayojanikaŋ uddhanapantiŋ katvā dinnadānato mahapphalataraŋ jātaŋ, tasmā evam āha. Evaŋ vutte Satthā 'Añkura dānaŋ nāma viceyya dātuŋ vaṭṭati, evaŋ taŋ[8] sukhette vuttabījaŋ[9] viya mahapphalaŋ hoti, tvaŋ pana na tathā akāsi, tena te dānaŋ na mahapphalaŋ[10] jātan' ti imam atthaŋ vibhāvento:[11]

'Viceyyadānaŋ dātabbaŋ yattha dinnaŋ mahapphalaŋ
viceyyadānaŋ datvāna saggaŋ gacchanti dāyakā.[12]

Viceyyadānaŋ[13] sugatappasatthaŋ
ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni
bījāni vuttāni[14] yathā sukhette' ti

vatvā uttariŋ dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

(356) 'Tiṇadosāni khettāni rāgadosā ayaŋ pajā,
tasmā hi vītarāgesu dinnaŋ hoti mahapphalaŋ.[15]

---

[1] K. bhadrake.
[2] K. B. °re.
[3] B. pavattante.
[4] K. B. °īsu.
[5] K. *corr.* appake pi kate kāre.
[6] K. B. ābhataŋ.
[7] B. tadā tassa. K. tassa.
[8] B. *om.*
[9] K. B. suvu°.
[10] B. ma° na.
[11] K. *a.* āha.
[12] B. C. C[a]. *om. this line.* S. pe.
[13] S. I., *p.* 21.
[14] K. vu° bī°.
[15] K. B. *a., vss.* 357-8.

(359) Tiṇadosāni khettāni icchādosā ayaŋ pajā,
tasmā hi vigaticchesu dinnaŋ hoti mahappha-
lan' ti.

Desanâvasāne Añkuro ca Indako ca sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, mahājanassápi sātthikā desanā[1] ahosi.[2]
Atha Satthā devaparisāya majjhe nisinno[3] mātaraŋ ārabbha 'kusalā dhammā akusalā dhammā avyākatā dhammā' ti[4] Abhidhammapiṭakaŋ paṭṭhapesi,[5] evaŋ tayo māse nirantaraŋ Abhidhammapiṭakaŋ[6] kathento pana bhikkhâcāravelāyaŋ[7] 'yāva mamâgamanā ettakaŋ nāma dhammaŋ desetū' ti nimmitabuddhaŋ māpetvā sayaŋ Himavantaŋ gantvā nāgalatādantakaṭṭhaŋ khāditvā Anotattadahe mukhaŋ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaŋ āharitvā mahāsālamālake nisinno bhattakiccaŋ akāsi. Sāriputtatthero tattha gantvā Satthu vattaŋ karoti. Satthā katabhattakicco[8] 'Sāriputta ajja mayā ettako nāma dhammo bhāsito, taŋ attano nissitakānaŋ pañcasatānaŋ[9] bhikkhūnañ ca[10] vācehī' ti therassa kathesi.[11] Yamakapāṭihīre kira pasīditvā pañcasatā kulaputtā therassa san-

---

[1] K. B. dhammade°. [2] B. *a.* ti.

[3] K. *a.* abhidhammatthena mātaraŋ guṇapaccayakāraŋ karonto, tena vuttaŋ:

'Mātaraŋ pamukhaŋ katvā tassā paññāya tejasā
abhidhammaŋ kathāmattaŋ devānaŋ sampavattayī' ti.

[4] K. tyādika-Dhammasaṅgaṇiādikaŋ.

[5] K. *a.* evaŋ satappakaraṇâbhidhammaŋ desetvā, yathā āha:

'Dhammasaṅgiṇi Vibhaṅgo Dhātukathā athâparo
tathā Puggalapaññatti Kathāvatthuppakaraṇaŋ
Yamakañ ca Paṭṭhānañ cā iti sattāppabhedato' ti.

[6] B. *a.* kathesi. [7] K. B. °ya.

[8] B. bhattakiccapariyosāne.

[9] B. antevāsikānaŋ *for* ni° pa°.

[10] K. B. *om.* [11] K. *a.* ye.

tike pabbajiŋsu, te sandhāya Satthā[1] evam āha, vatvā ca pana devalokaŋ gantvā nimmitabuddhena desitaṭṭhānato paṭṭhāya sayaŋ dhammaŋ kathesi.[2] Thero pi gantvā tesaŋ bhikkhūnaŋ dhammaŋ deseti,[3] te Satthari devaloke viharante yeva[4] sattappakaraṇikā ahesuŋ.[5] Te kira Kassapabuddhakāle[6] khuddakavagguliyo[7] hutvā ekasmiŋ pabbhāre[8] olambantā dvinnaŋ therānaŋ caṅkame va[9] caṅkamitvā Abhidhammaŋ sajjhāyantānaŋ[10] sare nimittaŋ gahetvā assosuŋ.[11] Te 'ime khandhā nāma imā[12] dhātuyo[13] nāmā' ti ajānitvā sare nimittagahaṇamatten'[14] eva tato cutā devaloke nibbattā[15] ekaŋ buddhantaraŋ dibbasampattiŋ anubhavitvā[16] Sāvatthiyaŋ kulagharesu[17] nibbattā yamakapāṭihīre uppannappasādā therassa santike pabbajitvā sabbapaṭhamaŋ sattappakaraṇikā ahesuŋ.[18] Satthâpi ten' eva nīhārena[19] temāsaŋ Abhidhammapiṭakaŋ[20] desesi. Desanâvasāne asītikoṭisahassānaŋ[21] devatānaŋ dhammâbhisamayo ahosi Mahāmāyâpi sotâpattiphale patiṭṭhahi.

---

[1] C. Ca. °raŋ. B. theraŋ. K. 'ettako nāma dhammo bhāsito' ti theraŋ.
[2] S. °ti. K. B. desesi.
[3] K. B. °si.
[4] K. yeva vi°.
[5] K. °kāyo assosuŋ.
[6] K. °sambu°.
[7] *Skt.* vālgulī.
[8] B. gabbhantare.
[9] S. *om.* K. B. *om.* ca° va.
[10] B. *a.* sutvā.
[11] B. aggahesuŋ *for* ga° a°.
[12] K. B. ime.
[13] K. āyatanā.
[14] K. °ttassa ga°.
[15] K. °ttitvā. B. *a.* te.
[16] K. *a.* tato cutā. B. *a.* tato cavitvā.
[17] S °re.
[18] K. *a.* tena vuttaŋ:

'Dhammaŋ sajjhāyikaŋ sutvā bhikkhūnaŋ sarabhañjane
vagguliyo 'bhinandisuŋ cuttā te tidivaṅgatā
tenâbhidhammikā bhikkhū pākaṭā jinasāsane' ti.

[19] B. *a.* taŋ.
[20] K. B. °dhammaŋ.
[21] C. Ca. S. °pāṇasa°.

Sâpi kho chattiŋsayojanaparimaṇḍalā parisā[1] 'idāni sattame divase pavāraṇā bhavissatī' ti[2] Mahāmoggallānattheraŋ upasaŋkamitvā āha:[3] 'bhante Satthu orohanadivasaŋ saññātuŋ[4] vaṭṭatī' ti,[5] 'na hi mayaŋ Satthāraŋ adisvā gamissāmā' ti. Āyasmā Mahāmoggallāno taŋ kathaŋ sutvā 'sādhu vata man' ti[6] tatth' eva paṭhaviyaŋ nimuggo Sinerupādaŋ gantvā 'maŋ abhirūhantaŋ[7] parisā passatū'[8] ti adhiṭṭhāya maṇiratane āvutapaṇḍukambalasuttaŋ[9] viya paññāyamānarūpo va Sinerumajjhena[10] abhiruhi, manussâpi naŋ 'ekayojanaŋ abhirūḷho dviyojanaŋ[11] abhirūḷho'[12] ti olokayiŋsu. Thero pi Satthu pāde sīsena ukkhipanto yeva[13] abhiruhitvā vanditvā[14] evam āha: 'bhante parisā tumhe disvā[15] va gantukāmā,[15] kadā orohissathā' ti. 'Kahaŋ pana te Moggallāna jeṭṭhabhātiko Sāriputto' ti. 'Bhante Saŋkassanagaradvāre[16] vassaŋ upagato' ti. 'Moggallāna ahaŋ ito sattame divase mahāpavāraṇāya Saŋkassanagaradvāre otarissāmi, "maŋ daṭṭhukāmā tattha āgacchantū" ti.[17] Sāvatthito ca[18] Saŋkassanagaraŋ[19] tiŋsayojanāni, ettake magge kassaci pātheyyakiccaŋ natthi, "uposathikā hutvā Dhuravihāraŋ dhammasavanatthāya gacchantā viya gacchathā"[20] ti tesaŋ[21] āroceyyāsī' ti. Thero 'sādhu bhante' ti gantvā[22] tathā ārocesi.

---

[1] K. *a.* yamakapātihāriye ṭhāne ṭhitvā.
[2] K. *a.* te.
[3] K. āhaŋsu.
[4] B. bhavituŋ.
[5] K. vattati.
[6] K. sādhū ti vatvā. B. sādh' āvuso ti vatvā.
[7] K. °ruyh°, *al.*
[8] B. °ntū.
[9] S. °nâvu°. K. B. āvutaŋ. K. *om.* paṇḍu.
[10] C. C[a]. majjhe.
[11] S. dviti°.
[12] K. *a.* tiyojanaŋ abhiruyho.
[13] K. evaŋ. B. viya.
[14] B. *om.*
[15] K. a°.
[16] K. B. °nagare.
[17] K. *om.*
[18] K. B. *om.*
[19] B. °radvāraŋ.
[20] K. gaccheyyāthā. B. agaccheyyāthā.
[21] B. te.
[22] B. vatvā.

Satthā vutthavasso pavāretvā Sakkassa ārocesi: 'mahārāja manussapathaŋ gamissāmī' ti. Sakko suvaṇṇamayaŋ[1] maṇimayaŋ rajatamayaŋ ti tīṇi sopānāni māpesi, tesaŋ pādāni[2] Saŋkassanagaradvāre patiṭṭhahiŋsu sīsā[3] Sinerumuddhani tesu dakkhiṇapasse[4] suvaṇṇasopānaŋ[5] devatānaŋ[6] ahosi, vāmapasse rajatasopānaŋ Mahābrahmānaŋ ahosi,[7] majjhe maṇisopānaŋ Tathāgatassa.[8] Satthâpi[9] Sinerumuddhani ṭhatvā* devorohaṇayamakapāṭihīraŋ[10] katvā uddhaŋ olokesi: nav' eva[11] (?) Brahmalokā ekaṅgaṇā[12] ahesuŋ, adho olokesi: yāva Avīcito ekaṅgaṇaŋ ahosi, disāvidisā[13] olokesi: anekāni cakkavāḷasahassāni[14] ekaṅgaṇāni ahesuŋ:* Devā manusse passiŋsu, manussâpi deve passiŋsu,[15] taŋ divasaŋ buddhasiriŋ oloketvā chattiŋsayojanaparimaṇḍalāya parisāya eko pi buddhabhāvaŋ apatthento nāma nâhosi.[16] Suvaṇṇasopānena devā[17] otariŋsu, rajatasopānena Mahābrahmāno,[18] maṇisopānena[19] sayaŋ[20] Sammāsambuddho. Pañcasikho gandhabbaputto[21] beluvapaṇḍuvīṇaŋ[22] ādāya* dakkhiṇapasse ṭhatvā satagandhabbapūjaŋ[23] karonto otarati,[24] Mātali saŋgāhako ca[25]

---

[1] K. so°. [2] K. pādā.

[3] K. sopāṇasīsāni. B. sīsāni. [4] K. B. °esu.

[5] B. °mayaŋ so°, *so infra.* [6] K. devānaŋ.

[7] K. *om.* [8] B. *a.* ahosi. [9] K. *om.* pi.

* *See App.* [10] K. B. °ṇasamaye pā°.

[11] K. tadā yāva. B. yāva *for* nav' eva.

[12] K. *corr.* °āni.

[13] K. °āsu. C. C[a]. *om.* °vidisā. [14] B. °satasaha°.

[15] B. *a.* sabbe sammukhā va passiŋsu. Bhagavā chabbaṇṇaraŋsiyo vissajjesi.

[16] B. natthi.

[17] K. dasasahassacakkavāḷadevaparisā *and a.* Sakkâdayo.

[18] K. Mahābrahmā saddhiŋ brahmaparisāya ra° otari. B. *a.* otariŋsu.

[19] K. maṇimaya°. [20] S. ayaŋ. B. *om.*

[21] K. B. °devaputto. [22] B. *om.* °paṇḍu°.

[23] B. Satthu gandhabbamadhuradibbavīṇāya saddena pū°.

[24] B. °ri. [25] B. *om.*

vāmapasse.[1] Mahābrahmā chattaŋ dhāreti,[2] Suyāmo vālavījaniŋ.[3] Satthā iminā parivārena saddhiŋ otaritvā Saŋkassanagaradvāre patiṭṭhahi. Sāriputtatthero pi āgantvā Satthāraŋ vanditvā yasmā tena[4] tathārūpāya[5] buddhasiriyā otaranto Satthā ito pubbe na diṭṭhapubbo tasmā[6]

'Na me diṭṭho ito pubbe na-ssuto uda[7] kassaci
evaŋ vagguvado[8] Satthā Tusitā gaṇimāgato'[9] ti[10]

ādīhi attano[11] tuṭṭhiŋ pakāsento[12] 'bhante ajja sabbe pi devamanussā tumhākaŋ[13] pihayanti[14] patthentī' ti āha. Atha naŋ Satthā[15] 'Sāriputta evarūpehi guṇehi samannāgatā buddhā nāma devamanussānaŋ piyā honti yevā' ti vatvā[16] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

181. 'Ye jhānapasutā dhīrā nekkhammūpasame ratā
devâpi tesaŋ pihayanti sambuddhānaŋ satīmatan' ti.

Tattha jhānapasutā[17] ti[18] lakkhaṇūpanijjhānaŋ ārammaṇūpanijjhānan ti imesu dvīsu jhānesu āvajjanasamāpajjanaadhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi[19] yuttapayuttā,

---

[1] B. *a.* ṭhatvā dibbagandhamālāpupphaŋ gahetvā namassamāno pūjaŋ katvā otari.
[2] B. °si.
[3] B. *a.* dhāresi.
[4] B. Sāriputtattherena.
[5] B. tathânurū°.
[6] K. *a.* āha.
[7] K. uddhaŋ.
[8] K. vaggūkatho. B. vaggugato.
[9] K. mahimâgato.
[10] K. *a.* thero.
[11] C. C[a]. *rep.*
[12] K. B. °etvā.
[13] K. *a.* olokanaŋ.
[14] S. pihenti.
[15] K. *om.*
[16] K. *a.* sannipatitaparisāya.
[17] K. ye jjhā° dhīrā. B. ye jhā°.
[18] K. *a.* ye paṇḍitā dhīrā.
[19] K. °samāva°.

nekkhammūpasame ratā ti ettha pabbajjānekkhamman[1] ti na gahetabbaŋ[2] kilesūpasamananibbānaratiŋ[3] pana[4] sandhāy'etaŋ vuttaŋ, devâpī ti devâpi[5] manussâpi tesaŋ pihayanti patthenti, satīmatan ti evarūpaguṇānaŋ[6] tesaŋ satiyā samannāgatānaŋ sambuddhānaŋ 'aho vata mayam pi[7] buddhā bhaveyyāmā' ti buddhabhāvaŋ icchamānā pihayantī ti attho.

Desanâvasāne tiŋsamattānaŋ pāṇakoṭīnaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Therassa saddhivihārikā pañcasatā bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu.

Sabbabuddhānaŋ kira avijahitam eva yamakapāṭihīraŋ katvā devaloke vassaŋ vasitvā Saŋkassanagaradvāre otaraṇaŋ,[8] tattha pana dakkhiṇapādassa patiṭṭhitaṭṭhānaŋ acalacetiyaṭṭhānaŋ nāma hoti, Satthā tattha ṭhito[9] puthujjanâdīnaŋ[10] visaye[11] pañhaŋ[12] pucchi, puthujjanā attano attano[13] visaye pañhaŋ[14] vissajjetvā sotâpannassa[15] visaye pañhaŋ vissajjetuŋ nâsakkhiŋsu, tattha[16] sakadāgāmīnaŋ[17] visaye sotâpannâdayo,[18] Mahāmoggallānassa[19] visaye sesā mahāsāvakā, Sāriputtattherassa visaye Mahāmoggallāno,

---

1 C. C[a]. S. *om.* ne ra° ti e° pabbajjā. K. *om.* ratā. B. nikkhamanti.

2 F. C. C[a]. K. °bbā. S. *om.* na ga°.

3 F. K. B. °vū°. K. B. °mani°. S. °naŋ ni°.

4 B. *om.*

5 K. devā *for* de° ti de°.

6 K. °pānaŋ gu°.

7 B. *om.*

8 K. *corr.* otara.

9 B. ṭhatvā. K. *a.* attano sāsane paṭipannakānaŋ puthujjanâdīnaŋ guṇapakāsanatthaŋ aññatitthiyānaŋ puññâbhāvapakāsanatthaŋ.

10 K. *a.* bahūsutānaŋ.

11 K. B. °yesu.

12 K. °he.

13 K. ca. B. *om.*

14 B. °he.

15 K. °nnānaŋ. B. °nna°.

16 C. C[a]. B. tadā.

17 B. °miādīnaŋ. K. °anāgāmiādīnaŋ.

18 K. *a. al,* vi° nâ°.

19 K. Mo°. B. °nna°.

buddhavisaye ca Sāriputto[1] pi vissajjetuŋ nâsakkhi yeva. So pācīnadisaŋ[2] ādiŋ katvā sabbadisā olokesi, sabbattha ekaṅgaṇam eva ahosi,[3] aṭṭhasu disāsu devamanussā, uddhaŋ[4] nava[5] (?) brahmalokā, heṭṭhā ca bhummaṭṭhā[6] ca nāgasupaṇṇā[7] añjaliŋ paggahetvā 'bhante idha etassa pañhassa vissajjetā[8] natthi ettha mā ca[9] upadhārethā' ti āhaŋsu. Satthā 'Sāriputto kilamati kiñcâpi hi esa[10]

'Ye ca saŋkhatadhammāse[11] ye ca sekhā[12] puthū idha
tesaŋ me[13] nipako iriyā[14] puṭṭho pabrūhi mārisā' ti

imaŋ buddhavisaye puṭṭhapañhaŋ[15] sutvā "maŋ[16] sekhâsekhānaŋ āgamanapaṭipadaŋ[17] pucchatī" ti pañhe nikkaṅkho "khandhâdisu pana katarena nu kho[18] imaŋ paṭipadaŋ kathento ahaŋ Satthu ajjhāsayaŋ gaṇhituŋ sakkhissāmī"[19] ti mam'[20] ajjhāsaye kaṅkhati,[21] so mayā naye adinne[22] kathetuŋ na sakkhissati,[23] nayam assa dassāmī' ti[24] nayaŋ dassento "bhūtam idan" ti Sāriputta samanupassasī'[25] ti āha. Evaŋ kir' assa ahosi: 'Sāriputto mam'[26] ajjhāsayaŋ gahetvā kathento khandha-

---

[1] K. °ttatthero. [2] K. pāciṇṇa°.
[3] K. hoti. [4] B. *a.* ca.
[5] K. B. yāva. (B. °loke).
[6] K. B. bhūmaṭṭhā yakkhā. S. *om. first* ca.
[7] K. °ṇṇâdayo. B. nāgā su°.
[8] K. °ento nāma. B. °anto. [9] K. B. etth' eva.
[10] B. *om.* hi. S. h'esa. K. *a.* Sāriputtaŋ pucchanto āha.
[11] K. °āta°. [12] K. sekkhā.
[13] K. tvaŋ.
[14] K. nipakko ariyo. J. iriyaŋ.
[15] B. Buddha°.
[16] K. Sāriputto visajjituŋ nâsakkhi, Satthārā ca.
[17] K. āgamapa°. B. °naŋ pa°.
[18] K. B. *a.* mukhena. [19] B. nās°.
[20] B. Satthu. [21] K. *a.* Satthā.
[22] K. *a.* kathaŋ. [23] B. nās°.
[24] K. *om.* [25] K. °ssāhī.
[26] K. B. mama.

vasena[1] kathessatī' ti: therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena[2] upaṭṭhāsi, so Satthārā dinnanaye ṭhatvā taŋ pañhaŋ kathesi. Ṭhapetvā kira Sammāsambuddhaŋ añño kira[3] Sariputtattherassa pañhassa pāpuṇituŋ samattho nāma natthi;* ten' eva kira thero Satthu purato ṭhatvā sīhanādaŋ nadi: 'ahaŋ bhante sakalakappam pi deve vaṭṭe[4] "ettakā bindū[5] mahāsamudde patitā ettakā bhūmiyaŋ ettakā pabbate" ti gaṇetvā lakkhaŋ[6] āropetuŋ samattho' ti. Satthâpi naŋ 'jānāmi te Sāriputta gaṇetuŋ samatthabhāvan' ti āha. Tassa āyasmato paññāya upamā nāma natthi, ten' evâha:[7]

'Gaṅgāya[8] vālukā khīye udakaŋ khīye mahaṇṇave
mahiyā mattikā khīye lakkhena[9] mama buddhiyā' ti.*

Idaŋ vuttaŋ hoti:[10] 'sace hi[11] bhante buddhisampannalokanātha mayā c' asmiŋ[12] pañhe vissajjite ekaŋ vā vālukaŋ ekaŋ vā udakabinduŋ ekaŋ vā paŋsukhaṇḍaŋ akhipitvā[13] pañhānaŋ satena[14] vā sahassena[15] vā[16] vissajjento[17] Gaṅgāya[18] vālukâdisu ekekaŋ ekamante khipeyyaŋ,[19] khippataraŋ Gaṅgâdisu vālukâdayo parikkhayaŋ gaccheyyuŋ na tv' eva mama pañhānaŋ vissajjanan' ti. Evampañño[20] pi hi[21] bhikkhu buddhavisaye puṭṭha-

---

[1] J. K. °dhâdiva°.
[2] B. *a*. nayasatasahassena.
[3] K. B. *om*.
* *See App.*
[4] B. vuṭṭhe. K. vassante.
[5] B. °ni °ni, *al.*
[6] B. lekhaŋ.
[7] B. evam āha.
[8] K. °yaŋ.
[9] K. B. na khiye.
[10] K. *a*. thero.
[11] K. *om*.
[12] K. B. ekasmiŋ *for* c'asmiŋ.
[13] K. akkh°. B. pakkh°.
[14] K. sate.
[15] K. °sse.
[16] B. *a* satasahassena vā.
[17] K. B. °ite.
[18] K. Gaṅgā°.
[19] K. B. °yya.
[20] K. B. evaŋ mahāpa°. C. C^a. S. evaŋ pañho.
[21] K. *om*.

pañhassa[1] antaŋ[2] vā koṭiŋ vā ādisvā Satthārā dinnanaye ṭhatvā va pañhaŋ vissajjesi. Taŋ sutvā[3] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'yaŋ pañhaŋ puṭṭho sabbo pi jano[4] kathetuŋ nâsakkhi[5] taŋ dhammasenāpati Sāriputtatthero[6] ekako[7] va kathesī' ti. Satthā taŋ kathaŋ sutvā 'na idān' eva Sāriputto yaŋ pañhaŋ mahājano vissajjetuŋ nâsakkhi taŋ vissajjesi, pubbe pi tena vissajjito yevā' ti vatvā atītaŋ* āharitvā:[8]

'Parosahassam pi samāgatānaŋ
kandeyyuŋ te vassasataŋ apaññā,
eko va seyyo puriso sapañño
yo bhāsitassa vijānāti atthan' ti,

imaŋ jātakaŋ vitthārena kathesī ti.

Yamakappāṭihāriyavatthu.[9]

---

3. Erakapattanāgarājavatthu.

Kiccho manussapaṭilābho ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Bārāṇasiyaŋ upanissāya Sattasirīsakamūle[10] viharanto Erakapattaŋ[11] nāma[12] nāgarājaŋ[13] ārabbha kathesi.

So kira pubbe Kassapasammāsambuddhassa[14] sāsane daharabhikkhu[15] hutvā Gaṅgāya nāvaŋ abhiruyha gac-

---

[1] B. pañhassa.
[2] K. agga.
[3] K. B. *a.* bhikkhū.
[4] S. sabbe pi janā ka° °iŋsu.
[5] K. B. na sa°.
[6] K. thero.
[7] K. eko.
* *See App.*
[8] B. °ituŋ. F. J., I. 407.
[9] K. Pā°. B. devorohaṇava°, *and a.* dutīyaŋ.
[10] K. °sarukkha. B. °sakarukkha°.
[11] Eraka *in* M. Bh., I. 2154.
[12] K. B. *om.*
[13] K. °jānaŋ.
[14] K. B. Kassapabuddha°.
[15] K. daraha°.

chanto ekasmiŋ erakagumbe erakapattaŋ gahetvā nāvāya vegasā gacchamānāya pi na muñci, erakapattaŋ chijjitvā[1] gataŋ. So 'appamattakaŋ etan' ti āpattiŋ adesetvā vīsativassasahassāni araññe samaṇadhammaŋ katvâpi maraṇakāle erakapattena gīvāgahito[2] viya āpattiŋ desetukāmo pi hutvā[3] aññaŋ bhikkhuŋ apassanto[4] 'aparisuddhaŋ me sīlan' ti uppannavippaṭisāro tato cavitvā ekarukkhikanāvappamāṇo[5] nāgarājā hutvā nibbatti, 'Erakapatto' tv' ev' assa nāmaŋ ahosi. So nibbattakhaṇe yeva attabhāvaŋ oloketvā 'ettakaŋ nāma kālaŋ samaṇadhammaŋ katvā ahetukayoniyaŋ[6] maṇḍūkabhakkhaṇaṭṭhāne[7] nibbatto 'mhī' ti vippaṭisārī ahosi. So[8] ekaŋ dhītaraŋ labhitvā majjhe Gaṅgāya udakapiṭṭhe mahantaŋ phaṇaŋ ukkhipitvā dhītaraŋ tasmiŋ phaṇe[9] naccetvā[10] gāyāpeti.[11] Evaŋ kir' assa ahosi: 'addhā ahaŋ[12] iminā upāyena buddhe uppanne tassa uppannabhāvaŋ jānissāmī'[13] ti,[14] 'yo me gītassa paṭigītaŋ āharati tassa mahantena nāgavibhavena[15] saddhiŋ dhītaraŋ dassāmī' ti anvaḍḍhamāsaŋ uposathadivase taŋ dhītaraŋ[16] phaṇe ṭhapeti.[17] Sā tattha ṭhitā naccantī[18]

'Kiŋ su adhipatī rājā kiŋ su rājā rajissaro
kathaŋ su virajo hoti kathaŋ bālo ti vuccatī' ti

---

[1] C. Cs. S. chindi°. [2] K. gīvāyaŋ ga°.
[3] B. *om.* pi hu°. [4] B. °amāno.
[5] B. ekarukkhadoṇikanāva°. K. ekadoṇikanāvi°.
[6] K. ahetuyo°.
[7] K. B. °bhakkhaṭṭh°. [8] B. *a.* aparabhāge.
[9] C. Cs. ṭhāne. K. B. ṭhapetvā.
[10] S. *rep.* K. B. naccāpetvā.
[11] K. B. °si. [12] B. *a.* idha.
[13] B. suṇi°. [14] K. *om.*
[15] C. S. mahantenâhaŋ vi°. K. °viṭṭhibha°. B. °bhavanena.
[16] C. Cs. *om.* taŋ dhī°.
[17] K. B. °esi.
[18] C. Cs. S. *a.* imaŋ gātham āha.

imaŋ gītaŋ gāyati. Sakalajambudīpavāsino 'nāgamāṇavikaŋ gaṇhissāmā'[1] ti gantvā[2] attano[3] attano paññābalena paṭigītaŋ katvā gāyanti, sā taŋ paṭikkhipati. Tassā anvaḍḍhamāsaŋ phaṇe ṭhatvā evaŋ gāyantiyā[4] ekaŋ buddhantaraŋ vītivattaŋ.

Atha Satthā loke uppajjitvā ekadivasaŋ paccūsakāle lokaŋ olokento[5] Erakapattaŋ ādiŋ katvā Uttaramāṇavakaŋ[6] nāma attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā, 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento,[7] 'ajja Erakapattassa[8] dhītaraŋ phaṇe katvā[9] naccāpanadivaso, ayaŋ Uttaramāṇavo mayā dinnagītaŋ[10] gaṇhanto va sotâpanno hutvā taŋ ādāya nāgarājassa santikaŋ gamissati. So taŋ sutvā "buddho uppanno" ti ñatvā mama santikaŋ āgamissati, ahaŋ tasmiŋ āgate mahāsamāgame gāthaŋ kathessāmi, gāthâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo bhavissatī' ti addasa. So tattha gantvā—Bārānasito avidūre satta sirīsarukkhā[11] atthi—tesu ekassa mūle nisīdi. Jambudīpavāsino gītapaṭigītaŋ ādāya sannipatiŋsu. Satthā avidūre[12] gacchantaŋ Uttaramāṇavaŋ[13] disvā[14] 'Uttarā' ti āha. 'Kiŋ bhante' ti. 'Ito tāv' ettha[15] ehī' ti. Atha naŋ āgantvā vanditvā nisinnaŋ āha: 'kuhiŋ gacchasī' ti. 'Erakapattassa dhītu gāyanaṭṭhānan' ti. 'Jānāsi pana gītapaṭigītan'[16] ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Vadehi tāva nan' ti. Atha naŋ attano jānananiyāmen' eva vadantaŋ Uttaraŋ 'na etaŋ[17] paṭigītaŋ, ahaŋ te paṭigītaŋ dassāmi,

---

1 B. °mī.
2 K. āg°.
3 B. *om. one.*
4 K. *a.* yāva. B. *a.* va.
5 K. B. S. vo°.
6 K. °māṇavaŋ.
7 B. °anto.
8 C. C[a]. °ttā°.
9 B. ṭhapetvā.
10 B. dinnaŋ paṭigītaŋ. K. dinnakaŋ pa°.
11 B. °o.
12 K. S. °ena. B. *a.* ṭhāne.
13 K. *a.* nāma.
14 B. *a.* ehi.
15 S. tāv' attha. C. tāv' atthaŋ. C[a]. °aŋ. K. B. tāva.
16 K. patigītaŋ.
17 K. B. na U° e°.

ādāya[1] naŋ gamissasī' ti.[2] 'Sādhu bhante' ti. Atha naŋ Satthā 'Uttara tvaŋ māṇavikāya[3] gītakāle:

"Chadvārâdhipatī rājā rajjamāno rajissaro[4]
arajjaŋ virajo hoti rajjaŋ bālo ti vuccatī" ti

imaŋ paṭigītaŋ gāyeyyāsī' ti āha.

Māṇavikāya[5] hi[6] gītassa attho: kiŋ su adhipatī rājā ti[7] kiŋ su adhipati rājā nāma hoti, kiŋ su rājā rajissaro ti kathaŋ pana rājā rajissaro nāma hoti, kathaŋ sū[8] ti kathan nu, so rājā virajo[9] nāma hotī ti; paṭigītassa pan'[10] attho: chadvārâdhipatī rājā ti yo channaŋ dvārānaŋ adhipati ekadvāre pi rūpâdīhi[11] anabhibhūto ayam rājā nāma, rajjamāno rajissaro ti yo pana tesu ārammaṇesu rajjati so rajjamāno rajissaro nāma, arajjan ti arajjamāno pana virajo nāma hoti rajjan ti rajjamāno bālo ti vuccatī ti.

Evam assa Satthā paṭigītaŋ datvā 'Uttara tayā imasmiŋ gīte gāyite imassa te gītassa imaŋ paṭigītaŋ gāyissati:

"Kena ssu vuyhatī bālo kathaŋ nudati paṇḍito
yogakkhemī kathaŋ hoti taŋ me akkhāhi pucchito" ti.

Ath' assa[12] taŋ[13] imaŋ paṭigītaŋ gāyeyyāsī' ti āha:

"Oghena vuyhatī bālo yogā nudati paṇḍito
sabbayogavisaŋyutto yogakkhemī ti vuccatī" ti.

Tass' attho: kāmoghâdinā catubbidhena oghena bālo vuyhati, taŋ oghaŋ paṇḍito sammappadhānasaŋkhātena[14]

---

[1] K. taŋ ādāya.
[2] *a.* āha?
[3] K. B. nāgamā°.
[4] B. rajj°, *al.*
[5] K. nāgamā°.
[6] B. *om.*
[7] C. C[a]. S. *om. fire.*
[8] B. *a.* virajo hotī.
[9] C. C[a]. S. pi rājā.
[10] B. pana.
[11] C. C[a]. S. virūp° *for* pi rūp°
[12] K. assā.
[13] K. B. tvaŋ.
[14] B. sama°.

yogena nudati, so sabbehi kāmayogâdīhi visaŋyutto y o g a k k h e m ī ti[1] nāma vuccatī ti.

Uttaro imaŋ paṭigītaŋ gaṇhanto va sotâpattiphale patiṭṭhahi. So sotâpanno hutvā taŋ gāthaŋ ādāya gantvā 'hambho[2] mayā gītapaṭigītaŋ āhaṭaŋ, okāsaŋ me[3] dethā' ti vatvā nirantaraŋ ṭhitassa mahājanassa[4] jannun' eva[5] akkamanto agamāsi. Nāgamāṇavikâpi[5] pitu phaṇe ṭhatvā naccamānā 'kiŋ su adhipatī[6] rājā' ti gītaŋ gāyati.[7] Uttaro 'chadvārâdhipatī rājā' ti paṭigītaŋ gāyi. Puna māṇavikā[8] 'kena ssu vuyhatī' ti tassa paṭigītaŋ[9] gāyi. Ath' assā paṭigītaŋ gāyanto Uttaro 'oghena vuyhatī' ti imaŋ gātham āha. Nāgarājā[10] sutvā va buddhassa uppannabhāvaŋ ñatvā 'mayā ekaŋ buddhantaraŋ evarūpaŋ padaŋ[11] nāma na sutapubbaŋ, uppanno vata bho loke buddho' ti tuṭṭhamānaso naṅguṭṭhena udakaŋ pahari, mahāvīciyo uṭṭhahiŋsu, ubho pi[12] tīrā[13] bhijjiŋsu,[14] ito cito ca usabhamatte ṭhāne manussā udake[15] nimujjiŋsu.[16] So ettakaŋ mahājanaŋ phaṇe ṭhapetvā ukkhipitvā thale patiṭṭhāpesi. So Uttaraŋ upasaŋkamitvā 'kahaŋ sāmi Satthā' ti pucchi. 'Etasmiŋ rukkhamūle nisinno mahārājā' ti. So 'ehi sāmi gacchāmā' ti Uttaren' eva[17] saddhiŋ agamāsi. Mahājano pi[18] tena saddhiŋ yeva gato. Nāgarājā gantvā chabbaṇṇarasmīnaŋ antaraŋ pavisitvā Satthāraŋ vanditvā rodamāno aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā āha: 'kiŋ imaŋ[19] mahārājā' ti. 'Ahaŋ bhante tumhādisassa buddhassa sāvako hutvā vīsativassasahassāni

---

[1] K. B. *om.*
[2] K. B. ambho.
[3] B. *om.*
[4] K. *a.* majjhe. K. jaṇṇunā va. B. *om.* eva.
[5] B. *om.* pi.
[6] B. adhipp°, *al.*
[7] K. S. gāyi.
[8] K. nāgamā°.
[9] B. gītaŋ.
[10] K. B. *a.* taŋ.
[11] K. evarūpassa saddaŋ.
[12] K. B. *om.*
[13] K. B. tīrāni.
[14] C. C[a]. S. bhindiŋsu.
[15] B. °kena.
[16] S. nimmu°.
[17] B. *om.*
[18] B. *om.*
[19] K. B. idaŋ.

samaṇadhammaŋ akāsiŋ, so pi maŋ samaṇadhammo nitthāretuŋ[1] nâsakkhi, appamattakaŋ erakapattaŋ chindanamattaŋ[2] nissāya ahetukapaṭisandhiŋ gahetvā udarena[3] parisakkanaṭṭhāne nibbatto 'mhi,[4] ekaŋ buddhantaraŋ n'eva manussattaŋ labhāmi, na saddhammasavanaŋ, na tumhādisassa buddhassa dassanan' ti. Satthā tassa kathaŋ sutvā 'mahārāja manussattaŋ nāma dullabham eva tathā saddhammasavanaŋ tathā buddhuppādo, idaŋ hi[5] kicchena kasirena labbhatī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

182. 'Kiccho manussapaṭilābho kicchaŋ maccāna jīvitaŋ
kicchaŋ saddhammasavanaŋ kiccho buddhānaŋ uppādo' ti.

Tass' attho: mahantena hi vāyāmena mahantena kusalena laddhabbattā manussapaṭilābho nāma kiccho dullabho, nirantaraŋ kasikammâdīni katvā jīvitavuttiŋ ghaṭanato[6] pi parittaṭṭhāyitāya[7] pi maccānaŋ jīvitaŋ pi[8] kicchaŋ, anekesu pi kappesu dhammadesakassa puggalassa dullabhatāya saddhammasavanam pi kicchaŋ, mahantena pana[9] vāyāmena abhinīhārassa samijjhanato samiddhâbhinīhārassa ca anekehi pi kappakoṭisahassehi dullabhuppādato buddhānaŋ uppādo pi kiccho yeva ativiya dullabho ti.[10]

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi.

Nāgarājâpi taŋ divasaŋ sotâpattiphalaŋ labheyya, tiracchānagatattā pana nâlattha.[11] So yesu paṭisandhigaha-

---

[1] B. niddhār°.
[2] C. C[a]. S. chinna°.
[3] B. urena.
[4] B. 'smi.
[5] B. *om.*
[6] C. C[a]. B. ghaṭento.
[7] K. parittatāya.
[8] K. S. *om.*
[9] B. *om.*
[10] B. *a.* attho.
[11] B. nâladdhā.

natacajahanavissatthaniddokkamanasajātiyāmethunasevanacutisaŋkhātesu[1] pañcasu ṭhānesu nāgā nāgasarīram eva gahetvā kilamanti, tesu akilamanabhāvaŋ patvā māṇavakarūpen' eva vicarituŋ labbhī[2] ti.

Erakapattanāgarājavatthu.[3]

---

4. Ānandattherauposathapañhavatthu.

Sabbapāpassa akaraṇan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaŋ ārabbha kathesi.[4]

Thero kira divāṭṭhāne nisinno cintesi: 'Satthārā sattannaŋ buddhānaŋ mātāpitaro āyuparicchedo bodhi sāvakasannipāto[5] aggasāvakā upaṭṭhāko ti[6] sabbaŋ kathitaŋ, uposatho pana akathito, kin nu kho tesaŋ pi ayam eva uposatho añño' ti. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā taŋ atthaŋ pucchi. Yasmā pana tesaŋ buddhānaŋ kālabhedo va ahosi na gāthābhedo,[7] Vipassisammāsambuddho hi sattame sattame saŋvacchare uposathaŋ akāsi, ekadivasaŋ dinnovādo yeva hi 'ssa sattannaŋ saŋvaccharānaŋ alaŋ hoti,[8] Sikhī ca[9] Vessabhū ca chaṭṭhe chaṭṭhe saŋvacchare uposathaŋ kariŋsu, Kakusandho ca Konāgamano ca saŋvacchare saŋvacchare, Kassapadasabalo chaṭṭhe chaṭṭhe māse uposathaŋ akāsi,[10] ekadivasaŋ dinnovādo eva[11] channaŋ māsānaŋ alaŋ ahosi, tasmā Satthā tesaŋ imaŋ kāla-

---

[1] S. *om.* °gahana°. K. B. °vissaṭṭha°. K. °sahajātiyā°. S. °sajāti°.
[2] K. B. labhatī.
[3] K. *no title.* C. C[a]. °vatthuŋ. B. *a.* tatīyaŋ.
[4] B. *a.* taŋ.
[5] B. *a.* aggasāvakasannipāto.
[6] B. *a.* idaŋ.
[7] B. kathā°.
[8] K. ahosi.
[9] B. c'eva.
[10] K. akari.
[11] K. *om.*

bhedaŋ ārocetvā, 'ovādagāthā pana tesaŋ[1] imā yevā' ti vatvā sabbesaŋ ekam eva uposathaŋ āvikaronto imā gāthā abhāsi.

183. 'Sabbapāpassa akaraṇaŋ kusalassa upasampadā
sacittapariyodapanaŋ[2] etaŋ buddhāna sāsanaŋ.

184. Khantī paramaŋ tapo titikkhā
nibbānaŋ paramaŋ vadanti buddhā,
na hi pabbajito parūpaghātī
samaṇo hoti paraŋ viheṭhayanto.

185. Anūpavādo[3] anūpaghāto pātimokkhe ca saŋvaro
mattaññutā ca bhattasmiŋ pantañ[4] ca sayanâsanaŋ
adhicitte ca āyogo etaŋ buddhānaŋ sāsanan' ti.

Tattha sabbapāpassā ti sabbassa akusalakammassa,[5] upasampadā ti abhinikkhamaṇato[6] paṭṭhāya yāva arahattamaggā kusalassa uppādanañ[7] c'eva uppāditassa ca bhāvanā, sacittapariyodapanan ti pañcahi nīvaraṇehi attano cittassa vodāpanaŋ, etaŋ buddhāna sāsanan ti[8] sabbabuddhānaŋ ayam anusatthi.[9] Khantī ti yā esā titikkhāsaŋkhātā khantī nāma idaŋ imasmiŋ sāsane paramaŋ uttamaŋ tapo, nibbānaŋ paramaŋ vadanti buddhā ti buddhā ca paccekabuddhā ca anubuddhā cā ti ime hi[10] tayo buddhā nibbānaŋ[11] uttaman ti vadanti, na hi pabbajito ti pāṇiādīhi paraŋ upahananto viheṭhento parūpaghātī pabbajito nāma na hoti,[12] samaṇo ti vuttanayen' eva paraŋ viheṭhayanto samaṇo pi na hoti

---

[1] B. nesaŋ. [2] K. saccitta°. [3] Ud., *p.* 43.
[4] C. C[a]. S. panthaŋ. B. santaŋ.
[5] K. °dhammassa.
[6] C. °kālato. K. nikkhamato.
[7] F. C. C[a]. S. uppādañ.
[8] K. *a.* sabbabuddhānaŋ sāsanan ti.
[9] B. anusiṭṭhi. [10] F. K. B. *om.*
[11] C. C[a]. taŋ. [12] B. *a.* na.

yeva. Anūpavādo ti anupavādanañ[1] c'eva anupavādāpanañ ca, anūpaghāto ti anupahananañ c'eva anupaghātanañ ca,[2] pātimokkhe ti jeṭṭhakasīle[3] saŋvaro ti pidahanaŋ, mattaññutā ti mattaññubhāvo pamāṇajānanaŋ, pantan ti vivittaŋ, adhicitte ti aṭṭhasamāpattisaŋkhāte adhikacitte,[4] āyogo ti payogakaraṇaŋ, etan ti etaŋ sabbam pi[5] buddhānaŋ sāsanaŋ, ettha hi anupavādena vācasikasīlaŋ kathitaŋ, anupaghātena kāyikasīlaŋ 'pātimokkhe ca saŋvaro' ti iminā pātimokkhasīlañ c'eva indriyasaŋvarañ ca, mattaññutāya ājīvapārisuddhi c'eva paccayasannissitasīlañ ca pantasenâsanena[6] sappāyasenâsanaŋ adhicittena aṭṭhasamāpattiyo, evaŋ imāya gāthāya tisso pi sikkhā kathitā eva[7] honti.[8]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Ānandattherassa vatthu.[9]

---

5. ANABHIRATABHIKKHUVATTHU.

Na kahāpaṇavassenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ anabhiratabhikkhuŋ ārabbha kathesi.

So kira sāsane pabbajitvā laddhûpasampado 'asukaṭṭhānaŋ nāma gantvā uddesaŋ gaṇhāhī'[10] ti upajjhāyena pesito tattha agamāsi. Ath' assa pitu[11] rogo uppajji. So puttaŋ daṭṭhukāmo hutvā taŋ pakkosituŋ samatthaŋ

---

[1] F. anūpavādañ.
[2] B. anūpaghātanañ c'eva anūpaghātāpanañ ca.
[3] C. C[a]. °la°. S. °laŋ.
[4] B. adhicitte.
[5] B. sabbesaŋ *for* sa° pi.
[6] C. C[a]. panthañ ca se°. F. patthañ ca se°.
[7] K. yeva.
[8] B. *a.* ti.
[9] K. *no title.* C. C[a]. vatthuŋ. B. Ānandattherauposathapañhavatthu, *and a.* catutthaŋ.
[10] B. ugg°.
[11] B. pituno.

kiñci[1] alabhitvā puttasokena vippalapanto yeva āsannamaraṇo hutvā 'idaŋ[2] me puttassa pattacīvaramūlaŋ kareyyāsī' ti kahāpaṇasataŋ kaniṭṭhassa hatthe datvā[3] kālam akāsi. So daharassa āgatakāle pādamūle nipatitvā pavaṭṭento[4] roditvā 'bhante pitā vo vippalapanto[5] va kālakato, mayhaŋ pana tena kahāpaṇasataŋ hatthe ṭhapitaŋ, tena[6] kiŋ karomī' ti āha. Daharo 'na me kahāpaṇehi attho' ti paṭikkhipitvā aparabhāge cintesi: 'kiŋ me parakulesu[7] piṇḍāya caritvā jīvantassa[8] jīvitena, sakkā taŋ kahāpaṇasataŋ nissāya jīvituŋ, vibbhamissāmī' ti. So anabhiratiyā pīḷito vissaṭṭhasajjhāyakammaṭṭhāno paṇḍurogī[9] viya ahosi. Atha naŋ daharasāmaṇerā 'kiŋ idan' ti pucchitvā, 'ukkaṇṭhito 'mhī' ti vutte, ācariyupajjhāyānaŋ ācikkhiŋsu. Atha naŋ te Satthu santikaŋ netvā Satthu dassesuŋ. Satthā 'saccaŋ kira tvaŋ[10] ukkaṇṭhito'[11] ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte,[12] 'kasmā evam akāsi, atthi pana te koci jīvitapaccayo' ti āha. 'Āma bhante' ti. 'Kiŋ te atthī' ti. 'Kahāpaṇasataŋ bhante' ti. 'Tena hi[13] katici[14] tāva sakkharā[15] āhara, gaṇetvā jānissāma sakkā vā[16] tattakena jīvituŋ no vā' ti. So sakkharā āhari. Atha naŋ Satthā āha: 'paribhogatthāya tāva paṇṇāsaŋ ṭhapehi, dvinnaŋ goṇānaŋ atthāya catuvīsati, ettakaŋ nāma bījatthāya yuganaṅgalatthāya kuddālatthāya[17] vāsipharasuatthāyā' ti. Evaŋ gaṇiyamāne taŋ kahāpaṇasataŋ nappahoti.[18] Atha naŋ Satthā 'bhikkhu tava kahāpaṇā appakā, kathaŋ ete nissāya taṇhaŋ pūressasi, a īte[19] cakkavattirajjaŋ kāretvā

---

[1] *So MSS. and edd.*
[2] B. imaŋ.
[3] K. gahetvā.
[4] B. °tt°. K. pariva°.
[5] C. C[a]. °etvā.
[6] C. C[a]. *a.* hi.
[7] B. °kule.
[8] B. *om.*
[9] B. °rogo.
[10] K. *a.* bhikkhu.
[11] K. *a.* 'sī.
[12] K. *om.*
[13] S. *a.* tena.
[14] B. katthaci.
[15] B. °aŋ.
[16] K. *om.*
[17] K. °laka°. B. °lavāsi°.
[18] K. *om.* na.
[19] B. *a.* kira. K. *a.* kira paṇḍitā

apphoṭitamattena[1] dvādasa yojanaṭṭhāne kaṭippamānena ratanavassaŋ[2] vassāpetuŋ samatthā, yāva chattiŋsa Sakkā cavanti ettakaŋ kālaŋ devarajjaŋ kāretvāpi maraṇakāle taṇhaŋ apūretvā va kālam akaŋsū' ti vatvā tena yācito atītaŋ āharitvā Mandhātujātakaŋ[3] nitthāretvā :

'Yāvatā candimasuriyā pariharanti
disā bhanti virocanā[4]
sabbe va[5] dāsā Mandhātu[6]
ye pāṇā paṭhavinissitā' ti

imissā gāthāya anantarā[7] dve gāthā abhāsi :

186. 'Na kahāpaṇavassena titti kāmesu vijjati
appassādā[8] dukhā[9] kāmā' iti viññāya paṇḍito
187. Api dibbesu kāmesu ratiŋ so nādhigacchati,
taṇhakkhayarato hoti sammāsambuddhasā-
vako' ti.

Tattha kahāpaṇavassenā ti yaŋ so[10] apphoṭetvā sattaratanavassaŋ vassāpesi taŋ idha 'kahāpaṇavassan' ti vuttaŋ, tenāpi vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi, evaŋ duppūrā esā taṇhā, appassādā ti supinasadisatāya[11] parittasukhā, dukhā[12] ti dukkhakkhandhādisu āgatadukkhavasena pana bahudukkhā va, iti viññāyā ti evam ete kāme jānitvā. Api dibbesū ti sace hi devānaŋ upakappanakakāmehi nimanteyyāpi[13] āyasmā

[1] C. C[a]. appoṭhita°.
[2] K. sattara°.
[3] F. J., II. 310-14.
[4] J. B. virocamānā.
[5] K. *om.*
[6] C. C[a]. S. °tā.
[7] K. B. *a.* imā.
[8] K. B. appasā°.
[9] K. dukkhā.
[10] K. kho.
[11] K. supinakupamāditāya. B. supinakūpamasadisatāya. J. supinakūpamattā. *Cf.* M., I. 130.
[12] *MSS. and edd.* dukkhā.
[13] C. C[a]. oyyā ti. K. °yyan ti.

Samiddhi[1] viya evaŋ pi tesu kāmesu ratiŋ na vindati yeva, taṇhakkhayarato ti arahatte c'eva nibbāne ca abhirato hoti taŋ patthayamāno viharati sammāsambuddhasāvako ti sammāsambuddhena desitassa dhammassa savanante[2] jāto yogâvacarabhikkhu.[3]

Desanâvasāne so bhikkhu sotâpattiphale patiṭṭhahi sampattaparisāya pi sātthikā desanā ahosī ti.

Anabhiratabhikkhussa vatthu.[4]

---

6. Aggidattabrāhmaṇavatthu.

Bahuŋ[5] ve saraṇaŋ yantī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto vālukārāsimhi[6] nisinno Aggidattaŋ nāma Kosalarañño purohitaŋ ārabbha kathesi.

So kira Mahākosalassa purohito ahosi. Atha naŋ pitari kālakate rājā[7] Pasenadikosalo 'pitu[8] purohito' ti gāravena tasmiŋ yeva ṭhāne ṭhapetvā tassa attano upaṭṭhānaŋ āgatakāle paccuggamanaŋ karoti, 'ācariya idha nisīdathā' ti samâsanaŋ[9] dāpesi. So cintesi: 'ayaŋ rājā mayi ativiya[10] gāravaŋ karoti, na kho pana rājūnaŋ[11] niccakālam eva sakkā cittaŋ gahetuŋ,[12] samānavayen'[13] eva hi saddhiŋ rajjasukhaŋ[14] nāma sukhaŋ hoti, aham pi[15] mahallako, pabbajituŋ me yuttan' ti, so rājānaŋ pabbajjaŋ anujānāpetvā nagare bheriñ carāpetvā[16] sattâhena sabbaŋ

---

[1] *Cf.* F. J., II. 56.
[2] B. °nto. S. savaṇena.
[3] K. °ro bhi°.
[4] K. *no title.* B. °kkhuva°, *and a.* pañcamaŋ.
[5] K. bahū.
[6] B. °ika°.
[7] C. C[k]. S. so.
[8] K. B *a* me.
[9] K. B. samānâsanaŋ.
[10] K. a° mayi.
[11] K. °ānaŋ.
[12] K. *a.* rājā pana yuvā daharo.
[13] S. °vassena.
[14] K. rajjaŋ.
[15] K. B. ahañ c' amhi.
[16] K. cār°.

attano dhanaŋ dānamukhe vissajjetvā bāhirakapabbajjaŋ[1] pabbaji; taŋ nissāya dasa purisasahassāni pabbajiŋsu.[2] So tehi saddhiŋ Añgamagadhānañ[3] ca Kururaṭṭhassa ca antare vāsaŋ kappetvā imaŋ ovādaŋ deti: 'tāta[4] yassa vo[5] kāmavitakkâdayo uppajjanti so turito[6] ekekaŋ vālukāpuṭaŋ uddharitvā imasmiŋ ṭhāne[7] okiratū' ti. Te 'sādhū' ti paṭisuṇitvā kāmavitakkâdīnaŋ uppannakāle tathā kariŋsu. Aparena samayena[8] mahāvālukārāsi ahosi, taŋ Ahicchatto nāma nāgarājā pariggahesi.[9] Añgamagadhavāsino c'eva Kururaṭṭhavāsino ca māse māse tesaŋ mahantaŋ sakkāraŋ abhiharitvā dānaŋ denti. Atha nesaŋ Aggidatto imaŋ ovādaŋ adāsi: 'pabbataŋ saraṇaŋ yātha vanaŋ saraṇaŋ yātha ārāmaŋ saraṇaŋ yātha rukkhaŋ saraṇaŋ yātha, evaŋ[10] sabbadukkhato muccissathā'[11] ti attano antevāsike hi[12] iminā ovādena ovadati.[13]

Bodhisatto pi katâbhinikkhamaṇo[14] sammāsambodhiŋ patvā tasmiŋ samaye Sāvatthiŋ nissāya Jetavane viharanto paccūsakāle lokaŋ olokento[15] Aggidattaŋ[16] brāhmaṇaŋ saddhiŋ antevāsikehi attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaŋ disvā 'sabbe p'ime arahattassa upanissayasampannā' ti[17] ñatvā sāyaṇhasamaye Mahāmoggallānattheraŋ[18] āha: 'Moggallāna kiŋ na[19] passasi Aggidattabrāhmaṇaŋ mahājanaŋ atitthe[20] pakkhandāpentaŋ, gaccha nesaŋ[21] ovādaŋ dehī' ti. 'Bhante bahū ete ekakassa[22] mayhaŋ avisayhā,

---

[1] B. bāhīrapa°. [2] B. anupa°.
[3] B. °dharaṭṭhassa, *om.* Ku° ca.
[4] K. B. tātā. [5] B. *om.*
[6] S. turitena. K. B. nadito. [7] B. *om.*
[8] K. *om.* [9] B. paṭi°.
[10] B. etaŋ. [11] K. muñc°.
[12] B. pi. S. °kānaŋ. [13] B. ovadi.
[14] K. °anto. [15] B. vo°.
[16] B. S. °tta°. [17] B. upanissayaŋ.
[18] B. Mahāmo°.
[19] B. *om.* K. nu. [20] K. B. °ena.
[21] B. S. tesaŋ. [22] C. C[s]. S. ekassa.

sace tumhe hi[1] āgamissatha visayhā bhavissantī' ti. 'Moggallāna aham pi āgamissāmi, tvaŋ purato yāhī' ti. Thero[2] gacchanto va cintesi: 'ete balavanto c'eva bahū ca, sace sabbesaŋ samāgamaṭṭhāne kiñci kathessāmi[3] sabbe pi vaggavaggena uṭṭhaheyyun' ti. Atha[4] attano ānubhāvena thullaphusitakaŋ[5] devaŋ vuṭṭhāpesi, te phusitesu[6] patantesu uṭṭhāy' uṭṭhāya attano attano paṇṇasālaŋ pavisiŋsu. Thero Aggidattassa[7] paṇṇasāladvāre ṭhatvā 'Aggidattā' ti āha. So therassa saddaŋ sutvā 'imasmiŋ loke nāmena ālapituŋ samattho nāma natthi, ko nu kho maŋ nāmena ālapatī' ti mānatthaddhatāya 'ko eso' ti āha. 'Ahaŋ brāhmaṇā' ti. 'Kiŋ vadesī' ti. 'Ajja mamaŋ[8] ekarattiŋ idha vasanaṭṭhānaŋ[9] ācikkhāhī' ti. 'Idha vasanaṭṭhānaŋ natthi, ekassa ekā va paṇṇasālā' ti. 'Aggidatta manussā nāma manussānaŋ gāvo gunnaŋ pabbajitā pabbajitānaŋ santikaŋ āgacchanti, mā evaŋ kari, dehi me vasanaṭṭhānan' ti. 'Kiŋ pana tvaŋ pabbajito' ti. 'Āma pabbajito 'mhī' ti. 'Sace[10] 'si pabbajito kahaŋ te khāribhaṇḍaŋ ko pabbajitaparikkhāro' ti. 'Atthi me parikkhāro, "visuŋ pana naŋ gahetvā carituŋ dukkhan" ti abbhantare va[11] naŋ gahetvā vicarāmi brāhmaṇā' ti. So 'taŋ[12] gahetvā vicarissasī' ti therassa kujjhi. Atha naŋ so āha: 'apehi[13] Aggidatta mā kujjhi, vasanaṭṭhānaŋ me ācikkhā'[14] ti. 'Natthi ettha vasanaṭṭhānan' ti. 'Etasmiŋ pana vālukārāsimhi ko vasatī' ti. 'Eko nāgarājā' ti. 'Etaŋ me dehī' ti. 'Na sakkā dātuŋ,[15]

---

[1] K. B. pi. S. *om.* [2] B. *a.* purato.
[3] B. kathi°. [4] K. B. *om.*
[5] B. °ka°, K. °itaŋ. K. B. thūla°. *Skt.* sthūlapṛṣata.
[6] K. thūlaphu°. B. thūlaphusitakesu.
[7] B. *a.* brāhmaṇassa. [8] K. B. me.
[9] C. C[s]. S. *om.* ācikkhāhī (K. ācikkhī) ti idha vasanaṭṭhānaŋ. *Cf.* II. 58-9.
[10] K. *a.* hi. B. *om.* 'si. [11] K. B. °ren' eva.
[12] K. naŋ. B. *om.* S. *a.* na.
[13] B. amhe. [14] B. °kkhāhī.
[15] B. tattha.

bhāriyaŋ etassa kamman' ti. 'Hotu dehi me' ti. 'Tena hi tvam eva jānāsī' ti. Thero vālukārāsiabhimukho[1] pāyāsi. Nāgarājā taŋ āgacchantaŋ disvā 'ayaŋ samaṇo ito āgacchati, na jānāti maññe mama atthibhāvaŋ, dhūpāyitvā[2] naŋ māressāmī'[3] ti vādhūpāyi.* Thero 'ayaŋ nāgarājā "aham eva dhūpayituŋ sakkomi, aññe na sakkontī" ti maññe sallakkhetī'[4] ti sayam pi dhūpāyi. Dvinnam pi sarīrato uggatadhūpā yāva Brahmalokā uṭṭhahiŋsu, ubho pi dhūmā theraŋ abādhetvā[5] nāgarājam[6] eva bādhenti. Nāgarājā dhūmavegaŋ sahituŋ asakkonto pajjali. Thero pi tejodhātuŋ samāpajjitvā tena saddhiŋ yeva pajjali tâpi[7] aggijālā yāva Brahmalokā uṭṭhahiŋsu.[8] Ath' assa sakalasarīraŋ ukkāhi padīpitaŋ[9] viya ahosi. Isigaṇo oloketvā cintesi: 'nāgarājā samaṇaŋ jhāpeti,[10] bhaddako vata samaṇo amhākaŋ vacanaŋ asutvā[11] naṭṭho' ti. Thero nāgarājānaŋ dametvā nibbisevanaŋ katvā[12] vālukarāsimhi nisīdi, nāgarājā vālukarāsiŋ[13] bhogehi parikkhipitvā kūṭâgārakucchippamāṇaŋ phaṇaŋ[14] māpetvā therassa upari dhāresi. Isigaṇo pāto va 'samaṇassa matabhāvaŋ vā amatabhāvaŋ vā[15] jānissāmā' ti therassa santikaŋ gantvā[16] vālukarāsimatthake nisinnaŋ disvā añjaliŋ paggayha abhitthavantā āhaŋsu: 'samaṇa kacci 'si[17] nāgarājena bādhito' ti. 'Kiŋ na passatha taŋ[18] mama upari phaṇaŋ dhāretvā ṭhitan' ti. Te 'acchariyaŋ vata bho[19] samaṇassa

---

[1] B. °iŋ a°. [2] B. dhumā°. K. dhūm°, *al.*
[3] B. °iss°. * B. S. dhū°. K. padhū°. [4] B. °sī.
[5] K. B. °itvā. C. C[a]. anubandhitvā.
[6] B. °rājānam. [7] B. *om.*
[8] K. B. *a.* ubho pi aggijālā theraŋ abādhayitvā (B. abādhitvā) nāgarājānam eva bādhayiŋsu.
[9] K. padittaŋ. B. pariḷayhitaŋ.
[10] B. °si. [11] K. asuṇitvā.
[12] K. *om.* ni° ka°. [13] B. °imhi.
[14] B. °iŋ.
[15] K. *corr. a.* abhāvaŋ vā.
[16] B. *a.* taŋ. [17] K. B. *om.*
[18] K. naŋ. S. etaŋ. B. *om.* [19] C. C[a]. *om.*

evarūpo nāma tena[1] nāgarājā damito' ti theraŋ parivāretvā aṭṭhaŋsu. Tasmiŋ khaṇe Satthā āgato, Satthāraŋ disvā thero[2] uṭṭhāya[3] vandi. Atha naŋ isayo āhaŋsu: 'ayaŋ[4] tayâpi[5] mahantataro' ti. 'Esa[6] Bhagavā Satthā, ahaŋ imassa sāvako' ti. Satthā vālukarāsimatthake nisīdi, isigaṇo 'ayaŋ tāva sāvakassa ānubhāvo, imassa pana ānubhāvo kīdiso bhavissatī' ti añjaliŋ paggayha Satthāraŋ abhitthavi. Satthā Aggidattaŋ āmantetvā āha: 'Aggidatta tvaŋ tava sāvakānañ ca upaṭṭhākānañ ca[7] ovādaŋ dadamāno kin ti vatvā ovādesī'[8] ti. '"Etaŋ pabbataŋ saraṇaŋ gacchatha vanaŋ[9] ārāmaŋ rukkhaŋ saraṇaŋ gacchatha, etāni hi[10] saraṇaŋ gato sabbadukkhā muccatī" ti evaŋ tesaŋ[11] ovādaŋ dammī' ti. Satthā 'na kho Aggidatta etāni saraṇaŋ gato dukkhā pamuccati, buddhaŋ dhammaŋ saŋghaŋ[12] saraṇaŋ gantvā sakalavaṭṭadukkhā pamuccatī' ti imā gāthā abhāsi:

188. 'Bahuŋ ve saraṇaŋ yanti pabbatāni vanāni ca
ārāmarukkhacetyāni manussā bhayatajjitā.

189. N'etaŋ kho saraṇaŋ khemaŋ n'etaŋ saraṇaŋ uttamaŋ
n'etaŋ saraṇaŋ āgamma sabbadukkhā pamuccati.

190. Yo ca buddhañ ca dhammañ ca saŋghañ ca saraṇaŋ gato
cattāri ariyasaccāni sammappaññāya[13] passati:

191. Dukkhaŋ dukkhasamuppādaŋ dukkhassa ca atikkamaŋ
ariyaŋ c'[14] aṭṭhaŋgikaŋ maggaŋ dukkhūpasamagāminaŋ,

---

[1] K. anena. B. *om.*
[2] K. B. *before* Sa°.
[3] K. °yâsanā.
[4] S. *om.* C. C[a]. ahaŋ.
[5] B. pi tayā.
[6] B. eso.
[7] C. C[a]. S. *om.* u° ca. S. *om.* ca *after* sā°.
[8] B. vadehī. K. desī. S. ovādaŋ dehī.
[9] C[a]. *a.* sa° ga°.
[10] C. C[a]. tīṇi. S. *om.*
[11] K. nesaŋ.
[12] K. B. *a.* puna.
[13] B. sammā pa°.
[14] B. *om.*

192. Etaŋ kho saraṇaŋ khemaŋ etaŋ saraṇaŋ uttamaŋ etaŋ saraṇaŋ āgamma[1] sabbadukkhā pamuccatī' ti.

Tattha bahun ti bahū, pabbatānī ti tattha tattha IsigiliVepullaVebhārâdike pabbate ca[2] MahāvanaGosiṅgasālavanâdīni vanāni[3] ca VeḷuvanaJīvakambavanâdayo ārāme ca UdenacetiyaGotamacetiyâdīni rukkhacetyāni ca te te[4] manussā tena tena[5] bhayena tajjitā bhayato muccitukāmā puttalābhâdīni vā patthayamānā saraṇaŋ yantī ti attho. N'etaŋ saraṇan ti etaŋ pana[6] sabbam pi saraṇaŋ n'eva khemaŋ na uttamaŋ,[7] na ca[8] etaŋ paṭicca jātiādidhammesu[9] sattesu eko pi jātiādito sabbadukkhā pamuccatī ti attho. Yo cā ti idaŋ akhemaŋ anuttamañ[10] ca saraṇaŋ dassetvā khemaŋ uttamaŋ[11] saraṇaŋ dassanatthaŋ āraddhaŋ, tass' attho: yo ca gahaṭṭho vā pabbajito vā 'iti pi so Bhagavā arahaŋ[12] sammāsambuddho' tiādikaŋ buddhadhammasaŋghânussatikammaṭṭhānaŋ nissāya[13] seṭṭhavasena buddhañ ca dhammañ ca saŋghañ ca saraṇaŋ gato tassâpi taŋ saraṇâgamanaŋ[14] aññatitthiyavandanâdīhi[15] kuppati calati; tassa pana acalabhāvaŋ dassetuŋ maggena āgatasaraṇam eva pakāsento cattāri ariyasaccāni sammappaññāya passatī ti āha. Yo hi etesaŋ saccānaŋ dassanavasena etāni

---

[1] K. *a.* dhīro uttama. [2] K. c'eva.
[3] S. tāni. B. *om.*
[4] C. C[a]. *om. one.* S. *om. both.*
[5] K. te. [6] B. *om.*
[7] K. *om.* na u°. [8] C. C[a]. S. *om.*
[9] C. C[a]. S. °ādisu dha°. F. °ādisu sattesu. S. santesu.
[10] F. C. C[a]. anuttarañ. S. ananuttaraŋ.
[11] K. °mā°. [12] F. *om.*
[13] F. niṭṭhāya.
[14] S. °âdhiga°. B. *a.* na. [15] K. °ni.

saraṇaŋ gato, tassa[1] etaŋ saraṇaŋ khemañ ca uttamañ ca, so ca puggalo etaŋ saraṇaŋ paṭicca sakalasmâpi vaṭṭadukkhā pamuccati, tasmā etaŋ kho saraṇaŋ kheman tiādi vuttaŋ.

Desanâvasāne sabbe pi te isayo saha[2] paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā Satthāraŋ vanditvā pabbajjaŋ yāciŋsu. Satthā cīvaragabbhato[3] hatthaŋ pasāretvā 'etha bhikkhave[4] caratha[5] brahmacariyan' ti āha. Te[6] taŋ khaṇaŋ[7] yeva aṭṭhaparikkhāradharā vassasatikattherā[8] viya ahesuŋ. So[9] ca sabbesam pi Aṅgamagadhakururaṭṭhavāsīnaŋ sakkāraŋ ādāya āgamanadivaso ahosi, te sakkāraŋ ādāya āgatā sabbe pi te isayo pabbajite disvā 'kin nu kho amhākaŋ Aggidattabrāhmaṇo mahā udāhu samaṇo[10] Gotamo' ti cintetvā samaṇassa Gotamassa āgatattā 'Aggidatto va mahā' ti maññiŋsu. Satthā[11] tesaŋ ajjhāsayaŋ oloketvā 'Aggidatta parisāya kaṅkhaŋ chindā' ti āha. So 'aham pi ettakam eva paccāsiŋsāmī' ti iddhibalena sattakkhattuŋ vehāsaŋ abbhuggantvā punappuna oruyha Satthāraŋ vanditvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'h'[12] asmī' ti vatvā sāvakattaŋ[13] pana[14] pakāsetī ti.

Kosalaraññño purohitaAggidattabrāhmaṇassa vatthu.[15]

---

7. ĀNANDATTHERAPUCCHITAPAÑHAVATTHU.

Dullabho ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaŋ ārabbha kathesi.

Thero[16] ekadivasaŋ divāṭṭhāne nisinno cintesi: '"hat-

---

[1] B. etassa.
[2] K. *om.*
[3] K. °gabbhantarato.
[4] S. B. °vo.
[5] Cᵃ. *corr.* vuttha.
[6] B. tesaŋ. K. *om.*
[7] B. °ṇe.
[8] B. °saṭṭhika°.
[9] B. yo.
[10] B. mahāsa°.
[11] C. Cᵃ. *om.*
[12] K. S. 'ham.
[13] K. °ataŋ.
[14] B. *om.*
[15] K. *no title.* B. Aggidattabrāhmaṇava°, *and a.* chaṭṭhaŋ.
[16] K. *a.* hi.

thâjānīyo Chaddantakule vā Uposathakule vā uppajjati, assâjānīyo[1] Valāhakassarājakule[2] go ājānīyo[3] Dakkhiṇapathe" ti ādīni vadantena Satthārā hatthiājānīyâdīnaŋ uppattiṭṭhānāni[4] kathitāni, purisâjānīyo[5] nu kho kahaŋ uppajjatī' ti. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā[6] etam atthaŋ pucchi. Satthā 'Ānanda purisâjānīyo nāma na sabbattha uppajjati[7] ujukato pana tiyojanasatâyāme[8] āvaṭṭato navayojanasatappamāṇe Majjhimadesaṭṭhāne[9] uppajjati, uppajjanto ca pana na[10] yasmiŋ vā tasmiŋ vā kule uppajjati, khattiyamahāsālabrāhmaṇamahāsālānaŋ[11] pana aññatarasmiŋ yeva uppajjatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

193. 'Dullabho purisâjañño na so sabbattha jāyati,
yattha so jāyatī dhīro taŋ kulaŋ sukham
edhatī' ti.

Tattha dullabho ti purisâjañño hi dullabho na hatthiājānīyâdayo[12] viya sulabho, so sabbattha paccantadese vā nīcakule vā na jāyati, Majjhimadese yeva pana[13] mahājanassa abhivādanâdisakkārakaraṇaṭṭhāne khattiyabrāhmaṇakulānaŋ[14] aññatarasmiŋ kule jāyati, evaŋ jāyamāno ca[15] yattha so jāyatī dhīro uttamapañño sam-

---

[1] B. *a.* Sindhavakule vā.
[2] K. °ka-assa°. F. Valāhassa°. B. *a.* vā usabho.
[3] F. C. C[a]. S. jāneyya *for* go āj°.
[4] B. °nâdīni.
[5] F. C. C[a]. °eyyo. K. °iyo.
[6] F. *om.*
[7] B. sa° n' upp°.
[8] B. °ârāme, *and a.* vitthārato aḍḍhateyyasatāni.
[9] K. B. °padesa°.
[10] F. C. C[a]. K. *om.* S. *before* uppajjati.
[11] B. °lakulānaŋ.
[12] C. C[a]. °iyy°. F. °eyy°.
[13] B. pi *for* yeva pana.
[14] C. C[a]. °ṇassa ku°.
[15] B. *om.*

māsambuddho taŋ kulaŋ sukham edhati[1] sukhappattam eva hotī ti attho.

Desanâvasâne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Ânandattherassa pucchitapañhavatthu.[2]

---

8. Sambahulabhikkhuvatthu.

Sukho buddhānan[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ kathaŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi pañcasatā bhikkhū upaṭṭhānasālāyaŋ nisinnā 'āvuso kin nu kho imasmiŋ loke sukhan' ti kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ; tattha keci 'rajjasukhasadisaŋ[4] nāma natthī' ti āhaŋsu, keci 'kāmasukhasadisaŋ,' keci 'sālimaŋsabhojanâdisadisaŋ sukhaŋ nāma natthī' ti āhaŋsu. Satthā tesaŋ nisinnaṭṭhānaŋ āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā ti vutte 'bhikkhave kiŋ kathetha, idaŋ[5] sabbam pi sukhaŋ vaṭṭadukkhapariyāpannam eva, imasmiŋ pana loke buddhuppādo dhammasavanaŋ saŋghasāmaggisammodamānabhāvo[6] ti idam[7] eva sukhan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

194. 'Sukho buddhānaŋ uppādo sukhā saddhammadesanā
sukhā saŋghassa sāmaggī samaggānaŋ tapo sukho' ti.

Tattha[8] yasmā buddhā uppajjamānā mahājanaŋ rāgakantārâdīni[9] tārenti, tasmā buddhānaŋ uppādo sukho,[10]

---

[1] B. S. *a.* ti.
[2] K. *no title.* B. *a.* sattamaŋ.
[3] K. Buddha-uppādo.
[4] B. *a.* sukhaŋ.
[5] K. B. *a.* hi.
[6] B. °samo°.
[7] B. imam.
[8] K. B. *a.* Buddhānaŋ uppādo ti.
[9] K. B. °dīhi.
[10] B. *a.* uttamo.

yasmā dhammadesanaŋ āgamma jātiādidhammā sattā jātiādīhi muccanti tasmā saddhammadesanā sukhā. **Sāmaggī** ti samacittatā[1] ekacittatā[2] sâpi[3] sukhā evā,[4] samaggānaŋ pana[5] ekacittānaŋ yasmā buddhavacanaŋ vā uggaṇhituŋ dhūtaṅgāni vā[6] pariharituŋ samaṇadhammaŋ vā kātuŋ sukhaŋ, tasmā **samaggānaŋ tapo sukho** ti vuttaŋ, ten' evâha:[7] 'yāva kīvañ ca[8] bhikkhave bhikkhū samaggā sannipatissanti samaggā vuṭṭhahissanti[9] samaggā saŋghakaraṇīyāni karissanti, vuddhi[10] yeva bhikkhave bhikkhūnaŋ pāṭikaṅkhā no parihānī' ti.

Desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu, mahājanassâpi sâtthikā desanā ahosī ti.

Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[11]

---

9. Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyavatthu.

Pūjârahe ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā cārikaŋ caramāno Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyaŋ ārabbha kathesi.

Tathāgato Sāvatthito nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiŋ gacchanto antarāmagge Todeyyagāmassa samīpe mahābhikkhusaŋghaparivāro aññataraŋ devaṭṭhānaŋ sampāpuṇi. Tatra nisinno Sugato Dhammabhaṇḍâgārikaŋ pesetvā avidūre kasikammaŋ karontaŋ brāhmaṇaŋ pakko-

---

[1] F. *a.* yā. C. C[a]. S. *a.* sā. [2] B. *om.*
[3] F. yâpi. S. pi. [4] K. S. evaŋ.
[5] K. *om.* [6] K. *om.*
[7] Dīgha, II. 76-7.
[8] B. yāvañ c'idha. [9] C. vuṭṭhayi°.
[10] C. C[a]. uddhi. K. vaḍḍhi, F. buddhi.
[11] B. sambahulabhikkhuvatthu, *and a.* aṭṭhamaŋ. K. *no title.* K. B. *a.* Buddhavaggavaṇṇanā (K. Buddhavaṇṇanā) niṭṭhitā. Cuddasamo vaggo. Paṭhamabhāṇavāraŋ niṭṭhitaŋ; *then go on to the* Sukhavaggo.

sāpesi. So brāhmaṇo āgantvā Tathāgataŋ anabhivādetvā[1] tam eva devaṭṭhānaŋ vanditvā aṭṭhāsi. Sugato[2] 'imaŋ padesaŋ kin ti maññasi brāhmaṇā' ti āha. 'Amhākaŋ paveṇiyā āgatacetiyaṭṭhānaŋ vandāmi bho Gotamā' ti. 'Imaŋ ṭhānaŋ vandantena tayā sādhu kataŋ brāhmaṇā' ti Sugato taŋ sampahaŋsesi. Taŋ sutvā bhikkhū 'kena nu kho kāraṇena Bhagavā evaŋ sampahaŋsesī' ti saŋsayaŋ saŋjānesuŋ.[3] Tato Tathāgato tesaŋ saŋsayam apanetuŋ[4] Majjhimanikāye Ghaṭīkārasuttantaŋ[5] vatvā[6] iddhânubhāvena Kassapadasabalassa yojanubbedhaŋ kanakacetiyaŋ aparam iva[7] kanakapabbataŋ[8] ākāse nimmāya[9] mahājanaŋ dassetvā[10] 'brāhmaṇa evaŋvidhānaŋ pūjârahānaŋ pūjā yuttatarā vā' ti vatvā Mahāparinibbānasutte[11] dassitanayena buddhâdike cattāro thūpârahe pakāsetvā sarīracetiyaŋ uddissacetiyaŋ[12] paribhogacetiyan ti tīṇi cetiyāni visesato paridīpetvā imā gāthā abhāsi:

195. 'Pūjârahe pūjayato buddhe yadi va sāvake
papañcasamatikkante tiṇṇasokapariddave,

196. Te tādise pūjayato nibbute akutobhaye
na sakkā puñña[13] saŋkhātuŋ im' ettam api
kenacī' ti.

Tattha pūjituŋ arahā pūjârahā pūjituŋ[14] yuttā ti attho, te[15] pūjârahe pūjayato ti abhivādanâdīhi ca catu-

---

[1] S. °vanditvā. [2] S. *a.* pi. F. *a.* p'.
[3] S. °jan°.
[4] C. C[a]. pātetuŋ. F. tayaŋ patetuŋ.
[5] M. II. 45 *ff.* [6] F. C. C[a]. *om.*
[7] F. aparim iva. C. C[a]. aparamiñ ca. S. aparañ ca.
[8] S. °cetiyaŋ. C. C[a]. °paccetaŋ.
[9] F. niyādhā. C. C[a]. niyyāma. S. nimmiṇitvā.
[10] C. C[a]. *om.*
[11] Dīgha, II. 142. *Cf.* Aṅguttara, II. 245.
[12] F. *om.* C. C[a]. *om.* °cetiyaŋ.
[13] F. C. C[a]. °aŋ. [14] F. pūrituŋ.
[15] S. *om.*

ppaccayehi ca pūjantassa,[1] pūjârahe dasseti buddhe ti ādinā, buddhe ti sammāsambuddhe yadi iti[2] yadi vā atha vā ti attho, tattha paccekabuddhe ti kathitaŋ hoti sāvake ca[3] buddhasāvake,[4] papañcasamatikkante ti samatikkante[5] taṇhādiṭṭhimānapapañce, tiṇṇo ti atikkanto[6] tiṇṇasokapariddave ti[7] sokapariddave ime dve attikkante ti attho, etehi pujârahattaŋ dassitaŋ. Te ti buddhâdī,[8] tādise[9] ti vuttagahaṇavasena, nibbute[9] ti rāgâdinibbutiyā, natthi kutoci[10] bhavato vā ārammaṇato vā etesaŋ bhayan ti akutobhayā te akutobhaye, na sakkā puñña[11] saṃkhātun ti puññaŋ gaṇetuŋ na sakkā, kathan ti ce im' ettaŋ api kenacī ti imaŋ ettakaŋ imaŋ ettakan[12] ti attho, kenacī ti apisaddo idha sambandhitabbo, kenaci puggalena mānena vā; tattha 'puggalenā' ti, tena[13] brahmâdinā, 'mānenā' ti tividhena mānena tīraṇena dhāraṇena pūraṇena vā, tīraṇaŋ nāma idaŋ ettakan ti nayato tīraṇaŋ, dhāraṇan ti tulāya dhāraṇaŋ, pūraṇaŋ nāma addhappasatapatthanāḷikâdivasena pūraṇaŋ, kenaci puggalena imehi tīhi mānehi buddhâdike pūjayato puññaŋ vipākavasena gaṇetuŋ na sakkā pariyantarahitato ti; dvīsu ṭhānesu pūjayato[14] kiŋ dānaŋ[15] paṭhamaŋ, dharamāne buddhâdī pūjayato na sakkā puññaŋ saŋkhātuŋ, puna te tadīse kilesaparinibbānanimittena khandhaparinibbānena nibbute pi pūjạyato na sakkā puññaŋ saŋkhātun ti bhedā[16] yujjanti, tena hi Vimānavatthumhi:[17]

---

[1] S. °entassa.
[2] S. yadîti.
[3] C. Cª. *om.*
[4] S. *om.*
[5] S. °nta°.
[6] S. *om.* ti° ti ati°.
[7] S. *a.* atikkanta°.
[8] S. C. Cª. °īni. F. °īhi (*corr.* °ī); *read* °ike?
[9] F. C. Cª. °o.
[10] F. C. Cª. kuto.
[11] C. Cª. °aŋ.
[12] F. *once.*
[13] F. C. Cª. te.
[14] F. pūjato. F. C. Cª. *a.* ti.
[15] F. nānaŋ.
[16] F. C Cª. bhede.
[17] Vim. p. 44.

'Tiṭṭhante nibbute câpi same citte[1] samaŋ phalaŋ,
cetopasādahetumhi[2] sattā gacchanti suggatin' ti.

Desanâvasāne brāhmaṇo sotâpanno ahosī ti. Yojanikaŋ kanakacetiyaŋ sattâhaŋ ākāse yeva aṭṭhāsi, mahanto[3] samāgamo câhosi, sattâhaŋ cetiyaŋ nānappakārena pūjesuŋ, tato bhinnaladdhikānaŋ laddhibhedo jāto, Buddhânubhāvena taŋ cetiyaŋ yathāṭṭhānam[4] eva gataŋ, tatth' eva taŋkhaṇe mahantaŋ pāsāṇacetiyaŋ ahosi, tasmiŋ samāgame caturâsītiyā[5] pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosī[6] ti.

Buddhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Cuddasamo vaggo.

---

[1] C. C[a]. samacittaŋ. S. samaŋ cittaŋ.
[2] F. °hetu hi. V. cetopaṇidhihetū hi.
[3] F. C. C[a]. S. °ntena.
[4] S. saka°.
[5] F. C. C[a]. iyānaŋ.
[6] *Cf.* Sumaṅgala, I. 285.

XV. SUKHAVAGGO.

1. Ñātikalahavūpasamanavatthu.*

Susukhaŋ vatā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Sakkesu viharanto kalahavūpasamanatthaŋ ñātake ārabbha kathesi.

SākiyaKoliyā[1] kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇināmanadiŋ[2] eken' eva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni karonti.[3] Atha Jeṭṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānam[4] pi kammakarā[5] sannipatiŋsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaŋsu: 'idaŋ udakaŋ ubhato[6] bhariyamānaŋ[7] n' eva tumhākaŋ[8] n' eva[9] amhākaŋ pahossati, amhākaŋ pana sassaŋ ekaudaken' eva[10] nippajjissati, idaŋ udakaŋ amhākaŋ dethā' ti. Itare pi āhaŋsu: 'tumhesu koṭṭhe[11] pūretvā ṭhitesu mayaŋ rattasuvaṇṇaŋ[12] nīlamaṇiŋ kāḷakahāpaṇe[13] ca gahetvā pacchipasibbakâdihatthā[14] na sakkhissāma tumhākaŋ gharadvāre vicarituŋ, amhākam pi sassaŋ eka-

---

* *Cf.* F. J., v. 412. Kuṇālajātaka.

[1] B. Sākiyā.

[2] F. C[a]. B. °dī. C. K. °di. S. °ṇiŋ nāma.

[3] J. S. kārenti.

[4] J. °vāsīnaŋ.

[5] B. °kārā.

[6] B. ubhayato.

[7] B. S. har°.

[8] K. *a.* pahossati.

[9] J. na. B. c'eva na.

[10] C. C[a]. J. S. *a.* pana.

[11] J. °ake. B. °esu.

[12] F. C. C[a]. S. ratana°.

[13] J. B. *three words in one compound.*

[14] F. pacchimaŋ pa°. B. pacchisi°.

udaken' eva nippajjissati,[1] idaŋ udakaŋ amhākaŋ dethā' ti. 'Na mayaŋ dassāmā' ti. 'Mayam pi na dassāmā' ti evaŋ kathaŋ vaḍḍhetvā eko uṭṭhāya ekassa pahāraŋ adāsi, so pi aññassā[2] ti evaŋ aññamaññaŋ paharitvā rājakulānaŋ[3] jātiŋ ghaṭṭetvā[4] kalahaŋ vaḍḍhayiŋsu. Koliyakammakarā[5] vadanti: 'tumhe Kapilavatthuvāsike[6] dārake[7] gahetvā gacchatha, ye soṇasigālâdayo[8] viya attano bhaginīhi saddhiŋ saŋvasiŋsu[9] etesaŋ hatthino ca[10] assā ca phalakâvudhāni[11] ca[12] amhākaŋ kiŋ karissantī' ti.[13] Sākiyakammakarā[14] vadanti: 'tumhe dāni[15] kuṭṭhino dārake gahetvā gacchatha, ye anāthā niggatikā[16] tiracchānā viya kolarukkhe[17] vasiŋsu etesaŋ hatthino ca assā ca phalakâvudhāni ca amhākaŋ kiŋ karissantī' ti. Te gantvā tasmiŋ kamme niyuttaamaccānaŋ[18] kathesuŋ,[19] amaccā rājakulānaŋ kathesuŋ. Tato Sākiyā 'bhaginīhi saddhiŋ samvāsaŋ vasitakānaŋ[20] thāmañ ca balañ ca dassessāmā'[21] ti yuddhasajjā[22] nikkhamiŋsu. Koliyâpi 'kolarukkhavāsīnaŋ thāmañ ca balañ ca dassessāmā' ti yuddhasajjā nikkhamiŋsu.

Satthâpi paccūsasamaye lokaŋ volokento ñātake disvā 'mayi anāgacchante[23] ime nassissanti, mayā gantuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā ekako va ākāsen' eva[24] gantvā Rohiṇinadiyā majjhe ākāse pallaṅke[25] nisīdi. Ñātakā Satthāraŋ

---

[1] K. °jjati.
[2] B. assā.
[3] F. C. Cᵃ. S. °kulaŋ.
[4] K. Cᵃ. ghaṭe°.
[5] K. *a.* pi.
[6] B. °vāsino.
[7] K. *rep.* F. J. C. Cᵃ. S. *om.*
[8] K. °siṅgāl°.
[9] B. saŋvāsaŋ vasiŋsu.
[10] B. c'eva. J. hattbiassâdayo vā.
[11] J. °y°.
[12] J. vā. B. *om.*
[13] K. *om.*
[14] K. B. *a.* pi.
[15] B. idāni.
[16] B. nigehikā.
[17] K. koli°. B. koliya°.
[18] B. °ttānaŋ a°.
[19] B. °ayiŋsu.
[20] J. saŋvāsikānaŋ.
[21] K. °iss°.
[22] F. yuddhaŋ sajjetvā.
[23] S. agacchante.
[24] K. B. *om.*
[25] K. B. S. °ena.

disvā āvudhāni chaḍḍetvā vandiŋsu. Atha ne Satthā āha: 'kiŋ kalaho nām' esa mahārājā' ti. 'Na jānāma[1] bhante' ti. 'Ko dāni jānissatī' ti.[2] 'Senāpati jānissatī' ti. Senāpati[3] 'uparājā jānissatī' ti. Iminā upāyena yāva dāsakammakare pucchitvā 'bhante udakakalaho' ti āhaŋsu. 'Udakaŋ kiŋ agghati mahārājā' ti. 'Appaŋ[4] bhante' ti. 'Khattiyā kiŋ agghanti mahārājā' ti. 'Khattiyā nāma anagghā bhante' ti. 'Na[5] yuttaŋ pana[6] tumhākaŋ appamattakaudakaŋ[7] nissāya anagghike[8] khattiye nāsetun' ti. Te tuṇhī ahesuŋ. Atha te[9] Satthā āmantetvā 'kasmā mahārājāno[10] evarūpaŋ karotha, mayi asante ajja lohitanadiŋ[11] pavattissatha,[12] ayuttaŋ vo kataŋ, tumhe pañcahi verehi saverā viharatha, ahaŋ avero[13] viharāmi, tumhe kilesāturā hutvā viharatha, ahaŋ anāturo, tumhe kāmaguṇe pariyesanussukkā[14] hutvā viharatha, ahaŋ anussukko viharāmī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

197. 'Susukhaŋ vata jīvāma verinesu averino,
verinesu manussesu viharāma[15] averino.

198. Susukhaŋ vata jīvāma āturesu anāturā,
āturesu manussesu viharāma anāturā.

199. Susukhaŋ vata jīvāma ussukesu anussukā,
ussukesu manussesu viharāma anussukā' ti.

---

[1] B. °mi.
[2] B. uparājā jānissati senāpati jānissatī.
[3] K. *om.* ti se°.
[4] K. appagghaŋ.
[5] K. *om.* B. ayu° *for* na yu°.
[6] B. *om.*
[7] K. B. S. °akaŋ u°.
[8] F. S. °iye. K. B. anagghe.
[9] F. ne.
[10] K. B. °ja.
[11] B. °itaŋ na°. F. K. B. S. °dī. B. *a.* va.
[12] K. °ati.
[13] K. vero.
[14] K. °ane u°. B. °assukā.
[15] B. °mi, *al.*

Tattha susukhan'[1] ti suṭṭhu[2] sukhaŋ, idaŋ vuttaŋ hoti: ye gihino sandhicchedâdivasena pabbajitā vā pana vejjakammâdivasena jīvitavuttiŋ uppādetvā 'sukhena jīvāmā' ti vadanti tehi mayam[3] eva susukhaŋ vata jīvāma,[4] yaŋ[5] pañcahi verehi[6] verinesu manussesu averino, kilesâturesu manussesu nikkilesatāya anāturā[7] pañcakāmaguṇapariyesane ussukesu[8] tāya pariyesanāya abhāvena anussukā ti. Sesaŋ uttānattham[9] eva.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Ñātakānaŋ kalahavūpasamanavatthu.[10]

---

2. Māravatthu.

Susukhaŋ vatā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pañcasālāya[11] brāhmaṇagāme viharanto Māraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ[12] hi Satthā pañcasatānaŋ kumārikānaŋ sotâpattimaggassa upanissayaŋ[13] disvā taŋ gāmaŋ upanissāya viharati.[14] Tâpi kumārikāyo ekasmiŋ nakkhattadivase nadiŋ gantvā nahātvā[15] alaŋkatapaṭiyattā gāmâbhimukhiyo pāyiŋsu. Satthâpi taŋ gāmaŋ pavisitvā piṇḍāya carittha.[16] Māro sakalagāmavāsīnaŋ[17] sarīre adhi-

---

1 K. C. Cᵃ. sukhan. 2 B. °uŋ.
3 B. sayam.
4 B. *rep.* tehi . . . jīvāma.
5 S. mayaŋ. B. ye mayaŋ.
6 B. verīhi. 7 K. aturā.
8 K. *a.* manussesu. 9 C. Cᵃ. vu°.
10 K. *no title.* B. ñātikalaha°, *a.* paṭhamaŋ.
11 K. °yaŋ. 12 F. ekaŋ di°.
13 B. °ssūp°. 14 K. B. vihāsi.
15 K. B. C. Cᵃ. *om.*
16 F. C. Cᵃ. °itvā. B. carati. K. cari. B. *a.* atha.
17 K. sakalavā°.

muccitvā[1] yathā Satthā kaṭacchumattaŋ bhattam[2] pi na labhati evaŋ katvā yathādhotena pattena[3] nikkhamantaŋ Satthāraŋ gāmadvāre ṭhatvā āha: 'api samaṇa piṇḍaŋ[4] alatthā'[5] ti. 'Kiŋ pana tvaŋ pāpima[6] tathā akāsi yathâhaŋ piṇḍaŋ na[7] labheyyan' ti. 'Tena hi bhante puna pavisathā' ti. Evaŋ kir' assa ahosi: 'sace puna[8] pavisissati[9] sabbesaŋ sarīresu[10] adhimuccitvā imassa purato pāṇiŋ paharitvā hassakeḷiŋ[11] karissāmī'[12] ti. Tasmiŋ khaṇe tā kumārikāyo gāmadvāraŋ patvā Satthāraŋ disvā vanditvā ekamantaŋ aṭṭhaŋsu. Māro pi Satthāraŋ āha: 'api bhante piṇḍaŋ alabhamāno[13] jighacchādukkhena pīḷit' atthā' ti. Satthā 'ajja mayaŋ pāpima kiñci alabhitvâpi Ābhassaraloke[14] Brahmāno[15] viya pītisukhen' eva vītināmessāmā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

200. 'Susukhaŋ vata jīvāma yesan no natthi kiñcanaŋ
pītibhakkhā bhavissāma devā ābhassarā yathā' ti.

Tattha yesan no ti yesaŋ amhākaŋ paḷibujjhanaṭṭhena[16] rāgâdisu kiñcanesu[17] ekam pi kiñcanaŋ natthi, pītibhakkhā ti yathā Ābhassarā devā[18] pītibhakkhā hutvā pītisukhen' eva[19] vītināmenti evaŋ mayam pi[20] bhavissāmā ti attho.

---

[1] B. °ñc°. [2] K. B. kaṭacchubhikkhamattaŋ.
[3] B. *om.* [4] B. °apātaŋ.
[5] K. alabhitthā. B. labhitthā.
[6] K. pāpi. [7] C. C[a]. S. *om.*
[8] B. pana. [9] B. pavisati. C. C[a]. S. pavissati.
[10] K. °re. [11] K. hāsana°.
[12] F. kāre°. [13] B. °nā.
[14] K. °devaloke. [15] B. mahābr°.
[16] F. C. C[a]. °buddhana°.
[17] C. C[a]. S. ca nesu. K. ca nesaŋ.
[18] K. *om.* [19] B. *om.* pī° eva.
[20] B. *a.* pāpima kiñci alabhitvā pītibhakkhā.

Desanâvasāne pañcasatâpi tā[1] kumārikāyo sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsū ti.

Mārassa vatthu.[2]

---

8. Kosalarañño parājayavatthu.

Jayaŋ veran ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño parājayaŋ ārabbha kathesi.

So kira Kāsigāmakaŋ[3] nissāya bhāgineyyena Ajātasattunā saddhiŋ yujjhanto tena tayo vāre[4] parājito tatiyavāre cintesi: 'ahaŋ khīramukham pi[5] dārakaŋ parājetuŋ nâsakkhiŋ, kiŋ me jīvitenā' ti so āhārūpacchedaŋ katvā mañcake nipajji.[6] Ath' assa sā pavatti sakalavihāranagaraŋ[7] patthari. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'bhante rājā kira Kāsigāmakaŋ nissāya tayo vāre parājito, so idāni parājitvā āgato "khīramukham pi dārakaŋ[8] parājetuŋ nâsakkhiŋ, kim me jīvitenā" ti āhārūpacchedaŋ katvā mañcake nipanno' ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave jinanto pi veraŋ pasavati, parājito para dukkhaŋ[9] seti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

201. 'Jayaŋ veraŋ pasavati dukkhaŋ seti parājito
upasanto sukhaŋ seti hitvā jayaparājayan' ti.

Tattha jayan ti paraŋ[10] jinanto veraŋ paṭilabhati, parājito ti parena parājito 'kadā nu kho paccāmittassa piṭṭhiŋ daṭṭhuŋ sakkhissāmī' ti dukkhaŋ seti sabbi-

---

[1] B. S. *om.* [2] K. *om. title.* B. °rava°, dutīyaŋ.
[3] B. Kāsikagāmaŋ. [4] B. *a.* pi.
[5] F. C. C[a]. S. *om.* K. °khadār°.
[6] C. C[a]. °itvā (*for* °ittha ?).
[7] B. sakalanagarañ ca. F. S. °raŋ na°. K. °raŋ nagarañ ca.
[8] B. °khadār°. [9] K. sukhaŋ.
[10] C. C[a]. S. pari°.

riyāpathesu dukkham eva viharatī ti attho, upasanto ti abbhantare upasantarāgâdikilseo khīṇâsavo[1] jayañ ca parājayañ ca hitvā sukhaŋ seti sabbiriyāpathesu sukham eva viharatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Kosalarañño parājayassa vatthu.[2]

---

4. AÑÑATARAKULADĀRIKAVATTHU.

Natthi rāgasamo[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ kuladārikaŋ[4] ārabbha kathesi.

Tassā[5] kira mātāpitaro āvāhaŋ katvā maṅgaladivase Satthāraŋ nimantayiŋsu. Satthā bhikkhusaŋghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Sâpi kho vadhukā[6] sādhukaŋ[7] bhikkhusaŋghassa udakaparissāvanâdīni karontī aparāparaŋ saŋcarati. Sāmiko[8] pi 'ssā taŋ[9] olokento va[10] aṭṭhāsi. Tassa rāgavasena olokentassa anto kileso samudācari.[11] So aññāṇâbhibhūto n'eva Buddhaŋ upaṭṭhahi[12] na asītimahāthere, 'hatthaŋ pasāretvā taŋ vadhukaŋ[13] gaṇhissāmī' ti pana cittaŋ akāsi. Satthā tass' ajjhāsayaŋ[14] oloketvā yathā taŋ[15] itthiŋ na passati evam akāsi. So taŋ adisvā Satthāraŋ olokento aṭṭhāsi. Satthā tassa oloketvā ṭhitakāle 'kumāraka[16] rāgagginā sadiso aggi

---

1 K. *a.* va.
2 K. *no title.* B. °yava°, *a.* tatiyaŋ.
3 K. *a.* aggī.
4 K. °akaŋ.
5 K. tassa.
6 S. vadhū.
7 B. *om.*
8 S. sāmī.
9 S. *rep.*
10 B. S. *om.*
11 B. °carati.
12 B. °ayi.
13 S. vadhuŋ.
14 C. C[a]. tassâsayaŋ.
15 B. *om.*
16 C. C[a]. kumāra. K. B. S. *a.* na hi.

nāma[1] dosakalinā[2] sadiso kali nāma khandhapariharaṇa-dukkhena vā sadisaŋ dukkhaŋ nāma natthi, nibbāna-sukhasadisaŋ sukhaŋ[3] natthi yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

202. 'Natthi rāgasamo aggi natthi dosasamo kalī,
natthi khandhādisā[4] dukkhā, natthi santiparaŋ
sukhan' ti.

Tattha natthi rāgasamo ti dhūmaŋ vā jālaŋ vā aṅgāraŋ vā[5] adassetvā anto yeva jhāpetvā bhasmamuṭṭhiŋ[6] kātuŋ samattho rāgena[7] samo añño aggi nāma natthi, kalī ti dosena samo aparādho pi[8] natthi, khandhādisā ti khandhehi samānā[9] yathā parihariyamānā khandhā dukkhā evaŋ aññaŋ dukkhaŋ[10] nāma natthi, santiparan ti nibbānato uttariŋ aññaŋ sukham pi natthi, aññaŋ hi sukhaŋ sukham eva, nibbānaŋ[11] paramaŋ[12] sukhan ti attho.

Desanâvasāne kumārikā ca kumārako ca sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, tasmiŋ khaṇe[13] Bhagavā[14] tesaŋ aññamaññaŋ dassanâkāraŋ akāsī ti.

Aññatarassā kuladārikāya vatthu.[15]

---

5. Aññataraupāsakavatthu.

Jighacchā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Āḷaviyaŋ viharanto ekaŋ upāsakaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi divase Satthā Jetavane gandhakuṭiyaŋ

---

[1] B. *a*. atthi. [2] B. *a*. vā.
[3] B. °sasu°, *a*. pi. K. *a*. ca.
[4] K. B. khandhasamā, *so infra*. [5] C. C[a]. S. *om*.
[6] B. tasmā yeva muṭṭhi. [7] C. C[a]. ıāga°.
[8] K. ca. [9] K. B. S. samā.
[10] B. añño dukkho. [11] K. °nasukhaŋ.
[12] B. °ma°. [13] B. samaye. [14] C. C[a]. Satthā.
[15] K. *no title*. B. °rakuladārikava°, catutthaŋ.

nisinno va paccūsakāle lokaŋ olokento[1] Āḷaviyaŋ ekaŋ duggatamanussaŋ disvā tassa upanissayasampattiŋ[2] ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Āḷaviŋ[3] agamāsi. Āḷavivāsino Satthāraŋ nimantayiŋsu. So pi duggatamanusso 'Satthā[4] āgato' ti sutvā 'Satthu santike dhammaŋ sossāmī' ti manaŋ[5] akāsi. Taŋ divasam eva c'assa eko goṇo palāyi. So 'kin nu kho goṇaŋ pariyesissāmi udāhu dhammaŋ suṇāmī' ti cintetvā 'goṇaŋ pariyesitvā[6] pacchā dhammaŋ sossāmī' ti pāto va gehā nikkhami.[7] Āḷavivāsino pi Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nisīdāpetvā parivisitvā anumodanatthāya pattaŋ gaṇhiŋsu. Satthā 'yaŋ nissāyâhaŋ tiŋsayojanamaggaŋ āgato so goṇaŋ pariyesituŋ araññaŋ paviṭṭho, tasmiŋ āgate yeva dhammaŋ desissāmī'[8] ti tuṇhī ahosi. So pi[9] puriso[10] divā goṇaŋ disvā goṇagaṇe[11] pakkhipitvā[12] 'sace pi aññaŋ[13] natthi Satthu vandanamattam pi karissāmī' ti jighacchāpīḷito[14] pi gehaŋ gamanāya manaŋ[15] akatvā vegena Satthu santikaŋ āgantvā[16] Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Satthā tassa ṭhitakāle veyyāvaṭikaŋ[17] āha: 'atthi kiñci bhikkhusaŋghassa[18] atirittan'[19] ti. 'Bhante sabbaŋ atthī' ti. 'Tena hi[20] imaŋ parivisā'[21] ti.. So Satthārā vuttaṭṭhāne yeva[22] taŋ[23] nisīdāpetvā yāgukhādaniyyabhojaniyyehi sakkaccaŋ parivisi. So bhuttabhatto mukhaŋ vikkhālesi. Ṭhapetvā kira imaŋ ṭhānaŋ tīsu piṭakesu aññattha

---

[1] B. vo°. [2] B. tassūp°.
[3] C. C[a]. °iyaŋ. [4] B. *a.* kira.
[5] C. C[a]. S. *om.* manaŋ . . . sossāmī' ti.
[6] B. °etvā. [7] C. C[a]. °itvā.
[8] B. °ess°. [9] K. *om.* [10] K. B. manusso.
[11] *So* B.; C. C[a]. S. K. goṇe (S. gogaṇaŋ *for* goṇam).
[12] B. °etvā. [13] S. añño.
[14] K. °āya pī°. [15] C. C[a]. S. mānaŋ.
[16] C. C[a]. S. *om.* vegena . . . āgantvā.
[17] K. B. dānave°. [18] B. sa°.
[19] B. °ttabhattan. [20] B. *om.* tena hi.
[21] B. °āhī.
[22] B. °niyāmen' eva. [23] K. naŋ.

Tathāgatassa[1] evaŋ[2] bhattavicāranaŋ nāma natthi. Tassa pasaddhadarathassa cittaŋ ekaggaŋ ahosi. Ath' assa Satthā anupubbikathaŋ kathetvā saccāni pakāsesi. So desanâvasāne sotâpattiphale patiṭṭhahi. Satthâpi anumodanaŋ katvā uṭṭhāyâsanā pakkāmi, mahājano Satthāraŋ anugantvā nivatti. Bhikkhū Satthārā saddhiŋ gacchantā yeva ujjhāyiŋsu: 'passathâvuso[3] kammaŋ, aññesu divasesu evarūpaŋ natthi, ajja pan' ekaŋ[4] manussaŋ disvā va[5] yāguādīni vicāretvā dāpesī' ti. Satthā nivattitvā[6] ṭhitako va[7] 'kiŋ bhikkhave vadethā'[8] ti pucchitvā, tam atthaŋ sutvā 'āma bhikkhave ahaŋ tiŋsayojanaŋ[9] kantāraŋ āgacchanto tassa upāsakassa upanissayaŋ[10] disvā āgato, so[11] ativiya jighacchito[12] pāto va paṭṭhāya goṇaŋ pariyesanto araññaŋ[13] vicari, "jighacchādukkhena dhamme[14] desiyamāne pi paṭivijjhituŋ na[15] sakkhissatī" ti cintetvā evaŋ akāsiŋ,[16] jighacchārogasadiso[17] rogo nāma bhikkhave[18] natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

203. 'Jighacchā[19] paramā rogā saŋkhārā paramā dukhā,[20]
etaŋ ñatvā yathābhūtaŋ nibbānaŋ paramaŋ sukhan' ti.

Tattha jighacchā paramā rogā ti yasmā añño rogo[21] sakiŋ tikicchito[22] vinassati vā vayena[23] vā pahī-

---

[1] B. gatâgatassa. [2] K. eva. B. *om.*
[3] B. *a.* Satthu. [4] C. C[a]. etaŋ. B. pana taŋ.
[5] K. *om.* [6] B. °etvā. [7] B. *om.*
[8] B. kathetha bhi°. [9] K. °na°. [10] B. °ssūp°.
[11] C. C[a]. *om.* [12] C. C[a]. digu°.
[13] K. B. °ññe. [14] B. dhammaŋ.
[15] K. *a.* hi. B. nâs°. [16] K. *a.* bhikkhave, *om. infra.*
[17] B. °āya ro°. S. *a.* hi. [18] B. *om.*
[19] F. diga°. [20] B. dukkhā.
[21] S. aññe rogā. C[a]. rogā (S. *plural throughout*).
[22] B. tikicchako pi.
[23] F. vātaṅgavasena. B. vā tadaṅgavasena.

yati, jighacchā pana niccakālaŋ tikicchitabbā[1] yevā ti sesarogānaŋ ayaŋ paramo[2] nāma. Saŋkhārā ti pañcakkhandhā. Etaŋ ñatvā ti 'jighacchāsamo[3] rogo natthi, khandhapariharaṇasamaŋ dukkhaŋ nāma natthī' ti etam atthaŋ yathābhūtaŋ ñatvā[4] paṇḍito nibbānaŋ sacchikaroti. Nibbānaŋ paramaŋ sukhan ti tañ hi sabbasukhānaŋ paramaŋ[5] uttamaŋ sukhan ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Aññatarassa upāsakassa vatthu.[6]

---

6. PASENADIKOSALAVATTHU.

Ārogyaparamā[7] lābhā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto rājānaŋ Pasenadikosalaŋ ārabbha kathesi.[8]

Ekasmiŋ hi samaye rājā taṇḍuladoṇassa[9] odanaŋ tadūpiyena[10] sūpavyañjanena bhuñjati. So[11] ekadivasaŋ bhuttapātarāso bhattasammadaŋ[12] avinodetvā va[13] Satthu santikaŋ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhūyamāno pi ujuŋ[14] nipajjituŋ asakkonto ekamantaŋ nisīdi. Atha naŋ Satthā āha: 'kiŋ mahārāja avissamitvā[15] va āgato 'sī' ti. 'Āma bhante bhuttakālato paṭṭhāya me mahādukkhaŋ hotī' ti. Atha naŋ Satthā

---

[1] B. °cchā°.
[2] F. K. B. paramā. C. C[a]. °māya.
[3] C[a]. °āya.
[4] B. ñatvāna.
[5] K. *a*. sukhaŋ.
[6] B. ekagoṇaṭṭhaupāsakava° pañcamaŋ.
[7] K. °gyā pa°. B. °gyaŋ pa°.
[8] *Cf. on vs.* 325.
[9] C. C[a]. °issa.
[10] B. tadanurūpiyena. S. tadanucchavikena.
[11] B. *om*.
[12] F. C. C[a]. B. °sampadaŋ.
[13] K. B. *om*.
[14] K. B. ujukaŋ.
[15] B. avisa°.

'mahārāja[1] atibahuŋ[2] bhojanaŋ etaŋ[3] dukkhaŋ hotī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

(325) 'Middhī yadā hoti mahagghaso ca
niddāyitā samparivattasāyī
mahāvarāho va nivāpaputṭho[4]
punappunaŋ gabbham upeti mando' ti

imāya gāthāya ovaditvā 'mahārāja bhojanaŋ nāma mattāya bhuñjituŋ vaṭṭati,[5] mattabhojane[6] sukhaŋ hotī' ti uttariŋ ovadanto imaŋ gātham* āha:

'Manujassa sadā satīmato
mattaŋ jānato laddhabhojane[7]
tanu tassa[8] bhavanti vedanā
saṇikaŋ jīrati āyu pālayan' ti.

Rājā gāthaŋ[9] uggaṇhituŋ nâsakkhi, samīpe ṭhitaŋ pana bhāgineyyaŋ Sudassanaŋ[10] nāma māṇavaŋ[11] 'imaŋ gāthaŋ uggaṇhā'[12] ti āha. So 'taŋ gāthaŋ uggaṇhitvā kiŋ karomi bhante' ti Satthāraŋ pucchi. Atha naŋ Satthā āha: 'rañño bhuñjantassa osānapiṇḍakāle[13] imaŋ gāthaŋ vadeyyāsi,[14] rājā atthaŋ sallakkhetvā taŋ[15] piṇḍaŋ chaḍḍessati, tasmiŋ piṇḍe sitthagaṇanāya rañño bhattaŋ pacanakāle tattake taṇḍule hareyyāsī'[16] ti. So 'sādhu bhante' ti sāyam pi pāto pi rañño bhuñjantassa osānapiṇḍakāle taŋ gāthaŋ udāharitvā tena chaḍḍitapiṇḍe sitthagaṇanāya taṇḍule hāresi.[17] Rājâpi 'ssa[18] gāthaŋ sutvā sahassaŋ[19]

---

[1] C. C[a]. *om.* K. *a.* tava.
[2] B. °hu°.
[3] B. evaŋ.
[4] K. °vuddho.
[5] C. C[a]. *a.* ti.
[6] B. *a.* hi.
* Saŋyutta, I. 81.
[7] K. B. °anaŋ.
[8] K. B. tanuk' assa.
[9] F. gāthā.
[10] K. Sudassaŋ.
[11] S. Sudassanamāṇavaŋ.
[12] K. B. *a.* tātā.
[13] B. °piṇḍapāta°.
[14] B. S. *a.* ti.
[15] C. C[a]. *om.* B. yaŋ.
[16] K. harāp°.
[17] B. hāpesi.
[18] B. tassa.
[19] F. B. *rep.*

dāpesi. So aparena samayena nāḷikodanaparamatāya saṇṭhahitvā sukhappatto tanusarīro ahosi. Ath' ekadivasaŋ Satthu santikaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā āha: 'bhante idāni me sukhaŋ jātaŋ migam pi assam pi anubandhitvā gaṇhanasamattho jāto 'mhi, pubbe me bhāgineyyena saddhiŋ yuddham eva hoti[1] idāni me[2] Vajirakumārināmadhītaraŋ[3] bhāgineyyassa datvā so gāmo tassā yeva[4] nahānamūlaŋ[5] katvā[6] dinno, tena saddhiŋ viggaho vūpasanto imināpi me kāraṇena sukham eva jātaŋ, Kusarājakālikaŋ[7] maṇiratanam pi no gehe[8] purimadivase naṭṭhaŋ, tam pi idāni hatthapattaŋ[9] imināpi[10] me kāraṇena sukham eva jātaŋ, tumhākaŋ sāvakehi saddhiŋ vissāsaŋ icchantena ñātidhītā[11] vo[12] gehe katā imināpi me kāraṇena sukham eva jātan' ti. Satthā 'ārogyaŋ[13] nāma mahārāja paramalābhā,[14] yathāladdhena santuṭṭhabbhāvasadisaŋ[15] pi[16] dhanaŋ vissāsasadiso[17] ca[18] ñāti nibbānasadisañ[19] ca[20] sukhaŋ nāma natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

204. 'Ārogyaparamā[21] lābhā, santuṭṭhiparamaŋ dhanaŋ,
vissāsaparamā ñāti, nibbānaŋ[22] paramaŋ sukhan' ti.

---

[1] C. C[a]. *om.* eva hoti. [2] B. *om.*
[3] F. B. S. °riŋ nāma dhī°.
[4] F. eva. C. C[a]. S. *om.*
[5] B. nhānacuṇṇa°. [6] B. *om.*
[7] K. °santakaŋ. B. kulasantakaŋ rājamaṇira°.
[8] K. °esu. [9] K. B. *a.* āgataŋ.
[10] B. *om.* pi. [11] K. B. *a.* pi.
[12] B. no. [13] K. °gyā (*al.*).
[14] B. °mo lābho. S. °mā lābhā.
[15] K. B. °ṭṭhi°. [16] S. hi. K. *om.*
[17] F. C. C[a]. °añ (F. °aŋ). B. °ā.
[18] K. B. va.
[19] F. C. C[a]. K. °paramañ. [20] B. paramaŋ.
[21] B. ārogyaŋ pa°. [22] S. °na.

Tattha ārogyaparamā[1] ti ārogyabhāvaparamā, rogino hi vijjamānâpi lābhā alābhā[2] eva,[3] arogassa sabbalābhā āgatā va honti, tena[4] vuttaŋ: 'ārogyaparamā lābhā ti. Santuṭṭhiparaman[5] ti gihino vā pabbajitassa vā yaŋ attanā[6] laddhaŋ attano santakaŋ ten' eva tussanabhāvo santuṭṭhi nāma so[7] sesadhanehi paramaŋ dhanaŋ. Vissāsaparamā[8] ti mātā vā hotu pitā vā[9] yena[10] saddhiŋ vissāso natthi so aññātako va, yena[11] pana saddhiŋ vissāso atthi so asambandho pi paramo uttamo ñāti, tena vuttaŋ: vissāsaparamo ñātī ti. Nibbānasadisaŋ pana sukhaŋ nāma natthi, ten' evâha[12] 'nibbānaŋ paramaŋ sukhan' ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Pasenadikosalassa vatthu.[13]

---

7. TISSATTHERAVATTHU.

Pavivekarasan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Vesāliyaŋ viharanto aññataraŋ bhikkhuŋ ārabbha kathesi.

Satthārā hi 'bhikkhave ahaŋ ito catūhi māsehi parinibbāyissāmī' ti vutte Satthu santike satta[14] bhikkhusatāni santāsaŋ āpajjiŋsu, khīṇâsavānaŋ dhammasaŋvego uppajji,[15] puthujjanā assūni dhāretuŋ[16] nâsakkhiŋsu,

---

[1] B. *a.* lābhā, *and has* ti arogabhāvaŋ paramā lābhā.
[2] F. *om.*
[3] K. B. yeva, *a.* tasmā.
[4] F. ten' eva taŋ. K. B. ten' etaŋ.
[5] K. °madhanan. B. *a.* °dhanan.
[6] K. °no.
[7] F. S. *om.*
[8] K. B. *a.* ñātī.
[9] B. *a.* hotu.
[10] S. tena.
[11] S. yena aññātakena *for* so . . . yena.
[12] K. āha.
[13] K. *no title.* B. Rājapasenadikosalava°, chaṭṭhaŋ.
[14] C. C[a]. S. *a.* hi.
[15] B. °iŋsu.
[16] B. sandhār°.

bhikkhū vaggavaggā[1] hutvā 'kin nu kho karissāmā' ti mantentā[2] vicaranti. Ath' eko Tissatthero nāma bhikkhu 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati ahañ c'amhi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva mayhaŋ[3] arahattaŋ gaṇhituŋ vaṭṭatī' ti catūsu iriyāpathesu ekako va[4] viharati, bhikkhūnaŋ santike gamanaŋ vā kenaci saddhiŋ kathāsallāpo vā natthi. Atha naŋ bhikkhū[5] āhaŋsu: 'āvuso Tissa kasmā evaŋ karosī' ti. So tesaŋ kathaŋ na suṇāti. Te taŋ[6] pavattiŋ Satthu ārocetvā 'bhante tumhesu Tissattherassa sineho natthī' ti āhaŋsu. Satthā taŋ pakkosāpetvā 'kasmā Tissa evam[7] akāsī' ti pucchitvā[8] tena attano adhippāye ārocite 'sādhu Tissā'[9] ti sādhukāraŋ datvā 'bhikkhave mayi sineho Tissasadiso[10] va hoti,[11] gandhamālâdīhi[12] pūjaŋ karonto[13] pi hi[14] n'eva maŋ pūjenti, dhammânudhammaŋ paṭipajjamānā yeva[15] maŋ pūjentī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

205. 'Pavivekarasaŋ pītvā rasaŋ upasamassa[16] ca
niddaro hoti nippāpo dhammapītirasaŋ pivan'[17] ti.

Tattha pavivekarasan ti pavivekato uppannarasaŋ[18] ekībhāvasukhan[19] ti attho, pītvā ti dukkhapariññâdīni[20] karonto ārammaṇato[21] sacchikiriyavasena pītvā,[22] upa-

[1] B. vaggāva°.
[2] C. C[a]. S. °nto.
[3] K. B. S. mayā.
[4] B. *om*.
[5] K. *a*. evaŋ.
[6] B. tassa.
[7] K. evarūpaŋ.
[8] B. pucchi.
[9] B. *om*.
[10] K. °hā °sā.
[11] K. honti. B. hotu, *a*. ye.
[12] S. °di°.
[13] B. °ntā.
[14] B. *om*.
[15] B. S. *a*. pana.
[16] F. C. C[a]. upasame 'ssa.
[17] S. piban.
[18] B. °nnaŋ rasaŋ.
[19] B. °e su°.
[20] K. B. °ññātâdīni.
[21] K. ārammato.
[22] K. B. pivitvā. K. *a*. rasaŋ.

samassa cā ti kilesūpasamanibbānass'[1] eva[2] rasaŋ pivitvā, niddaro hotī ti tena ubhayarasapānena khīṇâsavo bhikkhu abbhantare rāgadarathānaŋ[3] abhāvena niddaro[4] c'eva nippāpo ca hoti, rasaŋ pivan ti navavidhalokuttaradhammavasena uppannapītirasaŋ[5] pivanto pi niddaro c'eva[6] nippāpo ca[7] hotī ti attho.[8]

Desanâvasane Tissatthero arahattaŋ pāpuṇi mahājanassâpi sātthikā desanā ahosī ti.

Tissattherassa vatthu.[9]

---

8. SAKKUPAṬṬHĀNAVATTHU.

Sādhu dassanan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Beḷuvagāmake[10] viharanto Sakkaŋ ārabbha kathesi.

Tathāgatassa hi āyusaŋkhāre vissaṭṭhe lohitapakkhandikâbādhassa uppannabhāvaŋ ñatvā Sakko devarājā 'mayā Satthu santikaŋ gantvā gilānupaṭṭhānaŋ[11] kātuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā tigāvutappamāṇaŋ attano[12] attabhāvaŋ vijahitvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā[13] hatthehi pāde[14] parimajji. Atha naŋ Satthā āha: 'ko eso' ti. 'Ahaŋ bhante Sakko' ti. 'Kasmā āgato 'sī' ti. 'Tumhe hi[15] gilāne upaṭṭhahituŋ bhante' ti. 'Sakka devānaŋ[16] manussagandho yojanasatato paṭṭhāya gale baddhakuṇapaŋ viya

---

1 B. kilesavūp°. K. °ssa upa°.
2 K. B. ca. S. *a.* ca.
3 K. B. °âdīnaŋ.
4 S. niddaratho.
5 K. B. °nnaŋ pī°.
6 K. *only.*
7 S. C. Cᵃ. va.
8 B. *om.* ti attho.
9 K. *no title.* B. °rava°, sattamaŋ.
10 F. Belava°. S. °gāme. B. Veluva°. C. Cᵃ. Veḷuva°. K. Veḷuvana°.
11 B. °kaŋ.
12 K. B. S. *om.*
13 B. S. *om.*
14 K. C. Cᵃ. pādehi.
15 B. *om.*
16 K. *a.* hi.

hoti, 'gaccha tvaŋ, atthi me gilānupaṭṭhākā bhikkhū' ti. 'Bhante ahaŋ caturâsītiyojanasahassamatthake ṭhito tumhākaŋ[1] sīlagandhaŋ ghāyitvā āgato, aham eva upaṭṭhahissāmī' ti. So Satthu sarīravalañjanabhājanaŋ aññassa hatthenâpi phusituŋ adatvā sīse yeva ṭhapetvā nīharanto[2] mukhasaŋkocanamattam pi na akāsi, gandhabhājanaŋ pariharanto viya ahosi. Evaŋ Satthāraŋ paṭijaggitvā Satthu phāsukakāle yeva agamāsi. Bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho Satthari Sakkassa sineho, evarūpaŋ nāma dibbasampattiŋ pahāya mukhasaŋkocanamattam pi akatvā gandhabhājanaŋ nīharanto viya Satthu sarīravalañjanabhājanaŋ sīse[3] nīharanto upaṭṭhānam[4] akāsī' ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'kiŋ vadetha bhikkhave,[5] anacchariyaŋ[6] etaŋ yaŋ Sakko devarājā mayi sinehaŋ karoti, ayaŋ Sakko hi[7] devarājā maŋ nissāya jarasakkabhāvaŋ hitvā[8] sotâpanno hutvā taruṇasakkabhāvaŋ[9] patto, ahaŋ hi 'ssa[10] maranabhayatajjitassa Pañcasikhagandhabbaputtaŋ[11] purato katvā āgatakāle Indasālaguhāyaŋ devaparisāya majjhe nisinnassa

'Puccha Vāsava maŋ pañhaŋ yaŋ kiñci manas'icchasi
tassa tass'eva pañhassa ahaŋ antaŋ karomi te' ti[12]

vatvā tassa dukkhaŋ[13] vinodento dhammaŋ desesiŋ, desanâvasāne cuddasannaŋ pāṇakoṭīnaŋ dhammâbhisamayo ahosi, Sakko pi yathānisinno va sotâpattiphalaŋ patvā taruṇasakko jāto, evam assâhaŋ bahūpakāro, tassa mayi sineho nāma anacchariyo, bhikkhave, ariyānaŋ hi[14]

---

[1] B. *om.* [2] B. °itvā.
[3] B. S. sīsena. [4] K. °kaŋ.
[5] K. *a.* ti pucchitvā, 'idaŋ nāma bhante' ti vutte.
[6] K. *a.* bhikkhave. [7] K. *om.*
[8] K. B. vijahitvā, *and a.* dhammadesanaŋ sutvā.
[9] B. °ssa bhāvaŋ. [10] K. *om.*
[11] K. B. °gandhabbadevapu°.
[12] Dīgha, II. 275.
[13] B. kaṅkha. K. kaṅkhaŋ. [14] C. C[s]. pi. S. *om.*

dassanam pi sukhaŋ tehi[1] saddhiŋ ekaṭṭhāne sannivāso pi,[2] bālehi pana sabbam eva[3] dukkhan' ti vatvā imā gāthā abhāsi:[4]

206. 'Sādhu dassanam ariyānaŋ sannivāso sadā sukho,
adassanena bālānaŋ niccam eva sukhī siyā.

207. Bālasaŋgatacārī hi dīgham addhāna[5] socati,
dukkho bālehi saŋvāso amitten' eva sabbadā,
dhīro ca sukhasaŋvāso ñātīnaŋ va samāgamo.

Tasmā[6] hi:

208. Dhīrañ ca paññañ ca bahussutaŋ ca
dhorayhasīlaŋ[7] vatavantam[8] āriyaŋ
taŋ tādisaŋ sappurisaŋ sumedhaŋ
bhajetha nakkhattapathaŋ va candimā' ti.

Tattha sādhū ti sundaraŋ bhaddakaŋ, sannivāso ti na kevalaŋ ca[9] tesaŋ dassanam eva, tehi pana[10] saddhiŋ ekaṭṭhāne[11] nisīdanabhāvo[12] pi, tesaŋ vattapaṭivattaŋ[13] labhanabhāvo pi sādhu yeva. Bālasaŋgatacārī[14] ti yo hi[15] bālena sahacārī, dīgham addhānan ti so bālasahāyena 'ehi sandhicchedanâdīni[16] karomā' ti vuccamāno tena saddhiŋ ekacchando hutvā tāni karonto hatthacchedâdīni patvā dīghaŋ addhānaŋ socati,[17] sabbadā ti yathā asihatthena vā amittena āsīvisâdīhi vā saddhiŋ

---

[1] B. tena. [2] K. B. *a.* sukho.
[3] B. etaŋ. [4] B. imaŋ gātham āha.
[5] K. °naŋ.
[6] B. tasmā hi dhīraŋ paññañ ca bahussutañ ca dhorayha.
[7] K. °eyha°. [8] K. sīlavantaŋ.
[9] B. *om.*
[10] B. tena *for* tehi pana. [11] C[a]. ekasmiŋ ṭhāne.
[12] B. °nâdibhāvo. K. °nâdisambhāvo.
[13] K. S. *a.* kātuŋ. [14] K. B. *a.* hī.
[15] B. *om.* [16] B. °cchedāni.
[17] C. C[a]. °eti.

ekato vāso nāma niccadukkho,[1] tath' eva bālehi saddhin ti attho, dhīro ca sukhasaŋvāso[2] ti ettha sukho saŋvāso etenā ti sukhasaŋvāso paṇḍitena saddhiŋ ekaṭṭhāne[3] vāso[4] sukho ti attho, kathaŋ? 'Ñātīnaŋ va samāgamo' ti. Yathâpi ñātīnaŋ[5] samāgamo sukho evaŋ sukho ti. Tasmā hī[6] ti yasmā bālena saddhiŋ saŋvāso dukkho paṇḍitena saddhiŋ sukho, tasmā[7] dhitisampannaŋ dhīrañ ca lokiyalokuttarapaññāya[8] sampannaŋ paññañ ca āgamâdhigamasampannaŋ[9] bahussutañ ca arahattapāpanasaŋkhātāya[10] dhuravahanasīlatāya dhorayhasīlaŋ[11] sīlavatena c'eva dhūtaṅgavatena[12] ca vatavantaŋ[13] kilesehi ārakatāya ariyaŋ[14] tathārūpaŋ sappurisaŋ sobhanapaññaŋ[15] yathā nimmalaŋ[16] nakkhattapathasaŋkhātaŋ ākāsaŋ candimā bhajati, evaŋ bhajetha payirupāsethā ti attho

Desanâvasane bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sakkassa devarājassa vatthu.[17]

Sukhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṇṇarasamo[18] vaggo.

---

[1] K. B. niccaŋ du°.
[2] B. sukhaŋ vāso.
[3] C. C[a]. S. *om.* sa° e°.
[4] B. saŋvāso.
[5] K. °añ ca.
[6] K. *om.*
[7] K. B. *a.* hi.
[8] K. B. °ññā.
[9] K. °âdhigamana°.
[10] S. °pāpanaka°. C[a]. *corr.* °pāpuṇana°.
[11] K. °eyha°.
[12] C. C[a]. S. °vasena.
[13] K. sīlavantaŋ.
[14] K. *a.* taŋ.
[15] C. C[a]. B. °paññaŋ.
[16] B. °la°.
[17] K. *no title.* B. Sakkupaṭṭhānava°, aṭṭhamaŋ.
[18] K. B. Pann°.

XVI. PIYAVAGGO.

1. TIṢṢAṆ BHIKKHŪNAṆ VATTHU.

AYOGE ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto tayo pabbajite ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira ekasmiŋ kule mātāpitunnaŋ[1] ekaputtako hoti[2] piyo manāpo. So[3] ekadivasaŋ gehe nimantitānaŋ bhikkhūnaŋ anumodanaŋ karontānaŋ dhammakathaŋ sutvā pabbajitukāmo hutvā mātāpitaro pabbajjaŋ yāci. Te nânujāniŋsu. Ath' ass'[4] etad ahosi: 'ahaŋ mātāpitunnaŋ apassantānaŋ yeva bahi gantvā pabbajissāmī' ti. Ath' assa pitā bahi nikkhamanto 'imaŋ rakkheyyāsī' ti mātaraŋ paṭicchāpeti,[5] mātā bahi gacchantī pitaraŋ paṭicchāpeti. Ath' assa ekadivasaŋ pitari bahigate mātā 'puttaŋ rakkhissāmī' ti ekaŋ dvārabāhaŋ nissāya ekaŋ[6] pādehi uppīḷetvā chamāya[7] nisinnā suttaŋ kantati. So 'imaŋ vañcetvā gamissāmī' ti cintetvā, 'amma thokaŋ tāva[8] apehi sarīravalañjaŋ karissāmī' ti[9] tāya pāde sammiñjite[10] nikkhamitvā vegena vihāraŋ gantvā bhikkhū[11] upasaŋkamitvā 'pabbājetha maŋ bhante'

---

[1] K. B. °ūnaŋ.
[2] K. asi. B. ahosi.
[3] C. C[a]. *om.*
[4] B. tassa, *om.* ath'.
[5] K. B. °esi, *so infra.*
[6] B. eka°.
[7] K. °yaŋ.
[8] B. *om.*
[9] K. B. *a.* vatvā.
[10] B. sami°.
[11] K. °uŋ. B. °ūnaŋ.

ti yācitvā tesaŋ santike pabbaji. Ath' assa pitā āgantvā mātaraŋ pucchi: 'kahaŋ mama[1] putto' ti. 'Sāmi idāni[2] imasmiŋ padese ahosī' ti. So 'kahan nu kho me putto' ti olokento taŋ adisvā 'vihāraŋ gato bhavissatī' ti vihāraŋ gantvā puttaŋ pabbajitaŋ disvā kanditvā roditvā 'tāta kiŋ maŋ nāsesī' ti vatvā 'mama putte pabbajite ahaŋ dāni[3] gehe kiŋ karissāmī' ti sayam pi bhikkhū[4] yācitvā[5] pabbaji. Ath' assa mātā[6] 'kin nu kho me putto ca pati ca cirāyantī' ti, 'kacci vihāraŋ gantvā pabbajitā'[7] ti olokentī vihāraŋ gantvā ubho pi pabbajite disvā 'imesaŋ pabbajītakāle mama gehe[8] ko attho' ti sayam pi bhikkhuni-upassayaŋ[9] gantvā pabbaji. Te pabbajitvâpi vinābhavituŋ na sakkonti,[10] vihāre pi[11] bhikkhuniupassaye pi ekato va nisīditvā sallapantā divasaŋ vītināmenti. Tena[12] bhikkhū pi bhikkhuniyo pi ubbāḷhā honti. Ath' ekadivasaŋ bhikkhū tesaŋ[13] taŋ kiriyaŋ Satthu ārocesuŋ. Satthā te pakko-sāpetvā 'saccaŋ kira tumhe evaŋ karothā' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'kasmā evaŋ karotha, na hi esa pabba-jitānaŋ yogo' ti. 'Bhante vinābhavituŋ na sakkomā' ti. 'Pabbajitakālato paṭṭhāya evaŋ karaṇaŋ nāma[14] na yut-taŋ, piyānaŋ hi adassanaŋ appiyānañ ca dassanaŋ duk-kham eva, tasmā sattesu[15] saŋkhāresu ca yaŋ[16] kiñci piyaŋ vā appiyaŋ vā kātuŋ na vaṭṭatī' ti vatvā imā gāthā[17] abhāsi:

209. 'Ayoge yuñjaŋ attānaŋ yogasmiñ ca[18] ayojayaŋ,
atthaŋ hitvā piyaggāhī pihet' attânuyoginaŋ.

---

[1] B. me.
[2] B. *om.* S. sāmîdāni.
[3] K. B. idāni.
[4] K. B. °ūnaŋ.
[5] K. santike.
[6] K. S. *a.* pi.
[7] B. °ito.
[8] K. B. °ena.
[9] K. °nup°.
[10] K. S. *a.* te.
[11] K. C. Cᵃ. *om.*
[12] B. te.
[13] B. nesaŋ, *om.* taŋ.
[14] B. *om.*
[15] K. *a.* c'eva. B. *a.* ca.
[16] K. B. *om.*
[17] K. imaŋ gātham.
[18] B. c'.

210. Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaŋ piyānaŋ adassanaŋ dukkhaŋ appiyānañ ca dassanaŋ.

211. Tasmā piyaŋ na kayirātha[1] piyâpāyo hi pāpako ganthā tesaŋ na vijjanti yesaŋ natthi piyâppiyan'[2] ti.

Tattha ayoge ti ayuñjitabbe ayonisomanasikāre, vesiyāgocarâdibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanaŋ idha ayonisomanasikāro nāma, tasmiŋ ayonisomanasikāre attānaŋ yuñjanto ti attho, yogasmin ti tabbiparīte ca yonisomanasikāre ayojento,[3] atthaŋ hitvā ti pabbajitakālato paṭṭhāya adhisīlâdisikkhāttayaŋ[4] attho nāma, taŋ[5] hitvā, piyaggāhī ti pañcakāmaguṇasaŋkhātaŋ piyam eva gaṇhanto, pihet' attânuyoginan ti[6] tāya paṭipattiyā sāsanato cuto gihibhāvaŋ patvā pacchā ye[7] attânuyogaŋ anuyuttā[8] sīlâdīni sampādentā[9] devamanussānaŋ santikā sakkāraŋ labhanti, tesaŋ piheti[10] 'aho vata aham[11] pi evarūpo assan' ti icchatī[12] ti attho. Mā piyehī ti piyehi[13] sattehi[14] saŋkhārehi vā kudācanaŋ ekakkhaṇam pi na samāgaccheyya tathā appiyehi, kiŋkāraṇā? piyānaŋ[15] hi viyogavasena[16] adassanaŋ appiyānañ ca upasaŋkamanavasena dassanaŋ nāma dukkhaŋ. Tasmā ti yasmā idaŋ ubhayam pi dukkhaŋ tasmā kiñci sattaŋ vā saŋkhāraŋ vā piyaŋ nāma na kareyya, piyâpāyo[17] ti

---

[1] B. kariyā.
[2] K. B. °âpiyan.
[3] B. ayuñjanto ti attho.
[4] K. B. °sikkha°.
[5] K. B. *a.* atthaŋ.
[6] B. *a.* āha.
[7] K. *a.* va.
[8] K. °yuñjantā.
[9] S. °nto. F. K. B. °etvā
[10] F. C. C[a]. hoti.
[11] B. vatâhaŋ.
[12] *So* F. *only.* MSS. *and edd.* icchantī.
[13] B. *om.*
[14] B. *a.* vā.
[15] K. pi.
[16] K. yo°.
[17] B. *a.* hī.

piyehi apāyo viyogo, pāpako ti lāmako, ganthā[1]. tesaŋ na vijjantī[2] ti yesaŋ piyaŋ natthi tesaŋ abhijjhākāyagantho pahīyati, yesaŋ[3] appiyaŋ natthi tesaŋ byāpādakāyagantho,[4] tesu pana[5] pahīnesu sesaganthā pahīnā va[6] honti, tasmā piyaŋ vā appiyaŋ vā na kātabban ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[7] Te pana tayo janā 'mayaŋ vinābhavituŋ na sakkomā' ti vibbhamitvā geham[8] eva agamiŋsū ti.

Tiṇṇaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[9]

---

2. Aññatarakuṭumbikavatthu.*

Piyato jāyatī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ kuṭimbikaŋ ārabbha kathesi.

So[10] attano putte kālakate puttasokâbhibhūto āḷāhanaŋ gantvā rodati, puttasokaŋ saŋdhāretuŋ na sakkoti. Satthā paccūsakāle lokaŋ volokento tassa sotâpattimaggassa upanissayaŋ[11] disvā piṇḍapātapaṭikkanto ekaŋ pacchāsamaṇaŋ gahetvā tassa gehadvāraŋ agamāsi. So Satthu āgatabhāvaŋ sutvā 'mayā saddhiŋ paṭisanthāraŋ kātukāmo bhavissatī' ti Satthāraŋ pavesāpetvā[12] gehamajjhe āsanaŋ paññāpetvā Satthari nisinne āgantvā vanditvā[13] ekamantaŋ nisīdi. Atha naŋ Satthā 'kin nu kho upāsaka dukkhito 'sī' ti pucchitvā, tena 'puttaviyogadukkhenā' ti[14] ārocite 'upāsaka mā cintayi, idaŋ maraṇaŋ nāma na ekasmiŋ

---

[1] F. C. C^a. gandhā. [2] B. °atī. [3] B. tesaŋ.
[4] K. B. °do kā°. K. °ṇṭhā *and a.* pahiyati.
[5] K. B. *a.* dvīsu. [6] F. ca.
[7] K. *om.* [8] B. geh'.
[9] K. *no title.* B. Tayojanapabbajitava°, paṭhamaŋ.
* *Cf.* F. J., iii. 162 *ff.*
[10] K. *a.* hi. B. *a.* pi. [11] B. °ssūp°.
[12] K. B. pavesetvā. [13] B. *om.*
[14] K. B. °dukkhe, *om.* ti.

yeva ṭhāne na ca ekass' eva hoti, yāvatā pana bhavuppatti[1] nāma atthi sabbasattānaŋ[2] hoti yeva,[3] ekasaŋkhāro pi nicco nāma natthi, tasmā "maraṇadhammaŋ mataŋ bhijjanadhammaŋ bhinnan"[4] ti yoniso paccavekkhitabbaŋ na socitabbaŋ, porāṇakapaṇḍitâpi[5] hi[6] puttassa matakāle[7] "maraṇadhammaŋ mataŋ bhijjanadhammaŋ bhinnan"[4] ti sokaŋ akatvā maraṇasatim eva bhāvayiŋsū' ti vatvā, 'bhante ke[8] evaŋ akaŋsu kadā ca akaŋsu ācikkhatha me' ti yācito tass' atthassa pakāsanatthaŋ atītaŋ āharitvā:

'Urago[9] va tacam jiṇṇaŋ hitvā gacchati san tanuŋ
evaŋ sarīre nibbhoge pete[10] kālakate sati.

Ḍayhamāno na jānāti ñātīnaŋ paridevitaŋ
tasmā etaŋ[11] na socāmi gato so tassa yā gatī' ti

imaŋ pañcanipāte[12] Uraṅgajātakaŋ[13] vitthāretvā 'evaŋ pubbe pi[14] paṇḍitā piyaputte[15] kālakate yathā etarahi tvaŋ[16] kammante vissajjetvā nirāhāro rodanto vicarasi tathā avicaritvā maraṇasatibhāvanābalena[17] sokaŋ akatvā āhārañ ca[18] paribhuñjiŋsu kammantañ[19] ca adhiṭṭha-

---

1 F. bhāv°. K. bhavapavatti. 2 K. *a.* maraṇaŋ;
3 K. *a.* ti vatvā āha. (*Cf.* Manor., p. 226):

'Na gāmadhammo nigamassa dhammo,
na câpi 'yaŋ ekakulassa dhammo,
sabbassa lokassa sadevakassa
es' eva dhammo yad idaŋ aniccatā' ti.

4 K. bhijjan. 5 B. °ṇapa°.
6 K. S. *om.* 7 C. C[a]. maraṇa°.
8 K. *a.* paṇḍitā. 9 F. J., III. 164.
10 B. putte. 11 K. B. evaŋ.
12 K. pañcaka°. 13 K. B. S. Uraga°.
14 K. B. *om.*
15 C. S. pi putte. C[a]. putte. 16 K. *om.*
17 K. °vasena. 18 B. *om.*
19 S. kammañ.

hiṇsn,[1] tasmā "piyaputto me[2] kālakato" ti mā cintayi, uppajjamāno pi[3] hi soko vā bhayaŋ vā piyam eva[4] nissāya uppajjatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

212. 'Piyato jāyatī[5] soko piyato jāyatī bhayaŋ
piyato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayan' ti.

Tattha piyato ti vaṭṭamūlato hi soko vā bhayaŋ vā uppajjamānaŋ piyam eva sattaŋ vā saŋkhāraŋ vā nissāya uppajjati, tato pana vippamuttassa ubhayam p'[6] etaŋ natthī ti attho.

Desanâvasāne kuṭumbiko sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Aññatarakuṭumbikassa vatthu.[7]

---

3. VISĀKHĀVATTHU.

Pemato jāyatī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Visākhaŋ upāsikaŋ ārabbha kathesi:

Sā kira puttassa dhītaraŋ Dattānāmakumārikaŋ[8] attano ṭhāne ṭhapetvā gehe bhikkhusaŋghassā veyyāvaccaŋ kāresi. Sā aparena samayena kālaŋ akāsi. Sā tassā sarīranikkhepaŋ kāretvā sokaŋ saŋdhāretuŋ asakkontī dukkhī dummanā[9] Satthu santikaŋ gantvā vanditvā ekamantaŋ nisīdi. Atha naŋ Satthā 'kin nu kho tvaŋ Visākhe dukkhī dummanā assumukhā rudamānā[10] nisin-

---

[1] K. °itvā. [2] B. *om.* [3] K. B. *om.*
[4] C. C[a]. *a.* sattaŋ vā saŋkhāraŋ vā.
[5] K. °te (*bis*). [6] B. *om.*
[7] K. *no title.* B. °kava°, dutīyaŋ.
[8] K. Sudattiŋ nāma. B. Sudattaŋ nāma.
[9] S. *a.* assumukhā rudamānā.
[10] B. rodantā.

nā'[1] ti āha. Sā tam atthaŋ ārocetvā 'piyā me bhante[2] kumārikā vattasampannā, idāni tathārupaŋ na passāmī'[3] ti āha. 'Kittakā pana Visākhe Sāvatthiyaŋ manussā' ti. 'Bhante tumhehi yeva[4] kathitaŋ sattajanakoṭiyo'[5] ti. 'Sace panâyaŋ ettako jano tava Dattāya[6] sadiso bhaveyya iccheyyāsi nan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kati pana janā[7] Sāvatthiyaŋ devasikaŋ kālaŋ karontī' ti. 'Bahū bhante' ti. 'Nanu evaŋ sante tava asocanakālo na bhaveyya, rattiŋdivaŋ[8] rodantī paridevantī[9] yeva vicareyyāsī'[10] ti. 'Hotu bhante ñātaŋ mayā' ti. Atha naŋ Satthā 'tena hi mā soci,[11] soko vā hi[12] bhayaŋ vā pemato[13] jāyatī' ti* imaŋ gātham āha:

213. 'Pemato jāyatī soko pemato jāyatī bhayaŋ
pemato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayan' ti.

Tattha pemato ti puttadhītâdisu kataŋ pemam eva nissāyā[14] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Visākhāya vatthu.[15]

---

4. LICCHAVĪVATTHU.

Ratiyā jāyatī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Vesāliyaŋ[16] nissāya kūṭâgārasālāyaŋ viharanto Licchavī ārabbha kathesi.

---

[1] K. *a.* 'sī.
[2] K. B. *a.* sā.
[3] C. C[a]. S. °mā.
[4] K. B. *a.* me.
[5] C[a]. tiŋsa°.
[6] K. B. nattāya.
[7] S. kati ja°. C. C[a]. katipayaja°.
[8] B. rattidi°.
[9] B. *om.*
[10] C. C[a]. °yyābhī.
[11] K. *a.* mā paridevi.
[12] K. B. *om.* S. hi vā.
[13] B. *a.* va.
* B. *a.* vatvā.
[14] B. *a.* soko jāyatī.
[15] K. *no title.* B. °āva°, tatīyaŋ.
[16] K. B. °iŋ.

Te kira ekasmiŋ chaṇadivase aññamaññaŋ asadisehi alaŋkārehi alaŋkatā[1] uyyānagamanatthāya[2] nagarā nikkhamiŋsu. Satthā[3] piṇḍāya pavisanto te disvā bhikkhū āmantesi*: 'passatha bhikkhave Licchaviyo, yehi vo[4] devā Tāvatiŋsā na diṭṭhapubbā te ime olokentū' ti vatvā nagaraŋ pāvisi. Te pi uyyānaŋ gacchantā[5] ekaŋ nagarasobhiniŋ itthiŋ ādāya gantvā taŋ nissāya issâdhibhūtā[6] aññamaññaŋ paharitvā lohitanadiŋ[7] viya pavattayiŋsu.[8] Atha ne mañcenâdāya[9] ukkhipitvā agamaŋsu.[10] Satthâpi katabhattakicco nagarā nikkhami. Bhikkhū[11] Licchavī[12] tathā nīyyamāne disvā Satthāraŋ āhaŋsu: 'bhante Licchavirājāno pāto va alaŋkatapaṭiyattā devā viya nagarā nikkhamitvā idāni ekaŋ itthiŋ nissāya imaŋ vyasanaŋ pattā' ti. Satthā 'bhikkhave soko vā hi[13] bhayaŋ vā uppajjamānaŋ[14] ratiŋ nissāya uppajjati yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

214. 'Ratiyā jāyatī soko ratiyā jāyatī bhayaŋ,
ratiyā vippamuttassa natthi soko kuto
bhayan' ti.

Tattha **ratiyā** ti pañcakāmaguṇaratito taŋ nissāyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Licchavīnaŋ vatthu.[15]

---

[1] B. °karitvā.
[2] B. °aŋ ga°.
[3] S. *a.*.pi.
[4] B. te. K. *om.*
* D. ii. 96.
[5] B. °nto.
[6] K. B. S. issâbhi°.
[7] K. °taŋ na°. B. °tā nadī.
[8] C. C[a]. S. °ttiŋsu.
[9] K. °ehi ā°.
[10] K. °iŋsu. B. āg°.
[11] B. *a.* pi.
[12] B. °iyo. S. ta° ni° Li°.
[13] K. B. *om.*
[14] K. uppajjanaŋ.
[15] K. *no title.* B. °vīva°, catutthaŋ.

5. Anitthigandhakumāravatthu.*

Kāmato[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Anitthigandhakumāraŋ nāma ārabbha kathesi.

So kira Brahmalokā cutasatto Sāvatthiyaŋ mahābhogakule nibbatto[2] jātadivasato paṭṭhāya itthisamīpaŋ upagantuŋ na icchati, itthiyā gayhamāno rodati,[3] vatthacumbaṭakena[4] naŋ[5] gahetvā thaññaŋ pāyenti.[6] So vayappatto mātāpitūhi 'tāta āvāhaŋ te karissāmā' ti vutto,[7] 'na me itthiyā attho' ti paṭikkhipitvā punappuna[8] yāciyamāno pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā rattasuvaṇṇassa[9] nikkhasahassaŋ dāpetvā ativiya pasādikaŋ ghanakoṭṭimaŋ itthirūpaŋ[10] kārāpetvā[11] puna mātāpitūhi 'tāta tayi āvāhaŋ akaronte kulavaŋso na-ppatiṭṭhahissati, kuladārikaŋ[12] te ānessāmā' ti vutte, 'tena hi sace me[13] evarūpaŋ kumārikaŋ ānessatha karissāmi vo vacanan' ti taŋ suvaṇṇarūpaŋ[14] dassesi. Ath' assa mātāpitaro abhiññāte brāhmaṇe pakkosāpetvā 'amhākaŋ putto mahāpuñño, avassaŋ iminā saddhiŋ katapuññā kumārikā bhavissati,[15] gacchatha imaŋ suvaṇṇarūpaŋ[16] gahetvā evarūpaŋ kumārikaŋ āharathā' ti pahiṇiŋsu. Te 'sādhū' ti cārikaŋ carantā[17] Maddaraṭṭhe Sāgalanagaraŋ gatā. Tasmiŋ pana[18] nagare ekā[19] soḷasavassuddesikā abhirūpā kumārikā ahosi. Taŋ mātāpitaro sattabhūmakassa pāsādassa

---

* *Cf.* F. J., ii. 329; iv. 469.

[1] K. *a.* jāyatī.
[2] K. *a.* sa.
[3] S. *a.* ti.
[4] B. °mbu°.
[5] B. C. Cᵃ. *om.*
[6] K. °si.
[7] B. vutte.
[8] B. °naŋ.
[9] C. Cᵃ. S. taṭṭhā su° (*for* tatta = *Skt.* tapta?).
[10] *Cf.* F. J., v. 282.
[11] K. kāretvā.
[12] B. kumārikaŋ.
[13] K. *om.*
[14] K. B. °akaŋ.
[15] B. *a.* ti.
[16] B. °akaŋ.
[17] K. S. °nto.
[18] B. ca.
[19] C. Cᵃ. *om.*

uparimatale[1] vāsesuŋ.[2] Te pi kho brāhmaṇā 'sace idha evarūpā kumārikā bhavissati imaŋ disvā "ayaŋ asukakuladhītā[3] viya abhirūpā" ti vakkhantī' ti taŋ[4] suvaṇṇarūpaŋ[5] titthamagge ṭhapetvā ekamante[6] nisīdiŋsu. Ath' assā kumārikāya dhātī naŋ[7] kumārikaŋ nahāpetvā sayam pi nahāyitukāmā hutvā tattha[8] āgatā taŋ rūpakaŋ disvā 'dhītā me' ti saññāya 'aho[9] dubbinītâsi, idān' evâhaŋ taŋ nahâpetvā nikkhantā, tvaŋ mayā puretaraŋ idhâgatā'[10] ti hatthena paharitvā thaddhabhāvañ c'eva nibbikāratañ[11] ca ñatvā 'ahaŋ[12] "dhītā me"[13] ti saññam akāsiŋ, kiŋ nām' etan' ti āha. Atha naŋ[14] te brāhmaṇā 'evarūpā te amma dhītā' ti pucchiŋsu. 'Ayaŋ me dhītu santike kiŋ agghatī' ti. 'Tena hi te[15] dhītaraŋ amhākaŋ dassehī' ti. Sā[16] tehi saddhiŋ gehaŋ gantvā sāmikānaŋ ārocesi. Te[17] brāhmaṇehi saddhiŋ katapaṭisammodanā[18] dhītaraŋ otāretvā heṭṭhāpāsāde suvaṇṇarūpakassa santike ṭhapesuŋ, suvaṇṇarūpakaŋ nippabhaŋ ahosi.[19] Brāhmaṇā taŋ tesaŋ datvā kumārikaŋ paṭicchitvā[20] gantvā Anitthigandhakumārassa mātāpitunnaŋ ārocayiŋsu. Te tuṭṭhamānasā 'gacchatha naŋ sīghaŋ ānethā' ti mahantena sakkārena pahiṇiŋsu. Kumāro pi taŋ pavattiŋ sutvā 'kañcanarūpakato[21] pi evaŋ[22] kira abhirūpatarā[23] dārikā atthī' ti[24] savanavasen' eva sinehaŋ uppādetvā 'sīghaŋ

---

[1] K. uparitale. B. °ssūp°. [2] B. vār°.
[3] K. °kulassa dhī°. B. asukassa kulassa dhī°.
[4] B. *om.* [5] K. B. °akaŋ.
[6] B. °ntaŋ. [7] B. taŋ.
[8] K. B. titthaŋ. [9] B. *om.*
[10] B. *a* 'sī. [11] K. °raŋ.
[12] K. ayaŋ. [13] B. me dhī°.
[14] C. Cª. *om.* [15] C. Cª. *om.*
[16] K. *om.* [17] B. tehi.
[18] B. °damānā.
[19] B. *a.* kumārikā sappabhā ahosi.
[20] K. S. °āpetvā. B. °ikā sampa°.
[21] B. °rūpato. [22] K. B. *om.*
[23] S. °dharā. [24] K. B. *a.* sutvā.

ānetū'[1] ti āha. Sâpi kho yānaŋ āropetvā ānīyamānā atisukumālatāya[2] yānugghātena samuppāditavātarogā antarāmagge yeva kālam akāsi. Kumāro pi 'āgat'[3] āgatā' ti nirantaraŋ pucchati. Tassa[4] atisinehena pucchantassa sahasā va anārocetvā katipâhaŋ vikkhepaŋ katvā tam atthaŋ ārocesuŋ.[5] So 'tathārūpāya nāma itthiyā saddhiŋ[6] samāgamaŋ nâlatthan' ti uppannadomanasso pabbatena viya sokadukkhena ajjhotthaṭo ahosi. Satthā tassa upanissayaŋ[7] disvā piṇḍāya caranto taŋ gehadvāraŋ agamāsi. Ath' assa mātāpitaro Satthāraŋ anto[8] pavesetvā sakkaccaŋ parivisiŋsu. Satthā bhattakiccâvasāne 'kahaŋ Anitthigandhakumāro' ti pucchi. 'Eso[9] bhante āhārūpacchedaŋ katvā antogabbhe nisinno'[10] ti. 'Pakkosatha nan' ti. So āgantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdi.[11] 'Kin nu kho kumāra balavasoko te[12] uppanno' ti vutte, 'āma bhante "evarūpā nāma itthī antarāmagge kālakatā" ti sutvā balavasoko me uppanno, bhattam pi me na-cchādetī'[13] ti. Atha naŋ Satthā 'jānāsi pana tvaŋ[14] kumāra kin te nissāya soko uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Kāmaŋ nissāya te[15] kumāra balavasoko uppanno, soko vā hi[16] bhayaŋ vā kāmaŋ nissāya evaŋ[17] uppajjatī'[18] ti vatvā imaŋ gātham āha:

215. 'Kāmato jāyatī soko kāmato jāyatī bhayaŋ,
kāmato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayan' ti.

---

[1] S. °ntū. C. āmantetu.
[2] C. C[a]. S. °khu°. (Bu. *connects it with* sukhaŋ.)
[3] B. *om.* S. āgatâgataŋ.
[4] S. tassā.
[5] K. B. °ayiŋsu.
[6] C. C[a]. *om.*
[7] B. °ssūp°, *al.*
[8] K. *a.* gehaŋ.
[9] K. esa.
[10] K. nipanno.
[11] K. °itvā Satthārā. B. *a.* Satthā.
[12] K. B. *om.*
[13] C. C[a]. °sī. K. nicchād°.
[14] C. C[a]. taŋ.
[15] B. *om.*
[16] B. *om.*
[17] B. *om.* K. yeva.
[18] C. C[a]. S. °ssatī.

Tattha kāmato ti vatthukāmakilesakāmato duvidhaŋ[1] p' etaŋ kāmaŋ nissāya jāyatī[2] ti attho.

Desanâvasāne Anitthigandhakumāro sotâpattiphale patiṭṭhahī' ti.[3]

Anitthigandhakumārassa vatthu.[4]

---

6. Aññatarabrāhmaṇavatthu.

Taṇhāya jāyatī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kir' eko[5] micchādiṭṭhiko ekadivasaŋ nadītīraŋ gantvā khettaŋ sodheti. Satthā tassa upanissayasampattiŋ disvā tassa santikaŋ agamāsi. So Satthāraŋ disvâpi sāmīcikammam pi[6] akatvā va tuṇhī ahosi. Atha naŋ Satthā puretaraŋ ālapitvā 'brāhmaṇa kiŋ karosī' ti āha. 'Khettaŋ bho Gotama sodhemī' ti.[7] Satthā ettakam eva vatvā gato. Punadivase pi tassa[8] khettaŋ kasituŋ āgatassa santikaŋ gantvā 'brāhmaṇa kiŋ karosī' ti pucchitvā 'khettaŋ kasāmi bho Gotamā' ti sutvā pakkāmi. Punadivasâdisu[9] pi tath' eva gantvā[10] 'bho Gotama khettaŋ vapāmi niḍḍemi rakkhāmī' ti sutvā pakkāmi. Atha naŋ ekadivasaŋ brāhmaṇo āha: 'bho[11] Gotama tvaŋ mama khettasodhanadivasato[12] paṭṭhāya āgato, sace me sassaŋ sampajjissati tuyham pi saŋvibhāgaŋ karissāmi,[13] tuyhaŋ adatvā sayaŋ na khādissāmi, ito dāni paṭṭhāya tvaŋ mama sahāyo' ti. Ath' assa aparena[14] samayena sassaŋ

---

[1] B. dubbi°. [2] B. *om.* [3] B. *om.*
[4] B. °rava°, pañcamaŋ.
[5] K. B. kira, *om.* eko. [6] K. B. S. *om.*
[7] K. *a.* āha. [8] K. 'ssa.
[9] B. punadivase tath' eva pucchi.
[10] K. *a.* pucchitvā. [11] C. C[a]. S. *om.*
[12] K. B. °ttaŋ so°. [13] B. *a.* ti.
[14] K. *rep.*

sampajji, tassa 'sampannaŋ me sassaŋ sve dāni dāyāpessāmī'[1] ti dāyanatthaŋ[1] kattabbakiccassa rattiŋ mahāmegho vassitvā sabbasassaŋ hari,[2] khettaŋ tacchetvā ṭhapitasadisaŋ ahosi. Satthā pana paṭhamadivase[3] yeva 'taŋ sassaŋ na[4] sampajjissatī' ti aññāsi. Brāhmaṇo pāto va 'khettaŋ olokessāmī' ti gato tucchakhettaŋ bhūmiŋ[5] disvā upannabalavasoko cintesi: 'samaṇo Gotamo mama khettasodhanakālato paṭṭhāya āgato, aham pi taŋ[6] "imasmiŋ sasse nipphanne tuyhaŋ[7] saŋvibhāgaŋ karissāmi,[8] tuyhaŋ adatvā sayaŋ na khādissāmi,[9] ito paṭṭhāya dāni tvaŋ mama sahāyo" ti avacaŋ,[10] so pi me manoratho matthakaŋ na pāpuṇī' ti so[11] āhārupacchedaŋ katvā mañcake nipajji. Ath' assa Satthā gehadvāraŋ agamāsi. So Satthu āgamanaŋ sutvā 'sahāyaŋ me ānetvā idha nisīdāpethā' ti āha.[12] Parijano tathā akāsi. Satthā nisīditvā 'kahaŋ brāhmaṇo' ti pucchitvā 'gabbhe nipanno' ti vutte 'pakkosatha nan' ti pakkosāpetvā āgantvā[13] ekamantaŋ nisinnaŋ āha: 'kiŋ brāhmaṇā' ti. 'Bho Gotama tumhe mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgatā,[14] aham pi "sasse nipphanne tumhākaŋ saŋvibhāgaŋ karissāmī" ti avocaŋ, so me manoratho na nipphanno,[15] tena me soko uppanno, bhattam pi me na-cchādetī'[16] ti. Atha naŋ Satthā 'jānāsi pana[17] brāhmaṇa kiŋ te nissāya soko uppanno' ti pucchitvā, 'na jānāmi bho Gotama, tvaŋ pana jānāsī' ti vutte, 'āma brāhmaṇa uppajjamāno hi[18] soko vā bhayaŋ vā taṇhaŋ nissāya uppajjatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] K. B. lā°. [2] B. *a.* pavāhetvā.
[3] K. B. °saŋ. [4] B. *om.*
[5] B. *om.* [6] B. naŋ.
[7] B. *a.* pi.
[8] K. *goes on to* ito dāni, *om.* paṭṭhāya.
[9] B. *a.* ti. [10] K. avocaŋ.
[11] S. *om.* [12] B. *om.*
[13] C. C[a]. *om.* [14] B. āgato.
[15] B. ani°. [16] K. nicchād°.
[17] S. *a.* tvaŋ. [18] B. *om.*

216. 'Taṇhāya jāyatī soko taṇhāya jāyatī bhayaŋ
taṇhāya vippamuttassa natthi soko kuto
bhayan' ti.

Tattha taṇhāyā ti chadvārikataṇhāya[1] etaŋ taṇhaŋ nissāya uppajjatī ti attho.

Desanâvasāne brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahī ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.[2]

---

7. Pañcasatadārakavatthu.

Sīladassanasampannan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto antarāmagge pañcasate dārake ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi Satthā asītiyā mahātherehi saddhiŋ pañcasatabhikkhuparivāro Rājagahaŋ piṇḍāya pavisanto ekasmiŋ chaṇadivase pañcasate dārake pūvapacchiyo ukkhipāpetvā nagarā nikkhamma uyyānaŋ gacchante addasa. Te pi Satthāraŋ disvā[3] vanditvā pakkamiŋsu,[4] ekaŋ bhikkhuŋ pi[5] 'pūvaŋ gaṇhathā' ti na vadiŋsu. Satthā tesaŋ gatakāle bhikkhū āha: 'khādissatha bhikkhave pūve' ti. 'Kahaŋ bhante pūvā'[6] ti. 'Kiŋ na passatha[7] dārake pūvapacchiyo ukkhipāpetvā atikkamante'[8] ti. 'Bhante evarūpā nāma[9] dārakā kassaci pūvaŋ na[10] dentī' ti. 'Bhikkhave kiñcâpi te[11] maŋ vā tumhe vā pūvehi[12] na nimantayiŋsu pūvasāmiko pana bhikkhu pacchato āgacchati, pūve khāditvā[13] gantuŋ vaṭṭatī' ti.

---

[1] B. °kāya ta°. C. Cª. S. ekaŋ *for* etaŋ.
[2] K. *no title.* B. °ṇava°, chaṭṭhaŋ.
[3] K. B. *om.*
[4] K. *om.* B. *a.* te.
[5] S. pi bhi°.
[6] C. Cª. pūvo. S. pūve.
[7] B. *a.* te.
[8] B. °kkante.
[9] B. pi.
[10] C. Cª S. *om.*
[11] K. B. ete.
[12] C. Cª. pūvena, *om.* na.
[13] B. *a.* va.

Buddhānaŋ hi ekapuggale pi issā vā[1] padoso vā natthi, tasmā imaŋ vatvā bhikkhusaŋghaŋ ādāya ekasmiŋ[2] rukkhamūle chāyāya nisīdi. Dārakā Mahākassapattheraŋ pacchato āgacchantaŋ disvā uppannasinehā pītivegena paripuṇṇasarīrā hutvā pacchiyo otāretvā theraŋ pañcapatiṭṭhitena vanditvā pūve pacchīhi saddhiŋ yeva ukkhipitvā 'gaṇhatha bhante' ti theraŋ vandiŋsu. Atha ne thero āha: 'esa Satthā bhikkhusaŋghaŋ gahetvā rukkhamūle nisinno, tumhākaŋ[3] deyyadhammaŋ ādāya gantvā bhikkhusaŋghassa saŋvibhāgaŋ karothā' ti.[4] 'Sādhu bhante' ti nivattitvā therena saddhiŋ yeva gantvā pūve datvā olokayamānā[5] ekamante ṭhatvā paribhogâvasāne udakaŋ adaŋsu. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'dārakehi[6] mukholokanabhikkhā[7] dinnā, Sammāsambuddhaŋ vā mahāthere[8] vā pūvehi apucchitvā[9] Mahākassapattheraŋ disvā[10] pacchīhi saddhiŋ yeva[11] ādāya āgamiŋsū' ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave mama puttena Mahākassapena sadiso[12] bhikkhu devamanussānaŋ piyo hoti,[13] te ca[14] tassa[15] catupaccayapūjaŋ[16] karonti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

217. 'Sīladassanasampannaŋ dhammaṭṭhaŋ saccavādinaŋ
attano kamma kubbānaŋ taŋ jano kurute piyan' ti.

---

[1] C. C[a]. S. *om.* C. C[a]. pāpadoso. K. B. doso.
[2] C. C[a]. S. *a.* hi.
[3] K. tumhe.
[4] K. B. *a.* te.
[5] K. B. oloki°.
[6] B. °kā hi.
[7] K. B. °anena bhi°. C. C[a]. °kena bhi°.
[8] C. C[a]. *a.* hi.
[9] B. anāp°.
[10] K. *a.* pūve.
[11] C. C[a]. yeva sa°.
[12] K. °sā.
[13] K. piyā honti.
[14] B. *om.* te ca.
[15] K. nesaŋ.
[16] B. °ayena pū°.

Tattha sīladassanasampannan ti catupārisuddhisīlena c' eva maggaphalasampayuttena ca sammādassanena sampannaŋ dhammaṭṭhan ti navavidhalokuttaradhamme[1] ṭhitaŋ sacchikatalokuttaradhamman ti attho, saccavādinan ti catunnaŋ saccānaŋ soḷasâkārehi[2] sacchikatattā saccañāṇena saccavādinaŋ, attano kamma kubbānan ti attano kammaŋ nāma tisso[3] sikkhā tā pūrayamānan[4] ti attho, taŋ jano ti taŋ puggalaŋ lokiyamahājano piyaŋ karoti, daṭṭhukāmo vanditukāmo[5] paccayapūjāya[6] ca pūjetukāmo hoti yevā ti attho.

Desanâvasāne sabbe pi te dārakā sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsū ti.

Pañcasatadārakānaŋ vatthu.[7]

---

8. Anāgâmittheravatthu.

Chandajāto ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ anāgāmittheraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi taŋ theraŋ saddhivihārikā pucchiŋsu: 'atthi pana vo[8] bhante visesâdhigamo' ti. Thero 'anāgāmiphalaŋ nāma gahaṭṭhâpi pāpuṇanti, arahattaŋ pattakāle yeva hi[9] tehi saddhiŋ kathessāmī'[10] ti harāyamāno kiñci akathetvā va[11] kālakato Suddhâvāsadevaloke nibbatti. Ath' assa saddhivihārikā roditvā paridevitvā Satthu santikaŋ gantvā[12] vanditvā rodantā[13] ekamantaŋ nisīdiŋsu.

---

[1] K. °vidhe lo°.
[2] F. K. solasah' āk°. B. soḷasāh' āk°.
[3] C. ti°. C[a]. *om.*
[4] K. pūri°.
[5] K. *a.* catu°.
[6] B. paccayena.
[7] K. *no title.* B. °rava°, sattamaŋ.
[8] B. te.
[9] K. *om.*
[10] B. °iss°.
[11] B. *om.*
[12] K. B. *a.* Satthāraŋ.
[13] B. S. *a.* va.

Atha ne Satthā 'kiŋ bhikkhave rodathā' ti āha. 'Upajjhāyo no bhante kālakato' ti. 'Hotu bhikkhave mā cintayittha, dhuvadhammo nām' eso' ti. 'Āma bhante mayam pi jānāma, api ca mayaŋ upajjhāyaŋ visesâdhigamaŋ pucchimha,[1] so kiñci akathetvā va kālakato, ten' amhā[2] dukkhitā' ti. Satthā[3] 'bhikkhave mā cintayittha, upajjhāyena vo anāgāmiphalaŋ pattaŋ[4] "arahattaŋ patvā va nesaŋ kathessāmī" ti harāyanto tumhākaŋ kiñci akathetvā kālaŋ katvā Suddhâvāsesu[5] nibbatto,[6] assasatha[7] bhikkhave, upajjhāyo vo kāmesu appaṭibaddhacittataŋ[8] patto'[9] ti vatvā imaŋ gātham āha:

218. 'Chandajāto anakkhāte manasā ca[10] phuṭo[11] siyā,
kāmesu ca appaṭibaddhacitto[12] "uddhaŋsoto" ti vuccatī' ti.

Tattha chandajāto ti kattukamyatāvasena[13] jātacchando ussāhappatto, anakkhāte ti nibbāne, taŋ hi asukena kataŋ vā nīlâdisu evarūpaŋ vā ti avattabbatāya anakkhātaŋ nāma, manasā ca[14] phuṭo siyā ti heṭṭhimehi[15] timaggaphalacittehi[16] phuṭo pūrito bhaveyya, appaṭibaddhacitto ti anāgāmimaggavasena kāmesu ca[17] appaṭibaddhacitto, uddhaŋsoto ti evarūpo bhikkhu

---

[1] S. āpu°.
[2] B. tena mayaŋ.
[3] B. *a.* hi.
[4] S. *a.* anāg° . . . pāpuṇanti, *ut supra.* K. B. *a* so gihi p'etaŋ pāpuṇāti (B. °nti).
[5] B. °se.
[6] B, *a.* ti.
[7] K. B. assās°.
[8] B. °cittaŋ.
[9] K. *a.* uddhaŋsoto.
[10] B. ce.
[11] C. C[a]. phuṭṭho.
[12] B. °ndha° (*common error in* B.).
[13] B. °kāmatā°. C. C[a]. °vavasena. K. °chandavasena.
[14] B. *om.*
[15] F. C. C[a]. °hī.
[16] S. B. tīhi ma°.
[17] B. *om.*

Avihesu nibbattitvā tato paṭṭhāya paṭisandhivasena Akaniṭṭhaŋ gacchanto uddhaŋsoto ti vuccati,[1] tādiso vo[2] upajjhāyo ti attho.

Desanâvasāne[3] bhikkhū arahatte[4] patiṭṭhahiŋsu, mahājanassâpi sātthikā desanā ahosī ti.

Anāgāmittherassa vatthu.[5]

---

9. NANDIYAVATTHU.

Cirappavāsin ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Isipatane viharanto Nandiyaŋ ārabbha kathesi.

Bārāṇasiyaŋ kira saddhāsampannassa[6] kulassa Nandiyo[7] nāma putto ahosi. So mātāpitunnaŋ anurūpo saddho pasanno[8] saŋghupaṭṭhāko ahosi. Ath' assa mātāpitaro[9] vayappattakāle sammukhagehato mātuladhītaraŋ Revatiŋ nāma ānetukāmā ahesuŋ. Sā pana asaddhā adānasīlā, Nandiyo[10] taŋ na icchati. Ath' assa mātā Revatiŋ āha: 'amma tvaŋ imasmiŋ gehe bhikkhusaŋghassa nisinnaṭṭhānaŋ[11] upalimpitvā āsanāni paññāpehi ādhārake ṭhapehi, bhikkhūnaŋ āgatakāle pattaŋ gahetvā nisīdāpetvā dhammakarakena[12] pānīyaŋ parissāvetvā bhuttakāle pattaŋ dhovitvā[13] evaŋ me puttassa ārādhikā bhavissasī' ti. Sā tathā akāsi, atha naŋ 'ovādakkhamā jātā' ti puttassa ārocetvā tena sampaṭicchite[14] divasaŋ ṭhapetvā āvāhaŋ

---

[1] C. C[a]. uccati.
[2] F. *om.*
[3] B. S. *a.* te.
[4] B. °ttaphale.
[5] K. *no title.* B. ekaanāgāmitherava°, aṭṭhamaŋ.
[6] K. saddhāya sa°.
[7] C. C[a]. Nando.
[8] K. B. saddhāsampanno.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] C. C[a]. S. °iko.
[11] K. nissajja°. B. nisajjana°.
[12] K. °ke. B. °ṇena.
[13] K. patte dhova. B. pattāni dhova.
[14] B. tena hi sādhū ti sampaṭicchi.

kariŋsu. Atha naŋ[1] Nandiyo āha: 'sace hi[2] bhikkhusaŋghañ[3] ca[2] mātāpitaro ca me upaṭṭhahissasi evaŋ imasmiŋ gehe vatthuŋ[4] labhissasi, appamattā hohī' ti. Sā 'sādhū' ti paṭisuṇitvā katipâhaŋ saddhā viya hutvā bhattāraŋ upaṭṭhahantī dve putte vijāyi. Nandiyassa[5] mātāpitaro kālam akaŋsu, gehe sabbissariyaŋ tassa[6] eva[7] ahosi. Nandiyo pi hi[8] mātāpitunnaŋ kālakiriyato paṭṭhāya mahādānapati hutvā bhikkhusaŋghassa dānaŋ paṭṭhapesi, kapaṇaddhikâdīnam pi gehadvāre pākavattaŋ paṭṭhapesi. So aparabhāge Satthu dhammadesanaŋ sutvā āvāsadāne ānisaŋsaŋ sallakkhetvā Isipatanamahāvihāre[9] catūhi[10] gabbhehi paṭimaṇḍitaŋ catussālaŋ kāretvā mañcapīṭhâdīni attharāpetvā taŋ āvāsaŋ niyyādento[11] Buddhapamukkhassa saŋghassa[12] dānaŋ datvā Tathāgatassa dakkhiṇodakaŋ adāsi. Satthu hatthe dakkhiṇodakapatiṭṭhānena saddhiŋ yeva Tāvaṭiṃsadevaloke sabbadisāsu dasayojaniko[13] uddhaŋ yojanasatubbedho sattaratanamayo nārīgaṇasampanno[14] dibbapāsādo uggañchi.[15] Ath' ekadivasaŋ[16] Mahāmoggallānatthero devacārikaŋ[17] gantvā tassa pāsādassa avidūre ṭhito attano santikaŋ[18] āgate devaputte pucchi: 'kass' esa[19] accharāgaṇaparipuṇṇo[20] dibbapāsādo nibbatto' ti. Ath' assa te[21] devaputtā vimānasāmikaŋ ācikkhantā āhaŋsu: 'bhante yena Nandiyena nāma[22] gahapatiputtena

---

1 C. C[s]. S. *om.*
2 B. *om.*
3 K. °assa.
4 B. vasituŋ.
5 B. °ssâpi.
6 K. B. C[s]. tassā.
7 K. B. yeva.
8 K. B. *om.*
9 K. B. °tane (K. °ttane) ma°.
10 S. *rep.*
11 B. nipphād°. S. nīyād°.
12 K. B. bhikkhusa°. S. *om.*
13 K. B. dvādasa°.
14 K. *corr.* nārīghanaŋ sa°.
15 K. °cchi.
16 B. °ase.
17 K. devaloka°.
18 B. °ike.
19 K. B. eso.
20 B. °parivuto.
21 B. *om.*
22 K. *om.*

Isipatane Satthu vihāro[1] kāretvā dinno, tass' atthāya etaŋ vimānaŋ nibbattan'[2] ti.[3] Accharāsaŋgho[4] pi taŋ[5] pāsādato orohitvā[6] āha:[7] 'bhante mayaŋ Nandiyassa paricārikā bhavissāmā' ti,[8] 'idha nibbattā taŋ pana[8] apassantā ativiya ukkaṇṭhit' amhā, mattikapātiŋ[9] bhinditvā suvaṇṇapātigaṇhanasadisaŋ[10] hi[11] manussasampattiŋ hitvā[12] dibbasampattigahaṇaŋ, idhâgamanatthāya taŋ vadeyyāthā'[13] ti.[14] Thero tato āgantvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā pucchi: 'nibbattati nu kho bhante manussaloke ṭhitānaŋ yeva katakalyāṇānaŋ dibbasampattī' ti.[15] 'Moggallāna nanu[16] te devaloke Nandiyassa nibbattā dibbasampatti sāmaŋ diṭṭhā, kasmā maŋ[8] pucchasī' ti. 'Evaŋ bhante nibbattatī' ti. Atha naŋ Satthā 'Moggallāna kiŋ nām' etaŋ kathesi;[17] cirappavutthaŋ[18] puttaŋ vā bhātaraŋ vā pavāsato[19] āgacchantaŋ gāmadvāre ṭhito kocid eva disvā[20] vegena gehaŋ gantvā[21] "asuko nāma āgato" ti[22] āroceyya, ath' assa ñātakā haṭṭhapahaṭṭhā vegena nikkhamitvā "āgato 'si tātā"[23] ti taŋ abhinandeyyuŋ, evam eva idha katakalyāṇaŋ itthiŋ vā purisaŋ vā imaŋ lokaŋ hitvā[24] paralokaŋ gataŋ dasavidhadibbapaṇṇâkāraŋ[25] ādāya "ahaŋ

---

1 B. C. Cᵃ. °raŋ. K. ca kār° vi° di° Sa° Isi° *for* Isi° . . . dinno.
2 K. *a.* sattaratanan.
3 K. *a.* tasmiŋ khaṇe.
4 K. °ghā.
5 B. naŋ disvā. K. *om.*
6 K. *a.* naŋ.
7 K. āhaŋsu.
8 K. *om.*
9 S. Cᵃ. °kaŋ pā°.
10 B. °gahaṇaŋ viya.
11 B. *om.*
12 B. jahitvā.
13 B. naŋ °yyā.
14 B. *a.* āhaŋsu.
15 C. Cᵃ. S. *om.* ti . . . dibbasampatti. S. ti *after* diṭṭhā.
16 B. nu kho.
17 K. B. *a.* yathā hi.
18 K. B. °vuṭṭhaŋ. C. °vippa°.
19 K. B vippa°. B. *a.* vā.
20 B. *om.*
21 B. āg°.
22 K. *a.* ñātīnaŋ.
23 S. *rep. three.* K. B. *a.* arogo (B. ārogā) 'si tātā.
24 B. jahitvā.
25 K. B. °dhaŋ pa°.

purato ahaŋ purato" ti paccuggantvā devatā abhinandantī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

219. 'Cirappavāsiŋ purisaŋ dūrato sotthim āgataŋ
ñātimittā suhajjā ca abhinandanti āgataŋ.

220. Tath' eva katapuññam pi asmā lokā paraŋ gataŋ
puññāni paṭigaṇhanti piyaŋ ñātīva āgatan' ti.

Tattha cirappavâsin ti cirappavutthaŋ,[1] dūrato sotthim āgatan ti vāṇijjaŋ[2] vā rājaporisaŋ[3] vā katvā laddhalābhaŋ[4] nipphannasampattiŋ anupaddavena dūraṭṭhānato āgataŋ, ñātimittā suhajjā cā ti kulasambandhavasena[5] ñātī ca sandiṭṭhâdibhāvena[6] mittā ca suhadayabhāvena[7] suhajjā ca, abhinandanti āgatan ti naŋ[8] 'sāgatan'[9] ti vacanamattena vā añjalikaraṇamattena vā gehaŋ sampattaŋ pana nānappakārapannâkārâbhiharaṇavasena[10] abhinandanti. Tath' evā ti ten' evâkārena[11] katapuññaŋ pi puggalaŋ[12] imasmā[13] lokā paralokaŋ gataŋ dibbaŋ āyuvaṇṇasukhayasaādhipateyyaŋ[14] dibbarūpasaddagandharasaphoṭṭhabban[15] ti imaŋ dasavidhapaṇṇâkāraŋ ādāya mātāpitiṭṭhāne[16] ṭhitāni puññāni

---

[1] K. B. °vuṭṭhaŋ. [2] S. va°. B. vāṇijaŋ.
[3] C^a. °purisaŋ. [4] K. °bhabhāgaŋ.
[5] K. kulabandha°.
[6] F. sanniṭṭhâdi°. C. C^a. sanniṭṭhānâdi°.
[7] B. °bhāvasena (=°bhāvavasena).
[8] K. taŋ. B. *a.* disvā. [9] K. B. āgataŋ, *om.* ti.
[10] F. °bharaṇa°. [11] K. B. eva kāraṇena.
[12] B. °ññapu°, *om.* pi.
[13] F. C. C^a. imassā. K. B. S. imamhā.
[14] K. āyu ca vaṇṇaŋ sukhaŋ yasañ ca adhi°.
[15] B. dibbaŋ rū°. K. saddaŋ, *om.* gandha, *and has:* rasaŋ phoṭṭhabbam eva cā. F. C. C^a. °bbā.
[16] K. B. pitu.

abhinandantāni[1] paṭigaṇhanti, piyaŋ ñātīvā ti idhaloke[2] piyaŋ[3] ñātakaŋ[4] āgataŋ sesañātakā viyā ti attho.

Desanâvasâne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[5]

Nandiyassa vatthu.[6]

Piyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Soḷasamo vaggo.

---

[1] K. B. °ntā. S. C. C[a]. °athā ti.
[2] K. *om.* ñā° ti i° pi°.
[3] B. piya°.
[4] K. °ikaŋ.
[5] K. *om.*
[6] K. °yavihāradānava°. B. °yava°, navamaŋ.

XVII. KODHAVAGGO.

1. Rohiṇīkhattiyakaññāvatthu.

Kodhaṃ jahe[1] ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Nigrodhārāme viharanto Rohiṇīnāmakhattiyakaññaṃ[2] ārabbha kathesi.

Ekasmiṃ kira samaye āyasmā Anuruddho[3] pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṃ Kapilavatthuṃ[4] agamāsi. Ath' assa ñātakā[5] 'thero[6] āgato' ti sutvā therassa santikaṃ vihāraṃ[7] agamaṃsu ṭhapetvā Rohiṇiṃ nāma therassa bhaginiṃ. Thero ñātake pucchi: 'kahaṃ Rohiṇī' ti. 'Gehe bhante' ti.[8] 'Kasmā idha nāgatā' ti. '"Sarīre me[9] chavirogo uppanno" ti[10] lajjāya nāgatā bhante' ti.[11] Thero 'pakkosatha naṃ dānī'[12] ti pakkosāpetvā[13] paṭakañcukaṃ[14] paṭimuñcitvā[15] āgataṃ evam āha: 'Rohiṇi kasmā nāgatāsī' ti. 'Sarīre me bhante chavirogo uppanno, tasmā lajjāya nāgat'[16] amhī' ti. 'Kiṃ pana te puññaṃ kātuṃ na vaṭṭatī' ti. 'Kiṃ karomi bhante' ti. 'Āsanasālaṃ kārehī'[17] ti.

---

[1] K. *a.* vippajaheyya mānan.
[2] S. °iṃ nāma. K. °ṇikha°. B. °ṇiṃ kha°.
[3] K. °ddhatthero.
[4] C. C[a]. °usmiṃ.
[5] K. °ikā.
[6] C. C[a]. *om.*
[7] K. *om.*
[8] K. *om.* gehe bhante ti.
[9] K. B. tassā.
[10] K. *corr. om.* u° ti.
[11] B. *a.* so.
[12] K. B. *om.*
[13] K. *a.* taṃ.
[14] S. kaṭa°.
[15] C. C[a]. mu°. K. *a.* padasā va.
[16] S. na ga°.
[17] S. karohī.

'Kiŋ gahetvā'[1] ti. 'Kiŋ te pasādhanabhaṇḍaŋ[2] naṭṭhī' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Kiŋmūlakan'[3] ti. 'Dasasahassamūlaŋ bhavissatī' ti. 'Tena hi taŋ vissajjetvā āsanasālaŋ kārehī' ti. 'Ko me bhante kāressatī'[4] ti. Thero samīpe ṭhite[5] ñātake oloketvā 'tumhākaŋ bhāro hotū' ti āha. 'Tumhe pana bhante kiŋ karissathā' ti. 'Ahaŋ pana idh' eva bhavissāmi,[6] tena hi[7] etissā dabbasambhāre āharathā' ti. Te 'sādhu bhante' ti āhariŋsu. Thero āsanasālaŋ saŋvidahanto[8] Rohiṇiŋ āha: 'dvibhūmakaŋ[9] āsanasālaŋ kāretvā[10] upari padarānaŋ dinnakālato paṭṭhāya heṭṭhā[11] nibaddhaŋ[12] opuñchitvā[13] āsanāni paññāpehi, nibaddhaŋ pānīyaghaṭe upaṭṭhapehī' ti. Sā 'sādhu bhante' ti pasādhanabhaṇḍakaŋ vissajjetvā dvibhūmakaŋ āsanasālaŋ kāretvā upari padarānaŋ dinnakālato paṭṭhāya heṭṭhā opuñchanâdīni akāsi,[14] nibaddhaŋ bhikkhū nisīdanti. Ath' assā āsanasālaŋ opuñchantiyā[15] va chavirogo milāyi. Sā[16] āsanasālāya niṭṭhitāya Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nimantetvā āsanasālaŋ pūretvā nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa paṇītaŋ khādanīyabhojanīyaŋ[17] adāsi. Satthā katabhattakicco 'kass' etaŋ dānan' ti pucchi. 'Bhaginiyā vo[18] bhante Rohiṇiyā' ti. 'Sā pana kahan' ti. 'Gehe bhante' ti. 'Pakkosatha[19] nan' ti. Sā āgantuŋ na icchi. Atha naŋ Satthā anicchamānaŋ pi pakkosāpesi yeva,[20] āgantvā ca pana

---

[1] K. *a.* karomī. [2] B. °ṇḍikaŋ. K. °ṇḍak' atthī.
[3] K. B. °mūlan. [4] B. kari°.
[5] C. Cᵃ. °to. B. °ta°.
[6] C. Cᵃ. S. *om.* ahaŋ . . . bhavissāmi. B. pi c'eva *for* pa° i° eva.
[7] B. *om.* [8] S. savi°. C. Cᵃ. vi°.
[9] C. Cᵃ. di°. K. du°. K. B. °ikaŋ.
[10] C. Cᵃ. S. *om.* kāretvā . . . āsanasālaŋ.
[11] B. *a.* sālaŋ. [12] K. niva°.
[13] B. sammajjitvā. [14] C. Cᵃ. S. *a.* ti.
[15] B. sammajj°. [16] B. *om.*
[17] B. khādanīyaŋ. [18] K. no. B. me.
[19] C. Cᵃ. °āpetha. [20] K. *a.* taŋ.

vanditvā nisinnaŋ[1] āha: 'Rohiṇi kasmā nâgamitthā'[2] ti. 'Sarīre·me bhante ducchavibhāvo[3] atthi, tena lajjamānā nâgat' amhī'[4] ti. 'Jānāsi pana kin te nissāya eso[5] uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Tava kodhaŋ nissāya uppanno eso' ti. 'Kiŋ pana me bhante katan' ti. 'Tena hi suṇāhī' ti ath' assā Satthā atītaŋ āhari:

'Atīte Bārāṇasirañño aggamahesī ekissā rañño nāṭakitthiyā āghātaŋ bandhitvā "dukkham[6] assā uppādessāmī" ti cintetvā mahākacchuphalāni āharāpetvā taŋ nāṭakiṭṭhiŋ attano santikaŋ pakkosāpetvā yathā sā na jānāti evam assā[7] sayane c'eva[8] pāvārakojavâdīnañ[9] ca antaresu kacchucuṇṇāni ṭhapāpesi[10] keliŋ kurumānā viya 'ssā[11] sarīre pi[12] okiri. Taŋ khaṇaŋ yeva tassā sarīraŋ uppakuppakaŋ[13] gaṇḍāgaṇḍajātaŋ[14] ahosi, sā kaṇḍūvantī gantvā sayane nipajji, tatrâpi 'ssā kacchucuṇṇehi khādiyamānāya kharatarā vedanā uppajji. Tadā aggamahesī Rohiṇī ahosī' ti.[15]

Satthā imaŋ atītaŋ āharitvā 'Rohiṇi tadā tayā[16] v'[17] etaŋ kammaŋ kataŋ, appamattako pi hi kodho vā issā vā kātuŋ na yuttarūpo evā'[18] ti vatvā imaŋ gātham āha:

221. 'Kodhañ jahe vippajaheyya mānaŋ
saññojanaŋ sabbaŋ atikkameyya
taŋ nāmarūpasmiŋ asajjamānaŋ
akiñcanaŋ nânupatanti[19] dukkhā' ti.

---

[1] K. *a.* Satthā. [2] K. °mi.
[3] K. °rogo. B. chavirogo. [4] S. nâgamin.
[5] K. B. esa. K. *corr. a.* ducchavirogo.
[6] K. ducchavim. [7] B. S. assa.
[8] S. sayaniy 'eva.
[9] K. pāpuraṇe paccattharaṇâdīnañ. *Skt.* kocava.
[10] S. chupâpesi.
[11] K. assā. B. vihāsi, *goes on to* Satthā.
[12] C. C[a]. *om.* [13] K. °kkappakkaŋ.
[14] K, gaṇḍag°. [15] C. C[a]. *om.*
[16] K. tayā tadā. [17] K. B. c'.
[18] K. yevā. [19] K. nânupp°.

Tattha kodhan ti sabbâkāram pi kodhaŋ navavidham pi mānaŋ jaheyya,[1] saññojanan ti kāmarāgasaŋyojanâdikaŋ dasavidham pi sabbaŋ[2] saññojanaŋ[3] atikkameyya, asajjamānan ti alaggamānaŋ, yo hi 'mama rūpaŋ mama[4] vedanā' tiādinā nayèna nāmarūpaŋ gaṇhati[5] tasmiñ ca bhijjamāne[6] socati vihaññati[7] ayaŋ nāmarūpasmiŋ sajjati nāma evarūpaŋ[8] agaṇhanto avihaññanto[9] pana na sajjati[10] nāma, taŋ puggalaŋ evaŋ asajjamānaŋ rāgâdīnaŋ abhāvena akiñcanaŋ dukkhā[11] nāma nânupatantī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti,[12] Rohiṇī pi sotâpattiphale patiṭṭhahi.[13] Taŋ khaṇaŋ yeva 'ssā sarīraŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ ahosi. Sā tato cutā Tāvatiŋsabhavane catunnaŋ devaputtānaŋ sīmantare nibbattitvā pāsādikā rūpaggappattā[14] ahosi. Cattāro pi[15] devaputtā taŋ disvā uppannasinehā hutvā 'mama sīmāya anto nibbattā'[16] ti vivadantā[17] Sakkassa devarañño santikaŋ gantvā 'deva[18] imaŋ no[18] nissāya aṭṭo[19] uppanno, taŋ pacchindathā'[20] ti āhaŋsu. Sakko pi taŋ oloketvā va uppannasineho hutvā evam āha: 'imāya vo diṭṭhakālato paṭṭhāya kathaŋ cittāni uppannānī' ti. Ath'[21] eko āha: 'mama tāva uppannaŋ cittaŋ saŋgāmabheri[22] viya saŋnisīdituŋ nâsakkhī'[23] ti, dutiyo 'mama cittaŋ pabbatanadī viya

---

[1] S. paja°.
[2] K. B. sabba°.
[3] B. *a.* sabbaŋ.
[4] S. me.
[5] B. paṭigganhanti.
[6] K. *a.* ca so.
[7] B. ha°.
[8] K. B. evaŋ.
[9] K. *a.* ca.
[10] B. asajjati, *om.* a° pa° na.
[11] B. °aŋ.
[12] K. *om.*
[13] B. patiṭṭhitā.
[14] K. B. rūpasobhagga°.
[15] K. *om.*
[16] S. *rep. four.* K. *a.* na tava sī° a° ni°.
[17] B. vad°.
[18] B. *om.*
[19] B. aḍḍo.
[20] K. vinicchinathā. B. vinicchathā.
[21] K. *om.*
[22] B. °me bhe°.
[23] S. °iŋ.

sīghaŋpavatti[1] yeva jātan'[2] ti, tatiyo 'mama imissā diṭṭhakālato paṭṭhāya kakkaṭakassa[3] viya akkhīni nikkhamiŋsū' ti, catuttho 'mama cittaŋ cetiye ussāpitadhajo[4] viya niccalaŋ ṭhātuŋ[5] nâsakkhī' ti. Atha ne[6] Sakko āha: 'tātā[7] tumhākaŋ[8] cittāni ḍayhamānāni,[9] ahaŋ pana imaŋ labhanto jīvāmi, alabhantassa me maraṇaŋ bhavissatī' ti. Devaputtā 'mahārāja tumhākaŋ maraṇena attho natthī' ti taŋ Sakkassa vissajjetvā[10] pakkamiŋsu. Sā Sakkassa piyā ahosi manāpā,[11] 'asukakīḷaŋ nāma gacchāmā' ti vutte Sakko tassā vacanaŋ paṭikkhipituŋ nâsakkhī[12] ti.

Rohiṇiyā[13] vatthu.

---

2. AÑÑATARABHIKKHUVATTHU.*

Yo ve uppatitaŋ kodhan[14] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Aggâḷave cetiye viharanto aññataraŋ bhikkhuŋ ārabbha kathesi.

Satthārā kira[15] bhikkhusaŋghassa senâsane anuññāte Rājagahaseṭṭhiādīhi[16] senâsanesu kayiramānesu[17] eko Āḷaviko[18] bhikkhu attano senâsanaŋ karonto ekaŋ manāpa-

---

[1] S. °pavattantī. C. C[a]. B. sī° pavattati.
[2] B. *om.*
[3] B. °ṭassa.
[4] S. °aŋ. B. °ā.
[5] K. S. kātuŋ.
[6] K. nesaŋ.
[7] B. S. tāta.
[8] K. B. *a.* tāva.
[9] C. C[a]. °nā. K. saṅgayharūpāni. B. pasayharū°.
[10] K. cajjitvā.
[11] K. p° m° a°.
[12] B. na sa°. K. *om.* ti.
[13] K. °ṇikaññā°. B. Rohiṇikhattiyakaññāva°, paṭhamaŋ.
* *Cf.* Pācittiya XI.
[14] B. *om.*
[15] F. K. B. hi.
[16] B. °gahe se°.
[17] B. kariya°.
[18] C. C[a]. S. °ako.

rūpaŋ rukkhaŋ[1] disvā chindituŋ ārabhi. Tattha pana[2] nibbattā ekā taruṇaputtā devatā puttaŋ[3] aṅkenâdāya ṭhitā yāci: 'mā me sāmi vimānaŋ chindi, na sakkhissāmi puttakaŋ[4] ādāya anāvāsā vicaritun' ti. So 'ahaŋ[5] aññaŋ[6] īdisaŋ rukkhaŋ na labhissāmī'[7] ti tassā vacanaŋ nâdiyi.[8] Sā 'imam pi tāva dārakaŋ oloketvā oramissatī' ti puttaŋ rukkhasākhāya ṭhapesi. So pi bhikkhu[9] ukkhittapharasuŋ[10] sandhāretuŋ asakkonto dārakassa bāhaŋ[11] chindi, devatā uppannabalavakodhā[12] 'paharitvā naŋ māressāmī' ti ubho hatthe ukkhipitvā evaŋ tāva cintesi: 'ayaŋ[13] bhikkhu sīlavā, sac' āhaŋ[14] imaŋ māressāmi nirayagāminī[15] bhavissāmi, sesadevatâpi attano rukkhe[16] chindante bhikkhū disvā "asukadevatāya[17] evaŋ nāma mārito bhikkhū" ti maŋ[18] pamāṇaŋ katvā bhikkhū māressanti, ayaŋ ca sassāmiko bhikkhu, sāmikass' eva taŋ[19] kathessāmī' ti ukkhittahatthe apanetvā rodamānā Satthu santikaŋ gantvā vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā 'kiŋ devadhīte'[20] ti āha. Sā 'bhante tumhākaŋ me sāvakena idaŋ[21] nāma kataŋ, aham pi naŋ māretukāmā hutvā idaŋ[22] nāma cintetvā amāretvā va idhâgatā' ti sabbaŋ taŋ pavattiŋ vitthārato ārocesi. Satthā taŋ sutvā

---

1 F. C. C^a. S. etaŋ nāmarūpaŋ (S. *a.* rukkhaŋ). K. manāpaŋ ru°. B. manāparu°.
2 K. *a.* rukkhe ca.
3 B. taruṇadevatā taruṇapu°.
4 K. B. puttaŋ.
5 B. ayaŋ.
6 B. aññatra. K. aññattha.
7 C. C^a. °mā.
8 K. °ayi. B. °itvā.
9 F. C. C^a. hi, *om.* bhikkhu. S. *om.* pi bhi°.
10 K. S. ukkhita°. B. °ttaŋ pha°.
11 F. B. S. °uŋ.
12 B. °o.
13 B. *a.* pi.
14 S. svâhaŋ.
15 C. C^a. S. °mī.
16 F. K. B. S. °aŋ.
17 K. asukāya de°.
18 K. *a.* pi.
19 K. B. naŋ.
20 K. B. devate.
21 C. C^a. imaŋ.
22 F. C. C^a. S. imaŋ.

'sādhu sādhu devate sādhu te[1] kataŋ, evaŋ uggataŋ kopaŋ[2] bhantaŋ rathaŋ viya nigganhamānāyā '[3] ti vatvā imaŋ gātham āha:

222. 'Yo ve uppatitaŋ kodhaŋ rathaŋ bhantaŋ va dhāraye[4]
tam ahaŋ sārathiŋ brūmi, rasmiggāho itaro jano' ti.

Tattha uppatitan ti uppannaŋ[5] rathaŋ bhantaŋ vā ti, yathā nāma cheko sārathi ativegena dhāvantaŋ rathaŋ nigganhitvā[6] yathicchakaŋ[7] peseti,[8] evaŋ yo puggalo uppannaŋ kodhaŋ dhāraye[9] nigganhituŋ sakkoti, tam ahan ti[10] taŋ sārathiŋ brūmi, itaro jano ti itaro pana rājauparājâdīnaŋ[11] rathasārathijano rasmiggāho nāma hoti, na uttamasārathī ti.

Desanâvasāne devatā sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā[12] ahosi. Devatā pana sotâpannā hutvâpi rodamānā aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā 'kiŋ devate' ti pucchitvā, 'bhante vimānaŋ me naṭṭhaŋ, idāni kiŋ karissāmī' ti vutte, 'alaŋ devate mā cintayi, ahaŋ te vimānaŋ dassāmī' ti Jetavanagandhakuṭisamīpe[13] purimadivase cutadevataŋ[14] ekaŋ rukkhaŋ apadisanto 'asukasmiŋ[15] okāse rukkho vivitto tattha upagacchā[16] ti āha. Sā tattha upagañchi. Tato paṭṭhāya 'Buddhadattikaŋ imissā vimānan' ti mahesakkhā[17] devatâpi

---

[1] K. *om.* sā° te.
[2] K. uppannakodhaŋ.
[3] K. B. niggayha°.
[4] K. B. vāraye.
[5] K. *a.* kodhaŋ.
[6] K. niggayh°.
[7] S. yad°. B. yathāṭhitaŋ.
[8] K. °esi ti. B. ṭhapesi.
[9] K. B. vāraye.
[10] K. *a.* ahaŋ. S. *a. after* taŋ.
[11] C. C[a]. S. rājâdīnaŋ.
[12] K. dhammade°.
[13] K. B. °ne ga°.
[14] K. cutidevaputtaŋ.
[15] K. °ko. B. amu°.
[16] K. °cchāhī.
[17] S. C. C[a]. °kkā. B. °kkha°.

āgantvā taŋ cāletuŋ nâsakkhiŋsu. Satthā taŋ aṭṭhuppattiŋ katvā bhikkhūnaŋ bhūtagāmasikkhāpadaŋ paññāpesī'[1] ti.

Aññatarabhikkhussa vatthu.[2]

---

3. Uttarāupāsikāvatthu.

Akkodhena jine[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Uttarāya gehe katabhattakicco Uttaraŋ upāsikaŋ ārabbha kathesi.

Tatrâyaŋ ānupubbikathā:[4] Rājagahe kira sumanaseṭṭhiŋ[5] nissāya Puṇṇo nāma daḷiddo bhatiŋ katvā jīvati, tassa bhariyā ca Uttarā nāma[6] dhītā cā ti dve yeva gehamanussā[7] ti. Ath' ekadivasaŋ[8] 'sattâhaŋ nakkhattaŋ kīḷitabban' ti Rājagahe ghosanaŋ[9] kariŋsu. Taŋ sutvā Sumanaseṭṭhī pāto va āgataŋ Puṇṇaŋ āmantetvā[10] 'tāta amhākaŋ parijano nakkhattaŋ kīḷitukāmo, tvaŋ kiŋ[11] nakkhattaŋ kīḷissasi udāhu bhatiŋ karissasī' ti āha. 'Sāmi nakkhattaŋ[12] nāma sadhanānaŋ hoti, mama pana gehe svātanāya yāgutaṇḍulaŋ[13] pi[11] natthi, kiŋ me nakkhattena, goṇe labhanto kasituŋ gamissāmī' ti. 'Tena[14] hi goṇe gaṇhassū'[15] ti. So balavagoṇe ca naṅgalañ[16] ca gahetvā 'bhadde nāgarā nakkhattaŋ kīḷanti, ahaŋ daḷiddatāya bhatiŋ kātuŋ gamissāmi, mayhaŋ pi[17] tāva ajja

---

[1] C. Cs. °sin.
[2] K. Rukkhacchedabhikkhuva°. B. °kkhuva°, dutīyaŋ.
[3] K. *a.* kodhan.
[4] Vimānavatthu Cy. (Paramatthadīpanī), pp. 62 *ff*, *and* Manorathapūraṇī.
[5] P. *no name al.*
[6] K. *here* ca.
[7] K. °he °ssakā. B. °akāni. S. mānusakāni.
[8] P. *a.* Rājagahe mahājanā.
[9] S. ghosaŋ.
[10] P. *om.*
[11] K. *om.*
[12] K. °ttakiḷan.
[13] P. °lāni.
[14] B. te.
[15] B. gaṇhāhī. K. °issū.
[16] P. bhaddana°.
[17] K. *om.*

digunaŋ[1] pi[2] nivāpaŋ pacitvā[3] bhattaŋ āhareyyāsī' ti bhariyaŋ vatvā khettaŋ agamāsi.[4]

Sāriputtatthero pi sattâhaŋ nirodhaŋ samāpanno taŋ divasaŋ[5] vuṭṭhāya[6] 'kassa nu kho ajja mayā saŋgahaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti olokento Puṇṇaŋ attano ñāṇajālassa[7] anto paviṭṭhaŋ disvā 'saddho nu kho esa sakkhissati vā[8] me saŋgahaŋ kātun' ti olokento tassa saddhabhāvañ[9] ca saŋgahaŋ[10] kātuŋ samatthabhāvañ ca[11] tappaccayā c'[12] assa mahāsampattipaṭilābhañ[13] ca ñatvā[14] pattacīvaram ādāya[15] kasanaṭṭhānaŋ[16] gantvā āvāṭatīre ekaŋ gumbaŋ olokento aṭṭhāsi. Puṇṇo theraŋ disvā va kasiŋ ṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena theraŋ vanditvā 'dantakaṭṭhena attho bhavissatī' ti dantakaṭṭhaŋ kappiyaŋ katvā adāsi. Ath' assa thero pattañ ca[17] parissāvanañ ca[18] nīharitvā adāsi. So 'pānīyen' attho[19] bhavissatī' ti taŋ ādāya pānīyaŋ parissāvetvā adāsi. Thero cintesi: 'ayaŋ[20] paresaŋ pacchimagehe vasati, sac' assa gehadvāraŋ gamissāmi imassa bhariyā maŋ[21] daṭṭhuŋ na sakkhissati,[22] yāv' assa[23] bhattaŋ ādāya maggaŋ paṭipajjati[24] tāva idh' eva bhavissāmī' ti. So tatth' eva thokaŋ vītināmetvā tassā maggârūḷhabhāvaŋ[25] ñatvā antonagarâbhimukho pāyāsi. Sā antarāmagge theraŋ disvā cintesi: 'appekadâhaŋ deyyadhamme

---

[1] K. B. dvi°.
[2] K. B. S P. *om.*
[3] C[a]. patvā.
[4] K. *a.* tadā.
[5] P. tato.
[6] S. u°.
[7] S. ñāṇassa.
[8] P. nu kho. B. *om.*
[9] C. C[a]. K. saddhā°.
[10] P. K. B. *a.* saŋgahaŋ . . . ca.
[11] P. *a.* ñatvā.
[12] B. v'.
[13] K. °patiŋ lābhaŋ.
[14] P. katvā, *om.* ca.
[15] P. K. B. *a.* tassa.
[16] B. kasita°.
[17] P. pattathavikato.
[18] P. *om.*
[19] P. °na a°.
[20] C. C[a]. aparesaŋ *for* a° pa°.
[21] S. mamaŋ.
[22] B. labhi°.
[23] P. *a.* bhariyā.
[24] B. °jji.
[25] K. °ruyha°.

sati ayyaŋ na passāmi,[1] appekadā me ayyaŋ passantiyā[2] deyyadhammo na hoti, ajja pana me[3] ayyo ca diṭṭho deyyadhammo câyaŋ[4] atthi, karissati nu kho me saŋgahan'[5] ti, sā bhattabhājanaŋ otāretvā[6] theraŋ pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante "idaŋ lūkhaŋ vā paṇītaŋ vā" ti[7] acintetvā dāsassa vo saŋgahaŋ karothā' ti āha.[8] Thero pattaŋ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanaŋ dhāretvā ekena hatthena[9] tato bhattaŋ dadamānāya upaḍḍhabhatte dinne 'alan' ti hatthena pattaŋ pidahi. Sā[10] 'bhante eko va[11] paṭiviŋso[12] na sakkā[13] dvidhā kātuŋ, tumhākaŋ dāsassa idhaloke saŋgahaŋ akatvā paraloke saŋgahaŋ karotha, niravasesam eva dātukām' amhī' ti vatvā sabbam ev' assa[14] patte patiṭṭhapetvā 'tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāginī[15] assan' ti patthanaŋ akāsi. Thero 'evaŋ hotū' ti vatvā ṭhitako va anumodanaŋ karitvā[16] ekasmiŋ udakaphāsukaṭṭhāne[17] nisīditvā bhattakiccaŋ akāsi. Sā pi nivattitvā[18] taṇḍule pariyesitvā bhattaŋ paci. Puṇṇo pi aḍḍhakarīsamattaŋ[19] ṭhānaŋ[20] kasitvā jighacchaŋ sahituŋ asakkonto goṇe vissajjetvā ekaŋ[21] rukkhachāyaŋ[22] pavisitvā maggaŋ olokento nisīdi. Ath' assa bhariyā bhattaŋ ādāya gacchamānā taŋ disvā va 'esa jighacchāpīḷito[23] maŋ[24] olokento nisinno, sace

---

[1] B. ayaŋ na passati. [2] B. passāmi.
[3] K. *om.* [4] P. ca.
[5] K. °ŋ no.
[6] C. S. otarāp°. B. P. oropetvā.
[7] K. *om.* [8] P. *a.* atha.
[9] K. *om.* B. *om. four.* [10] P. *a.* ca.
[11] P. *om* [12] K. B. °viso.
[13] S. sakkomi.
[14] B. eva therassa. K. eva. [15] B. bhāgī.
[16] K. katvā. [17] K. °phātusuka°.
[18] P. sā ca paṭini°. K. *om.* pi.
[19] B. aṭṭha°. S. °tta°. C. C[s]. *a.* pi.
[20] B. *om.* [21] B. eka°. [22] S. chā°.
[23] K. B. P. °āya pī°. [24] B. maggaŋ.

maŋ "ativiya je[1] cirāyitan"[2] ti tajjetvā paṭodalaṭṭhiyā[3] paharissati, mayā katakammaŋ niratthakaŋ bhavissati, paṭigacc'[4] ev' assa ārocessāmī' ti cintetvā evam āha: 'sāmi ajj'[5] ekadivasaŋ cittaŋ pasādehi, mā mayā katakammaŋ niratthakaŋ kari,[6] ahaŋ hi[7] pāto va te[8] bhattaŋ āharantī antarāmagge dhammasenāpatiŋ[9] disvā tava[10] bhattaŋ tassa datvā puna[11] gantvā bhattaŋ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittan' ti. So 'kiŋ vadesi bhadde' ti pucchitvā puna taŋ atthaŋ sutvā 'bhadde sādhu vata te kataŋ mama bhattaŋ ayyassa dadamānāya, mayâpi 'ssa ajja pāto va dantakaṭṭhañ ca mukhodakañ ca dinnan' ti pasannamānaso taŋ vacanaŋ abhinanditvā[12] ussūre laddhabhattatāya kilantakāyo tassā aṅke sīsaŋ katvā niddaŋ okkami.

Ath' assa pāto va kasitaṭṭhānaŋ paŋsucuṇṇaŋ upādāya sabbaŋ[13] rattasuvaṇṇaŋ[14] hutvā kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaŋ aṭṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaŋ āha: 'bhadde etaŋ[15] kasitaṭṭhānaŋ[16] mama[17] suvaṇṇaŋ[14] hutvā paññāyati,[18] kin nu kho me atiussūre[19] bhuttabhattatāya[20] akkhīni bhamantī' ti. 'Sāmi[21] mayhaŋ pi[22] evam eva paññāyatī' ti. So uṭṭhāya tattha gantvā ekaŋ[23] piṇḍaŋ gahetvā naṅgalasīse[24] paharitvā suvaṇṇabhāvaŋ

---

[1] K. te. C. C[a]. me. P. B. *om.*
[2] P. cirāyatī. C. C[a]. °yasī. S. °yī.
[3] C. C[a]. S. *a.* maŋ.
[4] P. paṭik°. B. °gac'. K. °kicc'.
[5] P. ajja.
[6] K. akāsi.
[7] P. *om.*
[8] B. *om.*
[9] K. *a.* theraŋ.
[10] B. taŋ.
[11] P. *a.* gehaŋ.
[12] B. °ndi.
[13] C. C[a]. S. °bba°.
[14] K. *corr. a.* cuṇaŋ. B. S. *om.* hutvā.
[15] P. taŋ.
[16] B. P. *a.* sabbaŋ.
[17] K. *a.* sabbaŋ.
[18] B. *a.* ti.
[19] K. atthi u°.
[20] K. B. P. laddha°.
[21] B. sâpi.
[22] B. *om.*
[23] B. eka°.
[24] K. °saŋ.

ñatvā 'aho ayyassa dhammasenāpatissa[1] dinnadānena[2] ajj' eva vipāko dassito, na kho pana sakkā ettakaŋ dhanaŋ paṭicchādetvā[3] paribhuñjitun' ti bhariyāya ābhataŋ bhattapacchiŋ[4] suvaṇṇassa pūretvā rājakulaŋ gantvā raññā katokāso pavisitvā rājānaŋ abhivādetvā 'kiŋ tātā' ti vutte, 'deva ajja mayā kasitaṭṭhānaŋ sabbaŋ suvaṇṇabharitam[5] eva hutvā ṭhitaŋ,[6] suvaṇṇaŋ āharāpetuŋ vaṭṭatī' ti.[7] 'Ko 'si tvan' ti. 'Puṇṇo nāmâhan'[8] ti. 'Kiŋ pana te ajja katan' ti. 'Dhammasenāpatissa me ajja[9] pāto va dantakaṭṭhañ ca mukhodakañ ca dinnaŋ, bhariyāya pi me[10] mayhaŋ āharaṇabhattaŋ[11] tass' eva dinnan' ti. Taŋ sutvā rājā 'ajj' eva kira bho[12] dhammasenāpatissa[13] dinnadānena[14] vipāko dassito' ti vatvā 'tāta kiŋ karomī'[15] ti pucchi. 'Bahūni[16] sakaṭasahassāni pahiṇitvā suvaṇṇaŋ āharāpethā'[17] ti. Rājā sakaṭāni pahiṇi. Rājapurisesu 'rañño santakan' ti gaṇhantesu gahitagahitaŋ[18] mattikā va hoti.[19] Tehi gantvā rañño ārocite[20] 'tumhehi kinti vatvā gahitan' ti puṭṭhehi[21] 'tumhākaŋ santakan' ti vutte[22] 'ahaŋ[23] tātā ko,[24] gacchatha[25] "Puṇṇassa santa-

---

[1] S. *a.* me. [2] C. C^a. S. °ne.

[3] S. pariharituŋ sabbaŋ suvaṇṇabharitam eva hutvā ṭhitaŋ suvaṇṇaŋ āharāpetuŋ vaṭṭatī ti gantvā rañño ārocesi, ko 'si *etc.*

[4] K. B. P. °pātiŋ.

[5] P. suvaṇṇarāsibha°. K. °puritaŋ.

[6] B. *a.* idaŋ. [7] K. *a.* so.

[8] B. nāma a°. [9] P. *om.* [10] B. *om.*

[11] P. °aka°. S. āhaṭa°. [12] B. so.

[13] S. *a.* te. [14] S. °ne.

[15] P. °mā. [16] K. bahū.

[17] K. °petuŋ vaṭṭatī. [18] K. gahitaŋ. P. °itaŋ °itaŋ.

[19] K. P. honti. [20] P. *a.* tātā.

[21] B. puṭṭhā. K. pucchitvā, *and a.* amhehi.

[22] B. āhaŋsu.

[23] K. na mayhaŋ. P. tena hi. B. *om.*

[24] P. puna. B. kuto. K. *om.*

[25] B. labhissāmī ti. K. *a.* āha.

kan" ti vatvā gaṇhathā" ti. Te tathā kariŋsu, gahitagahitaŋ[1] suvaṇṇam eva ahosi. Taŋ[2] sabbaŋ pi[3] āharitvā rājaṅgaṇe rāsiŋ akaŋsu, asītihatthubbedho rāsi ahosi. Rājā nāgare sannipātetvā[4] 'imasmiŋ nagare atthi kassaci ettakaŋ suvaṇṇan' ti.[5] 'Natthi devā' ti. 'Kiŋ pan' assa dātuŋ vaṭṭatī' ti. 'Seṭṭhichattaŋ devā' ti. Rājā 'Bahudhanaseṭṭhī nāma hotū'[6] ti mahantena bhogena saddhiŋ tassa seṭṭhichattaŋ adāsi. Atha naŋ so āha: 'mayaŋ deva ettakaŋ kālaŋ parakule vasimha,[7] vasanaṭṭhānaŋ no dethā' ti. 'Tena hi passa,[8] esa gumbo paññāyati, etaŋ gumbaŋ[9] harāpetvā[10] gehaŋ kārehī' ti purāṇaseṭṭhissa gehaṭṭhānaŋ ācikkhi. So tasmiŋ ṭhāne katipâhen' eva[11] gehaŋ kāretvā[12] gehappavesanamaṅgalañ ca chattamaṅgalañ ca ekato va karonto sattâhaŋ Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa[13] dānaŋ adāsi. Ath' assa Satthā dānânumodanaŋ[14] karonto ānupubbikathaŋ kathesi, dhammakathâvasāne Puṇṇaseṭṭhī ca bhariyā c' assa[15] dhītā ca[16] Uttarā[17] ti tayo pi[18] janā sotâpannā ahesuŋ.

Aparabhāge Rājagahaseṭṭhī Puṇṇaseṭṭhino dhītaraŋ attano puttassa[19] vāresi. So 'nâhaŋ dassāmī'[20] ti vatvā 'mā evaŋ karotu, ettakaŋ kālaŋ amhe nissāya vasanten'

---

[1] P. °itaŋ ga°.
[2] B. *om.*
[3] K. P. *om.*
[4] P. °āpetvā.
[5] K. *a.* pucchi.
[6] S. °tī.
[7] K. B. P. °mhā.
[8] K. passatha, *a.* dakkhiṇato.
[9] K. B. P. *om.*
[10] K. hā°. P. nīharitvā.
[11] B. *a.* vatthuŋ sodhāpetvā ghaṭena ghaṭaŋ nidhikumbhaŋ paṭihaññi, nidhikumbhaŋ nīharitvā rājānaŋ jānāpesi: 'deva nidhikumbhaŋ gaṇhāhī' ti—'tava puññaladdhaŋ gaṇhāhī' ti bahū dhanaŋ labhitvā.
[12] P. B. karāp°.
[13] C. S. sa°.
[14] B. anu°.
[15] S. ca a°.
[16] K. *om.*
[17] K. *a.* cā.
[18] K. B. P. *om.*
[19] B. *a.* dātukāmo ahosi, Puṇṇaseṭṭhino.
[20] K. dammī.

eva te sampatti laddhā, detu me puttassa dhītaran' ti,[1] 'so micchādiṭṭhiko, mama dhītā tīhi ratanehi vinā vattituŋ[2] na sakkoti,[3] n' ev' assa dhītaraŋ dassāmī'[4] ti āha.[5] Atha naŋ bahū seṭṭhigaṇakâdayo[6] kulaputtā 'mā tena saddhiŋ vissāsaŋ bhindi, dehi 'ssa dhītaran' ti yāciŋsu. So tesaŋ vacanaŋ sampaṭicchitvā Āsāḷhipuṇṇamāya[7] dhītaraŋ adāsi. Sā patikulaŋ[8] gatakālato paṭṭhāya bhikkhuŋ vā[9] bhikkhuniŋ vā upasaŋkamituŋ dānaŋ vā dātuŋ dhammaŋ vā sotuŋ nâlattha.[10] Evaŋ aḍḍhatiyesu māsesu vītivattesu[11] santike ṭhite paricārike[12] pucchi: 'idāni kittakaŋ antovassassa[13] avasiṭṭhan' ti. 'Aḍḍhamāso ayye' ti. Sā pitu[14] sāsanaŋ pahiṇi: 'kasmā maŋ evarūpe bandhanâgāre pakkhipiŋsu, varaŋ me[15] lakkhaṇâhataŋ katvā paresaŋ dāsiŋ[16] sāvetuŋ,[17] na[18] evarūpassa micchādiṭṭhikakulassa[19] dātuŋ,[20] āgatakālato paṭṭhāya bhikkhudassanâdisu ekam pi[21] puññaŋ kātuŋ na labhāmī' ti. Ath' assā pitā 'dukkhitā[22] vata me dhītā' ti anattamanataŋ[23] pavedetvā pañcadasakahāpaṇasahassāni pesesi:[24] 'imasmiŋ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, devasikaŋ sahassaŋ gaṇhāti, imehi kahāpaṇehi[25] taŋ[26] ānetvā sāmikassa pādaparicārikaŋ katvā[27] sayaŋ[28] puññāni ka-

---

1 K. S. *a.* vutte.
2 K. P. vasituŋ.
3 P. °kkā ti.
4 B. °mā.
5 S. *om.*
6 B. °gaṇâdayo. K. °gahapatikâ°.
7 K. Āsālha°.
8 P. *a.* gatā.
9 K. *om. two.*
10 B. °tthaŋ.
11 P. *a.* attano. K. *a.* sā.
12 B. °aŋ °aŋ.
13 K. P. °ssaŋ.
14 P. pitussa.
15 K. maŋ. P. tumhehi maŋ.
16 K. *a.* vā.
17 K. dāpetuŋ.
18 B. *om.*
19 P. °ikassa ku°. B. °ṭṭhiku°.
20 B. *a.* na vaṭṭati.
21 K. *om.*
22 B. dukkhā.
23 K. °ttaŋ.
24 P. dāpesi.
25 P. *om.*
26 S. *om.*
27 P. niyyādetvā (*for* pā° ka°).
28 P. *a.* yathāruciŋ.

rotū' ti.[1] Sā Sirimaŋ pakkosāpetvā 'sahāyike ime kahāpaṇe gahetvā imaŋ aḍḍhamāsaŋ tava[2] sahāyakaŋ[3] paricarāhī' ti āha. Sā 'sādhū' ti paṭisuṇi. Sā taŋ ādāya sāmikassa santikaŋ gantvā tena Sirimaŋ disvā 'kiŋ idan' ti vutte 'sāmi imaŋ[4] aḍḍhamāsaŋ mama sahāyikā tumhe paricaratu,[5] ahaŋ pana imaŋ aḍḍhamāsaŋ dānañ c'eva dātukāmā dhammañ ca sotukāmā'[6] ti āha. So taŋ abhirūpaŋ itthiŋ disvā uppannasineho 'sādhū' ti sampaṭicchi. Uttarâpi kho Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nimantetvā 'bhante imaŋ aḍḍhamāsaŋ aññattha agantvā idh' eva bhikkhā gahetabbā'[7] ti Satthu paṭiññaŋ gahetvā 'ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā[8] tāva Sattharaŋ upaṭṭhātuŋ dhammañ ca sotuŋ labhissāmī' ti tuṭṭhamānasā 'evaŋ yāguŋ pacatha, evaŋ[9] pūve pacathā' ti mahânase kiccāni[10] saŋvidahantī vicarati.[11] Ath' assā sāmiko 'sve pavāraṇā[12] bhavissatī' ti mahânasâbhimukho vātapāne ṭhatvā 'kin nu kho karontī[13] sā andhabālā vicaratī' ti[14] taŋ[15] sedakilinnaŋ[16] chārikāya okiṇṇaŋ[17] aṅgāramasimakkhitaŋ[18] tathā saŋvidahitvā vicaramānaŋ disvā 'aho[19] andhabālā evarūpe ṭhāne imaŋ sirisampattiŋ nânubhavati[20] "muṇḍasamaṇake[21] upaṭṭhahissāmī" ti tuṭṭhacittā vicaratī' ti hasitvā apagañchi.[22] Tasmiŋ

---

[1] P. *a.* sāsanaŋ pahiṇi. *Then :* 'Uttarā tathā katvā sāmikena Sirimaŋ disvā, *etc.*

[2] K. *a.* taŋ.

[3] B. °ik°.

[4] C. C[a]. S. idaŋ.

[5] K. °cārituŋ vattati.

[6] K. *om. three.*

[7] B. °aŋ °aŋ. K. paṭigga°.

[8] K. pa°.

[9] B. evarūpe.

[10] P. sabbaki°.

[11] K. °nti.

[12] P. mahāp°.

[13] C[a]. kāre°.

[14] P. *a.* oloketvā. B. S. *a.* olokento.

[15] K. B. *a.* seṭṭhidhītaraŋ.

[16] C. C[a]. °kiliṭṭhaŋ.

[17] P. oti°.

[18] K. *corr.* B. °maŋsi°.

[19] P. ayaŋ.

[20] K. °bhoti.

[21] B. P. °akasamaṇe.

[22] P. °cchi.

apagate tassa santike ṭhitā Sirimā 'kin nu kho oloketvā esa hasī'[1] ti ten' eva vātapānena olokentī Uttaraŋ[2] disvā 'imaŋ oloketvā iminā hasitaŋ, addhā[3] imassa[4] etāya saddhiŋ santhavo[5] atthī' ti[6] cintesi. Sā kira aḍḍhamāsaŋ[7] tasmiŋ gehe bāhirakaitthī[8] hutvā vasamānâpi taŋ sampattiŋ anubhavamānā attano bāhirakaitthibhāvaŋ ajānitvā 'ahaŋ gharasāminī' ti saññam akāsi. Sā Uttarāya āghātaŋ bandhitvā 'dukkham assā uppādessāmī' ti pāsādā oruyha mahânasaŋ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakkaṭṭhitaŋ[9] sappiŋ kaṭacchunâdāya[10] Uttarābhimukhaŋ pāyāsi.[11] Uttarā taŋ āgacchantiŋ disvā 'mama[12] sahāyikāya mayhaŋ mahāupakāro[13] kato[14] cakkavāḷaŋ atisambādhaŋ Brahmaloko atinīcako,[15] mama pana[16] sahāyikāya guṇo[17] mahanto, ahaŋ hi etaŋ nissāya dānañ ca dātuŋ dhammañ ca sotuŋ labhiŋ,[18] sace mama etissā[19] upari kodho[20] atthi, idaŋ sappi maŋ dahatu, sace natthi mā[21] dahī'[22] ti taŋ mettāya pharitāya tassā[23] matthake āsittaŋ[24] pakkaṭṭhitasappi[25] sītūdakaŋ viya ahosi. Atha naŋ 'idaŋ

---

[1] P. hasatī. [2] K. °iŋ.
[3] C. Cᵃ. *a.* mā.
[4] C. °ssā. Cᵃ. °smā.
[5] P. °dhavo. [6] C. Cᵃ. *a.* sā.
[7] S. *after* gehe. [8] P. °akā i°.
[9] K. paku°. P. pakku°. B. pakkuthitaŋ.
[10] K. B. S. P. °nā ā°.
[11] S. Uttaraŋ abhiyāsi. K. Uttaraŋ sīse abhisiñci.
[12] C. Cᵃ. mayhaŋ.
[13] P. B. upak°. K. bahûp°.
[14] B. ga°.
[15] K. ativiya ni°. P. °co. [16] B. *om.*
[17] K. *a.* ca. [18] B. labhi.
[19] K. °ssāya. [20] B. kopo.
[21] P. K. *a.* maŋ.
[22] K. B. P. °atū. [23] P. *om.*
[24] P. āsiñcitaŋ pi.
[25] K. pakuṭṭhita°. B. pakkuthita°. P. sappi.

sītalaŋ bhavissatī' ti puna[1] kaṭacchuŋ[2] pūretvā ādāya āgacchantiŋ[3] Uttarāya dāsiyo disvā 'apehi[4] dubbinīte,[5] na tvaŋ amhākaŋ ayyāya upari[1] pakkasappi[6] āsiñcituŋ anucchavikā' ti santajjentiyo[7] ito cito ca uṭṭhāya hatthehi ca[8] pādehi ca pothetvā bhūmiyaŋ pātesuŋ. Uttarā vārentī pi[9] vāretuŋ nâsakkhi. Ath' assā upari ṭhatvā[10] sabbā dāsiyo paṭibāhitvā 'kissa te evarūpaŋ bhāriyaŋ kammaŋ[1] katan' ti Sirimaŋ ovaditvā uṇhodakena nahāpetvā satapākatelena abbhañji.[11]

Tasmiŋ khaṇe sā attano bāhirakitthibhāvaŋ[12] ñatvā cintesi: 'mayā bhāriyaŋ kammaŋ kataŋ, sāmikassa hasitamattakāraṇā[13] imissā upari pakkasappiŋ[14] āsiñcantiyā, ayaŋ "gaṇhatha nan" ti dāsiyo[15] āṇāpetvā[16] maŋ viheṭhanakāle[17] pi sabbā[18] dāsiyo paṭibāhitvā mayhaŋ kattabbam[19] eva akāsi, sac' āhaŋ[20] imaŋ na[20] khamāpessāmi muddhā me sattadhā[21] phāleyyā' ti tassā[22] pādamūle nipajjitvā 'ayye[23] khamāhi me' ti āha. 'Ahaŋ sapitikā dhītā, pitari[24] khamante[25] khamissāmī'[26] ti.[27] 'Hotu ayye pitaraŋ pi[28]

---

[1] B. *om.* [2] K. °cchukaŋ.
[3] K. °ati. [4] P. are.
[5] K. dubbhinike.
[6] K. pakuṭṭhitaŋ sappiŋ. B. *ut supra.* S. pakkaṭṭhita°.
[7] K. taje°, *and a.* antaraŋ pothentiyo.
[8] K. *om.* [9] K. *a.* tā.
[10] K. B. ṭhitā. [11] B. abhañjitvā.
[12] C. C[a]. bāhitthi°. K. bāhiratthiyā bhā°.
[13] C[a]. hita°. P. sita°. B. hasana°.
[14] K. pakkuṭṭhita°. B. pakkuthitaŋ sa°.
[15] K. B. *a.* na. [16] B. āṇāpesi.
[17] B. °ṭhakā°. S. °ṭhenta°. [18] B. S. sabba°.
[19] K. sakkaccaŋ upakāram.
[20] C. C[a]. svâhaŋ. S. sâhaŋ. [21] K. *tr.*
[22] C. C[a]. 'ssā. [23] B. ayyā.
[24] P. *a.* me. [25] P. khamāpite.
[26] P. K. khamāpessāmī. B. khamāmī.
[27] K. *a.* sve. [28] K. *om.*

te Puṇṇaseṭṭhiŋ[1] khamāpessāmī' ti. 'Puṇṇo mama vaṭṭe[2] janakapitā, vivaṭṭe janakapitari[3] khamante[4] panâhaŋ[5] khamissāmī'[6] ti. 'Ko pana te vivaṭṭe[7] janakapitā' ti. 'Sammāsambuddho' ti. 'Mayhaŋ tena saddhiŋ vissāso natthī' ti.[8] 'Ahaŋ[9] karissāmi.[10] Satthā sve bhikkhusaŋghaŋ ādāya idhâgamissati, tvaŋ yathāladdhasakkāraŋ[11] gahetvā idh' eva āgantvā taŋ khamāpehī' ti. Sā 'sādhu ayye' ti uṭṭhāya attano gehaŋ gantvā pañcasataparivāritthiyo[12] āṇāpetvā nānāvidhāni[13] khādanīyāni c' eva sūpeyyāni ca[14] sampādetvā punadivase taŋ sakkāraŋ ādāya Uttarāya gehaŋ āgantvā Buddhapamukhassa saŋghassa[15] patte patiṭṭhāpetuŋ avisahantī aṭṭhāsi. Taŋ sabbaŋ gahetvā Uttarā yeva[16] saŋvidahi, Sirimâpi[17] bhattakiccâvasāne saddhiŋ parivārena Satthu pādamūle nipajji. Atha naŋ Satthā pucchi: 'ko te aparādho' ti. 'Bhante mayā hiyyo idaŋ nāma kataŋ, atha me sahāyikā maŋ viheṭhamānā[18] dāsiyo nivāretvā mayhaŋ upakāram eva akāsi, sâhaŋ imissā guṇaŋ jānitvā imaŋ khamāpesiŋ, atha maŋ[19] esā "tumhesu khamantesu[20] khamissāmī" ti āhā' ti. 'Evaŋ kira Uttare' ti. 'Āma bhante,[21] sīse me sahāyikāya pakkasappi[22] āsittan'[23] ti. 'Atha tayā kiŋ cintitan' ti.[24]

---

[1] K. Puṇṇaka°.
[2] B. vaṭṭa°.
[3] B. °ṭṭajanake pi°.
[4] P. °āpente.
[5] P. pana a°.
[6] P. °āpess°.
[7] B. °ṭṭa°.
[8] B. P. *om.* K. *a.* hotu.
[9] P. *a.* kiŋ.
[10] K. *a.* ti.
[11] B. P. °aŋ sa°.
[12] P. °rak°. K. B. °satā pa°.
[13] K. °vivi°.
[14] P. khādanīyabhojanīyāni.
[15] P. K. B. bhikkhusa°.
[16] B. P. va. K. *om.*
[17] B. *om.* pi. P. *a.* Satthu.
[18] S. °ṭhaya°. K. P. °iya°.
[19] S. naŋ.
[20] P. khamāpitesu.
[21] K. *a.* hiyo.
[22] S. pakkaṭṭhiŋ sa°. K. pakkaṭṭhita°. B. pakkuthita°.
[23] K. āsiñcitan.
[24] K. *a.* atha bhante.

'"Cakkavāḷaŋ atisambādhaŋ Brahmaloko atinīcako[1] mama sahāyikāya guṇo va mahanto,[2] ahaŋ hi etaŋ nissāya dānañ ca dātuŋ dhammañ ca sotuŋ alatthaŋ, sace me imissā[3] upari kodho[4] atthi, idaŋ[5] maŋ dahatu, noce, mā dahī"[6] ti evaŋ[7] cintetvā imaŋ[8] mettāya phariŋ[9] bhante' ti. Satthā 'sādhu sādhu Uttare, evaŋ kodhaŋ jinituŋ vaṭṭati,[10] kodho[11] nāma akkodhena[12] akkosakaparibhāsako anakkosantena aparibhāsantena[13] thaddhamaccharī[14] attano santakassa dānena[15] musāvādī saccavacanena jinitabbo' ti vatvā imaŋ gātham āha:

223. Akkodhena[16] jine kodhaŋ asādhuŋ sādhunā jine,
jine kadariyaŋ dānena saccena[17] alīkavādinan' ti.

Tattha akkodhenā ti kodhano hi puggalo akkodhena[18] hutvā jinitabbo, asādhun[19] ti abhaddako bhaddakena hutvā jinitabbo,[20] kadariyo[21] thaddhamaccharī attano santakassa cāgacittena jinitabbo,[22] alīkavādī saccavaca-

---

1 B. P. °co. K. °nicco.
2 B. *a.* ti.
3 K. *tr.*
4 B. S. kopo.
5 C. Ca. imaŋ.
6 K. B. °atū.
7 S. *om.*
8 C. Ca. *om.*
9 B. °ri.
10 P. *a.* ti.
11 P. kodhano. K. B. *a.* hi.
12 K. °anena.
13 P. akkosako anakkosantena paribhāsako apari°. K. °sakko pa°. S. akkosanaparibhāsanako. K. anakkosanena.
14 K. *a.* puggalaŋ.
15 K. *a.* jinitabbo. B. *a.* °bbā.
16 B. ako°.
17 K. B. °nâli°.
18 K. °anena.
19 K. °ū. C. Ca. *om.* ti.
20 K. B. *om.*
21 B. S. °ipan. K. B. S. *a.* ti.
22 K. B. *om.*

nena jinitabbo,[1] tasmā evam āha: Akkodhena jine kodhaŋ . . . pe[2] . . . alīkavādinan[3] ti.

Desanâvasāne Sirimā saddhiŋ pañcasatāhi[4] itthīhi sotâpattiphale patiṭṭhahī ti.[5]

Uttarāupāsikāya vatthu.[6]

---

4. MAHĀMOGGALLĀNATTHERAPAÑHAVATTHU.

Saccaŋ bhaṇe ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahāmoggallānattherassa pañhaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye thero devacārikaŋ[7] gantvā mahesakkāya[8] devatāya vimānadvāre ṭhatvā[9] attano santikaŋ āgantvā vanditvā ṭhitaŋ evam āha: 'devadhīte[10] mahatī[11] te sampatti, kiŋ kammaŋ katvā imaŋ alatthā'[12] ti. 'Mā maŋ bhante pucchathā' ti. Devatā kira attano[13] parittakammena lajjamānā evaŋ vadati.[14] Sā pana therena 'kathehi yeva me'[15] ti vuccamānā āha:[16] 'bhante mayā n'eva dānaŋ dinnaŋ na[17] pūjā katā na dhammo[18] suto, kevalaŋ saccamattaŋ rakkhitan'[19] ti. Thero aññāni pi

---

1 B. *a.* ti.
2 B. pa. K. la.
3 K. B. saccenâli°.
4 C. C^a. °āya.
5 K. patiṭṭhahati.
6 K. Uttarāva°. B. Uttarāupāsikāva°, tatīyaŋ.
7 K. devaloke cā°.
8 B. °kkh°.
9 K. B. *a.* taŋ.
10 B. devate.
11 S. °ntī. C. C^a. °ntā.
12 B. imā laddhā.
13 B. *om.*
14 K. °nti.
15 B. *om.*
16 S. āma.
17 K. *a.* ratanatayassa.
18 K. saddh°.
19 K. °ŋ *and a.* tato cutâhaŋ idha nibbattissāmī' ti. 'Sādhu devadhīte saccavacanaŋ nāma sattānaŋ sukhaŋ sampattiŋ paratthaŋ detī.'

vimānadvārāni gantvā āgatā[1] aparâpi[2] devadhītaro pucchi. Tāsu pi tath' eva[3] nigūhitvā[4] theraŋ paṭibāhituŋ asakkontīsu ekā tāva āha: 'bhante mayā[5] dānâdīsu kataŋ[6] nāma natthi,[7] ahaŋ pana Kassapabuddhakāle parassa dāsī ahosiŋ, tassā me sāmiko ativiya caṇḍo pharuso gahitagahiten'[8] eva kaṭṭhena vā kaliṅgarena vā sīsaŋ[9] chindati[10] sâhaŋ uppanne kope "esa tava sāmiko pakkhātaŋ[11] vā kātuŋ nāsâdīni vā[12] chindituŋ issaro, mā kujjhī" ti attānam eva paribhāsitvā[13] kopaŋ nāma nâkāsiŋ,[14] tena me ayaŋ sampatti laddhā'[15] ti.[16] Aparā āha: 'ahaŋ bhante ucchukhettaŋ rakkhamānā ekassa bhikkhuno ucchuyaṭṭhiŋ[17] adāsiŋ,[18] aparā[19] 'ekaŋ timbarūsakaŋ[20] adāsiŋ,'[21] aparā[22] 'ekaŋ elāḷukaŋ adāsiŋ,'[23] aparā 'ekaŋ

---

[1] K. āgatâgatā.
[2] K. °râparâpi.
[3] K. *a*. attano puññaŋ.
[4] K. °guyh°. B. °guh°.
[5] B. *a*. n' eva.
[6] K. *a*. kammaŋ.
[7] B. atthi.
[8] B. gahiten.'
[9] K. *a*. me.
[10] K. S. bhi°.
[11] *Skt*. prakhyāta. K. lakkhaṇâhataŋ. B. lakkhaṇahataŋ.
[12] C. C[a]. *a*. me hi.
[13] B. °etvā. K. *a*. pubbe kāyakammâdipunnaŋ (°ññaŋ) me akataŋ duccaritaŋ kammam eva pure kataŋ, īdisaŋ dukkhaŋ labhāmī ti.
[14] B. na akāsi. K. *a*. tassā mettânubhāvena tato cutā idha nibbattissāmi.
[15] K. *a*. bhante.
[16] K. *a*. thero 'khanti paraman tapo' ti-ādim āha; thero aparaŋ pucchi.
[17] K. ekau°.
[18] K. *a*. maraṇakāle taŋ sarāmi, 'tato cutā idha nibbattissāmī' ti; thero aparaŋ pucchi.
[19] K. *a*. bhante.
[20] K. *a* bhikkhuno piṇḍapātikassa.
[21] K. *a*. tato cutā . . . pucchi.
[22] K. *a*. bhante ekassa bhikkhuno piṇḍapātikassa.
[23] C. *om. four*.

phārusakaŋ adāsiŋ,' aparā 'ekaŋ mūlakamuṭṭhiŋ,'[1] aparā 'ekaŋ nimbamuṭṭhin'[2] tiādinā nayena attanā attanā[3] kataŋ parittaŋ[4] dānaŋ ārocetvā 'iminā kāraṇena amhehi ayaŋ sampatti laddhā' ti āhaŋsu. Thero tāhi katakammaŋ sutvā[5] Satthāraŋ upasaŋkamitvā pucchi:[6] 'sakkā nu kho bhante saccakathanamattena[7] kopanibbāpanamattena[8] atiparittakena timbarūsakâdidinnamattena[9] dibbasampattiŋ laddhun' ti. 'Kasmā maŋ Moggallāna pucchasi, nanu te devadhītāhi[10] ayaŋ attho kathito' ti. 'Āma bhante, labbhati maññe ettakena dibbasampattī' ti. Atha naŋ Satthā 'Moggallāna saccamattaŋ kathetvâpi hi[11] kodhamattaŋ[12] jahitvâpi[13] parittakaŋ dānaŋ datvâpi devalokaŋ gacchanti[14] yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

224. 'Saccaŋ bhaṇe na kujjheyya dajjā appasmiŋ yācito,
etehi tīhi ṭhānehi gacche devāna[15] santike' ti.

Tattha saccaŋ bhaṇe ti saccaŋ dīpeyya vohareyya sacce patiṭṭhaheyyā[16] ti attho, na kujjheyyā ti parassa na

---

[1] B. mūlamu°. K. *a.* adāsiŋ. C. C^a. S. *om.* aparā ekaŋ. B. *om.* ekaŋ.

[2] K. nimbakamutthiŋ adāsin' ti (K. S. adāsiŋ, B. C. C^a. °si *al.*). *Subaudi* ti *after each* adāsiŋ.

[3] C. C^a. B. S. *om.* [4] K. parittakaŋ.

[5] K. *a.* saggato otaritvā. [6] B. *om.*

[7] K. saccaŋ ka°, *a.* ca.

[8] K. B. kopaŋ ni°. S. °nibbāna°. C. C^a. °parinibbāna°.

[9] C. C^a. timbapharusak°. K. B. °dāna°.

[10] B. C. C^a. devatāhi. [11] K. B. S. *om.*

[12] B. S. kopa°.

[13] K. *a.* saddhācittena.

[14] K. B. °ati. K. *a.* Moggallāna tathā appadānena sagge nibbattasattā gaṇanā nāma natthi, ratanattaye pi cittapasādamattena sagge nibbattasattā gaṇanā nāma (*adde* na) honti), sabbe devalokaŋ gacchanti.

[15] K. °naŋ. [16] K. °peyyā.

kujjheyya yācito ti yācanakā[1] nāma sīlavanto pabbajitā te hi kiñcâpi[2] 'dethā' ti ayācitvā[3] va gharadvāre tiṭṭhanti atthato pana yācanti yeva nāma, evaŋ sīlavantehi yācito appasmiŋ pi[4] deyyadhamme vijjamāne appamattakam pi dadetha,[5] etehi tīhī ti[6] etesu[7] ekenâpi[8] kāraṇena devalokaŋ gaccheyyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahāmoggallānattherassa pañhapucchitavatthu.[9]

---

5. Sāketakabrāhmaṇavatthu.*

Ahiŋsakā ye[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Sāketaŋ nissāya Añjanavane viharanto bhikkhūhi puṭṭhapañhaŋ ārabbha kathesi.

Bhagavato kira bhikkhuparivutassa[11] Sāketaŋ[12] piṇḍāya pavisanakāle eko Sāketavāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato nikkhamanto antaradvāre Dasabalaŋ disvā pādesu patitvā[13] gopphakesu daḷhaŋ[14] gahetvā 'tāta nanu nāma[15] puttehi jiṇṇakāle mātāpitaro paṭijaggitabbā, kasmā ettakaŋ kālaŋ amhākaŋ attānaŋ na dassesi, mayā tāva diṭṭho 'si mātaraŋ[16] pana[17] passituŋ ehī' ti Satthāraŋ gahetvā attano gehaŋ agamāsi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane nisīdi[18] saddhiŋ bhikkhusaŋghena. Brāhmaṇī pi āgantvā

---

1 K. B. yācakā.
2 B. kiñci pi.
3 F. S. ā°.
4 B. *om.*
5 K. B. °eyya. C. C^a. detha. F. *om.*
6 F. C. C^a. K. *om.*
7 K. S. *a.* tīsu.
8 F. ekeke°.
9 K. Moggallānapañhavatthuŋ. B. °rapañhava°, catutthaŋ.
* *Cf.* F. J., I. 308 *ff.*
10 K. *a.* munayo.
11 K. B. bhikkhusaṅghapa°.
12 C. C^a. Saŋketaŋ.
13 S. nipa°. K. nipajitvā.
14 J. gāḷhaŋ.
15 C. C^a. S. *om.*
16 K. *a.* te.
17 B. pi.
18 J. ni° pa° ās°.

Satthu pādesu patitvā[1] 'tāta ettakaŋ kālaŋ kahaŋ[2] gato 'si, nanu nāma[3] mātāpitaro mahallakā[4] upaṭṭhātabbā' ti vatvā[5] puttadhītaro[6] 'etha bhātaraŋ vandathā[7] ti vandāpesi.[8] Te ubho pi tuṭṭhamānasā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ parivisitvā 'bhante idh' eva[9] bhikkhaŋ gaṇhathā' ti vatvā, 'buddhā nāma[10] ekaṭṭhāne yeva nibaddhaŋ na gaṇhantī' ti vutte, 'tena hi bhante ye vo[11] nimantetuŋ[12] āgacchanti te amhākaŋ santikaŋ[13] pahiṇeyyāthā'[14] ti āhaŋsu. Satthā tato paṭṭhāya nimantetuŋ[15] āgate[16] 'gantvā[17] brāhmaṇassa āroceyyāthā'[18] ti pesesi.[19] Te gantvā 'mayaŋ svātanāya Satthāraŋ nimantemā'[20] ti brāhmaṇaŋ vadanti, brāhmaṇo punadivase attano gehato bhattabhājanasupeyyabhājanāni ādāya Satthu nisinnaṭṭhānaŋ[21] gacchati, aññattha[22] pana nimantane asati Satthā brāhmaṇass' eva gehe bhattakiccaŋ karoti. Te ubho pi attano deyyadhammaŋ niccakālaŋ[23]. Tathāgatassa dentā dhammakathaŋ suṇantā anāgāmiphalaŋ pāpuṇiŋsu.

Bhikkhū pi[24] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso[25] brāhmaṇo "Tathāgatassa Suddhodano pitā Mahāmāyā mātā" ti jānāti, jānanto va[26] saddhiŋ brāhmaṇiyā Tathāgataŋ "amhākaŋ[27] putto" ti vadati,

---

[1] K. nipa°.
[2] K. kuhiŋ.
[3] C. C[a]. *om.*
[4] B. °akāle.
[5] J. paridevi.
[6] J. *a.* pi.
[7] J. K. °ethā.
[8] C. C[a]. pesi. S. pesesi
[9] K. B. *a.* nibaddhaŋ (K. niva°).
[10] S. *a.* na, *om. after.*
[11] S. ca.
[12] S. °ituŋ.
[13] K. B. °ike.
[14] B. °eyyā.
[15] K. °ituŋ.
[16] K. °tâgate.
[17] K. *om.*
[18] K. B. °cethā.
[19] S. °ti.
[20] K. Sa° svā° °nteyyāma.
[21] K. B. nisīdana°. S. santika°.
[22] B. °tra.
[23] C. C[a]. S. °le.
[24] B. *om.*
[25] K. *a.* asuko nāma.
[26] K. pi.
[27] C. C[a]. amhe.

Satthâpi tath'[1] eva adhivāseti,[2] kin nu kho kāraṇan' ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave ubho pi te attano puttam eva "putto" ti vadantī' ti vatvā atītam āhari:

'Bhikkhave[3] ayaŋ brāhmaṇo atīte nirantaraŋ[4] pañca jātisatāni mayhaŋ pitā ahosi, pañca jātisatāni cullapitā, pañca jātisatāni mahāpitā,[5] sâpi[6] brāhmaṇī nirantaram eva pañca jātisatāni[7] mātā ahosi, pañca jātisatāni cullamātā, pañca jātisatāni mahāmātā, evâhaŋ diyaḍḍhajātisahassaŋ brāhmaṇassa hatthe saŋvaḍḍho,[8] diyaḍḍhajātisahassaŋ brāhmaṇiyā hatthe' ti[9] tīṇi jātisahassāni[10] tesaŋ puttabhāvaŋ dassetvā imā gāthā abhāsi:[11]

'Yasmiŋ mano nivisati cittañ câpi pasīdati
adiṭṭhapubbake pose[12] kāmaŋ tasmiŋ pi vissase.

Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaŋ taŋ jāyatī[13] pemaŋ uppalaŋ va yathodake' ti.

Satthā temāsam eva taŋ kulaŋ nissāya vihāsi, te pi ubho[14] arahattaŋ sacchikatvā parinibbāyiŋsu. Atha nesaŋ mahāsakkāraŋ[15] katvā ubho pi ekaŋ[16] kūṭâgāram eva āropetvā nīhariŋsu. Satthâpi pañcasatabhikkhuparivāro tehi saddhiŋ yeva āḷāhanaŋ[17] agamāsi, 'buddhānaŋ kira mātāpitaro'[18] ti mahājano nikkhami. Satthā āḷāhanasamīpe ekaŋ sālaŋ pavisitvā aṭṭhāsi, manussā Satthāraŋ

---

[1] K. tatth'.
[2] K. B. °si.
[3] B. atīte bhi°.
[4] K. *a.* eva.
[5] K. *a.* evâhaŋ . . . saŋvaḍḍho.
[6] S. *a.* me.
[7] K. *a.* mayhaŋ.
[8] C. C[a]. sambandho.
[9] C. C[a]. S. *om.* K. *a.* ahañ ca.
[10] K. *a.* putto hutvā ti Satthā. K. *corr. a.* Satthā.
[11] K. imaŋ gātham āha.
[12] S. poso.
[13] K. B. °te.
[14] K. K[1]. B. ubhopi.
[15] K. K[1]. sa°.
[16] K. B. eka°. S. *here* eva.
[17] K. āhaḷ°, *al.*
[18] K. K[1]. *a.* kālakatā.

vanditvā ekamante[1] ṭhatvā 'bhante "mātāpitaro[2] vo kālakatā" ti mā cintayitthā' ti Satthārā va[3] saddhiŋ paṭisanthāraŋ karonti. Satthā te[4] 'mā evaŋ avacutthā' ti apaṭikkhipitvā[5] parisāya ajjhāsayaŋ[6] oloketvā[5] taŋkhaṇânurūpaŋ dhammaŋ desento:

'Appaŋ vata[7] jīvitaŋ idaŋ, oraŋ vassasatâpi mīyati
yo ce[8] pi aticca[9] jīvati, atha kho so jarasâpi mīyatī'[10] ti[11]

idaŋ Jarāsuttaŋ[12] kathesi.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Bhikkhū brāhmaṇassa brāhmaṇiyā ca parinibbutabhāvaŋ ajānantā 'bhante tesaŋ ko abhisamparāyo' ti pucchiŋsu. Satthā 'bhikkhave evarūpānaŋ asekhamunīnaŋ[13] abhisamparāyo nāma natthi, evarūpā[14] hi accutaŋ amatamahānibbānam[15] eva pāpuṇantī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

225. 'Ahiŋsakā ye[16] munayo niccaŋ kāyena saŋvutā
te yanti accutaŋ ṭhānaŋ yattha gantvā na socare' ti.

---

[1] K. *a.* yeva. [2] B. *a.* pi.
[3] K. B. *om.* [4] C. C[a]. S. tesaŋ.
[5] K. K[1]. *a.* va. [6] S. āsayaŋ.
[7] C. C.[a]. *a.* te. [8] C. C[a]. te.
[9] K. K[1]. aticiraŋ. [10] K. K[1]. miyyatī. S. va *for* pi.
[11] K. K[1]. *a.*:

Yathâpi kumbhakārassa katamattikabhājanaŋ
khuddakañ ca mahantañ ca yaŋ pakkaŋ yañ ca āpakkaŋ
sabbaŋ bhedapariyantaŋ, evaŋ maccānaŋ jīvitaŋ.
Daharâpi ca ye vuḍḍhā ye bālā ye ca paṇḍitā
daliddā sampadā (K[1]. samiddhā) c' eva sabbe maccuparāyanā ti

[12] Suttanipāta, IV. 6. [13] K. K[1]. asekkha°.
[14] K. °pānaŋ.
[15] K. B. amataŋ ma°. [16] K. B. yā.

Tattha munayo ti moneyyapaṭipadāya maggaphalaŋ pattā[1] asekhamunayo, kāyenā ti desanāmattaŋ[2] etaŋ, tīhi[3] dvārehi[4] saŋvutā[5] ti attho, accutan ti sassataŋ ṭhānan ti akuppaṭṭhānaŋ dhuvaṭṭhānaŋ yatthā ti yasmiŋ[6] gantvā[7] na[8] socanti na vihaññanti taŋ[9] ṭhānaŋ gacchantī[10] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Bhikkhūhi Sāketabrāhmaṇapuṭṭhapañhassa vatthu.[11]

---

6. PUṆṆĀYA VATTHU.

Sadā jāgaramānānan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Gijjhakūṭe pabbate[12] viharanto Puṇṇaŋ nāma[13] Rājagahaseṭṭhino[14] dāsiŋ ārabbha kathesi.

Tassā kira[15] ekadivasaŋ koṭṭanatthāya bahū vīh adaŋsu.[16] Sā rattiŋ pi[17] dīpaŋ jāletvā vīhī koṭṭentī vissamaṇatthāya[18] sedatintagattena[19] bahi vāte[20] aṭṭhāsi. Tasmiŋ samaye Dabbo Mallaputto bhikkhūnaŋ senâsana-

---

1 Ḳ. K¹. B. °lappa° (B. °lapa°). 2 B. *a.* ev'.
3 K. K¹. B. *a.* pi.
4 K. K¹. C. Cᵃ. vār°. F. *om.* 5 B. susaŋ°.
6 B. *a.* nibbāne.
7 K¹. B. *a.* na socare ti (B. *om.* ti). 8 B. *om.*
9 K¹. *a.* nibbāna°.
10 B. °atī. K¹. *om.* ti.
11 K. K¹. Brāhmaṇabuddhapitāvatthuŋ. S. Sāketakabrāhmaṇassa vatthu. B. Buddhapitabrāhmaṇava°, pañcamaŋ.
12 K. K¹. *om.*
13 K¹. Puññanāmaŋ. B. Puṇṇā nāma.
14 K¹. °he se°. 15 K. *om.*
16 K. adāsi. 17 K. K¹. pa°.
18 B. visamatthāya. K. K¹. visa°.
19 K. *corr.* B. tintena ga°. 20 K. bahikavāte.

paññāpako[1] hoti.[2] So dhammasavanaŋ[3] sutvā attano attano[4] senâsanaŋ gacchantānaŋ bhikkhūnaŋ aṅguliŋ jāletvā[5] purato purato[6] maggadesanatthāya[7] gacchanto[8] bhikkhūnaŋ[9] ālokaŋ[10] nimmini. Puṇṇā[11] tenâlokena pabbate[12] vicarante bhikkhū disvā 'ahaŋ tāva attano dukkhena upaddutā[13] imāya pi velāya niddaŋ na upemi, bhadantā[14] kiŋkāraṇā na niddāyantī' ti cintetvā 'addhā ettha kassaci[15] bhikkhuno aphāsukaŋ vā bhavissati, dīghajātito[16] vā upaddavo bhavissatī' ti saññaŋ katvā pāto va kuṇḍakaŋ ādāya udakena temetvā hatthatale pūvaŋ[17] katvā aṅgāresu pacitvā uccaṅge katvā 'titthamagge[18] khādissāmī' ti ghaṭaŋ ādāya titthâbhimukhī pāyāsi. Satthâpi gāmaŋ piṇḍāya[19] pavisituŋ tam eva maggaŋ paṭipajji. Sā Satthāraŋ disvā cintesi:[20] 'aññesu divasesu Satthari diṭṭhe pi mama deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati Satthāraŋ na passāmi,[21] idāni pana me deyyadhammo[22] ca atthi Satthâpi ca[23] sammukhībhūto, sace "lūkhaŋ vā paṇītaŋ vā" ti acintetvā gaṇheyya dadeyyâhaŋ imaŋ pūvan' ti cintetvā[24] ghaṭaŋ ekamante[25] nikkhipitvā Satthāraŋ vanditvā

---

[1] K. K[1]. °naŋ pa°. S. °ne pa°.
[2] B. ahosi.
[3] K. K[1]. dhammaŋ.
[4] K. *om.*
[5] *Cf.* Cullavagga, IV. 4.
[6] K. *om.*
[7] K. maggudde°. K[1]. maggude°.
[8] C. C[a]. °nte.
[9] K. bhikkhū.
[10] K. K[1]. *om.*
[11] K. K[1]. *a.* dāsī.
[12] B. sabbe te.
[13] K[1]. B. °tāya.
[14] B. bhadd°
[15] K. K[1]. ekassa. B. ekassa *for* e° ka°. *See infra.*
[16] K. K[1]. °iko. B. °ikehi.
[17] C[a]. pūpaŋ. C. puppaŋ.
[18] K. K[1]. tiṭṭha°. K[1]. *a.* ṭhitā.
[19] B. *om.*
[20] B. °etvā. K. *om.*
[21] K[1]. *a.* ti.
[22] B. *a.* pi.
[23] K. K[1]. *om.* pi ca. B. *om.* pi.
[24] S. *om.*
[25] C. C[a]. S. °ntaŋ *and om.* nikkhipitvā . . . gaṇhi; *and have* nigaṇhi.

'bhante imaŋ lūkhaŋ dānaŋ paṭigaṇhanto[1] mama saṅgahaŋ karothā' ti āha.[2] Satthā Ānandattheraŋ oloketvā tena nīharitvā dinnaŋ mahārājadattiyaŋ pattaŋ upanāmetvā pūvapiṇḍapātaŋ[3] gaṇhi. Puṇṇâpi[4] taŋ Satthu patte patiṭṭhāpetvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā[5] 'bhante[6] tumhehi[7] diṭṭhadhammo[8] yeva me[9] ijjhatū'[10] ti āha.[11] Satthā 'evaŋ hotū' ti ṭhitako va anumodanaŋ akāsi. Puṇṇâpi[12] cintesi: 'kiñcâpi me[13] Satthā saŋgahaŋ karonto pūvaŋ gaṇhi, na[14] pana taŋ[15] khādissati, addhā purato kākassa vā sunakhassa vā[16] datvā rañño vā rājaputtassa[17] vā gehaŋ gantvā paṇītabhojanaŋ bhuñjissatī' ti. Satthâpi 'kin[18] nu kho[19] esā cintesī' ti tassā cittâcāraŋ[20] ñatvā Ānandattheraŋ oloketvā nisīdanâkāraŋ[21] dassesi. Thero cīvaraŋ paññāpetvā adāsi. Satthā bahinagare yeva nisīditvā bhattakiccaŋ akāsi. Devatā[22] sakalacakkavāḷagabbhe devamanussānaŋ upakappanakaŋ ojaŋ[23] madhupaṭalaŋ viya[24] piḷetvā tattha pakkhipiŋsu. Puṇṇā ca olokentī aṭṭhāsi. Bhattakiccâvasāne thero udakaŋ adāsi. Satthā katabhattakicco Puṇṇaŋ āmantetvā 'kasmā tvaŋ Puṇṇe

---

1 B. °ntā. 2 B. *om.*
3 K¹. B. pūvaŋ. 4 S. *om.* pi.
5 K. K¹. *a.* āha.
6 K. K¹. *a.* lūkhappadānena saddhācitten' ahaŋ dajjā, yattha bhavesu jātâmhi (K¹. °tâpi) mā daliddakule ahu natthī ti vacanaŋ nāma mā assosiŋ, bhave bhave bhante.
7 K. te K¹. tvaŋ. 8 K¹. *a.* va.
9 K. K¹. mam' eva so. 10 K. K¹. B. sami°.
11 K. K¹. *om.* 12 S. Puṇṇakâpi.
13 K¹. *om.* 14 S. *a.* ca.
15 K¹. naŋ. B. pan' idaŋ.
16 C. Cᵃ. S. *om.* su° vā.
17 K. K¹. mahāmattassa.
18 S. *om.* 19 S. *a.* evam.
20 K. K¹. cittavāraŋ.
21 K¹. nisinn°. 22 K¹. *a.* va.
23 K. K¹. ojjaŋ. 24 B. *om.*

mama sāvake paribhavī'[1] ti āha. 'Na paribhavāmi[2] bhante' ti.[3] 'Atha tayā mama sāvake oloketvā kiŋ kathitan' ti. '"Ahaŋ tāva iminā dukkhupaddavena niddaŋ na[4] upemi,[5] bhadantā kim atthaŋ niddaŋ na[6] upenti,[7] addhā kassaci aphāsukaŋ bhavissati, dīghajātito[8] vā[9] upaddavo bhavissatī" ti ettakaŋ mayā bhante[10] cintitan' ti.[11] Satthā tassā vacanaŋ sutvā 'Puṇṇe tvaŋ tāva[12] attano dukkhupaddavena na[13] niddāyasi, mama pana[14] sāvakā sadā jāgariyaŋ anuyuttatāya[15] na niddāyantī'[16] ti vatvā imaŋ gātham āha:

226. 'Sadā jāgaramānānaŋ ahorattânusikkhinaŋ
nibbānaŋ adhimuttānaŋ atthaŋ gacchanti āsavā' ti.

Tattha **ahorattânusikkhinan** ti divā ca rattiñ ca tisso sikkhā sikkhamānānaŋ, **nibbānaŋ**[17] **adhimuttānan** ti nibbānajjhāsayānaŋ, **atthaŋ gacchantī** ti evarūpānaŋ sabbe pi āsavā atthaŋ vināsaŋ natthibhāvaŋ[18] gacchantī ti attho.

Desanâvasāne yathāṭhitā Puṇṇā sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi[19] sātthikā dhammadesanā ahosī ti.[20]

Satthā kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaŋ katvā vihāraŋ agamāsi.[21] Dhammasabhāyaŋ pi[22] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ:

---

[1] K[1]. °issatī. B. paribhāsatī. [2] B. °bhās°.
[3] K. *a.* āha. [4] K. K[1]. *om.*
[5] B. okkami. [6] K. K[1]. na ni°.
[7] B. *a.* ti.
[8] K. °tiyo. K[1]. °tiko. B. °tikena. [9] K[1]. *om.*
[10] K. K[1]. bha° mayā. [11] B. *a.* vatvā.
[12] K. K[1]. *om.* [13] C. C[a]. *om.*
[14] B. *om.* [15] C. C[a]. *om.*
[16] B. °atī. [17] B. *om.*
[18] B. *om.* vi° na°. [19] K[1]. *om.*
[20] K. K[1]. *om.*
[21] K. K[1]. B. *a.* bhikkhū. [22] K. K[1]. B. *om.*

'dukkaraŋ[1] āvuso Sammāsambuddhena kataŋ Puṇṇāya[2] dinnena kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaŋ karontenā' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā[3] imāya dinnakuṇḍakaŋ[4] paribhuttam evā' ti vatvā atītaŋ āharitvā:[5]

'Bhutvā tiṇaparighāsaŋ bhutvā ācāmakuṇḍakaŋ
etaŋ te bhojanaŋ āsi, kasmā dāni na bhuñjasi.

Yattha posaŋ na jānanti jātiyā vinayena vā
pahūt' attha[6] mahābrahme api ācāmakuṇḍakaŋ.

Tvaŋ[7] ca kho maŋ vijānāsi[8] yādisāyaŋ hayuttamo
jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍakan' ti.

imaŋ Kuṇḍakasindhavapotakajātakaŋ[9] vitthāretvā kathesī ti.[10]

Puṇṇāya vatthu.[11]

---

7. ATULAUPĀSAKAVATTHU.

Porāṇam etan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Atulaŋ[12] nāma upāsakaŋ ārabbha kathesi.

So hi Sāvatthivāsiupāsako pañcasataupāsakaparivāro

---

[1] C. dukkharaŋ. K[1]. dukkhakaraŋ.
[2] K[1]. Puṇṇā°. [3] K. *om.* K[1]. paṇḍitena.
[4] K. K[1]. dinnaŋ ku°.
[5] F. J., II. 289. K. K[1]. āhari, *with the* J. *in full.*
[6] B. S. bahū tattha. [7] K[1]. B. taŋ.
[8] J. B. paj°. K. vijānāhi.
[9] F. J., II. 286 *ff.* Kuṇḍakakucchisindhavajātaka. K. Kuṇḍakakucchisindhavapoṭakaŋjā°.
[10] K. B. *om.*
[11] K. Puṇṇadāsiva°. B. Puṇṇānāmarājagahaseṭṭhidāsiva°, chaṭṭhaŋ.
[12] K. Atullan. B. Atulyaŋ.

ekadivasaŋ te upāsake ādāya dhammasavanatthāya vihāraŋ gantvā Revatattherassa santike dhammaŋ sotukāmo hutvā Revatattheraŋ vanditvā nisīdi. So panâyasmā paṭisallānârāmo sīho viya ekacaro,[1] tasmā tena saddhiŋ na kiñci kathesi. So 'ayaŋ thero na kiñci[2] kathesī' ti kuddho uṭṭhāya Sāriputtattherassa[3] santikaŋ gantvā ekamantaŋ ṭhito therena 'ken' atthena āgat' atthā' ti vutte, 'bhante ahaŋ[4] ime upāsake ādāya dhammasavanatthāya Revatattheraŋ upasaŋkami, tassa me thero na kiñci kathesi,[5] svāhaŋ[6] tassa kujjhitvā idhâgato, dhammaŋ me kathethā' ti vutte[7] 'tena hi[8] upāsakā[9] nisīdathā' ti[10] bahuŋ[11] katvā abhidhammakathaŋ kathesi. Upāsako 'abhidhammakathā nāma atisaṇhā, thero bahuŋ abhidhammam eva[12] kathesi amhākaŋ iminā ko attho' ti kujjhitvā[13] parisaŋ ādāya Ānandattherassa santikaŋ agamāsi, therenâpi 'kiŋ upâsakā' ti vutte, 'bhante mayaŋ dhammasavanatthāya Revatattheraŋ upasaŋkamimha, tassa santike ālapanamattam[14] pi alabhitvā kuddhā[15] Sāriputtattherassa santikaŋ agamimha,[16] so pi no atisaṇhaŋ bahuŋ abhidhammam eva kathesi, "iminā amhākaŋ ko attho" ti etassâpi kujjhitvā idhâgat' amha,[17] kathehi no bhante dhammakathan' ti. 'Tena hi nisīditvā suṇāthā' ti thero tesaŋ suviññeyyaŋ katvā appakam eva dhammaŋ[18] kathesi. Te[19] therassâpi kujjhitvā Satthu santikaŋ gantvā vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu, atha ne Satthā āha :

---

[1] B. °cāro. C. C[a]. S. ekamante.
[2] B. *om. six.*
[3] B. °puttassa.
[4] B. ahaŋ bhante.
[5] B. *a.* ti.
[6] K. so 'haŋ.
[7] K. *a.* atha thero.
[8] B. *om.* tena hi.
[9] K. °ka.
[10] B. *a.* vatvā.
[11] B. bahukaŋ.
[12] B. va.
[13] K. *a.* taŋ vanditvā.
[14] C. C[a]. alāpana°. S. allāpa°. B. allāpasallāpa°.
[15] B. °o.
[16] K. ga°. F. C. C[a]. āg°.
[17] K. idhâgamimhā.
[18] C. C[a]. *a.* na.
[19] F. C. C[a]. *om.*

'kasmā upāsakā āgat' atthā '[1] ti. 'Dhammasavanāya bhante' ti. 'Suto pana vo dhammo' ti. 'Bhante mayaŋ ādito va[2] Revatattheraŋ upasaŋkamimha, so amhehi saddhiŋ na kiñci kathesi; tassa kujjhitvā Sāriputtattheraŋ upasaŋkamimha, tena no bahuabhidhammo[3] kathito, taŋ[4] asallakkhentā kujjhitvā Ānandattheraŋ upasaŋkamimha, tena no[5] appamattako va dhammo kathito tassâpi kujjhitvā idhâgat' amhā' ti. Satthā tassa kathaŋ sutvā, 'Atula[6] porāṇato[7] paṭṭhāya āciṇṇam ev' etaŋ[8] tuṇhībhūtam pi[9] bahukatham[10] pi manākathaŋ[11] pi[12] garahanti yeva, ekantaŋ[13] garahitabbo yeva hi[14] ekantaŋ pasaŋsitabbo yeva vā[15] natthi, rājāno pi ekacce nindanti ekacce pasaŋsanti, mahāpaṭhavim pi[16] candimasuriye pi[17] catuparisamajjhe nisīditvā dhammaŋ kathentaŋ[18] sammāsambuddham pi[19] ekacce garahanti ekacce pasaŋsanti; andhabālānaŋ[20] hi nindā vā pasaŋsā vā appamāṇaŋ,[21] paṇḍitena pana medhāvinā nindito nindito[22] nāma pasaŋsito ca[23] pasaŋsito nāma hotī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

---

[1] B. āgatā. [2] K. ca. B. *om.*
[3] F. C. C[a]. S. bahuŋ a°. K. bahū a°.
[4] C. C[a]. S. *om.*
[5] S. tenânandena.
[6] F. B. Atulya. C. C[a]. Atulaŋ. K. Atullaŋ. S. Atulâlaŋ.
[7] K. pu°.
[8] K. eva etaŋ. B. eva taŋ. [9] K. *om.*
[10] K. bahū pi kathaŋ.
[11] K. B. manda°. S. māna° (manā = *Skt.* manāk).
[12] K. *om.* [13] B. °nta°.
[14] S. vā. C. C[a]. ti. F. *om.*
[15] F. B. *om.* C. C[a]. yevañ ca.
[16] C. C[a]. hi.
[17] K. va *and corr. a.* ākāsâdayo pi.
[18] B. *a.* pi. [19] B. *om.*
[20] C. C[a]. B. °añ. [21] B. °ṇā.
[22] C. C[a]. *om.* [23] K. *om.*

227. 'Porāṇam etam Atula[1] n'etam ajjatanām[2] iva,
nindanti tuṇhim āsīnaŋ, nindanti bahubhāṇinaŋ[3]
mitabhāṇinam[4] pi nindanti, natthi loke anindito.

228. Na câhu na ca bhavissati na c' etarahi vijjati
ekantaŋ nindito poso ekantaŋ vā pasaŋsito.

229. Yañ ce vinnū pasaŋsanti anuvicca suve suve
acchiddavuttiŋ[5] medhāviŋ paññāsīlasamāhitaŋ,

230. Nĕkkhaŋ[6] jambonadasseva ko taŋ ninditum arahati
devâpi naŋ pasaŋsanti, brahmunâpi pasaŋsito' ti.

Tattha porāṇam etan ti purāṇakaŋ etaŋ, Atulā[7] ti taŋ upāsakaŋ ālapati, n'etaŋ ajjatanām[8] ivā ti idaŋ nindanaŋ[9] pasaŋsanaŋ[10] vā ajjatanaŋ va[11] adhunā uppannaŋ[12] viya na hoti, tuṇhim āsīnaŋ pi hi[13] 'kiŋ[14] eso mūgo viya badhiro viya kiñci ajānanto viya tuṇhī hutvā[15] nisinno' ti nindanti, bahubhāṇinam pi 'kiŋ[16] esa vātâhatatālapaṇṇaŋ[17] viya taṭataṭāyati,[18] imissā[19] kathāya pariyanto yeva natthī' ti nindanti, mitabhāṇinam pi[20]

---

[1] F. C. C[a]. Atulaŋ (=Atulā, *pluta*?). K. Atulla. B. Atulya.
[2] B. °naṁ.
[3] K. bahūbhāṣitaŋ.
[4] S. °im. B °iŋ pi na ni°.
[5] B. acchinna°, (*al.*) K. °tti.
[6] K. B. nikkhaŋ.
[7] C. C[a]. atulaŋ. K. Atullā. B. Atulyā.
[8] B. °nam.
[9] F. nindā°. B. ninditaŋ. K. *a.* vā.
[10] B. °itaŋ. F. °sā.
[11] F. K. B. *om.*
[12] B. °nnā.
[13] S. B. ti *for* pi hi.
[14] S. *om.*
[15] K. tuṇhītvā.
[16] B. ti *for* pi kiŋ.
[17] K. vātapahata°. F. C. C[a]. °vaṇṭaŋ.
[18] K. kaṭaka°.
[19] K. B. imassa.
[20] B. °iŋ pī ti, *om.* kiŋ.

'kiŋ esa suvaṇṇahiraññaŋ viya attano vacanaŋ maññamāno ekaŋ vā dve vā vatvā tuṇhī ahosī'[1] ti nindanti, evaŋ sabbathâpi imasmiŋ loke anindito nāma natthī ti attho. Na câhū ti atīte pi nâhosi[2] anāgate pi na bhavissati.[3] Yañ ce viññū ti bālānaŋ nindā vā pasaŋsā vā appamāṇaŋ,[4] yaŋ pana paṇḍitā divase divase anuvicca nindākāraṇaŋ[5] vā pasaŋsākāraṇaŋ[6] vā[7] jānitvā pasaŋsanti acchiddāya vā sikkhāya[8] vattamānaŋ acchiddāya[9] vā jīvitavuttiyā samannāgatattā acchiddavuttiŋ, dhammojapaññāya[10] samannāgatattā medhāviŋ lokiyalokuttarapaññāya c'eva catupārisuddhisīlena ca samannāgatattā paññāsīlasamāhitaŋ pasaŋsanti, taŋ suvaṇṇadosavirahitaŋ ghaṭṭanamajjanakkhamaŋ jambonadanikkhaŋ[11] viya ko ninditum arahatī ti attho. Devâpī ti devatâpi paṇḍitamanussâpi taŋ bhikkhuŋ[12] uṭṭhāya[13] thomenti pasaŋsanti, brahmunâpī ti na kevalaŋ[14] devamanussehi dasasahassacakkavāḷamahābrahmunâpi[15] evaŋ[16] pasaŋsito yevā ti attho.

Desanâvasāne pañcasatâpi te[17] upāsakā sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsū ti.

Atulanāmaupāsakassa vatthu.[18]

---

[1] K. hotī. [2] B. na hoti.
[3] C. C[a]. °ssa. [4] B. °ṇā.
[5] B. ninda°. [6] B. °sa°. C. C[a]. *om.*
[7] F. C. C[a]. *om.*
[8] F. C. C[a]. pāsi°. S. si° vā, *om.* va° a° vā.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] K. dhammojavapa°. C. C[a]. *om.* °paññāya°.
[11] K. jambu°.
[12] F. C. C[a]. dukkhaŋ.
[13] S. B. upaṭṭh°. [14] K. keb°.
[15] K. B. °le br°. K. brahmehi pi.
[16] K. B. esa.
[17] B. *om.*
[18] C. C[a]. Atulaŋnāma°. S. Atulaup°. K. Atullaupāsakava°. B. Atulyaupāsakava°, sattamaŋ.

8. Chabbaggiyavatthu.*

Kāyappakopan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Chabbaggiye[2] bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi Satthā[3] tesaŋ[4] ubhohi hatthehi yaṭṭhiyo[5] gahetvā kaṭṭhapādukā[6] āruyha piṭṭhipāsāṇe caṅkamantānaŋ khaṭakhaṭasaddaŋ[7] sutvā 'Ananda kiŋ nām' esa saddo'[8] ti pucchitvā, 'Chabbaggiyānaŋ pādukā[9] āruyha caṅkamantānaŋ khaṭakhaṭasaddo'[10] ti sutvā sikkhāpadaŋ paññāpetvā 'bhikkhunā nāma kāyâdīni rakkhituŋ vaṭṭatī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

231. 'Kāyappakopaŋ rakkheyya kāyena saŋvuto siyā
kāyaduccaritaŋ hitvā kāyena sucaritaŋ care.

232. Vacīpakopaŋ rakkheyya vācāya saŋvuto siyā
vacīduccaritaŋ hitvā vācāya sucaritaŋ care.

233. Manopakopaŋ rakkheyya manasā saŋvuto siyā
manoduccaritaŋ hitvā manasā sucaritaŋ care.

234. Kāyena saŋvutā dhīrā atho vācāya saŋvutā
manasā saŋvutā dhīrā te ve suparisaŋvutā' ti.

Tattha **kāyappakopan** ti tividhaŋ kāyaduccaritaŋ[11] rakkheyya, **kāyena saŋvuto** ti kāyadvārena[12] duccaritapavesaŋ[13] nivāretvā saŋvuto[14] pihitadvāro[15] siyā yasmā

---

* *Cf.* Mahāvagga, v. 6.

1 K. *a.* rakkheyyan.
2 B. °iya°.
3 K. B. *a.* Veḷuvane viharanto.
4 K. B. *a.* Chabbaggiyānaŋ.
5 K. °iŋ.
6 C. C[a]. °kaŋ. K. °kāni.
7 B. khaṭakhaṭā ti sa°. C., C[a]. S. khaṭakhaṭāya°.
8 K. B. sa° nām eso.
9 K. B. °kaŋ.
10 C. C[a]. khaṭakhaṭahaŋtaŋ°.
11 F. °iyaŋ.
12 K. B. °re.
13 K. C. C[a]. °itaŋ pa°. K. B. °pavesanaŋ.
14 C. C[a]. *a.* ti. B. *a.* pi.
15 K. pidahidv°.

pana kāyaduccaritaŋ hitvā[1] kāyasucāritaŋ caranto ubhayam p' etaŋ karoti, tasmā kāyaduccaritaŋ hitvā kāyena sucaritaŋ care ti vuttaŋ, anantaragāthāya[2] pi es' eva nayo. Kāyena saŋvutā dhīrā ti ye paṇḍitā pāṇâtipātâdīni akarontā kāyena,[3] musāvādâdīni akarontā vācāya, abhijjhâdīni asamuṭṭhapentā[4] manasā ca[5] saŋvutā, te idhalokasmiŋ[6] suparisaŋvutā[7] surakkhitā sugopitā supihitadvārā[8] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Chabbaggiyānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[9]

Kodhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattarasamo vaggo.

---

[1] K. *om.* kā° hi°. [2] K. B. °āsu. K. anantag°.
[3] K. *a.* saŋvutā nāma, *so after* vācāya.
[4] K. °āpento. [5] K. B. *om.*
[6] C. C[a]. °koka°. S. kāyasmiŋ.
[7] B. susa°. [8] K. supidahita°.
[9] K. °yavatthuŋ. B. °yavatthu, aṭṭhamaŋ.

XVIII. MALAVAGGO.

1. Goghātakaputtavatthu.

Paṇḍupalāso va dāni 'sī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ goghātakaputtaŋ[1] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' eko goghātako gāvo vadhitvā varamaŋsāni gahetvā pacāpetvā puttadārena[2] saddhiŋ nisīditvā sāmaŋ[3] ca khādati, mūlena ca vikkiṇāti.[4] So evaŋ pañcapaṇṇāsavassāni goghātakammaŋ[5] karonto Dhuravihāre viharantassa Satthu[6] ekadivasaŋ[7] kaṭacchumattam pi yāguŋ vā bhattaŋ vā na adāsi. So maŋsaŋ[8] vinā bhattaŋ na bhuñjati. So ekadivasaŋ divasabhāge[9] maŋsaŋ vikkiṇitvā attano atthāya pacituŋ[10] ekaŋ maŋsakhaṇḍaŋ[11] datvā nahāyituŋ[12] agamāsi. Ath' assa sahāyako gehaŋ āgantvā bhariyaŋ āha: 'thokaŋ[13] vikkiṇiyamaŋsaŋ[14] dehi,

[1] K. °akaŋ puttakaŋ. [2] C. C[a]. °rakena. B. °rehi.
[3] S. B. maŋsañ. K. masañ.
[4] B. °nitvā jīvitaŋ kappesi. [5] S. B. °akaka°.
[6] K. °uno. [7] K. B. *a*. pi.
[8] K. macchamaŋsa. B. so ca vinā maŋsena. C. C[a]. macchaŋ. S. macchena.
[9] B. *om*. [10] K. pacci°.
[11] K. B. *a*. bhariyāya (K. bhi°).
[12] K. ṇhā°. B. nhā°.
[13] K. *a*. me bhagini. B. *a*. me.
[14] C. C[a]. °mānaŋ.

gehaŋ[1] me pāhuṇako[2] āgato' ti. 'Natthi vikkiṇiyamaŋsaŋ, sahāyako te maŋsaŋ vikkiṇitvā idāni nahāyituŋ gato' ti. 'Mā evaŋ kari, sace maŋsakhaṇḍaŋ atthi dehī' ti. 'Sahāyakassa te nikkhittamaŋsaŋ[3] ṭhapetvā aññaŋ natthī'[4] ti. So 'sahāyakassa me atthāya[5] ṭhapitamaŋsato aññaŋ maŋsaŋ natthi, so ca vinā maŋsena na bhuñjati, nâyaŋ dassatī'[6] ti sāmaŋ yeva taŋ maŋsaŋ gahetvā pakkāmi. Goghātako pi nahātvā āgato tāya attano pakkapaṇṇena[7] saddhiŋ vaḍḍhetvā bhatte upanīte āha: 'kahaŋ maŋsan' ti. 'Natthi sāmī' ti. 'Nanu ahaŋ pacanatthāya maŋsaŋ[8] datvā gato' ti. 'Tava sahāyako āgantvā "pāhuṇako me āgato, vikkiṇiyamaŋsaŋ[9] dehī" ti vatvā mayā "sahāyakassa[10] ṭhapitamaŋsato[11] aññaŋ[12] natthi, so ca vinā maŋsena na bhuñjatī" ti vutto[13] pi[14] taŋ maŋsaŋ sāmaŋ yeva gahetvā gato' ti. 'Ahaŋ vinā maŋsena bhattaŋ na bhuñjāmi, harāhi nan' ti. 'Kiŋ sakkā kātuŋ,[15] bhuñja sāmī' ti. So[16] bhattaŋ harāpetvā satthaŋ ādāya pacchāgehe ṭhito goṇo atthi tassa santikaŋ gantvā mukhe[17] hatthaŋ pakkhipitvā jivhaŋ[18] nīharitvā satthena mūle[19] chinditvā ādāya gantvā aṅgāresu[20] pacāpetvā bhattamatthake ṭhapetvā nisinno ekaŋ bhattapiṇḍaŋ bhuñjitvā ekaŋ maŋsakhaṇḍaŋ mukhe[21] ṭhapesi. Taŋ khaṇaŋ yev'

---

[1] K. B. gehe.
[2] B. °un°. C. C[a]. pahonako. S. pahenako.
[3] K. °sakhaṇḍaŋ. C. C[a]. *om.* te ni° . . . sahāyakassa.
[4] *Add* so . . . bhuñjatī?
[5] C. C[a]. *om.*
[6] C. °sī.
[7] K. pakativaṇṇena.
[8] B. sayaŋ.
[9] K. *a.* me.
[10] K. B. *a.* te.
[11] K. *a.* ca.
[12] B. *a.* maŋsaŋ.
[13] K. B. °tte.
[14] K. B. *a.* balakkārena (K. °akā°).
[15] K. *a.* aññaŋ.
[16] C. C[a]. *om.* K. B. *a.* nâhaŋ bhattaŋ (B. *om.*) bhuñjāmi ti taŋ.
[17] B. °ena.
[18] K. goji°.
[19] K. °laŋ. B. jivhamūlato.
[20] K. °re. S. °akesu.
[21] B. °aŋ.

assa jivhā chijjitvā[1] bhattapātiyaŋ pati, taŋkhaṇaŋ[2] yeva kammasarikkhakaŋ vipākaŋ[3] labhi. So[4] goṇo viya[5] lohitadhārāya mukhato paggharantiyā antogehaŋ[6] pavisanto[7] jannukehi vicaranto viravi. Tasmiŋ samaye goghātakassa putto pitaraŋ olokento[8] samīpe ṭhito hoti. Atha naŋ mātā āha: 'passa putta[9] imaŋ[10] goṇaŋ viya gehamajjhe jannukehi vicaritvā viravantaŋ, idaŋ[11] dukkhaŋ tava matthake patissati, mam[12] pi anoloketvā attano sotthiŋ karonto palāyassū' ti.[13] So maraṇabhayatajjito mātaraŋ vanditvā palāyi,[14] palāyitvā ca[15] pana Takkasilaŋ agamāsi. Goghātako pi goṇo viya gehamajjhe viravanto vicaritvā[16] kālaŋ katvā[17] Avīcimhi nibbatti, goṇo pi kālam akāsi.

Goghātakaputto pi Takkasilaŋ gantvā suvaṇṇakārakammaŋ[18] uggaṇhi. Ath' assâcariyo gāmaŋ gacchanto 'evarūpaŋ nāma alaŋkāraŋ kareyyāsī' ti vatvā pakkāmi. So[19] tathārūpaŋ alaŋkāraŋ akāsi. Ath' assâcariyo āgantvā alaŋkāraŋ disvā 'ayaŋ yatthakatthaci gantvā jīvituŋ samattho' ti vayappattaŋ attano dhītaraŋ adāsi. So[20] puttadhītāhi vaḍḍhi. Ath' assa puttā vayappattā sippaŋ uggaṇhitvā aparabhāge Sāvatthiŋ[21] gantvā tattha gharâvāsaŋ[22] saṇṭhāpetvā vasantā saddhāpasannā[23] ahesuŋ. Pitâpi nesaŋ[24] Takkasilāyaŋ[25] kiñci kusalaŋ akatvā va

---

1 K. C. C[a]. chinditvā.
2 K. taŋtaŋ°.
3 K. kammavi°.
4 K. *a.* pi so. B. *a.* pi. kho.
5 K. *om.*
6 B. °gehe.
7 K. B. °itvā.
8 K. °etvā.
9 K. puttaka.
10 B. *a.* goghātakaŋ.
11 B. imaŋ.
12 K. B. mamaŋ.
13 K. palāyissati.
14 S. *om.*
15 C. C[a]. S. *om.*
16 K. *a.* ca.
17 K. kato.
18 C. C[a]. kārakaka°.
19 K. B. *a.* pi.
20 K. *a.* pi.
21 K. B. S. °iyaŋ.
22 K. ghara°.
23 K. °sampannā.
24 S. tesaŋ
25 K. sayaŋ.

jaraŋ pāpuṇi. Ath' assa puttā 'pitā[1] no mahallako' ti attano santikaŋ pakkosāpetvā 'pitu atthāya dānaŋ dassāmā'[2] ti Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nimantayiŋsu. Te punadivase antogehe Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nisīdāpetvā sakkaccaŋ parivisitvā bhattakiccâvasāne Satthāraŋ āhaŋsu: 'bhante amhehi idaŋ pitu[3] jīvabhattaŋ[4] dinnaŋ, pitu no anumodanaŋ karothā' ti. Satthā taŋ āmantetvā 'upāsaka tvaŋ mahallako paripakkasarīro paṇḍupalāsasadiso, tava paralokagamanāya kusalapātheyyaŋ[5] natthi, attano patiṭṭhaŋ karohi, paṇḍito bhava mā bālo' ti vatvā[6] anumodanaŋ karonto imā[7] gāthā abhāsi:

235. 'Paṇḍupalāso va dāni 'si,
Yamapurisâpi ca taŋ upaṭṭhitā,
uyyogamukhe ca[8] tiṭṭhasi,
pātheyyam pi ca[8] te na vijjati.

236. So karohi dīpam attano
khippaŋ vāyama,[9] paṇḍito bhava,
niddhantamalo anaṅgaṇo
dibbaŋ ariyabhūmim ehisī'[10] ti.

Tattha paṇḍupalāso va dāni 'sī ti upāsaka tvaŋ idāni chijjitvā[11] bhūmiyaŋ patanapaṇḍupalāso[12] viya ahosi, **Yamapurisā** ti yamadūtā[13] vuccanti,[14] idaŋ pana maraṇam eva sandhāya vuttaŋ, maraṇaŋ te paccupaṭṭhitan ti attho, **uyyogamukhe** ti parihānimukhe[15] avaḍḍhimukhe[16] ca ṭhito 'sī ti attho, **pātheyyan** ti gamikassa

---

[1] B. *om.*
[2] C. C[a]. °mī.
[3] K. pituno.
[4] K. jīvita°.
[5] K. °laŋ pa°.
[6] B. *om.*
[7] K. B. *a.* dve.
[8] K. *om.*
[9] K. vāyāma.
[10] B. upehisī.
[11] B. chinditvā.
[12] B. patita°.
[13] B. *a.* ti.
[14] K. °ati.
[15] S. °na°.
[16] K. B. avu°. S. *om.*

taṇḍulâdipātheyyaŋ[1] viya paralokaŋ gacchantassa tava kusalapātheyyam pi natthī ti attho. So karohī ti so tvaŋ samudde nāvāya bhinnāya dīpasaŋkhātapatiṭṭhaŋ[2] viya attano kusalapatiṭṭhaŋ karohi, karonto ca[3] khippaŋ vāyama[4] sīghasīghaŋ[5] viriyaŋ ārabbha attano kusalakammapatiṭṭhākaraṇe[6] paṇḍito bhava, yo hi maraṇamukhaŋ appatvā[7] kātuŋ samatthakāle yeva[8] kusalaŋ karoti vāyamati[9] esa paṇḍito nāma tādiso bhava, mā bālo[10] ti attho. Dibbaŋ ariyabhūmin ti evaŋ viriyaŋ karonto rāgâdīnaŋ[11] malānaŋ[12] nīhaṭatāya[13] niddhantamalo, aṅgaṇâbhāvena[14] anaṅgaṇo nikkileso hutvā pañcavidhaŋ[15] Suddhâvāsabhūmiŋ pāpuṇissasī[16] ti attho.

Desanâvasāne[17] upāsako sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi[18] sātthikā desanā[19] ahosī ti.

Te punadivasatthāya pi Satthāraŋ nimantetvā[20] dānaŋ datvā katabhattakiccaŋ Satthāraŋ anumodanakāle[21] āhaŋsu: 'bhante idam pi amhākaŋ pitu jīvabhattam[22] eva, imass' eva anumodanaŋ karothā' ti. Satthā tassa anumodanaŋ karonto imā dve gāthā abhāsi:

---

1 K. °dīni pā°. 2 B. S. °aŋ pa°.

3 K. va.

4 B. vāyāma. K. vāyami. S. vāyamasi.

5 B. °aŋ °aŋ. F. K. sīghaŋ.

6 K. B. °kammaŋ pa°. S. °kammasaṅkhāta°. K. °tthāya°. K. B. °ṇena.

7 K. B. apa°. 8 B. va.

9 K. *om.*

10 K. andhabālā. B. andhabālo.

11 K. °dīni. 12 K. malā.

13 B. nīhata°. K. nihanatāya.

14 K. anaṅgabhā°. B. anaṅgaṇo ti anaṅgaṇabhā° an°.

15 S. °vidha°. 16 F. C. C[a]. B. °atī.

17 C. C[a]. *a.* te. K. *a.* so. 18 K. *om.*

19 K. dhammade°, *a.* jātā.

20 K. *a.* Buddhappamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ.

21 K. °kiccakāle, *om.* anu° Sa°. S. °nā°.

22 B. jīvita°.

237. 'Upanītavayo va[1] dāni 'si
sampayāto 'si Yamassa santike[2]
vāso pi ca te natthi antarā
pātheyyam pi ca te na vijjati.

238. So karohi dīpam attano
khippaŋ vāyama[3] paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo
na puna jātijaraŋ upehisī'[4] ti.

Tattha upanītavayo ti upā ti nipātamattaŋ, nītavayo[5] gatavayo[6] atikkantavayo tvañ ca 'si[7] idāni[8] tayo vaye attikkamitvā maraṇamukhe ṭhito ti attho, sampayāto ti[9] Yamassa santikaŋ[10] maraṇamukhaŋ gantuŋ sajjo[11] hutvā ṭhito 'sī ti attho, vāso pi ca te natthi antarā ti yathā maggaŋ gacchantā tāni tāni[12] kiccāni karontā antarāmagge vasanti, na evaŋ paralokaŋ gacchantā, na[13] hi sakkā paralokaŋ gacchantena[14] 'adhivāsetha katipâhaŋ dānaŋ tāva[15] demi, dhammaŋ tāva suṇāmī' tiādīni vattuŋ,[16] ito pi[17] pana cavitvā paraloke nibbatto va hoti, imaŋ[18] atthaŋ sandhāya[19] vuttaŋ pātheyyan ti idaŋ kiñcâpi heṭṭhā vuttam eva upāsakassa pana[20] punappuna[21] daḷhīkaraṇatthaŋ[22] idhâpi Satthārā gahitaŋ.[23] Jātijaran ti

---

[1] B. S. ca.
[2] S. °ikaŋ.
[3] K. B. vāyāma.
[4] K. upehi.
[5] B. *a.* ti vi°.
[6] K. *om.*
[7] K. 'si tvaŋ *for* tvañ ca 'si. B. tvaŋ pi.
[8] S. dāni.
[9] C. C[a]. *om.* S. 'si.
[10] K. °ike.
[11] K. samattho.
[12] K. *om.*
[13] F. *om.*
[14] C. C[a]. *om.* hi, *etc.* S. *om.* na hi, *etc.*
[15] S. tāva dā°.
[16] B. vuttaŋ.
[17] K. B. *om.*
[18] K. idaŋ.
[19] F. B. *a.* taŋ. K. °y' etaŋ.
[20] K. *om.*
[21] K. B. °naŋ.
[22] K. dalha°.
[23] K. B. kathitaŋ.

ettha vyādhimaraṇāni pi[1] gahitān' eva[2] honti, heṭṭhimagāthāhi ca anāgāmimaggo kathito, idha arahattamaggo,[3] evaŋ sante pi yathā nāma rañño[4] attano mukhappamāṇaŋ[5] kabalaŋ vaḍḍhetvā puttassa upanīte so kumāro attano mukhappamāṇen'[6] eva gaṇhāti,[7] evam evaŋ[8] Satthārā uparimaggavasena dhamme desite[9] pi upāsako attano upanissayabalena[10] heṭṭhā sotâpattiphalaŋ[11] patto, sesaparisāya pi sātthikā[12] desanā[13] ahosī ti.

Goghātakaputtassa vatthu.[14]

---

2. Aññatarabrāhmaṇavatthu.

Anupubbenā[15] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaŋ pāto va[16] nikkhamitvā bhikkhūnaŋ cīvaraṭhapanaṭṭhāne[17] bhikkhū cīvaraŋ pārupante olokento aṭṭhāsi. Taŋ pana ṭhānaŋ virūḷhatiṇaŋ hoti. Ath' ekassa bhikkhuṇo cīvaraŋ pārupantassa cīvarakaṇṇo[18] tiṇesu[19] pavattanto[20] ussāvabinduhi temi.[21] Brāhmaṇo[22] 'idaŋ[23]

---

[1] C. Cª. B. *om.*
[2] S. °itā va.
[3] K. B. *a.* kathito.
[4] B. raññā.
[5] K. B. °ena.
[6] B. °am.
[7] B. gaṇhi.
[8] B. eva.
[9] B. °ito. K. *a.* so.
[10] K. B. °vasena.
[11] K. B. *a.* patvā imissânumodanāya (B. °ssā anu°) vasena (B. avasāne) anāgāmiphalaŋ.
[12] K. B. *a.* dhamma°.
[13] K. *a.* jātā.
[14] K. °kava°. B. °puttava°, *a.* paṭhamaŋ.
[15] K. *a.* medhāvī.
[16] K. *a.* nagarā.
[17] K. B. °pārupana°.
[18] K. °ṇṇesu.
[19] K. *a.* pattantesu.
[20] B. °ttento. C. Cª. S. °ṭṭento. K. parivattanto.
[21] C. Cª. te. B. temiyati.
[22] K. *a.* taŋ disvā.
[23] K. B. imaŋ.

ṭhānaŋ appaharitaŋ[1] kātuŋ vaṭṭatī' ti punadivase kuddālaŋ[2] ādāya gantvā taŋ ṭhānaŋ tacchetvā khalamaṇḍalasadisaŋ akāsi.[3] Punadivase pi[4] taŋ ṭhānaŋ āgantvā[5] bhikkhusu cīvaraŋ pārupantesu ekassa cīvarakaṇṇaŋ bhūmiyaŋ patitvā paŋsumhi pavattamānaŋ[6] disvā 'idha vālukaŋ[7] okirituŋ vaṭṭatī' ti cintetvā[8] vālukaŋ āharitvā okiri.[9] Ath'[10] ekadivasaŋ[11] purebhatte[12] caṇḍo ātapo ahosi, tadâpi bhikkhūnaŋ cīvaraŋ pārupantānaŋ gattato sede muccante[13] disvā[14] 'idha mayā maṇḍapaŋ kāretuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā[15] maṇḍapaŋ kāresi.[16] Pun' ekadivasaŋ[17] pāto va[18] vaddalikā[19] ahosi. Tadâpi[20] brāhmaṇo bhikkhū olokento[21] tintacīvarake[22] bhikkhū[23] disvā 'ettha mayā sālaŋ kāretuŋ vaṭṭatī' ti[24] sālaŋ kāretvā, 'idānī sālāya[25] mahaŋ karissāmī' ti cintetvā[26] Buddhapamukhaŋ bhikkhu-

---

1 C. C^a. °hirituŋ. 2 K. khu°.
3 B. °iso ahosi. K. *a.* so. 4 K. B. *om.*
5 B. ga°. K. *a.* oloketi.
6 C. C^a. S. °ṭṭa°. 7 K. bāl°.
8 K. *a.* saha bhiriyāya.
9 K. *a.* so pi punappunaŋ gantvā taŋ ṭhānaŋ oloketi.
10 K. pun'. 11 K. *a.* pāto va.
12 B. °ttaŋ.
13 C. C^a. S. muccite. K. B. muñcante.
14 K. *a.* puññaŋ me pasutabbaŋ.
15 K. *a.* dabbasambhāraŋ āharitvā.
16 K. *a.* so taŋ puna oloketvā. 17 B. punadivase.
18 B. *a.* vassaŋ vassi.
19 K. vaddalo. S. °ikaŋ. B. °ṭṭ°. C. C^a. vaddūlakaŋ. *Cf. Skt.* vārdala *and* vārdālikā.
20 K. tadā uddhukamaṇḍape.
21 B. *a.* va ṭhito. K. *a.* aṭṭhāsi.
22 K. °rante. 23 K. °ūnaŋ.
24 K. *a.* so katipâhaŋ dabbasambhārâdīni āharitvā tattha.
25 B. sāla°.
26 K. *a.* so nānā vatthadānânurūpāni sajjetvā nānā sūpabyañjanāni bhattânurūpāni sajjetvā.

saṅghaŋ nimantetvā anto ca bahi ca bhikkhū nisīdāpetvā dānaŋ datvā[1] bhattakiccâvasāne anumodanatthāya Satthu pattaŋ gahetvā 'bhante ahaŋ bhikkhūnaŋ cīvarapārupanakāle imasmiŋ ṭhāne olokento ṭhito idañ c' idañ ca[2] disvā idañ c' idañ ca kāresin'[3] ti ādito paṭṭhāya sabbaŋ taŋ[4] pavattiŋ ārocesi. Satthā tassa vacanaŋ sutvā 'brāhmaṇa paṇḍito[5] nāma khaṇe khaṇe[6] thokaŋ thokaŋ[7] kusalaŋ karonto[8] anupubbena attano akusalamalaŋ[9] nīharati yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

239. 'Anupubbena medhāvī thokathokaŋ[10] khaṇe khaṇe
kammāro rajatasseva niddhame malam attano' ti.

Tattha anupubbenā ti anupaṭipāṭiyā, medhāvī ti dhammojapaññāya samannāgato, khaṇe khaṇe ti okāse okāse kusalaŋ karonto kammāro rajatassevā ti yathā suvaṇṇakāro ekavāram eva suvaṇṇaŋ tāpetvā koṭṭetvā malaŋ nīharitvā pilandhanavikatiŋ[11] kātuŋ na sakkoti, punappuna[12] tāpento koṭṭento[13] pana[14] nīharati tato 'nekavidhaŋ[15] pilandhanavikatiŋ karoti, evam evaŋ[16] punappuna kusalaŋ karonto paṇḍito attano rāgâdimalaŋ niddhameyya, evaŋ niddhantamalo hi[17] nikkileso hotī ti attho.

---

[1] B. *om. two.* [2] B. *om. four.* K *a.* kāraṇaŋ.
[3] B. kāremī. [4] K. *om.*
[5] K. B. °itā, °anti *infra.* [6] K. C. C[a]. *om.*
[7] K. *om.* [8] K. B. °ntā.
[9] K. akusalaŋ. C. C[a]. S. °mūlaŋ (malaŋ *in* Cy).
[10] K. B. °aŋ °aŋ.
[11] K. °naŋ pati°.
[12] C. C[a]. S. *om.* K. B. °naŋ. K. *a.* pi.
[13] B. °tvā.
[14] K. B. *a.* malaŋ.
[15] K. B. aneka°. K. S. °vidha°.
[16] K. eva. [17] S. *om.*

Desanâvasāne[1] brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahi, mahājanassâpi sātthikā desanā[2] ahosī'[3] ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.[4]

---

3. Tissattheravatthu.

Ayasā va malan[5] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Tissattheraŋ nām' ekaŋ bhikkhuŋ[6] ārabbha kathesi.

Eko[7] kira Sāvatthivāsī kulaputto[8] pabbajitvā laddhûpasampado 'Tissatthero'[9] ti paññāyi.[10] So aparabhāge janapadavihāre vassūpagato aṭṭhahatthakaŋ thūlasāṭakaŋ labhitvā vutthavasso[11] pavāretvā[12] taŋ ādāya gantvā bhaginiyā hatthe ṭhapesi.[13] Sā 'na me esa[14] sāṭako bhātu anucchaviko' ti[15] tikhiṇāya vāsiyā chinditvā hīrahīraŋ katvā udukkhale koṭṭetvā piñjetva[16] pothetvā[17] vaṭṭetvā[18] sukhumasuttaŋ kantitvā[19] sāṭakaŋ vāyāpesi. Thero pi suttañ c' eva sūciyo ca saŋvidahitvā cīvarakārake daharasāmaṇere sannipātetvā bhaginiyā santikaŋ gantvā

---

[1] K. *a.* so. [2] K. dhammade°, *a.* jātā.

[3] K. °si, *and a.* tato paṭṭhāya mahājanā mahantaphalāni ñatvā attanânurūpabalaŋ maṇḍapañ ca sālañ ca kāretvā dānaŋ datvā.

[4] K. Brāhmaṇasālava°. B. °ṇava°, dutīyaŋ.

[5] K. *a.* samutthāyā.

[6] C. C[a]. S. *om.* B. *om.* ekaŋ.

[7] B. so. [8] K. *a.* sāsane.

[9] K. ti nāma. [10] B. °ati.

[11] K. vuṭṭha°. [12] K. B. *om.*

[13] K. °etvā. [14] K. B. eso.

[15] B. S. *a.* taŋ. K. *a.* tantaŋ.

[16] K. °itvā. C. picetvā. B. pavisetvā. K. *a.* vijjaṭetvā (?).

[17] C. C[a]. *om.* [18] K. vattitvā.

[19] B. °etvā.

'taŋ[1] me sāṭakaŋ detha,[2] cīvaraŋ kāressāmī'[3] ti āha. Sā navahatthasāṭakaŋ[4] nīharitvā kaniṭṭhabhātikassa hatthe ṭhapesi. So taŋ gahetvā vitthāretvā[5] 'mama sāṭako thūlo aṭṭhahattho, ayaŋ sukhumo navahattho, nâyaŋ mama sāṭako, tumhākaŋ esa, na me iminā attho, tam eva me dethā' ti āha. 'Bhante tumhākam eva eso,[6] gaṇhatha nan' ti. So n' eva icchi. Ath' assa[7] attanā[8] katakiccaŋ sabbaŋ ārocetvā 'bhante tumhākam ev' esa, gaṇhatha nan' ti adāsi. So taŋ ādāya vihāraŋ gantvā cīvarakammaŋ paṭṭhapesi. Ath' assa bhaginī cīvarakārakānaŋ atthāya yāgubhattâdīni[9] sampādesi, cīvarassa niṭṭhitadivase pana atirekasakkāraŋ kāresi. So cīvaraŋ oloketvā tasmiŋ uppannasineho 'sve dāni naŋ pārupissāmī' ti saŋharitvā cīvaravaŋse ṭhapetvā taŋ rattiŋ bhuttâhāraŋ[10] jīrāpetuŋ[11] asakkonto kālaŋ katvā tasmiŋ yeva[12] cīvare ūkā[13] hutvā nibbatti. Bhaginī pi 'ssa kālakiriyaŋ[14] sutvā bhikkhūnaŋ pādesu pavattamānā[15] rodi. Bhikkhū tassa sarīrakiccaŋ katvā gilānupaṭṭhākassa abhāvena 'saŋghass' ev' etaŋ[16] pāpuṇāti,[17] bhājessāma nan' ti taŋ cīvaraŋ nīharāpesuŋ. Sā[18] ūkā 'ime mama santakaŋ vilumpantī' ti viravantī ito c' ito ca[19] saŋdhāvi. Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno va dibbāya sotadhātuyā taŋ saddaŋ sutvā 'Ānanda Tissassa cīvaraŋ[20] sattâhaŋ nikkhipituŋ vadehī' ti āha. Thero tathā kāresi. Sâpi sattame divase kālaŋ katvā Tusitavimāne[21] nibbatti.

---

1 B. *om.*
2 K. *a.* ti.
3 K. kārāp°.
4 B. °tthaŋ sā°.
5 K. vicār°. B. *a.* oloketvā.
6 K. so.
7 K. *a.* sā.
8 K. °no.
9 K. yāgū°.
10 K. bhūt°.
11 B. jir°.
12 K. B. *om.*
13 C. Cˢ. ūko.
14 K. °yabhāvaŋ.
15 S. °ṭṭ°. C. Cˢ. vatta°.
16 K. B. eva taŋ.
17 K. *a.* bhikkhūnaŋ.
18 K. sāṭake.
19 K. S. *om.*
20 K. *a.* abhājetvā.
21 K. °bhavane.

Satthā aṭṭhame divase 'Tissassa[1] cīvaraŋ bhājetvā gaṇhantū'[2] ti āṇāpesi. Bhikkhū tathā kariŋsu.[3] Bhikkhū[4] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'kasmā nu kho Satthā Tissassa cīvaraŋ satta[5] divase[6] ṭhapāpetvā[7] aṭṭhame divase gaṇhituŋ anujānī' ti.[8] Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave Tisso attano cīvare ūkā hutvā nibbatto, tumhehi tasmiŋ bhājiyamāne[9] "mama santakaŋ vilumpantī" ti viravanto ito c' ito ca[10] dhāvi,[11] so tumhehi cīvare gayhamāne[12] tumhesu manaŋ padūsetvā[13] niraye nibbatteyya, tenâhaŋ cīvaraŋ nikkhipāpesiŋ, idāni pana so Tusitavimāne[14] nibbatto, tena vo[15] mayā cīvaragaṇhanaŋ[16] anuññātan' ti vatvā, puna tehi 'bhāriyā[17] ayaŋ[18] bhante taṇhā nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave imesaŋ sattānaŋ taṇhā nāma bhāriyā, yathā[19] ayato[20] malaŋ uṭṭhahitvā ayam eva khādati vināseti aparibhogaŋ karoti, evam evâyaŋ taṇhā imesaŋ sattānaŋ abbhantare[21] uppajjitvā te satte nirayâdisu nibbatteti[22] vināsaŋ pāpetī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

240. 'Ayasā va malaŋ samuṭṭhitaŋ[23]
taduṭṭhāya[24] tam eva khādati,
evaŋ atidhonacārinaŋ
sāni[25] kammāni nayanti duggatin' ti.

---

[1] C. C[s]. Tissa°. [2] B. °athā. [3] C[s]. *om. three.*
[4] K. B. *a.* dhammasabhāyaŋ. [5] C. C[s]. B. sattame.
[6] K. °saŋ. [7] K. ṭhapetvā.
[8] C. C[s]. K. °jānātī. S. °jānātī ti. [9] B. *a.* ime, *v. supra.*
[10] K. *om.* [11] K. vidhāvi.
[12] K. C. C[s]. gaṇha°. S. gaṇhiya°.
[13] K. padose°. B. padussitvā.
[14] K. °bhavane. [15] K. *om.*
[16] B. S. °gahaṇaŋ. K. °gaṇa.
[17] C. C[s]. S. °yaŋ. B. *a.* vata. [18] S. *om.*
[19] K. *a.* pi. [20] S. ayasā.
[21] K. antare.
[22] K. B. °ttāp°. B. °esi. [23] K. B. samuṭṭhāya.
[24] B. tat' u°. [25] S. saka°.

Tattha **ayasā**[1] ti ayato samuṭṭhitaŋ[2] **taduṭṭhāyā** ti tato uṭṭhahitvā,[3] **atidhonacārinan** ti dhonā[4] vuccati[5] cattāro paccaye 'idam-atthitāya alam etenā' ti[6] paccavekkhitvā[7] paribhuñjanapaññā,[8] taŋ atikkamitvā caranto[9] atidhonacārī nāma, idaŋ vuttaŋ hoti: Yathā ayato malaŋ samuṭṭhāya[10] tato samuṭṭhitaŋ tam eva khādati, evam evaŋ[11] catupaccaye apaccavekkhitvā paribhuñjantaŋ[12] atidhonacārinaŋ sāni[13] kammāni attaniṭṭhitattā[14] attano santakān' eva tāni kammāni taŋ[15] duggatiŋ nayantī ti attho.[15]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Tissattherassa vatthu.[16]

---

4. Lāḷudāyittheravatthu.

Asajjhāyamalā[17] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraŋ[18] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira pañcakoṭimattā ariyasāvakā[19] pure-

---

[1] C. Cᵃ. °so. B. *a.* vā.
[2] *So* S. MSS. *and edd.* samuṭṭhāyā ti samuṭṭhahitvā.
[3] K. *om. four.* B. uṭṭhāya.
[4] K. dhovanā. *Cf.* Morris, J.P.T.S., 1887, p. 100.
[5] S. °nti.
[6] *So* Hardy, Nettipakaraṇa, p. 265. S. paccayā. K. C. Cᵃ. S. idam atthaŋ ete hi (K. *corr. a.* ti). F. idha pavatthaŋ ete hi.
[7] K. apa°.
[8] F. C. Cᵃ. S. paribhuñjanatthaŋ pa°. K. °ñjantānaŋ pa°. B. °nasa°.
[9] F. C. Cᵃ. cattāro.
[10] K. *a.* yato. B. ayato taŋ sa°.
[11] K. eva.
[12] K. °ntānaŋ.
[13] S. yāni. F. tāni.
[14] K. utthi°.
[15] K. *om.*
[16] K. B. °rava°, B. *a.* tatīyaŋ.
[17] K. *a.* mantā.
[18] K. Lo°.
[19] K. *a.* te. B. *a.* vasanti, dvekoṭimattā puthujjanā vasanti yeva, tesu ariyasāvakā.

bhattaŋ dānaŋ datvā pacchābhattaŋ sappitelamadhuphāṇitavatthâdīni gahetvā vihāraŋ gantvā dhammakathaŋ suṇanti, dhammaŋ sutvā gamanakāle[1] Sāriputtamoggallānānaŋ[2] guṇe[3] kaṭhenti. Udāyitthero tesaŋ sutvā 'etesaŋ tāva dhammakathaŋ[4] sutvā tumhe evaŋ kathetha, mama dhammakathaŋ sutvā kin nu kho kathessathā' ti vadati. Manussā tassa kathaŋ sutvā 'ayaŋ pi[5] eko dhammakathiko bhavissatī'[2] ti,[6] 'imassâpi[7] amhehi dhammakathaŋ sotuŋ vaṭṭatī' ti te[8] ekadivasaŋ theraŋ yācitvā 'bhante ajja amhākaŋ dhammasavaṇadivaso' ti, saŋghassa dānaŋ datvā 'tumhe bhante[9] divā dhammakathaŋ[10] katheyyāthā' ti āhaŋsu. So pi tesaŋ adhivāsesi. Tehi dhammasavaṇavelāya[11] āgantvā 'bhante dhammaŋ no[12] kathethā' ti vutte Udāyitthero[13] āsane nisīditvā cittavījaniŋ[14] gahetvā cālento cālento[15] ekam pi dhammapadaŋ adisvā 'ahaŋ padabhāṇaŋ[16] bhaṇissāmi,[17] añño dhammakathaŋ kathetū' ti vatvā otari. Te[18] aññena dhammakathaŋ kathāpetvā padabhāṇāya[19] puna taŋ āsanaŋ āropayiŋsu;[20] puna pi kiñci adisvā 'ahaŋ rattiŋ kathessāmi, añño padabhāṇaŋ[16] bhaṇatū' ti vatvā[21] otari. Te[22] aññena padabhāṇaŋ[16] bhaṇāpetvā puna rattiŋ theraŋ ānayiŋsu.[23] So rattiŋ pi kiñci adisvā, 'ahaŋ paccūse[24] kathessāmi, rattiŋ añño kathetū' ti vatvā otari. Te aññena rattiŋ

---

[1] B. S. *a.* ca.
[2] C. C[a]. °na°.
[3] K. guṇaŋ. B. guṇakathaŋ.
[4] K. B. dhammaŋ.
[5] B. *om.*
[6] K. *om.*
[7] B. imassa santike.
[8] K. tehi.
[9] K. B. bha° tu°, *and a.* amhākaŋ.
[10] B. dhammaŋ.
[11] K. °yaŋ.
[12] B. S. no dha°.
[13] K. Lolu°.
[14] K. °vijj°. B. °bīj°.
[15] C. C[a]. B. *om.*
[16] B. sarabhaññaŋ.
[17] B. *a.* ti.
[18] C. C[a]. otaritvā.
[19] K. B. °ṇatthāya. B. sara°.
[20] K. B. *a.* so.
[21] B. *a.* āsanā.
[22] C. C[a]. thero. B. tena.
[23] C. C[a]. āṇāpayiŋsu.
[24] B. °sakāle.

kathāpetvā puna paccūse taŋ ānayiŋsu. So puna[1] pi kiñci nâddasa.[2] Mahājano leḍḍudaṇḍâdīni[3] gahetvā 'andhabāla tvaŋ Sāriputtamoggallānānaŋ vaṇṇe kathiyamāne[4] evam evañ ca[5] vadesi, idāni kasmā na kathesī' ti santajjetvā palāyantaŋ[6] anubandhi. So palāyanto ekissaŋ[7] vaccakuṭiyaŋ[8] pati.

Mahājano kathaŋ samuṭṭhāpesi:[9] 'Lāḷudāyī Sāriputtamoggallānānaŋ[10] guṇakathāya vattamānāya[11] usūyanto[12] attano dhammakathikabhāvaŋ pakāsetvā manussehi sakkāraŋ katvā "dhammaŋ suṇāmā"[13] ti[14] catukkhattuŋ āsane nisīditvā[15] kathetabbayuttakaŋ kiñci apassanto "tvaŋ amhākaŋ ayyehi Sāriputtamoggallānattherehi[16] saddhiŋ yugaggāhaŋ gaṇhāsī" ti leḍḍudaṇḍâdīni gahetvā saŋtajjetvā palāpiyamāno[17] vaccakuṭiyaŋ[8] patito' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa gūthakūpe nimuggo yevā' ti vatvā atītaŋ āharitvā:[18]

'Catuppado ahaŋ samma tvaŋ pi samma catuppado
ehi sīha[19] nivattassu, kin nu bhīto[20] palāyasi.[21]

Asucī pūtilomo 'si duggandho[22] vāsi[23] sūkara,
sace yujjhitukāmo 'si jayaŋ samma dadāmi te' ti

---

[1] K. paccūse. [2] K. °si.
[3] K. leṇḍu°. [4] K. katheyya°.
[5] B. evañ c' evañ ca. K. evañ c' eva.
[6] K. *a.* taŋ. [7] C. C[a]. K. B. °ssā.
[8] B. °iyā. [9] K. C. C[a]. °apesuŋ.
[10] K. B. °ttattherassa. [11] B. pava°.
[12] K. B. ussu°.
[13] B. suṇomā. C. C[a]. °mī. [14] K. B. S. *a.* vutte.
[15] K. *a.* kathāpesi, thero.
[16] K. B. ayyena °ttattherena. [17] K. B. palāyamāno.
[18] K. āhari, *and gives the* J. F.J., II. 9 *ff.*
[19] B. samma. [20] B. sito.
[21] K. *a.* ti. [22] B. duga°.
[23] K. B. vāyasi

imaŋ jātakaŋ vitthāretvā kathesi, 'tadā[1] sīho[2] Sāriputtatthero[3] ahosi,[4] sūkaro Lāḷudāyī' ti. Satthā imaŋ desanaŋ[5] āharitvā 'bhikkhave Udāyinā[6] appamattako va dhammo uggahito, sajjhāyaŋ pana n'eva akāsi,[7] kiñci pariyattiŋ[8] gahetvā[9] tassā asajjhāyakaraṇaŋ[10] malam evā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

241. 'Asajjhāyamalā mantā anuṭṭhānamalā[11] gharā
malaŋ vaṇṇassa kosajjaŋ pamādo rakkhato
malan' ti.

Tattha[12] yā kāci[13] pariyatti vā sippaŋ vā yasmā asajjhāyantassa ananuyuñjantassa[14] vinassati[15] vā nirantaraŋ vā na upaṭṭhāti, tasmā a s a j j h ā y a m a l ā m a n t ā' ti vuttaŋ, yasmā pana gharâvāsaŋ vasantassa[16] uṭṭhāy' uṭṭhāya jiṇṇapaṭisaŋkharaṇâdīni[17] akarontassa gharaŋ[18] nāma vinassati[19] tasmā a n u ṭ ṭ h ā n a m a l ā g h a r ā ti vuttaŋ, yasmā gihissa vā pabbajitassa vā kosajjavasena sarīrapaṭijagganaŋ vā parikkhārapaṭijagganaŋ vā[20] akarontassa kāyo dubbaṇṇo hoti tasmā m a l a ŋ v a ṇ ṇ a s s a k o s a j j a n ti vuttaŋ, yasmā pana[21] gāvo rakkhantassa pamādavasena niddāyantassa vā kīḷantassa vā tā[22] gāvo atitthapakkhan-

---

[1] K. *a.* sīhabhātiko aham eva.
[2] K. °hakaṇiṭṭho. *Diff^l. identification in* J.
[3] K. B. °tto.
[4] K. *om.*
[5] K. dhammade°.
[6] S. Lāḷu°. K. Lolu°.
[7] K. B. *a.* yaŋ.
[8] K. °ttaŋ.
[9] B. uggahitvā.
[10] K. tassâsajjhāyaŋ aka°.
[11] K. anutthāya°.
[12] B. *a.* asajjhāyamalā ti.
[13] S. yaŋ kiñci.
[14] C. C^s. *om.* K. °yujjhantassa.
[15] K. °nti.
[16] S. gharadvāre saŋvas°.
[17] K. jina°.
[18] B. °rā.
[19] K. nassati.
[20] S. *om.* vā pa° vā. C. C^s. *om.* pa° vā.
[21] B. *om.*
[22] K. *om.*

danâdīhi[1] vā vālamigacorâdiupaddavena[2] vā paresaŋ sālikkhettâdīnaŋ[3] otaritattā[4] khādanavasena vā[5] vināsaŋ[6] āpajjanti sayam[7] pi daṇḍaŋ vā paribhāsaŋ vā pāpuṇāti, pabbajitvā[8] ca[9] pana chadvārâdīni[10] arakkhantaŋ[11] pamādavasena kilesā otaritvā[12] sāsanā cāventi,[13] tasmā pamādo rakkhato malan ti vuttaŋ, so[14] hi 'ssa[15] vināsâvahanena malaṭṭhāniyattā[16] malan ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[17]

Lāḷudāyittherassa vatthu.[18]

---

5. Aññatarakulaputtavatthu.

Mal' itthiyā duccaritan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto aññataraŋ kulaputtaŋ ārabbha kathesi.

Tassa kira[19] samānajātikaŋ kulakumārikaŋ[20] ānesuŋ. Sā ānītadivasato[21] paṭṭhāya aticārinī ahosi. So kulaputto tassā aticārena lajjito kassaci sammukhībhāvaŋ upagantuŋ

---

[1] F. C. C[a]. °dīni. K. B. °dinā. B. S. *a.* vā. K. patittha°.
[2] K. bālamigga°.
[3] F. K. B. °ni.
[4] K. S. otaritvā. B. otāretvā.
[5] K. niddāyanti vā gāvo. B. *om.*
[6] K. *a.* mā.
[7] F. tissam.
[8] K. B. °itaŋ.
[9] K. B. vā.
[10] B. °rāni.
[11] F. ārakkhattaŋ. B. ārakkha°.
[12] B. otāretvā.
[13] F. C. C[a]. vāceyyan ti.
[14] K. *om.*
[15] S. *om.*
[16] B. °ṭhānāniyattā.
[17] K. *om.*
[18] K. Loludāyiva°. B. °rava°, catutthaŋ.
[19] K. kir' assa.
[20] K. B. kum°. K. *a.* mātāpitaro.
[21] K. ānītadiṭṭha°.

asakkonto Buddhupaṭṭhānâdīni patvā[1] katipâhaccayena Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā ekamantaŋ nisinno[2] 'kiŋ upāsaka na dissasī'[3] ti vutte[4] tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā 'upāsaka pubbe pi mayā "itthiyo[5] nāma nadīādisadisā[6] tāsu paṇḍitena kopo[7] na kātabbo" ti vuttaŋ, tvaŋ pana taŋ[8] bhavapaṭicchannattā na sallakkhesī' ti vatvā tena yācito:[9]

'Yathā nadī ca pantho ca pānâgāraŋ sabhā papā
evaŋ lokitthiyo nāma velā tāsaŋ na vijjatī' ti

jātakaŋ[10] vitthāretvā[11] 'itthiyā hi aticaraṇabhāvo[12] dānaŋ dentassa maccheraŋ[13] idhalokaparalokesu[14] sattānaŋ akusalakammaŋ[15] vināsanaṭṭhena[16] malaŋ, avijjā pana sabbamalānaŋ uttamamalan' ti vatvā imā gāthā abhāsi:[17]

242. 'Mal' itthiyā duccaritaŋ maccheraŋ dadato malaŋ
malā ve pāpakā dhammā asmiŋ loke paramhi ca.

243. Tato malā malataraŋ avijjā paramaŋ malaŋ
etaŋ malaŋ pahatvāna[18] nimmalā[19] hotha
bhikkhavo' ti.

---

[1] C^a. vatvā. K. B. paricchinditvā.
[2] K. nisīditvā.
[3] C. C^a. B. S. °tī.
[4] K. *a.* so.
[5] K. itthi. S. *a.* hi.
[6] K. °adinisadiso.
[7] K. B. kodho.
[8] S. B. *om.* S. taŋ pana.
[9] K. *a.* atītaŋ āhari *and the* J.
[10] F.J., I. 301-2.
[11] B. *a.* upāsaka. K. *a.* tadā jāyapatikā ca etarahi jāyapatikā ācariyo aham eva sammāsambuddho, upāsaka.
[12] K. aticārimalaŋ. B. aticārinibhāvena malaŋ.
[13] B. °ramalaŋ. K. *a.* malaŋ.
[14] K. °ke ca pa°.
[15] B. ku°.
[16] B. °tthena.
[17] K. imaŋ gātham āha.
[18] K. piha°. B. pahantvāna.
[19] K. nimalo.

Tattha duccaritan ti ettha[1] aticāro,[2] aticāriniñ[3] hi itthiŋ[4] sāmiko pi gehā nīharati, mātāpitunnaŋ[5] santikaŋ gantvā[6] "kulassa[7] aṅgārabhūtā[8] akkhīhi pi[9] na daṭṭhabbā'[10] ti taŋ nīharanti,[11] sā anāthā vicarantī mahādukkhaŋ pāpuṇāti, ten' assā[12] duccaritaŋ malan ti vuttaŋ, dadato ti dāyakassa, yassa hi[13] khettakasanakāle[14] 'imasmiŋ khette sampanne salākabhattâdīni dassāmī' ti cintetvâpi[15] nipphanne[16] sasse[17] maccheraŋ uppajjitvā cāgacittaŋ nivāreti,[18] so maccheravasena cāgacitte[19] avirūhante[20] manussasampattiŋ[21] dibbasampattiŋ[22] nibbānasampattin ti[23] tisso sampattiyo na labhati,[24] tena vuttaŋ maccheraŋ dadato malan ti, aññesu pi evarūpesu[25] es' eva nayo, pāpakā dhammā ti akusaladhammā pana idhaloke ca[26] paraloke ca malam eva. Tato ti heṭṭhāvuttamalato,[27] malataran ti atirekamalaŋ[28] vo kathemī ti attho, avijjā

---

[1] C. Cᵃ. vatvā. F. K. B. *om.*
[2] K. *om.*
[3] B. °nī.
[4] C. Cᵃ. itthi.
[5] K. °ūnaŋ. B. mātupitūnaŋ.
[6] K. gatā. K. B. *a.* tvaŋ.
[7] F. kusal°.
[8] B. agārava° (*but cf. Skt.* kulâṅgāra).
[9] K. *om.*
[10] K. di°. C. Cᵃ. S. diṭṭhapubbā. F. niddiṭṭhapubbā.
[11] B. S. °ati.
[12] B. tena sā.
[13] S. *om.* C. Cᵃ. sassa° *for* ya° hi.
[14] B. °khette ka°.
[15] K. B. S. *om.* pi.
[16] B. °nna°.
[17] B. *a.* pi.
[18] B. °si.
[19] C. Cᵃ. S. °ttena.
[20] K. C. Cᵃ. abhi°. K. °rulhante. C. Cᵃ. °nto.
[21] B. °tti, *so infra.*
[22] K. sagga°. C. Cᵃ. *om.*
[23] K. ca.
[24] B. labhi.
[25] B. sesesu pi *for* a°. pi e°.
[26] S. *a.* malam eva.
[27] F. C. Cᵃ. °tte ma°.
[28] S. °kaŋ ma°.

ti atthavatthukaŋ aññāṇam eva[1] paramaŋ malaŋ pahatvānā[2] ti etaŋ malaŋ jahitvā bhikkhave tumhe nimmalā hothā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[3]

Aññatarakulaputtassa vatthu.[4]

---

6. Cullasārivatthu.

Sujīvan[5] ti immaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Cullasāriŋ[6] nāma Sāriputtattherassa saddhivihārikaŋ[7] ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaŋ[8] vejjakammaŋ katvā paṇītabhojanaŋ labhitvā ādāya nikkhamanto antarāmagge theraŋ disvā 'bhante idaŋ mayā vejjakammaŋ katvā laddhaŋ, tumhe aññattha evarūpaŋ bhojanaŋ na labhissatha, imaŋ bhuñjatha, ahaŋ te vejjakammaŋ katvā niccakālaŋ evarūpaŋ āhāraŋ āharissāmī'[9] ti āha. Thero tassa vacanaŋ sutvā tuṇhībhūto va pakkāmi. Bhikkhū vihāraŋ āgantvā Satthu tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'bhikkhave ahiriko nāma pagabbho kākasadiso hutvā ekavīsatividhāya anesanāya ṭhatvā sukhaŋ jīvati, hirottappasampanno[10] pana dukkhaŋ jīvatī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

244. 'Sujīvaŋ ahirikena kākasūrena dhaŋsinā
pakkhandinā pagabbhena saŋkiliṭṭhena jīvitaŋ.

---

[1] B. *a.* malataraŋ. [2] K. B. pahant°.
[3] K. *om.*
[4] K. Ducāritthiva°. B. °ttava°, pañcamaŋ.
[5] K. *a.* ahirikenā.
[6] C^s^. S. Thulla° (S. °ikaŋ). K. Cula°. B. Cūḷa°. K. C. C^s^. °ri°.
[7] K. *a.* bhikkhuŋ.
[8] B. °se. C. C^s^. S. *om.* vejjakammaŋ . . . ahaŋ te.
[9] S. °ess°. [10] B. hirio°.

245. Hirīmatā ca dujjīvaŋ niccaŋ sucigavesinā
alīnen' appagabbhena[1] suddhâjīvena passatā '[2] ti.

Tattha ahirikenā ti chinnahirottappena,[3] evarūpena hi[4] amātaram[5] eva 'mātā me' ti apitiādayo[6] eva[7] 'pitā me' ti ādinā nayena vatvā ekavīsatividhāya anesanāya patiṭṭhāya sukhena jīvituŋ sakkā, kākasūrenā ti sūrakākasadisena,[8] yathā hi sūrakāko[9] kulagharesu yāguādīni ganhitukāmo bhittiādisu nisīditvā attano[10] olokanabhāvaŋ[11] ñatvā[12] anolokento[13] viya aññavihitako viya niddāyanto viya ca[14] hutvā manussānaŋ pamādaŋ[15] sallakkhetvā anupatitvā 'sūsū' ti vadantesu[16] yeva bhājanato mukhapūraŋ gahetvā palāyati, evam evaŋ ahirikapuggalo pi bhikkhūhi saddhiŋ gāmaŋ pavisitvā yāgubhattaṭṭhānâdīni[17] vavatthāpeti[18] tatra[19] bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpanamattaŋ[20] ādāya āsanasālaŋ[21] gantvā paccavekkhantā yāguŋ pivitvā kammaṭṭhānaŋ manasikarontā[22] sajjhāyanti āsanasālaŋ sammajjanti, ayaŋ pana kiñci akatvā gāmábhimukho va hoti, so[23] bhikkhūhi 'passath' iman' ti olokiyamāno pi anolokento viya aññavihito viya[25] niddāyanto viya gaṇṭhikaŋ

---

[1] B. °nâpa°.
[2] B. °thā, *so infra.*
[3] K. B. °akena.
[4] F. C. C[a]. S. evarūpehi.
[5] C. amatam. C[a]. amātām. S. amātâdayo.
[6] K. apituā°. B. apitâdayo.
[7] B. *a.* ca.
[8] B. °kākâdivasena.
[9] F. C. C[a]. S. sūro kāko.
[10] S. attamano.
[11] K. °kabhā°.
[12] C. C[a]. S. *om. two.*
[13] C. C[a]. S. olo°.
[14] K. *om.*
[15] F. manussādaŋ.
[16] K. °nto.
[17] C. °bhattanâ°. C[a]. S. °bhattâdīni.
[18] K. °ṭṭha°. B. °si
[19] B. tattha.
[20] K. yāpanaŋ.
[21] S. āsanaŋ.
[22] B. karonti.
[23] B. *a.* hi.
[24] K. °etvā.
[25] C. C[a]. S. *om. two.*

paṭimuñcanto[1] viya cīvaraŋ saŋvidahanto[2] viya[3] hutvā 'asukaŋ nāma me kammaŋ atthī' ti vadanto uṭṭhāyâsanā gāmaŋ pavisitvā pāto[4] vavatthāpitagehesu[5] aññataraŋ gehaŋ upasaŋkamitvā gharamānusakesu[6] thokaŋ kavāṭaŋ pidhāya dvāre nisīditvā kantantesu[7] pi ekena hatthena kavāṭaŋ paṇāmetvā anto pavisati, atha naŋ disvā akāmakâpi āsane nisīdāpetvā yāguādisu yaŋ kiñci[8] atthi taŋ denti, so[9] yāvadatthaŋ bhuñjitvā avasesaŋ pattena[10] ādāya pakkamati ayaŋ kākasūro nāma, evarūpena ahirikena sujīvan ti attho. Dhaŋsinā ti 'asukatthero nāma appiccho' ti-ādīni vadantesu 'kiŋ pana mayaŋ na appicchā' ti-ādivacanena[11] paresaŋ guṇaŋ[12] dhaŋsanatāya[13] dhaŋsinā, tathārūpassa[14] hi[15] vacanaŋ sutvā 'ayaŋ pi appichatâdiguṇe[16] yutto' ti maññamānā manussā dātabbaŋ[17] maññanti, so[18] tato paṭṭhāya viññupurisānaŋ cittaŋ ārādhetuŋ[19] asakkonto tamhâpi lābhā parihāyati, evaŋ dhaŋsipuggalo[20] attano pi[21] parassa pi lābhaŋ nāseti yeva pakkhandinā ti pakkhandacārinā[22] paresaŋ kiccāni[23] attano kiccāni viya dassentena[24] pāto va bhikkhusu cetiyaṅgaṇâdisu vattaŋ katvā[25] kammaṭṭhānamanasikārena

---

1 B. mu°. C. Cª. paṭimucc°.
2 K. saddhāravidahito (?).
3 S. *a.* ca.
4 K. *a.* va ādito patthāya.
5 B. °ap°. K. °itesu ge°.
6 F. C. Cª. S. °ke.
7 K. kantakesu. B. kand°.
8 K. B. *om.*
9 B. *om.*
10 B. S. °nâd°. C. Cª. patte.
11 K. ty°. B. *om.* vad° . . . tiādi.
12 B. °ṇa°.
13 F. °ntāya. K. dhas°.
14 S. evarūp°.
15 B. *om.*
16 K. appicchâdi°.
17 B. *a.* pi.
18 K. B. *a.* pana.
19 F. ārāme dhātuŋ.
20 K. dhaŋsini°. S. °sī pu°.
21 K. *om.*
22 B. °ndana°.
23 B. *a.* pi. K. a° ki° pa° ki°.
24 S. °nto.
25 S. caṅkamitvā *for* va° ka°.

thokaŋ nisīditvā uṭṭhāya gāmaŋ pavisantesu[1] mukhaŋ dhovitvā paṇḍukāsāvapārupanaakkhiañjanasīsamakkhaṇâdīhi[2] attabhāvaŋ maṇḍetvā sammajjanto viya dve tayo sammujjanippahāre[3] datvā dvārakoṭṭhakâbhimukho hoti, manussā 'pāto va cetiyaŋ vandissāma mālapūjaŋ[4] karissāmā' ti āgatā[5] taŋ disvā 'ayaŋ vihāro imaŋ daharaŋ nissāya paṭijagganaŋ labhati, imaŋ mā pamajjitthā'[6] ti vatvā tassa dātabbaŋ maññanti, evarūpena pakkhandinâpi sujīvaŋ, pagabbhenā ti kāyapagabbhiyâdīhi[7] samannāgatena, saŋkiliṭṭhena jīvitan ti evaŋ jīvitaŋ kappetvā jīvantena hi puggalena saŋkiliṭṭhena hutvā jīvitaŋ nāma hoti, taŋ dujjīvitaŋ[8] pāpajīvitam[9] evā ti attho. Hirīmatā cā[10] ti hirottappasampannena puggalena dujjīvaŋ so hi amātâdayo[11] va[12] 'mātā me' ti-ādīni[13] avatvā[14] adhammike paccaye gūthaŋ viya[15] jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadānaŋ piṇḍāya caritvā jīvikaŋ kappento lūkhajīvikaŋ[16] jīvatī ti attho, sucigavesinā ti sucīni kāyakammâdīni[17] gavesantena,[18] alīnenā ti jīvitavuttiŋ[19] anu alīnena[20] suddhâjīvena

---

[1] B. °ntena.
[2] B. °naŋ akkhi°. B. °īni.
[3] K. samañjanapahārena. B. °raŋ.
[4] S. °laŋ pū°.
[5] B. °ntvā. K. āgatâgatā.
[6] F. C. C[a]. S. pajj° (F. C. C[a]. °ithā).
[7] K. pā°. S. °bbhâ°.
[8] B. jīv°.
[9] B. pāpam.
[10] K. vā. C. C[a]. *om.*
[11] S. mā°
[12] B. ca.
[13] C. C[a]. *om.* ādīni.
[14] K. vatvā.
[15] F. C. C[a]. *om.*
[16] B. lūkhaŋ.
[17] C. C[a]. °inā.
[18] F. °nto. C. C[a]. °nto na.
[19] C. C[a]. °tā vu°. K. °taŋ vu°. K. °tti°.
[20] F. anamalanena. C. anamalīnena. C[a]. amalīnena. K. °alinena. B. S. anu allīnena (*But* allī *in* Hem. Pkt. Gr., IV. 54=lī+ā). F. *conj.* anavalīnena.

passatā ti evarūpo hi puggalo suddhâjīvo nāma hoti, tena evaŋ[1] suddhâjīvena tam eva suddhâjīvaŋ[2] sārato passato lūkhajīvikavasena[3] dujjīvaŋ hotī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[4]

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa[5] vatthu.

---

7. PAÑCASATAUPĀSAKAVATTHU.

Yo pāṇam atimāpetī[6] ti[7] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate[8] upāsake ārabbha kathesi.[9]

Tesu hi eko pāṇâtipātāveramaṇīsikkhāpadam eva rakkhi,[10] itaretarānī ti.[11] Te ekadivasaŋ 'ahaŋ dukkaraŋ karomi[12] dūrakkhaŋ[13] rakkhāmī' ti vivādâpannā[14] Satthu santikaŋ gantvā vanditvā tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā ekasīlam pi kaṇiṭṭhakaŋ[15] akatvā 'sabbān' eva[16] dūrakkhānī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

246. 'Yo pāṇam atimāpeti[17] musāvādañ ca bhāsati
loke adinnaŋ ādiyati paradārañ ca gacchati,

---

[1] K. ten' eva. [2] B. jīvaŋ.
[3] S. °ikā°. K. B. °ita°. [4] K. *om.*
[5] K. Săribhikkhuvejjakammava°. B. Cūḷasāriva°, chaṭṭhaŋ.
[6] *So all* MSS. S. °pātetī. B. *om.*
[7] K. *om.* [8] S. °ta°.
[9] K. *a.* te sāvatthiyaŋ vasiŋsu. [10] B. °nti.
[11] B. itare itarāni. K. itaro pi adinnâdânâveramaṇisikkhāpadam eva rakkhi itarāni (°ro pi?) surāmerayyamajjapamādatthānāveramaṇisikkhāpadam eva rakkhi itare itarāni, vaggavaggā hutvā.
[12] C. *om. two.*
[13] C. C[a]. B. S. dukkaraŋ.
[14] C. C[a]. °daupp°. B. °dā upp°. [15] B. °ṭṭhaŋ.
[16] C. C[a]. S. *om.* sabbān 'eva. [17] B. S. atipāteti *al.*

247. Surāmerayapānañ ca yo naro anuyuñjati,
idh' eva-m-eso[1] lokasmiŋ mūlaŋ khaṇati attano.

248. Evaŋ bho purisa jānāhi pāpadhammā asaññatā,[2]
mā taŋ lobho adhammo ca ciraŋ dukkhāya
randhayun' ti.

Tattha yo pāṇam atimāpetī ti sāhatthikâdisu[3] chasu payogesu ekapayogenâpi parassa[4] jīvitindriyaŋ upacchindati, musāvādan ti paresaŋ atthabhañjanakaŋ musāvādañ ca bhāsati, loke adinnaŋ ādiyatī ti imasmiŋ sattaloke theyyâvahārâdisu ekenâpi avahārena[5] parapariggahītaŋ ādiyati, paradārañ ca gacchatī ti parassa rakkhitagopitabhaṇḍesu[6] aparajjhanto uppathacāraŋ carati, surāmerayapānan[7] ti yassa kassaci surāya c'eva merayassa ca pānaŋ anuyuñjati sevati bahulīkaroti,[8] mūlaŋ khaṇatī ti tiṭṭhatu paraloko so pana puggalo idhalokasmiŋ yeva yena khettavatthuādinā mūlena patiṭṭhaheyya[9] tam pi[10] avapetvā[11] vā[12] vissajjetvā vā[13] suraŋ pivanto mūle[14] khaṇati anātho kapaṇo hutvā vicarati. Evam bho ti pañcadussīlakammakārikaŋ[15] puggalaŋ ālapati, pāpadhammā ti lāmakadhammā, asaññatā ti kāyasaññamâdirahitā,[16] acetasā ti pi pāṭho acittakā ti attho, lobho adhammo cā ti lobho c'eva doso ca ubhayam pi h'etaŋ akusalamūlaṭṭhena,[17] ciraŋ dukkhāya randhayun ti cirakālaŋ nirayadukkhâdīnaŋ

---

[1] B. p'.
[2] B. °itā.
[3] C. C[a]. sa°.
[4] C. C[a]. S. paraŋ.
[5] F. C. C[a]. anta°.
[6] S. °bhaccesu.
[7] S. °ñ cā.
[8] B. °nti c'eva bahūli ca kar°.
[9] C. C[a]. B. S. °peyya.
[10] B. *om.*
[11] B. aṭṭhap°.
[12] C. C[a]. B. S. *om.*
[13] F. *om.* B. naŋ.
[14] B. attano mūlaŋ.
[15] F. °sīlya°. B. dusilyakammakaraṇaŋ.
[16] B. °saññatâdi°.
[17] B. akusalam eva.

atthāya taŋ ete dhammā mā randhantu[1] mā mathantū[2] ti attho.

Desanâvasāne[3] pañcasatā upāsakā sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Pañcasataupāsakānaŋ vatthu.[4]

---

8. TISSADAHARAVATTHU.

Dadanti ve ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Tissadaharaŋ nāma ārabbha kathesi.

So kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Visākhāya upāsikāyā ti pañcannam[5] pi[6] ariyasāvakakoṭīnaŋ[7] dānaŋ nindanto[8] vicarati,[9] asadisadānam pi nindi yeva. Tesaŋ[10] dānagge sītalaŋ labhitvā 'sītalan' ti nindati, uṇhaŋ labhitvā 'uṇhan' ti nindati, appaŋ dente pi 'kiŋ ime appamattakaŋ[11] dentī' ti nindati, bahuŋ dente pi[12] 'imesaŋ gehe ṭhāpanaṭṭhānaŋ[13] maññe natthī' ti, 'nanu nāma bhikkhūnaŋ yāpanamattaŋ dātabbaŋ, ettakaŋ yāgubhattaŋ niratthakam eva vipajjatī'[14] ti nindati. Attano pana ñātake ārabbha 'aho amhākaŋ ñātakānaŋ gehaŋ[15] catuddisāhi[16] āgatâgatānaŋ[17] bhikkhūnaŋ āpānabhūtan'[18] ti-ādīni vatvā

---

[1] B. S. °entu.
[2] C. mattentu. Cᵃ. mate°. S. °entu. B. paṭṭhentu.
[3] B. *a.* te.
[4] B. °kava°, sattamaŋ.
[5] S. pañcasatānam.
[6] B. *om.*
[7] C. Cᵃ. S. °sāvakâdīnaŋ.
[8] C. Cᵃ. dento. S. paṭikkanto.
[9] B. °ri.
[10] B. *rep.*
[11] C. Cᵃ. S. ma°.
[12] S. *om.*
[13] C. Cᵃ. S. gehaṭṭh°.
[14] C. Cᵃ. °ntī. B. vissajjatī.
[15] B. gehe.
[16] C. Cᵃ. catudis°. B. catūhi dis°.
[17] B. āgatānaŋ.
[18] B. opāna°

pasaŋsaŋ pavatteti. So pan' ekassa dovārikassa putto janapadaŋ vicarantehi[1] vaḍḍhakīhi[2] saddhiŋ caranto[3] Sāvatthiŋ patvā pabbajito. Atha naŋ bhikkhū evaŋ manussānaŋ dānâdīni nindantaŋ disvā 'pariganhissāma nan' ti cintetvā 'āvuso tava ñātakā kahaŋ vasantī' ti pucchitvā, 'asukagāme nāmā' ti sutvā[4] katipaye dahare pesesuŋ. Te tattha gantvā gāmavāsikehi āsanasālāya nisīdāpetvā katasakkārā pucchiŋsu: 'imamhā gāmā nikkhamitvā pabbajito Tisso nāma daharo atthi, tassa katame ñātakā' ti. Manussā 'idha kulagehato nikkhamitvā pabbajitadārako natthi, kin nu kho ete[5] vadantī' ti cintetvā 'bhante eko dovārikaputto vaḍḍhakīhi saddhiŋ vicaritvā pabbajito ti suṇāma,[6] taŋ sandhāya vadetha maññe' ti. Daharakā bhikkhū tassa[7] tattha issarañātakānaŋ abhāvaŋ ñatvā Sāvatthiŋ gantvā 'akāraṇen'[8] eva bhante Tisso vilapanto vicaratī' ti taŋ pavattiŋ bhikkhūnaŋ ārocesuŋ. Bhikkhū pi Tathāgatassa ārocesuŋ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva vikatthento[9] vicarati, pubbe pi vikatthako va ahosī' ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaŋ āharitvā

'Bahum pi so vikattheyya
aññaŋ janapadaŋ[10] gato
anvāgantvāna dūseyya,
bhuñja bhoge Kaṭāhakā' ti

imaŋ Kaṭāhakajātakaŋ[11] vitthāretvā[12] 'bhikkhave yo[13] hi puggalo parehi appe[14] vā bahuke vā lūkhe vā paṇīte vā dinne[15] aññesaŋ vā datvā attano adinne maṅku hoti, tassa

---

[1] C. C[a]. °ntīhi.
[2] C. C[a]. S. *om.*
[3] B. vicar°.
[4] B. *a.* va.
[5] B. 'me.
[6] S. suṇoma. B. Tisso nāma.
[7] B. Tissassa.
[8] B. °nam.
[9] C. C[a]. paṭikkanto.
[10] B. janapp°.
[11] F. J., I. 451-5.
[12] B. *a.* kathesi.
[13] B. so.
[14] B. appake.
[15] B. *a.* tassa.

jhānaŋ vā vipassanā[1] vā maggaphalâdīni vā n' uppajjantī '[2] ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

249. 'Dadanti[3] ve yathāsaddhaŋ yathāpasādanaŋ[4] jano
tattha yo[5] maṅku hoti[6] paresaŋ pānabhojane
na so divā vā rattiŋ vā samādhiŋ adhigacchati.

250. Yassa c'etaŋ samucchinnaŋ mūlaghaccam[7] samūhataŋ
sa ve divā vā rattiŋ vā samādhiŋ adhigacchatī' ti.

Tattha dadanti ve yathāsaddhan ti lūkhapaṇītâdisu yaŋ kiñci dento jano yathāsaddhaŋ attano saddhânurūpam[8] eva deti, yathāpasādanan[9] ti theranavâdisu[10] c' assa yasmiŋ yasmiŋ pasādo uppajjati tassa dento yathāpasādanaŋ attano pasādânurūpam[11] eva deti, tatthā ti tasmiŋ parassa dāne 'mayā appaŋ vā[12] laddhaŋ lūkhaŋ vā[12] laddhan' ti maṅkubhāvaŋ āpajjati, samādhin ti so puggalo divā vā[13] rattiŋ vā upacārappanāvasena vā maggaphalavasena vā samādhiŋ nâdhigacchati. Yassa c' etan ti yassa ca puggalassa evaŋ taŋ[14] etesu ṭhānesu maṅkubhāvasaŋkhātaŋ akusalaŋ samucchinnaŋ mūlaghaccaŋ katvā arahattañāṇena[15] samūhataŋ so vuttappakāraŋ[16] samādhiŋ adhigacchatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Tissadaharassa vatthu.[17]

---

[1] C. C^a. B. °naŋ. [2] B. na u°. [3] S. dadāti, *so infra.*
[4] C. C^a. B. S. yattha pa°. F. C. C^a. °pās°.
[5] S. so. B. *a.* ca.
[6] C. C^a. S. °bhāvaŋ vā (*for* maṅkubhāvavā?).
[7] B. °cchaŋ. [8] F. saddhārūpaŋ.
[9] B. *ut supra.* S. pas°.
[10] S. °navakâdisu. B. ca *for* c'assa.
[11] F. C. pasādarūpaŋ. C^a. pasâdaŋ.
[12] B. *om.* [13] S. *om.* [14] B. etaŋ *for* eva taŋ.
[15] B. °ttamagga°. [16] S. °ra°.
[17] B. °rava°, aṭṭhamaŋ. S. °akassa va°.

9. PAÑCAUPĀSAKAVATTHU.

Natthi rāgasamo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañca upāsake ārabbha kathesi.

Te kira dhammaŋ sotukāmā vihāraŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. Buddhānañ ca[1] 'ayaŋ khattiyo ayaŋ brāhmaṇo ayaŋ aḍḍho ayaŋ duggato imassa uḷāraŋ katvā[2] desissāmi imassa no' ti cittaŋ na uppajjati,[3] yaŋ kiñci ārabbha dhammaŋ desento dhamme[4] gāravaŋ purakkhatvā[5] Ākāsagaṅgaŋ otārento[6] viya desenti.[7] Evaŋ desentassa pana Tathāgatassa santike nisinnānaŋ tesaŋ eko nisinnako[8] niddāyi, eko aṅguliyā bhūmiŋ[9] khaṇanto nisīdi, eko ekaŋ rukkhaŋ cālento nisīdi, eko ākāsaŋ[10] olokento,[11] eko pana sakkaccaŋ dhammaŋ assosi. Ānandatthero Satthāraŋ vījamāno[12] tesaŋ ākāraŋ oloketvā[13] Satthāraŋ āha: 'bhante tumhe[14] imesaŋ mahāmeghagajjitaŋ[15] gajjantā[16] viya[17] dhammaŋ desetha, ete pana tumhesu pi dhammaŋ kathentesu[18] idañ c'idañ ca karontā[19] nisinnā' ti. 'Ānanda na[20] tvaŋ ete jānāsī' ti.[21] 'Na jānāmi bhante' ti. 'Etesu hi yo esa niddāyanto nisinno esa[22] pañca jātisatāni sappayoniyaŋ nibbattitvā bhogesu sīsaŋ ṭhapetvā niddāyi, idāni pi so[23] niddāyati,[24] nâssa[25]

---

[1] S. Buddhā nāma.
[2] B. S. *a.* dhammaŋ.
[3] S. °enti.
[4] B. °mma°.
[5] B. °itvā.
[6] B. otar°.
[7] C. Cᵃ. °eti. B. °esi.
[8] B. *a.* va.
[9] B. °iyaŋ.
[10] C. Cᵃ. ok°.
[11] S. *a.* nisīdi.
[12] S. vījaya°.
[13] B. °ento.
[14] C. Cᵃ. tumhesu.
[15] B. °gho.
[16] B. °nto.
[17] C. Cᵃ. *om.*
[18] C. Cᵃ. *a.* pi.
[19] B. °nto.
[20] S. *om.* B. tvaŋ ete na.
[21] B. *a.* āma.
[22] C. Cᵃ. *om.*
[23] C. Cᵃ. 'ssa. B. *a.* niddāyanasīlo.
[24] B. *a.* ti. C. Cᵃ. *a.* natthi.
[25] B. n' assa.

kaṇṇaŋ mama saddo pavisati' ti. 'Kiŋ pana bhante paṭipāṭiyā kathetha, udāhu antararantarā' ti. 'Ānanda etassa hi kālena manussattaŋ kālena devattaŋ[1] kālena nāgattan ti evaŋ antarantarā uppajjantassa uppattiyo[2] sabbaññutañāṇenâpi na sakkā paricchindituŋ, paṭipāṭiyā pan'[3] esa pañca jātisatāni nāgayoniyaŋ nibbattitvā niddāyanto pi niddāya atitto yeva Aṅguliyā bhūmiŋ likhanto nisinnapuriso pi pañca jātisatāni gaṇḍuppādayoniyaŋ[4] nibbattitvā[5] bhūmiŋ khaṇi, idāni pi bhūmiŋ khaṇanto va mama saddaŋ na suṇāti. Esa rukkhaŋ cālento nisinnapuriso pi paṭipāṭiyā pañca jātisatāni makkaṭakayoniyaŋ[6] nibbatti, idāni pi pubbâciṇṇavasena[7] rukkhaŋ cāleti yeva, nâssa kaṇṇaŋ mama saddo pavisati. Esa ākāsaŋ olokento[8] nisinnabrāhmaṇo[9] pi pañca jātisatāni nakkhattapāṭhako hutvā nibbatti,[10] pubbâciṇṇavasena[11] ajjâpi ākāsam eva oloketi[12] nâssa kaṇṇaŋ mama saddo pavisati. Esa sakkaccaŋ dhammaŋ suṇanto nisinnapuriso pana paṭipāṭiyā pañca jātisatāni tiṇṇaŋ vedānaŋ[13] pāragū mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā nibbatti, idāni pi mantaŋ saŋsandanto viya sakkaccaŋ suṇātī' ti. 'Bhante tumhākaŋ dhammadesanā chaviādīni pi[14] chetvā[15] aṭṭhimiñjaŋ ādāya[16] tiṭṭhati, kasmā ime tumhesu pi dhammaŋ desentesu sakkaccaŋ na suṇantī' ti. 'Ānanda "mama dhammo sussavanīyo"[17] ti[18] saññaŋ karosi[19] maññe' ti. 'Kiŋ bhante dussavanīyo'[20] ti. 'Āma Ānandā' ti. 'Kasmā

---

1 B. devadattaŋ (!).
2 B. upapa°.
3 B. n'.
4 *Skt.* gaṇḍūpada.
5 B. °etvā.
6 B. °ṭayo°.
7 C. C[a]. pubbe ci°.
8 B. ulloketvā.
9 B. °nno br°. S. °nnapuriso.
10 B. *a.* idāni.
11 C. C[a]. pubba°. S. pubbe ci°.
12 B. ullo°.
13 B. be°.
14 B. *om.*
15 B. chinditvā.
16 B. āhacca.
17 B. susa°.
18 B. *a.* na.
19 B. *a.* ti.
20 B. dusa°.

bhante' ti. 'Ānanda "Buddho" ti vā "Dhammo" ti vā "Saŋgho" ti vā[1] imehi sattehi anekesu pi kappasatasahassesu[2] assutapubbaŋ, tasmā imaŋ dhammaŋ sotuŋ na sakkonti,[3] anamatagge pana[4] saŋsāre ime sattā anekavihitaŋ tiracchānakathaŋ yeva suṇantā āgatā, tasmā surāpānakeḷimaṇḍalâdisu[5] gāyantā naccantā vicaranti, dhammaŋ sotuŋ na sakkontī' ti. 'Kiŋ nissāya pan' ete na sakkonti bhante' ti. Ath' assa Satthā 'Ānanda rāgaŋ nissāya dosaŋ nissāya mohaŋ nissāya taṇhaŋ nissāya na sakkonti, rāgaggisadiso hi[4] aggi nāma natthi, so chārikaŋ pi[4] asesetvā satte dahati, kiñcâpi hi[4] sattasuriyapātubhāvaŋ nissāya uppanno kappavināsako aggi pi kiñci anavasesetvā va lokaŋ dahati, so pana[6] kadāci karahaci[4] yeva dahati,[7] rāgaggino[8] adahanakālo nāma natthi, tasmā rāgasamo vā aggi dosasamo vā gaho[9] mohasamaŋ vā jālaŋ taṇhāsamā vā[10] nadī nāma natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

251\. 'Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo gaho,
natthi mohasamaŋ jālaŋ, natthi taṇhāsamā
nadī' ti.

Tattha rāgasamo ti dhūmâdisu kiñci adassetvā anto va samuṭṭhāya[11] jhāpanavasena rāgena[12] samo aggi[13] nāma natthi, dosasamo ti yakkhagahaajagaragahakumbhīlagahâdayo[14] ekasmiŋ yeva attabhāve gaṇhituŋ sakkonti dosagaho pana[15] ekantam[16] eva gaṇhātī[17] ti dosena

---

[1] B. S. *a.* padaŋ. [2] B. °koṭisata°.
[3] C. C[a]. S. °ntā. [4] B. *om.* [5] B. °īni.
[6] B. *a.* aggi. [7] B. da° yeva. [8] S. °nā.
[9] B. gāho, *al.* [10] B. *om.*
[11] C. C[a]. antojālaṭṭhāya. B. anto yeva u°.
[12] C. C[a]. *om.*
[13] C. C[a]. *a.* malaŋ (*for* analaŋ?).
[14] MSS. *and edd.* °gāh°.
[15] B. *a.* sabbattha. S. *a.* na.
[16] F. S. ekaŋ. C. C[a]. *om.* ek° eva. [17] B. gaṇhi.

samo gaho nāma natthi, mohasaman ti onandhanapariyonandhanaṭṭhena[1] pana mohena[2] samaŋ jālaŋ nāma natthi, taṇhāsamā ti Gaṅgādīnaŋ nadīnaŋ puṇṇakālo pi ūnakālo pi sukkhakālo pi paññāyati, taṇhāya[3] pana puṇṇakālo vā sukkhakālo vā[4] natthi niccaŋ[5] ūnā va paññāyatī ti duppūraṇaṭṭhena[6] taṇhāya samā nadī nāma natthī ti attho.

Desanâvasāne so[7] sakkaccaŋ dhammaŋ suṇanto[8] upāsako sotâpattiphale patiṭṭhahi sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Pañcaupāsakānaŋ vatthu.[9]

---

10. Meṇḍakaseṭṭhivatthu.*

Sudassan[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Bhaddiyaŋ[11] nissāya Jātiyāvane viharanto Meṇḍakaseṭṭhiŋ ārabbha kathesi.

Satthā kira Aṅguttarāpesu[12] cārikaŋ caranto Meṇḍakaseṭṭhino ca bhariyāya c'assa Candapadumāya puttassa ca Dhanañjayaseṭṭhino[13] suṇisāya ca Sumanadeviyā nattāya ca[14] Visākhāya dāsassa[15] Puṇṇassā ti imesaŋ sotāpattiphalūpanissayaŋ disvā Bhaddiyanagaraŋ gantvā Jātiyāvane vihāsi. Meṇḍakaseṭṭhī Satthu āgamanaŋ assosi.

---

1 B. °ṭṭhe. 2 B. moha°.
3 B. taṇhā. 4 C. C[n]. *om. two.*
5 S. nicca°. 6 B. dupūr°.
7 B. *om.* 8 B. savananto.
9 B. °kava°, navamaŋ.
* *Cf.* Mahāvagga, vi. 34.
10 B. *a.* vajjan. 11 B. °iyanagaraŋ.
12 B. °resu.
13 B. Ca° nāma bh° c'assa pu° Dha° ca.
14 B. S. c' assa. 15 B. S. *a.* ca.

Kasmā pan' esa Meṇḍakaseṭṭhī nāma jāto? ti. Tassa kira pacchimagehe aṭṭhakarīsamatte ṭhāne[1] hatthiassa-usabhappamāṇā suvaṇṇameṇḍakā paṭhaviŋ bhinditvā piṭṭhiyā piṭṭhiŋ paharamānā[2] uṭṭhahiŋsu. Tesaŋ mukhesu pañcavaṇṇānaŋ suttānaŋ geṇḍukā[3] pakkhittā honti, sappitelamadhuphāṇitâdīhi vā[4] vatthacchādanahiraññasuvaññâdīhi vā atthe sati tesaŋ mukhato geṇḍukaŋ[5] apaneti.[6] Ekassâpi meṇḍakassa mukhato[7] Jambudīpavāsīnaŋ pahonakaŋ sappitelamadhuphāṇitavatthacchādanahiraññasuvaṇṇaŋ nikkhamati.[8] Tato paṭṭhāya so[9] Meṇḍakaseṭṭhī ti paññāyi.

Kiŋ pan' assa pubbakamman? ti. Vipassibuddhakāle kira esa Avarojassa nāma kuṭumbikassa bhāgineyyo mātulena samānanāmo Avarojo nāma ahosi. Ath' assa mātulo Satthu gandhakuṭiŋ kātuŋ ārabhi. So tassa santikaŋ gantvā 'mātula ubho pi sah' eva karomā' ti vatvā, 'ahaŋ aññehi saddhiŋ asādhāraṇaŋ[10] ekako va karissāmī' ti tena[11] paṭikkhittakāle 'imasmiŋ ṭhāne gandhakuṭiyā katāya imasmiŋ[12] ṭhāne kuñjarasālaŋ nāma laddhuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā araññato dabbasambhāre āharāpetvā ekaŋ thambhaŋ suvaṇṇakhacitaŋ ekaŋ[13] rajatakhacitaŋ ekaŋ maṇikhacitan ti evaŋ[14] thambhatulāsaŋghāṭadvārakavāṭavātapānagopānasīchadaniṭṭhakā sabbâpi suvaṇṇâdikhacitā va kāretvā gandhakuṭiyā sammukhaṭṭhāne Tathāgatassa sattaratanamayaŋ kuñjarasālaŋ kāresi. Tassā upari ghanarattasuvaṇṇamayaŋ kapālaŋ[15] pavāḷamayā sikharathūpiyo[16] ahesuŋ.

---

1 S. °ttaṭṭhāne.
2 B. a. pacchāgehato.
3 C. Cᵃ. S. bhe°.
4 C. Cᵃ. om.
5 B. °uke.
6 S. °nti.
7 C. Cᵃ. om.
8 B. °ṇṇāni nikkhami.
9 B. om.
10 B. a. katvā.
11 B. a. pana.
12 B. a. nāma.
13 B. rep. tha°, al.
14 B. ekaŋ tha° sattaratanakhacitaŋ tulā°, etc.
15 B. °yā kambalā.
16 C. Cᵃ. °rā°. B. °thūpikāyo.

Kuñjarasālāya majjhe ṭhāne ratanamaṇḍapaŋ kāretvā[1] dhammâsanaŋ patiṭṭhāpesi, tassa ghanarattasuvaṇṇamayā[2] pādā ahesuŋ, tathā catasso aṭaniyo. Cattāro pana suvaṇṇameṇḍake kāretvā[3] āsanassa catunnaŋ pādānaŋ heṭṭhā ṭhapesi, dve meṇḍake kāretvā pādapīṭhikāya[4] heṭṭhā ṭhapesi, cha suvaṇṇameṇḍake kāretvā maṇḍapaŋ parikkhipanto[5] ṭhapesi. Dhammâsanaŋ paṭhamaŋ suttamayehi rajjukehi vāyāpetvā majjhe suvaṇṇasuttamayehi upari rajatamayehi[6] suttehi[7] vāyāpesi, tassa candanamayo[8] apassayo ahosi. Evaŋ kuñjarasālaŋ niṭṭhapetvā sālamahaŋ karonto aṭṭhasaṭṭhiyā[9] bhikkhusatasahassena[10] saddhiŋ Satthāraŋ nimantetvā cattāro māse dānaŋ datvā[11] osānadivase ticīvaraŋ adāsi, tattha[12] navakassa sahassagghanakaŋ[13] pāpuṇi.[14] Evaŋ Vipassibuddhakāle[15] puññakammaŋ katvā[16] tato cuto devesu ca manussesu[17] ca saŋsaranto imasmiŋ kappe[18] Bārāṇasiyaŋ mahābhogaseṭṭhikule[19] nibbattitvā[20] Bārāṇasiseṭṭhī nāma ahosi.

So ekadivasaŋ rājūpaṭṭhānaŋ gacchanto[21] purohitaŋ[22] disvā 'kiŋ ācariya nakkhattamuhuttaŋ upadhārethā' ti āha. 'Āma upadhāremi,[23] kim aññaŋ amhākaŋ kamman' ti. 'Tena hi kīdisaŋ janapadacārittan'[24] ti. 'Ekaŋ

---

[1] B. °esi.
[2] C. C[a]. S. ghanaratanamayā. B. *a.* c'eva.
[3] B. kārāp°, *al.*
[4] S. °yaŋ. K. piṭṭhi°.
[5] B. °ento.
[6] K. rajaṭa°. C. C[a]. S. paṭṭa°. B. mutta°. K. °ye.
[7] K. *om.*
[8] K. candimasuriyo.
[9] K. saṭṭhī°, *om.* bhi°. B. saṭṭhīhi.
[10] B. °ehi.
[11] K. B. adāsi.
[12] B. tassa. K. B. *a.* saŋgha°.
[13] B. satasah°. K. B. °ikaŋ.
[14] B. °ṇāti.
[15] K. °ssissa sammāsambu°.
[16] B. kāretvā.
[17] B. devamanusse.
[18] K. B. bhaddakappe.
[19] K. °ge se°. B. *om.* °seṭṭhi°.
[20] B. °etvā.
[21] K. *a.* maggantare.
[22] K. parohittaŋ.
[23] K. B. *a.* ti.
[24] K. °ikan.

bhayaŋ bhavissatī' ti. Kiŋ bhayaŋ nāmā' ti.[1] 'Chātakabhayaŋ[2] seṭṭhī' ti. 'Kadā bhavissatī' ti. 'Ito tiṇṇaŋ saŋvaccharānaŋ accayenā' ti. Taŋ sutvā seṭṭhī[3] bahuŋ kasikammaŋ[4] kāretvā gehe vijjamānena pi dhanena[5] dhaññam eva gahetvā aḍḍhaterasakoṭṭhasatāni[6] kāretvā sabbakoṭṭhe[7] vīhīnaŋ[8] pūrāpesi,[9] koṭṭhesu appahontesu[10] cāṭiādīni pūretvā[11] avasesaŋ bhūmiyaŋ āvāṭe[12] katvā nikhaṇi,[13] nidhānâvasesaŋ[14] mattikāya saddhiŋ madditvā[15] bhittiyo limpāpesi. So aparena samayena chātakabhaye[16] sampatte yathānikkhittadhaññe[17] paribhuñjanto koṭṭhesu ca cāṭiādisu[18] ca nikkhittadhaññe parikkhīṇe parijanaŋ[19] pakkosāpetvā āha: 'gacchatha tātā pabbataŋ[20] pavisitvā jīvantā[21] subbhikkhakāle mama santikaŋ[22] āgantukāmā āgacchatha anāgantukāmā tattha[23] tatth' eva jīvathā' ti. Te[24] tathā akaŋsu. Tassa pana santike veyyāvaccakaro eko va[25] Puṇṇo nāma dāso ohiyi, tena saddhiŋ seṭṭhijāyā seṭṭhiputto seṭṭhisuṇisā ti pañca[26] janā ahesuŋ. Te

---

[1] K. *om. four.*
[2] K. chātabh°.
[3] K. *a.* ito patthāya.
[4] K. kasiṇa°.
[5] K. B. °nadhanenâpi.
[6] K. °telasāni ko°. B. °terasāni ko°.
[7] B. °ake.
[8] B. °hīhi.
[9] K. puresi. B. paripūri.
[10] B. nappa°.
[11] B. °itvā.
[12] K. āvā.
[13] C[a]. nikhāni.
[14] *So* B. C[a]. S. tāva sesaŋ. C. tāya se°. K. āvātā avasesaŋ.
[15] K. tā.
[16] K. chātabh°.
[17] K. °ttaŋ. S. °ttaŋ dhaññaŋ. B. °ññaŋ.
[18] K. cātiyādisu.
[19] B. °ne. K. parisajane.
[20] B. °tapādaŋ.
[21] K. B. °nto.
[22] B. °ikā.
[23] B. *om.* K. ce tumhe va tattha jīvathā ti te tathā ak°.
[24] B. *a.* rodamānā assumukhā hutvā seṭṭhiŋ vanditvā khamāpetvā sattâhaŋ nisīdāpetvā.
[25] K. ca.
[26] K. pañc' eva te. B. pañc' eva.

bhūmiyaŋ āvāṭesu nihitadhaññe[1] pi parikkhīṇe[2] bhittimattikaŋ pātetvā[3] temetvā tato laddhadhaññena yāpayiŋsu.[4] Ath' assa jāyā chātake avattharante[5] mattikāya khīyamānāya[6] bhittipādesu[7] avasiṭṭhamattikaŋ pātetvā[3] temetvā aḍḍhāḷhakamatte[8] labhitvā koṭṭetvā ekaŋ[9] taṇḍulanāḷiŋ gahetvā[10] 'chātake[11] corā bahū honti' ti corabhayena ekasmiŋ kuṭe pakkhipitvā pidahitvā bhūmiyaŋ nikhaṇitvā[12] ṭhapesi. Atha naŋ seṭṭhī rājūpaṭṭhānato āgantvā āha: 'bhadde chāto 'smi,[13] atthi kiñcī' ti. Sā 'vijjamānaŋ natthī' ti avatvā 'sāmi ekā taṇḍulanāḷi[14] atthī' ti āha. 'Kahaŋ sā' ti. 'Corabhayen amediniŋ[15] khaṇitvā ṭhapitā' ti. 'Tena hi naŋ uddharitvā[16] kiñci pacāhī'[17] ti.[18] 'Sace yāguŋ pacissāmi dve vāre bhavissati,[19] sace bhattaŋ pacissāmi ekavāram eva bhavissati,[20] kiŋ pacāmi sāmī' ti āha.[21] 'Amhākaŋ añño paccayo natthi, bhattaŋ bhuñjitvā va[22] marissāma, bhattam eva pacāhī' ti. Sā bhattaŋ pacitvā pañca koṭṭhāse katvā seṭṭhino pattakoṭṭhāsaŋ[23] vaḍḍhetvā purato ṭhapesi. Tasmiŋ khaṇe Gandhamādanapabbate[24] paccekabuddho[25]

---

[1] K. niddahita°. [2] K. *a.* avasiṭṭhaŋ.
[3] K. pāpetvā. [4] K. pā°.
[5] K. avatar°.
[6] S. khipyā° (*for* khiyya°?). B. °nā.
[7] S. °pādā yeva. C. C[a]. °padāse. K. °padese.
[8] B. aḍḍhanāḷika°. K. B. °ttaŋ vīhiŋ.
[9] K. eka°. [10] B. labhitvā.
[11] K. B. °kakāle. [12] K. kha°.
[13] C. C[a]. K. 'smiŋ. B. 'mhi. [14] B. °ḷiŋ.
[15] K. me. B. me ni°. [16] K. uddhi°.
[17] C. C[a]. °sī, *so infra.*
[18] K. *a.* sā udharitvā cinte (si).
[19] B. labhissati.
[20] B. labhi°. K. *a.* ti.
[21] K. *om.* [22] B. *om.*
[23] K. bhatta°. B. koṭṭhāse.
[24] K. khandha°, *a.* eko. [25] B. *a.* sattâhaŋ.

samāpattito vuṭṭhāsi[1]—Antosamāpattiyaŋ kira samāpattibalena[2] jighacchā na bādhati samāpattivuṭṭhitānaŋ[3] pana balavatī hutvā udarapaṭale[4] ḍayhantī[5] viya uppajjati, tasmā[6] te labhanaṭṭhānaŋ oloketvā gacchanti. Taŋ divasañ ca[7] tesaŋ dānaŋ datvā senāpatiṭṭhānâdisu aññataraŋ sampattiŋ labhanti—tasmā so pi dibbena cakkhunā olokento 'Sakalajambudīpe[8] chātakabhayaŋ uppannaŋ seṭṭhigehe ca[9] pañcannaŋ janānaŋ nāḷikodano va[10] pakko, saddhā nu kho ete, sakkhissanti vā[11] mama saŋgahaŋ kātun' ti tesaŋ saddhābhāvañ ca[12] saŋgahaŋ kātuŋ samatthabhāvañ ca disvā pattacīvaram ādāya mahāseṭṭhissa purato dvāre ṭhitam eva attānam dassesi. So taŋ disvā va pasannacitto 'pubbe pi mayā dānassa adinnattā[13] evarūpaŋ chātakaŋ diṭṭhaŋ, idaŋ kho pana bhattaŋ mañ[14] ca pana[15] ekadivasam eva[16] rakkheyya, ayyassa[17] pana dinnaŋ anekāsu[18] kappakoṭīsu[19] hitâvahaŋ[20] bhavissatī' ti taŋ bhattapātiŋ apanetvā paccekabuddhaŋ upasaŋkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā[21] gehaŋ pavesetvā āsane nisinnassa pāde dhovitvā suvaṇṇapādapīṭhe[22] ṭhapetvā taŋ[23] bhattapātiŋ ādāya paccekabuddhassa patte[24] okiri. Upaḍḍhâvasese[25] patte[26] dinne[27] paccekabuddho hatthena

---

1 C. C^a. °ya. B. °ti. K. vuṭṭhahi.
2 K. °sena (=vasena).
3 K. B. °ttito vu°.
4 K. °la. B. °laŋ.
5 K. dah°.
6 B. *om.*
7 K. c'eva.
8 K. °jambū°.
9 K. va.
10 B. ca.
11 B. nu kho. K. *a.* no.
12 K. *a.* disvā.
13 K. adint°.
14 C. C^a. mayañ (=mamañ?).
15 K. B. *om. two.*
16 K. °sañ ñeva.
17 K. ayya.
18 S. *a.* pana.
19 K. B. S. *a.* mama.
20 B. hitasukhâvahaŋ.
21 K. taŋ.
22 K. °piṭṭhe.
23 B. *om.*
24 B. *a.* bhattaŋ.
25 B. upaḍḍhasese.
26 K. bhatte.
27 K. B. *om.*

pattaṃ pidahi. Atha naṃ 'bhante ekāya taṇḍulanāḷiyā pañcannaṃ janānaṃ pakka-m-odanassa[1] ayaṃ eko koṭṭhāso, imaṃ dvidhā kātuṃ na sakkā, mā mayhaṃ idhaloka-saṃgahaṃ[2] karotha,[3] niravasesaṃ dātukāmo 'mhī'[4] ti vatvā[5] sabbabhattaṃ[6] adāsi, datvā ca pana patthanaṃ ṭhapesi:[7] 'bhante māssu[8] puna[9] nibbattanibbattaṭṭhāne[10] evarūpaṃ chātakabhayaṃ addasaṃ,[11] ito paṭṭhāya[12] Sakalajambudīpa-vāsīnaṃ bījabhattaṃ dātuṃ[13] samattho bhaveyyaṃ[14] saha-tthena kammaṃ katvā jīvikaṃ[15] na kappeyyaṃ, aḍḍhate-lasakoṭṭhasatāni[16] sodhāpetvā[17] sīsaṃ nahāyitvā tesaṃ dvāre nisīditvā uddhaṃ olokitakkhaṇe yeva me rattasāli-dhārā[18] patitvā sabbakoṭṭhe[19] pūreyyuṃ, nibattanibatta-ṭṭhāne[20] ayam eva bhariyā ayam eva putto ayam eva[21] suṇisā ayam eva dāso hotū'[22] ti.[23] Bhariyâpi[24] 'ssa 'mama sāmike jighacchāya pīḷiyamāne na sakkā mayā bhuñjitun' ti cintetvā attano koṭṭhāsaṃ paccekabuddhass' eva[25] datvā patthanaṃ ṭhapesi: 'bhante idāni nibbatta-nibbattaṭṭhāne[26] evarūpaṃ chātakabhayaṃ[27] na passeyyaṃ,

---

[1] K. pakkod°. B. pakkaod°. S. pakkass' od°.
[2] K. B. °ke sa°.
[3] B. *a.* ahaṃ.
[4] B. °kām' amhī.
[5] K. *a.* taṃ.
[6] B. S. °aṃ bha°.
[7] K. °etvā. B. paṭhap°, *al.*
[8] K. B. mā.
[9] K. °naṃ. C. C[a]. B. S. pana.
[10] K. C. C[a]. nibbattaṭṭh°.
[11] K. adassa, *a.* ahaṃ ālh° pu° katvā.
[12] K. *om.*
[13] K. vibhajjituṃ *for* bī° dā°.
[14] K. *a.* dentiyâpi ca . . . hotu, *v. infra.*
[15] K. B. °itaṃ.
[16] B. °terasa°. K. °koṭṭhasakoṭṭha°.
[17] C. C[a]. S. dhovāp°.
[18] K. ratana°.
[19] K. te sabbe ko°. B. °esu.
[20] K. *a.* va me. B. *a.* ca.
[21] K. me.
[22] C. C[a]. S. *om.*
[23] K. *a.* āha.
[24] K. chātabh°.
[25] Bhariyâpi . . . dāso ti *in* K. B. *only.*
[26] B. *om.*
[27] K. nibbattaṭṭh°.

āḷhakathālikaŋ[1] purato katvā sakalaJambudīpavāsīnaŋ bhattaŋ dentiyâpi c'eva[2] me yāva na uṭṭhahāmi[3] tāva gahitaṭṭhānaŋ pūritam eva hotu, ayam eva sāmiko hotu,[4] ayaŋ[5] putto, ayaŋ suṇisā,[6] ayaŋ[5] dāso'[7] ti. Putto pi 'ssa attano koṭṭhāsaŋ paccekabuddhassa datvā patthanaŋ ṭhapesi: 'ito paṭṭhāya evarūpaŋ chātakabhayaŋ[8] na passeyyaŋ, ekañ[9] ca me sahassatthavikaŋ gahetvā sakalaJambudīpavāsīnaŋ kahāpaṇaŋ[10] dentassâpi ayaŋ thavikā[11] paripuṇṇā va hotu, ime yeva ca[12] me mātāpitaro[13] hontu ayaŋ bhariyā[14] ayaŋ dāso'[15] ti. Suṇisâpi[16] attano koṭṭhāsaŋ[17] paccekabuddhassa datvā[18] patthanaŋ ṭhapesi: 'ito paṭṭhāya evarūpaŋ chātakabhayaŋ na passeyyaŋ, ekañ ca me dhaññapiṭakaŋ purato ṭhapetvā sakalaJambudīpavāsīnaŋ bījabhattaŋ[19] dentiyâpi khīṇabhāvo mā paññāyi,[20] nibbattanibbattaṭṭhāne ime yeva sasurā hontu ayam eva sāmiko ayam eva dāso'[21] ti. Dāso pi[22] attano koṭṭhāsaŋ[23] paccekabuddhassa datvā patthanaŋ ṭhapesi: 'ito paṭṭhāya evarūpaŋ chātakabhayaŋ na passeyyaŋ,[24] kasantassa ca me ito tisso etto tisso majjhe ekā ti dāruammaṇamattā[25] satta[26] sītāyo gacchantū'[27] ti.[28] So taŋ divasaŋ senāpatiṭṭhānaŋ patthetvā laddhuŋ samattho[29]

---

[1] B. bhattathāl°.
[2] B. ca.
[3] B. °hissāmi.
[4] B. *om.*
[5] B. *a.* eva.
[6] B. *om. two.*
[7] B. *a.* hotū.
[8] K. chātabh°.
[9] C. C[a]. S. evaŋ.
[10] K. *om.*
[11] B. sahassath°.
[12] K. *om.*
[13] B. *a.* eva.
[14] K. *a.* me.
[15] B. *a.* hotū.
[16] B. *a.* 'ssa.
[17] B. bhattak°.
[18] K. *a.* pana.
[19] K. vijja°.
[20] B. °itta.
[21] B. *only* nibbatta° . . . dāso.
[22] K. *a.* 'ssa.
[23] K. bhattak°.
[24] K. B. *a.* sabbe ime sāmikā hontu.
[25] K. B. °ambaṇa°.
[26] B. *rep.*
[27] B. °atū.
[28] K. C. C[a]. *om.*
[29] B. *a.* pi. K. *a.* taŋ tassā.

sāmikesu[1] sinehena 'ime yeva ca me[2] sāmikā hontū' ti patthanaŋ ṭhapesi. Paccekabuddho sabbesam pi vacanâvasāne 'evaŋ hotū' ti vatvā[3] paccekabuddhagāthāhi[4] anumodanaŋ katvā 'mayā c'[5] imesaŋ cittaŋ pasāletuŋ vaṭṭati' ti cintetvā 'yāva Gandhamādanapabbatā ime maŋ passantū' ti adhiṭṭhahitvā pakkāmi, te pi[6] olokentā[7] aṭṭhaŋsu. So gantvā taŋ bhattaŋ pañcahi paccekabuddhasatehi saddhiŋ saŋvibhaji,[8] taŋ tassânubhāvena sabbesaŋ[8] pahosi,[9] te pi[10] olokentā eva[11] aṭṭhaŋsu. Atikkante pana majjhantike seṭṭhibhariyā ukkhaliŋ[12] dhovitvā pidahitvā[13] ṭhāpesi. Seṭṭhī pi jighacchāpīḷito nipajjitvā niddaŋ okkami. So[14] sāyaṇhe[15] pabujjhitvā bhariyaŋ āha: 'bhadde[16] ativiya chāto 'mhi,[17] atthi nu kho ukkhaliyā tale jhāmakasitthā'[18] ti. Sā dhovitvā ukkhaliyā ṭhapitabhāvaŋ jānantī pi 'natthī' ti avatvā, 'ukkhaliŋ vivaritvā ācikkhissāmī' ti uṭṭhāya ukkhalimūlaŋ[19] gantvā ukkhaliŋ vivari, tāvad eva sumanamakulasadisabhattassa[20] pūrā[21] ukkhalī pidhānaŋ ukkhipitvā aṭṭhāsi. Sā taŋ disvā[22] pītiyā phuṭṭhasarīrā[23] āha: 'uṭṭhehi sāmi, ahaŋ ukkhaliŋ dhovitvā pidahiŋ, sā pan' esā[24] sumanamakulasadisassa[25]

---

[1] K. °ke. [2] K. B. *om. two.*
[3] K. *a.* gātham āha, *with* icchitaŋ patthitaŋ, etc., *in full.* B. *a. vss. also.*
[4] B. °buddho anu°. [5] K. B. *om.*
[6] K. *a.* taŋ. [7] B. °etvā. K. B. *a.* va.
[8] K. °jjitvā. [9] K. °ti.
[10] B. *om.* [11] K. B. yeva. S. va.
[12] K. ukkhili. [13] K. *om.*
[14] C. Cᵃ. *om.* B. *a.* pi. [15] K. °ṇhasamaye.
[16] K. bhante. C. Cᵃ. S. *om.*
[17] B. *a.* ti. [18] K. B. °ānī.
[19] K. ukkhiliyā mū°.
[20] C. Cᵃ. °mukula°. K. °vaṇṇasadisa°. B. °vaṇṇassa bha°.
[21] B. *a.* ahosi. [22] B. *a.* va.
[23] K. phūta°. K. B. *a.* seṭṭhiŋ. S. *a.* sāmiŋ.
[24] B. pana. [25] B. °savaṇṇassa.

bhattassa pūrā, puññāni nāma kātabbarūpāni,[1] dānaŋ nāma[2] dātabbayuttakaŋ,[3] uṭṭhehi sāmi bhuñjassū' ti sā dvinnam pi[4] pitāputtānaŋ bhattaŋ[5] adāsi, tesu bhutvā[6] uṭṭhitesu suṇisāya saddhiŋ nisīditvā bhuñjitvā[7] Puṇṇassa bhattaŋ adāsi, gahitagahitaṭṭhānaŋ na khīyati, kaṭacchunā sakiŋ gahitaṭṭhānam eva paññāyati. Taŋ divasaŋ eva koṭṭhâdayo pubbe pūritaniyāmen' eva puna pūriŋsu.[8] 'seṭṭhissa gehe bhattaŋ uppannaŋ, bījabhattehi atthikā āgantvā gaṇhantū' ti nagare ghosanaŋ kāresi. Manussā tassa gehato bījabhattaŋ gaṇhiŋsu, sakalaJambudīpavāsino pi taŋ nissāya[9] labhiŋsu yeva. So tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saŋsaranto[10] imasmiŋ buddhuppāde[11] Bhaddiyanagare seṭṭhikule nibbatti, bhariyâpi 'ssa mahābhogakule nibbattitvā vayappattā tass' eva gehaŋ agamāsi. Tassa taŋ[12] pubbakammaŋ nissāya pacchāgehe[13] vuttappakārā meṇḍakā uṭṭhahiŋsu.[14] Putto pi tesaŋ[15] putto va suṇisā[16] suṇisā yeva[17] dāso[16] dāso yeva[17] ahosi.[18]

Ath' ekadivasaŋ seṭṭhī attano puññaŋ vīmaŋsitukāmo aḍḍhatelasasatāni[19] koṭṭhâgārāni[20] sodhāpetvā sīsaŋ nahāto[21] dvāre nisīditvā uddhaŋ olokesi,[22] sabbāni pi[23] vutta-

---

[1] K. katt°. [2] K. *om.*
[3] B. kattabba°. [4] K. B. *om.*
[5] B. *om.*
[6] K. bhuttesu. B. bhuttā. [7] K. paribhu°.
[8] K. purayisuŋ. B. pūrayiŋsu.
[9] K. B. *a.* jīvitaŋ. [10] K. saranto.
[11] K. bhaddakappe. [12] B. *om.*
[13] K. gehe. S. *a.* pubbe.
[14] K. upaṭṭh°. [15] K. B. nesaŋ
[16] K. *a.* pi nesaŋ. C. C[s]. S. *om.*
[17] B. va.
[18] So . . . ahosi *misplaced in* K., *a. infra.*
[19] C. C[s]. °telasatāni. K. °telasāni. B. °terasāni.
[20] K. B. koṭṭhasatāni.
[21] K. nhāpito. S. nahāpetvā. B. nhāto.
[22] K. °eti. [23] K. B. *om.*

ppakārānaŋ[1] rattasālīnaŋ[2] pūrayiŋsu. So sesānaŋ pi[3] puññāni vīmaŋsitukāmo bhariyāputtâdayo[4] 'tumhākam pi[5] puññāni vīmaŋsissathā'[6] ti āha. Ath' assa bhariyā sabbâlaŋkāraŋ[7] alaŋkaritvā mahājanassa passantass' eva taṇḍule[8] miṇāpetvā[9] tehi[10] bhattaŋ pacāpetvā dvārakoṭṭhake paññattâsane nisīditvā suvaṇṇakaṭacchuŋ ādāya 'bhattena atthikā āgacchantū' ti ghosāpetvā āgatâgatānaŋ[11] upanītabhājanāni[12] pūretvā adāsi, divasam[13] pi dentiyā kaṭacchunā gahitaṭṭhānam[14] eva paññāyi.[15] Tassā pana purimabuddhānaŋ pi bhikkhusaŋghassa vāmahatthena ukkhaliŋ dakkhiṇahatthena kaṭacchuŋ gahetvā evam evaŋ[16] patte pūretvā bhattassa[17] dinnattā vāmahatthatalaŋ[18] pūretvā padumalakkhaṇaŋ nibbatti, dakkhiṇahatthatalaŋ pūretvā candalakkhaṇaŋ nibbatti, yasmā pana[19] dhammakarakaŋ[20] ādāya bhikkhusaŋghassa udakaŋ parissāvetvā[21] dadamānā aparâparaŋ vicari, tena[22] dakkhinapādatalaŋ[23] pūretvā candalakkhaṇaŋ nibbatti,[24] vāmapādatalaŋ pūretvā padumalakkhaṇaŋ,[25] tasmā[26] iminā kāraṇena 'Candapadumā' ti nāmaŋ kariŋsu. Putto pi 'ssa[27] sīsaŋ nahāto[28] sahassa-

---

[1] C. C[a]. °raŋ. K. B. °rāni.
[2] K. °ni.
[3] K. *om.*
[4] K. B. bhariyañ ca pu°. B. *a.* ca.
[5] K. *a.* mayhaŋ. S. *om.*
[6] K. °ssāmi.
[7] B. sabbaŋ al°. K. sabbâlaŋkāratvā.
[8] B. °laŋ.
[9] B. ekanāḷimattaŋ gahetvā.
[10] C. C[a]. hi. S. *om.*
[11] K. *a.* gahitabhājaṇāni.
[12] K. °āni bho.
[13] B. sakaladi°.
[14] K. gahitagahita°.
[15] B. °yati.
[16] K. B. eva.
[17] K. bhattā.
[18] K. B. °le.
[19] C. samāpattito. C[a]. S. vāmahatthato.
[20] B. °ṇaŋ.
[21] K. B. parisāv°.
[22] K. ten' assā. B. *a.* tassā.
[23] K. B. °le.
[24] C. C[a]. °itvā.
[25] K. *a.* nibbatti.
[26] K. B. tassā.
[27] B. 'ssā.
[28] K. ṇhātvā.

tthavikaŋ ādāya 'kahāpaṇehi[1] atthikā āgacchantū' ti vatvā āgatâgatānaŋ gahitabhājanāni[2] pūretvā adāsi, thavikāya kahāpaṇasahassaŋ ahosi yeva. Suṇisâpi 'ssa sabbâlaŋkāraŋ[3] alaŋkaritvā vīhipiṭakaŋ[4] ādāya ākāsañgaṇe nisinnā 'bījabhattena[5] atthikā[6] āgacchantū' ti[7] āgatâgatānaŋ[8] gahitabhājanāni pūretvā adāsi, piṭakaŋ yathāpūritam eva ahosi. Dāso pi 'ssa sabbâlaŋkāraŋ[9] alaŋkaritvā suvaṇṇayugesu[10] suvaṇṇayottehi goṇe yojetvā suvaṇṇapatodalaṭṭhiŋ[11] ādāya[12] goṇānaŋ pañcañgulikāni[13] datvā visāṇesu suvaṇṇakosake paṭimuñcitvā[14] khettaŋ gantvā pājesi,[15] ito tisso etto tisso majjhe ekā ti satta sītā[16] bhijjitvā agamaŋsu, Jambudīpavāsino bhattabījahiraññasuvaṇṇâdisu[17] yathārucitaŋ[18] seṭṭhigehato[19] yeva gaṇhiŋsu.[20]

Evaŋ mahânubhāvo seṭṭhī[21] 'Satthā kira āgato' ti sutvā 'Satthu paccuggamanaŋ karissāmī' ti nikkhamanto antarāmagge titthiye disvā tehi 'kasmā tvaŋ gahapati kiriyavādo samāno akiriyavādassa samaṇassa Gotamassa santikaŋ gacchasī'[22] ti vāriyamāno[23] pi tesaŋ vacanaŋ anādiyitvā[24] va gantvā Satthāraŋ[25] vanditvā ekamantaŋ

---

[1] K. kāhā°. [2] C. C[a]. gahitgahita°.
[3] K. °rehi. [4] K. supivihiṭakaŋ.
[5] K. °en'. B. °ehi. [6] K. *a.* mā (=maŋ?)
[7] K. *om.* B. *a.* vatvā. [8] K. āgatānaŋ.
[9] K. B. °rehi. [10] K. °yugaŋ.
[11] K. B. °yaṭṭhiŋ. [12] B. *a.* dvinnaŋ.
[13] B. S. gandhapa°. K. kandhapa°.
[14] K. °mucc°. [15] C. C[a]. S. pādesi.
[16] K. sitāni. [17] C[a]. satta°.
[18] S. °ikaŋ. [19] K. seṭṭhino ge°.
[20] B. *a.* Ime pañca mahāpuññā.
[21] K. *a.* so . . . ahosi (*supra*), *and* evaŋ mahābhāvo seṭṭhi.
[22] C. C[a]. °tī.
[23] B. S. niv°. K. nibhari°. [24] K. anāday[c].
[25] K. Sa°. ga°.

nisīdi. Ath' assa Satthā ānupubbikathaŋ kathesi. So desanâvasāne sotâpattiphalaŋ patvā[1] titthiyehi avaṇṇaŋ vatvā attano nivāritabhāvaŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā 'gahapati ime sattā nāma mahantam pi[2] attano dosaŋ na passanti, avijjamānam pi paresaŋ dosaŋ vijjamānakaŋ[3] katvā tattha bhusaŋ[4] viya opuṇantī'[5] ti vatvā imaŋ gātham āha:

252. 'Sudassaŋ vajjaŋ aññesaŋ attano pana duddasaŋ
paresaŋ hi so vajjāni opuṇāti yathā bhusaŋ,[6]
attano pana chādeti kaliŋ va kitavā saṭho' ti.

Tattha sudassan[7] ti parassa aṇumattam[8] pi vajjaŋ khalitaŋ sudassaŋ sukhen' eva passituŋ sakkā, attano pana atimahantam pi duddasaŋ,[9] paresaŋ[10] hī ti ten' eva kāraṇena so puggalo saŋghamajjhâdisu paresaŋ vajjāni uccaṭṭhāne[11] ṭhapetvā bhusaŋ opuṇanto[12] viya opuṇāti,[13] kaliŋ va kitavā saṭho ti ettha[14] sakuṇesu aparajjhanabhāvena[15] attabhāvo kaliŋ[16] nāma, sākhābhaṅgâdikaŋ[17] paṭicchādanaŋ kitavā[18] nāma,[19] sākuṇiko[20] saṭho nāma; yathā sakuṇaluddako[21] sakuṇe gahetvā māretukāmo kita-

---

[1] K. B. *a.* Satthu.
[2] K. *om.*
[3] B. °naŋ.
[4] K. tattha.
[5] K. onantī. B. ophu°, *al.*
[6] B. bhūsaŋ. S. busaŋ, *al.* F. yathābhusaŋ (= *Skt.* bhṛśa); *but in* C^y. = *Skt.* busa, 'chaff.'
[7] B. *a.* vajjan.
[8] F. C. C^a. K. anu°.
[9] K. duddhassaŋ.
[10] K. pare.
[11] C^a. uccāne. F. upaddhāne. K. upaṅgāne.
[12] K. phu°.
[13] K. B. ophu°.
[14] K. *a.* esa.
[15] K. °jjhânu°. B. °vasena.
[16] B. kali.
[17] S. °dīhi.
[18] K. *a.* saṭho.
[19] K. *a.* sā
[20] F. C. C^a. K. sak°. K. °ike.
[21] K. °lalako.

vāya[1] attabhāvaŋ paṭicchādeti evaŋ attano vajjaŋ chādetī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Meṇḍakaseṭṭhissa vatthu.[2]

---

11. Ujjhānasaññittheravatthu.

Paravajjânupassissā[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ujjhānasaññinām'[4] ekaŋ theraŋ ārabbha kathesi.

So kira 'ayaŋ[5] evaŋ nivāseti evaŋ pārupatī' ti bhikkhūnaŋ randham[6] eva gavesanto vicarati. Bhikkhū 'bhante asuko nāma[7] thero evaŋ karotī'[8] ti Satthu ārocayiŋsu.[9] Satthā[10] 'bhikkhave vattasīse ṭhatvā evaŋ ovadanto ananuvādo;[11] yo pana[12] ujjhānasaññitāya paresaŋ[13] antaraŋ pariyesamāno evaŋ vatvā vicarati,[14] tassa jhānâdisu[15] eko pi viseso anuppajjati,[16] kevalaŋ[17] āsavā yeva vaḍḍhantī' ti vatvā imaŋ gātham āha :

253. 'Paravajjânupassissa[18] niccaŋ ujjhānasaññino
āsavā tassa vaḍḍhanti ārā[19] so āsavakkhayā'[20] ti.

---

[1] K. kitavā viya. B. titavā viya.
[2] K. °ṭṭhivatthuŋ. B. °ṭṭhiva°, dasamaŋ.
[3] C. Cª. °ssan. K. °ssaŋ, *and om.* ti.
[4] B. °iŋ nāma. C. Cª. °nāmakaŋ.
[5] S. kirâyaŋ.
[6] K. B. antaram.
[7] K. B. a° nā° bha°.
[8] K. bhaṇatī.
[9] K. B. °esuŋ.
[10] B. *om.*
[11] K. anuv?. B. ananupavādo.
[12] B. *a.* niccaŋ.
[13] C. Cª. *rep.*
[14] K. ca°.
[15] K. S. °jjhā°.
[16] K. na upp°. B. n' upp°.
[17] K. keb°.
[18] C. Cª. K. °ssaŋ.
[19] C. āro.
[20] K. °yo.

Tattha ujjhānasaññino[1] ti evaŋ nivāsetabbaŋ evaŋ pārupitabban ti paresaŋ randhagavesitāya[2] ujjhānabahulassa puggalassa[3] jhānâdisu ekadhammo pi na vaḍḍhati, atha kho āsavā[4] vaḍḍhanti,[5] tena[6] kāraṇena so arahattasaŋkhātā[7] āsavakkhayā ārā[8] dūrā[9] gato va hotī ti.[10] Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Ujjhānasaññināmattherassa vatthu.[11]

---

12. Subhaddaparibbājakavatthu.*

Ākāse[12] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Kusinārāyaŋ Upavattane Mallānaŋ sālavane parinibbānamañce[13] nipanno Subhaddaŋ[14] paribbājakaŋ ārabbha kathesi.

So kira atīte kaṇiṭṭhabhātari[15] ekasmiŋ sasse navakkhattuŋ aggadānaŋ dente dānaŋ dātuŋ anicchanto osakkitvā[16] avasāne adāsi, tasmā paṭhamabodhiyaŋ pi majjhimabodhiyaŋ pi Satthāraŋ daṭṭhuŋ nâlattha,[17] pacchimabodhiyaŋ pana Satthu parinibbānakāle[18] 'ahaŋ[19] tīsu pañhesu attano kaṅkhaŋ mahallake paribbājake pucchitvā samaṇaŋ Gotamaŋ "daharo" ti saññāya[20] na

---

[1] K. °inā.
[2] K. B. antaraŋ ga°.
[3] B. ujjhānapu°, *om.* bahulassa.
[4] K. *a.* ca. S. *a.* tassa.
[5] C. C[a]. S. *a.* ti.
[6] B. ten' eva.
[7] B. °ttamagga°.
[8] B. āko.
[9] B. S. dūraŋ. K. dūrato *for* dū° ga°.
[10] K. *om.*
[11] K. Ujjhānattherava°. B. Ujjhānasaññitherava°, ekādasamaŋ.
* *Cf.* Dīgha, II. 148 *ff.*
[12] K. *a.* va padaŋ natthi.
[13] K. B. °mañcake.
[14] K. °dda°.
[15] K. °ro.
[16] C. C[a]. K. osakkhitvā.
[17] K. nâladdhaŋ. B. nâlatthaŋ.
[18] B. Satthari ni°.
[19] B. ayaŋ.
[20] C. C[a]. *om.*

pucchiŋ, tassa ca dāni[1] parinibbānakālo, pacchā[2] me samaṇassa Gotamassa apuṭṭhakāraṇā[3] vippatisāritā[4] uppajjeyyā '[5] ti Satthāraŋ upasaŋkamitvā Ānandattherena nivāriyamāno pi Satthārā[6] okāsaŋ katvā 'Ānanda mā[7] Subhaddaŋ nivārayi[8] pucchatu maŋ pañhan' ti vuttattā[9] sāṇiŋ[10] pavisitvā[11] heṭṭhā mañcake nisinno 'bho samaṇa[12] kin nu kho ākāse[13] padaŋ nāma atthi,[14] ito bahiddhā samaṇo[15] nāma atthi, saŋkhārā sassatā nāma atthī' ti ime pañhe pucchi. Ath' assa Satthā[16] tesaŋ abhāvaŋ ācikkhanto imāhi gāthāhi dhammaŋ desesi:

254. Ākāse[17] padaŋ natthi, samaṇo natthi bāhiro,[18]
papañcâbhiratā pajā, nippapañcā tathāgatā.

255. Ākāse padaŋ natthi, samaṇo natthi bāhire
saŋkhārā sassatā natthi, natthi[19] buddhānaŋ
iñjitan' ti.

Tattha padan ti imasmiŋ ākāse vaṇṇasaṇṭhānavasena 'evarūpan' ti paññāpetabbaŋ kassaci padaŋ nāma natthi, bāhiro ti mama sāsanato bahiddhā maggaphalaṭṭho[20] samaṇo nāma[21] natthi, pajā ti ayaŋ sattalokasaŋkhātā pajā taṇhâdisu papañcesu yeva abhiratā,[22] nippapañcā ti bodhimūle yeva pana sabbapapañcānaŋ samucchinnattā

---

[1] K. tass' eva idāni. [2] S. *a.* mā.
[3] K. apucchakār°. B. apucchitakār°.
[4] C. C[a]. °ino. K. B. °ro. K. *a.* pi.
[5] C. C[a]. S. °jjī. [6] S. °aŋ.
[7] K. *om.* [8] D. vāresi.
[9] B. vutte. [10] K. B. antosāṇiyaŋ.
[11] B. pavesetvā. [12] K. ākāse *here.*
[13] K. *a.* pana. [14] K. *a.* ti.
[15] C. S. °ṇā. C[a]. °ṇaŋ.
[16] C. C[a]. Satthārā. [17] K. B. *a.* va.
[18] *Cf.* D. Ito bahiddhā samaṇo pi n'atthi. B. S. °re.
[19] K. *om.* [20] K. °phalato.
[21] K. *om.* [22] B. yevâbhi°.

nippapañcā tathāgatā. Saŋkhārā ti panca khandhā, tesu hi eko pi sassato nāma natthi, iñjitan[1] ti buddhānaŋ pana[2] taṇhāmānadiṭṭhi-iñjitesu[3] yena 'saŋkhārā sassatā' ti gaṇheyyuŋ[4] taŋ ekaŋ iñjitam pi[5] natthī ti attho.

Desanâvasāne Subhaddo anāgāmiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā[6] ahosī ti.

Subhaddaparibbājakassa vatthu.[7]

Malavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhārasamo vaggo.

---

[1] C. C[a]. icchi°. K. idañji°.
[2] S. hi. C. C[a]. pi.
[3] B. °mānâdisu.
[4] B. °yya.
[5] B. *a*. nāma.
[6] K. B. dhammade°.
[7] K. Subhaddavatthuŋ. B. °kava°, dvādasamaŋ.

XIX. DHAMMAṬṬHAVAGGO.

1. VINICCHAYAMAHĀMATTAVATTHU.

NA tena hotī[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto vinicchayamahāmatte[2] ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi bhikkhū[3] Sāvatthiyā[4] uttaradvāragāme[5] piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkantā[6] nagaramajjhena[7] vihāraŋ āgacchanti.[8] Tasmiŋ khaṇe megho[9] uṭṭhāya pāvassi, te sammukhâgataŋ[10] vinicchayasālaŋ pavisitvā[11] vinicchayamahāmatte lañcaŋ[12] gahetvā sāmike asāmike[13] karonte disvā 'aho ime adhammikā, mayaŋ pana "ime dhammena vinicchayaŋ karontī" ti saññino ahumhā' ti[14] cintetvā[15] vasse vigate vihāraŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisinnā tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'na bhikkhave chandâdivasikā hutvā sāhasena[16] atthaŋ vicinantā[17] dhammaṭṭhā nāma[18] honti, aparādhaŋ pana anu-

---

1 K. *a.* dhammaṭṭho.
2 C. C[n]. S. mahâmacce.
3 K. °ūnaŋ.
4 K. °iyaŋ.
5 K. °dvāre gāmake.
6 K. °ānaŋ.
7 B. °majjhe.
8 K. B. °ntānaŋ.
9 K. mahā(me)gho.
10 K. B. °khagataŋ.
11 C. C[s]. S. *om. two.*
12 C. C[s]. S. mahāmaṇḍale maŋ.
13 K. *tr.*
14 C. C[s]. *om. three.*
15 K. *a.* bhikkhū.
16 K. °se.
17 K. vinicchantā. B. vinicchayantā. S. vinicchiṇantā.
18 K. *a.* na.

vijjhitvā[1] aparādhānurūpaŋ asāhasena vinicchayaŋ karontā eva[2] dhammaṭṭhā nāma hontī' ti vatvā. imā gāthā abhāsi:

256. 'Na tena hoti dhammaṭṭho yen' atthaŋ sahasā[3] naye
yo ca atthaŋ anatthañ ca ubho niccheyya[4] paṇḍito.

257. Asāhasena dhammena samena nayatī[5] pare
dhammassa gutto medhāvī "dhammaṭṭho" ti pavuccatī'[6] ti.

Tattha[7] tenā ti ettaken'[8] eva kāraṇena dhammaṭṭho[9] rājūhi attanā[10] kātabbe vinicchayadhamme ṭhito pi dhammaṭṭho nāma na[11] hoti yenā ti yena kāraṇena atthan ti otiṇṇaŋ vinicchetabbaŋ[12] atthaŋ sahasā naye ti chandâdisu patiṭṭhito sāhasena musāvādena vinicchineyya[13] yo hi chande patiṭṭhāya attano[14] ñātiŋ[15] vā mittaŋ[16] vā musā vatvā asāmikam eva[17] sāmikaŋ karoti, dose pi[18] patiṭṭhāya[19] verinaŋ[20] musā vatvā sāmikam eva asāmikaŋ karoti, mohe patiṭṭhāya lañcaŋ[21] gahetvā vinicchayakāle aññavihito[22] viya ito c' ito ca[23] olokento musā vatvā 'iminā jitaŋ ayaŋ

---

[1] B. *a.* va. [2] K. evaŋ. C. C[a]. *om.*
[3] K. sāh°, *so infra.*
[4] K. vinicchayye. B. nicchiya.
[5] K. ghaṭati. [6] K. vu°.
[7] K. B. *a.* na. [8] B. °kena, *om.* eva.
[9] K. B. *a.* ti. [10] K. °no.
[11] K. *om.* [12] K. B. °itabbaŋ.
[13] K. vinicchayya. B. S. viniccheyya.
[14] B. *om.*
[15] C. C[a]. nātīnaŋ. K. ñāti. B. ñātī ti.
[16] B. mitto ti. K. mitā. [17] K. *om. two.*
[18] K. B. *om.* [19] K. B. *a.* attano.
[20] C. C[a]. B. °īnaŋ. [21] S. lañchaŋ.
[22] K. °itā. B. aññā°. [23] K. *om.*

parājito' ti paraŋ nīharati, bhaye patiṭṭhaya[1] devaissarajātikassa parājayaŋ pāpuṇantassâpi[2] jayaŋ āropeti, ayaŋ sāhasena atthaŋ[3] neti nāma, so[4] dhammaṭṭho nāma na hotī ti attho. Yo ca atthaŋ[5] anatthañ cā ti bhūtañ ca abhūtañ ca kāraṇaŋ, ubho niccheyyā[6] ti yo pana paṇḍito ubho[7] atthânatthe[8] vinicchitvā vadati. Asāhasenā ti amusāvādena,[9] dhammenā ti vinicchayadhammena na[10] chandâdivasena, samenā ti aparādhânurūpen' eva pare nayati[11] jayaŋ vā parājayaŋ vā phandayati,[12] dhammassa gutto ti so dhammagutto[13] dhammarakkhito[14] dhammojapaññāya samannāgato vinicchayadhamme ṭhitattā dhammaṭṭho ti pavuccati.[15]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[16]

Vinicchayamahāmattānaŋ vatthu.[17]

---

2. Chabbaggiyavatthu.

Na tena paṇḍito hotī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū[18] ārabbha kathesi.

Te kira vihāre pi gāme pi bhattaggaŋ[19] ākulaŋ[20]

---

[1] K. B. *a.* kassaci. [2] K. °ssa pi.
[3] K. anatthaŋ. [4] B. eso.
[5] B. °ñ ca.
[6] K. vinicchayā. B. nicchiyā. [7] C. C[a]. *om.*
[8] F. C. C[a]. °aŋ.
[9] C. C[a]. mu°. S. na mu°. [10] K. *om.*
[11] K. parighaṭati.
[12] C. °apati. S. °āpeti. K. B. pāpeti. F. pana vuccati.
[13] S. gutto. [14] K. *a.* medhāvī ti.
[15] B. *a.* ti attho. [16] K. yeva.
[17] K. Vinicchayavatthuŋ. C. C[a]. S. °mahâmaccānaŋ va°. (C. C[a]. vatthuŋ, *al.*). B. °mattava°, paṭhamaŋ.
[18] K. B. *om.* [19] K. °gge pi bhattaŋ.
[20] C. C[a]. akālaŋ.

karontā[1] vicaranti. Ath' ekadivasaŋ[2] gāme bhattakiccaŋ katvā āgate[3] dahare ca[4] sāmaṇere ca pucchiŋsu[5] 'kīdisaŋ[6] āvuso bhattaggan' ti. 'Bhante mā pucchatha, Chabbaggiyā "mayam eva viyattā[7] mayaŋ[8] paṇḍitā ime paharitvā[9] sīse kacavaraŋ[10] okiritvā,[11] nīharissāmā"[12] ti vatvā[13] amhe piṭṭhiyaŋ gahetvā kacavaraŋ[14] okiritvā[15] bhattaggaŋ ākulaŋ kariŋsū' ti. Bhikkhū Satthu santikaŋ gantvā tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'nâhaŋ bhikkhave bahuŋ bhāsitvā[16] pare[17] viheṭhiyamānaŋ[18] "paṇḍito" ti vadāmi, kheminaŋ pana averinaŋ[19] abhayam[20] eva paṇḍitaŋ[21] vadāmī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

258. 'Na tena paṇḍito hoti yāvatā[22] bahu[23] bhāsati
khemī averī abhayo "paṇḍito" ti pavuccatī' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena kāraṇena saŋghamajjhâdisu bahuŋ[24] katheti[25] na[26] tena paṇḍito nāma hoti, yo pana sayaŋ khemī pañcannaŋ verānaŋ abhāvena[27] averī nib-

---

1 K. °nto.
2 B. °se.
3 S. °tā.
4 B. *om.*
5 B. pucchi.
6 C. C[a]. S. °so.
7 K. *om.* C. C[a]. sattā. S. santā.
8 B. *a.* eva.
9 K. har°.
10 K. kavacaraŋ.
11 K. B. āki°.
12 S. °mī.
13 C. C[a]. *om. three.*
14 K. kavaraŋ caraŋ.
15 K. B. °rantā.
16 B. °etvā.
17 C C[a]. S. *a.* hi.
18 C. C[a] °ne. S. °no.
19 K. °raŋ.
20 C. ayam.
21 K. °tā ti. B. °to ti.
22 K. yevatā.
23 B. bahuŋ.
24 K. bahū.
25 B. °esi.
26 B. *after* nāma.
27 B. *om.*

bhayo yaŋ vā[1] āgamma mahājanassa bhayaŋ na hoti so paṇḍito nāma hotī[2] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[3]

Chabbaggiyānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[4]

---

3. Ekuddānattheravatthu.

Na tāvatā[5] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ekuddānattheraŋ[6] nāma khīṇâsavaŋ ārabbha kathesi.

So kira ekako va ekasmiŋ vanasaṇḍe viharati, ekam ev' assa udānaŋ paguṇaŋ:[7]

'Adhicetaso appamajjato munino monapathesu[8] sikkhato[9]
sokā na bhavanti tādino upasantassa sadā satīmato' ti.[10]

So[11] uposathadivasesu sayam eva dhammasavanaŋ ghosetvā imaŋ gāthaŋ vadati, paṭhaviudriyanasaddo[12] viya devatānaŋ sādhukārasaddo hoti. Ath' ekasmiŋ uposathadivase pañcapañcasataparivārā[13] dve tepiṭakabhikkhū[14] tassa vasanaṭṭhānaŋ agamaŋsu. So te disvā va tuṭṭhamānaso 'sādhu vo kataŋ idhâgacchantehi,[15] ajja

---

[1] K. *a.* taŋ vā.
[2] K. nāmo *for* nā° ho°. [3] K. *om.*
[4] K. Chabbaggavatthuŋ. B. °iyava°, dutīyaŋ.
[5] K. *a.* dhammadharo.
[6] K. Ekalakuṇḍadhāna°. C. °naŋ the°. B. Ekûdāna°.
[7] K. *a.* punappunaŋ vadati, āha.
[8] B. °asu. C. C[s]. °assu. [9] K. B. °ito.
[10] Ud., *p.* 43. [11] B. *a.* kira.
[12] K. drayana°. B. undriyana°. [13] K. pañcasata°.
[14] C. C[s]. B. ti°. B. °dharā bhi°. K. *om:* bhikkhū.
[15] B. idha āg°.

mayaŋ[1] dhammaŋ suṇissāmā' ti āha.[2] 'Natthi panâvuso idha[3] dhammaŋ sotāro'[4] ti. 'Atthi bhante, ayaŋ vanasaṇḍo dhammasavanadivase devatānaŋ sādhukārasaddena ekaninnādo[5] hotī' ti. Tesu eko tepiṭakathero[6] dhammaŋ osāresi,[7] eko kathesi, ekā[8] devatâpi sādhukāraŋ na adāsi.[9] Te āhaŋsu: 'tvaŋ āvuso "dhammasavanadivase imasmiŋ vanasaṇḍe[10] devatā mahantena saddena sādhukāraŋ dadantī"[11] ti vadesi, kiŋ nām' etan' ti. 'Bhante aññesu divasesu nādo[12] evaŋ[13] hoti, ajja pana na[14] jānāmi kiŋ etan' ti. 'Tena hi āvuso tvaŋ[15] tava[16] dhammaŋ kathehī' ti. So vījaniŋ[17] gahetvā āsane nisinno tam eva gāthaŋ[18] vadesi. Devatā mahantena saddena sādhukāram adaŋsu. Atha nesaŋ parivārabhikkhū[19] ujjhāyiŋsu: 'imasmiŋ pana[20] vanasaṇḍe devatā mukholokanabhikkhaŋ[21] denti,[22] tepiṭakabhikkhusu[23] ettakaŋ bhaṇantesu pi kiñci pasaŋsanamattakam[24] pi avatvā ekena[25] mahallakattherena ekagāthāya kathitāya mahāsaddena[26] sādhukāraŋ dadantī' ti te[27] vihāram pi gantvā[28] Satthu tam atthaŋ ārocesuŋ.

---

1 B. *a.* tumhākaŋ. K. S. *a.* tu° santike.
2 K. *om.*
3 K. idha na (?) atthi pana āv°. B. atthi pana āv°.
4 K. sotukāmo. B. sotukāmā. C. C[a]. so tāresī. S. so otāro. *Emendavi.*
5 K. °daŋ.
6 K. B. C. C[a]. ti°. B. °dharo.
7 K. °ti.
8 B. eka°.
9 B. nâdāsi.
10 K. *a.* va.
11 K. dentī.
12 B. sādhukārasaddena ekaninnādo. K. ninnādo.
13 B. eva.
14 B. na a° pa°.
15 K. taŋ.
16 K. B. tāva.
17 K. vijiniŋ.
18 K. *a.* uggahitvā.
19 B. °rā bhi°.
20 B. *om.*
21 K. °olokena sādhukāraŋ.
22 K. B. dadanti.
23 C. C[a]. B. ti°. B. °dhara°, *a.* ca.
24 S. vacana°. K. B. °mattaŋ.
25 B. ettakena.
26 C. C[a]. °ddāya.
27 K. *a.* puna Jetavane. B. *a.* pi.
28 K. āg°.

Satthā[1] 'nâhaŋ[2] bhikkhave yo bahulaŋ[3] ugganhāti vā bhāsati vā taŋ[4] "dhammadharo"[5] ti[6] vadāmi, yo pana ekam pi gāthaŋ ugganhitvā[7] saccāni paṭivijjhati[8] ayaŋ dhammadharo nāmā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

259. 'Na tāvatā dhammadharo yāvatā bahu[9] bhāsati,
yo ca appam[10] pi sutvāna dhammaŋ[11] kāyena passati
sa ve dhammadharo hoti yo dhammaŋ na-ppamajjatī' ti.

Tattha y ā v a t ā ti yattakena uggahaṇadhāraṇavacanâdinā kāraṇena[12] bahu[13] bhāsati tāvatā[14] dhammadharo na[15] hoti, vaŋsânurakkhako[16] pana paveṇipālako nāma[17] hoti,[18] a p p a m p ī ti yo pana appamattakam pi sutvā dhammam anvāya[19] dhammânudhammapaṭipanno hutvā nāma kāyena[20] dukkhâdīni parijānanto[21] catusaccadhammaŋ passati s a v e d h a m m a d h a r o h o t i[22] y o d h a m m a ŋ n a - p p a m a j j a t ī ti yo pi āraddhaviriyo hutvā 'ajja ajj' evā' ti paṭivedhaŋ ākaṅkhanto dhammaŋ na-ppamajjati ayam pi dhammadharo yevā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[23]

Ekuddānakhīṇâsavattherassa vatthu.[24]

---

[1] K. *a.* sutvā. [2] C. C[a]. na hi. S. *om.*
[3] B. bahuŋ. K. ca. bahū. [4] C. C[a]. *om.*
[5] C. C[a]. °aŋkaro. [6] S. *a.* na.
[7] C. C[a]. ga°. [8] K. °bujjhitvā.
[9] B. °uŋ. [10] C. C[a]. attham.
[11] B. °mma°.
[12] K. °vācanâdikār°. C. C[a]. K. B. ugganha°.
[13] B. °huŋ. [14] B. tāvattakena.
[15] B. *tr.* [16] K. °ito.
[17] C[a]. *corr. a.* na. [18] B. *a.* yo ca.
[19] S. *a.* attham anvāya. [20] K. kāya°.
[21] K. pati°.
[22] K. °tī ti so dhammadharo. [23] K. *om.*
[24] K. Kaṇḍadānattheravatthuŋ. B. °rava°, tatiyaŋ.

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Na[1] tena thero hotī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraŋ[2] ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi[3] tasmiŋ[4] there Satthu upaṭṭhānaŋ gantvā pakkamante[5] tiŋsa[6] āraññakā[7] bhikkhū taŋ passantā eva[8] āgantvā Satthāraŋ vanditvā[9] nisīdiŋsu, Satthā tesaŋ arahattûpanissayaŋ disvā imaŋ pañhaŋ pucchi: 'ito gataŋ ekaŋ theraŋ passitthā'[10] ti. 'Na passāma bhante' ti.[11] 'Na diṭṭho vo'[12] ti. 'Ekaŋ bhante sāmaṇeraŋ passimhā' ti. 'Na so bhikkhave sāmaṇero, thero eso'[13] ti. 'Ativiya[14] khuddako bhante' ti.[15] 'Nâhaŋ bhikkhave mahallakabhāvena therâsane nisinnamattakena[16] "thero" ti vadāmi, yo pana saccāni paṭivijjhitvā mahājanassa ahiŋsakabhāve[17] ṭhito ayaŋ thero nāmā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

260. 'Na tena thero[18] hoti yen' assa phalitaŋ[19] siro
paripakko vayo tassa "moghajiṇṇo" ti vuccati.

261. Yamhi saccañ ca dhammo ca ahiŋsā saññamo damo
sa ve vantamalo dhīro[20] "thero" ti[21]-ppavuccatī' ti.

---

[1] K. *om.*
[2] K. Lakaṇḍaka°.
[3] B. ath' e° pi.
[4] K. *om.*
[5] K. B. °ntamagge.
[6] K. B. °samattā.
[7] K. B. °ikā.
[8] K. evaŋ.
[9] K. *a.* ekamantaŋ.
[10] K. B. °athā.
[11] B. *a.* kiŋ.
[12] K. te.
[13] K. *tr.*
[14] K. *a.* so.
[15] K. *om.*
[16] C. Cˢ. °ke.
[17] C. Cˢ. °sabhāve.
[18] B. *a.* so.
[19] K. pa°.
[20] B. *a.* so.
[21] K. hoti. S. iti.

Tattha paripakko ti parijiṇṇavuddhibhāvappatto[1] ti attho, moghajiṇṇo ti anto therakaraṇānaŋ[2] dhammānaŋ abhāvena ca tucchajiṇṇo[3] nāma.[4] Saccañ cā ti yamhi pana puggale soḷasah' ākārehi paṭividdhattā catubbidhaŋ saccaŋ ñāṇena sacchikatattā navavidhalokuttaradhammo[5] ca atthi, ahiŋsā ti ahiŋsābhāvena[6] desanāmattam etaŋ,[7] yamhi[8] pana catubbidhâpi appamaññabhāvanā[9] atthī ti attho, saŋyamo damo ti sīlañ c'eva indriyasaŋvaro ca.[10] vantamalo ti maggañāṇena nīhaṭamalo, dhīro ti dhitisampanno, thero ti so imehi thirabhāvakaraṇehi[11] samannāgatattā "thero" ti pavuccatī[12] ti attho.

Desanâvasāne te[13] bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.[14]

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.[15]

---

5. Sambahulabhikkhuvatthu.

Na vākkaraṇamattenā[16] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye dahare c'eva sāmaṇere ca attano dhammâcariyānaŋ[17] yeva cīvararajanâdīni veyyāvaccāni karonte disvā ekacce therā cintayiŋsu: 'mayam pi[18] vyañjanasamaye kusalā, amhākam eva kiñci natthi, yan

---

[1] S. parijiṇṇo vu°. K. B. pariṇato vu°.
[2] B. °kār°. S. C. C[a]. therakānaŋ. F. °therakāraṇaŋ (*for* °ṇa°?).
[3] F. C. C[a]. tuttha°.
[4] K. nām' esa.
[5] K. navalo°. B. navavidho lo°.
[6] B. °sana°.
[7] K. ev' eti. C. C[a]. S. e ti.
[8] C. C[a]. S. yaŋ.
[9] K. B. °ññā°,
[10] K. nāma.
[11] B. °kār°.
[12] B. vu°.
[13] K. *a.* tisamatte. S. *om.*
[14] K. *om.*
[15] K. Kuṇḍatheravatthuŋ. B. °rava°, catutthaŋ.
[16] K. vākkarama°. B. vàkkakaraṇa°, *so infra.*
[17] B. °nam eva. S. °ni.
[18] K. pana.

nūna[1] mayaŋ Satthāraŋ upasaŋkamitvā evaŋ vadeyyāma; "bhante mayaŋ vjañjanasamaye kusalā, "' aññesaŋ santike dhammaŋ ugganhitvâpi[2] imesaŋ santike[3] asodhetvā mā sajjhāyitthā '" ti daharasāmaṇere āṇāpethā " ti,[4] evaŋ hi[5] amhākaŋ lābhasakkāro vaḍḍhissatī' ti. Te Satthāraŋ upasaŋkamitvā tathā vadiŋsu. Satthā tesaŋ vacanaŋ sutvā 'imasmiŋ sāsane paveṇivasen'[6] eva evaŋ vattuŋ labbhati,[7] ime pana lābhasannisitā'[8] ti ñatvā, "ahaŋ tumhe vākkaraṇamattena "sādhurūpā "[9] ti na vadāmi, yassa pana te[10] issâdayo dhammā arahattamaggena samucchinnā, esa[11] eva[12] sādhurūpo' ti vatvā[13] imā gāthā abhāsi:

262\. 'Na vākkaraṇamattena vaṇṇapokkharatāya vā
sādhurūpo naro hoti issukī maccharī saṭho,

263\. Yassa c' etaŋ samucchinnaŋ mūlaghaccaŋ[14]
samūhataŋ,
sa vantadoso medhāvī "sādhurūpo" ti vuccatī' ti.

Tattha na vākkaraṇamattenā ti vacīkaraṇamattena lakkhaṇasampannavacanamattena,[15] vaṇṇapokkharatāya vā ti sarīravaṇṇassa manāpabbhāvena vā, naro[16] ti ettaken' eva kāraṇena pana[17] paralābhâdisu[18] issamānako[19] pañcavidhena[20] maccherena[21] samannāgato kerā-

---

[1] K. °aŋ. [2] K. ugganhi pi.
[3] S. *a.* dha° ugganhitvā im° sa°.
[4] K. *a.* daharasāmaṇerā. [5] S. pi.
[6] K. paveṇiya°. [7] C. C[a]. S. labhati.
[8] K. lābhasakkāra°. B. °re nissitā.
[9] K. C. C[a]. °rūpo. [10] K. B. pan' ete.
[11] K. B. S. eso. [12] K. evaŋ.
[13] K. *om.* [14] B. °cchaŋ.
[15] B. saddala°. [16] K. K[1]. *a.* hotī.
[17] K. K[1]. *om.*
[18] K. °lokâ°. K[1]. C. C[a]. °lobhâ°.
[19] MSS. *and edd.* issā°. S. °manako. B. °panako.
[20] C. C[a]. °dhe. S. °dha. [21] K[1]. macchar°.

ṭikapakkhabhajanena[1] saṭho naro sādhurūpo nāma[2] na hoti. Yassa c' etan ti yassa[3] puggalass' etaŋ issâdidosajātaŋ[4] arahattamaggañāṇena samūlakaŋ[5] chinnaŋ mūlaghātaŋ[6] katvā samūhataŋ[7] vantadoso dhammojapaññāya samannāgato "sādhurūpo" ti vuccatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[8]

Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[9]

---

6. Hatthakavatthu.

Na muṇḍakena samaṇo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā[10] Jetavane viharanto Hatthakaŋ[11] ārabbha kathesi. So kira vādakkhitto[12] 'tumhe asukavelāya asukaṭṭhānaŋ nāma āgaccheyyātha, vādaŋ[13] karissāmā' ti vatvā puretaram eva tattha gantvā 'passatha titthiyā mama bhayena na[14] āgatā, eso va[15] nesaŋ[16] parājayo' tiādīni vatvā[17] vādakkhitto aññen'[18] aññaŋ paṭicaranto[19] vicarati. Satthā 'Hatthako kira evaŋ karotī' ti sutvā taŋ[20] pakkosāpetvā

---

1 K. K¹. °iya. B. °kabhāvena. K. K¹. °bhajj°.
2 B. *om.* 3 B. S. *a.* ca.
4 K. K¹. icchâdi°.
5 K. °laŋ. K¹. samucchinnaŋ, *om.* chi°.
6 Cᵃ. °takaŋ. K¹. °ṭakaŋ. K. mūlaŋ ghānaŋ.
7 K. K¹. *a.* so. 8 K. K¹. *om.*
9 K. K¹. °labhikkhuvatthuŋ. B. °labhikkhuva°, pañcamaŋ.
10 K. K¹. *a.* Sāvatthiyaŋ upanissāya (K. nissāya).
11 C. Cᵃ. S. (*cf.* F.) Hatthassakaŋ. K. K¹. *a.* nāma bhikkhuŋ.
12 K. K¹. ovāda°, *a.* parassa. 13 K. K¹. *a.* tumhākaŋ.
14 C. Cᵃ. S. *om.* B. nâgatā.
15 K. K¹. es' eva. B. pana. 16 S. tesaŋ.
17 K¹. *a.* so. 18 K. K¹. °na.
19 C. Cᵃ. pari°. 20 S. naŋ.

'saccaŋ kira tvaŋ[1] evaŋ[2] karosī' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'kasmā evaŋ karosi,[3] evarūpaŋ hi musāvādaŋ karonto sīsamuṇḍanâdinā vicaraṇamatten'[4] eva samaṇo nāma na hoti,[5] yo pana aṇūni[6] vā thūlāni vā pāpāni sametvā[7] ṭhito ayam eva samaṇo' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

264. 'Na muṇḍakena samaṇo abbato[8] alikaŋ bhaṇaŋ,
icchālobhasamāpanno[9] samaṇo kiŋ bhavissati?

265. Yo ca sameti pāpāni aṇuŋthūlāni sabbaso
samitattā hi pāpānaŋ[10] "samaṇo" ti pavuccatī'
ti.

Tattha,[11] muṇḍakenā ti sīsamuṇḍanamattena,[12] abbato[13] ti sīlavatèna[14] ca[15] dhūtavatena ca virahito, alikaŋ bhaṇan ti musāvādaŋ bhaṇanto appamattesu ārammaṇesu icchāya pavattesu[16] ca lobhena samannāgato samaṇo nāma kiŋ[17] bhavissati? Sametī ti yo ca parittāni[18] vā mahantāni vā[19] pāpāni vūpasameti so tesaŋ samitattā "samaṇo" ti pavuccatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[20]

Hatthakassa vatthu.[21]

---

[1] B. *a.* Hatthaka. [2] K. K[1]. *om.*
[3] B. S. *a.* ti.
[4] K. K[1]. B. muṇḍanâdima°. [5] C. C[a]. *a.* ti.
[6] B. aṇuŋ. [7] B. °itvā.
[8] K. adhūto. K[1]. abhūto. B. abbhuto. C. C[a]. abbuto.
[9] K. K[1]. °lobho sa°. [10] K. °ni.
[11] K. *a.* na. [12] K. K[1]. °muṇḍamattena.
[13] *Ut supra.* F. abbhuto (*corr.* abbuto. 'S. avṛta?' abbato=*Skt.* avrata).
[14] K[1]. °vattena. C. C[a]. °varona. [15] K. *om.*
[16] *So* K. K[1].; C. C[a]. S. pattesu. B. mahattesu. S. (1) icchāsampannesu.
[17] S. na. C. C[a]. *om.* [18] K. K[1]. *a.* pāpāni.
[19] K. K[1]. *om.* [20] K. K[1]. *om.*
[21] K[1]. Hatthakabhikkhuva°. K. B. °kava°. B. *a.* chaṭṭhaŋ. C. C[a]. Hatthassakavatthuŋ (*scribe's error for* °akassa va°?).

7. Aññatarabrāhmaṇavatthu.

Na tena bhikkhu[1] hotī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira bāhirasamaye pabbajitvā[2] bhikkhaŋ caranto cintesi: 'samaṇo Gotamo attano sāvake[3] bhikkhāya[4] carante[5] "bhikkhū" ti vadati,[6] mam[7] pi "bhikkhū" ti vattuŋ vaṭṭatī' ti. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā[8] 'bho Gotama aham pi bhikkhaŋ caritvā jīvāmi, mam[9] pi "bhikkhū" ti vadehī' ti āha. Atha naŋ Satthā[10] 'nâhaŋ brāhmaṇa bhikkhanamattena "bhikkhū" ti vadāmi, na hi vissaŋ[11] dhammaŋ samādāya vattanto[12] bhikkhu nāma hoti, yo pana sabbasaŋkhāre[13] saŋkhāya carati[14] so bhikkhu nāmā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

266. 'Na tena bhikkhū[15] hoti yāvatā bhikkhate pare,
vissaŋ[16] dhammaŋ samādāya bhikkhu hoti na tāvatā,

267. Yo 'dha puññañ ca pāpañ ca bāhitvā brahmacariyavā,
saŋkhāya[17] loke carati sa ve "bhikkhū" ti vuccatī' ti.

---

[1] K. K[1]. bhikkhuko. B. *a.* so.
[2] K. °ito.
[3] K. K[1]. *a.* hi.
[4] K[1]. bhikkhā.
[5] S. caraṇena.
[6] S. C. C[a]. °eti.
[7] C. C[a]. mama.
[8] K. K[1]. *a.* vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi.
[9] C. C[a]. S. mayham.
[10] K. *a.* āha.
[11] K[1]. visama°.
[12] B. °ento.
[13] B. °esu.
[14] K. K[1]. vicarati.
[15] K. bhikkhuko. B. *a.* so.
[16] K. K[1]. visaŋ.
[17] K. °khāra°.

Tattha yāvatā ti yattakena,[1] pare bhikkhate tena[2] bhikkhanamattakena[3] bhikkhu nāma na[4] hoti, vissan ti[5] visamaŋ,[6] vissagandhaŋ[7] vā kāyakammâdikaŋ dhammaŋ[8] samādāya[9] caranto bhikkhu nāma na[10] hoti. Yo 'dhā ti yo idha sâsane ubhayaŋ p' etaŋ puññañ ca pāpañ ca[11] maggabrahmacariyena[12] bāhitvā[13] panuditvā[14] brahmacariyavā[15] hoti saŋkhāyā ti ñāṇena, loke[16] ti khandhâdiloke "ime ajjhattikā[17] khandhā ime bāhirā'[18] ti[19] evaŋ sabbe pi dhamme jānitvā carati, so tena ñāṇena kilesānaŋ bhinnattā "bhikkhū" ti vuccatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[20]

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.[21]

---

8. Titthiyavatthu.

Na monenā[22] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto titthiye ārabbha kathesi.

Te kira bhuttaṭṭhānesu manussānaŋ[23] 'khemaŋ hotu

---

[1] K. *a.* kāraṇena.

[2] C. C[a]. ta *for* tena (*perh.* pare bhikkhanena). K[1]. pare bhikkhamattena bhikkhū ti tena. K. bhikkhu ti tena.

[3] K. K[1]. bhikkhalābhanamattena. B. S. °mattena.

[4] K. *om.*

[5] K. K[1]. *a.* vicintitaŋ.

[6] K. K[1]. *a.* dhammaŋ.

[7] F. C. C[a]. B. S. vissaŋ ga°. F. C. C[a]. °gandha°. *Cf.* Sum, p. 9.

[8] F. C. C[a]. K. °mma.

[9] K. sadāya.

[10] C. C[a]. *om.*

[11] K. *om. two.*

[12] B. *a.* vā ñāṇena.

[13] K. K[1]. vāh°. K[1]. *a.* ti.

[14] K. K[1]. panudahitvā. F. C. C[a]. puna disvā.

[15] K[1]. B. *a.* so.

[16] K. *om.*

[17] F. °ka°. C. C[a]. °ttakā.

[18] K. K[1]. °rakhandhā.

[19] K. K[1]. iti.

[20] K. K[1]. *om.*

[21] K. K[1]. Brāhmaṇavatthuŋ. B. °ṇava°, sattamaŋ.

[22] K. K[1]. *a.* muni hotī.

[23] K[1]. °ssā. K. K[1]. *a.* anumodanaŋ katvā.

sukhaŋ hotu[1] āyuñ ca[2] vaḍḍhatu, asukaṭṭhāne nāma kalalaŋ[3] atthi, asukaṭṭhāne[4] kaṇṭako,[5] evarūpaŋ[6] ṭhānaŋ gantuŋ na[7] vaṭṭatī' ti-ādinā nayena maṅgalaŋ vatvā pakkamanti. Bhikkhū pana[8] paṭhamabodhiyaŋ anumodanâdīnaŋ ananuññātakāle bhattagge manussānaŋ anumodanaŋ[9] akatvā va[10] pakkamanti. Manussā 'mayaŋ[11] titthiyānaŋ santikā[12] maṅgalaŋ suṇoma,[13] bhadantā[14] pana tuṇhībhūtā[15] pakkamantī' ti ujjhāyiŋsu. Bhikkhū tam atthaŋ Satthu[16] ārocesuŋ. Satthā 'bhikkhave ito paṭṭhāya bhattaggâdisu yathāsukhaŋ anumodanaŋ karotha, upanisinnakathaŋ[17] kathethā'[18] ti anujāni.[19] Te tathā kariŋsu. Manussā anumodanâdīni[20] suṇantā ussāhappattā bhikkhū nimantetvā sakkāraŋ karontā vicaranti. Titthiyā[21] 'mayaŋ munino[22] monaŋ[23] karoma, samaṇassa Gotamassa sāvakā bhattaggâdisu mahākathaŋ kathentī' ti[24] ujjhāyiŋsu. Satthā tam atthaŋ sutvā 'nâhaŋ bhikkhave tuṇhībhāvamattena "munī" ti vadāmi, ekacce hi ajānantā[25]

---

1 K. *om. two.*
2 K. K¹. B. *om.*
3 K¹. kaṇṭako. S. kallaŋ.
4 K. B. *a.* nāma.
5 K¹. *om. two.* B. *a.* atthi.
6 B. *a.* nāma.
7 S. *om.*
8 C. *corr.* °naŋ na. Cᵃ. °nā na. K. *om.* pana.
9 K. ānu°.
10 K. K¹. B. S. *om.*
11 B. *om.*
12 C. Cᵃ. °akā.
13 K. K¹. B. °ṇāma.
14 K. K¹. B. bhadd°.
15 K. K¹. S. *a.* va.
16 C. Cᵃ. S. *om.*
17 K¹. °akaŋ dhammaka°. S. °nnānaŋ ka°. B. *a.* karotha dhammaŋ.
18 K. *a.* dhammakathaŋ kathethā.
19 K. °nāmi. K¹. °nāmī ti. B. °nāti.
20 K¹. °di.
21 B. *a.* pana.
22 K¹. muni.
23 K. anumodanaŋ.
24 C. Cᵃ. *om.* K. K¹. B. °ntā vicarantī ti.
25 S. °nto.

na[1] kathenti,[2] ekacce[3] avisāradatāya,[4] ekacce "mā no[5] imaŋ atisayatthaŋ[6] aññe[7] jāniŋsū" ti maccherena,[8] tasmā na monamattena[9] muni hoti, pāpavūpasamena[10] pana muni[11] nāma hotī' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

268. 'Na monena munī hoti mūḷharūpo[12] aviddasu[13]
yo ca tulaŋ[14] va paggayha varam ādāya paṇḍito

269. Pāpāni parivajjeti, sa[15] munī tena so muni,
yo munāti ubho loke munī tena pavuccatī'[16] ti.

Tattha na monenā ti kāmañ[17] hi moneyyapaṭipadāsaŋkhātena maggañāṇamonena[18] muni nāma hoti, idha pana tuṇhībhāvaŋ sandhāya "monenā" ti vuttaŋ, mūḷharūpo ti tuccharūpo, aviddasū[19] ti aviññū, evarūpo hi tuṇhībhūto pi[20] muni nāma na[21] hotī ti,[22] athavā monena muni nāma[23] hoti, tucchasabhāvo ca[24] pana aññāṇī[25] ca hotī ti attho, yo ca tulaŋ va paggayhā ti yathā hi[26] tulaŋ[27] gahetvā ṭhito atirekañ ce hoti harati ūnañ[28] ce

---

[1] K. *om.*
[2] K. K¹. *a.* ekacce hi jānantā kathenti, ekacce jānantápi na kathenti.
[3] K. K¹. *a.* hi.
[4] K. K¹. *a.* jānantā kathenti (K. na°).
[5] B. monena. [6] B. atiss°. K. atisayaŋ.
[7] K¹. *a.* na. [8] K¹. *a.* na kathenti.
[9] K¹. modana°. B. *tr.* [10] S. °anena.
[11] K. *om. two.* [12] B. mulha°.
[13] K. aviddiŋsu. K¹. avidisuŋ. [14] K¹. tullaŋ.
[15] K. K¹. so. [16] K. K¹. vu°.
[17] B. °aŋ. K¹. kāma. K. kāmaŋ na. F. C. Cᵃ. kāmaññu.
[18] B. °ṇena mo°.
[19] F. Cᵃ. avijjasū. K. K¹. aviddhiŋsu.
[20] K. K¹. *om.* [21] F. *om.* [22] K. B. *om.*
[23] C. Cᵃ. S. na. [24] B. *om.*
[25] K. °na. K¹. °ni. S. aviññū.
[26] K. K¹. *om.* [27] K. K¹. °le.
[28] K. K¹. on°, *so infra.* K. *a.* °kaŋ.

hoti pakkhipati evam eva yo[1] atirekaŋ haranto viya pāpaŋ harati parivajjeti[2] ūnake[3] pakkhipanto viya kusalaŋ paripūreti evañ ca pana karonto sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanasaŋkhātaŋ[4] varaŋ uttamam[5] eva ādāya pāpāni akusalakammāni parivajjeti[6] sa[7] muni[8] so muni nāmā[9] ti attho, tena so munī ti, kasmā[10] pana so munī? ti:[11] yaŋ heṭṭhā vuttakāraṇaŋ[12] tena so munī ti attho, yo munāti ubho loke ti yo puggalo imasmiŋ khandhâdiloke tulaŋ[13] āropetvā minanto[14] viya "ime ajjhattikā[15] khandhā ime bāhirā" ti-ādinā nayena ime ubho pi[16] atthe[17] mināti[18] munī tena pavuccatī[19] ti tena[20] kāraṇena munī ti vuccati yevā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[21]

Titthiyānaŋ vatthu.[22]

---

9. ARIYABĀLISIKAVATTHU.

Na tena ariyo[23] hotī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ Ariyaŋ nāma bālisikaŋ[24] ārabbha kathesi.

---

[1] K. hoti. [2] F. C. °ati. K. K¹. *a.* so muni.
[3] Cᵃ. vū°. C. Cᵃ. *a.* ti.
[4] F. K¹. B. *om. onc* °vimutti°. [5] K. uttam'.
[6] B. va°. [7] F. so.
[8] K. K¹. *a.* ti. B. *om. two.* [9] C. Cᵃ. nā.
[10] S. tasmā. [11] K. K¹. *a.* ce.
[12] K. K¹. °ppakā° (K. °ka°). [13] K. K¹. *a.* va.
[14] F. ci°. [15] F. C. Cᵃ. S. °ika°.
[16] F. K. K¹. B. *om.* [17] K. *om.*
[18] K¹. B. mu°. [19] K. va°. K¹. vu°.
[20] K¹. *a.* pana. [21] K. K¹. *om.*
[22] K. (K¹. *first*) °ye vatthuŋ. K¹. *corr.* °yava°. B. °yava°, aṭṭhamaŋ.
[23] K. °yā. [24] K. bālikasikaŋ.

Ekadivasaŋ hi Satthā tassa[1] sotâpattimaggassa[2] upanissayaŋ disvā Sāvatthiyaŋ[3] uttaradvāragāme[4] piṇḍāya caritvā bhikkhusaŋghaparivuto tato[5] āgacchati. Tasmiŋ khaṇe so bālisiko balisena macche gaṇhanto Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ[6] disvā balisayaṭṭhiŋ[7] chaḍḍetvā aṭṭhāsi. Satthā tassa avidūre[8] ṭhāne nivattitvā ṭhito[9] 'tvaŋ kiŋnāmo[10] tvaŋ kiŋnāmo'[11] ti[12] Sāriputtattherâdīnaŋ[13] nāmāni pucchi, te pi 'ahaŋ Sāriputto[14] ahaŋ Moggallāno' ti attano attano[15] nāmāni kathayiŋsu.[16] Bālisiko cintesi: 'Satthā sabbesaŋ[17] nāmāni pucchati, mama[18] pi nāmaŋ pucchissati[19] maññe' ti. Satthā tassa icchaŋ ñatvā 'upāsaka tvaŋ konāmo'[20] ti pucchitvā, 'ahaŋ bhante Ariyo nāmā' ti vutte,[21] 'na upāsaka[22] tādisā pāṇâtipātino ariyā nāma honti,[23] ariyā[24] pana mahājanassa ahiŋsanabhāve[25] ṭhitā'[26] ti vatvā imaŋ gātham āha:

270. 'Na tena ariyo hoti yena pāṇāni hiŋsati,
ahiŋsā sabbapāṇānaŋ "ariyo" ti pavuccatī' ti.

---

[1] C. C[a]. *om.*
[2] B. °ssūp°.
[3] K. K.[1] °iyā.
[4] K[1]. °re gāme. C. C[a]. S. °gāmadvāre.
[5] K. K[1]. *om.*
[6] K[1]. *a.* samukhi.
[7] C. C[a]. bā°.
[8] S. °ra°.
[9] K[1]. aṭṭhasi *for* ni° ṭhi°. K. *om. six.*
[10] K. K[1]. *om. two.*
[11] K[1]. B. *a.* 'sī.
[12] C[a]. *a.* pucchitvā.
[13] C. C[a]. K. °rānaŋ.
[14] C. C[a]. *om. two.*
[15] K. K[1]. B. *om.*
[16] K. K[1]. *a.* taŋ sutvā.
[17] C. sabbe taŋ. C[a]. sa° naŋ.
[18] B. mamaŋ.
[19] B. °ati.
[20] K. K[1]. B. *a.* 'sī.
[21] K[1]. vatvā.
[22] K. K[1]. *tr.*
[23] K. K[1]. °so °pāto °yo nā° hoti.
[24] K. K[1]. °yo.
[25] K. K[1]. S. avihi°.
[26] K. K[1]. °to.

Tattha ahimsā ti ahimsanena,[1] idaŋ vuttaŋ hoti: yena[2] pāṇāni hiŋsati[3] na tena[4] kāraṇena ariyo hoti.[5] yo pana sabbapāṇānaŋ pāṇiādīhi ahiŋsanena[6] mettâdibhāvanāya patiṭṭhitattā[7] himsato[8] ārā va ṭhito[9] ayaŋ "ariyo" ti pavuccatī ti attho.

Desanâvasāne[10] bālisiko sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā[11] ahosī ti.

Bālisikassa vatthu.[12]

---

10. SAMBAHULASĪLÂDISAMPANNABHIKKHUVATTHU.

Na sīlabbatamattenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule sīlâdisampanne bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesu kira ekaccānaŋ evaŋ[13] ahosi: 'mayam pi[14] sampannasīlā mayaŋ dhūtaṅgadharā[15] mayaŋ bahussutā[16] mayaŋ pantasenâsanavāsino[17] mayaŋ jhānâbhiññālābhino,[18] na amhākaŋ arahattaŋ dullabhaŋ, icchitadivase[19] yeva arahattaŋ pāpuṇissāmā' ti. Ye pi tattha anāgāmino tesam pi etad ahosi: 'na amhâkaŋ idāni arahattaŋ dullabhan' ti. Te sabbe pi[20] ekadivasaŋ Satthāraŋ upasaŋ-

---

[1] K[1]. °saŋ. B. °nabhāvena. [2] K. K[1]. B. *a.* hi.
[3] K[1]. vihi°. [4] K. n' etena.
[5] K[1]. *om.* [6] K. K[1]. avi°. [7] K. K[1]. ṭhitattā.
[8] S. °āto. B. ahiŋsako aparādhiko *for* hi °ā° va ṭhi°.
[9] F. vaddhito C. āraddhito. K. K[1]. *om.* va.
[10] K. *a.* so.
[11] K. K[1]. dhammade°, *a.* jātā.
[12] K. K[1]. B. Ariyabālisikavatthuŋ (B. °tthu). B. *a.* navamaŋ.
[13] K. K[1]. etaŋ. [14] K. K[1]. B. *om.* S. hi.
[15] K. dhutaṅgavo. [16] K[1]. bahūsutā.
[17] K[1]. sen°. B. santa°.
[18] K. K[1]. B. jhānalābhino (K. K[1]. jhāṇa°).
[19] C. C[s]. °ana°. [20] C. C[s]. *om.*

kamitvā vanditvā[1] nisinnā 'api nu kho[2] bhikkhave pabbajitakiccaŋ matthakaŋ pattan' ti Satthārā puṭṭhā evaŋ āhaŋsu: 'bhante "mayaŋ[3] evarūpā[4] va tasmā no[5] icchitakkhaṇe[6] yeva arahattaŋ pattuŋ samatth' amhā" ti cintetvā viharāmā' ti. Satthā tesaŋ vacanaŋ sutvā 'bhikkhave bhikkhunā[7] nāma parisuddhasīlâdimattaken' eva[8] anāgāmisukhappattamattaken' eva[9] vā "appakaŋ no bhavadukkhan" ti daṭṭhuŋ[10] na vaṭṭati,[11] āsavakkhayaŋ pana appatvā[12] "sukhito homī"[13] ti cittaŋ na uppādetabban' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

271. 'Na sīlabbatamattena bāhusaccena[14] vā puna[15]
athavā samādhilābhena vivittasayanena[16] vā

272. Phusāmi[17] nekkhammasukhaŋ aputhujjanasevitaŋ
bhikkhu vissāsa mâpādi appatto āsavakkhayaŋ' ti.

Tattha[18] sīlabbatamattenā ti catupārisuddhisīlamattena[19] vā terasadhūtaguṇamattena[20] vā, bāhusaccena[21] vā ti tiṇṇaŋ piṭakānaŋ uggaṇhitamattena[22] vā, samādhilābhenā ti aṭṭhasamāpattilābhena[23] vā nek-

---

1 K. *om.*
2 K. K1. B. *a.* vo.
3 K. *a.* eva.
4 B. *rep.*, ca *for* va.
5 K. K1. B. *om.*
6 B. icchiticchita°.
7 K. bhikkhu.
8 B. °na vā, *so infra.*
9 S. °ttena. K. K1. °en' e vā.
10 K1. B. vattuŋ. K. da-vattuŋ.
11 K. *a.* ti.
12 S. appa°.
13 K. K1. B. °mhī.
14 K1. bahū°.
15 K. K1. B. pana.
16 F. vivicca°.
17 K. K1. phuss°.
18 B. *a.* na.
19 K. K1. °ddha°.
20 K. K1. °dhutaṅgama°.
21 K. K1. bahu°.
22 K. K1. F. B. uggahita°.
23 B. °iyā lā°. F. C. Ca. S. °samādhi°.

khammasukhan ti anāgāmisukhaŋ[1] phusāmī[2] ti ettakamattena vā aputhujjanasevitan ti puthujjanehi asevitaŋ ariyasevitam[3] eva, bhikkhū ti tesaŋ aññataraŋ ālapanto āha, vissāsa mâpādī ti vissāsaŋ na[4] āpajjeyya, idaŋ vuttaŋ hoti: bhikkhu[5] iminā sampannasīlâdibhāvamattaken'[6] eva "mayhaŋ bhavo appako parittako" ti āsavakkhayasaŋkhātaŋ arahattaŋ appatto[7] hutvā bhikkhu nāma vissāsaŋ na āpajjeyya,[8] yathā hi[9] appamattako[10] gūtho duggandho[11] eva, appamattako pi bhavo dukkho ti.

Desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu, sampattānam pi[12] sātthikā desanā[13] ahosī ti.

Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[14]

Dhammaṭṭhavaggavaṇṇanā[15] niṭṭhitā.

Ekūnavīsatimo vaggo.

---

[1] K[1]. *corr.* B. *a.* tasmā anāgāmisukhaŋ (K[1]. °ma°).
[2] K. phass°. K[1]. phuss°. [3] K. K[1]. °yehi se°.
[4] C. C[a]. S. *om.* F. mâp°.
[5] K[1]. *a.* ti. S. *a.* nāma.
[6] C. C[a]. °bhāvana°. K. °mattena va.
[7] K[1]. B. apatto. [8] B. nâp°.
[9] K[1]. pi. [10] K. B. S. *a.* pi.
[11] B. *a.* hoti. [12] K. *om.*
[13] K[1]. dhammade°. K. K[1]. *a.* jātā.
[14] K[1]. Silâdisampanavatthuŋ. K. Silasampannabhikkhuva.° B. Sambahulasīlâdisampannabhikkhuva°, dasamaŋ.
[15] K[1]. Dhammava°.

XX. MAGGAVAGGO.

1. Pañcasatabhikkhuvatthu.

Maggān' aṭṭhaṅgiko[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthari janapadacārikaŋ caritvā puna[2] Sāvatthiŋ āgate upaṭṭhānasālāyaŋ[3] nisīditvā[4] 'asukagāmassa maggo samo asukagāmassa[5] visamo sasakkharo[6] asakkharo'[7] tiādinā[8] nayena attano[9] vicaritamaggaŋ[10] ārabbha maggakathaŋ kathesuŋ. Satthā tesaŋ arahattassa upanissayaŋ[11] disvā taŋ ṭhānaŋ āgantvā[12] paññattâsane nisinno[13] 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave ayaŋ[14] bāhirakamaggo,[15] bhikkhunā nāma ariyamagge kammaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti,[16] 'evaŋ hi karonto[17] bhikkhu sabbadukkhā pamuccatī'[18] ti vatvā imā gāthā abhāsi:

---

[1] K. °ako. K. K[1]. *a.* seṭṭho. [2] K. pana.
[3] B. °ya.
[4] K K[1]. *a.* asugāmato. B. *a.* asukagāmato.
[5] B. *a.* maggo. [6] S. sakkharo.
[7] K. K[1]. *a.* maggo. [8] K. ādinâdi.
[9] K[1]. °nā. [10] C. C[a]. °rima°.
[11] B. °ssūp°. [12] K[1]. ga°.
[13] K. K[1]. *a.* va. [14] K[1]. *om.*
[15] K. K[1]. *a.* vaṇṇetuŋ na vaṭṭati.
[16] K. K[1]. *om.* [17] B. *tr.*
[18] K. pamañca°. K[1]. pamuñceti.

273. 'Maggān' aṭṭhaṅgiko seṭṭho, saccānaŋ caturo padā,
virāgo seṭṭho dhammānaŋ, dipadānañ[1] ca cakkhumā.

274. Es' eva[2] maggo, natth' añño dassanassa visuddhiyā,
etaŋ hi tumhe paṭipajjatha, Mārass' etaŋ[3] pamohanaŋ.

275. Etaŋ hi tumhe paṭipannā dukkhass' antaŋ[4] karissatha,
akkhāto ve[5] mayā maggo aññāya[6] sallasanthanaŋ.[7]

276. Tumhehi kiccaŋ ātappaŋ[8] akkhātāro tathāgatā
paṭipannā pamokkhanti jhāyino Mārabandhanā' ti.

Tattha maggān' aṭṭhaṅgiko ti jaṅghamaggâdayo vā hontu dvāsaṭṭhidiṭṭhigatamaggā[9] vā sabbesam pi maggānaŋ sammādiṭṭhiādīhi aṭṭhahi aṅgehi[10] micchādiṭṭhiādīnaŋ aṭṭhannaŋ[11] pahānaŋ[12] karonto,[13] nirodhaŋ ārammaṇaŋ katvā catūsu pi saccesu[14] dukkhaparijānanâdikiccaŋ[15] sādhayamāno[16] aṭṭhaṅgiko[17] maggo seṭṭho uttamo, saccānaŋ caturo padā[18] ti "saccaŋ bhaṇe na kujjheyyā"[19]

---

[1] B. S. dvi°. [2] S. eso va.
[3] K. K[1]. Mārasena°. Sumaṅgala° *on* Satip. Sutta (Rangoon) Mārasenappamaddanaŋ. [4] K. °ssa naŋ.
[5] C. C[s]. te. B. me. [6] K[1]. pa°.
[7] K. K[1]. °ṇṭh°. B. °kantanaŋ. [8] B. ātapaŋ.
[9] S. dvāsaṭṭha°. [10] B. *om.*
[11] F. aṭṭhaṅgānaŋ. [12] K. K[1]. °na°.
[13] F. C, °ntī. C[s]. °ntīhi. B. karoti. K. K[1]. °karo.
[14] F. sabbesu.
[15] B. °aŋ pa°. K[1]. °nâdikaŋ ki°. K. °pajānanâdikaŋ ki°. F. C. C[s]. °âdisu ki°.
[16] K. K[1]. sāda°. B. sādhi°. [17] S. ariyo.
[18] F. C. C[s]. pajā. [19] F. C. C[s]. °jjeyyan.

ti āgataŋ[1] vacisaccaŋ vā hotu, "sacco[2] brāhmaṇo sacco khattiyo" tiādibhedaŋ sammutisaccaŋ vā, "idam eva saccaŋ, mogham aññan" ti diṭṭhisaccaŋ vā, "dukkhaŋ ariyasaccan" tiādibhedaŋ paramatthasaccaŋ vā hotu sabbesam pi imesaŋ saccānaŋ parijānitabbaṭṭhena[3] sacchikātabbaṭṭhena bhāvetabbaṭṭhena ekapaṭivedhaṭṭhena,[4] tathāpaṭivedhaṭṭhena[5] ca[6] "dukkhaŋ ariyasaccan" tiādayo caturo padā[7] seṭṭhā nāma, virāgo seṭṭho[8] dhammānan ti "yāvatā bhikkhave dhammā saŋkhatā[9] vā asaŋkhatā vā virāgo tesaŋ dhammānaŋ aggam akkhāyatī" ti vacanato[10] sabbadhammānaŋ[11] nibbānasaŋkhāto virāgo seṭṭho, dipadānañ[12] ca cakkhumā ti sabbesaŋ pi[13] devamanussâdibhedānaŋ dipadānaŋ[14] pañcahi[15] cakkhūhi[16] cakkhumā[17] tathāgato va[18] seṭṭho.[19] Dassanassa visuddhiyā ti maggaphaladassanavisuddhatthaŋ[20] yo mayā "seṭṭho" ti vutto es' eva[21] maggo natth' añño, etaŋ hī ti[22] tasmā tumhe[23] etam eva paṭipajjatha, 'Mārass' etaŋ pamohanan,[24] ti etaŋ[25] Māramohanaŋ Mārass' eva vañ-

---

[1] B. °ādi gataŋ.
[2] K[1]. K. sabbo.
[3] F. K. B. *a.* pahātabbaṭṭhena. K. pahānata°.
[4] F. K. B. °dhana°.
[5] F. K. B. °dhana°. S. tatha°.
[6] K. B. *om.*
[7] K. paṭṭhā.
[8] K. ase°.
[9] B. °ātā. K. °ārā.
[10] K. attho.
[11] K. sabbe dha°.
[12] B. S. dvi°, *al.*
[13] B. *om.*
[14] K[1]. *om* S. *a.* ca.
[15] C. C[a]. ca hi.
[16] C. C[a]. bhikkhūhi.
[17] C[a]. bhikkhumā.
[18] K. K[1]. ca.
[19] K. K[1]. B. *a.* casaddo (K. paseṭṭho) sampiṇḍanattho, arūpadhamme sampiṇḍayati (B. °eti), tasmā arūpadhammānaŋ (B. *a.* pi) Tathāgato seṭṭho uttamo.
[20] K. K[1]. B. °nassa vi°.
[21] B. eso.
[22] B. tumhehi. K. K[1]. *om.*
[23] K[1]. *a.* aṭṭhahi.
[24] K. K[1]. Mārasenan.
[25] K. K[1]. *a.* hi.

canan[1] ti vuttaŋ.[2] D u k k h a s s ā[3] ti sakalassâpi[4] vaṭṭadukkhassa antaŋ paricchedaŋ karissathā ti attho,[5] s a l l a s a n t h a n a n[6] ti rāgasallâdīnaŋ santhanaŋ[7] nimmathanaŋ[8] abbāhanaŋ[9] etaŋ maggaŋ mayā vinā anussavâdīhi attapaccakkhato[10] ñatvā va ayaŋ maggo akkhāto, idāni tumhehi kilesānaŋ ātapanena[11] ātappan ti saŋkhaŋ gataŋ[12] assa[13] adhigamanatthāya[14] sammappadhānaviriyakiccaŋ[15] karaṇīyaŋ, kevalaŋ hi akkhātāro va[16] tathāgatā,[17] tasmā tehi[18] akkhātavasena[19] ye[20] paṭipannā[21] dvīhi jhānehi[22] jhāyino te[23] tebhūmakavaṭṭasaŋkhātā[24] Mārabandhanā mokkhantī[25] ti attho.

Desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu, sampattānaŋ pi[26] sātthikā desanā[27] ahosī ti.

Pañcasatānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[28]

---

[1] F. Māras e va°. C. Mās e. C. C[a]. canan. K[1]. Mārava°. K. B. Mārabandhanan. S. Mārasivanan.

[2] K. K[1]. B. vuccati. F. *om.*

[3] B. S. °ss' antan (S. °ŋ).

[4] B. °ssa pi.

[5] B. *a.* aññāyạ.

[6] B. °kantanan. K[1]. °saṇṭhanan. K. °sannanan.

[7] B. kanta°. K. *om.*

[8] F. nibbatanaŋ.

[9] S. abbū°. F. aḍahanaŋ. C. aṭṭhañgataŋ. C[a]. aṭṭhañgikānaŋ. K[1]. nibbāpanaŋ. K. *a.* saṇṭhanaŋ nibbāpanạŋ.

[10] K[1] °nto. B. attano pa°.

[11] F. B. ātāp°.

[12] K. sañkhaga°. F. saŋkhataŋ.

[13] K. B. °tassa. K[1]. gatassa *for* ga° a°.

[14] B. S. adhigamatthāya.

[15] K[1]. sama°. F. °naŋ vi°. K. K[1]. B. S. °yaŋ ki°.

[16] B. ca. K. K[1]. *om.*

[17] K. °to.

[18] K. hi te. K[1]. hi tehi.

[19] K. K[1]. °sehi.

[20] K. B. yeva. F. yo.

[21] K. °nno.

[22] F. ṭhā°.

[23] S. *a.* hi jhāyino.

[24] K. K[1]. B. °ika°. K. K. *om.* °vaṭṭa°.

[25] K[1]. B. pamo°.

[26] K. *om.*

[27] K. K[1]. dhammade° jātā.

[28] K. K[1]. Maggavaṇṇabhikkhuvatthuŋ. B. Pañcasatabhikkhuva°, paṭhamaŋ.

2. Aniccalakkhaṇavatthu.

Sabbe saŋkhārā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi. Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā[2] araññe vāyamantâpi arahattaŋ appattā[3] 'visesetvā[4] kammaṭṭhānaŋ uggaṇhissāmā' ti Satthu santikaŋ[5] āgamiŋsu. Satthā 'kin nu kho imesaŋ sappāyan' ti vīmaŋsanto,[6] 'ime Kassapabuddhakāle vīsati vassasahassāni[7] aniccalakkhaṇe[8] anuyuñjiŋsu, tasmā aniccalakkhaṇen' eva tesaŋ[9] ekaŋ gāthaŋ desetuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā 'bhikkhave kāmabhavâdisu[10] sabbe pi[11] saŋkhārā hutvā abhāvaṭṭhena[12] aniccā evā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

277. '"Sabbe saŋkhārā aniccā" ti[13] yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā' ti.

Tattha sabbe saŋkhārā ti kāmabhavâdisu uppannā khandhā tattha tatth' eva nirujjhantā[14] aniccā ti, yadā vipassanāpaññaya[15] passati atha imasmiŋ khandhapariharaṇadukkhe nibbindati,[16] nibbindato dukkhaparijānanâdivasena saccāni paṭivijjhati, esa maggo visuddhiyā ti visuddhatthāya[17] vodānatthāya esa[18] maggo ti attho.

---

1 K. K¹. B. *a.* aniccā.
2 B. *a.* gantvā.
3 K. K¹. B. °tvā.
4 K. visese. K¹. visesa katvā.
5 B *om. two.*
6 B. °ento.
7 K¹. °naŋ.
8 K. K¹. °aŋ yeva.
9 S. nesaŋ.
10 K. K¹. B. *a.* hi.
11 B. *om.*
12 K. K¹. asārakatthena.
13 K¹. *om.*
14 S. °nto. K. K¹. B. °anato.
15 F. vipassanā. K. K¹. paññāya. C. C*. vipassanātipa°.
16 K¹. B. *om.*
17 K. K¹. °itthāya.
18 S. eso.

Desanâvasāne te[1] bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu, sampattaparisāya[2] pi sātthikā desanā[3] ahosī ti.[4]

Pañcasatānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[5]

---

3. Dukkhalakkhaṇavatthu.

Dutiyagāthāya pi evarūpam eva vatthuŋ.

Tadā hi Bhagavā tesaŋ bhikkhūnaŋ dukkhalakkhaṇe katâbhiyogabhāvaŋ[6] ñatvā 'bhikkhave sabbe pi khandl ā patipīḷanaṭṭhena dukkhā evā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

278. '"Sabbe saŋkhārā dukkhā" ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā' ti.

Tattha dukkhā[7] ti patipīḷanaṭṭhena[8] dukkhā,[9] sesaŋ purimasadisam eva.[10]

---

4. Anattalakkhaṇavatthu.

Tatiyagāthāya pi es' eva nayo. Kevalaŋ hi ettha Bhagavā tesaŋ bhikkhūnaŋ pubbe anattalakkhaṇe anuyuttabhāvaŋ ñatvā 'bhikkhave sabbe pi[11] khandhā avasavattanaṭṭhena anattā'[12] ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] S. *om.* [2] B. °sānaŋ.
[3] K. K[1]. dhammade° jātā. [4] K. K[1]. *om.*
[5] K. K[1]. *no title.* B. Aniccalakkhaṇava°, dutīyaŋ.
[6] K. K. sampayuttabhāva (K[1]. *corr. del*) kātâbhinihārayoga° (K[1]. *corr. text*).
[7] C. C[a]. dukkha°, *om.* ti. [8] K. K[1]. piḷ°. [9] K. *a.* vā.
[10] B. *a.* Dukkhalakkhaṇava°, tatīyaŋ.
[11] K. K[1]. ca. [12] B. *a.* evā.

279. '"Sabbe dhammā anattā" ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā' ti.

Tattha sabbe dhammā ti pañcakkhandhā va[1] adhippetā, anattā ti "mā jīyantu[2] mā mīyantū"[3] ti vase vattetuŋ na sakkā[4] ti, avasavattanaṭṭhena anattā[5] suññā assāmikā[6] anissarā ti attho, sesaŋ purimasadisam evā ti.[7]

---

5. PADHĀNAKAMMIKATISSATTHERAVATTHU.*

Uṭṭhānakālamhī[8] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Padhānakammikatissaŋ nāma[9] ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsino kira pañcasatā kulaputtā Satthu santike pabbajitvā kammaṭṭhānaŋ[10] gahetvā araññaŋ agamaŋsu. Tesu eko tatth' eva ohīyi, avasesā araññe samaṇadhammaŋ karontā arahattaŋ patvā 'paṭiladdhaguṇaŋ Satthu ārocessāmā'[11] ti puna Sāvatthiŋ agamaŋsu.[12] Te Sāvatthito yojanamatte ekasmiŋ gāmake piṇḍāya carante disvā eko upāsako yāgubhattâdīhi[13] paṭimānetvā anumodanaŋ sutvā punadivasatthāya[14] pi[15] nimantesi. Te tadah' eva[16]

---

[1] K. K[1]. *om.* B. eva. [2] K. jirantu.
[3] F. khī°. [4] F. K. K. B. sakko.
[5] S. atta°. F. C. C[a]. *a.* ti. [6] K. B. asā°.
[7] B. *om.* K. K[1]. *a.* Pañcasatabhikkhuvatthuŋ. B. *a.* Anattalakkhaṇavatthu catutthaŋ.
* F.J., I. 316 *ff.* [8] K. K[1]. *a.* anuṭṭhahāno.
[9] K. K[1]. *a.* theraŋ. B. °ssatheraŋ, *om.* nāma.
[10] K. *a.* Satthu santike. [11] B. °mī.
[12] B. āg°. [13] K. K[1]. °dīni (K. yāgūdīni).
[14] K[1]. disase sandhāya. [15] K. K[1]. B. *om.*
[16] B. tadahe yeva.

Sāvatthiŋ[1] gantvā[2] pattacīvaraŋ[3] paṭisāmetvā sāyanhasamaye Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā[4] nisīdiŋsu. Satthā tehi saddhiŋ ativiya tuṭṭhiŋ pavedayamāno[5] paṭisanthāraŋ akāsi. Atha nesaŋ tattha ohito[6] sahāyabhikkhu[7] cintesi: 'Satthu imehi saddhiŋ paṭisanthāraŋ karontassa mukhaŋ na-ppahoti, mayhaŋ pana maggaphalâbhāvena mayā saddhiŋ na katheti,[8] ajja[9] arahattaŋ patvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā[10] mayā saddhiŋ kathāpessāmī' ti. Te pi bhikkhū[11] 'bhante mayaŋ āgamanamagge ekena upāsakena svātanāya nimantitā, pāto va tattha[12] gamissāmā' ti Satthāraŋ apalokesuŋ. Atha nesaŋ sahāyabhikkhu[13] sabbarattiŋ caṅkamanto niddāya[14] vasā[15] caṅkamanakoṭiyaŋ ekasmiŋ pāsāṇaphalake pati, ūraṭṭhi[16] bhijji. So mahāsaddena viravi. Tassa te sahāyakā[17] bhikkhū saddaŋ[18] saŋjānitvā[19] ito c' ito ca[20] upadhāviŋsu.[21] Tesaŋ[22] dīpaŋ[23] jāletvā[24] tassa kattabbakiccaŋ karontānaŋ yeva aruṇo uṭṭhahi,[25] taŋ gāmaŋ gantuŋ okāsaŋ na labhiŋsu. Atha ne Satthā āha: 'kiŋ bhikkhave bhikkhâcāragāmaŋ[26] na gamitthā' ti. Te 'āma bhante' ti taŋ pavattiŋ ārocesuŋ. Satthā 'na bhikkhave

---

[1] Cª. °iyaŋ.
[2] K¹. patvā.
[3] K¹. *a.* ādāya.
[4] B. *a.* ekamantaŋ.
[5] K. K¹. °iya°.
[6] C. Cª. ohīno. B. ohiya°. K. K. ohiyiko.
[7] B. S. °yaka°. K. K¹. *a.* nisinno.
[8] K. K¹. B. °si.
[9] K. K¹. B. ajj' eva.
[10] K. K¹. B. *om.*
[11] K¹. *a.* tassa.
[12] B. ta° pā° va.
[13] B. °ako bhi°.
[14] S. niddā°. K. K¹. niddāyana°.
[15] K. S. °vasena.
[16] B. ūrūṭṭhi. K. K¹. urukaṭṭhi.
[17] S. °ka°.
[18] Cª. *om.*
[19] S. jān°.
[20] K. K¹. va.
[21] K. udhāv°.
[22] K¹. *om.*
[23] K¹. pad°.
[24] K. K¹. jal°.
[25] K. K¹. *a.* te. B. tesaŋ, *om.* taŋ.
[26] C. Cª. °raŋ gā°.

esa idān' eva tumhākaŋ lābhantarāyaŋ karoti,[1] pubbe pi akāsi yevā' ti vatvā tehi yācito atītaŋ āharitvā :[2]

'Yo pubbe karaṇīyāni[3] pacchā so kātum icchati,
varaṇakaṭṭhabhañjo[4] va sa[5] pacchā-m-anutappatī'[6] ti[7]

jātakaŋ[8] vitthāresi: 'tadā kira[9] te[10] bhikkhū pañcasatā māṇavakā[11] ahesuŋ, kusītamāṇavako ayaŋ bhikkhu ahosi, ācariyo pana[12] tathāgato va ahosī' ti.[13] Satthā imaŋ desanaŋ[14] āharitvā, 'bhikkhave yo hi uṭṭhānakāle uṭṭhānaŋ na karoti avasannasaŋkappo[15] hoti kusīto so jhānâdibhedaŋ visesaŋ nâdhigacchatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

280. 'Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahāno
yuvā balī[16] ālasiyā[17] upeto
saŋsannasaŋkappamano[18] kusīto
paññāya maggaŋ alaso na vindatī' ti.

Tattha anuṭṭhahāno ti anuṭṭhahanto avāyamanto yuvā balī ti paṭhamayobbane[19] ṭhito balasampanno[20] pi

---

[1] B. akāsi.
[2] K[1]. āhari. K. K[1]. *a.* J., *with* i° gā° āha.
[3] B. aka°. C. C[s]. kataka°.
[4] K. B. varuṇa. K[1]. °aŋ bha°.
[5] K. K[1]. so. B. pacchā so.
[6] K[1]. pacchânu°.
[7] K. K[1]. *a.* Satthā Varuṇa°.
[8] F. J., I. 316-9. Varaṇajātaka.
[9] B. *om. two.*
[10] K. *tr.*
[11] B. °ikā.
[12] K. K[1]. *a.* aham eva, *om.* va.
[13] K. *om.*
[14] K. K[1]. B. dhammade°.
[15] K. K[1]. B. asampanna°. K. K[1]. *a.* va.
[16] C. C[s]. °liŋ.
[17] K[1]. B. S. °siyaŋ. K. ālassaŋ.
[18] B. asampannasaṅk°. K. K[1]. sampanna°. (*So infra*).
[19] K. °yovane.
[20] C. C[s]. K. balava°.

hutvā[1] alasabhāvena[2] upeto hoti, bhutvā[3] sayati, saŋ-sannasaŋkappamano ti tīhi[4] micchāvitakkehi suṭṭhu avasannasammāsaŋkappacitto[5] kusīto ti[6] nibbiriyo,[7] alaso ti[8] mahāalaso, paññāya daṭṭhabbaŋ ariyamaggaŋ apassanto na vindati na paṭilabhatī[9] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotápattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[10]

Padhānakammikatissattherassa vatthu.[11]

---

6. SŪKARAPETAVATTHU.*

Vācânurakkhī[12] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto sūkarapetaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi divase[13] Mahāmoggallānatthero[14] Lakkhaṇa-ttherena saddhiŋ Gijjhakūṭā[15] orohanto[16] ekasmiŋ padese sitaŋ katvā[17] 'ko nu kho āvuso hetu sitassa pātukamme'[18] ti Lakkhaṇattherena puṭṭho 'akālo[19] āvuso imassa pañhassa, Satthu santike maŋ[20] puccheyyāsī'[21] ti vatvā

---

[1] K[1]. *a.* ālasiyaŋ upeto ti. K. *corr.* *a.* ālassaŋ upeto ti.
[2] K. āl°. K. K[1]. °bhāvaŋ.
[3] B. hutvā. K[1]. *a.* gatvā.
[4] B. *om.*
[5] K. *om.* avasanna. K[1]. *corr.* panna°. B. asampanna?.
[6] B. *om.*
[7] B. S. nibbī°. K. K[1]. nivi°.
[8] K. B. *a.* so.
[9] K[1]. la°.
[10] K. K. *om.*
[11] K. Tissabhikkhuvatthuŋ. K[1]. Tissava°. B. °rava°, pañcamaŋ.
* *Cf.* Pūtimukhapetavatthuvaṇṇanā (Cy., *pp.* 12 *ff*).
[12] K. K[1]. *a.* manasā susaŋvuto.
[13] C. C[a]. S. so kira ekadivasaŋ.
[14] B. Mo°.
[15] K[1]. °ato.
[16] K. *a.* Mahāmo° (*so* K[1], *erased*).
[17] K. B. pātvakāsi.
[18] K[1]. pākacāya. B. pātukammenā.
[19] K. akāraṇe.
[20] C. C[a]. *tr.*
[21] B. °thā.

Lakkhaṇattherena saddhiŋ yeva Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto[1] Veḷuvanaŋ[2] āgantvā[3] Satthāraŋ vanditvā nisīdi. Atha naŋ Lakkhaṇatthero[4] tam atthaŋ pucchi. So āha: 'āvuso ahaŋ[5] ekaŋ[6] petaŋ addasaŋ, tassa tigāvutappamāṇaŋ[7] sarīraŋ[8] manussasarīrasadisaŋ, sīsaŋ pana[9] sūkarassa[10] viya tassa mukhe naṅguṭṭhaŋ[11] jātaŋ tato puḷavā[12] paggharanti, svâhaŋ[13] "na[14] me evarūpo satto diṭṭhapubbo" ti[15] taŋ disvā sitaŋ pātvakāsin'[16] ti. Satthā 'cakkhubhūtā vata bhikkhave mama[17] sāvakā viharantī' ti vatvā[18] 'aham p'[19] etaŋ sattaŋ bodhimaṇḍe[20] yeva addasaŋ,[21] "ye pana[22] me na saddaheyyuŋ tesaŋ[23] ahitāya assā" ti paresaŋ anukampāya na kathesiŋ,[24] idāni me[25] Moggallānaŋ sakkhiŋ labhitvā[26] kathemi,[27] saccaŋ bhikkhave Moggallāno āhā' ti. Taŋ sutvā bhikkhū Satthāraŋ pucchiŋsu: 'kiŋ pana bhante tassa pubbakamman' ti. Satthā 'tena hi bhikkhave suṇāthā' ti atītaŋ āharitvā tassa pubbakammaŋ kathesi:

'Kassapabuddhakāle kira ekasmiŋ gāmakâvāse[28] dve therā samaggavāsaŋ[29] vasiŋsu. Tesu eko saṭṭhivasso eko

---

[1] K. K¹. piṇḍi°, *al.*
[2] B. °ne.
[3] K. K¹. B. ga°.
[4] K¹. °ṇo th°.
[5] K. *tr.*
[6] C. Cᵃ. S. *om.*
[7] S. °ṇa°.
[8] K. K¹. B. *a.* taŋ.
[9] K. pan' assa.
[10] K¹. sūkarasīsaŋ.
[11] K. nagudhaŋ. K¹. nagūthaŋ.
[12] K. K¹. B. puḷu°.
[13] K¹. svāyaŋ.
[14] K. K¹. *after* satto.
[15] K. K¹. B. *om.*
[16] K¹. pātuŋ kāsin.
[17] C. Cᵃ. S. *om.*
[18] K. *corr. del.* ti vatvā.
[19] K¹. c'.
[20] B. maṇḍale.
[21] K. K¹. *a.* api câhaŋ na byākāsiŋ.
[22] K¹. vacanaŋ.
[23] K. *corr.* tesan taŋ
[24] B. °si (*freq. for* °siŋ).
[25] K. *om.*
[26] B. katvā.
[27] K. K¹. °siŋ.
[28] K¹. °ikā°. K. °ika°. B. gāmavāsike.
[29] K. K¹. °saŋvās°.

ekūnasaṭṭhivasso. So[1] itarassa pattacīvaraŋ ādāya vicari,[2] sāmaṇero viya sabbaŋ[3] vattapaṭivattaŋ akāsi. Tesaŋ ekamātukucchiyaŋ vutthabhātūnaŋ[4] viya samaggavāsaŋ[5] vasantānaŋ[6] vasanaṭṭhānaŋ eko dhammakathiko[7] āgami. Tadā ca dhammasavaṇadivaso hoti.[8] Therā taŋ[9] saŋgaṇhitvā 'dhammakathaŋ no[10] kathehi sappurisā' ti āhaŋsu. So dhammakathaŋ kathesi. Therā 'dhammakathiko no laddho' ti tuṭṭhacittā punadivase taŋ ādāya dhuragāmaŋ piṇḍāya pavisitvā tattha katabhattakiccā 'āvuso hiyyo[11] ṭhitaṭṭhānato[12] thokaŋ dhammakathaŋ[13] kathehī' ti manussānaŋ dhammaŋ kathāpesuŋ. Manussā[14] dhammaŋ[15] sutvā punadivasatthāya[16] pi nimantayiŋsu. Evaŋ samantā bhikkhâcāragāmesu dve dve divase taŋ ādāya piṇḍāya cariŋsu. Dhammakathiko cintesi: 'ime dve pi atimudukā,[17] mayā ubho p' ete[18] palāpetvā imasmiŋ vihāre vasituŋ vaṭṭatī' ti. So sāyaŋ therūpaṭṭhānaŋ gantvā bhikkhūnaŋ uṭṭhāya gatakāle nivattitvā[19] mahātheraŋ upasaŋkamitvā, 'bhante kiñci vattabbaŋ atthī' ti vatvā, 'kathehi āvuso' ti vutte, thokaŋ cintetvā 'bhante kathā nāma[20] mahāsâvajjā' ti vatvā akathetvā va pakkāmi, anutherassa pi[21] santikaŋ gantvā tath' eva akāsi. So dutiyadivase pi[22] tath' eva katvā tatiyadivase pi[23] tesaŋ

---

1 B. S ekūnasaṭṭhivasso. 2 K. K¹. *a.* thero.
3 K¹. sabbakiccaŋ. K. sakkaccaŋ.
4 K¹. B. °īnaŋ. (K¹. °at°). K. °puttabhātikānaŋ.
5 K. K¹. °saŋvās°.
6 K¹. vasasant°. K. vasiŋsu tesaŋ.
7 K. K¹. dhammikatthero. K¹. *corr.* dhammaka°.
8 K. K¹. ahosi. K. K¹. *a.* te. 9 B. S. naŋ.
10 K¹. *om.* 11 K. K¹. hiyo.
12 K. K¹. B. kathita°. B. *a.* va.
13 B. dhammaŋ. 14 K. *a.* naŋ.
15 K. K¹. B. dhammaka°. 16 C. divassa.
17 K. °mulhakā. 18 K¹. te *for* p'ete.
19 B. °etvā. 20 B. nām' esā.
21 K. K¹. B. °ssâpi. 22 B. *om.*
23 K. K¹. B. *om.*

ativiya kotūhale uppanne mahātheraŋ upasaŋkamitvā 'bhante kiñci vattabbaŋ atthi, tumhākaŋ pana santike vattuŋ na[1] visahāmī' ti vatvā[2] therena 'hotu āvuso kathehī' ti nippīḷito āha:[3] 'kiŋ pana bhante anuthero tumhehi saddhiŋ sambhogo'[4] ti. 'Sappurisa kiŋ nām' etaŋ kathesi, mayaŋ ekamātukucchiyaŋ vutthaputtā viya,[5] amhesu ekena[6] laddhaŋ itarenâpi laddham eva hoti, mayā etassa ettakaŋ kālaŋ aguṇo nāma[7] diṭṭhapubbo[8] natthī' ti. 'Evaŋ bhante' ti. 'Āma āvuso'[9] ti. 'Bhante maŋ anuthero evam āha: "sappurisa tvaŋ kulaputto,[10] mahāthero lajjī[11] pesalo ti etena saddhiŋ sambhogaŋ karonto parikkhitvā[12] kareyyāsī" ti, evam esa[13] maŋ āgatadivasato paṭṭhāya[14] vadetī'[15] ti. Mahāthero taŋ sutvā va kuddhamānaso daṇḍâbhihataŋ[16] kulālabhājanaŋ viya bhijji. Itaro pi uṭṭhāya[17] anutherassa santikaŋ gantvā tath' eva avaca,[18] so pi[19] tath' eva bhijji. Tesu kiñcâpi[20] ettakaŋ kālaŋ eko pi[21] visuŋ piṇḍāya[22] paviṭṭhapubbo nāma natthi, punadivase[23] visuŋ piṇḍāya pavisitvā anuthero puretaraŋ āgantvā upaṭṭhānasālāyaŋ[24] aṭṭhāsi, mahāthero pacchā āgamāsi.[25] Taŋ disvā anuthero cintesi: 'kin nu kho imassa pattacīvaraŋ paṭiggahetabbaŋ udāhu no' ti. So

---

[1] K[1]. *tr.*
[2] C. C[a]. *a.* visahā vatvā.
[3] C. C[a]. *tr.* S. *om.* āha.
[4] K. saŋvibhāgo (*corr. del.* vi). K[1]. visabhāgo.
[5] K. K[1]. *a.* ahumhā.
[6] B. S. *a.* yaŋ.
[7] B. *om.*
[8] S. na di°, *om.* natthi.
[9] B āmâv°.
[10] K. B. S. *a.* ayaŋ.
[11] K. dosalajja°. K[1]. *first* alajji.
[12] K. K[1]. upari°. B. upapari°.
[13] K. eva. K[1]. *a.* anuthero.
[14] K. *a.* so.
[15] B. °atī.
[16] C. C[a]. °bhūtaŋ.
[17] K[1]. upaṭṭh°.
[18] K. K[1]. B. avoca.
[19] K. *om.*
[20] K. kiñcā.
[21] K[1]. *om.*
[22] K. *om.*
[23] K. K[1]. B. *a.* pana.
[24] B. °ya.
[25] S. pacchâg°.

'na dāni[1] paṭiggahessāmī'[2] ti[3] cintetvâpi[4] 'hotu na[5] mayā evaŋ[6] katapubbaŋ, mayā attano vattaŋ hāpetuŋ na vaṭṭatī' ti cittaŋ muduŋ[7] katvā theraŋ upasaŋkamitvā 'bhante pattacīvaraŋ dethā' ti āha. Itaro[8] 'gaccha dubbinīta, na tvaŋ mama pattacīvaraŋ paṭiggahetuŋ yuttarūpo' ti accharaŋ[9] paharitvā,[10] 'āma bhante aham pi "tumhākaŋ pattacīvaraŋ na[11] gaṇhissāmī"[12] ti cintesin'[13] ti vutte, 'āvuso navaka[14] kiŋ[15] cintesi, mama imasmiŋ vihāre koci saŋgo[16] atthī' ti āha.[17] Itaro pi 'tumhe pana bhante kim evaŋ maññatha, mama imasmiŋ vihāre koci saŋgo atthī' ti, 'eso te[18] vihāro' ti vatvā pattacīvaraŋ ādāya nikkhami. Itaro pi[19] nikkhami.[20] Te ca[21] ekamaggenâpi agantvā eko pacchimadvārena maggaŋ gaṇhi eko puratthimadvārena.[22] Dhammakathiko[23] 'mā evaŋ[24] karothā'[25] ti vatvā 'tiṭṭha āvuso'[26] ti vutte nivatti. So punadivase dhuragāmaŋ paviṭṭho manussehi 'bhante bhadantā kuhin' ti vutte 'āvuso mā paṭṭhapetha,[27] tum-

---

1 B. idāni.
2 B. °iss°.
3 K[1]. *a.* taŋ.
4 K. K[1]. *om.* pi.
5 K. K[1]. *om.*
6 K. K[1]. B. evarūpaŋ.
7 B. °ukaŋ.
8 K. K[1]. mahāthero.
9 C. C[a]. °riŋ.
10 K. K[1]. B. *a.* tena. B. *a.* pi.
11 K. *om.*
12 B. paṭiggaṇhāmī.
13 B. °sī.
14 B. *a.* bhikkhu.
15 K. K[1]. B. S. *a.* tvaŋ.
16 K. saŋbhāgo. K[1]. sambhogo, *corr. text.*
17 C. C[a]. *om.*
18 C. C[a]. S. *om.*
19 K[1]. *om.*
20 C. C[a]. S. *om. three.*
21 K. K[1]. *om.* B. ubho pi.
22 K. purimaṭṭhi°. B. *a.* ma° ga°.
23 K. K[1]. B. S. *a.* bhante.
24 C. C[a]. *tr.*
25 K. K[1]. B. *rep. three.*
26 K. K[1]. B. tiṭṭhâv°.
27 K. B. pucchatha. K[1]. pucchittha.

hākaŋ kulūpagā[1] hiyyo kalahaŋ katvā nikkhamiŋsu, ahaŋ yācanto[2] pi[3] nivattetuŋ nâsakkhin' ti āha. Tesu bālā tuṇhī ahesuŋ, paṇḍitā pana 'amhehi[4] ettakaŋ kālaŋ bhadantānaŋ kiñci kalahaŋ[5] nāma na diṭṭhapubbaŋ, tesaŋ bhayaŋ[6] imaŋ nissāya uppannaŋ bhavissatī' te domanassappattā ahesuŋ. Te pi therā gataṭṭhāne cittasukhaŋ nāma na labhiŋsu. Mahāthero cintesi: 'aho navakassa bhikkhuno[7] bhāriyaŋ kammaŋ kataŋ,[8] muhuttadiṭṭhaŋ[9] nāma āgantukabhikkhuŋ āha: "mahātherena[10] saddhiŋ sambhogaŋ[11] mā[12] akāsī" ti. Itaro pi cintesi: 'aho mahātherassa bhāriyaŋ kammaŋ kataŋ,[13] muhuttadiṭṭhaŋ[14] nāma āgantukabhikkhuŋ āha: 'iminā saddhiŋ sambhogaŋ[15] mā akāsī' ti. Tesaŋ n' eva[16] sajjhāyo na[17] manasikāro ahosi. Te vassasataccayena pacchimadisāya ekaŋ vihāraŋ agamaŋsu, tesaŋ ekam eva senāsanaŋ pāpuṇi, mahāthere[18] pavisitvā mañcake nisinne[19] itaro pi pāvisi. Mahāthero taŋ disvā va saŋjānitvā assūni sandhāretuŋ[20] nâsakkhi,[21] itaro pi mahātheraŋ[22] saŋjānitvā assupuṇṇehi[23] nettehi 'kathemi nu kho mā[24] kathemī' ti cintetvā 'na taŋ[25] saddheyyarūpan' ti theraŋ vanditvā āha:[26] 'bhante

[1] K. K[1]. B. °kā.
[2] B. mayā yācito.
[3] S. *om*.
[4] B. *om*.
[5] K. K[1]. B. khalitaŋ.
[6] K. K[1]. B. *a*. uppajjamānaŋ.
[7] K[1]. °ussa.
[8] K. K[1]. °n ti.
[9] K. K[1]. B. °ttaŋ di° (K. ma°).
[10] K. anuthe°.
[11] K. K[1]. S. paribhogaŋ.
[12] K. *om*.
[13] S. *a*. taŋ.
[14] B. °ttaŋ di°.
[15] K[1]. mā paribho°.
[16] S. na *for* n' eva.
[17] B. °yâdīni.
[18] S. °rena.
[19] K. K[1]. B. nippanne.
[20] K. K[1]. saṇḍhā°.
[21] S. na sa°.
[22] K. K[1]. *a*. disvā va.
[23] K. K[1]. °paripu°.
[24] B. mā na.
[25] S. *tr*. C. C[s]. *om*. na. K[1]. akathetuŋ ayuttarūpan. B. °yyânurū°.
[26] B. ahaŋ.

ahaŋ[1] ettakaŋ kālaŋ tumhākaŋ pattacīvaraŋ gahetvā vicariŋ,[2] api nu[3] me kāyadvārâdisu tumhehi kiñci asāruppaŋ[4] diṭṭhapubban' ti. 'Na diṭṭhapubbaŋ āvuso' ti. 'Atha kasmā[5] dhammakathikaŋ avocuttha[6]: "mā etena saddhiŋ sambhogaŋ[7] akāsī"' ti. 'Nâhaŋ āvuso evaŋ kathemī' ti,[8] 'tayā kira mama antare[9] evaŋ[10] vuttan' ti. 'Aham pi bhante na vadāmī' ti. Te[11] tasmiŋ khaṇe 'tena amhe bhinditukāmena[12] evaŋ vuttaŋ bhavissatī' ti ñatvā[13] aññamaññaŋ accayaŋ desayiŋsu. Te vassasataŋ cittassādaŋ[14] alabhantā taŋ divasaŋ samaggā hutvā 'āyāma naŋ tato vihārā nikkaḍḍhissāmā'[15] ti pakkamitvā anupubbena taŋ vihāraŋ agamaŋsu. Dhammakathiko pi[16] there disvā pattacīvaraŋ paṭiggahetuŋ[17] upagañchi.[18] Therā 'na tvaŋ[19] imasmiŋ vihāre vasituŋ yuttarūpo' ti accharaŋ pahariŋsu. So saṇṭhātuŋ[20] asakkonto tāvad eva nikkhamitvā palāyi. Atha naŋ[21] vīsativassasahassāni katasamaṇadhammo sandhāretuŋ nâsakkhi, tato[22] cavitvā Avīcimhi nibbatto ekaŋ buddhantaraŋ paccitvā idāni Gijjhakūṭe vuttappakārena attabhāvena dukkhaŋ anubhoti.'[23]

Satthā idaŋ[24] tassa pubbakammaŋ āharitvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma kāyâdīhi[25] upasantarūpena bhavitabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] S. *om.* [2] K[1]. cariŋ.
[3] K. K[1]. B. *a.* kho.
[4] K[1]. āsā°, *corr.* āsātarūpaŋ.
[5] K. K[1]. *a.* taŋ.
[6] B. avac°. [7] K. K[1]. paribho°.
[8] K. K[1]. B. *om.* [9] K. °rā.
[10] S. *om.* [11] K. *om.*
[12] K[1]. chi°. [13] K. *a.* te dve.
[14] K. K[1]. °pasādaŋ. [15] K. °ess°.
[16] C. C[a]. S. *om.* [17] K. K[1]. °ituŋ.
[18] K[1]. B. °gacchi. [19] K[1]. *om.*
[20] K. K[1]. saṇḍhāretuŋ. [21] K[1]. *om.*
[22] K. ito. [23] B. S. *a.* ti.
[24] B. *om.* [25] K[1]. kāyadvārâdīni.

281. 'Vācânurakkhī manasā susaŋvuto
kāyena ca akusalaŋ na kayirā,
ete tayo kammapathe visodhaye
ārādhaye maggaŋ isippaveditan'[1] ti.

Tass' attho: catunnaŋ[2] vacīduccaritānaŋ vajjanena[3] vācânurakkhī abhijjhâdīnaŋ anuppādanena[4] manasā[5] suṭṭhu[6] saŋvuto, pāṇâtipātâdayo pajahanto **kāyena ca akusalaŋ na kayirā**,[7] **ete**[8] **tayo kammapathe visodhaye** ti,[9] evaŋ visodhento hi sīlakkhandhâdīnaŋ[10] esakehi[11] buddhâdīhi isīhi paveditaŋ aṭṭhaṅgikaŋ[12] maggaŋ ārādheyyā ti.[13]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[14]

Sūkarapetassa vatthu.[15]

---

7. POṬHILATTHERAVATTHU.

Yogā ve[16] **ti** imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Poṭhilaŋ[17] nāma theraŋ ārabbha kathesi.

So kira sattannaŋ pi[18] buddhānaŋ sāsane tipiṭakadharo[19] pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ dhammaŋ vāceti. Satthā

---

[1] B. isipa°. K[1]. isihi pa°.
[2] F. C. C[a]. *a*. duccaritānaŋ.
[3] S. pariva°. K. *corr*. anuppajjanena. S. *a*. ca.
[4] C. C[a]. S. anuppādena. K. anūpā.
[5] B. *a*. ca.
[6] K. su. K. suṭṭha.
[7] K. K[1]. B. *a*. evaŋ.
[8] K. te.
[9] K. K[1]. *om*. F. visodheti.
[10] K. °inā.
[11] K. etehi. K. *corr*. esikehi. B. ettakehi.
[12] B. °ika°.
[13] K[1]. *om*. B. *a*. attho.
[14] K. *om*.
[15] K. °tavatthuŋ. K[1]. B. °tavatthu. B. *a*. chaṭṭhaŋ.
[16] F. yogo ce. K. K[1]. *a*. jā° bhū°.
[17] F. B. Poṭṭhi°. K. K[1]. Poṭṭhaliŋ.
[18] B. *om*.
[19] F. K. K[1]. B. tepiṭako.

cintesi: 'imassa bhikkhuno "attano dukkhanissaranaŋ[1] karissāmī" ti cittam[2] pi natthi, saŋvejessāmi nan' ti. Tato paṭṭhāya taŋ[3] theraŋ attano upaṭṭhānaŋ āgatakāle 'ehi Tucchapoṭhila, vanda[4] Tucchapoṭhila[5] nisīda[6] Tucchapoṭhila,[7] yāhi Tucchapoṭhilā' ti vadeti,[8] uṭṭhāya gatakāle[9] pi naŋ 'Tucchapoṭhilo[10] gato'[11] ti vadesi.[12] So cintesi: 'ahaŋ sâṭṭhakathāni[13] tīṇi piṭakāni dhāremi, pañca[14] bhikkhusatāni[15] aṭṭhārasa mahāgaṇe[16] dhammaŋ vācemi, atha ca[17] pana[18] maŋ[19] Satthā abhikkhaṇaŋ[20] "Tucchapoṭhilā" ti vadeti, addhā maŋ Satthā jhānâdīnaŋ abhāvena evaŋ vadetī' ti. So uppannasaŋvego 'araññaŋ dāni[21] pavisitvā samaṇadhammaŋ karissāmī' ti sāyaŋ yeva[22] pattacīvaraŋ saŋvidahitvā paccūsakāle[23] sabbapacchā dhammaŋ paggaṇhitvā[24] nikkhamantena bhikkhunā saddhiŋ nikkhami, pariveṇe nisīditvā sajjhāyantā[25] naŋ[26] 'ācariyo' ti na sallakkhesuŋ. So vīsaŋ[27] yojanasataŋ[28] gantvā—ekasmiŋ araññavāse[29] tiŋsa bhikkhū vasanti—te upasaŋkamitvā saŋghatheraŋ vanditvā[30] 'bhante avassayo me hothā' ti āha. 'Āvuso tvaŋ dhammakathiko, amhehi

---

1 F. dukkhaŋ nissāya sabbaŋ.
2 F. C. C[a]. cintā.
3 K[1]. *om.*
4 K. gaccha. K[1]. gacchatu (Po°).
5 B. *om. two.*
6 K. °ạtu.
7 F. *om. four.*
8 B. °ati.
9 K. K. gamana°.
10 K. K[1]. °poṭṭhali.
11 K[1]. *a.* 'sī.
12 K. K[1]. S. °ti.
13 K. *corr.* sākatthāni.
14 K. K[1]. B. pañcannaŋ.
15 K. K[1]. B. °naŋ.
16 F. mahāmaṅgaṇe.
17 B. *om.*
18 K. *om.*
19 K. mamaŋ.
20 K. abhiṇhaŋ.
21 B. *om.*
22 K. B. sayam eva.
23 K. °esa°.
24 B. ugga°. K. uggahitvā.
25 K[1]. °yasattā.
26 B. *om.*
27 B. vīsa°. K. vīsati°.
28 K. °satikaŋ. B. °satamaggaŋ.
29 B. °avāse.
30 B. *om.*

nāma taŋ[1] nissāya kiñci jānitabbaŋ bhaveyya, kasmā evaŋ vadesī' ti. 'Mā[2] bhante evaŋ karotha, avassayo me hothā' ti. Te pana sabbe va[3] khīṇâsavā va.[4] Atha naŋ mahāthero 'imassa uggahaŋ nissāya māno atthi yevā' ti anutherassa santikaŋ pahiṇi. So pi taŋ tath' evâha. Iminā nīhārena sabbe pi taŋ pesentā[5] divāṭṭhāne nisīditvā sūcikammaŋ karontassa sabbanavakassa sattavassika-sāmaṇerassa santikaŋ pahiṇiŋsu. Evam assa[6] mānaŋ nīhariŋsu.[7] So hi[8] nihatamāno sāmaṇerassa santike añjaliŋ paggahetvā 'avassayo me[9] hohi[10] sappurisā' ti āha.[11] 'Aho ācariya kiŋ nām' etaŋ kathetha,[12] tumhe mahallakā bahussutā,[13] tumhākaŋ santike mayā[14] kiñci kāraṇaŋ jānitabbaŋ bhaveyyā' ti. 'Mā evaŋ kari[15] sappurisa,[16] hohi[17] eva[18] me avassayo' ti.[19] 'Bhante sace[20] ovādakkhamā bhavissatha, bhavissāmi vo avassayo' ti. 'Homi sappurisa,[21] ahaŋ[22] "aggiŋ[23] pavisā"[24] ti vutte pi[25] aggimhi[26] pavisāmi[27] evā' ti. Atha naŋ so avidūre ekaŋ saraŋ dassetvā 'bhante yathānivatthapārutā[28] va imaŋ saraŋ pavisathā' ti āha. So hi[29] 'ssa mahagghā-naŋ dupaṭṭacīvarānaŋ[30] nivatthapārutabhāvaŋ[31] ñatvâpi

---

[1] F. C. C[a]. nām' etaŋ.
[2] K. *om.*
[3] K. pi. B. S. *om.*
[4] K. *om.*
[5] K. °tvā.
[6] K. °ŋ tassa.
[7] K. māna nihāsu.
[8] K. B. *om.*
[9] B. *om.*
[10] S. hotu.
[11] B. *om.*
[12] K. karotha.
[13] K. bahūsutā.
[14] C. C[a]. *om.*
[15] K. karitha.
[16] C. C[a]. °so.
[17] S. hotu. C. hoti. C[a]. hīti.
[18] K. B. yeva.
[19] C. hoti. C[a]. *om.*
[20] K. me.
[21] K. *a.* ti āha.
[22] K. *om.*
[23] B aggimhi.
[24] K. °ssāhī.
[25] K. B. *om.*
[26] K. aggiŋ.
[27] F. K. pavissāmi. S. pavisiss°.
[28] B. S. °to.
[29] K. pi.
[30] K. duppaṭa°.
[31] B. vattha°. K. °pārūpata°.

'ovādakkhamo nu kho'[1] ti vīmaŋsanto evam āha. Thero pi ekavacanen' eva udakaŋ[2] otari. Atha naŋ cīvarakaṇṇānaŋ temanakāle[3] 'etha bhante' ti vatvā ekavacanen'[4] eva āgantvā ṭhitaŋ āha: 'bhante ekasmiŋ vammike cha chiddāni, tatth' ekena[5] chiddena godhā anto paviṭṭhā,[6] naŋ[7] gaṇhitukāmo itarāni pañca chiddāni thaketvā chaṭṭhaŋ hitvā[8] paviṭṭhachidden' eva gaṇhati, evaŋ[9] tumhe pi[10] chadvārikesu ārammaṇesu sesāni pañca dvārāni pidhāya manodvāre kammaŋ paṭṭhapethā'[11] ti. Bahussutassa bhikkhuno ettaken' eva dīpujjalanaŋ[12] viya ahosi. So 'ettakam eva hotu sappurisā' ti karajakāye ñāṇamattaŋ[13] otāretvā samaṇadhammaŋ ārabhi.[14] Satthā visaŋyojanasatamatthake[15] nisinno va taŋ bhikkhuŋ oloketvā 'yath' evâyaŋ[16] bhikkhu bhūripañño, evam eva[17] tena[18] attānaŋ patiṭṭhāpetuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā[19] tena saddhiŋ kathento viya obhāsaŋ pharitvā imaŋ gātham āha:

282. 'Yogā ve jāyatī[20] bhūrī ayogā[21] bhūrisaŋkhayo,[22]
etaŋ[23] dvedhāpathaŋ[24] ñatvā bhavāya vibhavāya ca[25]
tath' attānaŋ niveseyya yathā bhūrī pavaḍḍhatī'
ti.

---

[1] K. *a.* no.
[2] B. *om.*
[3] K. B. temita°.
[4] K. vacan'.
[5] K. B. tattha e°.
[6] K. *a.* puriso.
[7] K. B. taŋ.
[8] K. B. bhinditvā.
[9] S. *a.* pi.
[10] K. B. *om.*
[11] K. patiṭṭh°. C. C[a]. °ṭhap°.
[12] K. dipa°.
[13] K. °sattaŋ. F. °mantaŋ. S. °manthaŋ. B. ñāṇaŋ.
[14] K. ārabbhi.
[15] B. vīsa°. K. visati°.
[16] K. yathā vâyaŋ.
[17] B. evaŋ.
[18] B. anena. K. *om.*
[19] B. *om.*
[20] K. °te.
[21] K. *om. two:*
[22] K. °khāyo.
[23] K. ettaŋ.
[24] K. dvi°.
[25] K. *om.*

Tattha yogā ti aṭṭhatiŋsāya ārammaṇesu yonisomanasikāro,[1] bhūrī ti paṭhavisamāya vitthatāya[2] paññāy' etaŋ nāmaŋ, saŋkhayo[3] ti vināso, etaŋ[4] dvedhāpathan ti etaŋ[4] yogañ ca ayogañ ca, bhavāya vibhavāya cā ti vaḍḍhiyā[5] ca avaḍḍhiyā[6] ca, tathā[7] ti yathā ayaŋ bhūrisaŋkhātā paññā[8] vaḍḍhati evaŋ attānaŋ niveseyyā[9] ti attho.

Gāthâvasāne Poṭhilatthero arahatte patiṭṭhahī[10] ti.

Poṭhilattherassa vatthu.[11]

---

8. Sambahulamahallakabhikkhuvatthu.*

Vanaŋ chindathā[12] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule[13] mahallakabhikkhū[14] ārabbha kathesi.

Te kira gihikāle Sāvatthiyaŋ kuṭumbikā aḍḍhā[15] mahaddhanā[16] aññamaññaŋ[17] sahāyakā ekato[18] puññāni karontā Satthu dhammadesanaŋ sutvā 'mayaŋ mahallakā, kiŋ no gharâvāsenā'[19] ti Satthāraŋ pabbajjaŋ yācitvā pabbajiŋsu. Mahallakabhāvena pana dhammaŋ pariyāpuṇituŋ asakkontā[20] vihārapariyante paṇṇasālaŋ kāretvā[21] ekato va[22] vasiŋsu, piṇḍāya carantâpi[23] yebhuyyena[24] putta-

---

[1] K. °karā.
[2] K. °tā.
[3] K. °yyo.
[4] C. Ca. evaŋ.
[5] K. vuliyā.
[6] K. B. avu° (K. ḍh).
[7] K. athattā.
[8] K. °āya °āya.
[9] C. niseyyā. Ca. nisedheyyā.
[10] B. °ṭṭhatī.
[11] K. Poṭṭhalitheravatthuŋ. B. °rava°, sattamaŋ.

* *Cf.* F. J., I. 497.

[12] K. *a.* mā ru°.
[13] C. Ca. S. *om.*
[14] K. °ke bhi°.
[15] B. *om.*
[16] K. *a.* mahābhogā.
[17] B. °ññasa°.
[18] J. *a.* hutvā.
[19] K. khar°.
[20] K. °nto.
[21] K. karontā.
[22] B. *om.* J. °lā kār° °ko va.
[23] K. caritvā ca.
[24] J. *a.* attano.

dārass' eva gehaŋ gantvā bhuñjiŋsu.[1] Ekassa purāṇadutiyikā[2] Madhurapācikā[3] nāma, sā tesaŋ sabbesaŋ pi upakārikā[4] ahosi. Tasmā sabbe* pi attanā laddhaŋ āhāraŋ[5] gahetvā[6] tassā yeva[7] gehe nisīditvā bhuñjanti, sâpi[8] nesaŋ yathāsannihitaŋ sūpabyañjanaŋ[9] deti. Sā aññatarena ābādhena[10] phuṭṭhā kālam akāsi. Atha te mahallakattherā sahāyatherassa[11] paṇṇasālāyaŋ sannipatitvā aññāmaññaŋ gīvāsu gahetvā 'Madhurapācikā[12] upāsikā kālakatā' ti vilapantā[13] rodiŋsu, bhikkhūhi ca samantato upadhāvitvā 'kiŋ idaŋ āvuso' ti puṭṭhā, 'bhante sahāyakassa[14] no[15] purāṇadutiyikā[16] kālakatā, sā[17] amhākaŋ ativiya[18] upakārikā,[19] idāni kuto[20] tathārūpaŋ[21] labhissāma,[22] iminā kāraṇena rodāmā'[23] ti āhaŋsu.[24] Bhikkhū dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' ete[25] tassā[26] kākayoniyaŋ nibbattitvā[27] samuddatīre caramānāya[28] samuddaūmiyā[29] samuddaŋ

---

[1] K. B. J. *a.* tesu. [2] B. °īyakā.
[3] K. °pāvikā. C. yama°. J. C[a]. *om.*
[4] C. C[a]. °akā. J. °rā. * J. sesā.
[5] B. laddhâh°. [6] B. *om.*
[7] B. eva. K. evaŋ. [8] K. *om.* pi.
[9] K. suppabya°. [10] B. °râb°.
[11] K. S. °aka°. B. °akassa th°.
[12] *So* B. J. madhurahattharasā, *so* S. C. C[a]. °bhattaraṣā. K. madhurarasā.
[13] B. °entā. [14] K. sahākassa. [15] K. *om.*
[16] K. por° °akā. J. amhākaŋ °yassa pu°, *a.* ma°.
[17] J. *om.* [18] B. *om.*
[19] K. °akā. J. °rā. [20] S. kuto dāni.
[21] S. °iŋ. K. *a.* āhāraŋ. [22] B. *a.* ti.
[23] J. °imhā. [24] C. C[a]. *om.*
[25] B. pi. te. [26] C. C[a]. B. S. *om.*
[27] B. °etvā.
[28] C. C[a]. S. °nā. S. *a.* tassaŋ.
[29] S. °ddūm°. C. C[a]. *om.*

pavesetvā māritāya kākā[1] hutvā roditvā paridevitvā "taŋ[2] nīharissāmā" ti mukhatundakehi mahāsamuddaŋ[3] ussiñcantā[4] kilamiŋsū '[5] ti[6] atītaŋ āharitvā :[7]

'Api nū[8] hanukā santā mukhañ ca parisussati
oramāma na pārema pūrat'[9] eva mahodadhī '[10] ti

imaŋ[11] Kākajātakaŋ[12] vitthāretvā[13] te bhikkhū āmantetvā 'bhikkhave rāgadosamohavanaŋ[14] nissāya tumhe hi imaŋ[15] dukkhaŋ pattā[16] naŋ[17] vanaŋ[18] chindituŋ vaṭṭati,[19] evaŋ niddukkhā bhavissathā '[20] ti vatvā imā gāthā abhāsi :

283. 'Vanaŋ chindatha, mā rukkhaŋ, vanato jāyate bhayaŋ,
chetvā vanañ ca vanathañ[21] ca nibbanā[22] hotha bhikkhavo.

284. 'Yāvaŋ hi vanatho na chijjati
aṇumatto pi narassa nārisu
paṭibaddhamano va[23] tāva so
vaccho khīrapako va mātarī ' ti.

---

[1] B. kākāya.
[2] S. naŋ.
[3] K. °ddaudakaŋ.
[4] B. osi°.
[5] K. °su paṇḍite nissāya jīvitaŋ labhiŋsū.
[6] K. *a.* vatvā tehi yācito.
[7] K. °ri, *a.* J. *with* i° gā° āha.
[8] C. C[a]. nu na ha° (C[a]. hā°).
[9] C. C[a]. °ti va.
[10] K. na pāre mah°.
[11] K. Satthā atītaŋ āharitvā.
[12] F. J., I. 497-9. B. jā°.
[13] K. *a.* tesu evaŋ . . . aham evā ti Satthā.
[14] B. °hānaŋ va°.
[15] B. idaŋ.
[16] K. B. °aŋ (*with* tumhehi).
[17] B. taŋ.
[18] K. kanaŋ.
[19] B. *a.* ti.
[20] B. °atī.
[21] K. °tthañ.
[22] F. B. °ānā. K. °āṇā.
[23] K. *om.*

Tāttha[1] mā rukkhan ti, Satthārā hi vanaŋ chindathā' ti vutte tesaŋ acirapabbajitānaŋ bhikkhūnaŋ[2] 'Satthā amhe[3] vāsiādīni gahetvā vanaŋ[4] chindāpetī' ti rukkhe chinditukāmatā[5] uppajji;[6] atha ne 'mayā ragâdikilesa vanaŋ sandhāy' etaŋ vuttaŋ, na rukkhe' ti paṭisedhento 'mā rukkhan' ti āha. Vanato ti yathā pākatikavanato sīhâdibhayaŋ,[7] evaŋ jātiādibhayam pi kilesavanato jāyatī ti attho, vanañ ca vanathañ cā ti ettha mahantā rukkhā vanaŋ nāma, khuddakā tasmiŋ vane[8] ṭhitattā vanathā[9] nāma; pubbuppattikarukkhā vā vanaŋ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāmā, evam evaŋ[10] mahantamahantā bhavâkaḍḍhanakā[11] kilesā vanaŋ[12] nāma, pavattiyaŋ vipākadāyakā vanathā[12] nāma, pubbuppattikā[13] vā[14] vanaŋ[15] nāma[16] aparāparuppattikā vanathā nāma, taŋ pana[17] ubhayam pi[17] catutthamaggañāṇena chinditabbaŋ, tenâha: chetvā vanañ ca vanathañ ca[18] nibbanā[19] hotha[20] nikkilesā hothā ti. Yāvaŋ hi vanatho ti yāva esa aṇumatto pi kilesavanatho narassa nārisu na chijjati tāva so khīrapako vaccho mātari viya paṭibaddhamano[21] laggacitto va hotī ti attho.

---

[1] K. *a.* va° chi°.
[2] B. *om.*
[3] S. amhehi.
[4] B. *om.*
[5] B. °atāya. K. B. *a.* cittaŋ.
[6] K. B. °ati.
[7] B. *a.* jāyati.
[8] C. C^a. khaṇe.
[9] K. thitatā vanaŋ.
[10] K. B. eva.
[11] F. vāva°. B. bhava°. K. bhavâbhavanakanakā.
[12] K. vanathan.
[13] K. *a.* rukkhā tasmiŋ ye thitattā.
[14] K. B. *om.*
[15] K. vanathā.
[16] K. °aŋ, uppatikarukkhā vā vanan nāma.
[17] B. *om.*
[18] K. cā ti.
[19] F. K. B. °ānā.
[20] K. S. *a.* ti. B. bhikkhavo ti nibbānā hothā ti nikkilesā hotha. S. *om.* ni° ho°. K. hotha.
[21] K. °vaddhamāno.

Desanâvasāne pañcasatā[1] mahallakattherā sotàpattiphale patiṭṭhahiŋsu, sampattānam pi sātthikā desanā[2] ahosī ti.

Mahallakabhikkhūnaŋ[3] vatthu.

---

9. SUVAṆṆAKĀRATTHERAVATTHU.

Ucchindā[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaŋ[5] ārabbha kathesi:

Eko kira suvaṇṇakāraputto[6] abhirūpo Sāriputtattherassa[7] santike pabbaji. Thero 'taruṇānaŋ rāgo ussanno[8] hotī' ti cintetvā tassa rāgapaṭighātāya asubhakammaṭṭhānaŋ[9] adāsi. Tassa pana taŋ[10] asappāyaŋ, tasmā araññaŋ pavisitvā, māsaŋ[11] vāyamanto cittekaggatāmattam[12] pi alabhitvā[13] therassa santikaŋ[14] āgantvā therena 'upaṭṭhitaŋ te āvuso kammaṭṭhānan' ti vutte taŋ pavattiŋ ārocesi. Ath' assa thero '"kammaṭṭhānaŋ na sampajjatī" ti vosānaŋ[15] āpajjituŋ na vaṭṭatī' ti vatvā puna tad[16] eva kammaṭṭhānaŋ sādhukaŋ kathetvā adāsi. So dutiyavāre pi kiñci visesaŋ nibbattetuŋ asakkonto āgantvā therassa ārocesi. Ath' assa[17] thero[18] sakāraṇaŋ

---

[1] K. te. B. pañca pi te. [2] K. dhammade°, *a*. jā.
[3] K. Mahallakavatthuŋ. B. Pañcamahallakatherava°, aṭṭhamaŋ.
[4] K. *a*. si°. [5] K. *a*. bhikkhuŋ.
[6] C. C[a]. °kāraka°. [7] K. the°.
[8] K. B. uppanno (K. upa°). [9] K. °akaŋ ka°.
[10] B. *om*. [11] K. *corr*. B. temāsaŋ.
[12] K. *only*. MSS. *and edd*. °ggama°.
[13] K. B. S. *a*. puna. [14] B. °ike.
[15] B. te vodānaŋ. [16] C. C[a]. punad.
[17] K. B. *om*. *two*.
[18] K. *a*. tatiyaŋ pi. B. *a*. pi.

saupamaŋ katvā tad eva kammaṭṭhānaŋ ācikkhi,[1] puna pi āgantvā kammaṭṭhānassa[2] asampajjanabhāvaŋ kathesi. Thero cintesi: 'kārako bhikkhu attani vijjamāne kāmacchandâdayo "vijjamāne"[3] avijjamāne "avijjamāne"[3] ti pajānāti, ayaŋ câpi[4] bhikkhu kārako no akārako paṭipanno no apaṭipanno, ahaŋ pan' etassa ajjhāsayaŋ na jānāmi, buddhaveneyyo[5] esa bhavissatī' ti[6] taŋ[7] ādāya sāyaṇhasamaye Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'ayaŋ bhante mama saddhivihāriko[8] imassa mayā iminā kāraṇena idaŋ[9] nāma kammaṭṭhānaŋ dinnan' ti sabbaŋ taŋ pavattiŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā 'āsayânusayañāṇaŋ nām' etaŋ pāramiyo pūretvā dasasahassīlokadhātuŋ[10] unnādetvā[11] sabbaññutaŋ pattānaŋ buddhānaŋ yeva hotī' ti vatvā,[12] 'katarakulā nu kho esa pabbajito' ti āvajjanto[13] 'suvaṇṇakārakulā' ti ñatvā atīte attabhāve olokento tassa suvaṇṇakārakule yeva paṭipāṭiyā nibbattāni pañca attabhāvasatāni disvā, 'iminā daharena dīgharattaŋ suvaṇṇakārakammaŋ karontena "kanikārapupphapadumapupphâdīni[14] karissāmī" ti rattasuvaṇṇam eva samparivattitaŋ,[15] imassa asubhapaṭikkulakammaṭṭhānaŋ[16] na vaṭṭatī' ti,[17] 'manāpam ev' assa[18] kammaṭṭhānaŋ sappāyan' ti cintetvā, 'Sāriputta tayā kammaṭṭhānaŋ datvā cattāro māse kilamitaŋ bhikkhuŋ ajja pacchābhatte[19] yeva arahattaŋ[20] pattaŋ passissasi, gaccha tvan'[21] ti theraŋ uyyojetvā iddhiyā cakka-

---

[1] K. B. *a.* so.
[2] B. °naŋ.
[3] K. B. °nā. C. C[a]. *a.* pi
[4] B. *om.*
[5] B. °vin°.
[6] K. *a.* so.
[7] S. naŋ.
[8] K. °iŋvi°.
[9] K. imaŋ.
[10] K. °ssa°.
[11] K. uṇṇ°.
[12] B. yeva visayo ti kiŋ.
[13] K. °ento.
[14] K. kaṇṇi°.
[15] B. *a.* tasmā.
[16] K. °patikulaŋ ka°. B. °paṭikūla°.
[17] K. B. S. *om.*
[18] B. eva.
[19] K. °ttaŋ, *corr* °tte.
[20] S. °tta°.
[21] S. tuvaŋ.

mattaŋ suvaṇṇapadumaŋ māpetvā pattehi c' eva nālehi[1] ca udabindūni[2] muñcantaŋ[3] viya katvā[4] 'bhikkhu imaŋ[5] padumaŋ ādāya vihārapaccante vālukārāsimhi[6] ṭhapetvā sammukhaṭṭhāne pallaṅkena[7] nisīditvā "lohitakaŋ lohitakan" ti parikammaŋ karohī' ti adāsi. Tassa Satthu hatthato padumaŋ gaṇhantass' eva cittaŋ pasīdi. So vihārapaccantaŋ gantvā vālukaŋ ussāpetvā tattha padumanālaŋ pavesetvā sammukhe pallaṅkena[7] nisinno 'lohitakan'[8] ti parikammaŋ ārabhi. Ath' assa taŋkhaṇaŋ[9] yeva nīvaraṇāni[10] vikkhambhiŋsu,[11] upacārajjhānaŋ uppajji. Tadanantaraŋ paṭhamajjhānaŋ nibbattetvā pañcah' ākārehi vasībhāvaŋ pāpetvā yathānisinno va dutiyajjhānâdīni pi,[12] vasībhūte catutthajjhāne[13] jhānakīḷaŋ[14] kīḷanto[15] nisīdi. Satthā tassa-jjhānānaŋ[16] uppannabhāvaŋ ñatvā 'sakkhissati nu kho esa attano dhammatāya uttariŋ[17] visesaŋ nibbattetun' ti olokento, 'na sakkhissatī' ti ñatvā 'taŋ[18] padumaŋ milāyatū' ti adhiṭṭhahi.[19] Taŋ hatthehi madditapadumaŋ[20] milāyantaŋ viya[21] kālavaṇṇaŋ ahosi. So jhānā vuṭṭhāya taŋ oloketvā 'kin nu kho imaŋ padumaŋ jarāya pahaṭaŋ[22] paññāyati, anupādinnake[23] pi evaŋ jarāya abhibhuyyamāne[24] upādinnake kathā va[25] natthi, idam pi hi jarā[26] abhibhavissatī' ti aniccalakkhaṇaŋ[27]

---

[1] K. nāḷena.
[2] K. B. udaka°. K. °vi°
[3] B. S. mucc°.
[4] K. *a.* handa.
[5] S. idaŋ.
[6] K. bāḷuka°.
[7] C. C[a]. °ke.
[8] K. B. *rep.*
[9] K. °ṇe.
[10] K. kilesanī°.
[11] B. nikkhamiŋsu.
[12] K. *a.* patvā.
[13] B. °nena.
[14] B. kīḷaŋ.
[15] K. *a.* va.
[16] K. B. tassa jhānaŋ.
[17] B. °ri°.
[18] S. naŋ.
[19] K. °āhi. S. °āsi.
[20] K. °taŋ pa°.
[21] K. *tr.*
[22] K. °taŋ.
[23] K. anupp°. B. °ṇṇ°.
[24] K. °ūya°.
[25] K. nāma.
[26] B. *a.* °maraṇaŋ.
[27] C. C[a]. °aŋ la°.

passi. Tasmiŋ pana diṭṭhe dukkhalakkhaṇañ ca[1] anattalakkhaṇañ ca diṭṭham eva hoti,[2] tassa tayo bhavā ādittā viya kaṇṭhe baddhakuṇapaŋ[3] viya ca khāyiŋsu. Tasmiŋ khaṇe tassa avidūre kumārakā[4] ekaŋ[5] saraŋ otaritvā kumudāni bhañjitvā[6] thale rāsiŋ karonti, so jale ca[7] thale ca kumudāni olokesi. Ath' assa jale kumudāni abhirūpāni udakaŋ[8] paggharantāni viya upaṭṭhahiŋsu,[9] itarāni aggaggesu[10] parimilātāni. So 'anupādinnakaŋ jarā[11] evaŋ paharati, upādinnakaŋ[12] kiŋ pana[13] na[14] paharissatī' ti suṭṭhutaraŋ aniccalakkhaṇâdīni addasa.[15] Satthā 'pākaṭībhūtaŋ[16] dāni[17] imassa bhikkhuno kammaṭṭhānan' ti ñatvā Gandhakuṭiyaŋ nisinno[18] va obhāsaŋ muñci.[19] So tassa mukhaŋ pahari.[20] Ath' assa 'kin nu kho etan' ti olokentassa Satthā āgantvā sammukhe ṭhito viya ahosi. So uṭṭhāya añjaliŋ paggaṇhi. Ath' assa Satthā sappāyaŋ sallakkhetvā imaŋ gātham āha:

285. 'Ucchinda sineham attano
kumudaŋ sāradikaŋ va pāṇinā,
santimaggam eva brūhaya
nibbānaŋ Sugatena desitan' ti.

Tattha ucchindā ti arahattamaggena chinda,[21] sāradikan ti saradakāle[22] nibbattaŋ, santimaggan[23] ti

---

[1] K. *om.*
[2] B. *a.* ti.
[3] S. °pā.
[4] K. °ikā.
[5] B. etaŋ.
[6] C. C^a. bhu°. K. bhijjitvā.
[7] C. C^a. S. *om.*
[8] B. °ka°.
[9] C^a. uṭṭha°.
[10] K. *a.* hi.
[11] K. ekaṅgajarāya.
[12] K. °kaṅkajarāya evaŋ paharati.
[13] K. *om.*
[14] C. C^a. S. *om.*
[15] K. adassa.
[16] K. pākata°.
[17] B. idāni. S. *om.*
[18] K. B. °ako.
[19] K. pamu°.
[20] K. phari.
[21] B. ucch°. K. ucchindi.
[22] B. sā°.
[23] K. °m evan.

nibbānagāmiŋ aṭṭhaṅgikaŋ maggaŋ, **brūhayā** ti[1] vaḍḍhaya,[2] nibbānaŋ hi[3] Sugatena desitaŋ,[4] tasmā tassa maggaŋ bhāvehī ti attho.

Desanâvasāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhahī ti.[5]

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa bhikkhussa vatthu.[6]

---

10. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Idha vassan[7] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaŋ[8] nāma ārabbha kathesi. So kira Bārāṇasito kusumbharattānan vatthānaŋ pañca sakaṭasatāni pūretvā vāṇijjāya[9] Sāvatthiyaŋ[10] āgato[11] nadītīraŋ patvā 'sve nadiŋ uttarissāmī' ti tatth' eva sakaṭāni mocetvā vasi. Rattiŋ mahâmegho uṭṭhahitvā vassi, nadī[12] sattâhaŋ udakapūrā[13] aṭṭhāsi, nāgarâpi sattâhaŋ[14] nakkhattaŋ kīḷiŋsu, kusumbharattehi[15] kiccaŋ[16] niṭṭhitaŋ.[17] Vāṇijo cintesi: 'ahaŋ dūraŋ āgato, sace puna gamissāmi,[18] papañco bhavissati,[19] idh' eva[20] vassañ[21] ca hemantañ[22] ca gimhañ

---

1 S. *om.*
2 C. C^a. S. vaḍḍhehi. K. vadeyya. K. B. *a.* nibbānan ti.
3 K. *om.*
4 K. vaṇṇitaŋ.
5 K. B. *om.*
6 K. Saddhivihārikavatthuŋ. B. Suvaṇṇakāratherava°, navamaŋ.
7 K. *a.* vassāmī.
8 K. °bāṇija.
9 S. va°.
10 K. °tthī. B. °tthiŋ.
11 K. B. *a.* so.
12 C. naddiŋ. S. nadiŋ.
13 K. °raŋ. B. °akassa pū°.
14 C. C^a. S. *om. four* (*with* nadiŋ *loc.?*).
15 B. °rattavatthehi.
16 B. *a.* na.
17 K. *a.* tato.
18 B. âg°.
19 K. *om.*
20 K. idha va.
21 C. C^a. vasantañ.
22 C. C^a. hemañ.

ca[1] mama kammaŋ karonto vasitvā imāni vikkiṇissāmi'[2] ti.[3] Satthā nagare piṇḍāya caranto tassa cittaŋ ñatvā sitaŋ pātu[4] karitvā Ānandattherena sitakāraṇaŋ puṭṭho,[5] 'diṭṭho[6] te Ānanda Mahādhanavāṇijo' ti. 'Āma bhante' ti. 'So attano jīvitantarāyaŋ ajānitvā imaŋ saŋvaccharaŋ idh' eva vasitvā bhaṇḍaŋ[7] vikketuŋ[8] cittam akāsī' ti. So[9] 'kim pan' assa[10] bhante antarāyo bhavissatī' ti. Satthā 'āma[9] Ānanda, sattâham eva jīvitvā so[9] maccumukhe patissatī'[11] ti vatvā imā[12] gāthā abhāsi:

'Ajj 'eva kiccaŋ ātappaŋ[13] ko jaññā maraṇaŋ suve,
na hi no saṅgaran[14] tena mahāsenena maccunā?

Evaŋvihārī ātāpī ahorattam atanditaŋ
so[15] ve bhadd' ekaratto[16] ti santo ācikkhate munī' ti.

'Gacchāmi 'ssa bhante ārocemī'[17] ti. 'Vissattho[18] gaccha Ānandā'[19] ti. Thero sakaṭâvāraŋ[20] gantvā bhikkhāya cari. Vāṇijo theraŋ āhārena patimānesi. Atha naŋ thero āha: 'kittakaŋ kālaŋ idha vasissasī'[21] ti. 'Bhante ahaŋ dūrato āgato, sace puna gamissāmi papañco bhavissati, imaŋ saŋvaccharaŋ idha vasitvā bhaṇḍaŋ vikkiṇitvā gamissāmī' ti. 'Upāsaka dujjāno jīvitantarāyo, appamādaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti. 'Kiŋ pana bhante antarâyo bhavissatī' ti. 'Āma upāsaka, sattâham eva[22] te jīvitaŋ[23]

---

[1] K. *om. two.*
[2] K. viki°.
[3] K. *a.* atha.
[4] K. °uŋ.
[5] K. B. *a.* āha.
[6] C. C[a]. *om.*
[7] K. °akaŋ.
[8] K. vikinituŋ. B. vikkiṇi°.
[9] K. *om.*
[10] B. pana tassa.
[11] K. pavi°.
[12] K. °aŋ.
[13] B. ātapaŋ.
[14] B. °kar°.
[15] K. B. taŋ. C. C[a]. se.
[16] B. °ttī. K. °ttin.
[17] K. B. °cessāmī.
[18] B. °ṭṭho.
[19] S. gacchân°.
[20] C. C[a]. °ṭaŋ. K. B. °ṭaṭṭhānaŋ.
[21] C. C[a]. °tī.
[22] K. idh' eva.
[23] C. C[a]. S. *om. two.*

pavattissatī' ti. So saŋviggamānaso hutvā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nimantetvā sattâhaŋ dānaŋ[1] datvā[2] anumodanatthāya pattaŋ gaṇhi. Ath' assa Satthā anumodanaŋ karonto[3] 'upāsaka paṇḍitena nāma "idh' eva vassâdīni vasissāmi,[4] idañ c' idañ ca kammaŋ payojessāmī"[5] ti cintetuŋ na vaṭṭati, attano pana jīvitantarāyam eva cintetuŋ vaṭṭatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

286. '"Idha[6] vassaŋ vasissāmi idha hemantagimhisu"[7]
iti bālo vicinteti,[8] antarāyaŋ na bujjhatī' ti.

Tattha idha vassan ti 'imasmiŋ[9] ṭhāne idañ c' idañ ca karonto catumāsaŋ vassaŋ vasissāmi,' hemantagimhisū ti hemantagimhesu pi 'cattāro māse idañ ca idañ ca karonto idh' eva vasissāmī' ti[10] evaŋ diṭṭhadhammikasamparāyikaŋ atthaŋ ajānanto[11] bālo cinteti,[12] antarāyan ti 'asukasmiŋ nāma kāle vā dese[13] vā vaye[14] vā marissāmī ti attano jīvitantarāyaŋ na bujjhatī ti.

Desanâvasāne vāṇijo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānaŋ pi sātthikā desanā[15] ahosī ti.[16]

Vāṇijo pi Satthāraŋ anugantvā nivattitvā[17] 'sīsarogo viya me uppanno' ti sayane nipajji, tathānipanno va kālaŋ katvā Tusitabhavane[18] nibbatti.[19]

Mahādhanavāṇijassa vatthu.[20]

---

[1] K. B. mahādā°.
[2] K. dānâvasāne.
[3] B. *a.* ehi.
[4] B. vasissāmi, idāni vasissāmi.
[5] B. °iss°. K. mayā jivissāmi.
[6] K. idhe.
[7] K. °esu.
[8] K. B. °esi.
[9] S. *a.* ca.
[10] K. *a.* itīti.
[11] K. na jā°.
[12] B. vicintesi.
[13] F. dose.
[14] B. vasse.
[15] K. dhammade°.
[16] K. *om.*
[17] B. °etvā.
[18] K. B. °vimāne.
[19] K. *a.* ti.
[20] K. Mahādhanabānijjava°. B. °java°, dasamaŋ.

11. Kisāgotamīvatthu.

Taŋ puttapasusammattan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiŋ ārabbha kathesi.

Vatthuŋ[2] Sahassavagge:[3]

(114) 'Yo ca vassasataŋ jīve apassaŋ amataŋ padaŋ
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo passato amataŋ padan' ti

gāthāvaṇṇanāya vitthāretvā kathitaŋ. Tadā hi Satthā 'Kisāgotami laddhā te ekaccharamattā[4] siddhatthakā' ti āha. 'Na[5] laddhā[6] bhante,[7] sakalagāme jīvantehi[8] matakā eva bahutarā' ti. Atha naŋ Satthā 'tvam "mam' eva[9] putto mato" ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa sattānaŋ,[10] maccurājā hi[11] sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye eva[12] mahogho viya parikaḍḍhamāno yeva apāyasamudde pakkhipatī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

287. 'Taŋ puttapasusammattaŋ byāsattamānasaŋ[13]
naraŋ
suttaŋ[14] gāmaŋ mahogho vā[15] maccu ādāya
gacchatī'[16] ti.

Tattha taŋ[11] puttapasusammattan' ti taŋ[17] rūpabalâdisampanne[18] putte ca pasū ca[19] labhitvā 'mama

---

[1] K. puttapasuttaŋ mattan. B. °sampa°, *so infra.*
[2] B. S. °tthu. K. vuttaŋ.
[3] C. C[a]. S. *a.* imaŋ gātham āha.
[4] C. C[a]. °rā ma°. K. °raŋ ma°.
[5] C. C[a]. S. *om.*
[6] K. *a.* me.
[7] B. *a.* ti.
[8] B. *a.* kira.
[9] B. tvam eva.
[10] B. sabbasa°.
[11] K. *om.*
[12] K. va.
[13] K. °santaraŋ (*for* °saŋ na°). S. vyā°.
[14] K. sataŋ.
[15] K. B. S. va.
[16] K. āg°.
[17] K. *a.* pi.
[18] F. °aŋ ba°. K. B. °vaṇṇâdi°.
[19] K. pasutaŋ.

puttā abhirūpā balasampannā paṇḍitā sabbakiccasamatthā, mama goṇo[1] abhirūpo arogo mahābhāravaho,[2] mama gāvī bahukhīrā' ti[3] evaŋ puttehi[4] ca pasūhi[5] ca[6] sammattaŋ[7] naraŋ, byāsattamanasan[8] ti hiraññasuvaṇṇâdisu vā pattacīvarâdisu vā kiñcid eva labhitvā tato uttaritaraŋ patthanatāya[9] sattamānasaŋ[10] vā[11] cakkhuviññeyyâdisu[12] ārammaṇesu vuttappakāresu[13] vā parikkhāresu yaŋ yaŋ laddhaŋ hoti tattha tattha[14] lagganatāya[15] sattamānasaŋ[16] vā,[17] suttaŋ gāman ti niddaŋ upagataŋ[18] sattakāyaŋ[19] mahogho vā[20] ti yathā evarūpaŋ gāmaŋ gambhīravitthato[21] mahanto[22] mahānadīnaŋ ogho antamaso sunakham pi asesetvā sabbaŋ ādāya gacchati evaŋ vuttappakāraŋ[23] naraŋ maccu ādāya gacchatī ti attho.

Desanâvasāne Kisāgotamī sotâpattiphale[24] patiṭṭhahi, sampattānaŋ[25] pi[26] sātthikā[27] desanā[28] ahosī ti.

Kisāgotamiyā vatthu.[29]

---

1 B. S. goṇā °pā °gā °hā.
2 F. mama bhārasaho. S. *a.* ca.
3 K. vā.
4 K. putte.
5 K. pasu.
6 K. *a.* labhitvā amattaŋ.
7 F. C. C[a]. sampa°. B. sampatta°. S. sampannaŋ. K. sammasantaŋ.
8 B. *a.* naran.
9 C. S. patthanāya. K. pattahamānāya. F. patthentāya.
10 B. āsatta°. K. sata°.
11 B. *a.* tathā.
12 B. *a.* vā.
13 S. utta°. F. C. C[a]. S. °re.
14 K. B. tatth' eva.
15 F. °ntāya. K. lagganatānaya.
16 B. byāsatta°.
17 S. *om.*
18 K. C. C[a]. °ta°.
19 K. °nikāyaŋ.
20 K. *om.*
21 K. °raŋ viṭṭhārato. B. °ravitthārato.
22 B. *om.*
23 K. C. utta°. K. *a.* mahânubhāgo (°vo?) taŋ.
24 K. °laŋ.
25 K. *a.* parisānaŋ.
26 K. *om.*
27 K. sa°.
28 K. dhammade° jātā.
29 K. °miva°. B. *a.* ekādasamaŋ.

12. Paṭācāravatthu.

Na santi puttā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Paṭācāraŋ[2] ārabbha kathesi.

Vatthuŋ Sahassavagge:[3]

(113). 'Yo ca vassasataŋ jīve apassaŋ udayavyayaŋ[4]
ekâhaŋ jīvitaŋ seyyo passato udayavyayan' ti

gāthāvaṇṇanāya[5] vitthāretvā kathitaŋ.

Tadā pana Satthā Paṭācāraŋ tanubhūtasokaŋ ñatvā 'Paṭācāre puttâdayo nāma paralokaŋ gacchantassa tāṇaŋ vā saraṇaŋ vā[6] lenaŋ vā[7] bhavituŋ na sakkonti, tasmā vijjamanâpi te na santi[8] yeva, paṇḍitena pana[9] sīlaŋ visodhetvā attano nibbānagāmimaggam[10] eva sodhetuŋ[11] vaṭṭatī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

288. 'Na santi puttā tāṇāya[12] na pitā na pi bandhavā
antakenâdhipannassa natthi ñātīsu tāṇatā.

289. Etam atthavasaŋ ñatvā paṇḍito sīlasaŋvuto
nibbānagamanaŋ maggaŋ khippam eva visodhaye' ti.

Tattha tāṇāyā ti tāṇabhāvāya patiṭṭhānatthāya bandhavā ti putte ca pitaro[13] ca ṭhapetvā avasesā ñātisuhajjā, antakenâdhipannassā ti[14] maraṇena abhibhūtassa, pavattiyaŋ hi puttâdayo annapānâdidānena c'eva upannakiccanittharanena[15] ca tāṇaŋ[16] hutvâpi maraṇakāle kenaci

---

[1] K. *a.* tāṇā.
[2] B. °riŋ. K. Paṭiccharaŋ, *al.*
[3] C. C[a]. S. *a.* i° gā° āha.
[4] B. °bbayaŋ.
[5] K. C. C[a]. °yaŋ.
[6] C. C[a]. *om. two.*
[7] K. B. *om. two.* S. le° vā sa° vā. C. C[a]. patiṭṭhā vā.
[8] K. nassanti (*for* na sa°).
[9] K. *om.*
[10] C. C[a]. S. °gamanam.
[11] K. viso°.
[12] K. tāṇanāya.
[13] K. mātāpi°.
[14] K. *a.* sa.
[15] K. C. C[a]. °aŋ ni°.
[16] B. S. °ṇā.

upāyena maraṇaŋ paṭibāhituŋ asamatthatāya tāṇatthāya[1] lenatthāya[2] na santi nāma,[1] tena[3] vuttaŋ[4] natthi ñātīsu tāṇatā ti. Etam atthavasan ti etaŋ[5] tesaŋ aññamaññassa tāṇaŋ bhavituŋ asamatthabhāvasaŋkhātaŋ kāraṇaŋ jānitvā paṇḍito catupārisuddhisīlena[6] saŋvuto rakkhitagopito[7] hutvā nibbānagamanaŋ aṭṭhaṅgikaŋ[8] maggaŋ sīghasīghaŋ[9] visodheyyā ti attho.

Desanâvasāne Paṭācārā sotâpattiphale patiṭṭhahi, aññe pi bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Paṭācārāya vatthu.[10]

Maggavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vīsatimo vaggo.[11]

---

[1] B. *om.* [2] K. *om.*
[3] K. ten' eva. [4] C. uttaŋ.
[5] F. C. Cᵃ. S. evaŋ. [6] K. °ddha°.
[7] S. saŋra°. K. °to go°. [8] K. °ika°.
[9] B. sīghaŋ sī°. K. siŋghaŋ siŋ°.
[10] K. Paṭīccharābhikkhuniva° sammattamaŋ. B. °riva°, dvādasamaŋ.
[11] K. *a.* sammato (°tto) hoti.

XXI. PAKIṆṆAKAVAGGO.

1. GAṄGÂROHAṆAVATTHU.

MATTĀSUKHAPARICCĀGĀ[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto attano pubbakammaŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye Vesālī[2] iddhā[3] ahosi phītā bahujanā[4] ākiṇṇamanussā, tattha hi vārena rajjaŋ karontānaŋ khattiyānaŋ yeva sattasatâdhikāni sattasahassāni[5] satta[6] ca khattiyā[7] ahesuŋ. Tesaŋ vasanatthāya[8] tattakā yeva pāsādā[9] tattakā yeva[10] kūṭâgārāni uyyāne[11] viharanatthāya[12] tattakā yeva[13] ārāmā ca pokkharaṇiyo ca ahesuŋ. Sā aparena samayena dubbhikkhā ahosi dussassā,[14] tattha[15] chātakadosena[16] paṭhamaŋ duggatamanussā kālam akaŋsu, tesaŋ[17] tattha tattha chaḍḍitānaŋ kuṇapânaŋ gandhena[18] amanussūpaddavena bahutarā[19] kālam akaŋsu,

---

[1] K. °khaŋ pa°. [2] K. °ḷi.
[3] K. addhā. [4] K. bahū°.
[5] K. *tr.* [6] K. sattā ti.
[7] K. °yāni.
[8] K. °naṭṭhānaṭṭhāyaŋ. [9] K. *a.* ca.
[10] K. °kān' eva. [11] K. °na°.
[12] B. °hār°. K. S. vihāratthāya.
[13] K. eva. [14] K. B. dusa°.
[15] K. *om.*
[16] K. chātado°. B. °bhayena. [17] C. C[a]. *om.* B. *rep.*
[18] K. B. *a.* amanussā nagaraŋ pavisiŋsu.
[19] K. °hū°. B. bahujanā.

tesaŋ kuṇapagandhapaṭikkūlatāya sattānaŋ ahivātakarogo[1] uppajji, evaŋ dubbhikkhabhayaŋ[2] amanussabhayaŋ rogabhayan ti tīṇi bhayāni[3] uppajjiŋsu. Nagaravāsino sannipatitvā rājānaŋ āhaŋsu: 'mahārāja imasmiŋ[4] nagare tīṇi bhayāni uppannāni, ito pubbe yāva sattamā rājaparivaṭṭā[5] evarūpaŋ bhayaŋ nāma na uppannaŋ,[6] pubbe[7] dhammikarājūnaŋ[8] kāle evarūpaŋ bhayaŋ n' uppajjatī' ti. Rājā santhâgāre sabbasannipātaŋ[9] kāretvā[10] 'sace me[11] adhammikabhāvo atthi[12] vicinathā'[13] ti āha.[14] Vesālivāsino sabbappaveṇiŋ[15] vicinantā rañño[16] kiñci dosaŋ adisvā 'mahārāja natthi[17] doso' ti vatvā 'kathaŋ nu kho[18] amhākaŋ bhayaŋ[19] vūpasamaŋ gaccheyyā' ti sammantayiŋsu.[20] Tattha[19] ekacce[21] 'balikammena āyācanāya[22] maṅgalakiriyāyā' ti vutte sabbam pi taŋ[23] vidhiŋ[24] katvā paṭibāhituŋ nâsakkhiŋsu.[25] Aññe evaŋ āhaŋsu: 'cha satthāro mahānubhāvā[26] tesu[27] idhâgatamattesu[28] bhayaŋ vūpasameyyā' ti. Apare 'Sammāsambuddho loke uppanno, so hi[29] Bhagavā sabbasattahitāya dhammaŋ deseti[30]

---

1 K. B. °tarogo. 2 B. °kkhā°.
3 K. *a.* sattānaŋ. 4 K. ismiŋ.
5 K. B. °ttā. 6 K. B. °a°.
7 K. B. °pubbaŋ.
8 S. °ikānaŋ rā°. K. °ānaŋ hi. B. adha°, *with* upp°.
9 K. B. sabbesaŋ sa°. 10 B. katvā.
11 K. no. 12 B. *a.* taŋ.
13 K. avi°. 14 K. ahaŋsu.
15 B. °aŋ pa°. C. C[a]. S. sabbe pa°.
16 K. rājūnaŋ.
17 K. *a.* tumhākaŋ. B. *a.* te. 18 K. B. *a.* idaŋ.
19 B. *om.* 20 K. B. ma°.
21 K. B. *a.* hi. 22 B. °na°.
23 K. vijjaŋ. 24 K. vudhiŋ.
25 K. B. *a.* ath'. 26 K. B. °vo.
27 K. *a.* Puraṇakassapo Makkhali Gosā Kesakambalo Sañjayo Veladdhaputto.
28 C. C[a]. °tte. K. °gatesu.
29 K. *om.* 30 K. °si.

mahiddhiko mahânubhāvo, tasmiŋ idhâgate[1] imāni[2] bhayāni vūpasamaŋ gaccheyyun'[3] ti āhaŋsu.[4] Tesaŋ vacanaŋ sabbe pi abhinanditvā 'kahan[5] nu so Bhagavā etarahi viharatī' ti āhaŋsu.

Tadā pana Satthā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya rañño Bimbisārassa paṭiññaŋ datvā Veḷuvane viharati, tena ca[6] samayena Bimbisārasamāgame[7] Bimbisārena saddhiŋ sotâpattiphalaŋ patto Mahāli nāma Licchavi[8] tāyaŋ[9] parisati[10] nisinno hoti. Vesālivāsino mahantaŋ paṇṇâkāraŋ sajjetvā 'rājānaŋ Bimbisāraŋ saññāpetvā Satthāraŋ idha ānethā'[11] ti Mahāliñ c' eva[12] Licchaviŋ purohitaputtañ[13] ca pahiṇiŋsu. Te gantvā rañño paṇṇâkāraŋ datvā taŋ pavattiŋ nivedetvā 'mahārāja Satthāraŋ amhākaŋ nagaraŋ pesethā' ti yāciŋsu. Rājā[14] 'tumhe va jānathā' ti na sampaṭicchi. Te[15] Bhagavantaŋ upasaŋkamitvā vanditvā[16] yāciŋsu: 'bhante Vesāliyaŋ tīṇi bhayāni uppannāni, tāni[17] tumhesu āgatesu[18] vūpasamissanti,[19] etha bhante gacchāmā'[20] ti. Satthā tesaŋ vacanaŋ sutvā āvajjento[21] 'Vesāliyaŋ[22] Ratanasutte[23] vutte sārakkhā cakkavāḷānaŋ koṭisatasahassaŋ pharissati,[24] suttapariyosāne[25] caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ

---

[1] B. āg°.
[2] C. C^a. idāni.
[3] B. vūpasameyyun.
[4] C. C^a. *om.*
[5] K. kiŋ.
[6] K. *om.*
[7] K. B. °rassa sa°.
[8] K. La°, *al.*
[9] K. tassa. B. tassaŋ.
[10] C. S. °iŋ. C^a. pariyantiŋ. B. parisāya. K. parisāya saddhiŋ.
[11] K. B. idhân°.
[12] K. evaŋ.
[13] K. °vi par°.
[14] K. *om.*
[15] K. *a.* sayaŋ.
[16] K. B. *om.*
[17] C. C^a. *om.*
[18] K. ga°.
[19] K. C. C^a. °ess°.
[20] K. sādhu evaŋ gacchathā.
[21] B. C. C^a. °anto. K. *a.* mayi tattha gate ko nu attho hoti.
[22] K. °yā.
[23] K. *a.* mayā.
[24] K. *a.* ti.
[25] K. desanā°.

dhammâbhisamayo bhavissati,[1] bhayāni vūpasamissantī'[2] ti ñatvā[3] tesaŋ vacanaŋ sampaṭicchi. Rājā Bimbisāro 'Satthārā kira Vesāligamanaŋ sampaṭicchitan' ti sutvā nagare ghosanaŋ kāretvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'kiŋ pana[4] bhante Vesāligamanaŋ vo[5] sampaṭicchitan' ti pucchitvā[6] 'āma mahārājā' ti vutte 'tena hi bhante āgametha tāva maggaŋ paṭijaggissāmī'[7] ti vatvā[8] Rājagahassa ca Gaṅgāya ca antare[9] pañcayojanabhūmiŋ samaŋ kāretvā[10] yojane yojane vihāraŋ patiṭṭhāpetvā Satthu gamanakālaŋ[11] ārocesi.[12] Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiŋ maggaŋ paṭipajji. Rājā yojanantare yojanantare[13] jannumattena odhinā pañcavaṇṇāni pupphanī okirāpetvā dhajapatākakadaliādīni[14] ussāpetvā Bhagavato chattâdhichattaŋ[15] katvā dve setacchattāni, ekamekassa bhikkhuno ekamekaŋ[16] setacchattaŋ[17] upari dharāpetvā[18] saparivāro pupphagandhâdīhi[19] pūjaŋ karonto Satthāraŋ ekekasmiŋ vihāre va[20] vasāpetvā mahādānāni[21] datvā pañcahi divasehi Gaṅgātīraŋ pāpetvā tattha nāvaŋ alaŋkaronto Vesālikānaŋ sāsanaŋ pahesi:[22] 'maggaŋ paṭiyādetvâ Satthu paccuggamanaŋ karontū' ti. Te[23] 'dviguṇaŋ[24] pūjaŋ karissāmā' ti Vesāliyā ca Gaṅgāya ca antare tiyojana-

---

[1] K. B. *a.* tāni ca.
[2] C. C[a]. °ess°.
[3] K. *a.* iti vicāretvā.
[4] K. B. *om.*
[5] B. *om.*
[6] B. *om.*
[7] B. °yādessāmi. K. °yādeyyassāmī.
[8] K. *om.*
[9] K. °rā.
[10] K. kārāp°.
[11] B. āg°.
[12] K. *a.* atha.
[13] C[a]. K. B. *om.*
[14] K. °kâdini kaddaliŋ. S. °paṭākā°.
[15] K. B. °âti°.
[16] K. ekakaŋ.
[17] C. setassa°.
[18] B. dhāretvā
[19] K. gandhapupphâdihi.
[20] B. S. *om.*
[21] B. °nâdīni.
[22] S. pā°. K. pesesi, *a.* Vesālikā.
[23] K. *a.* sāsanaŋ sutvā mayaŋ taŋ.
[24] B. di°.

bhūmiŋ[1] samaŋ kāretvā Bhagavato catūhi,[2] ekamekassa[3] bhikkhuno dvīhi dvīhi setacchattehi châttādhichattāni[4] sajjetvā pūjaŋ kurumānā[5] āgantvā Gañgātīre[6] aṭṭhaŋsu. Bimbisāro dve nāvā saŋghāṭetvā[7] maṇḍapaŋ kāretvā pupphadāmâdīhi[8] alaŋkarāpetvā sabbaratanamayaŋ buddhâsanaŋ paññāpesi. Bhagavā tasmiŋ[9] nisīdi,[10] bhikkhū pi ñāvaŋ abhirūhitvā[11] Bhagavantaŋ parivāretvā nisīdiŋsu. Rājā anugacchanto galappamāṇaŋ udakaŋ otaritvā 'yāva bhante Bhagavā āgacchati tāvâhaŋ idh' eva Gañgātīre vasissāmī' ti vatvā nāvaŋ uyyojetvā nivatti. Satthā yojanamattaŋ[12] addhānaŋ[13] Gañgāya gantvā[14] Vesāliyānaŋ[15] sīmaŋ pāpuṇi. Licchavirājāno Satthāraŋ paccuggantvā[16] galappamāṇaŋ udakaŋ pavisitvā[17] nāvaŋ tīraŋ[18] upanetvā Satthāraŋ nāvāto otārayiŋsu.[19] Satthārā[20] otaritvā tīre akkantamatte yeva mahāmegho uṭṭhahitvā pokkharavassaŋ vassi, sabbattha jannuppamāṇaūruppamāṇakaṭippamāṇâdīni[21] udakāni sandantāni sabbakuṇapāni Gañgaŋ pavesayiŋsu,[22] parisuddho bhūmibhāgo ahosi. Licchavirājāno Satthāraŋ yojane[23] yojane[23] vāsetvā[24] mahādānāni[25] datvā[26] diguṇaŋ[27] pūjaŋ karontā tīhi diva-

---

1 C. C^a. °naŋ bhū°.
2 K. B. *a.* setachattehi.
3 K. ekek°.
4 K. B. °âti°.
5 K. kar°.
6 K. °āya tī°.
7 B. °yojetvā. K. *a.* tattha.
8 K. °dīnihi.
9 K. et°.
10 B. °ati.
11 K. °ruyh°.
12 K. ayo°.
13 K. *om.*
14 K. patvā.
15 B. S. °kānaŋ.
16 B. paccuggamanaŋ katvā.
17 B. otaritvā.
18 B. *a.* pavesetvā nāvaŋ.
19 B. otariŋsu.
20 K. °āri.
21 B. *om.* °ūruppamāṇa°. K. °dīti.
22 B. pavisiŋsu.
23 C. C^a. *a.* ca. K. *om. one* yo°.
24 K. B. vasāp°.
25 K. B. °naŋ.
26 K. *a.* mahāsakkārāni.
27 K. dvi°.

sehi Vesāliŋ[1] nayiŋsu.[2] Sakko devarājā devagaṇaparivuto[3] agamāsi, mahesakkānaŋ[4] devānaŋ[5] sannipātena[6] amanussā yebhuyyena palāyiŋsu. Satthā sāyaŋ nagaradvāre ṭhatvā Ānandattheraŋ āmantesi: 'imaŋ[7] Ānanda[8] Ratanasuttaŋ uggaṇhitvā Licchavikumārehi saddhiŋ vicaranto Vesāliyā tiṇṇaŋ pākārānaŋ antare parittaŋ karohī' ti. Thero Satthārā dinnaŋ[9] Ratanasuttaŋ uggaṇhitvā Satthu selamayapattena udakaŋ ādāya nagaradvāre ṭhito paṇidhānato paṭṭhāya va[10] Tathāgatassa dasa pāramiyo[11] pañca mahāpariccāge lokatthacariyā ñātatthacariyā buddhicariyā[12] ti tisso cariyā,[13] pacchimabhave gabbhāvakkantiŋ[14] jātiŋ abhinikkhamaṇaŋ padhānacariyaŋ bodhipallaṅke Māravijayaŋ sabbaññutañāṇapaṭivedhaŋ[15] nava lokuttaradhamme ti sabbe p' ime buddhaguṇe āvajjitvā[16] nagaraŋ pavisitvā tiyāmarattiŋ tīsu pākārantaresu parittaŋ karonto vicari. Tena 'yaŋ kiñcī'[17] ti vuttamatte yeva uddhakhittaŋ[18] udakaŋ amanussānaŋ upari pati,[19] tatiyagāthāto[20] paṭṭhāya rajatavaṭaŋsakāni viya udabindū[21] ākāse uggantvā[22] gilānamanussānaŋ[23] upari patiŋsu, tāvad eva upasantarogā[24] manussā uṭṭhāy'[25] uṭṭhāya theraŋ pari-

---

1 K. °iyaŋ. 2 S. nesuŋ.
3 K. °ṇehi pa°. 4 B. °kkh°.
5 K. °atānaŋ. 6 K. santi°.
7 B. *om.* 8 K. *tr.*
9 C. Ca. °nna°. 10 S. ca. K. B. *om.*
11 K. B. *a.* dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo, *and* B. *a.* ti samatiŋsapāramiyo.
12 K. B. buddhattha°.
13 K. B. °yāyo. B. *a.* pūretvā. 14 B. gabbhavo°.
15 B. *a.* dhammacakkapavattanaŋ.
16 B. °etvā. K. *a.* thero. 17 K. *a.* vitaŋ, *vs.* 3.
18 B. uddhaŋ khitta°. K. uddhaŋ.
19 K. pattī ti. B. patati.
20 B. yānîdha bhūtānī ti gāthākathanato.
21 K. B. udaka°. K. °vi°.
22 B. °ena gantvā. 23 K. gilānaŋ ma°.
24 B. vūpa°. K. vupasamantarogo. 25 K. *om.*

vārayiŋsu,[1] 'yaŋ kiñcī'[2] ti vuttapadato paṭṭhāya udakaphusitehi[3] phuṭṭhā[4] pubbe[5] alātasaŋkārakūṭabhittipadesâdinissitaamanussā[6] tena tena dvārena palāyiŋsu,[7] dvārāni anekasahassāni[8] ahesuŋ, tesu[9] okāsaŋ[10] alabhantā pākāraŋ[11] bhinditvā[12] palāyiŋsu. Mahājano nagaramajjhe santhâgāraŋ[13] sabbagandhehi upalimpitvā[14] upari suvaṇṇatārakâdivicittaŋ[15] vitānaŋ bandhitvā buddhâsanaŋ paññāpetvā Satthāraŋ ārocesi,[16] nisīdi Satthā paññatte āsane,[17] bhikkhusaŋgho pi Licchavigaṇo pi Satthāraŋ parivāretvā nisīdi, Sakko pi[18] devarājā devagaṇaparivuto patirūpe okāse aṭṭhāsi.[19] Thero pi sakalanagaraŋ anuvicaritvā vūpasantarogena[20] mahājanena saddhiŋ āgantvā Satthāraŋ vanditvā nisīdi. Satthā parisaŋ[21] oloketvā tad eva Ratanasuttaŋ abhāsi, desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi, evaŋ punadivase pī ti[22] sattâhaŋ tad eva suttaŋ[23] desetvā sabbabhayānaŋ vūpasantabhāvaŋ[24] ñatvā Licchavigaṇaŋ āmantetvā Vesālito nikkhami. Licchavirājāno diguṇaŋ[25] sakkāraŋ karontā puna tīhi divasehi Satthāraŋ Gaṅgātīraŋ nayiŋsu. Gaṅgāya[26] nibbattanāgarājāno[27] cintayiŋsu:[28] 'manussā Tathā-

---

1 B. °resuŋ. K. °retaŋsu. 2 K. *a.* vattan.
3 K. °phuss°. 4 B. °aphuṭṭhā. 5 B. sabbe.
6 C. °dīni ni°. B. °sāni ni°. B. S. °itā am°. K. Þ. apalāyantā saŋ°.
7 B. *a.* tāni. 8 K. B. anokāsāni.
9 B. te. 10 K. *om. three.*
11 K. pāvāk°. 12 B. *a.* pi.
13 K. °ṇṭh°. 14 K. S. °etvā.
15 C. C[a]. suvaṇṇavi°.
16 K. B. ānesi; *lege* āropesi *or* ārohesi?
17 K. B. Sa° pa° ā° ni°. 18 B. *om.*
19 K. *a.* atha. 20 K. vupasamanta°.
21 B. theraŋ pi.
22 K. pi punadivase pi. B. *om* pī ti.
23 K. B. ratanasu°. 24 K. °samanta°.
25 K. dvi°. 26 K. °yaŋ.
27 K. °ttā nā°. 28 K. S. °esuŋ.

gatassa sakkāraŋ karonti, mayaŋ kiŋ na[1] karomā' ti te suvaṇṇarajatamaṇimayā nāvāyo māpetvā suvaṇṇarajatamaṇimaye[2] pallaṅke paññāpetvā pañcavaṇṇapadumasaŋchannaŋ udakaŋ karitvā 'bhante amhākam pi anuggahaŋ karothā' ti attano attano nāvaŋ abhirūhanatthāya[3] Satthāraŋ yāciŋsu. 'Manussā ca nāgā ca Tathāgatassa pūjaŋ karonti,[4] mayaŋ[5] kiŋ na[6] karomā' ti bhummaṭṭhakadeve[7] pi ādiŋ katvā yāva akaniṭṭhabrahmalokā sabbadevatā[8] sakkāraŋ kariŋsu. Tattha nāgā yojanikāni chattâdhichattāni[9] ukkhipiŋsu, evaŋ heṭṭhā nāgā, bhūmitale[10] rukkhagacchapabbatâdisu[11] bhummaṭṭhakā[12] devatā, antalikkhe ākāsaṭṭhā[13] devā[14] ti nāgabhavanaŋ ādiŋ katvā[15] cakkavāḷapariyantena[16] yāva brahmalokā chattâdhichattāni[17] ussāpitāni ahesuŋ. Chattantaresu dhajā, dhajantaresu patākā,[18] tesu[19] antarantarā[20] pupphadāmavāsacuṇṇadhūpâdīhi[21] sakkāro ahosi. Sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍitā devaputtā[22] chaṇavesaŋ[23] gahetvā ugghosayamānā[24] ākāse vicariŋsu. Tayo eva[25] kira samāgamā mahantā ahesuŋ—Yamakapāṭihāriyasamāgamo[26] Devorohaṇasamāgamo ayaŋ Gaṅgârohaṇasamāgamo ti. Paratīre[27] Bimbisāro pi Licchavīhi katasakkārato diguṇaŋ[28] sakkāraŋ saj-

---

[1] K. nu kho. [2] K. *a*. va. B. *a*. ca.
[3] S. nāvâbhi°. K. °yh°. [4] K. °iŋsu.
[5] B. *a*. pana. [6] K. nu kho.
[7] B. S. bhūma°. K. °devatā.
[8] K. sabbe de°. B. sabbe devā.
[9] B. °âti°. K. chattāni. [10] K. C. C[a]. S. °la°.
[11] K. rukkhe ga°. [12] K. °ka°.
[13] B. S. °ṭṭha°. K. °ṭṭhaka°. [14] K. devatā.
[15] K. suka°. [16] K. °ntā.
[17] K. chattāni chattāni. B. °âti°.
[18] C. C[a]. paṭ°. K. padhāṭakā.
[19] K. B. °saŋ. [20] B. antarā.
[21] K. °māla° *for* °vāsa°. B. °dhum°.
[22] B. *a*. ca. [23] K. channaŋ ve°.
[24] K. abhiṭṭhavamānā. [25] K. evaŋ.
[26] K. °hiriya°. [27] C. C[a]. *a*. hi. [28] K. dvi°, *al*.

jetvā Bhagavato āgamanaŋ udikkhamāno aṭṭhāsi. Satthā Gaṅgāya ubhosu passesu rājūnaŋ mahantaŋ[1] pariccāgaŋ oloketvā nāgâdīnañ ca ajjhāsayaŋ viditvā ekekanāvāya[2] pañcasatabhikkhuparivāraŋ[3] ekekaŋ nimmitabuddhaŋ māpesi. So ekekassa setacchattassa c'eva[4] kapparukkhassa ca pupphadāmassa[5] ca heṭṭhā nāgagaṇaparivuto[6] nisinno hoti. Bhummaṭṭhakadevatâdisu[7] pi ekekasmiŋ okāse saparivāraŋ[8] ekekaŋ nimmitabuddhaŋ māpesi. Evaŋ sakalacakkavāḷagabbhe[9] ekussave ekacchaṇe[10] viya[11] ca jāte[12] nāgānaŋ anuggahaŋ karonto ekaŋ[13] ratananāvaŋ abhirūhi, bhikkhusu pi ekeko ekekam[14] eva nāvaŋ[15] abhirūhi.[16] Nāgarājāno[17] Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nāgabhavanaŋ pavesetvā sabbarattiŋ Satthu santike dhammakathaŋ sutvā dutiyadivase dibbena khâdanīyena bhojanīyena Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ parivisiŋsu. Satthā anumodanaŋ katvā nāgabhavanā nikkhamitvā[18] sakalacakkavāḷadevatāhi[19] pūjiyamāno[20] pañcahi nāvāsatehi Gaṅgānadiŋ atikkami.[21] Rājā paccuggantvā Satthāraŋ nāvāto otāretvā āgamanakāle Licchavīhi katasakkārato diguṇaŋ sakkāraŋ katvā purimanayen' eva pañcahi divasehi Rājagahaŋ ānesi.[22]

---

[1] K. *om.* [2] K. B. °āya nā.
[3] B. pañcapañcabhikkhusata°. [4] K. *a.* evarūpa°.
[5] K. B. mālāpu°. [6] K. °rājaga°.
[7] K. bhūmmaka°. S. ca *for* pi. [8] K. °rañ ca.
[9] B. *a.* ekâlaṅkāre. [10] K. °cchante. [11] B. yeva.
[12] K. jāyate (*om.* ca). C. C[a]. °to. B. *a.* Satthā.
[13] K. eka°. [14] K. ekam. [15] K. B. *om.*
[16] C. C[a]. °yhi. [17] K. °jā. [18] K. °mi Satthā.
[19] C. C[a]. °le de°. [20] C. C[a]. °aya°. [21] K. *a.* Bimbisāro.
[22] K. abhinesi, *a.* tenâhaŋsu:

Saddhādviguṇasampanno sāsane yo narissaro
paccuggantvā mahāvīraŋ sa rāja balabāhanā
pūjitvā dīpadhūpehi sasaŋghaṇekanāyakaŋ (°ŋ e°)
Gaṅgāto nayi Sambuddhaŋ pañcahi divasehi ca
patvā Veḷuvanârāmaŋ tattha vassi jjino varo ti.

Tasmiŋ Veluvanârāme viharante yeva.

Dutiyadivase bhikkhū piṇḍapātapaṭikkantā sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaŋ[1] nisinnā[2] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho buddhānaŋ ānubhāvo,[3] aho Satthari devamanussānaŋ pasādo. Gaṅgāya[4] nāma orato ca[5] parato[6] ca aṭṭhayojanamagge[7] Buddhagatena pasādena rājūhi samatalaŋ bhūmiŋ katvā vālukā[8] okiṇṇā,[9] jannumattena odhinā nānāvaṇṇāni pupphāni santhatāni, Gaṅgāya udakaŋ nāgânubhāvena pañcavaṇṇehi padumehi saŋchannaŋ,[10] yāva akaṇiṭṭhabhavanantare[11] chattâdhichattāni[12] ussāpitāni,[13] sakalacakkavāḷagabbhaŋ ekâlaŋkāraŋ ekussavaŋ viya ca[14] jātan'[15] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na hi[16] bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaŋ buddhânubhāvena nibbatto na nāgadevabrahmânubhāvena, atīte pana appamattapariccāgânubhāvena[17] nibbatto' ti vatvā bhikkhūhi yācito tam atthaŋ pakāsetuŋ[18] atītaŋ āhari:

'Atīte pana[19] Takkasilāyaŋ Saŋkho nāma brāhmaṇo ahosi. Tassa putto Susīmo nāma māṇavo soḷasavassuddesiko ekadivasaŋ[20] pitaraŋ upasaŋkamitvā[21] 'icchām' ahaŋ tāta Bārāṇasiŋ gantvā mante sajjhāyitun'[22] ti. Atha naŋ pitā āha: 'tena hi tāta asuko[23] nāma brāhmaṇo

---

[1] K. °vaŋ. [2] K. B. sanni°.
[3] B. mahânu°. K. *a.* acchiriyo.
[4] K. °yaŋ. [5] K. *om.*
[6] C. C[s]. pu°. K. paharato.
[7] K. aḍhaṭṭha°. K. B. S. °ne ma°.
[8] K. bāḷu°. [9] K. °kâki°.
[10] B. °nnā. [11] K. °nāni. B. °nā.
[12] K. B. °âti°. [13] K. °itā.
[14] B. *om.* [15] K. jāyatan.
[16] K. *om.*
[17] S. °ttaka°. K. °ttakara°. [18] B. *om. three.*
[19] K. B. *om.* [20] C. C[s]. *a.* hi.
[21] S. *a.* āha. [22] B. ajjh°.
[23] K. assako.

mama sahāyako, tassa santikaŋ gantvā adhīyassū'[1] ti. So 'sādhū' ti paṭisuṇitvā[2] anupubbena Bārāṇasiŋ patvā[3] taŋ brāhmaṇaŋ[4] upasaŋkamitvā pitarā pahitabhāvaŋ[5] ācikkhi. Atha naŋ so 'sahāyakassa me putto' ti[6] sampaṭicchitvā paṭipassaddhadarathaŋ[7] bhaddakena divasena mante vācetuŋ ārabhi. So[8] lahuñ ca gaṇhanto[9] bahuñ ca[10] gaṇhanto[11] gahitagahitañ ca suvaṇṇabhājane pakkhittasīhatelaŋ[12] iva[13] avinassamānaŋ dhārento na cirass' eva ācariyassa sammukhato[14] uggaṇhitabbaŋ[15] sabbaŋ[16] uggaṇhitvā sajjhāyaŋ[17] karonto attano uggaṇhitasippassa[18] ādimajjham eva passati no pariyosānaŋ. So ācariyaŋ upasaŋkamitvā 'ahaŋ[13] imassa sippassa ādimajjham eva passāmi, no pariyosānan' ti vatvā ācariyena 'aham pi[19] tāta na passāmī' ti vutte, 'atha ko[20] ācariya pariyosānaŋ jānātī' ti pucchitvā, 'ime tāta Isipatane[21] isayo[22] viharanti, te jāneyyuŋ, tesaŋ santikaŋ upasaŋkamitvā pucchassū'[23] ti[24] ācariyena vutte paccekabuddhe[25] upasaŋkamitvā pucchi: 'tumhe kira[26] pariyosānaŋ jānathā'[27] ti.[28] 'Āma jānāmā' ti. 'Tena hi me ācikkhathā' ti. 'Na[29] mayaŋ pana apabbajitassa ācikkhāma, sace te[30]

---

[1] K. B. adhi°.
[2] S. paṭissuṇito *for four*. K. *a*. pitaraŋ āpucchitvā.
[3] K. supa°.
[4] K. *a*. sa.
[5] K. pahiṇita°.
[6] K. *a*. taŋ.
[7] B. °tho.
[8] K. B. *a*. taŋ.
[9] B. *om. three.*
[10] K. *om. two.*
[11] B. ugg°, *a*. attano ug°, *om*. ca. K. *a*. taŋ.
[12] K. *om*. °sīha°.
[13] K. *om*.
[14] K. mu°.
[15] K. uggahi°.
[16] B. *om*.
[17] K. sajjhāsayaŋ.
[18] B. °ahita°.
[19] K. *om*
[20] S. kho, ko *before* jān°.
[21] K. °pattane.
[22] K. isiyo. B. *tr*.
[23] K. °issā.
[24] B. *a*. so.
[25] B. °ddhaŋ.
[26] K. *a*. tiṇaŋ.
[27] B. jānā°.
[28] C. C[a]. *a*. koci. S. *a*. keci.
[29] S. *before* āci°.
[30] S. *om*.

pariyosānen'[1] attho pabbajjassū'[2] ti. So 'sādhū' ti sampaṭicchitvā tesaŋ santike pabbaji. Ath' assa te[3] 'idaŋ tāva sikkhassū' ti vatvā 'evaŋ te[4] nivāsetabbaŋ evaŋ pārupitabban' ti-ādinā nayena ābhisamācārikaŋ[5] ācikkhiŋsu. So tattha[6] sikkhanto[7] upanissayasampannattā[8] na cirass' eva paccekasambodhiŋ[9] abhisambujjhitvā sakalaBārāṇasinagare[10] gagaṇatale puṇṇacando viya pākaṭo lābhaggayasaggappatto ahosi. So appâyukasaŋvattanikassa kammassa katattā na cirass' eva parinibbāyi. Ath' assa paccekabuddhā ca mahājano ca[11] sarīrakiccaŋ katvā dhātuyo[12] gahetvā nagaradvāre thūpaŋ[13] patiṭṭhāpesuŋ.[14] Saŋkho[15] brāhmaṇo 'putto me ciragato[16] taŋ[17] pavattim assa[18] jānissāmī' ti taŋ daṭṭhukāmo Takkasilāto nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiŋ patvā mahājanakāyaŋ sannipatitaŋ disvā 'addhā imesu eko pi me[19] puttassa pavattiŋ jānissatī' ti upasaŋkamitvā pucchi:[20] 'Susīmo nāma māṇavo idhâgami, api nu[21] tassa pavattiŋ jānathā'[22] ti. 'Āma brāhmaṇa jānāma, asukassa[23] nāma[24] brāhmaṇassa santike[25] tayo vede sajjhāyitvā[26] pabbajitvā paccekasammāsambodhiŋ[27] sacchikatvā parinibbuto,[28] ayam assa thūpo patiṭṭhāpito' ti. So bhūmiŋ hatthena paharitvā roditvā

---

1 K. °ne.
2 K. °issatī.
3 B. tesaŋ.
4 K. *om. two.*
5 C[a]. K. B. abhi°.
6 B. tatth' eva.
7 K. 'bhi°.
8 K. °sampatāya.
9 K. °kabodhiŋ. B. °i.
10 K. Bā°.
11 K. *om.*
12 B. *a.* ca.
13 S. *a.* katvā.
14 B. kāresuŋ.
15 K. °khâpi.
16 K. ciraŋ ga°.
17 B. *om.* K. gatā°.
18 K. pi 'ssa.
19 S. *om.*
20 S. °iŋsu. K. *om.*
21 B. *a.* kho.
22 B. jānā°.
23 K. assa°.
24 B. *om.*
25 C. C[a]. *om.*
26 K. *a.* tato nikkhami.
27 K. °kabo°. B. °kasambo°.
28 K. °bbāyissati.

kanditvā[1] taŋ cetiyaṅgaṇaŋ gantvā[2] tiṇāni uddharitvā uttarasāṭakena[3] vālukaŋ āharitvā cetiyaṅgaṇe ākiritvā kamaṇḍaluto[4] udakena[5] paripphositvā vanapupphehi pūjaŋ katvā sāṭakena patākaŋ[6] āropetvā thūpassa upari attano chattakaŋ[7] bandhitvā pakkāmi.'

Satthā idaŋ atītaŋ āharitvā 'tadā bhikkhave ahaŋ Saŋkho nāma[8] brāhmaṇo ahosiŋ, mayā Susīmassa paccekabuddhassa cetiyaṅgaṇe tiṇāni uddhaṭāni, tassa me[9] nissandena aṭṭhayojanaŋ[10] maggaŋ vigatakhāṇukaṇṭakaŋ[11] katvā suddhaŋ samatalaŋ kariŋsu[12]; mayā tattha vālukā okiṇṇā,[13] tassa me nissandena aṭṭhayojanaŋ maggaŋ vālukaŋ okiriŋsu; mayā[14] tattha vanakusumehi pūjā katā, tassa me[15] nissandena aṭṭhayojane magge nānāvaṇṇāni pupphāni okiṇṇāni[16] ekayojanaṭṭhāne Gaṅgāya udakaŋ pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaŋ; mayā tattha kamaṇḍalūdakena[17] bhūmi paripphositā, tassa me[1] nissandena Vesāliyaŋ pokkharavassaŋ vassi; mayā tattha patākā[18] āropitā chattakañ ca baddhaŋ,[19] tassa me nissandena yāva akaniṭṭhabhavanā dhajapatākā chattâdhichattâdīhi[20] sakalacakkavāḷagabbhaŋ ekussavaŋ viya[21] jātaŋ—iti kho bhikkhave esa pūjasakkāro mayhaŋ n' eva buddhânubhāvena nibbatto, na nāgadevabrahmânubhāvena,[22] atīte pana appamattakapariccāgânubhāvenā' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

---

[1] K. kaṇi°. [2] K. *a.* tato.
[3] K. C. C[a]. uttari.°.
[4] K. °lunā. C. C[a]. S. °lato. [5] K. °ka.
[6] C. C[a]. K. S. paṭ°. [7] K. sāṭakaŋ.
[8] B. *om.* [9] B. *a.* kammassa.
[10] B. °na°, *so infra.*
[11] B. vik° °khāṇukakaṇḍakaŋ. [12] B. har°.
[13] B. °āni °āni. [14] B. *om.*
[15] B. *om.* [16] B. *om. two.*
[17] B. °lu-ud°. [18] B. °kāni.
[19] B. bandhaŋ (*freq.*). [20] B. °âti°.
[21] C. C[a]. *om.* [22] C. C[a]. S. *om. three.*

290. 'Mattāsukhapariccāgā passe ce[1] vipulaŋ sukhaŋ caje mattāsukhaŋ dhīro sampassaŋ vipulaŋ sukhan' ti.

Tattha[2] mattāsukhan ti pamāṇaŋsukhaŋ[3] parittakasukhaŋ vuccati, tassa pariccāgena, vipulaŋ sukhan ti udārasukhaŋ[4] nibbānasukhan ti vuccati, tañ ce passeyyā ti attho, idaŋ vuttaŋ hoti: ekaŋ[5] hi bhojanapātiŋ[6] sajjāpetvā bhuñjantassa mattāsukhaŋ nāma uppajjati, taŋ pana paricajjitvā uposathaŋ vā karontassa dānaŋ vā dadantassa[7] vipulaŋ uḷāraŋ nibbānasukhaŋ nāma nibbattati, tasmā sace evaŋ tassa mattāsukhassa pariccāgā vipulaŋ sukhaŋ passati, ath' etaŋ vipulaŋ sukhaŋ sammā passanto paṇḍito taŋ mattāsukhaŋ cajeyyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Gaṅgârohanavatthu.[8]

---

2. Kukkuṭaṇḍakhādikāvatthu.

Paradukkhūpadhānenā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ kukkuṭaṇḍakhādikaŋ[9] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira avidūre Paṇḍupuraŋ[10] nāma eko gāmo, tatth' eko kevaṭṭo vasati. So Sāvatthiŋ[11] gacchanto[12] Aciravatiyā[13] kacchapaaṇḍāni[14] disvā tāni ādāya Sāvatthiŋ gantvā[12] ekasmiŋ gehe pacāpetvā khādanto tasmiŋ gehe

---

1 C. C^a. passate. C. *corr.* passe te.
2 F. *a.* mattāsukhapariccāgā ti. B. *for* mattāsukhan ti.
3 B. pamāṇayuttakaŋ taŋ.
4 B. uḷāraŋ su°.
5 B. ekasmiŋ.
6 B. °iyaŋ.
7 C. C^a. dentassa.
8 B. Attano pubbakammava°, paṭhamaŋ.
9 B. °ṭa a°.
10 B. Paṇḍuraŋ.
11 C. C^a. °iyaŋ.
12 B. āg°.
13 B. °iyaŋ.
14 C. C^a. °ṇḍâdīni. S. °paṇḍ°, *al.*

kumārikāya pi ekaŋ aṇḍaŋ[1] adāsi. Sā taŋ khāditvā tato paṭṭhāya aññaŋ khādanīyaŋ nāma na icchati.[2] Ath' assā mātā kukkuṭiyā vijātaṭṭhānato ekaŋ aṇḍaŋ gahetvā adāsi. Sā taŋ khāditvā rasataṇhāya baddhā tato paṭṭhāya sayam eva kukkuṭiyā aṇḍāni gahetvā khādati, kukkuṭī[3] vijātavijātakāle taŋ attano aṇḍāni gahetvā[4] khādantiŋ[5] disvā tāya upaddutā[6] āghātaŋ bandhitvā 'ito dāni cutā yakkhinī[7] hutvā tava[8] dārake khādituŋ samatthā hutvā nibbatteyyan' ti patthanaŋ ṭhapetvā kālaŋ katvā tasmiŋ yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarâpi kālaŋ katvā tatth' eva kukkuṭī hutvā nibbattā kukkuṭaṇḍāni[9] vijāyi. Majjārī āgantvā tāni khāditvā dutiyam pi tatiyam pi khādi yeva. Kukkuṭī 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mam pi khāditukāmā 'si, ito cutā saputtikaŋ taŋ[10] khādituŋ labheyyan' ti patthanaŋ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarâpi kālaŋ katvā migī hutvā nibbatti.[11] Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā taŋ saddhiŋ puttakehi[12] khādi. Evaŋ khādantā pañcasu attabhāvasatesu aññamaññassa dukkhaŋ uppādetvā avasāne ekā yakkhinī hutvā nibbatti, ekā Sāvatthiyaŋ kuladhītā hutvā nibbatti. Ito paraŋ 'na hi verena verānī' ti[13] gāthāvaṇṇanāya[14] vuttanayen' eva veditabbaŋ. Idha pana Satthā 'veraŋ hi[15] averena upasammati[16] no verenā' ti vatvā ubhinnaŋ pi dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

291. 'Paradukkhūpadhānena[17] yo[15] attano[18] sukham icchati,
verasaŋsaggasaŋsaṭṭho verā so na parimuccatī' ti.

---

[1] B. *om.*
[2] B. icchi.
[3] S. sā.
[4] C. C[a]. *om. seven.*
[5] S. *om. six.*
[6] B. *a.* sā.
[7] C. C[a]. yakkhī.
[8] B. *a.* jātaŋ.
[9] B. °ṭī a°.
[10] C. C[a]. *om.*
[11] C. C[a]. S. *om. six.*
[12] B. puttehi.
[13] *Vs.* 5.
[14] B. gāthāya.
[15] S. *om.*
[16] S. vūp°.
[17] C[a]. °dā°.
[18] B. attānaŋ.

Tattha paradukkhūpadhānenā[1] ti parasmiŋ dukkhūpadhānena paradukkhūpadānā[2] ti attho, verasaŋsaggasaŋsaṭṭho ti yo[3] puggalo akkosanapaccakkosanapaharaṇapaṭipaharaṇâdīnaŋ[4] vasena aññamaññaŋ[5] katena verasaŋsaggena saŋsaṭṭho verā so na parimuccati niccakālaŋ veravasena dukkham eva pāpuṇātī ti attho.

Desanâvasāne yakkhinī saraṇesu patiṭṭhāya pañcasīlāni samādiyitvā verato mucci,[6] itarâpi sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Kukkuṭaṇḍakhādikāya vatthu.[7]

---

3. BHADDIYABHIKKHUVATTHU.

Yaŋ hi kiccan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Bhaddiyaŋ nissāya Jātiyāvane viharanto Bhaddiyabhikkhū[8] ārabbha kathesi.

Te kira pādukamaṇḍane[9] uyyuttā ahesuŋ, yathâha:[10] 'tena kho pana samayena Bhaddiyā bhikkhū anekavihitaŋ pādukamaṇḍanânuyogam[11] anuyuttā viharanti tiṇapādukaŋ karonti pi kārāpenti pi muñjapādukaŋ karonti pi kārāpenti pi babbajapādukaŋ hintālapādukaŋ kamalapādukaŋ,[12] kambalapādukaŋ karonti pi kārāpenti pi, riñcanti[13] uddesaŋ paripucchaŋ adhisīlaŋ adhicittaŋ adhipaññan'[14] ti. Bhikkhū tesaŋ tathākaraṇabhāvaŋ[15] jānitvā[16]

---

1 Cª. *corr.* °dā°.
2 B. S. parassa du°. F. C. °dhā°.
3 B. so.
4 C. °pakko°. Cª. °paṭikko°. B. °paribhāsana° *for* °paccakkosana°. F. B. C. Cª. °paṭiharana°.
5 S. °ññaka°. B. °ññave°.
6 B. muñci.
7 B. Ekākukkuṭaandakhādikāva°, dutīyaŋ.
8 B. °iye bhi°.
9 B. °nena.
10 Mahāvagga, v. 8.
11 M. °kaŋ ma°
12 B. *om.*
13 C. Cª. S. vicaranti.
14 B. °ññā.
15 B. °kār°.
16 B. *om.*

ujjhāyitvā Satthu ārocesuŋ. Satthā te bhikkhū garahitvā 'bhikkhave tumhe aññena kiccena āgantvā[1] aññasmiŋ yeva kicce uyyuttā' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

292\. 'Yaŋ hi kiccaŋ tad[2] apaviddhaŋ akiccaŋ pana kayirati,
unnaḷānaŋ[3] pamattānaŋ tesaŋ vaḍḍhanti āsavā.

293\. Yesañ ca susamāraddhā niccaŋ kāyagatā sati,
akiccaŋ te na sevanti kicce sātaccakārino,
satānaŋ sampajānānaŋ atthaŋ gacchanti āsavā' ti.

Tattha yaŋ hi kiccan ti bhikkhuno hi pabbajitakālato paṭṭhāya aparimāṇasīlakkhandhagopanaŋ araññavāso dhūtaṅgapariharaṇaŋ bhāvanârāmatā ti evamādi[4] kiccaŋ nāma, imehi pana yaŋ attano kiccaŋ taŋ apaviddhaŋ chaḍḍitaŋ, akiccan ti bhikkhuno pana[5] chattamaṇḍanaŋ[6] upāhanapādukapattathālakadhammakarakakāyabandhana-aŋsavaṭṭakamaṇḍanaŋ[7] akiccaŋ nāma yehi[5] taŋ kayirati tesaŋ mānanaḷaŋ[8] ukkhipitvā caraṇena unnaḷānaŋ sativossaggena pamattānaŋ cattāro pi[5] āsavā vaḍḍhantī ti attho. Susamāraddhā ti supariggahitā,[9] kāyagatā satī ti kāyânupassanā bhāvanā, akiccan ti te evaŋ[10] chattamaṇḍanâdikaŋ akiccaŋ[11] na sevanti na karontī[12] ti attho, kicce ti pabbajitakālato paṭṭhāya kattabbe aparimāṇasīlakkhandhagopanâdike karaṇīye, sātaccakārino ti satatakārino aṭṭhitakārino, tesaŋ satiyā avippavāsena

---

[1] B. āgatā. [2] B. *om.*
[3] C. C[a]. S. °l°. [4] B. °ādīni.
[5] B. *om.* [6] F. C. C[a]. B. °na°.
[7] B. upāhanamaṇḍana°. B. °baddhaka°. F. °asaŋvaddhana°.
[8] B. mānanana°. [9] B. supagga°.
[10] B. etaŋ. [11] B. ki°.
[12] B. na kar° na sev°.

satānaŋ sātthakasampajaññaŋ[1] sappāyasampajaññaŋ[2] gocarasampajaññaŋ asammohasampajaññan ti catūhi sampajaññehi sampajānānaŋ cattāro pi āsavā atthaŋ gacchanti parikkhayaŋ abhāvaŋ[3] gacchantī ti attho.

Desanâvasāne bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Bhaddiyabhikkhūnaŋ vatthu.[4]

---

4. Lakuṇṭakabhaddiyattheravatthu.

Mātaran ti imaŋ dhammādesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi sambahulā āgantukā[5] bhikkhū Satthāraŋ divāṭṭhāne nisinnaŋ upasaŋkamitvā vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. Tasmiŋ khaṇe Lakuṇṭakabhaddiyatthero Bhagavato avidūre atikkamati. Satthā tesaŋ bhikkhūnaŋ cittâcāraŋ ñatvā oloketvā 'passatha bhikkhave ayaŋ bhikkhu mātāpitaro hanitvā niddukkho[6] hutvā yātī'[7] ti vatvā, tehi bhikkhūhi 'kin nu kho Satthā vadatī' ti aññamaññaŋ mukhāni oloketvā saŋsayapakkhantehi[8] 'bhante kiŋ nām' etaŋ vadathā'[9] ti vutte[10] tesaŋ dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

294. 'Mātaraŋ pitaraŋ hantvā rājāno[11] dve ca khattiye
raṭṭhaŋ sânucaraŋ hantvā anīgho yāti brāhmaṇo' ti.

---

[1] B. sa°.
[2] F. *om.*
[3] B. °yabhā°.
[4] B. °yava°, tatīyaŋ.
[5] C. C[a]. *om.*
[6] B. hantvā nidu°.
[7] C. C[a]. yāvatī (=va yātī).
[8] B. °dehi. D'Alwis °yâpannehi. F. C. C[a]. °pakkhanena (=°nte?).
[9] B. °ethā.
[10] B. vatvā.
[11] C. C[a]. °naŋ, *so infra.*

Tattha sânucaran ti āyasādhakena āyuttakena sahitaŋ, ettha[1] hi 'taṇhā janeti purisan' ti vacanato tīsu bhavesu sattānaŋ jananato taṇhā mātā nāma; 'ahaŋ asukassa nāma rañño vā rājamahāmattassa vā putto' ti pitaraŋ nissāya asmimānassa[2] uppajjanato asmimāno pitā nāma; loko viya rājānaŋ yasmā sabbadiṭṭhigatāni[3] dve sassatucchedadiṭṭhiyo[4] bhajanti,[5] tasmā sassatucchedadiṭṭhiyo[6] dve khattiyarājāno[7] nāma; dvādasâyatanāni vitthaṭaṭṭhena[8] raṭṭhasadisattā raṭṭhaŋ nāma, āyasādhako āyuttakapuriso viya taŋ nissito nandirāgo anucaro nāma, anīgho[9] ti niddukkho, brāhmaṇo ti khīṇâsavo, etesaŋ taṇhâdīnaŋ arahattamaggañāṇâsinā hatattā khīṇâsavo niddukkho[10] hutvā yātī ti ayam ettha[11] attho. Desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.[12]

Dutiyagāthāya pi vatthuŋ purimasadisam eva. Tadâpi Sātthā Lakuṇṭakabhaddiyattheram[13] eva ārabbha kathesi. Tesaŋ dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

295. 'Mātaraŋ pitaraŋ hantvā rājāno dve ca sotthiye[14]
veyagghapañcamaŋ hantvā anīgho[9] yāti brāhmaṇo' ti.

Tattha dve ca sotthiye[15] ti dve ca brāhmaṇe, imissā hi[16] gāthāya Satthā[17] attano dhammissaratāya[18] desanāvidhikusalatāya ca[19] sassatucchedadiṭṭhiyo[20] dve brāh-

---

[1] C. C^a. etta. [2] F. asanī°. C. C^a. asmiŋ°.
[3] K. sabbāni di°. [4] K. °ccheditth°.
[5] K. bhajj°. F. bhañj°. [6] K. °cchedidi°.
[7] K. °rājā.
[8] K. viṭṭhat°. B. vitthat°. S. vavatthaṭ°. F. pittat°. C. C^a. pitattān°. D'Alw. 'pitaṭṭhān°.
[9] K. aniggho. [10] K. nidu°. [11] B. etth'.
[12] K. B. *om.* K. *a.* Lakuṇḍabhaddiyattheravatthuŋ.
[13] K. Lakuṇḍabha°. [14] C. C^a. K. (*first*) khattiye.
[15] K. khattiye, *corr.* sottiye. [16] K. pi. B. *om.*
[17] K. *om.* [18] K. *a.* dhammasāmitāya.
[19] K. B. *om.* [20] K. satu°. K. *a.* ca.

maṇarājāno[1] katvā kathesi, veyyagghapañcaman ti ettha vyagghânucarito[2] sappaṭibhayo duppaṭipajjo[3] maggo. veyyaggho nāma, vicikicchānīvaraṇam[4] pi tena sadisatāya veyyagghaŋ nāma, taŋ pañcamaŋ assā ti nīvaraṇapañcakaŋ veyyagghapañcamaŋ nāma, idañ ca veyyagghapañcamaŋ arahattaññāṇâsinā[5] nissesaŋ hantvā[6] anīgho[7] yāti brāhmaṇo ti ayam ettha[8] attho, sesaŋ purimasadisam evā ti.[9]

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.[10]

---

5. Dārusākaṭikaputtavatthu.

Suppabuddhan[11] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto dārusākaṭikassa[12] puttaŋ ārabbha kathesi.

Rājagahasmiŋ[13] sammādiṭṭhikaputto ca[14] micchādiṭṭhikaputto cā[14] ti dve dārakā abhikkhaṇaŋ guḷakīḷaŋ[15] kīḷanti. Tesu sammādiṭṭhikaputto guḷaŋ khipamāno[16] buddhânussatiŋ āvajjitvā[17] 'namo Buddhassā' ti vatvā guḷaŋ khipati, itaro pi[14] titthiyānaŋ guṇe[18] uddisitvā 'namo arahantānan' ti vatvā khipati. Tesu sammādiṭṭhikassa putto jināti, itaro[19] parajjati.[20] So tassa kiriyaŋ disvā[21]

---

[1] F. C. Cᵃ. °ṇe rā°. [2] K. B. bya°.
[3] K. B. °panno. [4] F. C. Cᵃ. °ṇānaŋ.
[5] K. B. °ttamagga°. [6] B. katvā.
[7] B. *a*. va. [8] K. B. etth'.
[9] K. *om*. K. *a*. desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsu.
[10] K. Bhaddiyattheravatthuŋ. B. °rava°, catutthaŋ.
[11] K. *a*. pa°. [12] F. C. Cᵃ. °sāṭi°.
[13] K. B. *a*. hi. [14] B. *om*.
[15] K. guḷaŋ. [16] K. khipp°, *al*.
[17] B. °etvā. [18] B. °yaguṇe.
[19] K. *a*. pi. B. *a*. pana. [20] K. B. parājayati.
[21] K. *a* cintesi.

'ayaŋ evaŋ anussaritvā[1] evaŋ vatvā guḷaŋ khipanto maŋ[2] jināti, aham pi[3] evarūpaŋ[4] karissāmī' ti[5] Buddhânussatiyaŋ paricayam[6] akāsi. Ath' ekadivasaŋ tassa pitā[7] sakaṭaŋ yojetvā dārūnaŋ atthāya gacchanto tam pi dārakaŋ ādāya[8] gantvā aṭaviyaŋ dārūnaŋ sakaṭaŋ pūretvā āgacchanto bahinagare[9] susānasāmante udakaphāsukaṭṭhāne goṇe[10] mocetvā bhattavissaggam akāsi. Ath' assa te[11] goṇā sāyaṇhasamaye nagaraŋ pavisantena gogaṇena[12] saddhiŋ nagaram eva pavisiŋsu, sākaṭiko pi goṇe anubandhanto nagaraŋ pavisitvā sāyaŋ goṇe disvā ādāya nikkhamanto' dvāraŋ[13] na sampāpuṇi, tasmiŋ hi appatte[14] yeva dvāraŋ pihitaŋ.[15] Ath' assa putto ekako va rattibhāge sakaṭassa heṭṭhā nipajjitvā niddaŋ okkami.

Rājagahaŋ pana[16] pakatiyâpi amanussabahulaŋ,[17] ayaŋ ca susānasantike nipanno, tattha naŋ dve amanussā passiŋsu, eko sāsanassa paṭikaṇṭako[18] micchādiṭṭhiko, eko sammādiṭṭhiko. Tesu micchādiṭṭhiko āha: 'ayaŋ no bhakkho, imaŋ khādāmā'[19] ti. Itaro 'alaŋ[20] mā te[21] ruccī'[22] ti nivāresi. So[23] vāriyamāno[24] pi tassa vacanaŋ[25] anādiyitvā[26] dārakaŋ pāde[27] gahetvā ākaḍḍhi. So[28]

---

[1] K. *om. two.* [2] B. mamaŋ.
[3] K. *om.* [4] C^a. evaŋ.
[5] K. *a.* so. [6] K. °ccayaŋ.
[7] C. (C^a. *first*) *a.* ya. [8] K. *a.* araññaŋ.
[9] C. C^a. *om.* [10] C. C^a. °ṇā.
[11] K. *om.* [12] C. C^a. B. goṇena.
[13] K. nagaradv°. [14] B. asampatte.
[15] K. pidahitaŋ. [16] C. C^a. S. *om.*
[17] C. C^a. °ssā ba°. K. °ssā ca ba°. K. °lā, *corr.* °laŋ.
[18] B. °ṇḍ°.
[19] C. C^a. khādamū. B. °issāmā.
[20] K. *a.* taŋ.
[21] K. *a.* khāditụŋ. B. *om.* [22] K. C. C^a. B. °ati.
[23] K. B. S. *a.* tena. [24] K. B. niv°.
[25] C. C^a. *om. two.* [26] K. °day°.
[27] K. B. °esu. [28] K. *a.* namo.

Buddhānussatiparicitattā[1] tasmiŋ khaṇe 'namo Buddhassā' ti āha. Amanusso mahābhayabhīto paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Atha naŋ itaro 'amhehi[2] akiccaŋ kataŋ, daṇḍakammam assa[3] karomā' ti vatvā tesaŋ sammādiṭṭhiko[4] taŋ rakkhamāno aṭṭhāsi, micchādiṭṭhiko nagaraŋ pavisitvā rañño bhojanapātiŋ pūretvā[5] bhojanaŋ āhari.[6] Atha naŋ ubho pi tassa[7] mātāpitaro viya hutvā[8] uṭṭhāpetvā[9] bhojetvā 'imāni akkharāni rājā[10] passatu mā añño' ti taŋ pavattiŋ pakāsento[11] yakkhânubhāvena bhojanapātiyaŋ[12] akkharāni chinditvā[13] pātiŋ dārusakaṭe pakkhipitvā sabbarattiŋ ārakkhaŋ katvā[14] pakkamiŋsu.[15] Punadivase 'rājakulato corehi bhojanabhaṇḍaŋ[16] avahaṭan' ti kolāhalaŋ karontā[17] dvārāni pidahitvā oloketvā tattha apassantā[18] nagarā nikkhamitvā ito c' ito ca[19] olokentā[20] dārusakaṭe[21] suvaṇṇapātiŋ disvā 'ayaŋ coro' ti dārakaŋ gahetvā rañño dassesuŋ. Rājā[22] akkharāni disvā 'kiŋ etaŋ tātā' ti pucchitvā 'nâhaŋ deva jānāmi, mātāpitaro me āgantvā rattiŋ bhojetvā rakkhamānā aṭṭhaŋsu, ahaŋ pi "mātāpitaro me[23] rakkhantī" ti nibbhayo va[24] niddaŋ upagato,[25] ettakaŋ ahaŋ jānāmī' ti. Ath' assa mātāpitaro pi[19] taŋ ṭhānaŋ āgamiŋsu.[26] Rājā taŋ pavattiŋ sutvā[27] te tayo pi[28] jane

---

[1] K. °cinnattā. C. Cª. °cinanto. K. C. Cª. °iŋ pa°. S. °iyā pa°.
[2] B. *a.* saddhiŋ.
[3] B. tassa. C. Cª. °kam pi 'ssa.
[4] K. B. *om. two.*
[5] K. *om. two.*
[6] B. °ati.
[7] B. *om.*
[8] B. *a.* taŋ.
[9] K. taŋ pabodhetvā bhojanaŋ.
[10] B. *a.* va.
[11] K. °etvā.
[12] C. Cª. °iŋ.
[13] B. chindiŋsu.
[14] K. *om. six.*
[15] K. gatā. B. *om. seven.*
[16] B. bhājana°.
[17] B. °nto.
[18] K. *a.* te.
[19] K. *om.*
[20] B. °etvā.
[21] B. dāruantare.
[22] C. Cª. raññā.
[23] K. B. maŋ.
[24] K. B. *om.*
[25] K. *a.* deva. C. Cª. *a.* ca.
[26] K. aggamaŋsu.
[27] K. B. ñatvā.
[28] B. *om.* K. *tr.*

ādāya Satthu santikaŋ gantvā sabbaŋ ārocetvā 'kin nu kho bhante Buddhânussati eva[1] rakkhā hoti udāhu dhammânussatiādayo'[2] ti pucchi. Ath' assa Satthā 'mahārāja na[3] kevalaŋ Buddhânussati yeva rakkhā, yesaŋ pana chabbidhena cittaŋ subhāvitaŋ tesaŋ aññena rakkhâvaranena vā mantosadhehi[4] vā kiccaŋ natthī' ti vatvā chaṭṭhānāni dassento[5] imā gāthā abhāsi:

296. 'Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ divā ca ratto ca niccaŋ buddhagatā sati.[6]

297. Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ divā ca ratto ca niccaŋ dhammagato sati.

298. Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ divā ca ratto ca niccaŋ saŋghagatā sati.

299. Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ divā ca ratto ca niccaŋ kāyagatā sati.

300. Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ[7] divā ca ratto ca ahiŋsāya rato mano.

301. Suppabuddhaŋ pabujjhanti sadā Gotamasāvakā
yesaŋ divā ca ratto ca bhāvanāya rato mano' ti.

Tattha suppabuddhaŋ pabbujjhantī ti buddhagatasatiŋ gahetvā supantā[8] gahetvā yeva[9] ca[10] pabujjhantā[11] suppabuddhaŋ pabujjhanti nāma,[12] Gotamasāvakā ti Gotamagottassa buddhassa savaṇante jātatāya[13]

---

[1] K. yeva.
[2] K. B. *a.* pī.
[3] K. *om.*
[4] K. mantasathena.
[5] C. C[a]. desento.
[6] C. C[a]. S. . . . ni° dha° sa°, . , . pe . . . ni° sa° sa° *etc.*
[7] K. tesaŋ.
[8] K. suttamattaŋ. B. *om. two.*
[9] B. ye.
[10] K. *om.*
[11] B. supantā.
[12] B. *a.* sadā.
[13] C. C[a]. S. jātāya. K. B. jātattā.

tass' eva[1] anusāsanisavaṇatāya[2] Gotamasavākā, **buddhagatā satī** ti 'iti pi so Bhagavā' ti-ādippabhede[3] buddhaguṇe ārabbha uppajjamānā[4] sati niccakālaŋ[5] atthi te sadâpi suppabuddhaŋ pabujjhantī ti attho, tathā asakkontā[6] pana ekadivasaŋ tīsu kālesu dvīsu kālesu[7] ekasmiŋ pi[8] kāle buddhânussatiŋ manasikarontā[9] suppabuddhaŋ pabujjhanti eva[10] nāma. **Dhammagatā satī'** ti 'svākkhāto Bhagavatā dhammo' ti-ādippabhede dhammaguṇe ārabbha upajjamānā dhammânussati.[11] **Saŋghagatā**[12] ti 'supaṭipanno Bhagavato sāvakasaŋgho' ti-ādippabhede saŋghaguṇe ārabbha uppajjamānā saŋghagatā sati.[13] **Kāyagatasatī** ti dvattiŋsâkāravasena vā navasivathikāvasena[14] vā catudhātuvavatthānavasena vā ajjhattanīlakasiṇâdirūpajjhānavasena[15] vā uppajjamānā[16] sati. **Ahiŋsāya rato** ti 'so karuṇāsahagatena cetasā ekaŋ disaŋ pharitvā viharatī' ti evaŋ vuttāya karuṇābhāvanāya[17] rato. **Bhāvanāyā** ti mettābhāvanāya,[18] kiñcâpi hi[19] heṭṭhā karuṇābhāvanāya[20] vuttattā[21] idha sabbâpi avasesabhāvanā[22] idha pana mettābhāvanā[23] ca[24] adhippetā, sesaŋ paṭhamagāthāya vuttanayen' eva veditabbaŋ.

Desanâvasāne so[24] dārako saddhiŋ mātāpitūhi sotâ-

---

[1] K. evânu°. [2] S. °niyā so°.
[3] B. °ādinā pa°. [4] K. *a.* buddhânussati.
[5] C. Cᵃ. °aŋ kā°.
[6] C. Cᵃ. asokk°, Cᵃ. *corr.* asopp°.
[7] K. *om. two.* [8] K. B. *om.*
[9] B. manasi anussarantā. [10] K. B. yeva.
[11] K. *a.* nāma. [12] K. *a.* satī.
[13] K. saŋghânussati, *for* sa° sa°.
[14] C. tarasīva°. K. °sivaddhikāya va°. *Cf.* Satip. Sutta.
[15] K. ajjhattika°. [16] B. *a.* kāyagatā.
[17] B. °ṇāya bhā°. [18] C. Cᵃ. *a.* ti.
[19] B. *om.* [20] K. °ṇânubh°.
[21] C. C. *a.* idha sabbâpi avasesabhāvanāyo puttā.
[22] K. *a.* ca. B. *a.* nāma. S. *om.* idha pana.
[23] K. °nāya. [24] B *om.*

pattiphale patiṭṭhahi, pacchā pana[1] pabbajitvā sabbe pi arahattaŋ pāpuṇiŋsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Dārusākaṭikassa vatthu.[2]

---

6. VAJJIPUTTAKABHIKKHUVATTHU.

Duppabbajjan[3] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Vesāliŋ[4] nissāya Mahāvane viharanto aññataraŋ Vajjiputtakabhikkhuŋ[5] ārabbha kathesi, yaŋ[6] sandhāya[7] vuttaŋ: Aññataro Vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaŋ viharati aññatarasmiŋ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Vesāliyaŋ sabbarattivāro[8] hoti. Atha kho so bhikkhu[9] Vesāliyaŋ turiyatāḷitavāditanigghosasaddaŋ[10] sutvā paridevamāno tāyaŋ velāyaŋ[11] imaŋ gāthaŋ abhāsi:[12]

'Ekakā[13] mayaŋ araññe viharāma
apaviddhaŋ[14] va vanasmiŋ dārukaŋ[15]
etādisikāya rattiyā
ko su[16] dāni amhehi pāpiyo' ti.

So kira Vajjiraṭṭhe rājaputto vārena sampattaŋ[17] rajjaŋ pahāya pabbajito Vesāliyaŋ cātummahārājikehi[18] saddhiŋ

---

[1] K. te pi sāsane.
[2] K. °kavatthuŋ. S. °kaputtassa va°. B. °kaputtava°, pañcamaŋ.
[3] K. *a.* dura°. [4] C. Cᵃ. S. °liyaŋ.
[5] K. B. °akaŋ. [6] B. taŋ. [7] K. *a.* Bhagavatā.
[8] B. °chaṇo. K. *corr.* °vāditaŋ. [9] B. *om. two.*
[10] B. tū°. C. Cᵃ. S. tūrita°. K. °tāḷa°.
[11] K. °ya °ya.
[12] F. B. āha. Saŋyutta, I. 202.
[13] K. °ikā. B. °aḳo va. [14] K. °tthaŋ.
[15] C. Cᵃ. °kā. F. °kaŋ. [16] F. tesu. C. Cᵃ. ko 'si.
[17] K. °tta°. [18] K. ca°.

ekâbaddhaŋ katvā sakalanagare dhajapatākâdīhi paṭimaṇḍite[1] komudiyā puṇṇamāya sabbarattivāre[2] vattamāne bheriyâdīnaŋ turiyānaŋ tāḷitānaŋ nigghosaŋ[3] vīṇâdīnañ ca vāditānaŋ saddaŋ sutvā yāni Vesāliyaŋ satta rājasahassāni satta ca[4] rājasatāni satta ca[5] rājāno tattakā[6] eva[7] ca nesaŋ yuvarājasenāpatiādayo[8] tesu alaŋkatapaṭiyattesu nakkhattakīḷanatthāya vīthiŋ otiṇṇesu saṭṭhihatthe mahācaṅkame caṅkamamāno nabhamajjhe[9] ṭhitaŋ candaŋ[10] disvā caṅkamanakoṭiyaŋ[11] phalakaŋ nissāya ṭhito veṭhanâlaṅkāravirahitattā[12] vane chaḍḍitadārukaŋ viya attabhāvaŋ oloketvā 'atthi nu kho añño amhehi lāmakataro' ti cintento pakatiyā āraññakâdiguṇayutto pi tasmiŋ khaṇe anabhiratiyā pīḷito evam āha. So[13] tasmiŋ vanasaṇḍe adhivatthāya devatāya 'imaŋ bhikkhuŋ[14] saŋvejessāmī' ti adhippāyena :[15]

'Ekako[16] tvaŋ araññe viharasi[17]
apaviddhaŋ[18] va[19] vanasmiŋ dārukaŋ
tassa te bahukā pihayanti[20]
nerayikā[21] viya saggagāminan' ti

vuttaŋ[22] imaŋ gāthaŋ sutvā punadivase Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā nisīdi. Satthā taŋ pavattiŋ ñatvā

---

[1] B. °ito.
[2] K. C. Cᵃ. B. °ttiŋ. F. S. °cāre. B. chaṇacāre.
[3] K. ghosanaŋ. [4] K. B. *om.*
[5] B. *om.*
[6] Cᵃ. ettakā. C. sattakā. [7] K. yeva, *om.* ca.
[8] K. B. uparāja°. [9] B. gagaṇama°.
[10] B. puṇṇaca°. [11] B. °mako°.
[12] K. veṭṭh°. [13] K. *om.*
[14] B. *om.*
[15] K. *a.* te cittaŋ niratthaŋ attano sukhaŋ.
[16] C. eva ko. Cᵃ. evaŋ ko. [17] C. Cᵃ. °tī.
[18] F. K. °ṭṭhaŋ. [19] B. pa°.
[20] F. piŋhanti. [21] K. °akā.
[22] K. *a.* so.

gharâvāsassa dukkhataŋ[1] pakāsetukāmo pañca dukkhāni samodhānetvā imaŋ gātham āha:

302. 'Duppabbajjaŋ durabhiramaŋ durāvāsā gharā dukhā[2]
dukkho 'samānasaŋvāso dukkhānupatit' addhagū,
tasmā na c' addhagū siyā na ca dukkhânupatito siyā' ti.

Tattha **duppabbajjan** ti appaŋ vā mahantaŋ vā bhogakkhandhañ c' eva ñātiparivaṭṭañ[3] ca pahāya imasmiŋ sāsane uraŋ datvā pabbajjaŋ[4] nāma dukkhaŋ, **durabhiraman** ti evaŋ pabbajitenâpi[5] bhikkâcariyāya jīvitavuttiŋ ghaṭantena[6] aparimāṇasīlakkhandhagopanadhammânudhammapaṭipattipūranavasena[7] abhiramituŋ dukkhaŋ, **durāvāsā** ti yasmā pana gharaŋ āvasantena rājūnaŋ rājakiccaŋ issarānaŋ issarakiccaŋ[8] vahitabbaŋ parijanā[9] c' eva dhammikā ca[10] samaṇabrāhmaṇā[11] saŋgahetabbā[12] evaŋ sante pi[13] gharâvāso[14] pi[15] chiddaghaṭo viya[16] mahāsamuddo viya ca duppūro,[17] tasmā gharā[18] nām' ete durāvāsā dukkhā āvasituŋ ten' eva kāraṇena[19] dukkhā[20] ti attho **dukkho 'samānasaŋvāso** ti gihino vā[21] hi[22] ye[23] jāti-

---

[1] K. °ttaŋ.
[2] K. dukkhā.
[3] K. ñâti. C. C[a]. *om.* ñā° ca.
[4] B. °jjā.
[5] B. °ito pi.
[6] S. °ent°. B. ghaṭṭent°. C. C[a]. S. *a.* vā.
[7] K. °gopadh°.
[8] K. issariya°.
[9] K. °no. B. saparijano.
[10] K. *om.*
[11] B. *a.* ca.
[12] K. B. °itabbā.
[13] S. *om.*
[14] B. °sā.
[15] K. B. *om.*
[16] C. C[a]. *a.* ca.
[17] B. °rā.
[18] K. gharávāso. B. °âvāsā.
[19] K. pakār°.
[20] F. C. C[a]. °o.
[21] C. C[a]. *om.*
[22] K. B. *om.*
[23] B. *om.*

gottakulabhogehi[1] pabbajitā vā silâcārabāhusaccâdīhi[2] samānâpi hutvā 'ko 'si tvaŋ ko[3] ahan' tiādīni vatvā adhikaraṇapasutā honti te asamānā[4] nāma tehi saddhiŋ saŋvāso nāma[5] dukkho ti attho, dukkhânupatit' addhagū ti ye[6] vaṭṭasaŋkhātaŋ addhānaŋ paṭipannattā addhagū te dukkhe[7] anupatitā[8] va, tasmā na c' addhagū siyā[9] ti yasmā dukkhânupatitabhāvo pi[10] dukkho addhagubhāvo pi,[11] tasmā vaṭṭasaŋkhātaŋ addhānaŋ gamanatthāya[12] addhagū[13] na ca[14] bhaveyya vuttappakkārena dukkhena anupatito pi na bhaveyyā ti attho.

Desanâvasāne so bhikkhu pañcasu ṭhānesu dassite[15] dukkhe nibbindanto pañc' orambhāgiyāni[16] saŋyojanāni padāletvā arahatte patiṭṭhahī ti.

Vajjiputtakabhikkhussa vatthu.[17]

---

7. Cittagahapativatthu.

Saddho[18] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Cittaŋ gahapatikaŋ[19] ārabbha kathesi.

Vatthuŋ Bālavagge 'asataŋ bhāvanam[20] iccheyyā'[21]

---

[1] F. C. C[a]. °bhāg°. [2] F. B C. C[a]. °bahu°.
[3] F. ke. B. ti. F. C. C[a]. *a.* si. S. *a.* siŋ.
[4] K. sa°.
[5] B. *om.* C. C[a]. *om. four.* [6] B. yo.
[7] B. tena dukkhena. K. °ena.
[8] B. °ito. K. °itvā. [9] K. B. S. *om.*
[10] K. *om.* [11] K. *a.* dukkho.
[12] K. °atāya. B. paṭipanno.
[13] B. *om.* [14] K. B. *om.* F. nāma.
[15] K. °ita°.
[16] K. B. *a.* pañc' uddhambhāgiyāni (K. addh°).
[17] K. Vajiputtavatthuŋ. B. °uva°, chaṭṭhaŋ.
[18] K. *a.* sī° sa°. [19] F. K. B. Cittagahapatiŋ.
[20] K. bhāvam. [21] *Vs.* 73.

ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritaŋ, gāthâpi tatth' evâgatā,[1] vuttaŋ h' etaŋ tattha[2]: 'kiŋ pana bhante etassa tumhākaŋ santikaŋ[3] āgacchantass' eva ayaŋ[4] sakkāro[5] uppajji udāhu aññattha gacchantassâpi[6] uppajjethā'[7] ti. 'Ānanda mama santikaŋ āgacchantassâpi[8] aññattha gacchantassâp'[9] etassa uppajjat' eva, ayaŋ hi upāsako saddho pasanno[10] sampannasīlo, evarūpo yaŋ yaŋ disaŋ bhajati tattha tatth' ev' assa[11] lābhasakkāro nibbattatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

303. 'Saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaŋ yaŋ padesaŋ bhajati tattha tatth' eva
pūjito' ti.

Tattha saddho ti lokiyalokuttarāya[12] saddhāya samannāgato, sīlenā ti agāriyasīlaŋ[13] anagāriyasīlan ti duvidhaŋ[14] sīlaŋ tesu idha agāriyasīlaŋ adhippetaŋ tena samannāgato ti attho, yasobhogasamappito ti yādiso Anāthapiṇḍikâdīhi[15] pañcaupāsakasataparivārasaŋkhāto[16] agāriyayaso[17] tādisen' eva[18] yasena dhaññâdiko[19] c' eva sattavidhaariyadhanasaŋkhāto[20] ca[21] duvidho[22] bhogo[23] tena tena[24] samannāgato ti[25] attho, yaŋ yan[26] ti pur-

---

[1] Ca. eva gāthāya, *a.* vuttaŋ. C. *a.* vutta. B. eva vuttā.
[2] K. *om.*
[3] B. °ike.
[4] K. B. evâyaŋ.
[5] B. S. lābhasa°.
[6] C. Ca. °ntâpi.
[7] K. B. °eyyā.
[8] F. S. °ssa pi.
[9] F. °ssâpi. C. Ca. °ssa p'. K. B. °ssa pi tassa.
[10] K. *om.*
[11] K. eva.
[12] B. °ra°.
[13] K. B. āg°, *al.*
[14] K. dubbidhaŋ.
[15] B. S. °dīnaŋ. K. °di.
[16] B. *om.* °sata°.
[17] B. *here* ag°.
[18] S. °ena c'eva.
[19] K. B. dhanadha°.
[20] C. Ca. 'dhaŋ a°.
[21] S. câti.
[22] K. dubbi°.
[23] C. Ca. °ge.
[24] K. B. *om.* S. *a.* ca.
[25] K. ty.
[26] B. *a.* padesan.

atthimâdisu disāsu[1] evarūpo kulaputto yaŋ yaŋ[2] padesaŋ bhajati[3] tattha tattha evarūpena lābhasakkārena pūjito[4] hotī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Cittagahapatikassa vatthu.[5]

---

8. Cūḷasubhaddâvatthu.

Dūre santo[6] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa dhītaraŋ Cūḷasubhaddaŋ[7] nāma[8] ārabbha[9] kathesi.

Anāthapiṇḍikassa kira[10] daharakālato paṭṭhāya Ugganagaravāsī Uggo nāma seṭṭhiputto sahāyako ahosi. Te ekâcariyakule sippaŋ uggaṇhantā aññamaññaŋ katikaŋ kariŋsu: 'amhākaŋ vayappattakāle puttadhītāsu[11] jātāsu yo puttassa[12] dhītaraŋ vāreti tena tassa dhītā dātabbā'[13] ti te ubho pi[14] vayappattā attano attano[15] nagare seṭṭhiṭṭhāne patiṭṭhahiŋsu. Ath' ekasmiŋ samaye Uggaseṭṭhī vāṇijjaŋ[16] payojento pañcahi sakaṭasatehi Sāvatthiŋ[17] agamāsi. Anāthapiṇḍiko attano dhītaraŋ Cūḷasubhaddaŋ āmantetvā 'amma pitā te Uggaseṭṭhī nāma āgato, tassa kattabbakiccaŋ sabbaŋ tava bhāro' ti āṇāpesi. Sā 'sādhū' ti paṭissuṇitvā tassa āgatadivasato paṭṭhāya sahatthen'[18] eva sūpavyañjanâdīni sampādeti[19] mālāgandhavilepanâdīni

---

1 B. *om*.
2 C. C[a]. *om*
3 K. *a*. payirupāsati upagacchati.
4 B. *a*. va.
5 K. °tivatthuŋ. B. °tiva°, sattamaŋ.
6 K. *a*. pa°.
7 C. C[a]. °akaŋ.
8 K. *a*. upāsikaŋ.
9 C. C[a]. *om*.
10 S. *om*.
11 K. °tarāsu.
12 K. *a*. atthāya.
13 B. °raŋ °bban.
14 K. *tr*.
15 K. *om*.
16 K. bā°. B. °jje.
17 C. C[a]. °iyaŋ.
18 C. C[a]. ha°.
19 K. °etvā.

abhisaŋkharoti, bhojanakāle tassa nahānodakaŋ paṭiyādāpetvā[1] nahānakālato paṭṭhāya sabbakiccāni sādhukaŋ karoti. Uggaseṭṭhī tassā ācārasampattiŋ disvā pasannacitto ekadivasaŋ[2] Anāthapiṇḍikena saddhiŋ sukhakathāya[3] nisinno[4] 'mayaŋ daharakāle evaŋ nāma[5] katikaŋ karimhā' ti sāretvā Cūḷasubhaddaŋ attano puttass' atthāya vāresi.[6] So pana pakatiyā[7] micchādiṭṭhiko,[8] tasmā[9] Dasabalassa taŋ atthaŋ ārocetvā Satthārā[10] Uggaseṭṭhissa upanissayaŋ[11] disvā anuññāte[12] bhariyāya saddhiŋ mantetvā tassa vacanaŋ sampaṭicchitvā divasaŋ ṭhapetvā[13] dhītaraŋ Visākhaŋ datvā uyyojento Dhanañjayaseṭṭhī viya[14] mahantaŋ sakkāraŋ karitvā[15] Subhaddaŋ āmantetvā 'amma sasurakule[16] vasantiyā nāma[17] anto aggi bahi[18] na nīharitabbo'[19] ti Dhanañjayaseṭṭhinā[20] Visākhāya dinnanayen' eva dasa[21] ovāde datvā 'sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati tumhehi sodhetabbo' ti aṭṭha kuṭumbike pāṭibhoge[22] gahetvā tassā[23] uyyojanadivase Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa mahādānaŋ datvā purimabhave dhītarā katānaŋ sucaritānaŋ phalavibhūtiŋ lokassa pākaṭaŋ katvā dassento[24] viya mahantena sakkārena dhītaraŋ uyyojesi. Tassā anupubbena Ugganagaraŋ pattakāle sasurakulena[25]

---

[1] K. °detvā. [2] K. *a*. Uggaseṭṭhi.
[3] K. kathā.
[4] B. sanni°. K. *a*. samma. [5] B. kira.
[6] C. Cª. °ti. [7] S. *a*. va
[8] K. *a*. tassa taŋ so na saŋpaṭicchi.
[9] B. *a*. taŋ. [10] C. Cª. °raŋ
[11] B. °ssūp°. [12] K. B. °to.
[13] K. B. vavatthap°. K. *a*. attano.
[14] *Vs*. 53. [15] K. B. katvā.
[16] B. sassura°. [17] K. *a*. itthiyā
[18] C. Cª. *om*.
[19] K. *a*. ādinā dasa anusāsanavase.
[20] B. °no. [21] K. *om*.
[22] B. paṭi°. [23] C. Cª. B. tassa.
[24] S. °anto.
[25] B. Cūlasubhaddassa sassurena.

saddhiŋ mahājano paccuggamanaŋ akāsi. Sâpi attano sirivibhavaŋ pākaṭaŋ kātuŋ Visākhā[1] viya sakalanagarassa attānaŋ dassentī rathe ṭhatvā nagaraŋ pavisitvā nāgarehi[2] pesitapaṇṇâkāraŋ[3] gahetvā anurūpavasena tesaŋ tesaŋ[4] pesentī sakalanagaraŋ attano guṇehi ekâbaddhaŋ akāsi. Maṅgaladivasâdisu pan' assā sasuro acelakānaŋ sakkāraŋ karonto[5] 'āgantvā amhākaŋ samaṇe[6] vandatū' ti pesesi. Sā lajjāya nagge passituŋ asakkontī gantuŋ na icchati. So punappuna[7] pesetvâpi tāya paṭikkhitto kujjhitvā[8] 'nīharatha nan' ti āha. Sā 'na sakkā mama akāraṇena dosaŋ āropetun' ti[9] kuṭumbike pakkosāpetvā tam atthaŋ[10] ārocesi. Te tassā niddosabhāvaŋ ñatvā seṭṭhiŋ saññāpesuŋ.[11] So 'ayaŋ mama samaṇe "ahirikā" ti na vandatī' ti[9] bhariyāya ārocesi. Sā 'kīdisā nu kho imissā samaṇā, ativiya ne[12] pasaŋsatī' ti taŋ pakkositvā[13] āha:

'Kīdisā samaṇā tuyhaŋ bāḷhaŋ kho[14] te[15] pasaŋsasi[16]
kiŋsīlā kiŋsamācārā taŋ me akkhāhi pucchitā' ti.

Ath' assā[17] Subhaddā[18] buddhānañ c'eva buddhasāvakānañ ca guṇe pakāsentī:

'Santindriyā santamānasā santaŋ tesaŋ gataŋ ṭhitaŋ
okkhittacakkhū[19] mitabhāṇī,[20] tādisā samaṇā mama.

Kāyakammaŋ suci tesaŋ vācākammaŋ anāvilaŋ
manokammaŋ suvisuddhaŋ,[21] tādisā samaṇā mama.

---

[1] K. °āya.
[2] C. C[a]. nānŋ°.
[3] B. °ite °re.
[4] K. *om.*
[5] K. *a.* so tassā.
[6] C. C[a]. °ṇe na.
[7] K. B. °naŋ.
[8] K. °ito.
[9] B. *om.*
[10] C. C[a]. *om. two.*
[11] K. ñāp°.
[12] C. C[a]. nesaŋ. S. B. tesaŋ.
[13] K. B. °sāpetvā. K. *a.* pucchinti (°antī).
[14] C. C[a]. *om.*
[15] K. ne.
[16] C. C[a]. °ti.
[17] K. *a.* sā.
[18] B. *a.* pana.
[19] K. ukkhita°.
[20] K. mutta°.
[21] B. suci su°.

Vimalā saŋkhamuttâbhā suddhā antarabāhirā
puṇṇā suddhehi dhammehi, tādisā samaṇā mama.

Lābhena unnato[1] loko alābhena ca onato,[2]
lābhâlābhena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Yasena unnato loko ayasena ca onato,
yasâyasena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Pasaŋsāya[3] unnato loko nindāya pana[4] onato,
samā nindāpasaŋsāsu, tādisā samaṇā mama.

Sukhena unnato loko dukkhena pana[5] onato,
akampā sukhadukkhesu,[6] tādisā samaṇā mamā' ti,[7]

evamādīhi vacanehi sassuŋ[8] tosesi. Atha naŋ[9] 'sakkā tava samaṇe amhākaŋ pi dassetun' ti vatvā 'sakkā'[10] ti vutte 'tena hi yathā mayaŋ[11] te passāma tathā karohī' ti vutte, sā[12] 'sādhū' ti[13] Buddhapamukhassa saŋghassa[14] mahādānaŋ[15] sajjetvā uparipāsādatale ṭhatvā Jetavanâbhimukhī[16] sakkaccaŋ pañcapatiṭṭhitena vanditvā buddhaguṇe āvajjitvā[17] gandhavāsapupphadhūmehi[18] pūjaŋ katvā 'bhante svātanāya Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nimantemi, iminā[19] saññāṇena Satthā nimantitabhāvaŋ

---

1 K. B. uṇṇ°. 2 K. B. oṇ.
3 B. °y'.
4 C. na ca. Cᵃ. B. S. ca.
5 B. c' api. C. Cᵃ. S. ca. 6 B. °ena.
7 K. *a*. sā. B. *om*.
8 K. sassuriŋ. B. °raŋ. 9 K. *a*. sassuri.
10 K. *a*. ammā. 11 S. *a*. yeva.
12 K. *om*.
13 K. *a*. vatvā tasmiŋ khaṇe sā.
14 K. bhikkhusa°.
15 K. dāne. 16 B. °aŋ.
17 B. °etvā.
18 K. gandhamālāpu°. B. °dhu°. S. °dhūpehi.
19 K. *a*. me. B. imissā me saññāya.

jānātū' ti[1] sumanapupphānaŋ aṭṭha muṭṭhiyo ākāse khipi. Pupphāni gantvā catuparisamajjhe dhammaŋ desentassa Satthuno upari mālāvitānaŋ hutvā aṭṭhaŋsu. Tasmiŋ khaṇe Anāthapiṇḍiko pi[2] dhammakathaŋ sutvā svātanāya Satthāraŋ nimantesi. Satthā 'adhivutthaŋ mayā gahapati svātanāya bhattan' ti vatvā 'bhante mayā[3] puretaraŋ āgato[4] natthi, kassa[5] vo adhivutthan' ti vutto,[6] 'Cullasubhaddāya 'mhi[7] gahapati nimantito' ti vatvā 'nanu bhante Cūḷasubhaddā dūre vasati, ito vīsati yojanasatamatthake'[8] ti vutte, 'āma gahapati dūre vasantâpi[9] sappurisā abhimukhe ṭhitā viya pakāsentī' ti vatvā imaŋ gātham āha:[10]

304. 'Dūre santo pakāsenti Himavanto va pabbato
asant' ettha na dissanti[11] rattikhittā yathā
sarā'[12] ti.

Tattha santo ti rāgâdīnaŋ santatāya buddhâdayo santā[13] nāma, idha pana pubbabuddhesu[14] katâdhikārā[15] ussannakusalamūlā bhāvitabhāvanā[16] sattā[17] santo ti adhippetā, pakāsentī ti dūre ṭhitâpi[18] buddhānaŋ ñāṇapathaŋ āgacchantā pākaṭā honti, Himavanto vā ti yathā hi tiyojanasahassavitthato[19] pañcayojanasatubbedho caturâ-

---

[1] K., *a*. vatvā gatham āha:
namo me sirasā pāde cakkalaṅkatale subhe
nāth' eko ca tuvaŋ bhante asammo 'paṭipuggalo,
anukampāya me bhante gaṅhatu me nimantanan ti
vatvā ca pana sā.

[2] B. *om*.
[3] S. mayaŋ.
[4] S. °tā.
[5] S. kassaci.
[6] B. S. vutte.
[7] K. hi. B. *om*.
[8] K. *om*. °sata°.
[9] B. *a*. hi.
[10] C. C[a]. *om. three*.
[11] B. nidissati.
[12] B. rattiŋ khi° sarā yathā.
[13] K. santo.
[14] K. pubbe bu°.
[15] C. C[a]. °ra°.
[16] C. C[a]. °nāya.
[17] S. *om*.
[18] K. thitānaŋ pi. B. *om*. pi.
[19] K. °viṭṭhārato

sītiyā kūṭasahassehi paṭimaṇḍito Himavantapabbato dūre ṭhitānam pi abhimukhe ṭhito viya pakāseti, evaŋ pakāsentī ti[1] attho, asant' etthā ti diṭṭhadhammagarukā vitiṇṇaparalokā[2] āmisacakkhukā[3] jīvanatthāya[4] pabbajitā bālapuggalā asanto nāma, te[5] ettha buddhānaŋ dakkhiṇassa jānumaṇḍalassa santike nisinnâpi na dissanti na paññāyanti, rattikhittā[6] ti rattiŋ caturaṅgasamannāgate andhakāre khittasarā[7] viya hi tathārūpaupanissayabhūtassa[8] pubbahetuno abhāvena na paññāyantī[9] ti[10] attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[11]

Sakko devarājā 'Satthārā Cūḷasubhaddāya[12] nimantanaŋ[13] adhivāsitan' ti ñatvā Vissakammaŋ[14] devaputtaŋ āṇāpesi: 'pañca kūṭâgārasatāni nimmiṇitvā[15] sve Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ Ugganagaraŋ nehī' ti.[16] So punadivase pañca kūṭâgārasatāni[17] nimmiṇitvā Jetavanadvāre[18] aṭṭhāsi. Satthā uccinitvā visuddhakhīṇâsavānaŋ yeva pañca satāni ākāsena ādāya saparivāro kūṭâgaresu nisīditvā[19] Ugganagaraŋ agamāsi. Uggaseṭṭhī pi saparivāro Subhaddāya dinnanayen' eva[20] Tathāgatassa āgamanamaggaŋ[21] olokento[22] Satthāraŋ mahantena sirivi-

---

[1] K. ty. [2] B. avi°.
[3] K. āmissa°.
[4] K. S. jīvit°. B. °ikattāya.
[5] C. C^a. *om.* [6] B. °iŋ khi°.
[7] K. khittā sa°.
[8] S. °pā u°. C^a. °paŋ u°. K. B. °passa u°.
[9] B. °atī. [10] K. ty.
[11] K. *om.*, *a.* atha. [12] B. Su°.
[13] K. C. C^a. °itaŋ.
[14] B. Visu°. K. B. S. °mma°. [15] K. nimmitvā.
[16] K. *a.* so sādhū ti sampaṭicchi.
[17] B. pañcasatāni kūṭâgārāni.
[18] B. °ṭhāne. [19] K. *a.* ākāsena.
[20] K. °ye. [21] B. āgata°.
[22] B. *a.* atthāsi.

bhavena āgacchantaŋ disvā pasannamānaso mālâdīhi[1] sakkāraŋ karonto[2] sampaṭicchitvā vanditvā[3] mahādānaŋ[4] datvā punappunaŋ nimantetvā sattâhaŋ mahādānam adāsi. Satthâpi[5] 'ssa sappāyaŋ sallakkhetvā dhammaŋ[6] desesi. Taŋ ādiŋ katvā caturâsitiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Satthā Subhaddāya[7] anuggahena 'tvaŋ idh' eva hohī' ti Anuruddhattheraŋ nivattetvā[8] Sāvatthim eva agamāsi, tato paṭṭhāya taŋ nagaraŋ saddhaŋ pasannaŋ[9] ahosī ti.

Cūḷasubhaddāya vatthu.[10]

---

9. Ekavihārittheravatthu.

Ekâsanan[11] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Ekavihārikattheraŋ[12] nāma ārabbha kathesi.

So kira thero[13] ekako[14] va[15] nisīdati,[16] ekako[14] va caṅkamati, ekako va tiṭṭhatī ti catuparisantare[17] pākaṭo ahosi. Atha naŋ bhikkhū 'bhante evarūpo nāmâyaŋ thero' ti Tathāgatassa ārocesuŋ.[18] Satthā 'sādhu sādhū'

---

1 B. *a.* mahantaŋ. 2 B. *a.* saparivāro.
3 K. *a.* nisīdāpetvā bhattâdinānāvidhâhāraŋ parivisitvā.
4 K. dānaŋ. 5 B. Satthārâpi.
6 K. anupubbikathaŋ. 7 B. Cūḷasu°.
8 B. °ttāp°. K. *a.* sayaŋ.
9 K. B. saddhāsampannaŋ. C. C[a]. saddhā °nnā.
10 B. °āva°, aṭṭhamaŋ. 11 K. *a.* eka°.
12 B. °ritheraŋ. 13 K. *a.* agaṇiko.
14 K. eko.
15 B. *a.* seyyaŋ kappeti, ekako va.
16 K. °di.
17 K. °paribbhantare, *corr.* °parisabbha°.
18 K. *a.* Satthā taŋ pakkosāpetvā pucchi 'saccaŋ bhikkhū' ti, 'saccaŋ bhante' ti vutte.

ti tassa sādhukāraŋ datvā[1] 'bhikkhunā nāma vivittena[2] bhavitabban' ti viveke ānisaŋsaŋ[3] kathetvā[4] imaŋ gātham āha:

305. 'Ekâsanaŋ ekaseyyaŋ eko caram atandito
eko damayaṃ attānaŋ vanante ramito siyā' ti.

Tattha ekâsanaŋ ekaseyyan ti bhikkhusahassamajjhe pi hi[5] mūlakammaṭṭhānaŋ avijahitvā[6] ten' eva manasikārena[7] nisinnassa āsanaŋ[8] ekâsanaŋ[9] nāma,[10] Lohapāsādasadise pi ca pāsāde bhikkhusahassamajjhe[11] paññatte vicittapaccattharaṇupadhāne[12] mahârahe sayane satiŋ upaṭṭhapetvā dakkhiṇena[13] passena mūlakammaṭṭhānamanasikārena[14] nipannassa[15] bhikkhussa[16] seyyā ekaseyyā[17] nāma, evarūpaŋ ekâsanaŋ ekaseyyañ ca[18] bhajethā ti attho, atandito ti jaŋghābalaŋ nissāya jīvitakappanena akusīto hutvā sabbiriyāpathesu[19] ekako[20] vicaranto[21] ti attho, eko damayan ti rattiṭṭhānâdisu kammaṭṭhānaŋ anuyuñjitvā maggaphalâdhigamavasena[22] eko va hutvā attānaŋ damento ti attho, vanante ramito siyā ti evaŋ attānaŋ damento itthipurisasaddâdīhi pavivitto[23] vanante[24] yeva abhirato[25] bhaveyya, na hi sakkā ākiṇṇavihārinā[26] evaŋ[24] attānaŋ dametun ti attho.

---

[1] K. *a.* bhikkhave. [2] B. pavivi°.
[3] K. °kâni°. [4] K. *a.* ca pana.
[5] B. *om.* [6] F. C. C[a]. vija°.
[7] C. C[a]. °re va. [8] B. nisinnâs°.
[9] F. C. C[a]. *om.* [10] C. C[a]. *om.*
[11] K. B. *a.* pi. [12] B. vicitra°.
[13] C. C[a]. *a.* pana. B. bhikkhusahassamajjhe pi *for* da° pa°.
[14] K. °naŋ ma°. [15] B. nisinna°.
[16] K. °uno. [17] K. B. °yyo °yyo.
[18] C. C[a]. °an ti. [19] S. caturir°.
[20] K. B. S. *a.* va. [21] K. B. car°.
[22] K. °gamana°. [23] B. °tte. K. vi°.
[24] K. *om.* [25] K. B. °ramito. [26] K. B. °no.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiṃsū ti, tato paṭṭhāya[1] ekavihārikam eva patthesī ti.

Ekavihārikattherassa vatthu.[2]

Pakiṇṇakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekavīsatimo vaggo.[3]

---

[1] K. B. *a.* mahājano. S. *a.* ca.
[2] K. Ekavihāratheravatthuṃ. B. °ritherava°, navamaṃ.
[3] K. *a.* samat(t)o.

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. SUNDARIPARIBBĀJIKĀVATTHU.*

ABHŪTAVĀDI[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sundariparibbājikaŋ ārabbha kathesi.

'Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato[2] hoti[3] mānito pūjito' ti[4] vatthuŋ[5] vitthārato Udāne[6] āgatam eva,[7] ayaŋ pan' ettha saŋkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaŋghassa ca[8] pañcannaŋ mahānadīnaŋ mahoghasadise[9] lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle[10] khajjopanakā[11] viya[12] nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiŋsu: 'mayaŋ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiŋ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaŋ uppādetvā lābhasakkāram assa[13] antaradhāpeyyāmā' ti. Atha nesaŋ etad ahosi: 'Sundariyā saddhiŋ ekato hutvā sakkuṇissāmā' ti. Te[14] ekadivasaŋ Sundariŋ titthiyârāmaŋ pavisitvā vanditvā ṭhitaŋ nâlapiŋsu. Sā punap-

* *Cf.* F. J., II. 415 *ff.*; Udāna, pp. 43-5. Andersen, 'Pāli Reader,' pp. 72-4.

[1] K. *a.* ni° u°.
[2] K. guru°.
[3] K. B. S. *om.*
[4] K. *a.* taŋ.
[5] B. S. °tthu.
[6] J. Khandhake.
[7] C. C[a]. S. *om. four.*
[8] A. *om.*
[9] C. C[a]. °sa°.
[10] B. °ne kā°.
[11] S. °tapāṇakā.
[12] J. A. °kasadisā.
[13] B. *om.*
[14] B. vatvā ete.

puna[1] sallapantī[2] pi paṭivacanaŋ alabhitvā 'api n'[3] ayyā kenaci viheṭhit' atthā'[4] ti pucchi. 'Kiŋ[5] bhagini, samaṇaŋ[6] Gotamaŋ amhe[7] viheṭhetvā hatalābhasakkāre katvā[8] vicarantaŋ na passasī' ti.[9] 'Mayā ettha kiŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti. 'Tvaŋ[10] kho 'si[11] bhagini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaŋ āropetvā mahājanaŋ tava kathaŋ gāhāpetvā[12] hatalābhasakkāraŋ[13] karohī' ti, sā[14] 'sādhū' ti sampaṭicchitvā[15] tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukapphalâdīni gahetvā sāyaŋ mahājanassa Satthu dhammadesanaŋ sutvā nagaraŋ pavisanakāle Jetavanâbhimukhī[16] gacchati[17] 'kahaŋ gacchasī'[18] ti ca[19] puṭṭhā 'samaṇassa Gotamassa santikaŋ,[20] ahaŋ hi[21] tena saddhiŋ ekagandhakuṭiyaŋ vasāmī' ti vatvā aññatarasmiŋ titthiyârāme vasitvā pāto va[22] Jetavanamaggaŋ otaritvā nagarâbhimukhī gacchati, 'kiŋ[23] Sundari kahaŋ gatâsī'[24] ti ca[25] puṭṭhā 'samaṇena Gotamena saddhiŋ ekagandhakuṭiyaŋ vasitvā taŋ kilesaratiyā ramāpetvā āgat' amhī' ti vadati.[26] Atha te[27] katipāha-

---

1 K. B. °naŋ. 2 B. °entī.
3 A. nu. B. pan'. K. pana.
4 C. vihetatatāthā. K. °ḍh°. 5 A. *om.*
6 K. °ṇa°. 7 C. C^a. *a.* hi.
8 A. karitvā.
9 A. *a.* sā evam āha.
10 K. *a.* nu. 11 B. *om.*
12 S. *a.* taŋ. 13 K. *a.* taŋ.
14 B. *a.* taŋ sutvā.
15 K. B. *a.* pakkantā. A. *a.* vanditvā pakkantā.
16 J. °mukhā. 17 B. °ntī.
18 C. °ahī. C^a. °āhī. 19 C. C^a. K. B. *om.*
20 K. *a.* gacchāmi. B. *a.* gamissāmi.
21 K. pi. C. C^a. S. *om.* 22 K. *om.*
2 B. *om.*
24 K. āg°. B. gacchasī. 25 K. B. *om.*
26 K. mahājano saddahaŋsu.
27 *So* K. S. *Others* naŋ. K. *a.* aññatitthiyā.

ccayena[1] dhuttānaŋ kahāpaṇe datvā 'gacchatha Sundariŋ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe[2] mālākacavarantare nikkhipitvā ethā' ti vadiŋsu. Te tathā akaŋsu.[3] Tato titthiyā 'Sundariŋ na passāmā'[4] ti kolāhalaŋ katvā rañño ārocetvā 'kahaŋ vo āsaṅkā' ti vuttā[5] 'ime[6] divase Jetavane vasati,[7] tatr'[8] assā pavattiŋ na jānāmā' ti vatvā 'tena hi gacchatha naŋ viciṇathā' ti raññā anuññātā attano upaṭṭhāke[9] gahetvā Jetavanaŋ gantvā viciṇantā mālākacavarantare taŋ[10] disvā mañcakaŋ āropetvā nagaraŋ pavesetvā[11] 'samaṇassa Gotamassa sāvakā "Satthārā katapāpakammaŋ[12] paṭicchādessāmā" ti Sundariŋ māretvā mālākacavarantare[13] nikkhipiŋsū' ti rañño ārocayiŋsu.[14] Rājā 'tena hi gacchatha nagaraŋ āhiṇḍathā' ti āha. Te nagaravīthisu[15] 'passatha samaṇānaŋ[16] Sakyaputtiyānaŋ[17] kamman' ti-ādīni vatvā[18] puna rañño nivesanadvāraŋ āgamiŋsu. Rājā Sundariyā sarīraŋ āmakasusāne aṭṭakaŋ[19] āropetvā rakkhāpesi. Sāvatthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena 'passatha samaṇānaŋ[20] Sakyaputtiyānaŋ kamman' ti-ādīni vatvā antonagare pi[21] bahinagare pi[22] upavanaaraññesu[23] bhik-

---

1 C. C[a]. °ass' acc°.
2 B. °iyā sa°.
3 K. kariŋsu.
4 B. °mī.
5 K. °tte. B. *om.*
6 B. imasmiŋ. S. imesu divasesu.
7 S. vasi. A. °naŋ gatā ti.
8 B. tatth'. S. na.
9 B. °ake.
10 A. B. *om.*
11 B. pavisitvā.
12 B. °taŋ pā°.
13 C. C[a]. *om. from* nikkhipitvā.
14 S. °esuŋ.
15 K. nagaraŋ pavisiŋsu.
16 K. °ṇa°.
17 K. Sā°.
18 J. A. viravitvā.
19 K. kaṇṭhakaŋ.
20 B. *om.*
21 C. C[a]. A. *om.* C. C[a]. S. °raba°.
22 A. *om.*
23 *So* J. A. B. vanaar°. K. araññesu. C. C[a]. vasanaaññesu. S. vasante aññe.

khū[1] akkosantā vicaranti. Bhikkhū taŋ pavattiŋ Tathāgatassa ārocesuŋ. Satthā 'tena hi tumhe pi[2] te manusse evaŋ[3] paṭicodethā'[4] ti vatvā imaŋ gātham āha:[5]

306. 'Abhūtavādī nirayaŋ upeti
yo vâpi[6] katvā "na karomī" ti câha,[7]
ubho pi te pecca samā bhavanti
nihīnakammā manujā paratthā' ti.

Tattha abhūtavādī ti parassa dosaŋ adisvā va musāvādaŋ katvā tucchena paraŋ abbhācikkhanto, katvā ti yo vā pana pāpakammaŋ katvā "nâhaŋ etaŋ[8] karomī" ti āha, pecca samā bhavantī ti te[9] ubho pi janā paralokaŋ gantvā nirayaŋ upagamanena gatiyā[10] samā bhavanti, gati[10] yeva nesaŋ paricchinnā āyu pana nesaŋ na paricchinnaŋ,[11] bahuŋ[12] hi[13] pāpakammaŋ[14] katvā ciraŋ niraye[15] paccanti,[16] parittaŋ katvā appakam[17] eva kālaŋ,[18] yasmā pana tesaŋ[19] ubhinnam pi lāmakam eva kammaŋ[20] tena vuttaŋ: nihīnakammā manujā, paratthā tipadassa[21] pana purato peccapadena[22] sambandho, pecca parattha[23] ca,[24] ito gantvā te nihīnakammā paraloke samā bhavantī ti[25] attho.

---

1 B. *om.* 2 A. *om.* C. C^a^. hi. K. B. *a.* kho.
3 K. *a.* na.
4 K. patiheḍhathā. B. vadethā.
5 A. i° gā° āha *after vs.* 6 B. câpi.
7 B. karom' icc āha. A. °mi câha. K. vâha.
8 B. *om.* 9 C. C^a^. *om.*
10 B. dugga°. 11 C. C^a^. S. *om. five.*
12 K. B. bahukaŋ. 13 B. pi. K. *om.*
14 K. pāpaŋ.
15 C. C^a^. ciranibbattaŋ. 16 K. °ati.
17 K. B. °mattakam. 18 C. C^a^. *a.* katvā.
19 B. nesaŋ. 20 B. *a.* katvā.
21 S. ti tassa pa°. B. ti imassa.
22 K. pacchima°. 23 K. °tthā, *corr.* °tthaŋ.
24 K. B. *om.* 25 K. ty.

Desanâvasāne bahū bhikkhū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[1]

Rājā 'Sundariyā aññehi māritabhāvaŋ jānāthā' ti purise uyyojesi.[2] Te[3] dhuttā tehi kahāpaṇehi suraŋ pivantā aññamaññaŋ[4] kalahaŋ kariŋsu.[5] Eko ekaŋ[6] āha: 'tvaŋ Sundariŋ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraŋ pivasi hotu[7] hotū' ti. Rājapurisā[8] te dhutte gahetvā rañño dassesuŋ. Atha ne[9] rājā 'tumhehi[10] māritā' ti pucchi. 'Āma devā' ti. 'Kehi[11] mārāpitā' ti. 'Aññatitthiyehi devā ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā[12] 'gacchatha[13] tumhe evaŋ vadantā nagaraŋ āhiṇḍatha "ayaŋ Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaŋ āropetukāmehi[14] amhehi[15] mārāpitā n'eva samaṇassa[16] Gotamassa na Gotamasāvakānaŋ[17] doso atthi, amhākam eva[18] doso'[19] ti. Te tathā kariŋsu,[20] bālamahājano tadā saddahi.[21] Titthiyâpi[22] purisavadhadaṇḍaŋ pāpuṇiŋsu,[23] tato paṭṭhāya buddhānaŋ sakkāro mahā[24] ahosi.

Sundariparibbājikāvatthu.[25]

---

[1] K. *om.* [2] A. payo°. K. B. S. *a.* atha.
[3] A. *a.* pi kho. [4] K. °ñña°.
[5] A. karonti, *a.* tatth'. [6] A. evam.
[7] K. *corr. om.* [8] K. *a.* taŋ sutvā.
[9] K. *om.* [10] C. C^a. °he.
[11] C. C^a. kena hi. K. kena.
[12] J. A. *a.* Sundariŋ ukkhipāpetvā. B. *a.* pucchi. Te tath' eva vadiŋsu. 'Tena hi. K. *a.* 'tumhehi sā mārāpitā' ti pucchi. 'Āma devā' ti.
[13] K. *a.* bhaṇe. [14] B. °itu°
[15] K. titthiyehi. [16] K. °ṇa° A. *om.*
[17] B. *om. two.* [18] A. *om.*
[19] K. *a.* atthī. [20] A. akaŋsu.
[21] B. °ati. K. asa°, *a.* ariyasāvakā saddahanti.
[22] K. sabbe dhuttâpi.
[23] A. °daṇḍena palibuddhā.
[24] A. mahantataro. [25] B. *a.* paṭhamaŋ.

2. Duccaritaphalânubhāvasattavatthu.*

Kāsāvakaṇṭhā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto duccaritaphalânubhāvena pīḷite satte ārabbha kathesi.

Āyasmā hi Mahāmoggallāno[2] Lakkhaṇattherena saddhiŋ Gijjhakūṭapabbatā otaranto aṭṭhisaŋkhalikapetâdīnaŋ[3] attabhāve disvā sitaŋ karonto Lakkhaṇattherena sitakāraṇaŋ puṭṭho 'akālo āvuso imassa pañhassa,[4] Tathāgatassa maŋ santike[5] puccheyyāsī' ti vatvā[6] Tathāgatassa santike therena puṭṭho aṭṭhisaŋkhalikapetâdīnaŋ diṭṭhabhāvaŋ ācikkhitvā 'idhâhaŋ āvuso Gijjhakūṭapabbatā[7] orohanto addasaŋ[8] bhikkhuŋ vehāsaŋ gacchantaŋ,[9] tassa kāyo pi āditto hotī' ti-ādinā nayena saddhiŋ pattacīvarakāyabandhanâdīhi[10] ḍayhamāne pañca sahadhammike ārocesi. Satthā[11] Kassapadasabalassa sāsane pabbajitvā pabbajjāya anurūpaŋ kātuŋ asakkontānaŋ pāpabhāvaŋ ācikkhitvā tasmiŋ khaṇe tattha nisinnānaŋ bahunnaŋ[12] duccaritakammassa[13] vipākaŋ dassento[14] imaŋ gātham āha:

307. 'Kāsāvakaṇṭhā bahavo pāpadhammā asaññatā,[15]
pāpā pāpehi kammehi nirayaŋ[16] te upapajjare'[17] ti.

---

* *Cf.* Pārājika, iv. 9, 2-3.

[1] K. *a.* ba°. [2] B. Mo°.

[3] K. aṭṭhika°. C^y. setaŋ nimmaŋsalohitaŋ aṭṭhisaṅkhātaŋ.

[4] K. *a.* byākaranaŋ. [5] B. *tr.*

[6] K. *a.* te Satthu santikaŋ gantvā.

[7] K. °ṭā pa°. [8] K. adassaŋ.

[9] K. āg°. [10] C. C^s. °raŋ kā°.

[11] K. B. *a.* tesaŋ.

[12] K. B. °ūnaŋ, *and a.* pāpabhikkhūnaŋ.

[13] B. °mma°. [14] S. °anto.

[15] K. °itā. [16] K. niri°, *al.*

[17] C. C^s. upajjare.

Tattha kāsāvakaṇṭhā ti kāsāvena paḷiveṭhitakaṇṭhā[1] pāpadhammā ti lāmakadhammā asaññatā ti kāyâdisaṇyamarahitā tathārūpā pāpapuggalā attanā katehi[2] akusalakammehi niraye upapajjanti,[3] te tattha paccitvā tato cutā vipākâvasesena petesu[4] pi[5] evaŋ paccantī ti[6] attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Duccaritaphalânubhāvasattānaŋ vatthu.[7]

---

3. Vaggumudātīriyabhikkhuvatthu.

Seyyo ayoguḷo[8] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Vesāliŋ[9] nissāya[10] Mahāvane viharanto Vaggumudātīriye[11] bhikkhū ārabbha kathesi.

Vatthuŋ[12] uttarimanussadhammapārājike[13] āgatam eva. Tadā[14] Satthā te bhikkhū 'kiŋ pana tumhe[15] bhikkhave udarass'[16] atthāya gihīnaŋ aññamaññassa uttarimanussadhammassa vaṇṇaŋ bhāsitthā' ti vatvā, tehi 'āma bhante' ti vutte te[17] bhikkhū anekapariyāyena vigarahitvā[18] imaŋ gātham āha:

---

[1] K. °veḍh°.
[2] B. *a.* pāpa-.
[3] F. C. Ca. uppa°.
[4] *So* B. Ca. pakkâvasesesu. F. C. °sese tesu. K °sena tesu.
[5] K. *om.*
[6] K. ty.
[7] K. Pāpabhikkhuvatthuŋ. B. °bhavanasattānaŋ va-, dutīyaŋ.
[8] K. *a.* bhutto.
[9] F. C. Ca. S. °iyaŋ.
[10] B. upani°.
[11] K. Vaggasamudā°. C. Ca. °tīre.
[12] B. S. °tthu.
[13] Pārājika, IV 1
[14] K. B. *a.* hi.
[15] B. *a.* hi.
[16] F. °ssa.
[17] C. Ca. *om.* F. *a.* hi.
[18] B. C. Ca. ga-

308. 'Seyyo ayoguḷo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussīlo raṭṭhapiṇḍaŋ asaññato' ti.

Tattha yañ ce bhuñjeyyā ti yaŋ dussīlo nissīlapuggalo kāyâdīhi asaŋyato[1] raṭṭhavāsīhi saddhāya dinnaŋ raṭṭhapiṇḍaŋ 'samaṇo 'mhī' ti paṭijānanto gahetvā bhuñjeyya tatto[2] āditto aggivaṇṇo ayoguḷo[3] bhutto seyyo sundarataro ti,[4] kiŋkāraṇā? tappaccayā hi eko[5] va attabhāvo jhāyeyya,[6] dussīlo pana saddhādeyyaŋ bhuñjitvā anekāni pi jātisatāni niraye pacceyyā[7] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Vaggumudātīre bhikkhūnaŋ vatthu.[8]

---

4. KHEMAVATTHU.

Cattāri ṭhānānī[9] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaŋ Khemaŋ nāma seṭṭhiputtaŋ ārabbha kathesi.

So kira abhirūpo ahosi,[10] yebhuyyena itthiyo taŋ disvā rāgâbhibhūtā[11] sakabhāvena saṇṭhātuŋ[12] nâsakkhiŋsu. So pi paradārakammâbhirato va[13] ahosi. Atha naŋ rattiŋ rājapurisā gahetvā rañño dassesuŋ. Rājā[14] 'mahāseṭṭhissa lajjāmī' ti taŋ kiñci avatvā vissajjāpesi, so[15] pana n'eva

---

1 K. °ito, *a.* asaŋvuto.
2 K. *a.* ti.
3 K. *a.* ca. B. *a.* va.
4 K. *om.*
5 K. ekako.
6 K. jhāp° (kṣai).
7 B. upapajjeyyā.
8 K. Pāpabhikkhuvatthuŋ. S. °tīriyabhi°. B. °tiriyabhikkhuva°, tatīyaŋ.
9 K. *a.* na° pa°.
10 C. C[a]. S. hoti.
11 C. C[a]. °tāya.
12 K. saṇḍhāretuŋ.
13 K. *om.*
14 K. *corr. a.* visajāpetha.
15 K. *a.* ca.

virami. Atha naŋ dutiyam pi tatiyaŋ pi rājapurisā gahetvā rañño dassesuŋ, rājā vissajjāpesi yeva. Mahāseṭṭhī taŋ pavattiŋ sutvā taŋ ādāya Satthu santikaŋ gantvā taŋ pavattiŋ ārocāpetvā[1] 'bhante imassa dhammaŋ dassethā'[2] ti āha. Satthā tassa saŋvegakathaŋ kathetvā[3] paradārasevanāya dosaŋ dassento imā gāthā abhāsi:

309\. 'Cattāri ṭhānāni naro pamatto
āpajjati paradārūpasevī:
apuññalābhaŋ na nikāmaseyyaŋ
nindaŋ tatiyaŋ nirayaŋ catutthaŋ.

310\. Apuññalābho ca gatī ca pāpikā
bhītassa bhītāya ratī ca[4] thokikā
rājā ca daṇḍaŋ garukaŋ[5] paṇeti,[6]
tasmā naro paradāraŋ na seve' ti.

Tattha ṭhānānī ti dukkhakāraṇāni, pamatto ti sativossaggena samannāgato āpajjatī ti pāpuṇāti, paradārūpasevī ti parassa[7] dāraŋ upasevanto uppathacārī[8] apuññalābhan ti akusalalābhaŋ, na nikāmaseyyan'[9] ti yathā icchati evaŋ seyyaŋ alabhitvā anicchitaŋ parittakam eva kālaŋ seyyaŋ labhati. Apuññalābho cā ti evaŋ tassa ayañ ca apuññalābho tena ca apuññena nirayasaŋkhātā pāpikā[10] gati[11] hotī ti,[12] ratī ca thokikā ti[13] tassa bhītassa bhītāya itthiyā saddhiŋ rati sâpi thokikā parittā hoti, garukan ti rājā ca hatthacchedanâdivasena[14] garukaŋ daṇḍaŋ paṇeti, tasmā ti yasmā paradāraŋ sevanto etāni apuññâdīni pāpuṇāti tasmā paradāraŋ na seveyyā ti attho.

---

[1] K. °cetvā [2] B. desethā.
[3] K. katvā. [4] K. va. [5] K. gu°.
[6] C. Cª. pha° (F.—B. phaṇehi). [7] B. °ra°.
[8] C. Cª. S. *om.* [9] C. Cª. nandi°.
[10] C. Cª. parikāla°. [11] K. *tr.*
[12] K. B. S. *om.* [13] K. *a.* purisassa.
[14] K. B. °cchedâdi°.

Desanâvasāne Khemako sotâpattiphale patiṭṭhahi, tato paṭṭhāya mahājano sukhaŋ vītināmesi.[1]

Kiŋ pana tassa[2] pubbakamman? ti. So kira Kassapabuddhakāle uttamamallo hutvā dve vaṇṇapaṭākā Dasabalassa kañcanathūpe[3] āropetvā patthanaŋ ṭhapesi 'ṭhapetvā ñātisālohititthiyo[4] avasesā maŋ disvā rañjantū'[5] ti idam assa pubbakamman ti. Tena taŋ[6] nibbattanibbattaṭṭhāne[7] disvā paresaŋ itthiyo sakabhāvena saṇṭhātuŋ[8] nâsakkhiŋsū ti.

Khemassa vatthu.[9]

---

5. DUBBACABHIKKHUVATTHU.

Kuso yathā[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ dubbacabhikkhuŋ[11] ārabbha kathesi.

Eko kira bhikkhu asaŋcicca[12] ekaŋ tiṇaŋ chinditvā kukkucce uppanne ekaŋ[13] bhikkhuŋ upasaŋkamitvā 'āvuso yo[14] tiṇaŋ chindati tassa kiŋ hotī' ti taŋ[15] attanā katabhāvaŋ[16] ārocetvā āpucchi.[17] Atha naŋ itaro 'tvaŋ "tiṇassa chinnakāraṇā[18] kiñci hotī" ti saññaŋ karosi, na ettha kiñci hoti desetvā pana[19] muccatī'[20] ti vatvā

---

[1] C. C[a]. °ti.
[2] K. pan' assa.
[3] C. C[a]. thūpe.
[4] K. °ite i°.
[5] K. B. rajj°. C. C[a]. rāj°.
[6] B. *om.*
[7] K. nibbattaṭṭh°.
[8] K. saṇḍhāretuŋ.
[9] K. Khemaseṭṭhiputtavatthuŋ. B. Anāthapiṇḍikabhāgineyyakhemakaseṭṭhiputtava°, catutthaŋ.
[10] K. *a.* du°.
[11] K. °cca°. F. °ja°.
[12] K. C[a]. °aŋ. C. sa°.
[13] C. C[a]. *om.*
[14] C. C[a]. *om.* K. *a.* asaŋciccaŋ (*orig.* ā° ti° chindantassa ?).
[15] K. B. *om.*
[16] K. *a.* tassa.
[17] K. B. pu°.
[18] B. chinda°.
[19] K. āpattiŋ.
[20] K. °sī.

sayam pi ubhohi hatthehi tiṇaŋ luñcitvā aggahesi. Bhikkhū taŋ pavattiŋ Satthu ārocesuŋ. Satthā taŋ bhikkhuŋ anekapariyāyena vigarahitvā[1] dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

311. 'Kuso yathā duggahito hattham evânukantati
sāmaññaŋ dupparāmaṭṭhaŋ nirayāya upakaḍḍhati.[2]

312. Yaŋ kiñci sithilaŋ[3] kammaŋ saŋkiliṭṭhañ ca yaŋ vataŋ[4]
saŋkassaraŋ brahmacariyaŋ na taŋ hoti mahapphalaŋ.

313. Kayirañ[5] ce kayirath' enaŋ daḷham[6] enaŋ parakkame
saṭhilo[7] hi paribbājo[8] bhiyyo ākirate rajan' ti.

Tattha kuso ti yaŋ kiñci tikhiṇadhāraŋ[9] tiṇaŋ[10] antamaso tālapaṇṇam pi yathā so kuso yena duggahīto[11] tassa hatthaŋ anukantati phāleti evam evaŋ[12] samaṇadhammasaŋkhātaŋ sāmaññam pi khaṇḍasīlâditāya[13] dupparāmaṭṭhaŋ[14] nirayāya upakaḍḍhati[15] niraye nibbattāpetī ti attho. Sithilan[16] ti olīyitvā[17] karaṇena[18] siṭhilagāhaŋ[19] katvā kataŋ yaŋ kiñci[20] kammaŋ, saŋkiliṭṭhan

---

[1] Cᵃ. pi ga°.
[2] B. °yūpa°. K. °y' upa°. *So infra.*
[3] K. sa°.
[4] K. vattaŋ.
[5] K. B. °rā. *So infra.*
[6] B. °rātha da° enaŋ, *om.* *one* enaŋ.
[7] C. Cᵃ. saṭṭhilo.
[8] B. °ajo.
[9] K. tikkhaṇa°.
[10] B. *a.* pi.
[11] B. °ito.
[12] K. evā. B. eva.
[13] B. °silatâdi°.
[14] F. C. Cᵃ. K. °a.
[15] K. B. *a.* ti.
[16] F. C. K. sa°.
[17] Cᵃ. °etvā. F. °setvā.
[18] F. C. Cᵃ. kār°.
[19] C. Cᵃ. saṭṭhi°. F. K. sa°.
[20] F. *om.*

ti vesiyâdike[1] agocare[2] caraṇena[3] saŋkiliṭṭhaŋ, saŋkassaran ti sañkāhi[4] saritabbaŋ uposathakiccâdisu aññatarena[5] kiccena sannipatitam pi saŋghaŋ disvā "addhā ime mama cariyaŋ ñatvā maŋ ukkhipitukāmā va sannipatitā" ti evaŋ attano āsañkāhi saritaŋ ussañkitaŋ parisañkitaŋ, na taŋ hotī ti taŋ evarūpaŋ samaṇadhammaŋ brahmacariyaŋ tassa puggalassa mahapphalaŋ na hoti, tassa amahapphalabhāven '[6] eva bhikkhādāyakānam[7] pi 'ssa na mahapphalaŋ hotī ti attho. Kayirañ ce ti tasmā yaŋ kammaŋ kareyya[8] taŋ kareyyāth'[9] eva, daḷham enaŋ parakkame ti thirataram[10] eva katvā avattasamādāno[11] hutvā etaŋ[12] kayirā, paribbājo ti saṭhilabhāvena[13] kato[14] khaṇḍâdibhāvappatto[15] samaṇadhammo, bhiyyo[16] ti abbhantare vijjamānaŋ rāgarajâdiŋ[17] evarūpo samaṇadhammo apanetuŋ na sakkoti, atha kho tassa upari aparam pi rāgarajâdiŋ[18] ākiratī ti[19] attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[20] So pi[20] bhikkhu saŋvare ṭhatvā[21] arahattaŋ pāpuṇī ti.

Dubbacabhikkhussa vatthu.[22]

---

[1] F. C. C[a]. vesiādi°.
[2] B. *om.*
[3] F. agocaraṇena.
[4] K. sāŋkāhi. B. °āya.
[5] B. °ra°.
[6] B. ma°.
[7] C. C[a]. °ik°.
[8] F. C. C[a]. °yyaŋ.
[9] F. °yyam. K. kareth'. B. karot'.
[10] C. C[a]. B. S. thirakatam (C. °tham).
[11] K. anivattita°.
[12] B. evaŋ. F. C. C[a]. ekaŋ.
[13] B. si°. K. °gāhena.
[14] F. tato.
[15] B. *a.* va.
[16] B. S. *a.* āk° ra°.
[17] K. °di.
[18] F. C. C[a]. K. °di.
[19] K. ty.
[20] K. *om.*
[21] K. B. *a.* pacchā vipassanaŋ vipassitvā (B. vaḍḍhitvā). S. *a.* pacchā vipassitvā.
[22] K. °cca° °uŋ. B. °uva°, pañcamaŋ.

6. Issāpakataitthivatthu.

Akatan[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ issāpakataŋ itthiŋ ārabbha kathesi.

Tassā kira sāmiko ekāya gehadāsiyā saddhiŋ santhavam akāsi. Sā issāpakatā taŋ dāsiŋ hatthapādesu bandhitvā tassā[2] kaṇṇanāsaŋ chinditvā ekasmiŋ gūḷhagabbhe[3] parikkhipitvā[4] dvāraŋ pidahitvā tassa kammassa attanā katabhāvaŋ paṭicchādetuŋ 'ehi ayya[5] vihāraŋ gantvā dhammaŋ suṇissāmā' ti sāmikaŋ ādāya vihāraŋ gantvā dhammaŋ suṇantī nisīdi. Ath' assā āgantukaññātakā[6] gehaŋ āgantvā[7] dvāraŋ vivaritvā taŋ vippakāraŋ disvā dāsiŋ mocayiŋsu. Sā[8] vihāraŋ gantvā catuparisamajjhe[9] tam atthaŋ Dasabalassa ārocesi. Satthā tassā[10] vacanaŋ sutvā '"duccaritaŋ nāma idaŋ me[11] aññe[12] na jānantī"[13] ti appamattakam pi na kātabbaŋ, aññasmiŋ ajānante pi sucaritam eva kātabbaŋ, paṭicchādetvā katam pi hi[14] duccaritaŋ nāma pacchānutāpaŋ[15] karoti, sucaritaŋ pana[16] pāmojjam eva janetī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

314. 'Akataŋ dukkataŋ[17] seyyo, pacchā tapati[18] dukkataŋ
katañ ca sukataŋ seyyo yaŋ katvā nânutappatī' ti.

Tattha dukkatan ti sâvajjaŋ apāyasaŋvaṭṭanikaŋ kammaŋ akatam eva seyyo varaŋ uttamaŋ pacchā tapatī

---

[1] K. *a.* du° se°.
[2] B. *om.*
[3] B. guḷa°. K. guccha°.
[4] B. ukkhi°.
[5] C. C[a]. ayo. K. ayyaka.
[6] K. S. °kā ñā°.
[7] K. ga°.
[8] K. *a.* pi gehasāmikā.
[9] K. catūsu °jjhesu ṭṭhitā.
[10] C. C[a]. *a.* eva.
[11] K. kataŋ.
[12] K. °o.
[13] K. °ātī.
[14] S. *om.*
[15] K. °tappaŋ.
[16] K. *only.*
[17] B. °ṭaŋ, *al.*
[18] K. B. tapp°, *al.*

ti[1] taŋ hi anussaritânussaritakāle tapati yeva, sukatan ti anavajjaŋ pana sukhadāyaŋ[2] sugatisaŋvattanikam eva kammaŋ kataŋ seyyo, yaŋ katvā ti yaŋ kammaŋ katvā pacchā anussaraṇakāle na tappati nânutappati[3] somanassajāto va hoti taŋ kataŋ varan ti.

Desanâvasāne so[4] upāsako ca sā ca itthī sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, tañ ca pana[5] dāsiŋ tatth' eva[6] bhujissaŋ[7] katvā dhammacāriniŋ[8] kariŋsū ti.

Issāpakatitthiyā vatthu.[9]

---

7. Sambahulabhikkhuvatthu.

Nagaraŋ yathā[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule āgantukabhikkhū[11] ārabbha kathesi.

Te kir' ekasmiŋ paccante vassaŋ upagantvā paṭhamamāse[12] sukhaŋ vihariŋsu, majjhimamāse corā āgantvā tesaŋ gocaragāmaŋ paharitvā karamare[13] gahetvā agamaŋsu. Tato paṭṭhāya manussā corānaŋ paṭibāhanatthāya taŋ paccantanagaraŋ[14] abhisaŋkharontā te bhikkhū sakkaccaŋ upaṭṭhātuŋ okāsaŋ na labhiŋsu. Te[15] aphāsukaŋ vassaŋ vasitvā vutthavassā[16] Satthu dassanatthāya[17]

---

[1] C. C[a]. *om.*
[2] S. °kaŋ. K. °dāniyaŋ. B. sukhindriyaŋ.
[3] K. *a.* ti. [4] B, *om.*
[5] K. câpi.
[6] C. C[a]. tasse. S. tass' eva.
[7] B. bhū°. C. (C[a]. *first*) bhuñj°. [8] B. °inī. K. °aṇī.
[9] K. Issāitthivatthuŋ. B. *a.* chaṭṭhaŋ.
[10] K. *a.* pa°. [11] B, °ke bhi°.
[12] K. °esu.
[13] K. dhanasāre. *Skt.* karamarī = 'prisoner.'—M.W.
[14] C. C[a]. K. °ntaŋ na°. [15] S. *om.*
[16] K. vuṭṭha°. [17] K. B. dassanāya.

Sāvatthiŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. Satthā tehi saddhiŋ katapaṭisanthāro 'kiŋ bhikkhave sukhaŋ vasitthā' ti pucchitvā, 'bhante mayaŋ paṭhamamāsam eva[1] sukhaŋ vasimha,[2] majjhimamāse corā gāmaŋ pahariŋsu, tato paṭṭhāya manussā nagaraŋ abhisaŋkharontā sakkaccaŋ upaṭṭhātuŋ okāsaŋ na labhiŋsu, tasmā aphāsukaŋ[3] vasimhā' ti vutte, 'alaŋ bhikkhave, mā cintayittha, phāsuvihāro[4] nāma niccakālaŋ dullabho, bhikkhunā pana[5] yathā te manussā nagaraŋ gopayiŋsu evaŋ attabhāvam eva gopayituŋ vaṭṭatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

315\. 'Nagaraŋ yathā paccantaŋ guttaŋ santarabāhiraŋ,
evaŋ gopetha attānaŋ khaṇo ve[6] mā upaccagā,
khaṇâtītā hi socanti nirayamhi samappitā' ti.

Tattha santarabāhiran ti, bhikkhave yathā[7] tehi manussehi taŋ[8] paccantanagaraŋ[9] dvārapākārâdīni thirāni[10] karontehi saantaraŋ,[11] aṭṭālauddāmaparikhâdīni[12] thirāni karontehi sabāhiran ti[13] santarabāhiraŋ[14] guttaŋ[15] kataŋ, evaŋ[16] tumhe pi satiŋ upaṭṭhāpetvā ajjhattikāni cha dvārāni pidahitvā dvārarakkhikaŋ[17] satiŋ avissajjetvā[18] yathā gayhamānāni bāhirāni cha[19] āyatanāni ajjhattikānaŋ upaghātāya saŋvaṭṭanti[20] tathā agahaṇena tāni[21] pi thirāni

---

[1] B. °māse. [2] K. B. °mhā.
[3] K. B. na phā°, *a.* vassaŋ. [4] K. °uka°.
[5] B. nāma. [6] K. *corr.* vo. *So infra.*
[7] S. *tr.* [8] K. *om.*
[9] B. °aŋ na°. [10] B. *om.*
[11] F. C. C[a]. °ra°. S. santaraŋ. B. aṭṭālaka°. F. K. addhāla°. K. B. *om.* °udd°. F. °uddāka°. B. °parikkhâ°. K. parikkhārâ°.
[12] F. C. C[a]. S. dvāra°.
[13] S. *om.* F. C. C[a]. *om. two.* [14] S. *om.*
[15] B. sugu°. K. *a.* tigutta. [16] K. °m eva.
[17] K. B. °taŋ. [18] B. °itvā.
[19] F. C. C[a]. S. ca. [20] F. C. C[a]. B. °ati.
[21] F. C. C[a]. aganhantā ti. S. agahitāni, *for* ag° ti.

katvā tesaŋ appavesāya[1] dvārarakkhikaŋ[2] satiŋ appahāya vicarantā[3] attānaŋ gopethā ti attho, khaṇo ve mā upaccagā ti yo hi evaŋ attānaŋ na[4] gopeti taŋ puggalaŋ ayaŋ buddhuppādakkhaṇo Majjhimadese uppattikkhaṇo sammādiṭṭhiyā paṭiladdhakkhaṇo channaŋ āyatanānaŋ avekallakkhaṇo ti sabbo pi[5] ayaŋ khaṇo atikkamati, so khaṇo tumhe[6] mā[7] atikkamatu, khaṇâtītā ti ye hi taŋ khaṇaŋ atītā[8] ye[9] ca[10] puggale so[11] khaṇo atīto te nirayamhi samappitā hutvā tattha nibbattitvā socantī ti attho.

Desanâvasāne te[12] bhikkhū uppannasaŋvegā arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.

Sambahulānaŋ āgantukabhikkhūnaŋ vatthu.[13]

---

8. Nigaṇṭhānaŋ vatthu.

Alajjitā ye[14] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto nigaṇṭhe[15] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[16] divase bhikkhū nigaṇṭhe disvā kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso sabbaso apaṭicchannehi acelakehi ime nigaṇṭhā varatarā[17] ye ekaŋ[18] purimapassam pi tāva[19] paṭicchādenti, sahirikā maññe ete'[20] ti.[21] Taŋ sutvā nigaṇṭhā 'na mayaŋ etena kāraṇena paṭicchādema, paŋsu-

---

[1] K. apa°. [2] K. °taŋ. B. °ta°.
[3] K. vihar°. [4] F. C. C^a. *om.*
[5] K. hi. [6] K. *a.* hi.
[7] C C^a. na. [8] F. C. C^a. °taŋ.
[9] K. B. te. [10] F. vā.
[11] B. *a.* ca. [12] C. C^a. *om.*
[13] K. Āgantukabhikkhūvatthuŋ. B. °labhi° va°, sattamaŋ.
[14] K. *a.* la°. [15] B. nigga°.
[16] F. *om.*
[17] K. *a.* yeva caranti.
[18] F. C. C^a. S. sesakaŋ (*for* ye sakaŋ?).
[19] F. C. C^a. purimasamappitā va.
[20] C. C^a. etaŋ. [21] F. C. C^a. hi.

rajâdayo pi[1] pana puggalā eva[2] jīvitindriyapaṭibaddhā,[3] evañ ca[4] te no bhikkhābhājanesu mā patiŋsu,[5] iminā kāraṇena paṭicchādemā' ti vatvā tehi saddhiŋ vādapaṭivādavasena bahuŋ[6] kathaŋ kathesuŋ.[7] Bhikkhū Satthāraŋ upasaŋkamitvā nisinnakāle[8] taŋ pavattiŋ ārocayiŋsu.[9] Satthā 'bhikkhave alajjitabbe[10] lajjitvā lajjitabbe[11] alajjamānā[12] nāma[13] duggatiparāyanā[14] hontī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

316. 'Alajjitā ye lajjanti, lajjitā ye na[15] lajjare
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiŋ.

317. 'Abhaye[16] bhayadassino bhaye ca abhayadassino[17]
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatin'
ti.

Tattha alajjitā ye ti alajjitabbe,[18] bhikkhābhājanaŋ[19] hi[20] alajjitabbaŋ[21] nāma, te pana taŋ paṭicchādetvā vicarantā tena lajjanti nāma, lajjitā ye ti apaṭicchannena hirikopīnaṅgena lajjitabbaŋ,[22] na[23] te pana taŋ apaṭicchādetvā vicarantā tena[24] lajjanti nāma,[25] tena tesaŋ

---

[1] B. *om.*
[2] K. yeva.
[3] S. jīvind°.
[4] B. eva, *om.* ca. S. evam ete.
[5] S. °sū ti.
[6] K. bahū.
[7] K. B. kariŋsu.
[8] K. nisīdana°.
[9] K. B. °cesuŋ.
[10] B. °bbena.
[11] B. °bbena. C. uppajji°.
[12] C[a]. *om. fr.* paṭicchādema.
[13] K. ime.
[14] K. B. *a.* va.
[15] K. *om.*
[16] S. *a.* ca.
[17] B. S. câ°.
[18] B. °bbena.
[19] S. °nā.
[20] C. C[a]. pi.
[21] S. °bbā.
[22] B. °bbena.
[23] B. S. *om.*
[24] MSS. *and edd.* lajjitāye na. (*For the* C[r] *does* lajjitāye = °tayye = °tavye ?)
[25] F. C. C[a]. *a.* tena tesaŋ taŋ alajjitan ti nāma.

taŋ[1] alajjitabbe[2] lajjitaŋ[3] lajjitabbe[2] ca[1] alajjitaŋ[3] tucchagahaṇabhāvena ca[4] aññathāgahaṇabhāvena[5] ca micchādiṭṭhi[6] hoti, taŋ samādiyitvā[7] vicarantā[8] te micchādiṭṭhisamādānā sattā nirayâdibhedaŋ duggatiŋ gacchantī ti[9] attho. Abhaye ti bhikkhābhājanaŋ nissāya rāgadosamohamānadiṭṭhikilesaduccaritabhayānaŋ[10] anuppajjanato bhikkhābhājanaŋ abhayaŋ nāma, bhayena[11] taŋ paṭicchādento[12] pana abhaye[13] bhayadassino[14] nāma, hirikopīnaṅgaŋ[15] pana[16] nissāya rāgâdīnaŋ uppajjanato[17] taŋ bhayaŋ nāma, tassa apaṭicchādanena[18] bhaye[19] ca[20] abhayadassino tassa[21] aññathāgahaṇassa[22] samādinnattā[23] micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatin[24] ti attho.

Nigaṇṭhā desanâvasāne[25] saŋviggamānasā pabbajiŋsu, sampattānam pi[26] sātthikā desanā[27] ahosī ti.

Nigaṇṭhānaŋ vatthu.[28]

---

1 B. *om.* 2 F. B. C. Cs. °bbena.
3 F. B. C. Cs. K. °bbaŋ. C. Cs. *om.* la° ca al°.
4 S. c' eva. 5 K. aññattha°.
6 K. °ikā.
7 F. C. Cs. K. °day°.
8 K. °nti. B. *a.* pana. 9 K. ty.
10 F. C. Cs. S. °mohānaŋ di°. F. S. °māyānaŋ.
11 F. yena. 12 K. B. °ntā.
13 C. Cs. *a.* na. 14 Cs. da°.
15 K. °kopinaŋ.
16 K. *a.* taŋ. K1. °kopinanaggamanaŋ.
17 C. Cs. uppannato.
18 K1. °dantena.
19 K1. *om.* 20 S. *om.*
21 MSS. *and edd., except* K. K1. *a.* taŋ. K1. *a.* abhayā.
22 F. C. Cs. ayathāvaga°. B. abhayâvagahaṇassa.
23 B. *a.* taŋ. 24 K. K1. B. *tr.*
25 S. *a.* bahū. K. K1. B. des° bahū ni°.
26 K1. *om.*
27 K. K1. dhammade°.
28 K1. *om.* ti ni° va°. K. °avatthuŋ. B. *a.* aṭṭhamaŋ.

9. Titthiyasāvakavatthu.

Avajje[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto titthiyasāvake ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye aññatitthiyasāvakā[2] attano putte[3] sammādiṭṭhikānaŋ upāsakānaŋ[4] puttehi saddhiŋ saparivāre[5] kīḷamāne[6] disvā gehaŋ āgatakāle 'na vo samaṇā[7] Sakyaputtiyā[8] vanditabbā na pi[9] tesaŋ vihāraŋ pavisitabban'[10] ti sapathaŋ kārayiŋsu. Te ca[11] ekadivasaŋ Jetavanavihārassa[12] bahi[13] dvārakoṭṭhakasāmante kīḷantā pipāsitā[14] ahesuŋ. Ath' ekaŋ upāsakadārakaŋ[15] 'tvaŋ ettha[16] pānīyaŋ pivitvā amhākam pi[17] āharāhī' ti vihāraŋ[18] pahiṇiŋsu.[19] So vihāraŋ pavisitvā[20] Satthāraŋ vanditvā[21] tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ Satthā 'tvam[22] eva pānīyaŋ pivitvā gantvā itare pi pānīyaŋ[23] pivanatthāya idh' eva[24] pesehī' ti āha.[25] Te āgantvā[26] pānīyaŋ piviŋsu. Satthā te pakkosāpetvā tesaŋ sappāyaŋ dhammakathaŋ[27] kathetvā te acalasaddhe katvā saraṇesu ca[28] sīlesu ca patiṭṭhāpesi.[29] Te sakāni gehāni gantvā tam atthaŋ mātāpitunnaŋ[30]

---

1 K. *a.* va°.
2 B. °iyā sā°.
3 B. °ttā.
4 K¹. *om.*
5 K. K¹. pa°.
6 K¹. kilāyamāne.
7 K¹. °ṇassa.
8 K. K¹. Sā°.
9 K. B. nâpi.
10 K. °ro °bbo.
11 K. K¹. B. *om.*
12 B. °ne vi°.
13 C. bāhira°. K. bahira°.
14 B. °ikā. C. Cᵃ. S. pi bahi ṭhitā. K. te pi°.
15 K. K¹. °aŋ dā°.
16 B. *a.* gantvā.
17 K¹. *om.*
18 B. C. Cᵃ. *om.*
19 C. Cᵃ. āha.
20 B. pāvisi. K¹. *om.* K. K¹. *a.* pānīyaŋ pivitvā.
21 B. *a.* pānīyaŋ pivitvā.
22 K¹. tam.
23 B. °ya°.
24 K. *a.* me.
25 K. K¹. *a.* so tathā akāsi.
26 C. Cᵃ. āṇetvā
27 K¹. dhammaŋ.
28 K. C. Cᵃ. *om.*
29 K. K¹. °ap°.
30 K. K¹. B. °ūnaŋ.

ārocesuŋ.[1] Atha nesaŋ mātāpitaro 'puttakā no vipannadiṭṭhikā jātā' ti[2] domanassappattā parideviŋsu. Atha nesaŋ[3] chekā[4] paṭivissakā manussā āgantvā domanassaŋ[5] vūpasamanatthāya[6] dhammaŋ[7] kathayiŋsu.[8] Tesaŋ kathaŋ sutvā[9] 'ime dārake samaṇassa Gotamass' eva[10] niyyādessāmā' ti[11] mahantena ñātigaṇena[12] vihāraŋ nayiŋsu. Satthā tesaŋ āsayaŋ[13] oloketvā dhammaŋ desento imā gathā abhāsi:[14]

318\. 'Avajje vajjamatino[15] vajje ca[16] avajjadassino
micchādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiŋ.

319\. Vajjañ ca vajjato ñatvā avajjañ ca avajjato
sammādiṭṭhisamādānā sattā gacchanti suggatin'[17] ti.

Tattha avajje ti dasavatthukāya sammādiṭṭhiyā tassā upanissayabhūte[18] dhamme ca, vajjamatino[19] ti 'vajjaŋ idan' ti uppannamatino,[20] dasavatthukamicchādiṭṭhisaŋkhāte[21] pana tassā upanissayadhammasaŋkhāte[22] ca vajje[23] avajjadassino, etissā[24] avajjaŋ[25] vajjato vajjañ[25] ca avajjato

---

1 B. °ayiŋsu. 2 C. C^a. *om.*
3 B. tesaŋ. 4 B. *a.* sambahulā.
5 K. S. °ssa°. 6 K[1]. °samatthāya.
7 K. °akathaŋ. K[1]. *om.* 8 K. K[1]. B. *a.* te.
9 K. *a.* vigatadomanassā te yaŋ icchanti taŋ karissāma.
10 K. °ssa evaŋ. 11 K. *a.* āhaŋsu te.
12 K. K[1]. *a.* saddhiŋ. 13 K[1]. B. ajjhās°.
14 K[1]. imaŋ gātham āha. 15 K. K[1]. °dassino.
16 K[1]. vā. B. *om.* S. câv°. 17 B. du°.
18 K[1]. °ssāya°.
19 K. °dassino. K[1]. vajjavatino idan.
20 K[1]. upajjamānā. 21 B. °ṭṭhisa°.
22 S. dasavatthukāya °iyā tassā upanissayabhūte dhamme. B. upanissayasa°.
23 K[1]. vajja. B. vajje ca. F. C. C^a. S. *om.*
24 K[1]. etassā. 25 B. °jje.

ñatvā[1] gahanasaŋkhātāya micchādiṭṭhiyā samādinnattā[2] micchādiṭṭhisamādānā sattā duggatiŋ gacchantī ti attho. Dutiyagāthāya vuttavipariyāyena[3] attho veditabbo.

Desanâvasāne sabbe pi[4] tīsu saraṇesu patiṭṭhāya aparâparañ[5] ca[6] dhammaŋ suṇantā sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsū ti.

Titthiyasāvakānaŋ vatthu.[7]
Nirayavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Dvāvīsatimo[8] vaggo.

---

[1] B. katvā. [2] C. C[a]. *om. two.*
[3] K[1]. vatthu°. F. C. C[a]. vuttapa°.
[4] K. B. *a.* te. [5] K. pa°.
[6] K. K[1]. B. *om.*
[7] K[1]. *no title.* K. °iyavatthuŋ. B. *a.* navamaŋ.
[8] K[1]. dvāvisamo.

INDICES

I. PROPER NAMES.

II. WORDS AND SUBJECTS.

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

IV. GATHAS IN VAGGAS IX.–XXII.

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

APPENDICES

Page 183 :—

K. *a*. Kasmā Bhagavā titthiyānaŋ labhati paribhāsanan ti. Idaŋ Bhagavatā pubbakammaŋ kataŋ: atīte kira bodhisatto apākājātiyaŋ (?) uppanno Munāḷi nāma dhutto hutvā dujjanasaŋsaggabalena Surabhiŋ nāma paccekasambuddhaŋ 'dussīlo pāpadhammo ayaŋ bhikkhū' ti paribhāsam akāsi. So tena akusalena vadhi (vaddhita° ?) kammena bahū vassasahassāni niraye paccitvā imasmiŋ pacchimattabhāve dasapāramitāsaŋsiddhabalavasena Buddho jāto lābhaggayasaggapatto ahosi. Tena vipākena titthiyā Ciñcamānavikaŋ avaṇṇaŋ uppādetuŋ vāyamissanti heṭṭhā vuttanayen' eva diṭṭhadiṭṭhānaŋ (°aṭṭhāne ?) akkosanti paribhāsanti. Vuttam pi c'etaŋ:

'Munāli nām' ahaŋ dhutto pubbe aññāya jātiyā
paccekabuddhaŋ Surâbhiŋ abbhācikkhiŋ adūsakaŋ.
Tena kammavipākena niraye paccati ciraŋ
bahūni vassasahassāni niraye sañcariŋ ahaŋ.
Manussalābhaŋ patvâhaŋ abbhakkhānaŋ bahū labhiŋ
tena kammavipākena Ciñcamānavikā mama
abbhācikkhi abhūtena janakāyassa āgatā' ti.

Idaŋ pubbakammaŋ Satthuno.

Page 225 (*a*) :—

K[1]. *a.* : evarūpaŋ. sakaladasasahassacakkavāḷagabbhe nirantaraŋ devamanussehi katasakkārasammānaŋ disvā

sopāṇasīse ṭhito va devānaŋ majjhe anekappakāraŋ Yamakapāṭihiriyaŋ dassento va, tena dassento āha:

'Yamakapāṭiherañ ca ñāṇe ṭhatvā Tathāgato
akāsi buddhavisaya (°aŋ?) iddhinekappakāraka (°aŋ?).
Satthu kāyā samuggatā nīlā pītā ca lohitā
oddhā tapā mañjetthā ca pabhassaranāmakā.
Ādhāvanti vidhāvanti nippharanti parāparaŋ
jotayanti disvā (disā?) sabbā chabbaṇṇaraŋsiyo brahā.
Satthā tasmiŋ nabhe tiṭṭha (°aŋ?) nisinnaŋ (nisīdaŋ?) caṅkamaŋ sayaŋ
ubho candasuriyañ ca hatthenâdhiparāmasiŋ.
Yato ca mocesi jalaŋ kāyā tato aggi pamocayi
uddhaŋ kāyā adho kāyā Satthā taŋ parivattayi.
Yato kāyā jalaŋ muñci tato aggi pamocesi
yato kāyā jalaŋ muñci tato jalaŋ pamocayi.
Lahu jalañ ca aggiñ ca jāyanti yamakā viya
"Yamakapāṭihiriyan" ti tena vuccanti paṇḍitā' ti.

Evaŋ Bhagavā—

Page 225 (*b*):—

K[1]. *a.*: Tena dassento āha:

'Lokavivaraṇaŋ nāmaŋ pāṭiheraŋ akāsi so,
cakkavāḷasahassesu dasasu santi devatā.
Satthāraŋ dassanatthāya sampatanti idhâgatā
chaṇavesadharā devā yakkhā gandhabbakinnarā,
Nāgā supaṇṇā asurā siddhivijjādharā ca ye
saṅgamā ekato sabbe anuyanti Tathāgataŋ.
Satthāraŋ vandanti thomenti pūjenti ca nirantaraŋ.
Sinerumuddhani Buddho ṭhito tattha mahāyaso
ke (loka°?) vivaraṇan nāma pāṭiheraŋ akārayi.
Devā ca manusse passisuŋ manussâpi ca devate.
Te aññamaññaŋ passitvā mahāpūjaŋ akārayuŋ:
aho abbhuto lokasmiŋ acchiriyaŋ lomahaŋsano.
Devā manussā aññamaññaŋ sampasannā savippamhayā (savimhayā?)

sudullabho hi lokasmiŋ buddhuppādo mahabbhuto,
labhitvā dāni sambuddhaŋ etaŋ lābhānaŋ uttamaŋ.
So devorohaṇaŋ katvā pāṭiheraŋ mahabbhutaŋ
sakassanagare ramme otari lokanāyako' ti.

Page 225 (*c*):—

K[1]. *a.*[1]: satthu purato vādento gacchati, tassā kira sovaṇṇamayaŋ pokkharaŋ indanīlamayo daṇḍo[2] pabālamayā veḍhikā,[3] vīṇā taŋ[4] gāvuttaŋ[5] upari daṇḍo[6] tigāvuttappamāṇaŋ,[7] iti so taŋ vīṇaŋ ādāya samapaññā samuñcani[8] agganakhena[9] paharitvā tantassarena gītassaraŋ gītassarena tantassaraŋ anuggamitvā madhuragītassaraŋ nicchārento Nāradatimbarussa gandhabba (°ā?) devatāpamukhāhi saddhiŋ otarisuŋ. Santusitasuyāmā ubho devarājā hi (°no?) saŋkhato (°a°?) khīraphalikarajjaṭavaṇṇaratanakhacittacārudaṇḍaŋ tigāvutappamāṇaŋ dibbacāmaraŋ ādāya ubhosu passesu Bhagavato vijjamānā otariŋsu. Mahābrahmā tiyojanapamāṇavimalacandavarasadisaŋ dibbasetachattaŋ Satthu upari dharayamāno otari. Sakko devarājā saṭṭhisakaṭabhārābharaṇabharitatato (?) Satthu pattaŋ gahetvā suvaṇṇasopāṇena otari. Iti 'ito Bhagavā ito Sugato' ti sahavajirena pāṇinā maggaddesakaŋ (°udd°?) karumāno purato otari. Mātali saŋgāhako dibbapupphitasuvaṇṇabharitaŋ suvaṇṇacaṅkotakaŋ gahetvā Satthu purato vippakiranto otari. Dasasahassacakkavāḷesu va devagaṇā yakkhasupaṇṇādayo chattadhajapaṭākaŋ ādāya pathavitalato patthāya yāva bhavaggā ekaṅgaṇā ahesuŋ. Satthā maṇimayasopāṇamajjhe ṭhito acinteyyāya buddhasiribhūtiyā sandassento maṇimayasopānena otari,

[1] *Cf.* Sumaṅgala *on* Sakkapañhasutta.
[2] Su. *a.* rajatamayā tantiyo.
[3] Su. pavāḷa° vedha°.
[4] Su. °pattakaŋ.
[5] Su. *a.* tantibandhanaṭṭhānaŋ gāvutaŋ.
[6] Su. °ako, *a.* gāvutan ti.
[7] Su. °ṇā vīṇā.
[8] Su. samucchanā mucchetvā.
[9] Su. °hi.

balavapaccaso va sopānapādamūle silātale patiṭṭhapesi, taŋ Acalacetiyaŋ nāma jātaŋ. Tadā taŋ divasaŋ buddhasiriŋ oloketvā devā manussā ca chattiŋsa yojanaparimaṇḍalā antamaso pi uddhakapillikā pi sattā eko pi buddhabhāvaŋ apatthento nāma nāhosi. Satthari tattha sopānamūle ṭhite mahājano anekehi vividhappakārapūjāakraṇehi Bhagavantaŋ sahatthena sagāravena pūjento.

Page 229 (*a*) :—

K. *a.*: Kasmā? Sāriputto Assajitherassa dhammaŋ sutvā sotâpattiphalaŋ patto Satthu dhammadesanāya sāvakapāramiññāṇaŋ patvā saha arahattamaggena soḷasañāṇāni paṭibujjhi: katilokapañño[1] (?) vaḍhipañño tamalapañño[2] (?) mahāpañño puthupañño vipullapañño gambhīrapañño samantapañño[3] bahulapañño bhūripañño sīghaŋpañño lahupañño hāsanapañño javanapañño tikkhanapañño nibbedhikapañño[4] iti soḷasa-ñāṇehi samannāgato Sāriputtathero.

Page 229 (*b*) :—

K. *a.*: Puna therassa paññāya asadisabhāvam evaŋ vuttaŋ:

'Lokanāthaŋ ṭhapetvāna ye paññā atthi pāṇino
Paññāya Sāriputtassa kallaŋ (*sic*) nagghanti soḷasi(ŋ).'

---

[1] Paṭilābha°? [2] Vepulla°? [3] Asāmanta°?
[4] *Cf.* Aṅguttara, I. 45, II. 178; Saŋyutta, I. 63, 191.

END OF VOL. III.